

Aus dem Nachlaß
von
Peter Göring
† 27. August 1927.
Geschenk
seiner Kinder

Mit 52 Kupferplatten

Nicht ausleihbar

VAD
WOO

VADERLANDSCH
WOORDENBOEK

XXI. DEEL.

VADERLANDSCH
WOORDENBOEK.

KXII. DEEL.

V A D E R L A N D S C H
W O O R D E N B O E K ;

O O R S P R O N K L Y K V E R Z A M E L D

D O O R

J A C O B U S K O K .

E E N E N T W I N T I G S T E D E E L .

H — K.

M E T K A A R T E N , P L A A T E N E N P O U R T R A I T T E N .

T E A M S T E L D A M , B I J
J O H A N N E S A L L A R T .

M D C C L X X X I X .

VADERLANDSCH

WOORDENBOEK

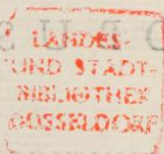
RARA

Niederl. g. 364

22

DOOR

JACOBUS KOK

BRUNNEN VERLAG

II—R

MET KAARTEN, PLATEN EN FOURMATTEN.

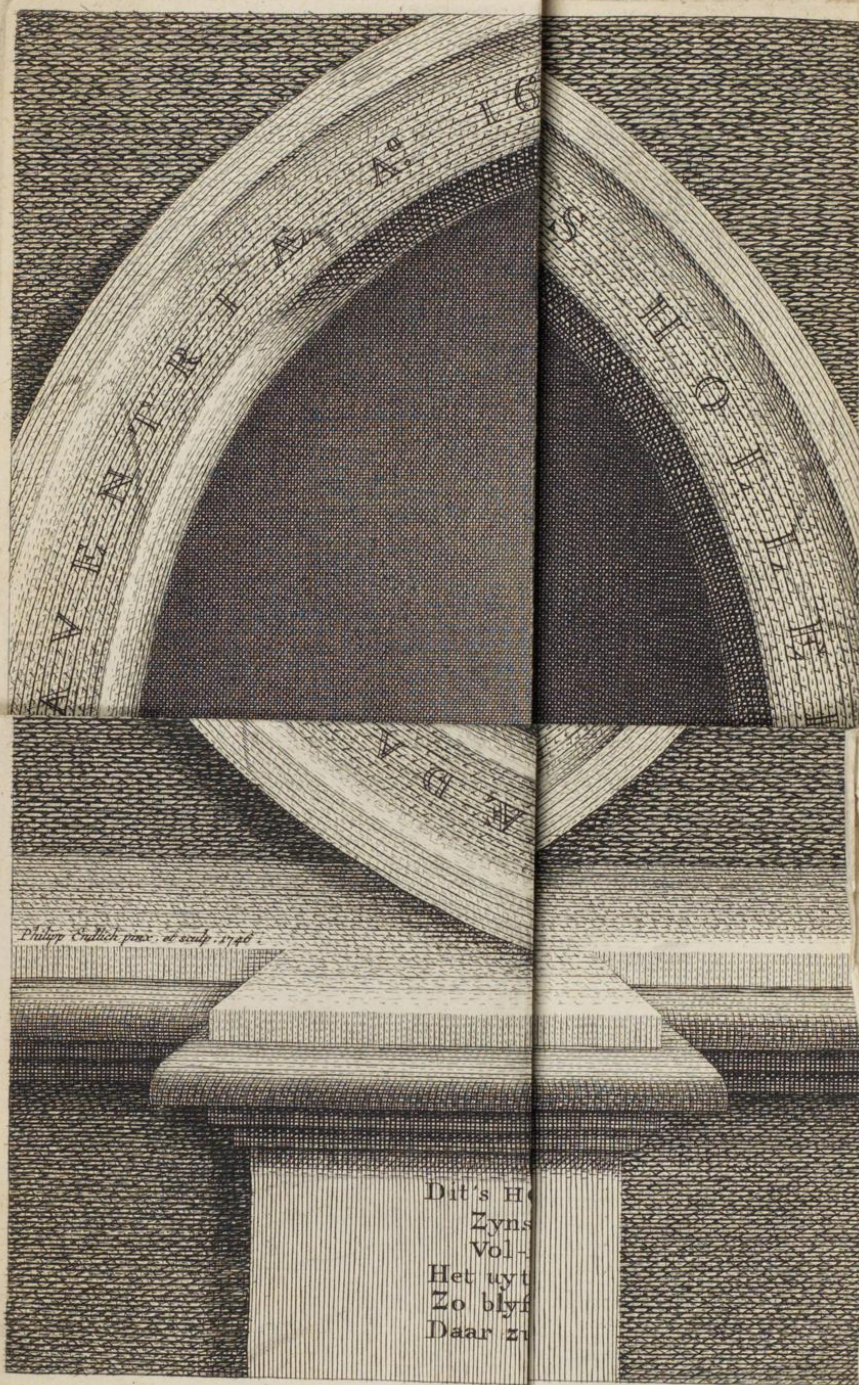
• •

43. g. 243

TE AMSTERDAM, BI

JOHANNES A. LARIN

M'DCCCLXXXIX

Philippe Chastel, graveur, 1746

Dit's He
Zyns
Vol-
Het uyt
Zo blyf
Daar z

Philippe Galle del. et sculp. 1748

Dit's HOLLEBEEK, die lustig in het werk des Heeren
Zyns Vaders voetspoor volgt, en op een Steenrots bouwt,
Vol-leurig om 't geloof, dat steeds op God vertrouwt,
Het uytverkoren volk met mond en daad te leeren.
Zo blyft de waarheid vast, en moet de Godsvrugt bloeijen.
Daar zulk een PETRA legt, en zulke BEEKEN vloeijen.
ISAAC de la FONTAINE V.D.M.

VADERLANDSCH WOORDENBOEK.

HOL.

HOLLEBEEK, (JOSIAS) Zoon van PIETER HOLLEBEEK, Leeraar onder de Hervormden, eerst te *Schoonhoven*, en vervolgens, van het Jaar 1661 tot in het Jaar 1685, te *Leiden*, wierdt gebooren, in de eerst genoemde Stad, op den achtentwintigsten Januarij des Jaars 1660. Naa zijne letteroeffeningen, op de laagere en hooger Schoolen, voltrokken te hebben, wierdt hij tot den Predikdienst bekwaam verklaard in den Jaare 1688. Van het Jaar 1690 tot in den Jaare 1702, bekleedde hij, agtervolgens, het Leeraarampt, eerst te *Gapinge*, daarna te *Overschie*, vervolgens te *Deventer*, en eindelijk te *Haarlem*; van waar hij, in 't laatstgemelde jaar, verroepen wierdt na *Amsterdam*, alwaar hij overleedt op den dertienden Junij des Jaars 1726. Hij liet naa eenen Zoon,

HOLLEBEEK, (PETRUS) gebooren in het Dorp *Overschie*, in den Jaare 1696. Te *Leiden* voltrok hij zijne Letteroeffeningen, en wierdt 'er tot den Predikdienst bevorderd in den Jaare 1719. Zijn Vader bevestigde hem, in den Jaare 1721, als Leeraar in de Gemeente te *Loenen*. Dertien jaaren hadt hij die Gemeente bediend, wanneer hij deeze standplaats met die van *Kampen* verwisselde; van waar hij, in den Jaare 1732, na *Amsterdam* verroepen wierdt. Hier overleedt hij, op den veertienden Julij des Jaars 1750. Een bondel Leerredenen is 't al, wat van hem het licht ziet.

HOLLEBEEKIUS, (JACOBUS) hoewel, op den Latijnschen uitgang na, van den zelfden naam, als de twee jongstvooganden, was, egter, naastdenkelijk, uit een ander geslagt. Reeds in 't begin der voorgaande Eeuwe, of nog vroeger, gebooren, wierdt hij Leeraar onder de Hervormden te *Schermer-*

XXI. DEEL.

A

horn,

horn, in den Jaare 1623; negen jaaren daar naa te *Amersfoort*, en eindelijk, in den Jaare 1635, te *Amsterdam*. In den Jaare 1650 eindigde hij hier zijne dagen. Twee Werkjes zien van hem het licht: het eene getijeld *de Verlooren en Wedergevonden Zoon*; het ander, *de Geestlijke Krijgsman*.

Zie *Naareg. der Amferd. Predikanten*.

HOLSTEIN, (KORNELIS) een beroemd Kunstschilder, geboren te *Haarlem*, in den Jaare 1653. Zijn Vader, PIETER HOLSTEIN, muntte uit in eene kunst, welke, zedert, ongelukkiglijk, in onbruik is geraakt, om keurig op Glas te schilderen, en die, daarenboven, veel met waterverf getekend heeft. Wie zijn Leermeeester geweest zij, is onbekend. Met algemeene stemmen wordt hij voor een groot Meester in de kunst gehouden. De Weeskamer, op het Stadhuis te *Amsterdam*, pronkt met een overheerlijk Schoorsteenstuk, door hem geschilderd, verbeeldende den Romeinschen LYCURGUS, daar hij zijnen Neef voor wettigen Erfgenaam verklaart. De Zoldering van de Thefaurie-Ordinaris, in het zelfde Stadhuis, is door zijn penzeel keurig beschilderd. Nog is, onder verscheiden andere Meesterstukken, van hem voorhanden een Tafereel, verbeeldende den Zegepraal van BACCHUS; dit Stuk pronkt met verscheiden naakte Vrouwtjes en Kindertjes, verwonderlijk natuurlijk en kunstig getekend en geschilderd.

Zie HOUBRAKEN, *Tooneel*.

HOLTZAPFFEL, (PETRUS, *Graaf van*) beklom veel hooger trap, dan zijne afkomst scheen te voorspellen. In den Jaare 1585, in het Graaffchap *Nasfau-Hadamar*, geboren, van eenen geringen Schout, wierdt hij, door den tijd, tot den Adelstand, en den aanzienlijken post van Keizerlijken Generaal Veldmaarschalk verheeven. Het deel, welk hij gehad heeft in de *Nederlandfche Oorlogen*, doet ons van hem gewaagen. Zijne

Krijgs-

Krijgsvucht deed hem, al vroeg, zich in de Oorlogskunde oefenen. MELANDER was de naam, bij welken hij, uit dien hoofde, 't liefst wilde genoemd worden. In den Jaare 1625 worf hij een Regiment *Duitschers*, ten dienste van 't Gemeenebest van *Venetie*, en wierdt Overste van hetzelfde. In den Jaare 1633 tradt hij in dienst van den Landgraave van *Hesfen-Kassel*, in den rang van Generaal-Luitenant, met bevel over een Regiment. Nevens den Hertog *GEORGE van Brunswijk* was hij, in dat zelfde jaar, tegenwoordig in het beleg van de Stad *Hamelen*, aan de *Wezer*. Veel bragt hij toe tot de overwinningen, welke de gemelde Hertog behaalde, in een gevegt bij *Aldendorf*, tegen de Keizerlijke Generaals *MONTECUCULI*, *VAN GROMVELDT* en *BÖNINGSHAUZEN*, welke *Hamelen* zогten te ontzetten. Nog in 't zelfde jaar trok hij, aan 't hoofd van eenige *Hesfische Troepen*, na de *Nederlanden*, ter hulpe van den Prins *VAN ORANJE*. Op den eersten Julij kwam hij in het Leger bij *Boxtel*, niet verre van 's *Heriogenbosch*; doch keerde, eerlang, na *Duitschland* te rug. In den Jaare 1634 trok hij op, na *Westfalen*, tegen den Keizerlijken Generaal Graaf *VAN GEEL*. Doch hier trof hem het ongeluk, dat twee van zijne Regimenten, onder de Oversten *CRATZENSTEIN* en *DALING*, geflagen, zij beiden gevangen genomen, en de Steden *Ham* en *Lunen* veroverd wierden. Om die schade te verhaalen, vereenigde hij zich met den Hertog *VAN BRUNSWYK*, ontzette *Kresveld*, verlostte de gemelde gevangenen en heroverde de twee Steden. Tegen het Krijgsvolk van de *Ligue* zeer gelukkig gestreeden hebbende, in het Sticht van *Munster*, en naa het doen eener reize na *Holland*, nam hij zijnen weg na den *Rijn*-en *Mainstream*. In den Jaare 1637 deedt hij eenen inval in *Oostfriesland*, en veroverde de Schanzen *Werden* en *Stukhausen*; waar naa hij, nevens den Landgraave van *Hesfen-Kassel*, de winterlegeringen betrok. Deeze Prins overleedt in dezelve, binnen *Lier*. Gedurende dit verblijf verscheen *HOLTZAPFFEL* op eene Bijeenkomst, in welke, door bemiddeling der Algemeene Staaten, met den Vorst van *Oostfriesland*, een vergelijk wierdt getroffen, volgens 't welk de *Hesfische Troepen* zes maanden, in zijne Staaten, zouden ingekwartierd worden. De Landgraavin-Weduw benoemde, daarenboven, onzen Veldheer tot Voogd over haaren Zoon, en

bevestigde hem in zijne Krijgsampten. In den Jaare 1640 was hij tegenwoordig in den Veldslag bij *Saalveldt*, tusfchen de vereenigde Fransche, Zweedsche en Brandenburgfche Troepen, en 't Keizerlijke Leger onder den Aardshertog WILLEM LEOPOLD van *Oosterwyk*. Thans viel hij onder verdenking van Keizersgezindheid. Men ontboodt hem te *Kassel*, en gaf hem zijn afscheid. Toen vervoegde hij zich bij den Paltsgraaf WILLEM VAN NIEUWBURG, kocht van denzelven het Ambagt *Angevort*, en van Graave HANS LODEWYK VAN NASSAU eenige goederen in het land van *Hadamar*. Ter gelegenheid van den overgang van den Graave VAN GEEL, uit Keizerlijken, in den *Keur-Beijerschen* dienst, in den Jaare 1645, wierdt aan HOLTZAPFFEL het Opperbevel, over 's Keizers Benden, in *Westfalen*, opgedragen, en hij tevens tot den Adelftand verheven. Nog hooger fleeg zijne waardigheid, in het volgende jaar, wanneer de post van Keizerlijken Generaal Veldmaarschalk op hem kwam, door het overlijden van MATTHIAS GALLAS. Met een gelukkigen uitflag leverde hij, in die hoedanigheid, eenen Veldslag aan de Zweedsche Legerbenden. Op den zevenden Mai des Jaars 1648, met de zelfde Mogendheid, andermaal, handgemeen zijnde geworden, niet verre van *Augsburg*, ontving hij, in den schouder en regter borst, twee zo zwaare wonden, dat hij, in 't Gasthuis der genoemde Stad, nog dien zelfden dag, aan dezelve overleedt. Ruim twee Maanden laater, wierdt zijn Lijk na zijne Landgoederen, in *Nassau-Hadamar*, gevoerd. HOLTZAPFFEL was, in den Jaare 1638, te *Groningen*, in 't huwelijk getreden met de Vrouwe van *Effern*, Weduwe van den Overste BERNHARD BOGLAF VAN PLATEN. Hij verwekte bij haar eene Dogter, ELIZABETH CHARLOTTA, die, door haar huwelijk met Vorst ADOLF VAN NASSAU-SIEGEN, de Vaderlijke goederen in dat geslagt overbragt.

Zie PUFFENDORF, *Comment. de Rebus Suecicis*.

HOLWERT, een Dorp in *Friesland*, in de Grietenij *Westdongeradeel*, in het Kwartier van *Oostergoo*, op eenen uithoek der

Pro-

Provincie, niet verre van de zo genaamde *Wadden*, tegenover het Eiland *Ameland*. Van binnen is het Dorp fraai bestraat, en voorzien van verscheiden zindelijke burgerwooningen. De Kerk der Hervormden is, voor eenige jaaren, geheel vernieuwd. Zij oeffenden, in den tusschentijd, hunnen Godsdienst in de Vergaderplaats der *Doopsgezinden*, die hier vrij talrijk zijn, en, 't geen ten platten Lande, onder die Gezinte, niet zeer algemeen is, bediend worden door eenen Leerling van het Kweekschool te *Amsterdam*. Te *Vischbuurt* en *Blij*, twee nabuurige Dorpen, moet hij ook den Dienst waarneemen. Voor het gebruik hunner Predikplaatze ontvingen de Doopsgezinden, van hunne Hervormde Dorpgenooten, naa den voleindigten Kerkbouw, ten geschenke, twee Zilveren Bekers, om bij het H. Avondmaal gebruikt te worden. Een Bijchrift, in de Bekers gegraveerd, ademt den Geest zo wel van verdraagzaamheid als van erkentelijke dankbetooninge. Eene aanzienlijke State, bij het Dorp, *Brandfede*, of anders *Ailva-State* genaamd, pronkende met een vierkanten Toren, wierdt gebouwd door HESSEL MEKEMA, *Baron van Ailva*, Kolonel van een Regiment Voetvolk, in dienst van den Staat, en Gouverneur van *Koeverden*. De State dient nog heden ter wooninge voor den Grietman van het Gewest.

Zie WINSEMIUS, *Beschr. van Friesland; en uit Medegedeelde Berigten.*

HOLYSLOOT, een Dorp van weinig aanzien, drie vierendeelen uurs van *Raasdorp*, en bijkans een half uur gaans van het bekende rijke Dorp *Broek* in *Waterland* gelegen. Het getal der Huizen bedraagt niet veel boven de veertig. Volkrijker en vatt' grooter uitgebreidheid schijnt, voormaals, dit Dorp geweest te zijn, althans indien het een vrij algemeen doorgaande regel zij, dat de grootte der Kerken, bij de eerste stifting, evenredig was aan het getal der Ingezeetenen. Van dit Dorp vindt men aanteekend, dat de Kerk, vooraan in de Zeventiende Eeuwe, merkkelijk verkleind, en het Koor daar van tot eene wooning voor

den Koster wierdt bekwaam gemaakt. De Koehouderij en het venten van Melk, bij de kleine maat, te *Amsterdam*, is het voornaamste bestaan der Dorpelingen.

HOMBERG, (WILLEM) gebooren in de hoofdstad van Neerlands *Indie*, en, uit dien hoofde, gerechtigd tot eene plaats in ons Woordenboek. Zijn Vader was JAN HOMBERG, een *Saxisch* Edelman, die, in zijne jeugd, alle zijne goederen verlooren hebbende, door gunstige voorspraak en zijne bedrevenheid in de Wiskunde, bevorderd wierdt tot den dienst der Nederlandsche Oostindische Maatschappij. Te *Batavia* wierdt hem het opzigt over het Geschuthuis toevertrouwd. In zijn huwelijk, met de Weduwe van eenen Officier, verwekte hij vier kinderen; WILLEM, op één na de oudste, kwam ter waereld op den achtsten Januarij des Jaars 1652. Met zijn vierde jaar tradt hij in den Krijgsdienst. Doch zijn Vader verliet, eerlang, den dienst der Maatschappij, en begaf zich met 'er woon na *Amsterdam*. Hier bediende hij zich van de goede gelegenheid, om de zucht tot geleerdheid, welke hij in zijnen Zoon bespeurde, aan te kweeken. Op het *Amsterdamse* School deedt hij hem in de taalen, en vervolgens, te *Jena* en *Leipzig*, in de Regten onderwijzen. In den Jaare 1674 wierdt hij Advokaat te *Maagdenburg*.

Terwijl hij den post van een kundig en eerlijk pleitbezorger waarnam, ontwikkelden zich, onverhoeds, de zaaden eener kunde, die, in 't vervolg, den grondslag zijner vermaardheid vormde. Onder het doen van eene wandeling, buiten de Stad, viel, van tijd tot tijd, zijn oog op de plantgewassen in dien oord, en bevroop hem, wel haast, de lust om derzelve naamen en eigenschappen te leeren kennen. Desgelijks trok, bij een helderen avond, de Starrenhemel zijne opmerking. Ongevoelig wierdt hij een Kruid- en Starrekundige. Sterker zelf, dan hem lief was, werkte op hem de zucht tot deeze Weetenenschappen, dewijl de pleitbezorging, de bron zijns bestaans, daar door merkelyk ten agteren liep. Zijn vindingrijk vernuft deedt hem eenen Hemelkloot vervaardigen, van merkelyke grootte. Door middel van een klein licht, 't welk hij daar binnen plaatste, konden, aan dit Werktuig, de bewegingen

der

der voornaamste hemelfche Lichaamen, even als aan het Uitspanzel, worden waargenomen. HOMBERGS vermaardheid klom hier door allengskens, en bragt hem in kennisfe met den *Maagdeburgfchen* Burgemeester OTTO GUERICKE, den Uitvinder van de Luchtpomp. Ondanks diens geheimhoudinge, zag, egter, HOMBERG hem zijne voornaamste ontdekkingen en waarneemingen af.

Het verlangen, om een Man van HOMBERGS kunde en fchrandeheid onder zich te houden, deedt zijne vrienden hem ge-
duurig aanloopen om zich in den echt te verbinden. Doch hij hadt 'er geene ooren na. Zucht ter verdere uitbreidinge zijner kennisfe hadt nu zo verre op hem de overhand bekoomen, dat hij der Regtsgelerdheid vaarwel zeide, en eene reize na *Italie* ondernam. Een jaar vertoefde hij te *Padua*, onder het vlijtig beoeffenen der Genees- Ontleed- en Kruidkunde. Te *Boulogne* deedt hij den Steen, naar die Stad genoemd, opstaan uit den ftaat van vergeetenheid, in welken hij begraven was. Thans floeg hij den weg in na *Rome*; hier maakte hij kennis met MARC ANTONIO CELIO, een Edelman, zeer beroemd om zijne bedrevenheid in de Wis- Starre- en Werktuigkunde. Deezen Heere boodt hij de hand in het vervaardigen van zeer groote Glazen tot Verrekijkers. Met dit alles maakte hij genoegzaame vorderingen in de Schilder- en Beeldhouwkunde, als mede in de Muziek, om onder de Kenners eenen naam te verdienen. Uit *Italie* vertrok HOMBERG na *Frankrijk*, en ftak, eerlang, van daar na *Engeland* over. In beide Koninkrijken maakte hij kennis met de beroemdste Mannen, vooral, in 't laatstgenoemde Rijk, met den grooten BOYLE, wiens Stookhuis thans voor een der beste Oeffenscholen in de Natuurkunde, door geheel Europa, wierdt gehouden. Naa hier eenigen tijd met nut besteed te hebben, keerde hij weder na *Holland*, oeffende zich vervolgens, onder den geleerden DE GRAAF, in de Ontleedkunde, en begaf zich daar naa bij zijne bloedverwanten, die thans te *Quedlinburg*, in *Saxen*, hun verblijf hielden.

Niet lang naa de wederkomst van zijne reizen, hadt HOMBERG, te *Wittenberg*, zich tot Doktor in de Geneeskunde doen bevorderen. Gaarne hadden zijne Vrienden gezien, dat hij zich onder hen nederzette, en op de beoeffening der Geneeskunde

toeleide. Doch zijne onverzaadelijke weetlust stondd daar tegen op. Na de Zuidlijke Geleerden bezogt te hebben, wilde hij ook met die van Duitschland en 't Noorden kennis maaken. Een aanzienlijken voorraad van Natuurlijke zeldzaamheden hadt hij verzameld. Met deezen besloot hij handel te drijven, of door ruilen dien schat te vergrooten. De Phosphorus hadt, ten deezentijde, eenen naam gemaakt. Twee soorten daar van waren meest bekend: de eene uitgevonden door CHRISTIAAN ADOLF BALDUINUS, de andere door KUNKEL, Chimist van den Keurvorst van *Saxen*. Eerst vervoegde HOMBERG zich bij BALDUINUS, en bevondt zijnen Phosphorus na genoeg van den zelfden aart als den *Steen van Boulogne*, hoewel een weinig slauwer van licht. Voor eene andere ontdekking kogt hij daar van het geheim. Daar na vervoegde hij zich bij KUNKEL, wiens Phosphorus meer vermaard was, en die soort is, welke van Pis gemaakt wordt. Voor de openbaaring van de wijze der werkinge van het kleine Mannetje van den genoemden OTTO GUERICKE, 't welk tegen den Regen zich verschuilt, en met mooi weér ten voorschijn koomt, kwam hij ook agter dit geheim.

De Metaalkunde was een tak van geleerdheid, in welken hij, tot nog toe, niet veel gedaan hadt. Om met zijne overige ook die kundigheid te paaren, deedt hij eene reize door *Saxen*, *Bohemen*, *Hungarije* en *Zweeden*, met oogmerk om de natuur en gesteldheid der Mijnen, en der onderscheidene Metaalen in dezelve, met eigen oogen waar te neemen. Terwijl hij zich te *Stokholm* onthieldt, arbeidde hij gestadig, met HIËRNA, Eerften Geneesheer des Konings van *Zweeden*, in het Stookhuis, doordien Vorst gefigt, en tot welks luister HOMBERG niet weinig toebragt. Dikmaals kwam men hem raadpleegen over de zwaarwigtigste onderwerpen. Daarenboven schreef hij hier verscheiden Memorien, welke, zedert, in de Hamburgsche Bibliotheek gedrukt wierden.

Intuschen betuigde HOMBERGS Vader, van tijd tot tijd, zijn verlangen, dat hij al dit reizen en zwerven eenmaal staaken, en zich onder de zijnen wilde nederzetten. Doch zijne onverzaadelijke weetzucht dreef hem, andermaal, tot het doen eener reize na *Frankrijk*. Uit het wijdst afgelegene Noorden-trok hij, over *Holland*, derwaarts, en bezogt de Provinciën, welke hij,

op de eerste reize, niet gezien hadt. Ook hier ontvong hij brief op brief van zijnen Vader, om zijne overkomst te verhaasten. Eindelijk besloot hij te gehoorzaamen, en bepaalde den dag tot zijn vertrek. Eene onverwagte gebeurtenis deedt het geenens voortgang hebben. Bij den vermaarden Staatsman COLBERT ontbouden zijnde, verzogt deeze hem, uit 's Konings naam, zich in *Frankrijk* te vestigen, en deedt hem zo gunstige aanbiedingen, dat hij, naa eene wijle beraadens, besloot te blijven.

HOMBERG zich thans als een Franschman beschouwende, omhelsde, in den Jaare 1682, den Godsdienst van dat Koninkrijk; een stap, dien zijn Vader zo euvel opnam, dat hij hem ontferfde. Tot dit sloeg nog een ander ongeluk, de dood van COLBERT, zijnen Weldoener en Beschermmer. Waarschijnlijk was 't een ander de reden, waarom hij, in den Jaare 1685, andermaal, eene reize na *Rome* deedt, en 'er zich op de beoeffening der Geneeskunde toeleide, op eene wijze, aldaar weinig bekend, waar mede hij eene goede somme overwon.

Niet lang, ondertuschen, moet zijn verblijf te *Rome* geweest zijn. Althans bevondt hij zich, in den Jaare 1691, wederom te *Parijs*, alwaar de Abt BIGNON bewerkte, dat hij tot Lid der Koninklijke Akademie wierdt verkoozen, met het vrije gebruik van het Stookhuis. De ongemeene zucht des Hertogs van ORLEANS voor de Scheidkunde noopte dien Prins, in den Jaare 1702, om HOMBERG in zijnen dienst te neemen, met toezegging van eene jaarlijkfche wedde, en het opzigt over het best voorziene Stookhuis, toen bekend. Twee jaaren laater verkoos hem de Hertog tot zijnen Eersten Geneesheer. Voordeeliger voorwaarden, door den Keurvorst van de *Paltz* gedaan, wees hij van de hand. Zo hoog klom hij bij den Koning, of liever bij den Hertog, in gunst, dat, door diens voorspraak, zijne Majesteit hem ontsloeg van eene Wet der Akademie, gebiedende dat niemand loontrekkend Lid daar van mag weezen, die eene post bekleedt, welke zijn aanhoudend verblijf buiten *Parijs* vordert; 't welk HOMBERGS post van Hertoglijken Lijfarts medebragt. In de laatste jaaren zijns leevens zukkelde HOMBERG aan eene soort van Roodeloop, Zo sterk taste hem deeze aan, in den Jaare 1715, dat dezelve, op den 24 September, een

einde van zijn leeven maakte. In den Jaare 1708 was hij in den echt getreden met MARGARETA ANGELICA, Dogter van den Geneesheer DODART. Groote Werken zijn van HOMBERG niet voorhanden, maar wel een aanzienlijk getal *Memorien*, over verscheiden onderwerpen, in de *Gedenkschriften van de Koninklijke Akademie der Weetenschappen*.

Zie *Eloge de Mr. Homberg, dans l'Historie de l'Academie des Sciences, An. 1715.*

HOMMIUS, (FESTUS) een ijverig voorstander van de Leere der Contra-Remonstranten, gedurende de beschreienwaardige Kerktwisten, in den aanvang der voorgaande Eeuwe, en naderhand een der *Scriba's* van het *Dordrechtische* Sijnode, bekleedde het Leeraarampt onder de Hervormden te *Leiden*. ARMINIUS was, van *Amsterdam*, niet tot Hoogleeraar in die Stad beroepen, en zijne Rechtzinnigheid verdagt geworden, of hij vondt eenen hevigen tegenstander in onzen HOMMIUS. Met den Hoogleeraar, 't eenigen dage, in gesprek geraakt, en bijster in 't naauw gebragt zijnde, zeide hij, bij het scheiden: *Ik wil de waarheid onderzoeken*. Thuis koomende, en zich in zijne Kamer hebbende opgeslooten, badt hij God ootmoediglich, hem de oogen te willen openen, en de waarheid te doen zien. Naa het einde zijns gebeds, gevoelde hij zulk een licht en bijdschap in zijn hart opgaan, dat hij vastfelde, eene daadelijke verhooring te hebben ontvangen. In den waan van de waarheid gevonden en op zijne zijde te hebben, nam hij, van dien tijd af, vast voor, in het eens aangenomene gevoelen te volharden. Van dien tijd af begon hij, meer en meer, met de openbaare Kerktwisten zich te bemoeien. Het *Rotterdamsche* Sijnode hadt, omtrent dien tijd, aan de Afgevaardigden der Kerkvergaderinge, bevolen, onderzoek te doen naar den toestand des geschils tuschen den *Leidschen* Hoogleeraar ARMINIUS en deszelfs amptgenooten, en om te overweegen, wat in die zaak moest gedaan worden. Thans viel de vraag, omtrent welke personen het onderzoek moest geschie-

XXI. D: pl. I.

FESTUS HOMMIUS,
 Predikant te Leiden.

J. J. J. J. J.

W. V. V. V. V.

lij in
 ter van
 saanen
 soren,
 van de

g. lau
 wie de

de Leere
 vranlig
 , en ge-
 oede, be-
 Lyden.
 at in die
 sernies,
 monius
 t geant,
 her die-
 rende, en
 God on-
 e wandel
 de lij mak
 vrentide.
 oer van
 boer, ma
 ggenant
 , mee en
 elien. Ma
 r de Alpe
 et te dret
 van blayg
 n te over-
 Tamer val
 doest ge-
 scilde

Hieten ? D
er die lan
votstandig
Ene ruzig
men van m
he beboeld
in den Ke
ge, de t
t wainij
res. Al
de hier o
genet wa
woud hij
Leeren
hij, die m
Die t wij
mispreden
niet voort
draagen, w
woudes hi
Zo re aan
lagen dabo
kamen over
op onbesit
voorgelagen
eete ank
kur de ga
rige. Un
trun doet
de Kerkers
made plan
t is beke
de, volken
d, ne gem
kun van ge
ne, door b
rijen, we
populand

fchieden? De Hoogleeraars konden niet onderzocht worden, als die hun gevoel en aan Heeren Curatoren schriftlijk hadden overhandigd. Omtrent de Studenten voorzagen men ook merklijke zwaarigheden. In dien stand van zaken gaf FESTUS HOMMIUS een middel aan de hand, zijns oordeels toereikende, tot het bedoelde oogmerk. 't Was, verklaarde hij, 't eenigen dage, in den Kerkeraad zijner Gemeente, de pligt dier Vergaderinge, de twisten der Kerkleeraaren weg te neemen, deels om 't wezigen der Kerke, deels om allen argwaan van zich te weeren. Hier toe, meende hij, was geen bekwaamer middel, dan door openlijk te doen blijken, dat alle Leeraars van één gevoel en waren, aangaande de Artikelen des Geloofs. Hier op toonde hij een Geschrift, behelzende eenige Vraagen, die den Leeraaren moesten worden voorgehouden. Gaver ze, zeide hij, daar aan hunne toestemming, zo was de zaak gevonden. Die 't weigerden, konden nader onderhouden, en door zamenfpreken tot toestemminge gebragt worden. Hij besloot zijnen voorflag met den Ouderlingen als hunnen pligt voor te draagen, om den Kerkleeraaren te beveelen daar op te antwoorden; hij zelve boodt zich aan, den eersten te willen zijn. Zo ras HOMMIUS gedaan hadt met spreken, eischten de Ouderlingen dubbeld van 't Geschrift, om de zaak alzo rijpelijk te kunnen overleggen. Hij weigerde zulks, doch drong daarom, op onderscheidene tijden, niet te minder ijverig aan op zijn voorgelagen middel. Binnen de muuren des Kerkerads kon deeze zaak niet beslooten blijven; het gerugt daar van vloog door de gantsche Stad, en kwam ook ter ooren der Regeeringe. Uit vreeze voor meerder onrust en verwijderinge, kwam deeze, met hoog gezag, tuschen beide, en geboodt den Kerkeraad, met naame aan FESTUS HOMMIUS, van het beeraamde plan te af te zien.

't Is bekend, hoe de rampzalige Kerktwisten, in deeze tijden, telkens hooger klommen. 's Lands Staaten neigden, veelal, tot gemaatigheid; terwijl zommige Leeraaren zich eene soort van gezag aanmatigden, over het verstand hunner Broederen, door het vorderen van beslissende toestemming aan Leerberippen, welke, volgens 't gevoel en der laatsten, niet duideljk geopenbaard, immers met de toekomstige behoudenisfe niet

onmiddelijk verknogt waren. De Klasfis van *Leiden* staat mer naame bekend, om haaren ijver in het vorderen van be-
williging. Duidelijk bleek dit uit eene Remonstrantie, van
haarentwege, in den Jaare 1610, aan 's Lands Staaten toege-
zonden. Zo veel opmerkinge baarde, ter Hooge Staatsvergaa-
deringe, de taal, welke daar in gevoerd wierdt, dat men be-
floodt, op den 2 November diens Jaars, eenige Afgevaardig-
den te zenden aan de Klasfis, met last om een rond antwoord
te vorderen op de vraage, of de Leden der Klasfis, aan zek-
eren Brief, onlangs hun toegezonden, behelzende een be-
vel van 's Lands Hooge Overheid, om in het onderzoeken der
aankoomende Predikanten niet hooger te gaan, dan tot zekere
daar in vermelde vijf Artikelen, zouden gehoorzaamen, of
niet? Naauwlijks was dit voorstel der Heeren gedaan, of
FESTUS HOMMIUS vatte het woord op, en hieldt de Afgevaar-
digden bezig, van 's middags tot 's avonds ten half zeven
uure. Nog langer, misfchien, hadde hij zijne rede gerekt,
indien niet zijne stouthoud van taale en het misbruikt geduld
der Heeren, met deeze woorden of van gelijkkluidenden zin,
hem hadde doen afbreeken: „ Gij hebt geen regt om alleet
„ het woord te voeren; andere broeders zijn zo wel met den
„ Geest van CHRISTUS begaafd als gij. Gij hebt uw eigen
„ gevoelen uit te spreken, en dan stil te zwijgen. Gij legt
„ anders nergens op toe, dan om de andere broeders aan
„ uwe zijde te trekken, en u te kanten tegen het gebod der
„ Overheid.” HOMMIUS zweeg hier op niet. Om hem tot
gemaatigdheid te brengen, wierpen eenigen hem tegen, dat
'er te meer reden was tot Verdraagzaamheid, daar men den
Lutherschen zo menigmaalen de hand van broederschap hadt
aangeboden. Doch hij ontdook stilzweigende deeze tegenbe-
denking. Eindelijk wierdt beslooten, de zaak in omvraag te
brengen. De meeste Leden stemden nu voor gehoorzaamheid.
HOMMIUS verzogt schriftelijk te mogen antwoorden. Hij deedt
het, 's anderendaags. In het geschrift, welk hij den Heeren
Gelastigden ter hand stelde, verklaarde hij „ in zijn Gewee-
„ ten zich bezwaard te vinden, om iemand, die de vijf be-
„ doelde Artikelen toestemde, in den Kerkediens aan te nee-
„ men: omdat, zijns agtens, zommige der gemelde Artikelen

waren gesteld met ongerijmde, twijfelagtige en tegenstrijdige bewoordingen; dat ze streeden tegen Gods Woord, en de Formulieren van Eenigheid, en tegen 't geen te vooren in deeze Landen was geleerd; dat ze, daarenboven, strekten tot veranderinge in 't stuk van de Leere en Staat der Kerken hier te Lande, en tot scheidinge van andere Kerken; dat wijders niet één der Artikelen eigenlijk handelde van 't hoofdstuk der Predestinatie, of eenige Verkiezing of Verwerping, om welker wille, zeide hij, Hun Ed. Mog. verklaarden dat bevel gegeven te zijn; en, eindelijk, omdat die Artikelen van de eene partij der Predikanten alleen waren gesteld, zonder dat de anderen daar over gehoord waren, en ze nooit, in eenige Kerkelijke Vergadering, overwogen, veel min waren goedgekeurd." Naa het inleveren van dit antwoord, tradt HOMMIUS in nader gesprek, met de Gelagtigden der Staaten, in 't bijzijn van drie *Leidsche* Burgemeesteren en den Pensionaris NIKOLAAS SEYST. Hier beweerde hij „ dat geene verandering, in Kerkelijke zaaken, door de Hooge Overheid, behoorde gemaakt te worden, zonder advies van een Provinciaal of Nationaal Sijnode, of ten minste van eene Klasfis." Op de vragge „ welke zijne meening ware aangaande dat Advijs? Of de Hooge Overheid verbonden zou zijn aan 't Advijs van eenige Sijnode of Klasfis? dan of 't alleen genoeg ware, 't Advijs te vraggen, en dat voorts bij de Overheid zou mogen beslooten worden, 't geen zij zou oordeelen te behooren ten meesten dienste der Kerke?" gaf HOMMIUS tot antwoord „ dat de Hooge Overheid niet was gebonden aan zulk een Advijs, maar dat de uiterste bepaaing der Overheid toekwam." Over dit antwoord betuigden de Heeren hun genoegen; en verklaarden voorts „ met het overzenden der vijf Artikelen, niet bedoeld te hebben, dezelve voor vastgestelde punten iemand te willen opdringen, maar alleenlijk om te dienen tot eene Instructie in het examineeren der aankomende Predikanten, om hen niet hooger op dat stuk te bezwaaren, of iemand tot venzerije te dwingen." De Heeren beslooten, met HOMMIUS tot vrede te vermaanen, naardien zij, zeiden ze, verstonden „ dat hij, in deeze ongerustheid der gemoederen, veel ten goede en ten kwaade vermogt."

Bij

Bij 't scheiden beloofde de Leeraar, na vrede te zullen tragten. Niet volkomen getrouw, nogthans, was hij aan deeze belofte, indien 't waarheid zij, 't geen de Heer HUGO DE GROOT, eenigen tijd daar naa, aan den Heere GERARDUS VOSSIUS schreef, dat, naamelijk, FESTUS HOMMIUS, nevens de Predikanten TRIGLANDT, ROSÆUS en eenige anderen, openlijk of onder de hand, te *Rotterdam* de scheuring voedden van de zulken, die zich van de overige Contra-Remonstranten hadden afgezonderd. Vreemd moet het, hierom, schijnen, dat de zelfde ijveraar voor zijne begrippen, in den Jaare 1615, de hand leende tot het beroepen te, *Leiden*, en dus tot zijnen Amptgenoot, van den Predikant BERNARDUS DUINGLO, die voor een Voorstander der Remonstrantische leerbegrippen bekend stondt.

Geene verslappung in zijne begrippen, was, intuschen, deeze schijnbaare gemaatigheid. Een even ijverig Voorstander bleef hij van de eens aangenomene gevoelens. Meer dan één blijkt hier van vertoonde het Jaar 1616. In de Maand Mai diens jaars hadt de Hoogleeraar SIMON EPISCOPIUS, aan het Leidische Hoogeschoole, eenige Stellingen doen verdeedigen, *Over het Onderscheid en de Overeenkomst des Ouden en Nieuwen Testaments*. Bij sommigen verwekten dezelve naadenken, als of de spreekmanieren, daar in gebruikt, aanleiding gaven om te denken, dat de steller daar van overhelde tot Socinianerij, en dat de Leidische Akademie dus gevaar liep met dat gif befinet te zullen worden. HOMMIUS, wil men, was een der voornaamsten, welke deeze vreeze voedden. Hij openbaarde dezelve aan den Heere JOHAN TEN GROOTENHUIS, Schepen en Raad der Stad *Amsterdam*, die zich op dit pas te *Leiden* bevondt, en voorts, aan de Bezorgers van 't Hoogeschoole, des Leeraars becommering mededeelde. Aan hunnen pligt meenden deeze Heeren te kort te doen, indien ze het beklag onder zich lieten berusten. In hunne tegenwoordigheid hielden EPISCOPIUS en HOMMIUS eene zamenpraak, van welke wij het wel der moeite waardig agten, hier eenige bijzonderheden te melden.

EPISCOPIUS opende de onderhandeling met te zeggen, dat de stellingen door den Student (deeze was de vermaarde PETRUS GEESTERANUS) gesteld, en meest ontleend waren uit de stellingen van ARMINIUS. HOMMIUS kernaam hierop, dat dit niet tot bewijs konde

konde dienen dat ze niets nieuws of vreemds beheldden, 'alzo ARMINIUS verscheiden bedenkelijke stukken hadt op papier gefeld. EPISCOPIUS hernam daarop, dat al 't geen men hadt kunnen vinden, om ARMINIUS, en voorts de Remonstranten, te bezwaaren, meer dan eens door den druk verspreid was; dat men niets ondoorsnuffeld hadt gelaaten om den Man, naa zijnen dood, eenen lak aan te wrijven, en zo men in de gemelde Stellingen iets hadde kunnen vinden, dit ook al zou hebben aangetekend. HOMMIUS dit beantwoord hebben met te zeggen, dat hij altijd geraaden hadt, zich van schrijven en weder schrijven te onthouden, en dat, zonder dit, uit de Boeken van ARMINIUS nog wel wat anders zou hebbende kunnen gehaald worden, gaf de andere, met eenige scherpeheid, zijne verwondering te kennen, hem dus te hooren spreken, naardien hij de oorzaak was van het uitgeeven der Delftsche Conferentie, waar in alles was te berde gebracht, wat uit de schriften van ARMINIUS en anderen, raakende de Remonstrantsche gevoelens, konde verzameld worden. HOMMIUS gaf hier op geen antwoord, maar bragt bij, om ARMINIUS te bezwaaren, deszelfs zeggen, in zekere Redevoering, waarin hij, overeenkomstig met het gevoelen der Sociniaanen, GOD en CHRISTUS tot het *Vorswerp* van den Christlijken Godsdienst stelde: hoewel hij bekende, dat eenige Contraremonstrantsche Godgeleerden even eens spraken. De andere hier op hervat hebbende, dat, diensvolgens, ten nadeele des beschuldigten, hier uit geen gevolg konde worden afgeleerden, HOMMIUS zulks toegestemd, doch 'er nevens gevoegd hebbende, dat ARMINIUS, in eene andere Redevoering, alle Schriftuurtexten, welke, doorgaans, van de Leeraars worden aangevoerd, ten bewijze van de Godlijke Natuur van CHRISTUS en deszelfs Eenweezenheid met den Vader, in een anderen zin gedraaid hadt, keerde de Hoogleeraar die beschuldiging af in deezerveoge: „ Dat het „ besluit niet wettig was, volgens 't welk alle texten, spreekende van de Godheid van CHRISTUS, anders uitgeleid werden, omdat zommige van die niet in den gewoonen zin door „ ARMINIUS verklaard waren; dat 'er geene reden was, enkel „ om deeze afwijking, iemand in verdenking te brengen, terwijl 'er nog veele andere plaatzen overig waren, die het stuk „ beweezen; dat ARMINIUS zijn gevoelen aangaande dat Leer „ „ stuk

„ stuk rondelijk verklaard hadt, in zijne Stellingen aangaande
 „ den Perfoon des Vaders en des Zoons, uit welke Stelling-
 „ gen, en niet uit de Verklaaringe van eenige duistere Plaats-
 „ zen, iemand behoorde geoordeeld te worden; dat, in het
 „ uitleggen van diergelijke Texten, in de Christlijke Kerk,
 „ altoos vrijheid was gegeven, en bijkans niemand hier van
 „ meer gebruik hadt gemaakt dan JOHANNES CALVINUS, die eeni-
 „ ge honderden Schriftuurtexten anders dan de Oudvaders hadt
 „ verklaard, inzonderheid de plaats Hebr. I. 3. welke hij even
 „ eens als ARMINIUS hadt opgevat, en waarom deeze, door
 „ HOMMIUS, van Socinianerij was beschuldigd.” Hij besloot
 met te vraagen, waarom men zulks in CALVINUS, en niet in AR-
 MINIUS konde verdraagen? Dit antwoord wierdt door de Hee-
 ren Curatoren toegestemd. FESTUS hem hier op betigt hebben-
 de, dat hij, in zijne Lesfen, alle de Schriftuurplaatzen op zijn
 Sociniaansch verklaarde, betuigde hem de andere daar over zij-
 ne verwondering, vermids hij hem nog nooit de eere hadt ge-
 daan van zijne Lesfen bij te woonen; met bijvoeging dat hij zij-
 ne weetenschap, veelligt, hadt uit het aanbrenge van eenige
 Studenten; welke, zeide hij, de Boeken van SOCINUS wel naar-
 stig moesten geleezen hebben, naardien zij 's Mans spraake zo
 wel verstonden. HOMMIUS, om zich te verdedigen, zeide
 hierop, dat hij de Openbaare Twistredenen van EPISCOPIUS door-
 gaans bijwoonde. Doch ook hier vatte hem deeze op zijn woord,
 hem vraagende, of hij, koomende uit zekere Disputatie, niet
 tot den Predikant BORRIUS hadt gezegd, dat EPISCOPIUS de God-
 heid des Zoons tegen de zwaarigheden treffelijk hadt verdedigd?
 Gedeeltelijk erkende dit de Leeraar, doch voegde 'er nevens,
 niet de Godheid des Zoons, maar de Drieëenheid toen bedoeld
 te hebben. De Hoogteeraar thans hervat hebbende, dat zulks
 over een uit kwam, keerde zich HOMMIUS tot de Curatoren,
 met te zeggen: „ Ziet, mijne Heeren, zo rond en opregt ben
 „ ik; als ik voldaan worde, zegge ik het rond uit, en ben haast
 „ te gezeggen.” De Leidfche Leeraar, om weder te keeren
 tot de aantijging van Socinianerij, beriep zich, tot een bewijs
 daar van, op het zeggen van EPISCOPIUS, *Dat het Nieuwe Tes-
 tament met betere beloften was bevestigd*; doch de andere be-
 riep zich enkel op de eigen woorden der Schriftuure, Hebr.

VIII. 6. Eene andere bedenking van HOMMIUS, ten boven gemelden oogmerke, was eene Stelling des Hoogleeraars, dat de Voorbeelden en Schaduwen door alle geloovigen des Ouden Testaments niet zijn verstaan, maar dat slegts eenige weinige Profeteen wisten, dat het schaduwen waren van dingen, die in het Nieuwe Testament geopenbaard zijn. Doch bij de lezing der Stelling bleek het, dat EPISCOPIUS eene algemeene kennis in alle geloovigen erkend, doch eene duidelijker in de Profeteen hadt beweerd. Van dit onderwerp aftappende, verklaarde FESTUS van meeninge te zijn, dat men, ter verhoedinge van verdere oneenigheden, nog eens behoorde bij een te koomen; met bijvoeginge, dat indien de Remonstranten, in de Delftsche Conferentie, zich duidelijk hadden willen verklaren, de vrede reeds zou getroffen zijn.

De Heeren Curatoren braken nu het gesprek af, met te zeggen, dat zij alles gehoord en verstaan hebbende, goedvonden dat FESTUS HOMMIUS aan den Heere GROOTENHUIS zou berigten, van den Hoogleeraar EPISCOPIUS genoeg te hebben ontvangen, en wegens de vermoedens te vrede te zijn gesteld. In 't eerst kon de Leeraar hier toe niet besluiten, doch beloofde het op naderen aandrang. Eene poos daar naa hielden de twee Godgeleerden, andermaal, ten overstaan van Heeren Curatoren, een nieuw gesprek. Het hadt zijnen oorsprong uit een gerugt, waar van HOMMIUS voor den verspreeder wierdt gehouden, als of den Hoogleeraar, in de eerste zamenkomste, door zijnen tegenspreeker de mond gestopt, en hij van Socinianerij duidelijk zou zijn overtuigd geworden. Het beloop dier zamenpraake zal ik hier niet verhaalen; zij was, na genoeg, op den zelfden leest met de voorgaande geschoeid.

Geduurende deeze en soortgelijke onlusten, in welke HOMMIUS eene voornaame hand hadt, was het houden van een Nationaal Sijnode vastgesteld. Omtrent dien tijd hadt HOMMIUS gefchreeven, en aan Hun Ed. Groot Mogenden opgedraagen, een boekje, in 't Latijn, tot tijtel voerende *Specimen Controversiarum Belgicarum*, en daar voor, van 's Lands Staaten, getrokken eene vereering van tweehonderd Guldens. Het boekje moest dienen tot berigt voor het Sijnode, en wierdt eerlang in 't Nederduitsch vertaald, onder den tijtel van *Monster*, of

Proeve, *der Nederlandsche Verschillen*. Zo hoog de Contra-remonstranten met het Werkje liepen, zo ernstig beklagden zich daar over de Remonstranten, als meenende zij daar in te vinden groote ongetrouwheid in het bijbrengen van verscheidene plaatzen uit hunne schriften. Zedert wierdt HOMMIUS benoemd onder de Afgevaardigden der Zuidhollandsche Kerken tot het Nationaal Sijnode, en aldaar aangesteld tot den post van Scriba dier vermaarde Vergaderinge. Naa zijne wederkomst van *Dordrecht* ging hij voort in het waarneemen van het Leeraar-ampt te *Leiden*, tot zijnen dood toe. Wij tekenen hier nog aan, dat toen de Hoogleeraar GERHARDUS JOANNES VOSIUS, door de nieuwe Bezorgers der Hoogeschoole, van zijn Ampt verlaaten was, HOMMIUS, in deszelfs plaats, tot Regent van het Staaten-Kollegie wierdt aangesteld.

Zie BRANDT, *Hist. der Reformatie*.

HONAART, (ROCHUS VAN DEN) Zoon van Heere THOMAS VAN DEN HONAART, Ridder, wierdt gebooren den dertienden Maart 1572. Naa zich in de Regtsgeleerdheid geoeffend, en den trap van Licentiaat te hebben beklommen, leide hij, in den Jaare 1594, den Eed af als Advokaat voor den Hove van *Holland*. Twee jaaren laater verkoos hem de Regeering van *Dordrecht* tot Pensionaris van haare Stad. Naaderhand kreeg hij aldaar zitting in Schepensbank. In de Jaaren 1601 en 1602 was hij Lid van Gekommitteerde Raaden der Staaten van *Holland en Westfriesland*. Ook zat hij, 't eenigen tijde, in 's Lands Rekenkamer. Naa het voorgevallene omtrent de Remonstranten, in den Jaare 1619, vondt men insgelijks geraaden, eenige verandering te maaken in het Kollegie van Curatooren van 's Lands Hoogeschoole te *Leiden*; men oordeelde dat de Heeren, welke, gedurende dien tijd, dat ampt bekleed hadden, den Remonstranten een te genegen hart toedroegen. VAN DEN HONAART, thans Lid van den Hoogen Raad, wierdt, in de plaats der verlaatenen, nevens anderen, tot Curator aangesteld. In den Jaare 1627 zonden de Staaten een Gezantschap na het Noorden, ter bemiddeling van de

geſchillen, tuſſchen de Koningen van *Zweeden* en *Polen*, en om tevens eenige voordeelen te bedingen voor den Ooſterſchen handel. ROCHUS VAN DEN HONAART bekleedde dien gewigtigen poſt, nevens de Heere ANDRIES BIKKER, SIMON VAN BEAUMONT en den Heere VAN BOETSELAAR. Andermaal deedt hij, in die zelfde hoedanigheid, in den Jaare 1635, eenen togt na *Zweeden*, alwaar hij thans tot Ridder wierdt geſlagen. In den tijd, tuſſchen de beide Gezantschappen, was hij tot eerſten Raad in den Hoogen Raad bevorderd. Hij overleedt, kort naa zijne wederkomst uit *Zweeden*, in 's *Graavenhage*, op den dertigſten Januarij des Jaars 1638. De Heer VAN DEN HONAART bezat eenigen ſmaak voor de Dichtkunde. De vrugt daar van waren eenige *Geestlijke Tooneelſpellen*, met het opſtellen van welke hij, in tuſſchenuuren, zijne amptsbezigheden verpoosde. Van zijne verrigtingen in het Noorden gaf hij een Verhaal, in zijn *Dachtafel van zijn eerſte Gezantschap*.

Zie VAN BALEN, *Befchr. van Dordrecht*; VAL. ANDREAS, *Bibl. Belg.*

HONDEKOETER, (MELCHIOR VAN) een der vermaardſte Nederlandſche Kunſtſchilders, wierdt gebooren te *Utrecht*, in den Jaare 1636. Volgens zommigen was zijn Over-Grootvader de eigenlijke Markgraaf van *Westerloo*. Doch, den Hervormden Godsdienst zijnde toegedaan, en daar door onderhevig aan de vervolgingen der Spaanſche Inquiſitie, verliet hij, om derzelve woede te ontgaan, zijn Vaderland, zocht eene ſchuilplaats in *Holland*, en zette, nevens zijn huisgezin, zich met der woon neder te *Amſterdam*. Hij hadt eenen Zoon, GILLES genaamd. Om het geldeeloos Vaderlijk gezin te ſchraagen, en van het noodige te verzorgen, begaf deeze zich tot het ſchilderen van Portretten, en naderhand, zijne kunst verder uitbreidende, ook van Landſchappen. Een Zoon van deezen, GYSBERT genaamd, die *Utrecht* tot zijne woonplaats hadt genomen, oeffende zich inſgelijks, om 'er een beſtaan van te hebben, in de Schilderkunst. Tot het afbeelden van leevendig gevogelte, inzonderheid van Haanen en Hennen, helde inzonder-

derheid diens bovendrijvende zucht over. Behalven zijne hardigheid in het voeren van het penzeel, ging hem, daarenboven, de roem naa van een godvrugtig karakter. Van eenig aanzien in den Burgerstaat moet hij geweest zijn, alzo hij, bij het oefenen van zijn bedrijf, den post van Armbezorger bekleedde. Hij voleindigde zijn eerlijk leven in den Jaare 1653. Niet langer dan tot zijn zeventiende jaar genoot dus onze MELCHIOR het Vaderlijk onderwijs. Dit, egter, hadt hij zich zo wel tot nutte gemaakt, dat hij zijnen Vader, tot op een merkeliijken afstand, voorbij streefde. 's Mans uitmuntende Tafereelen, waar van men 'er, onder anderen, een te *Amsterdam*, ten huize van den Kunstminnenden Heere JAKOB DE VOS, gelijk ook bij den Heere ARNOUT VAN LENNEP aantreft, kunnen hier van spreekende bewijzen opleveren. HONDEROETER oeffende de kunst tot op het zestigste jaar zijns ouderdoms; hij overleedt op den derden April des Jaars 1695.

Zie HOUBRAKEN.

HONDERDLAND, een Ambagt, met het regt van hooge Heerlijkheid, gelegen tusschen de Delflandsche Heerlijkheid *Lier*, en den nieuwen Maasdijk ten Westen van 's *Graavezande*. Verkeerdelijk draagt dit Ambagt, bij zommigen, den naam van *Hoenderland*, naardien het zijne benaming daar van ontleent, dat het voor honderd Morgens lands op zich zelve bestaat, en, ten aanzien van 't Heemregt, in geene bijzondere verdeelingen van Sluisgelden gebragt is. Volgens de nieuwe Lijst der Verpondingen, stonden, voor *Honderdland*, vierentwintig huizen aangetekend, die van den Oranjepolder daar mede onder begreepen. Bij de Erffscheiding van de naalaatenschap van Prins WILLEM DEN III, kwam dit Ambagt, nevens den straks genoemden Polder, aan zijne Majesteit van Pruisfen.

Zie *Tegenw. Staat*.

HONDIUS, (ABRAHAM) verdient mede eene plaats op de lijst der Nederlandsche Kunstschilders. Boven alle andere stukken wordt van hem geroemd, en heeft zijner naagedagtenisse zonder-

der-

de kar-
toven,
antien
het oec-
kleeede.
3. Nie-
mermeer
zo wé tet
verkeljen
afereelen,
ten hi-
geijik ook
n hier van
oefende de
nij overent

aanx.

hoop: He-
theid die, a
vezand. Ve-
den nu van
r van nien,
ive behu, en
ere verdinge
e. Lijn de Ver-
ntwaring hinde
de onbet beje
van Pind w.
Irakis geantid

ww. Staat.

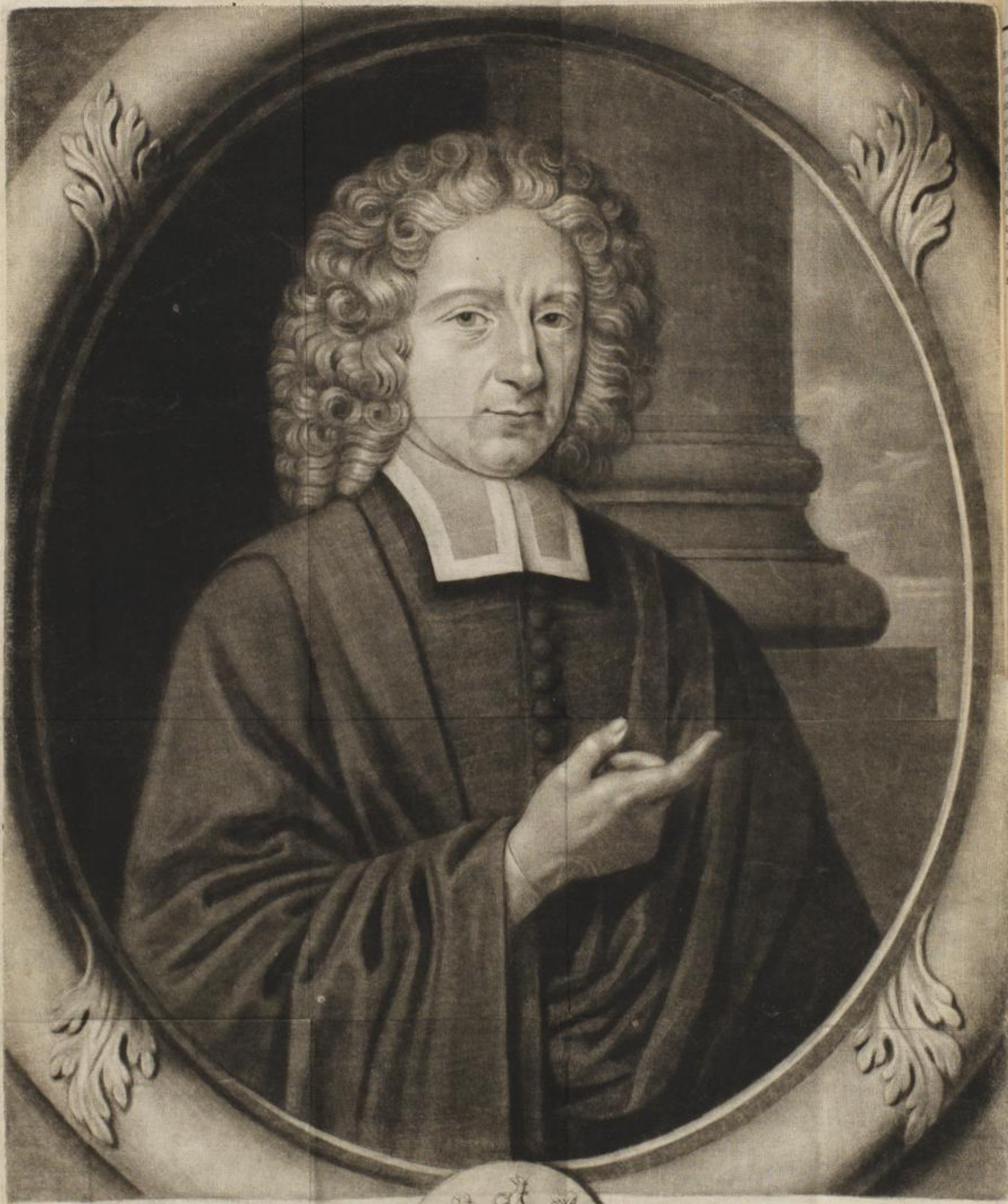
plars op de
e andere hinde
age-derpessie

Die har-
tboven,
y nntun
ij het re-
chende
17. Nie
omme
to vel ter
meridien
Blerde,
en ho-
ghe oec
en toe van
dehde e
lij vech

name
a hoop
thid is
vrasse
de en
er en
ivide
ere vrasse
e Linde
erwij
de vrasse
vrasse
vrasse

ev. die

ghen
e vrasse
vrasse

GERARDUS PUPPIUS

HONDIUS, Hornanus.

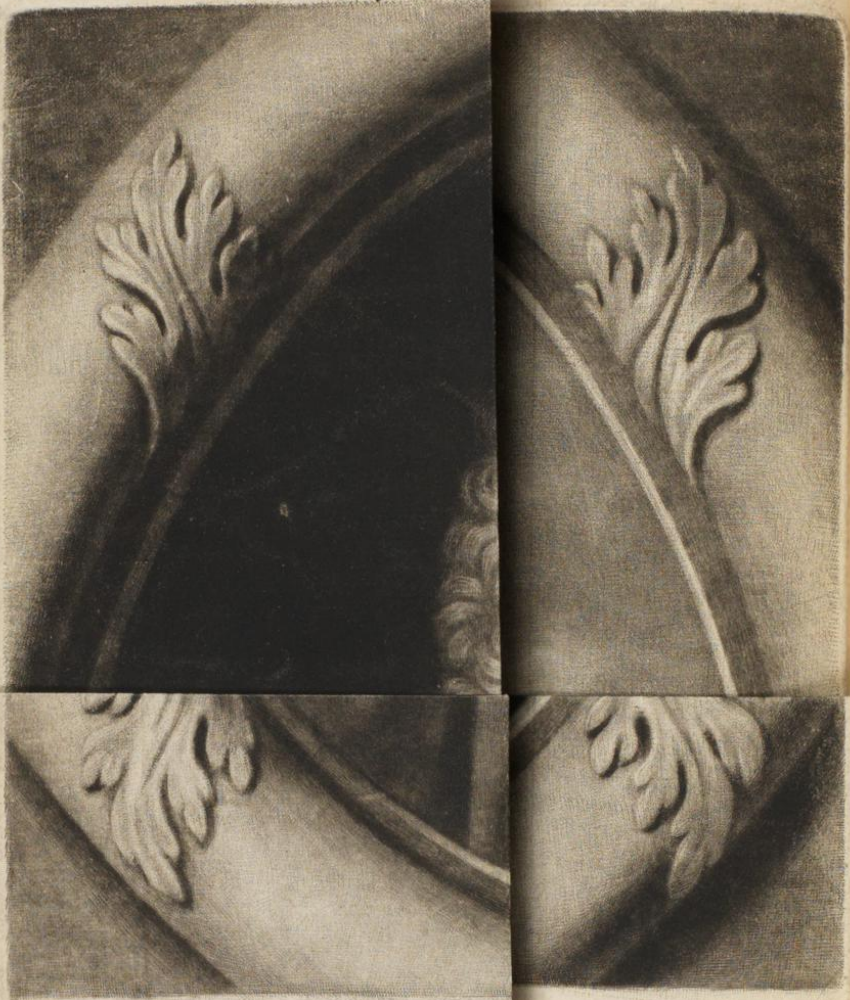
*Die is Hy die wel eer de ZUYDER ZYDE seigt,
Die ZAAKREDAM in't OOST met 't Leylig Vuur verligte,*

*Waar op de WAAL, en ZUYDER ZEE, nog zegen praalt,
Schoon Hy aan't Scheep rijk, een Hooger Sef behaalt.*

Int Amsterdam by Johannes Covens

en Cornelis Mortier met Privilegie.

GERARDUS PUES, Hornanus.

Dit is Hy die wel eer de ZUYDER ZUYDER ZEE nog zegen praalt,

Die ZAAANREDAM in't OOST met Heylig ~~W~~Y, een Hooger Sof behaalt.

Tot Amster

derlinge eere aangedaan, zijn befaamd Tafereel, verbeeldende *het brandend Troje*. Bovenal bewondert de Kunstkenner daar in, het groot gewoel van eenen reeks van beelden, keurlijk getekend, kunstig geschilderd, en door den vlam der in brand staande stad en van toortslichten natuurlijk gedaagd. Daarenboven schilderde hij een Kaarslicht, 't welk, in 't lang daar op staarende oog, allengskens, schijnt te slikeren. Het schilderen van Valke- Herte- en andere soortgelijke Jagten viel, voor 't everige, bovenal in zijnen smaak. De Landschappen, meesal door het morgenlicht bestraald, welke hij daar in te pas bragt, toonen duidelijk, hoe verre hij 't in het afbeelden van dezelve zou gebragt hebben, indien hij zich daar op eeniglijk hadde toegeleid. Hij versleet zijnen meesten leeftijd in *Engeland*; van hier, onder andere, dat de tijd zijns doods onbekend is.

Zie HOUBRAKEN.

HONDIUS. (GERARDUS PUPPIUS) Indien van iemand, immers van deezem, mag gezegd worden, behoort te hebben tot een geslagt, vollijverig in het voortaan van den Godsdienst, door het bekleeden van het Leeraarampt. Niet alleen zijn Vader, maar ook zijne beide Grootvaders, aan Vaders en Moeders zijde, wijders Oomen en Neeven van hem; eindelijk een eigen Broeder: allen hadden het Geestelijk Gewaant gedraagen. GERARDUS hadt tot Vader JACOBUS HONDIUS, zedert het Jaar 1661 tot in den Jaare 1691, Leeraar onder de Hervormden te *Hoorn*, alwaar hij hem gebooren wierdt. Den naam PUPPIUS hadt hij ontleend van zijnen Moederlijken Grootvader, insgelijks, welker, Leeraar in de straks genoemde Stad. Het gewijde ampt bekleedde GERARDUS PUPPIUS HONDIUS, eerst in de *Zuidzijpe*, vervolgens te *Oostzaandam*, daarna te *Nijmegen*, wijders te *Hoorn*, van het Jaar 1689 tot in 1707, wanneer hij te *Amsterdam* beroepen wierdt, alwaar hij, op den negenden Maart des Jaars 1740, zijn leeven eindigde. Een Zoon van hem, HENRICUS HONDIUS, wierdt, in den Jaare 1744, Leeraar te *Castricum* en *Heemskerk*, en, drie jaaren laater, te *Broek in Waterland*.

Zie *Naamreg. der Amsterd. Predikanten*.

HONDIUS, (JODOCUS) een beroemd Aardrijkskundige, wierdt gebooren in den Jaare 1563, in *Vlaanderen*, in een klein Vlek, *Vockene* genaamd, Twee jaaren oud zijnde, vertrok hij, met zijne Ouderen, na *Gend*. Door een natuurlijken aandrang genoopt, en zonder eenig onderwijs van Leermeeſteren, begon hij, op zijn achtſte jaar, zich op de Tekenkunde, als mede op het ſnijden in koper en ijvoer toe te leggen. Spoedig maakte hij zo verbaazende vorderingen, dat zijn naam en Kunstgewrochten, door 't gantsche Land, vermaard wierden; zij kwamen, onder andere, ter ooren des Hertogs van *PARMA*, terwijl deeze de Stad *Antwerpen* belegerd hieldt. Gedreeven door nieuwsgierigheid, om den jongen Kunſtenaar te zien, ontboodt hem de Prins bij zich, ontving hem met groote minzaamheid, en gaf hem last tot het vervaardigen van etlijke Standbeelden. Voldaan over den uitſlag, hieldt de Hertog bij HONDIUS aan, om, ter volmaakinge der kunst, zich na *Rome* te begeeven. Doch hier toe geenens lust, en tevens geen moeds genoeg hebbende, om den voorſlag van de hand te wijzen, verliet hij, heimelijk, het Hertogelijk verblijf. Wijders wordt van hem geſeygd, dat hij eene verwonderlijk fraaie hand ſchreef, en, door eigen oeffening, het lettergieten hadt geleerd.

De Vader, uit alle deeze voorboden, zich van zijnen Zoone iet groots voorspellende, deedt hem onderwijzen in de Griekſche en Latijnſche Taalen; evenredig aan zijne overige waren ook hier zijne ſpoedige vorderingen. Op het twintigſte jaar zijns ouderdoms vertrok hij na *Engeland*, daar hij, voor eene poos, zijn verblijf nam in de Hoofdstad. De beoeffening der Aardrijkskunde, en van 't geen daar mede vermaagſchapt is, was hier zijne hoofdbezigheid. Onder andere vervaardigde hij aldaar Aardgloben van ongemeene grootte. Zijn verblijf in *Engeland* moede zijnde, begaf hij zich na *Holland*, en nam zijne vaste woonplaats te *Amſterdam*. Zijne uitmuntende Landkaarten waren hier de vrugten zijner kunde en bezigheid. Jammer is 't, dat hij zijn leeven niet verder bragt dan tot den ouderdom van 48 jaaren; hij ſtierf op den 10 Februarij des Jaars 1611. De Werken, door hem in 't licht gegeeven of opgeſield, waren: *Theatrum artis ſcribendi*; *Orbis terrarum Descriptio Geographica*; *Gerardi Mercatoris Atlas*; *Italiae hodiernae Descriptio*.

Zie WITTE, *Memor. Philoſ.*

HON-

HONDIUS, (PETRUS) of DE HONT, was de Zoon van CORNELIS DE HONT, naa de verzaaking van het Pausdom, den eersten Leeraar onder de Hervormden te *Vlissingen*. PETRUS verlatijnde zijnen naam, volgens de gewoonte en den smaak zijner Eeuwe. Op 't voetspoor zijns Vaders oeffende hij zich, voornaamelijk, in de Godgeleerdheid, en wierdt, in den Jaare 1606, Leeraar te *Ter Neuse*. Hier leefde hij in gemeenzaame vriendschap met JOHAN STIPPIUS, Burgemeester dier plaatze. 's Leeraars smaak voor de Kruidkunde deedt hem aan denzelven toetsaan het vrije gebruik zijner Buitenplaatze, digt bij *Ter Neuse* gelegen, *Mouffel*- of *Moffeschans* genaamd. Hier onthieldt zich meestal onze HONDIUS, als eene voegzaame gelegenheid hem verschaffende ter beoeffeninge van zijne geliefde uitspanninge. Daarenboven bezat hij eenigen smaak voor de Dichtkunde. De vrugt daar van was eene niet ongeestige beschrijving, in dichtmaat, van zijn geliefd Landverblijf. Een Latijnsch Werk is, bovendien, van hem voorhanden, LEO BELSICUS, of de *Nederlandsche Leeuw*, getijtd. Hij stierf op *Moffeschans*, in den Jaare 1621 of 1622.

Zie LA RUE, *Gelett. Zeeland.*

HONDSBOSSCHE. (*Het Hoogheemraadschap van den*) Deezen naam voert eene Zeeweering van Paalwerk, langs het Zeestrand, ten Zuiden van het Dorp *Petten*. Onzeker is de oorsprong deezer benaaminge, en meer de vrgt van een weelderig vernuft, dan met de aloude Hollandsche eenvoudigheid bestaanbaar, het gevoelen der zulken, die de reden zoeken in een *Bosch* van Paalen, waar op de Zeegolven, als zo veele raazende en basfende *Honden*, al jullende en met geweld aanvielen. Liever schorten wij ons oordeel op, dan den Leezet dusdanige willekeurige verzierzels op te dringen. Van wegens het geduurig en telkens toeneemend afkabbelen van het Strand, veroorzaakt door de hooge Vloeden, met Westlijke en Noordweste winden, zou, meent men, reeds in den Jaare 1413, de eerste Zeeweering zijn opgeworpen. Zij bestondt uit drie rijen zwaare eiken Paalen, diep in den grond geheid en vast

aan elkander verbonden. De ruimte, tusfchen de Paalen, was met zwaare Keifteenen angevuld. Gebrek aan behoorlijk onderhoud, het geweld der aanklotzende golven, of het overftuiven van het Zand, heeft deeze Zeeweering, allengskens, doen verdwijnen. De noodzaaklijkheid, om het doorscheuren van dien Noordlijken uithoek der Provincie te voorkomen, deedt, zedert, ter zelfder plaatze, verfcheiden Dijkaadjen aanleggen. Tegenwoordig heeft men aldaar den zo genaamden *Waakerdijk*, digt aan 't Stand, tusfchen het Dorp *Petten* en het Kamperduin, op de hoogte van de *Helder*. Aan den *Waaker*- is, ten Zuiden, verknogt de *Droomerdijk*, loopende tot aan den *Zijpdijk* en de oude *Hondsboscher Vaart*. Nog een ander, onder den naam van *Slaaperdijk*, legt dieper landwaarts. Deeze laafte dient, om in gevalle van doorbraak in de Buitendijken, tot eene Waterkeeringe te verftrekken. Vermids het behoud van een goed gedeelte van het Noorderkwartier van de ftevigheid deezer Dijkaadjen afhangt, wordt voor dezelve, en vooral voor de *Hondsbosche*, vlijtig gezorgd. Zints de verwoefingen, door het vernielend gewormte in het Paalwerk aangericht, is men ook hier bedagt geweest op de nieuwe en verbeterde wijze van het aanleggen van Dijken. Den *Waakerdijk* heeft men merkelyk verbreed en verzwaard, en de fchuinfche glooijing aan den Zeekant, in plaats van Paalen, met eene laage Keifteenen bedekt. Het belang, welk het grootfte gedeelte van het Noorderkwartier bij de Dijkaadjen van de *Hondsbosche* heeft, doet het ook in de kosten van het onderhoud derzelve draagen. Het opzigt ftaat aan een Kollegie van Dijkgraave en zes Hoogheemraaden. Behalven deeze heeft men vierentwintig Hoofdingelanden, een Rentmeester en Sekretaris, en zes Waarfchappen of Ontvangers der Ommeflagen. De Dijkgraaf wordt aangefield onmiddelyk door 's Lands Staaten, de Heemraaden op de Benoeming van een Drietal, uit ieder Kavel, alwaar eene plaats is open gevallen. Dijkgraaf en Heemraaden doen de aanftelling der Waarfchappen, één uit ieder Kavel. De Steden *Haarlem*, *Amfterdam*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen* en *Meenblik*, en voorts de zes Kavels, fteilen ieder twee Hoofdingelanden aan. Aan de *Hondsbosche*, bij *Petten*, ftaat een Gemeene-

lands,

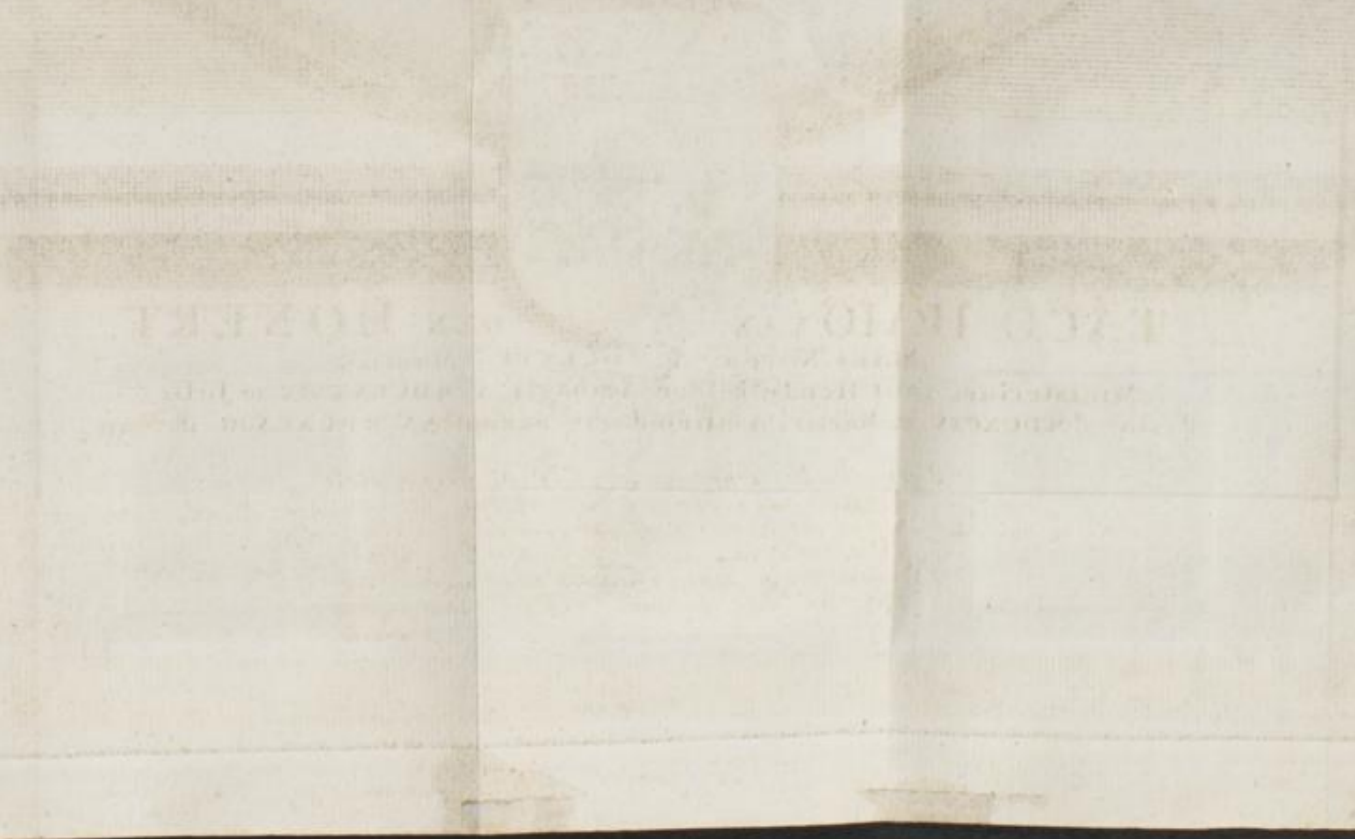
den)

haben,
wäre
s über-
gibt,
habe
nicht,
s an-
nehmen
sich in
s die
pende
Nag
s in
Ver-
der
sich
sich
sich

(Sij van de)

en de Prins,
 te den hertog
 en, of te ver-
 rig, alreken,
 in den hertog
 te verkenen,
 en Lijpke van
 te te gauen
 Dary Fata n
 der. An in
 rait, kopent
 r Faw. Nog
 kop depe mi-
 en deurt in
 afbraken. Ve
 in de Nour-
 afing, wat
 in. die op
 tiel op
 die kop
 en de ver-
 rickel met
 rde die i
 in de de
 Nourde
 die te in
 gep in de
 Nourde
 hangen in
 rde in
 op de hertog
 re van i
 te verkenen
 rde de
 en de
 Nourde
 rde de

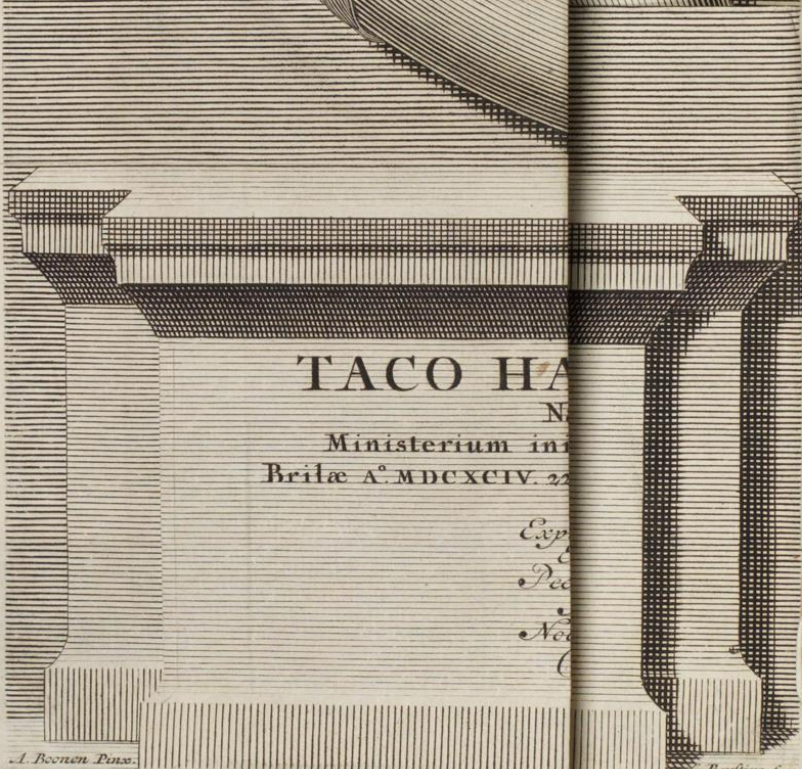
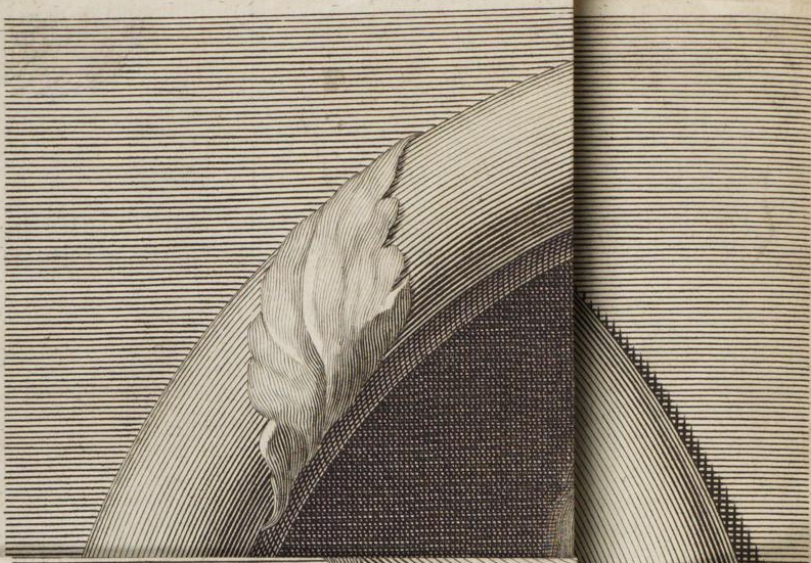

TACO HAIJO VAN DEN HONERT.

Natus Nordae A. MDCLXVI. 2° Martii ;
Ministerium inijt Hendrik-Iden-Ambagti A. MDCLXXXIX. 10. Julii ;
Brilae A. MDCXCIV. 22. Martii ; Amstelodami denique A. MDCCXVIII. 18. Maji .

*Expressam ad veram officium SACRIS NOVERATIS
Exhibet hac Tabula Pictor. et ora Viri.
Pictoris interiora et quaequid recedere dextra
Non valge in Libris exprimit Ipse suis.
Nobilior longe mase Tacuna ista Saecula est
Corporis haec formam mentis ad illa refert.*

P. Francius.

TACO HA
 N
 Ministerium in
 Britæ A. MDCXCIV. 22

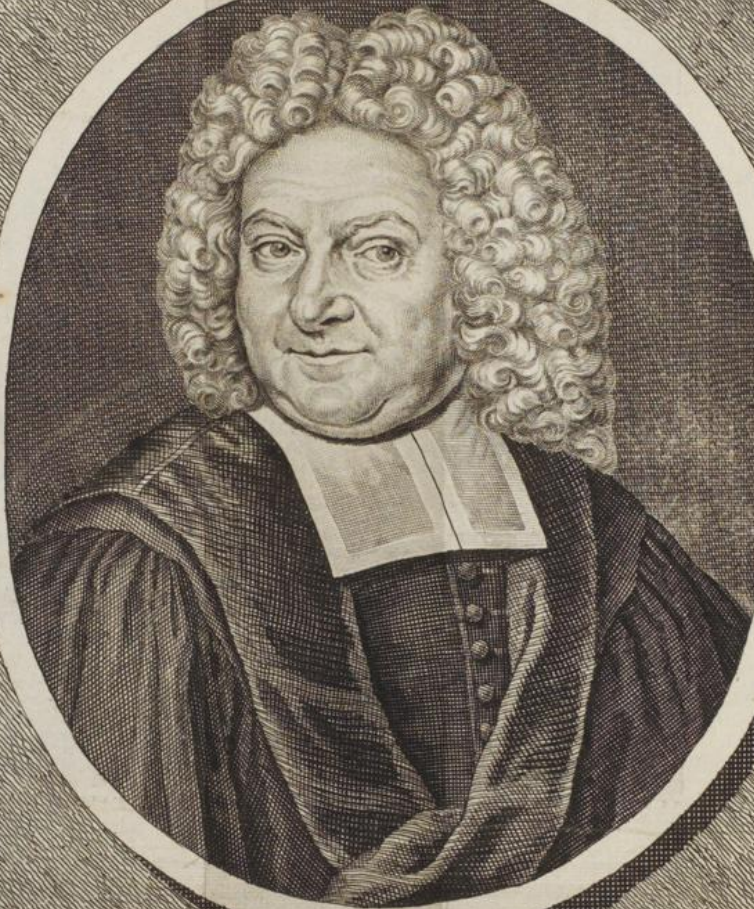
*Exp
 Pec
 Acc
 C*

A. Boonen Pinx.

J. Berfius Exc.

T/EO H/IO J/ZZ/ H/ON/IT/

TACO HAJO VANDEN HONERT,

S.S. Theologiae Professor

Lugd. Bat.

BONERT.

... een aantal
... het Kollège hier

BONERT. (van de
Godgeleert, want ge
den menst Mart d
van BONERT, toen Ing
van Overijssel, in
van 162; in 1648
van. Bonert was de
Koning der van name
vanert, naar een b
in welke onze hoog
in van vroege hecht
van om de d
Wijze die Lieve be
van op in heere
van de wijzing van
van Werk, geit
van, des bege
van 1650 hajo n
in pize ongemeen
van den die Sch
in de liden op een
van voo zulks in
in vepigen oude
van den l
van de schijfke b
in deze vereenicht
van deze voo
in 162, wierdt in
in de ene vaste
van hij zich
van in de Traet

landshuis, een aanzienlijk gebouw. Gemeenlijk driemaal 's jaars houdt het Kollegie hier zijne zamenkomsten.

Zie *Chronijk van Medenblik*, en
Tegenw. Staat.

HONERT, (TAKO HAJO VAN DEN) een vermaard Nederlandsch Godgeleerde, wierdt gebooren te *Norden*, in Oostfriesland, op den zestienden Maart des Jaars 1666. Zijn Vader, JOHAN VAN DEN HONERT, toen Ingenieur en Krijgskommisaris van den Vorst van Oostfriesland, kwam ter wereld te *Dordrecht*, in den Jaare 1635, uit JOHAN VAN DEN HONERT en HOSIA VAN DER MEYDEN. Eertijds voerde dit geslagt den naam van VAN WESEL. Eenigen daar van namen den naam aan van VAN WESEL VAN DEN HONERT, naar een stuk lands, hun toebehoorende. Eén tak, uit welken onze Hoogleeraar sproot, behieldt den enkelen naam. Al van vroege herkomste is dit Geslagt; in Brabant was het, althans onder den naam van VAN WESEL, reeds in 't laatst der Vijftiende Eeuwe bekend. Verscheiden mannen van aanzien en gezag zijn uit hetzelfde voortgesprooten. In de uitvoerige Levensbeschrijving van ons tegenwoordig onderwerp, geplaatst voor 's Mans Werk, getijtd *de Waaragtige Wegen Gods*, kan de Leezer, des begeerig, verslag vinden. Op zijn achtste jaar wierdt TAKO HAJO ter Schoole gezonden na *Emden*. Van wegen zijne ongemeene naarstigheid, vlugheid en vorderingen, verklaarden hem de Schoolvoogden, op zijn dertiende jaar, bekwaam om de lesfen op eenig Hoogeschool te kunnen bijwoonen. Doch men vondt zulks niet geraaden, maar vertrouwde hem, om zinnen jeugdigen ouderdom, nog twee jaaren aan het opzigt en onderwijs van den Rektor te *Norden*. Zijn Vader, in de Wiskunde merkelijke bedreeven, gaf hem, in dien tijd, onderwijs in deeze wetenschap. Daarenboven oeffende zich de Jongeling in nog andere voorbereidende kundigheden. Ruim vijftien jaaren oud, wierdt hij gezonden na de Akademie te *Marpurg*. Zonder eene vaste bepaling gemaakt te hebben, tot welke hoofdstudie hij zich zou bepalen, oeffende hij zich hier twee jaaren, in de Taalen, Wis- Natuur- en Historiekunde. Naa

verloop van dezelve vertrok hij na *Leiden*. Onder anderen leide hij zich hier toe op de Genees- en Ontleedkunde; als mede op de kennisse der Oosterfche taalen. Ondanks zijns Vaders wensch, die 't liefst hem aan de Regtsgeleerdheid zou gewijd hebben, bepaalde hij zich thans tot de beoeffeninge der Godgeleerdheid en Kerkelijke Historie. Hij genoot daar in het onderwijs van WITTICHIUS, LE MOINE en SPANHEIM. Gedurende den loop zijner Philosophifche oeffeninge verdeedigde hij, in 't openbaar, als Schrijver, eene Latijnfche Verhandeling *de Mundi in tempore productione, Over de Voortbrenging der Waereld in den tijd*. Het overlijden van de Heere WITTICHIUS deedt hem het Hoogefchool verlaaten, en zijn verblijf neemen te *Dordrecht* bij zijne bloedverwanten. Hij genoot aldaar het onderwijs van den Heere VAN TIL, op wiens raad, vroeger dan zijn plan medebragt, hij zich onder het getal der Proponenten begaf, in September des Jaars 1687. Op diens aanraaden maakte hij zich ook eigen de gewoonte, om naar eene Schets zijne Leerredenen voor te draagen. In April des Jaars 1689 aanvaardde hij het beroep te *Henrik-Ido-en-Schildmans-Ambagt*, een Dorp genoegzaam onder den rook van *Dordrecht* gelegen. Twee maanden laater tradt hij in den echt met JACOMINA VAN ASPEREN, Dogter van GYSBERT VAN ASPEREN, Veertig der Stad *Dordrecht*, en van MARIA DE WITT. Hij maakte hier het eerste ontwerp van zijn bekend Werk, *Waaragtige Wegen Gods*. Aanleiding daar toe gaf zijne verkeering met eenen Jongeling, van den Roomschen Godsdienst, doch welken hij tot den Hervormden zocht over te haalen. Terwijl VAN DEN HONERT daar aan arbeidde, wierdt hij, in den Jaare 1694, beroepen na *den Briel*. Gedurende zijn verblijf aldaar, fchreef hij zijne *Noodige Voorbereiding tot ontdekking van de regte meening des Apostels Paulus, in synen uitmuntenden Sentbrief aan den Romeinen*. Hij droeg het Werk op aan de Magiftraat der Stad; welke deeze eere vergoldt met een voortreffelijk gefchenk in Boeken. Niet lang, eger, was 's Mans verblijf in *den Briel*. Het beroep, te *Amsterdam*, hem opgedraagen, aanvaardde hij in de Maand Maï des Jaars 1698. Ruim zestien jaaren bediende hij hier het predikamt; naa verloop van welke hij als Hoogleeraar

na Leiden vertrok. Staande zijn verblijf te Amsterdam gaf hij uit zijn Werk *CHRISTUS Afkomst uit David*. Ook liet hij aldaar drukken *Sijntagma Disfertationum de Stijlo Novi Testamenti Graeco*; als mede *Beknopte Samenbinding der Godlike Waarheden, die de mensch te geloven, en te bestragten heeft, om salig te worden*; het laatste op verzoek van den Heere JAN BODDENS, voornaam' Amsterdamsch' Koopman, aan welken het ook wierdt opgedraagen. Het gerugt, welk het befaamde Boek van LEENHOF, *Hemel op Aarde*, thans maakte, bewoog VAN DEN HONERT, aan hem een gedrukten Brief te laten afgaan, ter wederlegginge van 's Mans begrippen. Hij wierdt gevolgd van nog zes andere Brieven. Onder dit alles ontviel hem zijne Echtgenootte, in den Jaare 1705. In haare plaats verkoos hij, in den Jaare 1707, eene andere, in den persoon van ELIZABET VAN MIDLUM, Dogter van KORNELIS VAN MIDLUM, Predikant te 's Graavenland. Niet lang daar na kwam van hem in 't licht, *Het Hogepriesterschap van Christus, naar de Ordeninge van Melchizedek*. Hier uit ontfondt eene briefwisseling en pennestrijd tusfchen VAN DEN HONERT en den vermaardeu D'OUTREIN, zijnen Amptgenoot; dezelve wierdt geenzins gevoerd overeenkomstig de Christlijke gemaatigdheid, en vooral de nauwe betrekking, in welke zij tot elkander stonden. Van hooger hand belet, nam dit geschil een einde, als mede door het vertrek van den Heere VAN DEN HONERT na Leiden. Op den eersten November des Jaars 1714, aanvaardde hij het Hoogleeraaramt, met eene Latijnsche Redevoering *over de Verborgenschap van den Eersten en Tweeden Adam*. Zedert stigte hij ook, maandelijks, de Gemeente met eene Leerrede, zonder daar voor eenig loon te begeeren. Om zijne toeneemende zwaarlijvigheid, onder andere, moest hij, in den Jaare 1719, dit werk staaken. Twee jaaren laater aanvaardde hij het onderwijs in de Hebreuwfche Outheden. Met eene Redevoering over de noodzaaklijkheid van derzelve kennisfe tot het verklaren der Schrifstuure, begon hij dien post. Zedert geraakte hij in eenige onaangenaamheden, ter gelegenheid van het beroep van den Heere WITTICHUS tot Hoogleeraar in de Wiskunde, wien eenige bedenkelijke leerstellingen wierden naagegeeven. Hoe ongelukkig ook

ook in deezen twist betrokken, baarde dezelve onzen VAN DEN HONERT veel onaangenaams. Zints dien tijd hieldt hij zich inzonderheid bezig, met het doen herdrukken van zijne reeds uitgegeevne Werken, en het uitgeeven van eenige Latijnsche Verhandelingen, tot aan zijnen dood toe, welke voorviel, op den drieëntwintigsten Februari des Jaars 1740, in den ouderdom van ruim drieënzeventig jaaren. Van de dertien kinderen, uit zijn eerste huwelijk gebooren, was de tweede Zoon de vermaarde

HONERT (JOAN VAN DEN) *Tako Hajo's Zoon*, gebooren te *Hendrik-Ido-Ambagt*, in December des Jaars 1693. Naa de voleindiging zijner Akademische Letteroeffeningen, bevestigde hem zijn Vader, in den Jaare 1719, te *Katwijk aan den Rhijn*. Van daar vertrok hij, in den Jaare 1721, na *Enkhuizen*, drie jaaren daar naa na *Haarlem*; wierdt voorts, in den Jaare 1726, te *Amsterdam* beroepen, doch dit beroep hadt geen en voortgang, maar wel dat van Hoogleeraar te *Utrecht*, in den Jaare 1727, eerst in de Godgeleerdheid, en vervolgens ook in de Kerkelijke Geschiedenissen. De zelfde posten bekleedde hij zedert te *Leiden*, werwaarts hij verroepen wierdt in den Jaare 1734. Hij smaakte dus het genoeg van ruim zes jaaren zijns Vaders Amptgenoot te zijn in de hoogwaardige bediening. Onder het waarneemen van zijn Ampt schreef hij eene menigte Boeken. Veel werks verschaft hem, daarenboven, zijn pennestrijd, in welken hij, met bijkans alle Christen Gezinten, wierdt ingewikkeld. Te *Enkhuizen* hadt hij zich in den Echt begeeven met JOANNA VAN LOOSEN. Behalven nog drie kinderen, wierdt uit dit huwelijk gebooren,

HONERT (TAKO HAJO VAN DEN) op den tweeden Oktober 1739, en zedert beroepen tot Leeraar te *Nichtevegt*.

Zie *Leeven en Sterven van T. H. v. d. Honert*, door deszelfs Zoon geplaatst voor 's Mans Werk, *Waaragtige Wegen Gods*, enz. in 4to. 1741.

Ho-

HONORÉ, (JAN) weleer Koopman te *Amsterdam*, en Diaken der Doopsgezinde Gemeente aldaar, welke haare Vergaderingen houdt in de Kerken bij het Lam en den Toren. Hij was een man van godvrugtige en liefdaadige beginzels, een ijveraar voor de in stand houding zijner Gezinte. In gevolge daar van besprak hij, bij Uitersten Wille, eene zekere somme gelds, van welke de opkomsten, in zo verre dezelve toereiken, moeten uitgekeerd worden aan Doopsgezinde Leeraars, die met een huisgezin bezwaard zijn, en welker gewoone Jaarwedde, tot handhaavinge van hetzelfde, niet toereikt. Niet de gewoone Bestuurders der Gemeentelijke Middelen, maar de drie Oudste Leeraars nevens drie dienende of rustende Diakenen, hebben het opzigt over deeze Maaking. Leeraars, wier Gemeenten, door die van *Amsterdam*, in het betaalen der Wedde, ondersteund worden, kunnen ook uit deeze Inrigting ondersteund worden.

Zie WAGENAAR, *Beschr. van Amsterdam*; en uit *Medegedeelde Berigten*.

HONDSHOLREDYK, volgens anderen *Honzelaardijk*, *Hondserdijk* of *Hunzelaardijk* genaamd, eene Koninklijke Lustplaats, een vierendeel uurs gaan ten Noorden van *Naaldwijk*, in het Baljuwschap van *Delfland*, bij zommigen een *Dorp*, doch, met meer regt, bij anderen eene *Buurt* genaamd, alwaar, in vroegere tijden, eene *Kapel* plagt te staan. Waarschijnlijk diende deeze ten gebruike der Heeren VAN NAALDWYK, welke, op het Oude Slot, hun verblijf plagten te houden. Uit dit Huis ging het over aan de Graaven VAN AREMBERG. TRUCHSES, Oud-Aardsbisshop van *Keulen*, die bij de Staaten eene wijkplaats hadt gezogt, hadt aldaar, eenigen tijd, zijne woning, naa dat de goederen der gemelde Graaven waren verbeurd verklaard. Volgens Besluit der Staaten van Holland, van den dertienden Julij des Jaars 1589, wierdt *Hondsholredijk* aan Prinsfe MAURITS ten geschenke gegeven. Deszelfs Broeder, Prins FREDRIK HENDRIK, bouwde, op de grondslagen van het Oude

Ka-

Kasteel, een Vorstelijk Paleis. Het legt rondom in 't Water, en heeft van vooren een vierkanten Voorhof, binnen zijne muuren beslooten. Op ieder der vier hoeken van het gebouw ziet men een vierkantig uitstekend Paviljoen, verbeeldende zo veele Torens. In 't middel van den Voorgevel is de Ingang, na welken men opklint langs etlijke Trappen, onder een Balkon, 't welk op zes Pilaaren rust. Aan weerkanten van deezen Opgang staan twee leevensgroote Beelden. Binnen het Gebouw is een vierkantige opene Plaats, of Plein, met Gaanderijen omringd. De Vertrekken, menigvuldig in getal, zijn, daarenboven, van eene deftige bouworde, en in een goeden smaak betimmerd. Rondom vindt men aangenaame Dreeven en Wandelingen, die voor 't oog verrukkelijke vergezigten uitleveren. Bij de verdedeling der naalaatenschap van Koning WILLIAM kwam dit Lusthuis aan den toenmaligen Koning van Pruissen. Tegenwoordig, eger, behoort het aan zijne Hoogheid den Prins Erfstadhouder WILLEM DEN V.

Zie BLEISWYK, *Befchr. van Delft*;
VAN DER HOUVE, *Handv. Kron.*
Theatrum Hollandiae, enz.

HONSWYK, eene Ambagtsheerlijkheid, in het Overkwartier van het Sticht van *Utrecht*, in het Zuidwesten van *Schalkwijk*. Al vroeg is dezelve bekend geweest, en, van tijd tot tijd, uit het eene in het ander Geslagt overgegaan. In den Jaare 1411 wierdt de Heerlijkheid begroot op vierhonderd zes Morgens Lands; die, zedert, tot op ruim driehonderddertig zijn verminderd. In den Jaare 1748 stonden biunen dezelve eenentwintig huizen.

HONSWYK, een Dorp, in de straks gemelde Heerlijkheid, gelegen aan de Lek, tusschen *Utrecht* en *Wijk bij Duursede*, op eenen afstand van bijkans drie uren gaans van beide Steden. Voormaals stondt hier eene Parochiekerk, met een laagten Toren. Eenige brokken van het Muurwerk, nevens een klein gedeelte van het agtereinde der Kerke, en een vierkantige Toren,

is alles, wat van het Oude Gebouw nog overig is. De Hervormde Gemeente wordt, met *Tul en 't Waal*, door éénen Predikant bediend, behoorende tot de Klasfis van *Rheenen en Wijk*.

Zie PONTANUS.

HONT. Deezen naam voert de Westlijke arm van de rivier de *Schelde*, strekkende van het Stedeken *Zandvliet* tot aan de Stad *Vlissingen*, tusschen Zeeland en Hollandsch Vlaanderen. Beuzelagtig is het gevoelen van BOXHORN, in zijn *Kronijk van Zeeland*, aangaande den oorsprong van deezen Zeeboezem. In zeker oud Landkaartje hadt hij geleezen van zekere Gragt, op bevel van Keizer OTTO, tusschen Vlaanderen en Zeeland, door de Duinen gegraven, en van daar *Fosfa Ottoniana*, of *Ottogragt* geheeten. Van deeze *Ottogragt* maakt hij, door eene sonderlinge letterbuiging, *Hotzond*. OTTO, zegt hij, schreef men eertijds *HOTTE*; *Zond* betekende *Water*. Door verkorting en zamentrekking van letteren zou hier uit de naam *Hont* zijn voortgekoomen. Voorts zou deeze *Hont*, als een gegraven Vaart, door middel van Sluizen, het gehouden hebben eenen reeks van driehonderd jaaren, tot dat dezelve, in den Jaare 1377, door de Zee zijnde weggespoeld, de wijde Scheure, tusschen Zeeland en Vlaanderen, de plaats der Vaart hebbe ingenomen. Ter aanwijzinge van de ijdelheid deezer onderstellinge is 't genoeg, aan te merken, dat de *Hont*, reeds in den Jaare 1274, en dus ruim honderd jaaren vóór de onderfelde overstroming, als een wijde Stroom of Rivier bekend was. Voorts, om niet tot voortgelijke onderstellingen te vervallen, oordeelen wij best geraaden, aangaande den oorsprong van dit Water, ons gevoelen, tot nader onderrigting, op te schorten.

HOOFMAN, (ELIZABETH) Vrouwe van zonderlingen geest, wierdt gebooren te *Haarlem*, op den 23 Februari des Jaars 1664; haar Vader was een aanzienlijk Koopman, JOOST HOOFMAN, haare Moeder SARA VAN AMERONGEN. Reeds op haar zede jaar vertoonde zich de zucht tot de Dichtkunde; zij maak-

te nu en dan een rijmpje, waar van zich kenners, in 't toekomende, iet goeds beloofden. Haar Vader, niets aan haare Opvoedinge spaarende, deedt haar in de Griekfche en Latijnsche taalen onderwijzen. Met haaren Leermeester, den Haarlemschen Conrector JACOB STORM, doorliep zij, in den tijd van vijf jaaren, de voornaamste oude Schrijvers in de gemelde taalen, en daarenboven ook de oorspronkelijke Schriften van het N. Testament. Onder dit alles kweekte zij haar dichtvermogen, door het overbrengen van eenige Deuntjes uit ANACREON, en verscheiden Lierzangen van HORATIUS. Te slaafsch was voor haaren verhevenen Geest eene bloote naavolging. Vruchten van eigen vernuft bragt zij wel haast ten voorfchijn. Voor de zulken, welke der Latijnsche spraake kundig zijn, laaten wij hier volgen eene proeve, ontleend uit eenen Lijkzang op haar Broeders Zoon:

*Flexanimam inmitis linguam Libitina retudit!
Pro roseo pallens inficit ora Color.
Candor, & obsequium, blandaque in fronte venitens
Simplicitas, cunctis quæ placuere, jacent!
Claudimus, heu! miseri, teneros morientis ocellos,
Qui potius nostros claudere debuerant.
Spes erat, ex illo dulces quoque cernere natos:
Pro thalamo est tumulus, proque nepote rogas.*

En een weinig verder:

*Non tenet hunc totum mors aut fatale sepulchrum!
Corpore pars melior nunc resoluta viget.
Illa viget, niveisque volat super Æthera pennis,
Sub pedibus nubes astraque cuncta videt.
Coelicolas inter cives animosque piorum
Purus juste animus gaudia summa capit.*

Hoe verre onze geestige Dichteresse het bragt, in het beoefenen der kunst, in haare Moedertaale, onder haaren geleerden letterarbeid, het hoofddoel haarer beoeffeninge, strekken de volgende regels, dienende ter uitnodiginge van haare Vriendin-

nen,

nen, op een Buitenplaatsje haarer Ouderen, in de nabuurschap van *Haarlem*.

- „ Gij, die met mij de weidsche pragt
- „ En 't rusteloos gewoel veragt,
- „ Van grootte en rijkbevolkte steden,
- „ Voor land- of veldbekoorlijkheden,
- „ Of voor 't betreen van 't groene woud
- „ Geen hofstapijt verkiezen zoudt;
- „ Die 't hulsel liever op wilt schicken
- „ Met bloempjes, dan met zijde strikken,
- „ Verlaat het Spaarne, en het Y,
- „ Gelfpeeltjes, laat uw geest bij mij
- „ Een poos zich in de Klaverweien
- „ Van 't lustig Bloemendaal vermeien.

- „ 't Is Zomer, Zomer, zo vol zegen,
- „ Dat onze Boomgaard, als verlegen,
- „ Om van het fruit te zijn ontlast,
- „ Met mij, u toeroept: komt te gast.
- „ Hier willen roode en zwarte Kersfen
- „ Ons met haar lieflijk sap ververschen;
- „ Hier blinken Perzik, Peer en Pruim:..
- „ Hier vindt men Abrikoozen, ruim
- „ Zo schoon, als de oude Zangers droomen
- „ Van 't gouden oost op Hespers boomen.”

In den Jaare 1693 tradt ELIZABETH in 't huwelijk met PIETER KOOLAART, haaren Stadgenoot en niet onaanzienlijk Koopman, en, daarenboven, in de beschaafde Letterkunde, als ook de Starre- en Wiskunde niet onbedreeven. Tot haar ongeluk helde zijne zucht ter verkwistinge over, en om boven zijne Medeburgers in kostbaare leevenswijze uit te steeken. Veel gelds kostte hem, onder andere, een pragtig onthaal, welk hij, in den Jaare 1717, aan Czaar PETER DEN I gaf, geduurende deszelfs verblijf hier te lande. Dus verminderden hunne bezittingen; de

Koophandel verliep. Tot bekrompenheid gedaald, verlieten ze *Haarlem*, en koozen, om beter koop te leeven, het Dorp *Lisse* tot hun verblijf. Een gelukkige inval des Landgraaven van *Hesfen* redde hen uit dien kommer. Deeze, den Koophandel in zijne Staaten willende bevorderen, verkoos, op raad van des kundigen, den Echtgenoot onzer Dichteresse tot zijnen Commerce-Directeur, op eene wedde van zestienhonderd Guldens. In den Jaare 1721 vertrokken zij na *Kasfel*. Hier vloede, van nieuws, haar Dichtader. Den lof eener nieuwe Stad, zeer gelegen tot den Koophandel, door den Landgraaf, onder den naam van *Karelshaven* gefigt, bezong zij in Nederduitsche en Latijnsche Vaerzen, en boodt het Stuk den Stigter aan, op deszelfs zeventigsten Verjaardag. Tot haar ongeluk stierf de Vorftelijke Weldoener, in den Jaare 1730, vermids op deszelfs overlijden volgde eene aanzienlijke vermindering der Jaarwedde; die geheel ophieldt, toen haar Echtgenoot, twee jaaren laater, door den dood wierdt weggerukt. Zeer bekrompen kwam het nu met onze Dichteresse om; niet zo bekrompen evenwel, dat daar de lust tot dichten geheel ontging. In den Jaare 1734 tradt haare eenige Dochter, PETRONELLA ELIZABETH, in 't huwelijk met GEORGE HERMES, Hofdrukker te *Kasfel*. In den Huwelijkszang, bij die gelegenheid geschreeven, leest men, onder andere, dezze regels:

- „ Was, in het bloeien van mijn jaaren,
 „ Mijn lier nooit Bruiloftzang gewoon,
 „ Hoe past het mij, met grijze haren,
 „ De snaar te rekken op dien toon!
 „ Zou niet een Treurzang beter luiden,
 „ Daar ik mijn weerga derven moet?
 „ o Neen! geen hart zal mij misduiden,
 „ 't Welk weet wat liefde een Moeder voedt,
 „ Dat ik een vrolijk lied laat hooren,
 „ Terwijl mijn Dogter, 't eenig pand
 „ Uit veertigjaargen echt gebooren,
 „ Door reine min, haar rechterhand,
 „ Een jongling schenkt, wiens", enz.

Niet

Niet lang naa deeze huwelijksverbintenisfe overleede onze Dichteresfe, op den 4 Junij des Jaars 1736, het tweeënveertigste haars ouderdoms. Haare naagelaatene Dichtstukken zijn, in éenen bondel verzameld, door wijlen den Heere WILLEM KOPS, te *Haarlem*, in 't licht gegeven.

HOOFT. Deezen naam voert een aloud en aanzienlijk Geflagt te *Amsterdam*, 't welk, van tijd tot tijd, zo voor de Burgemeesterskamer, als voor Schepensbank en de Raadzaal, en in nog andere posten en hoedanigheden, Mannen van kunde en braafheid heeft uitgeleverd. Meer dan twintig naamen van dit Geflagt leest men op de Regeeringslijsten dier Stad. Het overtreft, in dit opzigt, alle andere aanzienlijke Huizen, van welke leden op 't Kusfen gezeeten hebben. Zo wel als elders, ontmoet men ook in de Nederlanden verscheiden aanzienlijke Geflagten, welker Voorouders zich geneerden met beroepen of kostwinningen, in welke zij een ruim bestaan vonden, en den grond leiden van den luister hunner naazaaten, die thans voor min aanzienlijk worden gehouden. Van verscheiden vermogende Fabrikeuren, in Zijde- en andere Stoffen, zaten de Voorouders op het Weefgetouw. Het Geflagt der HOOFTEN klimt ook op tot eenen levensstand, die thans minder dan voormaals wordt geagt.

De eerste, dien men daar van genoemd vindt, was WILLEM HOOFT. Hij woonde te *Zaandam*, van waar hij, even als zijne Voorvaders, zints geruimen tijd gedaan hadden, meestal op de Oostzee voer. Hij moet een man van geen gering vermogen geweest zijn; dit blijkt uit eene zeer merkwaardige bijzonderheid, welke men vindt aangetekend in een aloud Geflagregister, berustende onder den Heere DE GRAAF, Heere van *Polsbroek*, een afstammeling van dit Geflagt. 't Verhaal luidt dat WILLEM HOOFT, voerende zijn eigen Schip, op zekeren tijd in de *Zont* leggende om vertold te worden, aldaar, terwijl hij 'er nog lag, zijne zeven Zoonen zag ten anker koomen, allen Schippers, en voerende hunne eigen Schepen, ieder groot ruim tweehonderd Lasten. Een dus zonderling voorval kwam spoedig ter ooren des Konings, die, om de zeldzaamheid der gebeurtenisfe, hen allen aan zijne

Tafel nodigde, en aan allen, voor altoos, Tolvrijheid in dien oord schonk.

Een dier zeven Zoonen was PIETER WILLEMSZOOM HOOFT. Waarschijnlijk verliet deeze het Zeeberoep, en vestigde zich te *Amsterdam*. Hij althans was de Vader van den beroemden KORNELIS PIETERSZOOM HOOFT. Nog eenen anderen Zoon kan hij gehad hebben, WILLEM PIETERSZOOM HOOFT genaamd. Deezen althans ontmoeten wij, op de Regeeringslijsten, als Schepen van *Amsterdam*, in den Jaare 1591. Nog een andere der vermelde zeven Zoonen van WILLEM kan geweest zijn KORNELIS WILLEMSZOOM HOOFT. Nevens verscheiden andere Amsterdammers vinden wij deezen, met zijne *Dogter* AEGT KORNELIS, bij BRANDT vermeld, als eenen der eerste aanmoedigers der openbaare Preeken voor de Hervormden in Holland. JAN KORNELISZOOM HOOFT, in den Jaare 1579, Schepen te *Amsterdam*, was een ijverig tegenstander van LEICESTERS snoodde oogmerken. PIETER JANSZOOM HOOFT, Schep en Raad, maakte, boven dien, eenen naam, door zijne vlijtige beoeffening der Natuurkunde, en zijne uitvinding van verscheiden Werktuigen.

Afgebroke ne bijzonderheden zijn alle deeze, bij mangel aan uitvoeriger berigten, der optekeninge niet onwaardig. Naa dit algemeene, gaan wij over tot esne meer uitvoerige schetse van den levensloop en de bedrijven van twee doorluchtige Mannen van dit Geslacht, welke inzonderheid hunne naamen, bij de naakomelingschap, gedenkwaardig gemaakt hebben. Ik heb het oog op Vader en Zoon, KORNELIS PIETERSZOOM en PIETER KORNELISZOOM HOOFT.

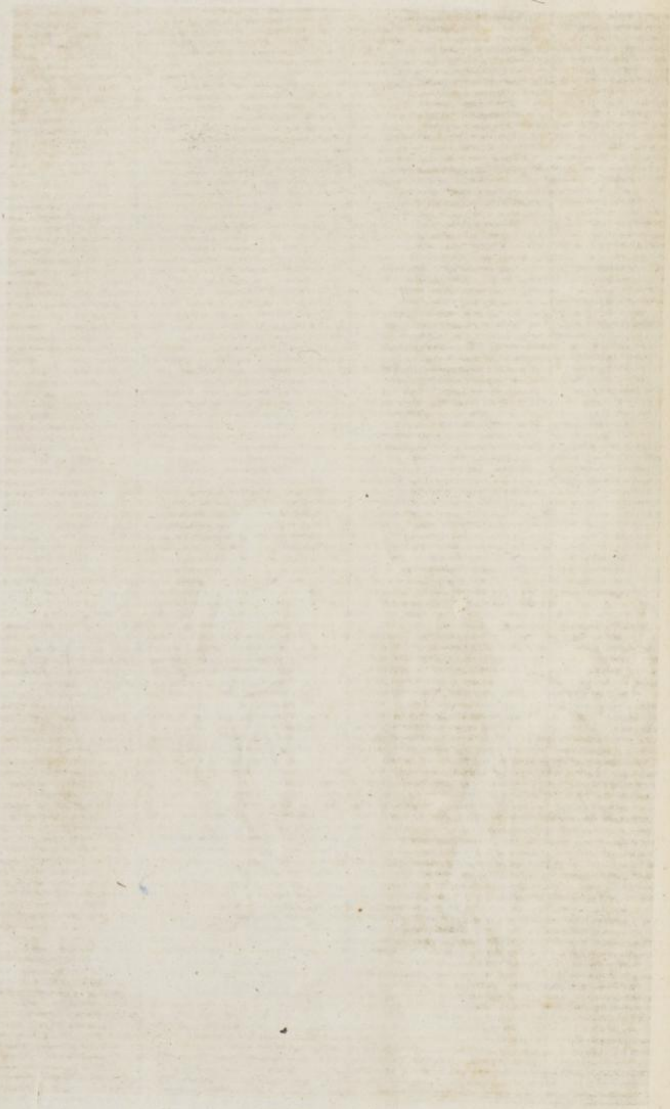
HOOFT, (KORNELIS PIETERSZOOM) Zoon van PIETER WILLEMSZOOM HOOFT, was een aanzienlijk Koopman te *Amsterdam*. In den Jaare 1582 wierdt hij Schepen in zijne Geboortestad, twee jaaren laater Raad, en in den Jaare 1588 tot de Grootagtbaare Burgemeesterlijke waardigheid verheven. 't Was, vooral, in deezen aanzienlijken post, dat hij zijne verhevene hoedanigheden kennelijk maakte, zijne gemaatigheid en vlijtige zorg, zo in 't handhaaven der Stedelijke Voorregten, als van de Burgerlijke en Godsdienstige Vrijheid. Van 't een en ander zullen wij, ter proeve, cillike voorbeelden aanhaalen.

Ter

DE BURGEMEESTER CORN. PIETERZ. HO OFT, BRENGT PRINS MAURITS
 IN DE RAADKAMER, ONDER 'T OOG, DE ONBESTAANBAARHEID VAN DE
 REGEERING BUITEN TIJDS TE VERANDEREN.

in d'een
 noort.
 gde richt
 beven-
 en Zoon
 ransal.
 om, is
 en a-
 gewest
 den an-
 Digt
 eerle
 inden in
 1579,
 an L.L.
 Sche-
 te rijn-
 dag van
 gel aan
 Ma
 lche-
 chijge
 tten,
 De
 is en
 wi-
 nst-
 Ge-
 tot
 'e
 rthe-
 l en
 gen,
 9 et
 Ter

Die ge
brants,
in de M
ber von
einigen
Hilf v
von Reg
Oktob
meester
re wu
Tou an
ne, für
als erbe
Dreize
hisher
ge. In
Hilf
jahren,
wider
wenige
hater,
woll die
den von
hater e
n best
wider d
re an
wider
in die
am die
ganz
von de
Hilf
die
Hilf
die
die
die

Ter gelegenheid dat etlijke Stads Predikanten, eenigen tijd herwaarts, zeer groote hevigheid betoond hadden, zo wel tegen de Magistraat, als tegen andere Gezintheden, vondt de Heer HOOFD geraaden, ter beteugeling van dezelve, zijne bedenkingen daar omtrent, den overige Wethouderen, bij geschrifte voor te draagen. Dit geschiedde, in de Vergadering van Regeerende en Oud-Burgemeesteren, op den vijftienden October des Jaars 1597, toen hij voor de vijfde maal het Burgemeesterschap bekleedde. De zaaklijken inhoud des Vertoogs, te uitvoerig om hier geplaatst te worden, kwam hier op neder. Tot eenen grondslag leide hij, het oogmerk van 't wapenvoeren, zijnde om de Vrijheid te bewerken. Geweetensdwang was dus onbehoorlijk, en paste vooral niet aan de Hervormden. Dezelve was oorzaak, waarom veelen hunne Gezinte niet omhelsden; om welk naadeel te weeren, hij middelen aan de hand gaf. Als zeer nadeelig beschouwde hij, dat het bewind der Kerkelijke bedieninge meest in handen van vreemdelingen wierdt gelaaten, naar dien hierdoor veele schamele uitlanders gevoed wierden met het brood, op 't welk behoefte Stedelingen eene wettige aanspraak hadden. Ten algemeenen beste dagt hem oorbaar, dat men, zonder aanzien van Gezinten, in de Regeering trok lieden van een geduigen goeden, eerlijken en burgerlijken wandel, bekend voor liefhebbers van 't Vaderland. Ten deezen einde, meende hij, moest het Euangelisch Net, zo wijd en breed als eenigzins doenlijk was, worden uitgeworpen: ten welken einde alles zorgvuldig moest vermijd en geweerd worden, wat eenigzins naar Geweetensdwang smaakte. Reeds vroeger, naamelijk in den Jaare 1583, zijnde toen Oud-Schepen, hadt hij blijk verstoond van zijne vrijmoedigheid in 't spreken, en drang des gemoeds, zo als 't op deszelfs bodem lag, ter gelegenheid eener Bezendinge der Staaten van Holland aan de Stad, om dezelve te beweegen tot de Opdragt der Graaflijkheid aan WILLEM DEN I, Prinse van Oranje. Hij deedt eene uitvoerige rede, strekkende vooral om de Opdragt te ontraaden, zo lang 'er Zeeland niet in bewilligd hadt. Zijne koenheid, in 't verijdelen van LEICESTERS oogmerken te *Amsterdam*, kwam hem, vier jaaren laater, bijkans op 't I even te staan. Op de Lijst van veertien der wakkerste Voorstanders der Vrijheid, welken de Eu-

gelsman een schandelijken dood hadt toegeleid, las men ook den naam van KORNELIS PIETERSZOOM. In den Jaare 1598 hadt men, op aanbrängen van den Kerkenraad, in hegtensse genomen, zezekeren GOOSSEN VOGELZANG, verdagt, onder andere, van schandelijke wanbegrippen omtrent het Leerstuk der Drieëenheid. Naa 's Mans bekentenis voor Heeren Schepenen, neigden eenigen tot strengheid. De Heer HOOFT verzette zich daar tegen in een Vertoog, waar in hij zocht aan te toonen de onbillijkheid van 't straffen van iemand, anders van onopspraakelijken wandel, over begrippen, van die der Kerke verschillende, aangaande een leerstuk van zo diepe Verborgenheid. 't Zou te lang vallen, alle zijne Vertoogen te melden, door welke hij, hoewel vrugteloos, de gemaatigdheid en 't verdraagen van onderscheidene Gezinten zocht aan te prijzen. Eene doorflaande proeve, van zijne vrijmoedigheid in 't spreken en van zijnen ijver voor de Stedelijke Voorregten, gaf hij, in den Jaare 1618, ter gelegenheid der komste van Prinsse MAURITS binnen de Stad, om de Regeering, buitenstijds, te veranderen. Op 's Prinsen verklaring, in de Vroedschap gekoomen te zijn om volgens den last der hooge Regeederen de zesendertig Raaden van hunnen dienst en eed te ontslaan, zweegen de Burgemeesters stil. De Heer HOOFT, thans Oud-Burgemeester, gevraagd hebbende, of niemand iets te zeggen hadde, en daar op *Neen* tot antwoord bekoomen, betuigde hij, zich gemoeds en eedshalve gedwongen te gevoelen om iets te zeggen, en verzocht daar toe verlof van zijne Doorluchtigheid. Dit hem zijnde toegestaan, deedt hij eene Rede, welker hoofdzaaklijk beloop, om den Leezer met de maniere van 's Burgemeesters wijze van voordraagen eenigzins bekend te maaken, wij hier zullen mededeelen. „ 't Zal, door-
 „ luchtig Vorst, op Lichtmisse eerstkoomende, vijfendertig
 „ jaaren zijn, dat ik in den Raad ben geroeppen; en gedu-
 „ rende al dien tijd heb ik mijne genegenheid tot het Huis
 „ van Nasfau dikwijls beroond. Dikwijls ben ik, van deezer
 „ Stede weghen, ter Vergaderinge der Heeren Staaten van Hol-
 „ land, ook ter Generaliteit, verscheenen. Verscheiden mis-
 „ verstanden zijn, in dien tijd, tusschen deeze Stad en de
 „ Steden *Haarlem* en *Leiden* ontstaan, die ter scherpe, ge-
 „ regtelijke en andere handelingen uitborsten, en geschapen

„ waren, hooger te loopen, zodat men goed vondt, Uwer
„ Vorstelijke Doorlichtigheids tusschenspraak en bemiddeling
„ te verzoeken; waar door die verschillen, eindelijk, waren
„ nedergeleid. Des agte ik mij gelukkig, dat ik mijn gemoed,
„ in deeze gesteltenisse van zaaken, voor uwe Vorstelijke
„ Doorlichtigheid moge ontlasten. Ik zal anders niet zeggen
„ dan dit weinige: dat de geheele Vergadering van deezen
„ Raad, bij duuren eede, verbonden was tot voorstand van
„ de Voorregten en Vrijheden deezer Stede, en dat zich de
„ Heeren Raaden daar in, tot nog toe, met groote eendragt
„ en zorgvuldigheid gekweeten hebben, met naame omtrent
„ drie punten, die mij nu in den zin koomen: *Vooreerst*, om
„ bij middel van arrest op perfoonen of goederen, alhier juris-
„ dictie te fundeeren, en allerlei zaaken bankvast te maaken; 't
„ welk zomtjids met groote moeite/en onlust, tegen eenige
„ Steden, met naame tegen *Middelburg en Rotterdam*, is ge-
„ handhaafd; — *ten andere*, het Privilegie *de non evocando*,
„ medebrengende dat men geene Burgers voor een vreemden
„ Vierschaar of Regter mag betrekken; — *ten derde*, dat geene
„ Burgers in gevangenisfe mogen gehouden worden, als zij ver-
„ mogen borg te stellen, om, ter aanmaaning des Regters,
„ voor 't Gereg te verschijnen. Doch deeze punten zijn niet
„ te vergelijken bij de punten, die nu in geschil staan. 't Is
„ wel waar, dat het welvaaren van den Staat de opperste Wet
„ zijn moet; maar ik houde het daar voor, dat zelf niemand
„ uit den Raad, ter zaake van de strijdigheid van gevoelens,
„ die zomtjids in den Raad geweest zijn, eenig besluit poogde
„ te maaken tot nadeel van de Leden, die de minste stemmen
„ uitbragten, alsof die niet, zo wel als de anderen, voor eer-
„ lijke, voor vroomme luiden, en voor goede Patriotten en te-
„ genstanders van Spanje, bestaan mogten. En hoewel die
„ Heeren, die de minste stemmen hadden, hun inzicht en gevoe-
„ len van de zweevende geschillen, met goeden ernst, volgens
„ hunnen plicht, voorstelden, zo heeft nogthans niemand hun-
„ ner zich ooit eenig complot, of iet diergelijks in 't minst on-
„ derwonden, om de anderen, met slinksche middelen, te ver-
„ kloeken; waar door de zaaken ook zijn uitgevallen, gelijk
„ men nu ziet. Die ook de Vergaderingen der Heeren Staaten

„ van Holland en der Generaliteit wat dikwijls bezogten, weeten, wat srijdigheden en hevigheden daar menigmaal onder de Leden voorvielen; hoe dikwijls de zaaken wierden uitgesteld, van de eene Dagvaart en Vergadering tot de andere, tot dat zij, naa lang geduld, nog eindelijk tot eene goede uitkomst zijn gebragt, zonder dat men ooit heeft gepoogd, op dusdanig eene wijze, tegen iemand te handelen. Indien men zulks, in diergelijke verscheidenheid van gevoelens, zou hebben gedaan, 't zou een werk zonder einde, en dikwijls te doen geweest zijn. Dies bidde ik uwe Vorstelijke Doorluchtigheid, dat het hem gelieve, deeze goede Stad, en deeze eerlijke Vergadering te verschoonen, naar behooren." Bekend is 's Prinsfen kort antwoord op deeze rede. *Bestevaër*, zeide hij, *'t moet nu voor deeze tijd zo zijn. De nood en dienst van 't Land vereischen het.* De Heer HOOF stierf, in hoogen ouderdom, op den eersten Januarij des Jaars 1626. Van 's Mans afkeerigheid, in het stellig bepaalen van duistere en betwiste Leerstellingen, hebben wij reeds een en ander voorbeeld aangehaald. Hij zelve verhaalt, in eene zijner geschreevene Aanteekeningen, dat het verklaaren van het Leerstuk der Predestinatie, naar 't gevoelen van CALVINUS en BEZA, oorzaak was dat hij, nevens anderen, nooit een Lidmaat der Hervormde Gemeente was geworden: *also*, tekent hij aan, *men hem verplichten wilde, om nimmer met anderen van zijn gevoelens over deeze Leere te handelen of te spreken; 't welk*, schrijft hij, *hem naar te groote dienstbaarheid scheen te smaaken, om welke te ontgaan hij jaaren lang buitenslands hadt gezworven.* Veelligt zal deeze gemaatigdheid de oorzaak geweest zijn, dat zijne Huisvrouw, van de zelfde begrippen doortrokken, gelijk hij zelve in zeker Vertoog erkent, *de Predikationen der Mennoniten, van tijd tot tijd, ging hooren; verklaarende, op haar Mans aanmaaninge om ter Kerke te gaan, aldaar niet zo wel gestigt te worden als bij de anderen.* VONDEL, welke den Burgemeester gekend hadt, schreef voor hem dit Graffschrijf:

's Lands Hoofdstad derft haar Hoofd en troost, de goe gemeent Haar Vader. Burgers, sprengt met traanen 't vroom gebeent.

Zie BRANDT, *Hist. der Reformatie*; J. WAGENAAR, *Beschr. van Amsterdam.*

HOOF,

HOOF, (PIETER KORNELISZOOM) Zoon des boven gemelden Burgemeesters, wierdt hem gebooren, op den zeventienden Maart des Jaars 1581, uit zijne Echtgenootte ANNA JAKOBS BLAAUW. Naa zich, op 's Lands Hoogeschool, in de Regtsgeleerdheid en andere Weetenschappen te hebben geoeffend, ondernam hij, reeds op zijn achttiende jaar, eene reize buitenslands. Hij besteedde daar aan den tijd van twee jaaren, en bezogt, in dat tijdverloop, de voornaamste Steden van *Frankrijk* en *Italië*, neemende, op zijne wederreize, den weg door Duitschland. Zijne ongemeene zucht voor de Nederlandsche Taale, en de vorderingen, in haare beoeffening gemaakt, deden hem, eer hij nog zijn twintigste jaar vervuld hadt, aanneemen tot Lid der Oude Amsterdamsche Rederijkkamer, onder de Zinspreuk *in Liefde bloeiende*. Zints zijne eerste reize na *Italië*, moet de Heer HOOF, 't geen wij bij niemand zijner Leevensbeschrijvers vinden opgemerkt, nog eene tweede reize derwaarts gedaan hebben. Immers vinden wij, onder zijne *Mengeldichten en Bijschriften*, eenen Brief in rijm, in den Jaare 1607 of 1608 gedagtekend uit *Florence*, en gezonden aan gemelde Kamer. Hij eindigt dien met deezzen wensch:

*Godt spaar u tot mijn vreught, dat ik u zien en spreeken
Als van te vooren magh, en dat in weinigh wecken!*

Niet lang naa deeze jongste uitlandigheid, immers in 't Jaar 1609, bevorderde hem Prins MAURITS tot Drost van *Muiden* en Baljuw van *Gooiland*. Nu hadt de Heer HOOF gelegenheid 't over, om zijner heerschende neiginge tot de Weetenschappen bot te vieren. Als Drost hadt hij vrije wooning op het Huis of Slot te *Muiden*. 'Er is een Vertrek in dit Huis, bij HOOF, in zijne *Brieven*, het *Torentje* genoemd, van waar men een ruim uitzigt heeft langs de Zuiderzee. Hier sleet hij, te *Muiden* zijnde, het meeste gedeelte van zijnen tijd. Want den Winter bragt hij meestal door te *Amsterdam*, alwaar hij zijne wooning hadt op de Keizersgragt, tegenover de zo genaamde Groenlandsche Pakhuizen. Het *Torentje* was alzo de geboorteplaats dier onsterflijke Schrieten, welke, bij

elk, die smaak en leeslust heeft, ten allen tijde, hoog zullen gewaardeerd worden. Het eerste Werk van aangelegenheid, welk hij ondernam, was het *Leeven van Henrik den Grootten*, Koning van *Frankrijk*. LODEWYK DE XIII, Zoon diens grooten Konings, vereerde den Schrijver met de Ridderorde van *St. Michiel*, en schonk hem, daarenboven, brieven van Adeldom nevens een Wapen, zijnde *een wit Hoofd op een Rood Veld*. Intusfchen verpoosde hij, bij wijlen, zijnen geest van meer ernstigen arbeid, met het beoeffenen der Dichtkunde. In den Jaare 1628 maakte hij eenen aanvang met het samenstellen van het nooit volpreezen Werk *de Nederlandsche Historien*, eenen aanvang neemende met de Overdragt der Nederlanden, door Keizer KAREL, op zijnen Zoon PHILIPS; het eindigt in het Jaar 1587. 's Mans overlijden schijnt de reden geweest te zijn van het plotseling afbreeken, in het verhaal des bestuurs van LEICESTER. Men moet de *Brieven* van den Drost gelezen hebben, om een volkomen denkbeeld te bezitten van de moeite en nauwkeurigheid, tot het samenstellen diens doorluchtigen Werks aangewend. De Schrijver droeg het op aan Prinsse FREDRIK HENRIK, en ontving voor die eerbetooning, ten geschenke, een zilveren Lampet en Schotel. De Heer HOOFT hadt eenen Zwager, JUSTUS BAAK genaamd, Koopman te *Amsterdam*. Deeze bezat veel weetlust, doch geene taalkennis, althans niet van 't Latijn. Ten zijnen dienste vertaalde hij, in snipperuuren, de Werken van TACITUS, welke hij meer dan vijftigmaalen hadt gelezen. Daarenboven arbeidde hij, nu en dan, aan andere Werken, vooral dichtstukken. De hoogschatters van 's Drosfaarts Werken bewonderden onder deeze vooral zijnen geestigen *Warenar*, eene naavolging van de *Aulularia* van PLAUTUS. Dit, gelijk nog andere Stukken, wierdt dikmaals, te *Amsterdam*, ten Tooneele gevoerd. Gedurende dit alles ondermijnde zijn zittend leeven en veelvuldige letterwerk, allengskens, zijne gezondheid. In den Jaare 1647 na 's *Huge* gereisd, ter bijwooning van de Lijkstaafte van Prinsse FREDRIK HENRIK, wierdt hij aldaar aangetast van eene zwaare Koorts, verzeld van Buikloop. Hij overleedt daar aan, op den eenentwintigsten Mai des gemelden jaars. Het Lijk wierdt te *Amsterdam* begraven, bij dat van zijnen doorluchtigen Vader, in het Koor der Nieuwe Kerk.

De

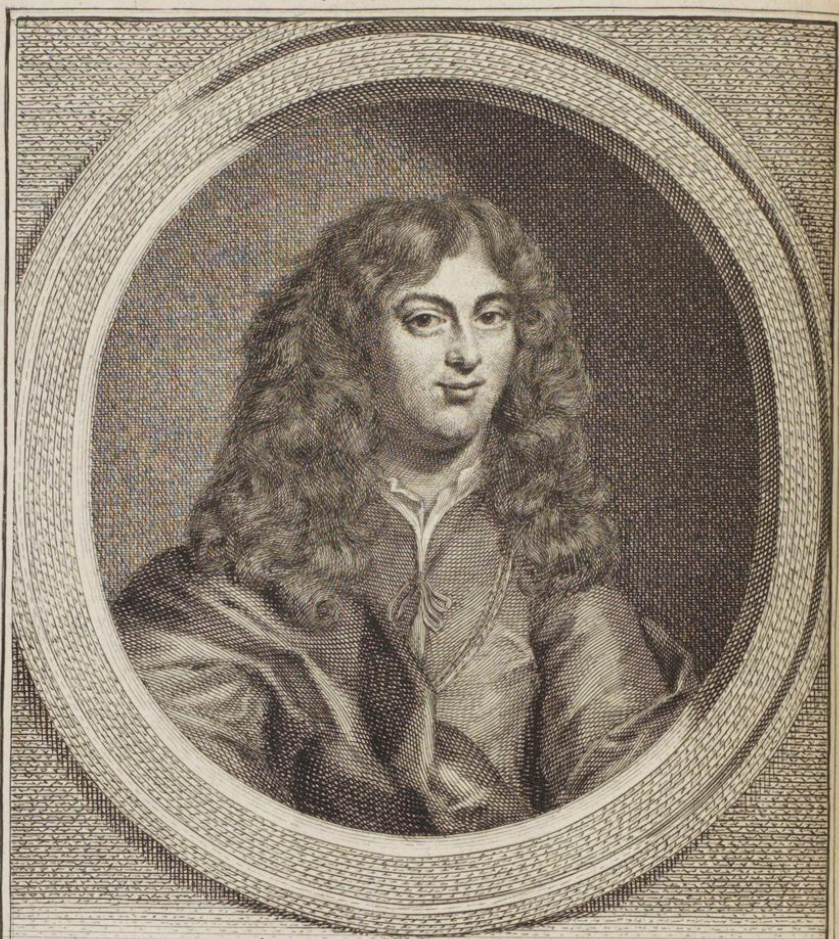
20)

lang zullen
 uitgegeeld,
 van den Gro-
 ven, van den
 de Hildebrand
 de, van den
 Kerk of een
 de, zijnen geest
 de Dialectische
 de zamenh-
 de Historie,
 betrekkingen,
 aldus in het
 reest te zijn
 eluans van
 deeren heb-
 te worden en
 hingen Welts
 inde ruimen
 Kerkte, een
 eenen Zor-
 ren. Deze
 niet van t
 rouwen, de
 inden hadt
 en andere
 n's Drog-
 geestigen
 PLACTUS.
 de Anger-
 dermijnde
 ns, zijne
 de bijwoon-
 derde hij
 uitkooop-
 s gemeet-
 bij dat
 de Kerk.
 De

MR. HENRIK HOOFT,
Burgemeester en Raad der Stad Amsterdam.

J. Neuberken fecit. et Sculpsit by den Wils. Geste. Kier Henrik Hoog. Daniker, Burgemeester der Stad Amsterdam.

MR. GERRIT HOOFT,
Burgemeester en Raad der Stad Amsterdam.

Van der Waerden, na 's Schilders, by den Wel. Ed. Gebr. Heer Koenik Hoop Danielsz, Burgemeester der Stad Amsterdam.

HOOFT
de Hooft
die voo
gebroek
volgcrank
hooft, me
gere kinde
1658, boord
in de Jaer
Dagge, en
avon, en d
Gerrit-Hooft
van Gemaynd
Burgemeester
fact. Versie
renouwing
com een v
de Dredacht
broodrijheid
na de fra
doonrijg
vriende, in
manichp, t
het afgew
Died L. bin
afdeling de
Het bein,
En 's werch
Dus gres
Dit was na
Hooft-ge
De Hooft

De Historiefchrijver GERARD BRANDT stelde eene Lijk- en Lofrede op; die voorts, op den Amsterdamschen Schouwburg, wierdt uitgesproken door ADAM KARELSZOOM VAN ZJERMESZ, eenen der welspreekendste Tooneelspeelers van zijnen tijd. In zijn eerste huwelijk, met CHRISTINA VAN ERP, verwekte de Heer HOOFTE geene kinderen. Zijne tweede Echtgenoot, LEONORA HELLEMANS, baarde hem eenen Zoon, ARNOUD HELLEMANS HOOFTE, in de Jaaren 1662 en 1665 Schepen van *Amsterdam*. Eene Dogter, CHRISTINA genaamd, trouwde met den Heer COENRAAD BURG, eerst Schepen en Raad van *Amsterdam*, naaderhand The-saurier-Generaal der Veréénigde Nederlanden. De zelfde geest van Gemeentigheid en Vrijheidsliefde, welken wij boven in den Burgemeester hebben doen opmerken, bezielde ook den Drosfaart. Verscheiden staalen daar van ontmoeten wij in de overleezenswaardige Brieven, van welke de Heer BALTHAZAR HUYDE-COPER eene volledige uitgave heeft bezorgd. Die lust heeft, den Drosfaart HOOFTE van meer nabij te kennen, vooral in de hoedanigheden van *Dichter* en *Historiefchrijver*, gaa te raade met de fraaie *Lofrede*, met welke, voor etlijke jaaren, de doorkundige Heer JERONIMO DE BOSCH 's Mans naagedagtenis vereerde, in een letterminnend roemwaardig Amsterdamsch Genootschap, en die zedert door den druk gemeen gemaakt is, in het *Algemeen Magazijn van Wetenschap, Konst en Smaak*, Deel I. bladz. 305 enz. J. v. VONDEL stelde onder 'sRidders afbeelding deezé regels:

Het brein, gespist op 't roer der Staaten te regeeren,
 En 's wereldts Oceaant met kloekheit te braveeren,
 Den geest, die TACITUS en d'oudste dichters tart,
 Besloot natuur in 't Hooft, herbooren uit SANDRART;
 Die hooft- en halscieraet des Ridders heeft vergeeten,
 De Duitfche Lauwerkroon, en Fransche Koningsketen.

Zie G. BRANDT, *Lijkrede over den Heere P. C. Hooft*; en *Hist. der Reformatie*.

HOOGÉ,

HOOGE, (KORNELIS) van geboorte een Haagenaar, en een Plaatsnijder van zijn ambagt, toonde, in meer dan één bedrijf, dat hij zijn Vaderland een kwaad hart toedroeg. Behalven eenige andere nadeelige aanslagen, tot welke hij, ten algemeenen nadeele, zich liet gebruiken, door het Spaansche Hof, wordt hij betigt, op het leeven van Prinsse WILLEM DEN I eenen toeleg gemaakt te hebben. Toen hem alle zijne ondernemingen mislukten, en hij nu bemerkte, den keer, welken de zaaken, ten zijnen opzigte, neemen zouden, zegt hij, ter ontloominge aan het doodvonnis, zich voor een Natuurlijken Zoon van Keizer KAREL DEN V te doen doorgaan. Doch zo min het Spaansche Hof als de Algemeene Staaten erkenden hem in die hoedanigheid. Het lot, eenen verraader des Vaderlands waardig, wierdt dus het zijne, en hij openlijk ter dood gebragt.

Zie DE LARREY, *Gefsch. van Engeland.*

HOOGE, (*het Kasteel van der*) gelegen op het Zeeuwfche Eiland *Walcheren*, in de Heerlijkheid van *Koudekerke*, in het zo genaamde *Middelburger-Ambagt*, ongeveer een kwartier uur gaans van de Hoofdstad. Reeds in den aanvang der Veertiende Eeuwe wierdt het gebouwd, waarschijnlijk door Heer KLAAS VAN BORSSELEN. Het blijkt althans, dat een Zoon van deezen, in den Jaare 1379, denkelijk naar dat Slot, zich BORSSELEN VAN DER HOOGE liet noemen. Het bleef in dit aanzienlijk Geslagt, bijkans vierhonderd jaaren, te weeten tot in den Jaare 1712, wanneer het, door verkoop, in vreemde handen kwam. Niet lang, evenwel, duurde deeze vervreemding. Zijne Excellentie, JAN VAN BORSSELEN, *Baron van Borsfelen*, Eerste Edele van Zeeland, kocht het aloud gestigt, en deed het dus in den schoot der oorspronkelijke bezitters wederkeeren. Dit gebeurde in den Jaare 1751. — Het Kasteel, een overdeftig gebouw, is rondom uit het water opgetrokken, en wordt nog in goeden staat onderhouden. Ten tijde als de eigenaars belijdenis deden van den Roomschen

Gods-

Godsdienst, kwam 'er dagelijks een Priester, nu van *Middelburg*, en dan van *Visfingen*, om den Dienst in de Kapelle waar te neemen. Onder de Voorregten, welke van ouds dit Slot genoot, verdient onze opmerking dat van de Aardshertogen MAXIMILIAAN en PHILIPS VAN OOSTENRYK, van den Jaare 1485. Volgens hetzelfde diende een Plein, buiten het Kasteel, met eenen Ringmuur omtrokken, tot eene veilige wijkplaatze voor allerlei misdaadigen, de zulken alleen uitgezonderd, die zich tegen den perfoon van den Vorst of tegen den Staat vergreepen hadden, en dus aan gekwetste Oppermogendheid schuldig stonden. Zonder daar voor schatting aan de Graaflijkheid te betalen, hadden, daarenboven, de eigenaars de vrijheid om Bier te mogen brouwen. De vrije Jagt van hair en pluim, als mede het regt tot de Visfcherij, behoort nog heden aan dit Kasteel.

Zie SMALLEGANCE, *Kron. van Zee-land.*

HOOGЕ; (*het Geflagt van VAN DER*) zie het Art. BORSSELEN.

HOOGENHOUCK, (VAN) een aanzienlijk Hollandsch Geflagt. Het was reeds bekend omtrent het midden der Veertiende Eeuwe, naardien wij, op het Jaar 1360, gewag vinden van eenen WERMBRECHT VAN HOOGENHOUCK. Hij hadt eenen Zoon, ENGELERECHT WERMBRECHTS VAN HOOGENHOUCK. Keizer SIGISMUND verhief deezen, nevens zijne kinderen, erfgenaamen en wettige naakomelingen, tot den Ridderstand, en schonk hem een Wapenschild, zijnde drie vergulden Arendsklaauwen, met lazuurblauwe Nagelen, op een rood Veld. Graaf WILLEM DE VI van *Holland* bekrachtigde, vervolgens, deezen Brief van Adeldom. Ruim twee Eeuwen laater, in den Jaare 1621, vernieuwde Koning FREDERIK van *Bohemen* de Ridderlijke waardigheid, in den perfoon van CORNELIS VAN HOOGENHOUCK, Commissaris der Algemeene Staaten bij zijne Boheemsche Majesteit. In het Patent, bij die gelegenheid overhandigd, wordt

VAN

van den Giftbrief van Keizer SIGISMUND gewag gemaakt, en straks gemelde Heer CORNELIS daar in genoemd *vir prudentia rerumque usu eximius; cuius majores, ob res praeclare gestas a Sigismundo Romanorum rege... cum confirmatione Wilhelmi Comitis Palatini, Hollandiae... Nobilitatis insignia acceperunt.* ENGELBRECHT, boven genoemd, liet drie kinderen naa:

PHILIPS, die volgt.

Jacob, zonder kinderen gestorven.

EVA, getrouwd met *Hendrik Copier*, Sekretaris van WILLEM DEN VI, Graave van Holland.

PHILIPS VAN HOOGENHOUC, Zoon van ENGELBRECHT, was Sekretaris van zo even gemelden Graave WILLEM. Bij zijne echtgenoot, JACOBA VAN NAALDWYK, verwekte hij eenen Zoon,

JAN VAN HOOGENHOUC, die ter Vrouwe nam ANNA VAN PUNTWYK, of PUTRIK, en bij dezelve Vader wierdt, behalven andere kinderen, van

JACOB VAN HOOGENHOUC, die in het huwelijk tradt met ELIZABETH VAN HOLMAEL, Dogter van *Cornelis Jaspersz van Holmael*, Drost van Diest, en van *Emerentia Pieters Pijnsen*. Onder andere kinderen wierden, uit dit huwelijk, geboren:

JAN, die volgt, en

Joost van Hoogenhouck, gehuwd met *Anna van Raaphorst*, bij welke hij verwekte:

Gijsbert van Hoogenhouck, Sekretaris van den Hove van Holland, en, bij *Maria van der Schriek*, die, in Maart des Jaars 1577, zijne echtgenoot wierdt, Vader van den boven vermelden Commisaris van Hun Hoog Mogende bij zijne Majesteit van *Bohemen*, *Cornelis van Hoogenhouck*. Bij *Geertui van Rijsbergen* hadt deeze verscheiden kinderen, allen ongetrouwd gestorven, uitgezonderd eene Dogter *Geertui*, die in den echt tradt met *Eilrich van Oldenburg*.

JAN VAN HOOGENHOUC was, in den Jaare 1560, Veertig-Raad der Stad *Delft*, en bekleedde, vervolgens, aldaar de Burgemeesterlijke waardigheid. Zijne huisvrouw, *Anna Jans van der Mije*, baarde hem:

MAAR-

MAARTEN, die volgt, en

Pieter van Hoogenhouck. Deeze, insgelijks Raad en Burgemeester van Delft, hadt, bij zijne echtgenooten, *Catharina van der Eijck*, eenen Zoon *Jan*, en eene Dogter *Margareta*, den eersten zonder kinderen, de andere opgehuwd gestorven.

MAARTEN VAN HOOGENHOUCK, wierdt, in zijns Vaders plaats, in den Jaare 1586, Veertig-Raad, en naderhand Burgemeester, in zijne Geboortestad. Tweemaal was hij in 't huwelijk getreden. Zijne eerste Vrouw, *Margriet*, Dogter van Sasbout Cornelisz van der Dusfen, Burgemeester te Delft, en van Elizabeth van Stanten, baarde hem eene Dogter, welcher naam niet genoemd wordt, en eenen Zoon, *Jan* geheeten, die eenen Zoon hadt, van dien zelfden naam, die zich te Haarlem nederzette, aldaar een huwelijk aanging, en eene Dogter, met naame *Debora*, naaliet. MAARTEN, andermaal getrouwd, met *Catharina*, Dogter van Adriaan Jakobsz van der Dusfen, Raad en Burgemeester te Delft, verwekte, nevens andere kinderen, uit deezen Echt,

ABRAHAM VAN HOOGENHOUCK, in den Jaare 1638 Raad, en vervolgens Schepen in zijne Vaderstad. Zijne huisvrouw was *Clara van der Burgh*, Dogter van Pieter Regertsz van der Burgh en van Maria van Santen, en hij, bij haar, Vader, onder andere, van

PIETER VAN HOOGENHOUCK, in den Jaare 1643 Veertig-Raad, en naderhand Burgemeester te Delft. Uit *Catharina van Ruiven* wierden hem twaalf kinderen gebooren, en onder deeze,

JOOST VAN HOOGENHOUCK, Raad en Burgemeester der Stad *Leiden*, Bewindhebber der Westindische Maatschappij ter Kamer Amsterdam, op den 24 September des Jaars 1714, in de eerstgenoemde Stad, overleeden, en in 't Choor der *St. Pieters-Kerke* begraven. In zijn eerste huwelijk, met eene Dogter van *Antoni des Quiens* en van *Margareta le Maire*, verwekte hij twee Zoonen, beide ongetrouwd gestorven, en eene Dogter, *Catharina van Hoogenhouck*, die, in den Jaare 1702, op den 24 Mai, de echtgenooten wierdt van Mr. *Pieter Marcus*, Raad en Pensionaris van Leiden, en Sekretaris

VAN

van het Kollegie van Hoofdingelanden van Delfland. Uit zijn tweede huwelijk, met *Margareta*, Dogter van *Martin des Tombes* en *Maria le Palas*, wierdt geboren

ABRAHAM VAN HOOGENHOUC, Raad en Burgemeester te Leiden, en Rentmeester van 's Lands Universiteit aldaar. Op den 28 November des Jaars 1723 tradt hij in den echt, met *Anna Henrietta*, Dogter van *Salomon van de Blocquerij*, Bewindhebber der Oostindische Maatschappij ter Kamer Amsterdam, en van *Susanna Scholten*; hij wierdt, bij haar, Vader van

1. N. N. eene Dogter, dood geboren, 10 December 1724.
2. *Joost Hendrik van Hoogenhouck*, geboren 18 Februarij 1726.
3. *Susanna Margareta*, geboren 28 Mai 1727.
4. N. N. eene Dogter, op den 4 Februarij 1729, dood ter wereld gekoomen.

HOOGERWOERD, eene Ambagtsheerlijkheid in *Kennemerland*, behorende aan de Stad *Haarlem*, en op een kleinen afstand van daar gelegen, tusfchen *Schooterbosch* en *Zuid-Akendam*. Reeds in den Jaare 1336 waren de Landen bekend, daar onder behorende; zij behoorden toenmaals aan *JAN VAN PERSYN*, Heere van Waterland. Naderhand kwamen ze aan een Klooster van Reguliere Monniken, buiten *Haarlem* gelegen, en zedert, waarschijnlijk bij het aanslaan der Geestlijke goederen, aan die Stad. Zij steet over de Heerlijkheid eenen Sterfheer en eenen Ambagtsheer. De eerste is, doorgaans, een Lid der Vroedschap, de andere, veelal, een Burgemeester, of een der oudste Leden der Vroedschap. Deeze oefent alle de regten eens Ambagtsheeren; doch de voordeelen koomen aan de Stad.

HOOGESCHOOL; zie ACADEMIE.

HOOGEVEEN, eene Ambagtsheerlijkheid, zonder Kerkdorp, behorende onder *Delfland*, leggende ten Noordwesten aan *Nieuweveen*, ten Noordoosten aan *Rijnland*, ten Zuidoosten aan *Pijnakker*, en ten Zuidwesten aan *Noordorp*. Eertijds
wierdt

wierdt dit Ambagt begroot op ruim tweehonderddrieënzestig Morgens lands; meer dan honderd Morgens zijn, van lieverlede, hier van vergraaven, en in waterplasfen veranderd. Intusfchen is, met de toeneemende vergraaving en vermindering van vasten grond, het getal der Huizen, in dit Ambagt, van achtien tot dertig vermeerderd.

HOOGVEEEN, een Dorp van dien naam, in het Landschap *Drenthe*, onder het Dingspil van *Diever-Echten*, waar mede het door éenen Leeraar wordt bediend, die onder de Klasfis van *Westerveld* behoort.

HOOGKARSPSEL, een Dorp, in *Dregterland*, van merkelyke uitgebreidheid, als beslaande in de lengte ruim vijf honderd Roeden. Ligt kon hier uit worden afgeleid, dat de Huizen, althans op zommige plaatzen, tamelyk dun moeten gezaaid zijn, als bedraagende derzelve getal, volgens de opneeming van den Jaare 1749, niet meer dan honderdnegenenveertig en éenen Mogen. In den zo genaamden *Streek* legt het Dorp, ongeveer een uur gaans van de Stad *Enkhuizen*. De Kerk, een vrij aanzienlyk gebouw, zo van binnen als van buiten, rust op vier Pilaren. Zo wel de opgaande Spits des Torens als het Vierkant, is van steenen opgetrokken.

HOOGMADE, eene Hooge Heerlykheid en Dorp, in *Rijnland*, bijkans ingeslooten van de Heerlykheid *Esfelijkerwoude*. Den naam, welken men ook HOOGMADE speldt, leiden zommiger af van de *Aa*, of *Ade*, een Water, welk zich hier met den *Does* vereenigt. Anderen meenen dat dit woord, in zijnen oorsprong, betekent *Hooge Weide*. In de aloude taal was *weide* de betekenis des woords *made*. De Heerlykheid, zo wel als het Dorp, langs het straks genoemde Water *de Does* gelegen, staat voor slegts 203 Morgens en 312 Roeden, op de Verpondingslijsten, aangeslagen. Doch 't geen deeze Heerlykheid, in vergelyking van andere, te kort komt in uitgebreidheid, wint zij in de deugdzaamheid van grond, bestaande meestal uit vette weilanden. Iets byzonders heeft deeze Heerlykheid, en voordeelig voor den Eigenaar, dat de geheele grond daar van aan

den Heere toebehoort: van hier dat allen, welke hier Huizen hebben, van dezelve, zo wel als de Huislieden van de Landen, welke zij bij hunne wooningen gebruiken, aan den Heere, jaarlijkse grondrenten moeten betalen. Drieënveertig huizen staan 'er in het Dorp. Het tegenwoordig Kerkje, voorzien van een doorluchtig Koepeltorentje, van Uurwijzer en Slagwerk, wierdt in den Jaare 1730 voltrokken, en in de Maand Mai diens jaars door den Leidfchen Hoogleeraar FRANCISCUS FABRICIUS, voor de eerste maale bepredikt. WILHEM, Roomsche Koning en Graaf van Holland, schonk deeze Heerlijkheid aan de Heeren VAN POELGEEST, uit wier naalaantfchap dezelve, bij verkoop, is overgegaan aan den Heere KORNELIS SPRONG. Bij uiterften wille begeerde deeze Heer, dat de vrugten der Grondheerlijkheid moesten besteed worden tot godvrugtige gebruiken. Een der Uitvoerders van dien Uiterften Wille is, gedurende zijn leeven, Heer en Regeerder van *Hoogmade*. De Heerlijkheid heeft haaren eigen Vierfchaar, waar in acht Welgebooren Mannen zitten, die, zo wel als de Baljuw, door den Grondheer worden aangesteld. Uit zijne voordeelige inkomsten onderhoudt deeze Kerk en School, en heeft het *Jus praesentationis*, of regt van aanbieding tot de Pastorije, met de begeevening van het School- en Kostersamt. De Predikant staat onder de Klasfis van *Leiden en Rijnland*. Men vindt, in deeze Heerlijkheid, ook eene Statie van Roomschegezinden.

HOOGMOGENDEN, of *Hoogmogende Heeren*, heden ten dage de eertitel van de Vergaderinge der Algemeene Staaten der zeven Veréénigde Nederlanden. In den aanvang der voorgaande of omtrent het einde der Zestiende Eeuwe schijnt dezelve zijnen oorsprong te hebben genomen. Merkelyk gefchil ontstondt over deezen tijtel, bij de onderhandeling over het Twaalfjaarig Bestand, tusfchen *Spanje* en den Staat, in den Jaare 1609. 't Mishaagde den Spaansche Afgevaardigden, dat de Staaten zich eenen tijtel aanmatigden, welke de Aardshertogen insgelijks voerden. Zelf booden ze aan, dat deeze zich daar van zouden onthouden, indien de anderen denzelven wilden afleggen. Doch hier in vondt men merkelyk zwaarigheids,

waar

waarschijnlijk omdat de Bestuurders der nieuwe Republiek, hun opkoomend gezag willende handhaaven, het voeren van eenen titel, daar aan evenredig, ten dien einde als dienstig aanmerkten. De Spaansche slijfzinnigheid aan de eene zijde, en aan den anderen kant om het reeds verre gevorderde Ontwerp, om een blooten naam, niet in duigen te doen vallen, was oorzaak dat men, aan onze zijde, toegaf, en zich met den eernaam van *Illustren* of *Doorluchtigen* vergenoegde. Honderd jaaren verliepen 'er, zedert, eer eene der Europeische Mogendheden de Algemeene Staaten den bedoelden titel waardig keurden. Het Weener Hof gaf hier van het eerste voorbeeld. Om zijn genoegen te toonen over de handelingen der Staaten te *Geertruidenberg*, in den Jaare 1710, begori het, van toen af, den titel te bezigen van *Celsi & Potentes*, of *Hooge en Mogenden*. Zo veel genoegen gaf dit, hier te Lande, dat aan de Bedienden der Keizerlijke Kancelarije, deswegen, een geschenk van tienduizend Guldens wierdt toegeleid. Eerst zeven jaaren laater gebruikte de Abt du Bois, Gezant van *Frankrijk*, voor de eerste maal, dien titel, ter gelegenheid van het afscheid, welk hij van de Staaten nam. 't Liep aan tot in den Jaare 1729, eer *Spanje* beloofde, de Algemeene Staaten dus te zullen noemen, en hen op éenen voet met de Gekroonde Hoofden behandelen. *Messieurs les Etats Generaux*, *Mijne Heeren de Staaten Generaal*, was de naam, welken men, dus lang, van de zijde diens Hof, gebezigd had.

Zie WAGENAAR, *Vad. Hist.*

HOOGSTRAATEN, een Dorp met een zwaar en sterk Kasteel, nevens een Graaffchap van dien naam, gelegen aan de *Merke*, vier mijlen beneden *Breda* ten Noorden. Van wegen de goede gelegenheid des Kasteels, voor het Krijgsvolk, ter plondering of ontrustinge van het omliggende Land, wisselde het meermaalen van eigenaar. Een hoop Spaansche muitelingen maakte 'er zich meester van, in den Jaare 1602, en wierdt 'er, met 'er haast, zo talrijk, dat dezelve een Hoofd verkoor, wettig maakte en eene soort van Regeeringsontwerp invoerde. Ten

blijke van de gedugtheid en sterkte dier Bende kan dienen, dat de Aardshertog, in 't volgende jaar, Graaf FREDERIK VAN DEN BERG, aan 't hoofd van zeventuizend Knegten en drieduizend Ruiters, tegen de muitelingen deedt optrekken. De Graaf sloeg het beleg om het Kasteel, doch wierdt, wel haast, door Prins MAURITS genoodzaakt, hetzelve op te breeken. Het Slot behoort thans onder Oostenrijks Brabant.

HOOGSTRAATEN (ANTONI VAN LALAING, Graaf van) Ridder van het Gulden Vlies, en door Koning PHILIPS DEN II, vóór deszelfs vertrek uit de Nederlanden na Spanje, met eene Bende van Ordonnantie begiftigd, in den Jaare 1559, verbondt zich, vier jaaren laater, met Prins WILLEM VAN ORANJE en de Graaven VAN EGMOND en HOORNE, ten tijde als het misnoegen, tegen den berugten Kardinaal VAN GRANVILLE opgevat, de gemoederen van zeer veele Grooten van de Spaansche heerschappije wendig maakte. Intusfchen wil men, dat het Verbondfchrift, welk HOOGSTRAATEN, nevens veele andere Edelen, tekende, niets inhieldt, 't welk met den dienst des Konings of de belangen van den Roomschen Godsdienst onbestaanbaar was. Van hier dat hem, omtrent deezen tijd, van wegen den Koning van Spanje, het bekleeden van een Gezantschap aan het Keizerlijke Hof wierdt toevertrouwd. Met dit alles schijnt het vervaardigen van het vermaarde Verzoekschrift der Edelen, in den Jaare 1566 aan de Landvoogdesse ingeleverd, niet geheel buiten hem te zijn omgegaan. Zeker is het, en door hem zelve niet ontkend, dat de Verbondene Edelen, ten zijnen huize, eene bijeenkomst hebben gehouden, in welke men, gewisfelijk, over de groote zaak zal gehandeld hebben. Nogthans behieldt de Graaf, in zo verre, het vertrouwen der Landvoogdesse, dat deeze zich van hem bediende, om met de misnoegde Edelen in eene soort van onderhandeling te treden, en dezelve de Brieven te vertoonen, bij welke den Inquisiteuren en Wethouderen wierdt gelast, omtrent de Onroomschen alle mogelijke bescheidenheid en toegeevendheid te gebruiken.

Uit het een en ander is ligt te speuren, dat den Graave VAN HOOGSTRAATEN het hart over de Vrijheid hing. Op geene

zwaar-

zwaarder proeve kon dus zijne inwendige gezintheid gebragt worden, dan het vorderen van een nieuwen Eed, onlangs door de Landvoogdesse ontworpen, bij welken alle Amptenaars en Werhouders moesten beloooven, het Roomsche Geloof te zullen handhaaven, de Beeldestormers straffen en de Ketterijen uitrooien. HOOGSTRAATEN, nevens Prins WILLEM, wiens Stedehouder hij onlangs te *Antwerpen* was geworden, weigerde dien Eed, voor reden geevende, dat hij eens hulde hebbende gezworeen, daar mede oordeelde te kunnen volstaan. Dit, te gader met de vernieuwde strengheid, welke men, van hooger hand, eerlang begon te pleegen, deedt hem 't verblijf ten Hove wel haast dermaate benaauwd worden, dat hij, op 't voetspoor van ORANJE, het Land verliet, om elders een veiliger verblijf te zoeken. Bijkans ware hij, zints de komst van Hertoge ALVA in de Nederlanden, en door deszelfs gemaakte vriendelijkheid misleid, in diens wreedaarts handen gevallen. Gelukkig verstonde hij, op zijne reize na *Brusfel*, de gevangenneeming der Graaven van EGMOND en HOORNE, en ontweek also, door een verhaasten hertred, den gespannen strik. Spijt over deeze te leurstellinge noopte, zedert, den Hertog, om een vonnis van Indaaginge tegen hem te laten uitgaan; waar op de Graaf, naderhand, schriftelijk geantwoord heeft. Het strafvonnis, welk spoedig op dat van den Ban volgde, hieldt in, eene altoosduurende baliingschap uit 's Konings Straaten, op straffe des doods, in gevalle van wederkeeringe, nevens verbeurdverklaring van alle zijne goederen, ten voordeele van den Koning. HOOGSTRAATEN, dus openlijk afgefneden en voor vijand verklaard bij het Spaansche Hof, gedroeg zich nu ook in die hoedanigheid. Nog in het zelfde jaar, als de vloek over hem was uitgesproken, tradt hij openlijk in de maatregels van Prinse WILLEM; zijn woord geevende tot het doen van een vijandlijken aanval op Gelderland, langs den Rijn en Maaze. Gebrek aan magt, misfchien ook aan voorzigtigheid, deedt dit Ontwerp op niet uitloopen. Zedert verzelde hij Prins WILLEM op deszelfs veel gerugt maakenden overtocht van de Maaze. Op deezen togt vondt hij zijn einde, onzeker op hoedanig eene wijze: zommigen meenen in eene schermutzeling tegen het Krijgsvolk van ALVA,

anderen door eene ongelukkige kwetzuure, welke hij zich zelve toebragt.

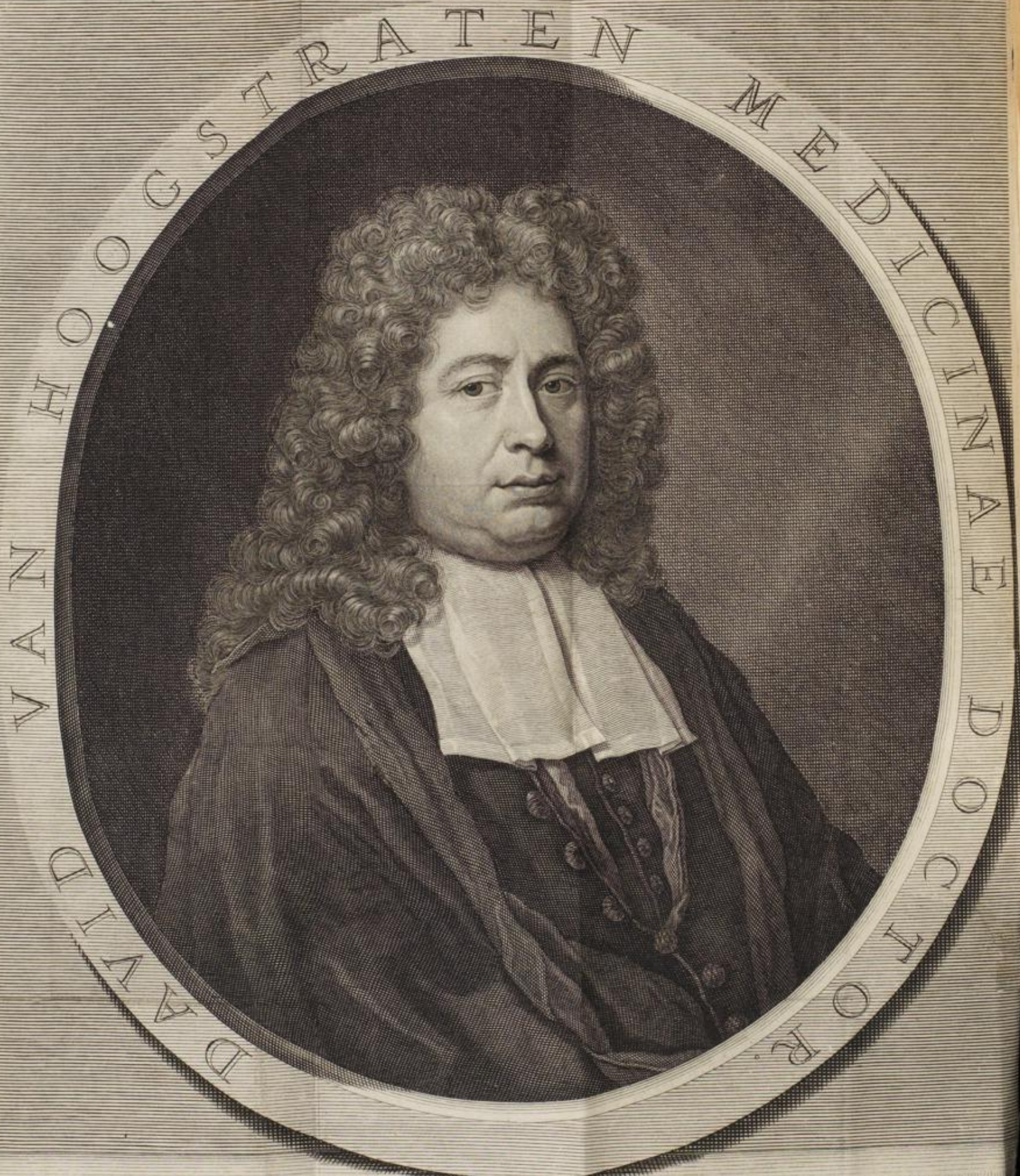
Zie HOOFT, STRADA, en anderen.

HOOGSTRAATEN (DAVID VAN) door zijn *Woordenboek*, den Nederlanderen genoeg bekend, wierdt gebooren te *Rotterdam*, op den veertienden Maart van het Jaar 1658. Zijn Vader was FRANÇOIS VAN HOOGSTRAATEN, Boekhandelaar en niet ongevaltig Nederduitsch Zededigter; zijne Moeder, ESTHER DE KONING, Naa altoorens, in 't Erasmiaansche School zijner geboortestad, de gronden der Taalkennisfe geleid te hebben, vertrok hij na 't Leidſche Hoogefchool, om 'er zich in de Geneeskunde te oefenen. Eerlang beklom hij den trap van Leeraar in die Weetenſchap, welke hij voorts ging oefenen te *Dordrecht*, werwaarts ook zijn Vader, geduurende zijnen Akademifchen leeftijd, verhuisd was. Reeds van zijne vroege jeugd hadt zich in hem vertoonend eene overhellende zucht tot de Digtkunde en de beoeffeninge der Nederduitsche Taale. Tot een gevestigden levensstand gevorderd zijnde, vierde hij bot aan deeze neiginge. Meest al bepaalde hij zich tot het ſchrijven van Zedelijke of Geestlijke Vaerzen. Hij volgde hier in het voorbeeld zijns Vaders, als mede dat van zijnen Oom SAMUEL VAN HOOGSTRAATEN, een Kunstſchilder, overbekend door zijn Boek *Over de Schilderkunst*, en andere Nederduitsche Schriften.

De reden zij dat de Heer HOOGSTRAATEN, met de beoeffening der Geneeskunde, niet veel opgangs maakte, of dat de neiginge tot eenen levensstand, in welken hij zich aan de Taalgeleerdheid geheel konde overgeeven, bij hem de overhand bekleedde; zeker is het, dat hij, door de Bezorgers van het Latijnsche School te *Amsterdam*, tot Leermeeſter in het Vijfde School beroepen zijnde, deeze aanbieding omhelsde. Zo wél kweert hij zich in dien post, dat hij, naa twee jaaren, het bewind van het Derde School ontving; en, eerlang, tot *Conreëdor* wierdt bevorderd. Onder het vlijtig waarneemen van deezen post, en het volbrengen van ander nuttig letterwerk, viel onze HOOGSTRAATEN in eene gevaarlijke krankte. Uit dezelve behieldt hij eene zwaare hardhoorigheid, die, met de jaaren, derwijze toe-

nam,

A. Boonen pinxit.

P. van Gunst sculpsit.

F. Halma excudit.

*Et Suidae leper et Phoebe. HOGSTRATENSIS amores. Illa (nec falsum est) narratur imagine captam
Munere. Apelleo talis in aere nitet. Exornasse suos. Piorides thalamos.*

JANUS BROOKIUSIUS.

70

70

J. Wandelaar delt. ad viv.

A. van Buzisten sculpsit

Dus maalde Wandelaar Hoogstraten zoo verheeren
 Als een Euripides in Tekenning na 't Leeven,
 Die Goudaas Helikon doet lustren na zyn toon,
 De sauvre hier dit Hoofd, als Hollands Stedenérvon.
 Niet zo de Min zyn toorts ontdeek aan zyn Gedigten
 Of liefdens Tegengraal een Oeuvdenschool leer Stigten.
 Dus blonk Antonides, zoo 't Scharligt diamant,
 Ném kroonde in 't martelgout van TARSUS Kruysgezant.

nam, dat het volbrengen van een groot gedeelte zijns beroeps hem ondoenlijk wierdt. Goedgunstiglijk behagde het hierom aan Heeren Burgemeesteren, als Opper-Schoolbestuurders, hem te ontslaan, met behoud zijner gewoone Jaarwedde van twaalfhonderd Guldens. Dit viel voor in den Jaare 1722. Niet lang, egter, hadt hij het genot van deeze ruste. Op den dertienden November des Jaars 1724, 'savonds ten zes uure, bij een dicken en zwaaren Mist, van eenen zijner Vrienden na huis keerende, hadt hij het ongeluk, in de Geldersche Kaai, bij de Nieuwe Markt, in het water te vallen. Hij wierdt 'er uit geholpen, doch overleedt, acht dagen daar naa, aan eene Ontsteking in de Long, veroorzaakt door het binnen gekreegen zout water. Hij hadt toen den ouderdom bereikt van zesenzestig jaaren en acht Maanden. Van 's Mans arbeidzaamheid en wel besteeden leeftijd kunnen getuigenis draagen de menigvuldige Schriften, welke van hem het licht zien. De Latijnsche Levensbeschrijver CORNELIUS NEPOS, de Fabelschrijver PIEDRUS, en de Toneeldichter TERENCE zijn door hem, met Aantekeningen opgehelderd, in 't licht gegeven. Een nuttig *Latijnsch en Nederduitsch Woordenboek* is de vrugt van zijnen onvermoeiden vlijt. Het *Groot Algemeen Historisch, Geographisch en Oordeelkundig Woordenboek*, hoewel hij de voltooiing en uitgave daar van niet beleefd hebbe, wierdt onder zijn opzigt ondernomen, en een goed gedeelte des Eersten Deels door hem bearbeid. Van hier dat het geheele Werk naar zijnen naam genoemd wordt. Van zijne zucht tot de Dichtkunde en beoeffeninge der Nederduitsche Taal, is boven gewag gemaakt. Van 't laatste gaf hij eene proeve in zijne nutte Naamlijst der *Geflachten van zelfstandige Naamwoorden*. De Heer PIETER VLAMING verzamelde zijne *Latijnsche Gedichten*, en liet ze, in den Jaare 1728, in twee Deelen, in Octavo, drukken. 's Mans *Nederduitsche Gedichten* beslaan een boekdeel in Quarto. Onder de papieren, welke hij, bij zijn overlijden, naaliet, vondt men de *Beginselen of Kort Begrip der Rederijkkunst*. Een zijner Vrienden bezorgde ook deeze ter drukperze.

HOOGSTRAATEN, (DAVID VAN) van geboorte een Uitlander, was, al vroeg, met zijne Ouders, na Holland geweeken, om

'er eene schuilplaats te zoeken tegen de vervolgingen, die het land hunner inwooninge beroerden. Om den Jongeling, in meer gevorderden leeftijd, een eerlijk bestaan te bezorgen, besteedde hem zijn Vader bij een Goud- en Zilverfmid; hij deed hem, daarenboven, in de Teken- en Graveerkunst onderwijzen. Zekere Print, verbeeldende een *Ecce Homo*, door hem getekend en in 't Koper gebragt, dient ter proeve van zijne vroegtiidige vordering in beide kunsten. Duitschland muntte thans uit, boven Nederland, in de kunst om Zilver te vergulden. DIRK, hier van de weet bekoomen hebbende, wierdt van den lust bevangen, om den Duitschers hunne behandeling af te zien. Met toestemming zijner Ouderen begaf hij zich op reize. Ter plaatze zijner bedoelinge zich eenigen tijd onthouden hebbende, geraakte hij in kennis met eenige Nederlandsche Schilders, 't Zij uit een heimelijken natuurdrift, of door uitzigt op meerder voordeel, althans liet HOOGSTRAATEN, eerlang, het zilversmeeden vaaren, en leide zich eeniglijk toe op de Schilderkunst. De ijver en naarftigheid, met welke hij zich oeffende, gedurende eenen reeks van jaaren, deedt hem geene geringe vorderingen maaken. Intusschen hadt hij zijne verandering van beroep verborgen gehouden voor zijnen Vader; welke, diensvolgens, zeer nieuw toeluisferde, wanneer de Zoon, bij deszelfs wederkomst in Holland, hem verklaarde, dat hij den Hamer voor het Penzeel hadt verwisfeld. Het zette zich neder te *Dordrecht*, en bragt het zo verre, in de behandeling der kunst, dat hij, onder de Nederlandsche Schilders, geenen onvermaarden naam heeft verworven. Zijne naagelaatene Stukken munten uit, door hunne natuurlijke naabootzing der oorspronkelijke voorwerpen. Zijn dood viel voor, in de straks genoemde Stad, op den twintigsten December des Jaars 1640.

Zie HOUBRAKEN, *Schouwburg*, D. III.

HOOGVLIET, een Dorp, in *Zuidholland*; het heeft eene eigen Kerk, die bediend wordt door eenen Leeraar, welke Lid is van de Klasfis van *Schieland*.

HOOG-

HOOGWOUDE, of *Hoogtwoude*, een Dorp, met een zeer aanzienlijken *Regtsban*, in het Noordlijk gedeelte van *Westfriesland*, en meer bepaaldelijk in de *Vier-Noorder-Koggen*. In de Quohieren wordt de Regtsban begroot op ruim zeventienhonderd negenenzeventig Morgens Land. Wat 'er ook de reden van zij, het getal der Huizen is, gedurende het tijdverloop van anderhalve Eeuwe, weinig minder dan honderd afgenomen. Het Dorp, welk onder de fraaiften, in dien oord, mag geteld worden, is verdeeld in vijf Buurten. Het Raadhuis, nog geene vijftig jaaren oud, is een schoon gebouw. Door een geweldigen storm, in den Jaare 1674, stortte het oude Kerkgebouw ter aarde. In de tegenwoordige zindelijke en ruime Kerk, pronkende met een kloeken Toren, wordt nog bewaard de Doopvont, hoewel merkelyk gefchonden, in welken, volgens de aloude verhalen, het doopen van den Heidenfchen Koning RABBOUD, in den Jaare 719, zou ondernomen zijn. Van elders is bekend, onder welk voorwendzel die Vorst de aangevangene plegtigheid deedt ftaaken. De Roomschegezinden hebben hier eene Statie. — Niet verre van *Hoogtwoude* legt het zo genoemde *Koningspad*. Het ontleent zynen naam van Koning WILLEM, *Graave van Holland*, die gezegd wordt, langs hetzelfde te zijn getrokken, toen hij, in den Jaare 1256, in zynen optogt tegen de Friezen, door het Ys viel en vervolgens verdronk.

HOOGWOUDE, (*Heeren van*) dus genaamd naar een Huis of Kasteel, in *Kennemerland*, aan den kant van *Medenblik*. De eerste van dien naam was EVERARD, Bastaart van Hertoge WILLEM van *Beijeren*, Graave van Holland. In den tweeden strijd, bij *Alfen*, wierdt hij, door Vrouwe JAKOBA, Ridder geflagen. EVERARD, die Heer was van *Hoogtwoude* en *Aartswoude*, deedt het ftraks gemelde Slot bouwen. Hij leefde nog in den Jaare 1451, en wierdt, in de Groote Kerk van 's Hage, voor het Groot Altaar, begraven. Tweemaal was hij getrouwd geweest: eerst met *N. van Kijfhoek*, uit den Huize der Baanderheeren van *Arkel*; daar naa met *Alida van Zwieten*, Dochter van Boudewijn van Zwieten en van Luigard van Nijenrode. Uit zyn eerste Huwelyk liet hij naa:

1. ANTHONY VAN HOOGWOUDE, die volgt.

2. *Margareta van Hoogwoude*. Met *Willem van Egmont*, Broeder van Arend van Egmond, Hertog van Gelder, was deezē, heimelijk, in den echt verbonden, en daar in moeder geworden van eenen Zoon, *Gerrit* genaamd, die de Stamvader wierdt der Heeren van *Egmond van der Nijenburg*.

ANTHONY VAN HOOGWOUDE, *Heer van Hoogwoude en Aartswoude*, wordt, op het Jaar 1479, als Ridder binnen Dordrecht vermeld. Hij leefde nog in den Jaare 1485. In zijn huwelijk, met *Sophia van Poelgeest*, Dochter van Jan van Poelgeest en *Margareta van Zwieten*, hadt hij verwekt:

1. *Boudewijn van Hoogwoude*, Ridder, nog bij 's Vaders leven, zonder kinderen, gesneuveld, omtrent Saffingen, in Vlaanderen, in den Oorlog tegen de Brabanders.

2. *Everard van Hoogwoude*, Monnik te Egmond.

3. *Willem van Hoogwoude en Aartswoude*. Hij verkogt deezē beide Heerlijkheden aan Jan den I, Graave van Egmond. Hoewel hij tweemaalē was getrouwd geweest, liet hij, egter, geene kinderen naa. Eerst hadt hij ter Vrouwe *Clementia van Heusen*, van Haarlem, gestorven in den Jaare 1500; vervolgens, *Elizabeth van Soutelande*, Weduwe van Jan, Bastaart van Brederode.

4. GERRIT VAN HOOGWOUDE, die volgt.

5. *Kornelis van Hoogwoude*.

6. *Jefina van Hoogwoude*, Nonne te Poel, bij Leiden.

GERRIT VAN HOOGWOUDE, straks genoemd, was Ambagtsheer van Hoog-Blokland, bij Gorkum. Naa het overlijden van zijnen Oom, van Moeders zijde, *Adriaan van Poelgeest*, bekwam hij, bij erfenisfe, het Huis van Poelgeest, te Koudekerk. Zijne eerste Vrouw was *Balij van der Boekhorst*; de tweede, *Machteld van der Does*, Dochter van Jakob van der Does, Weduwe van Jakob van Dorp. Bij zijn overlijden, 't welk voorviel in den Jaare 1526, liet hij alleenlijk Dochters naa, uit zijn eerste huwelijk; deezē waren:

1. *N. van Hoogwoude*, Nonne te Warmond.

2. *N. van Hoogwoude*, Nonne te Poel, bij Leijden.

3. *Willemina van Hoogwoude*, Vrouwe van Blokland, eerst getrouwd met *Anthonij Chevlier*, woonende te Dordrecht; ver-

vol-

Hand,
zu den
nächst p
längen
zu den
der Dornh
er Juchh
vollesen d
hören der
in Wam
eger leb
Eymond
eigen,
entle von
; verbr
Dienst
schwee
sigen
a bijn
rec
tinal
man
den
in
ret
re
-

GEZICHT op de STAD HOORN.

G E

Hooren in westvrieland

*Aspice, ut asurgens tectis q. et moenibus
horns. Ceruleum hinc pateat Tethyas da
gremium Strata illinc nitidis prospectet
in arua iuuenis Pulchra situ plateis co
moda ciue frequens*

*Siet Hooren bog bloot
Aen Tethys schoot
haar stelt ten toone
Een Velt Plaisfant
Aen donder cant
haar Wenden schone*

Hooeren in west vrieslant

*Aspice, ut a surgens lectis q̄et moonibus
horna. Ceruleum hinc pateat Tetthjas da
gremium Strata illinc nitidis prasp̄ctet
in arua iuuenis Pulchra situ placis co
moda ciue frequens*

*Siet Hooeren hoe bloot
Een Tetthjas schoot
haer stelt ten toone
Een Velt Plaijsant
Een dander cant
haer Weijden schoone*

volgens met Steven van Blieterswijk, van Keulen. Stervende vóór haaren Man, en geene kinderen naalatende, besprak zij hem den lijfsgot van het boven genoemde Huis Poelgeest. — Met GERRIT VAN HOOGWOUDE is aldus dit Geslagt uitgestorven.

Zie WACHTENDORP, *Rijn-Kronijk*;
Oude *Holl. Kronijk*.

HOORN, eene Stad in het Noorder-Kwartier, onder de Steden van dat Gewest de tweede in rang, legt, aan eenen Inham, in het Westen der Zuiderzee, van welke zij, voor een groot gedeelte van haaren omtrek, bespoeld wordt. Aan de Landzijde heeft zij een lustigen oord, bestaande uit eenen reeks van weinig minder dan vierhonderd Tuinen, zo tot vermaak als ter kweekinge van aard- en boomvrugten dienende, en voorts zeer vrugtbare weilanden. In menigte en aangenaamheid van Laanen en Wandelingen, onder den rook der Stad, heeft *Hoorn* nauwelijks zijnen weergade. De aanspoelende Zee geeft, aan de Oostzijde, eene natuurlijke Sterkte aan de Plaatz, welke, behalven de bedekking van eenen aarden Wal met zeven Bolwerken, aan de Landzijde, door het inlaaten van zeewater, tegen eene vijandelijke aannadering kan gedekt worden.

De verscheidenheid van gevoelens, omtrent den *Naamsorsprong* van veele Plaatzten en Steden, geldt ook ten aanzien van deeze Stad. Volgens zommigen zou *Hoorn* eigenlijk *Horn* moeten gespeld worden, betekende eenen *Hoek*, en de Stad dien naam ontleenen van haare ligginge in eenen uithoek van het Gewest. Anderen zoeken de reden der benaaminge, in de kromheid of hoornagtige gedaante der aloude Haven. VELIUS meent, dat de Plaatz haaren naam heeft te danken aan eenen Herberg, daar weleer een Hoorn uithing, en die een der drie eerste huizen der Stad was.

In *Oudheid* moet *Hoorn* voor de meeste Steden wijken. Waarfehijnlijk klimt dezelve niet hooger, dan tot het begin der Veertiende, of het einde der Dertiende Eeuwe. Toen begon men, inzonderheid, werk te maaken, in dien oord, van het bereiden van Kaas en Boter. De bekwaame gelegenheid ter verzendinge

ge

ge zal, in 't eerst, eenige weinige Huizen hebben doen bouwen, welke, zeder t, tot eene Stad zijn aangegroeid. Allengskens vermeerderden deeze in getal; tot driemaal toe maakte men eenen uitlegging.

Naast de Kaasneering, bloeiden hier, al vroeg, verscheiden andere takken van Koophandel. *Hoorn* moet geteld worden onder de Steden, die 't eerst zich op de Visfcherij hebben toegeleid. Ten minsten wierdt reeds zo vroeg, als in den Jaare 1416, het Groote Haringnet aldaar uitgevonden. Nog ruim vijftwintig jaaren vroeger bragten 'er de Deenen hunne Ofsen ter markt. Een Schippers-Gild was toen al in weezen, nevens verscheiden keuren op den Koophandel.

Tot in den Jaare 1426 was *Hoorn* eene opene Plaats. Een misverftand, tusschen Vrouwe JAKOBA en de Burgers, bewoog deeze, om zich tegen de aanslagen der Graavinne te beveiligen, een aarden Bolwerk op te werpen. Nog in het zelfde jaar kwam hun deeze voorzorge te baate; met behulp van Amsterdammers en Haarlemmers, verdreeven zij eenen WILLEM NAGEL, door de Graavinne gezonden om de Stad te belegeren. Tot loon dier kloekheid ontvingen, naderhand, de Stedelingen aanzienlijke Voorregten van PHILIPS VAN BOURGONDIE. De vermeerdering van Stads Excijnzen verwekte, in den Jaare 1471, binnen *Hoorn*, merkelyken Opftand. De Lakenneering was hier thans in merkelyken bloei; doch zij verliet, zedert, de Stad, vermids de Vollers en Weevers een voornaam deel gehad hadden in de opschudding. De Excijnzen hielden stand, tot in den Jaare 1477; toen floeg het Gemeen wederom aan 't muiten, plonderde het huis van den Schout, en kwam niet tot bedaren, zonder eene geheele verandering in de Regeeringe. De Kabeljauwfschen wierden, bij die gelegenheid, van het kusfen gestooten, en de Hoekfschen daar op gezet. Het wederzijdsch woelen dier Aanhangen was hier mede niet gestild; meermaalen brak het uit, en kwam, eindelijk, in den Jaare 1491, der Stad te staan op het befaamde Kaas- en Broodspel, en het pleegen van veelerhanden moedwil, bij die gelegenheid. Van twee zwaare rampen, der Stad overgekoomen, gebeurde de eerste in den Jaare 1481, bestaande in een verschrikkelijken Brand, die geheele Straaten en Gragten in de asfche leide; de andere, eene Pest-

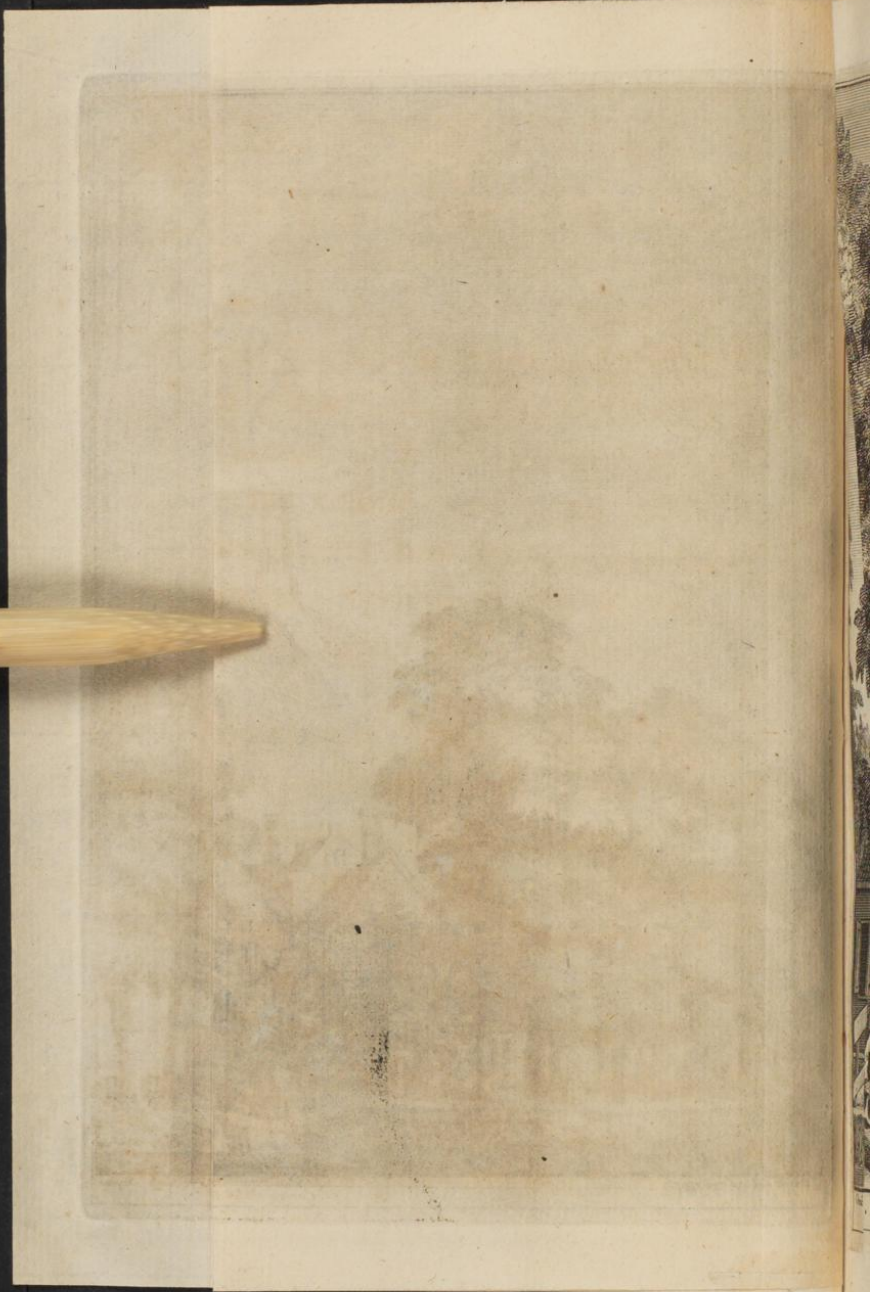
ende .

J. Gooren sculp. - 1830.

Geficht op de Koeports-wech ; uyt de Stadt komende .

C. Pronk a.

J. Goeree sculp. direx.

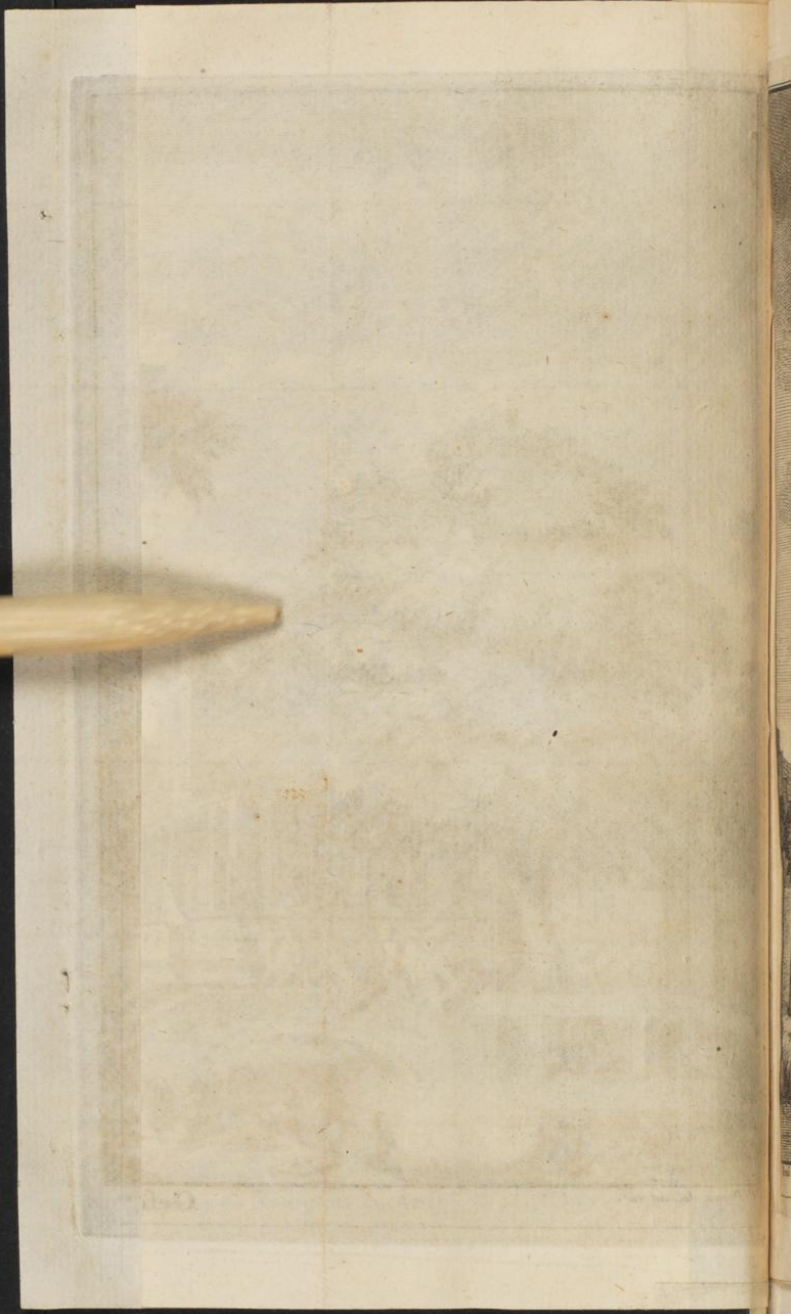

C. Peuk del. ad viv.

Geficht op de Koepoorts-weg, na de Stadt fiende.

J. Goussier fecit. sculp.

C. Bronk del. ad viv.

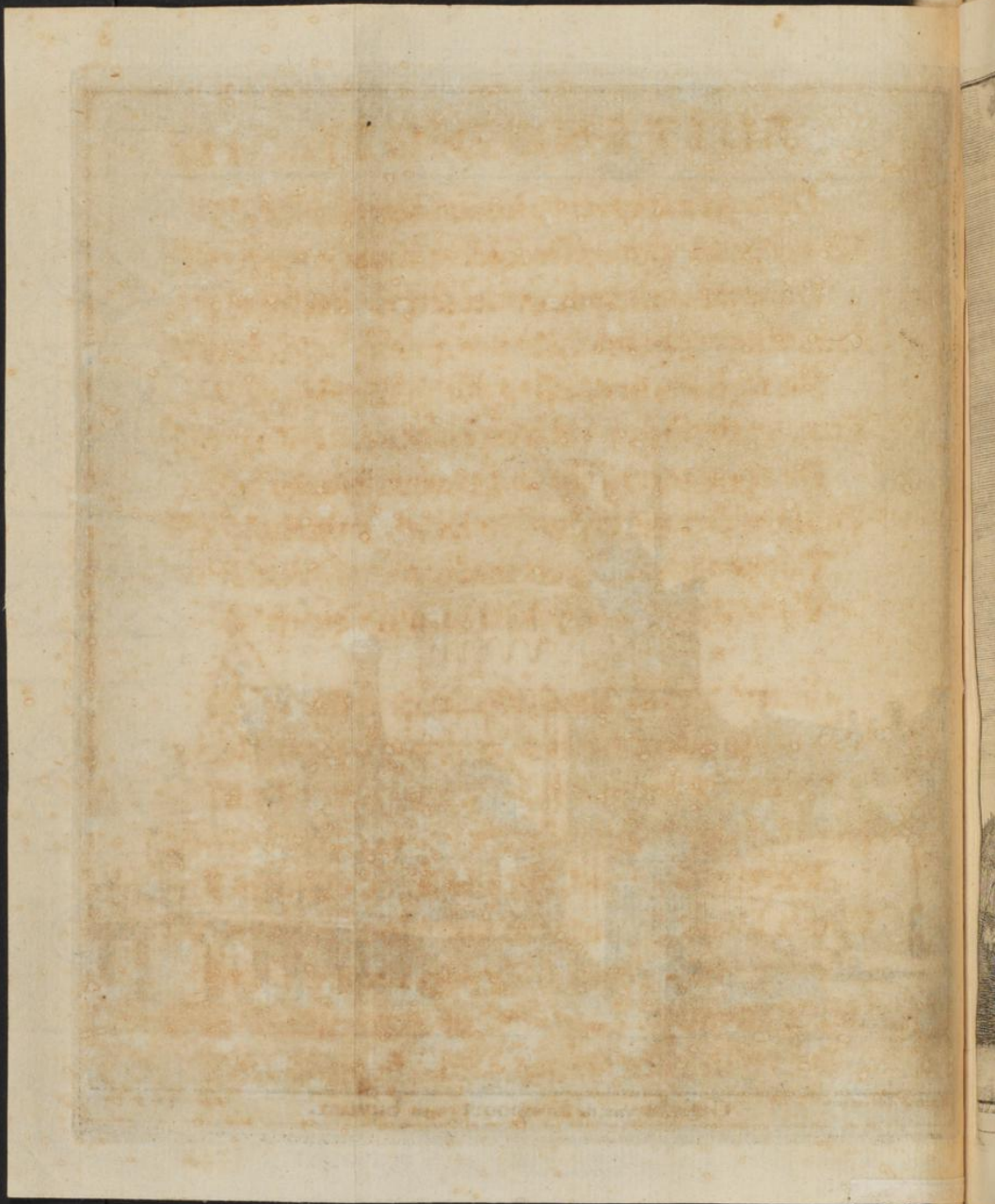
G

A. Bronk del. ad viv.

Geficht van de Koepoort, van buyten.

A. Goeree sculp. direx.

Faint, illegible text on a heavily stained and aged page, possibly bleed-through from the reverse side.

Frank del. ad viv.

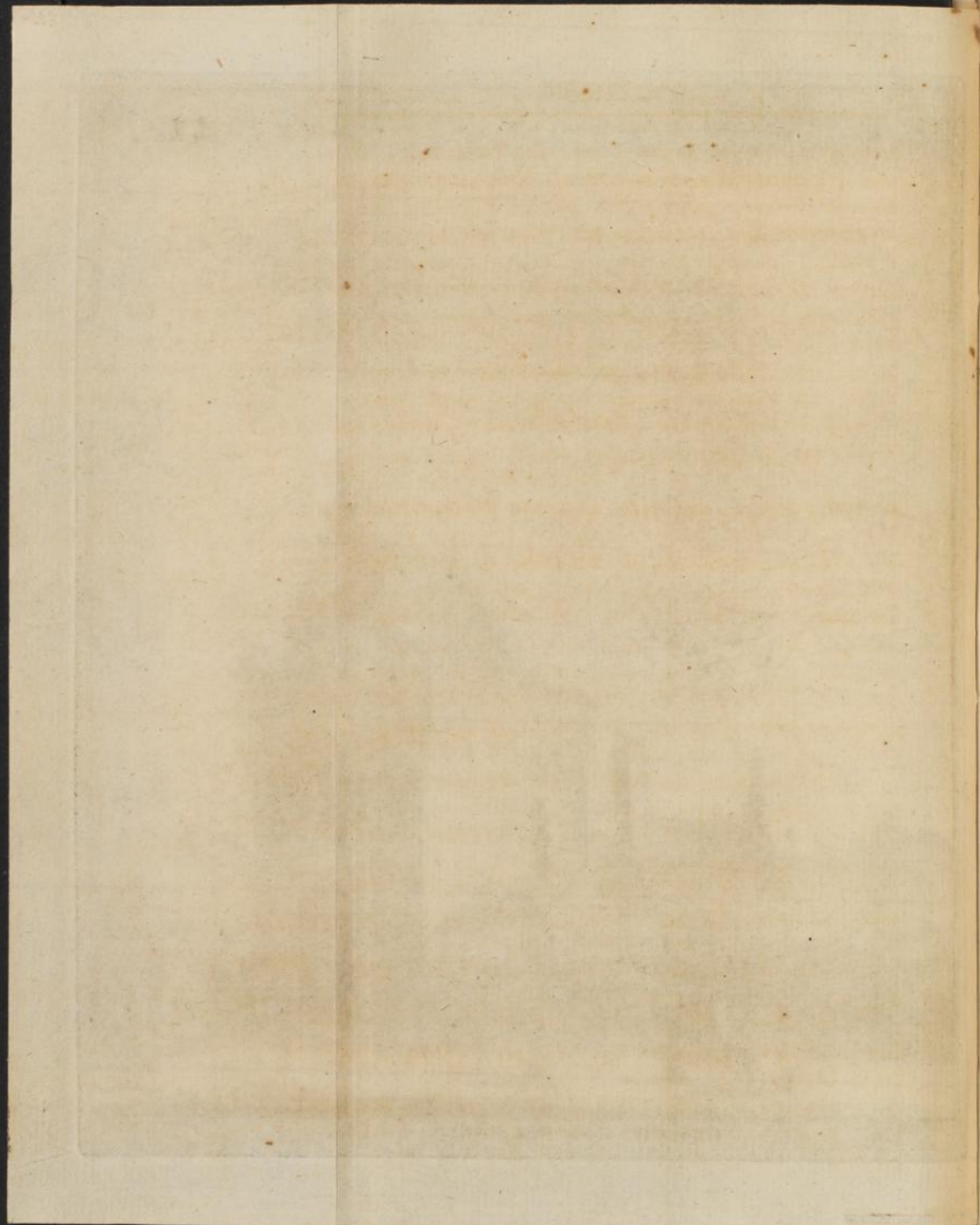
GESI

GESICHT van de KOEPOORT van binnen.

Van der Meer del. 1717

J. Gouwer, inv. del. 1717

fest
an w
ein i
an ge
vom
gewe
Foc
ber
tes
zer
de
Im
Jum
de
bo
Ba
at
Da
T

e
g
d
f
z
z
de
de
bu
ver
qu
na
fin
foq
doo
est w

Feitke, koste
an wel vijftien
ders in Holland
so genamde Ke
woning. Alles
gewest zijn v
Poort der Sta
bare Preek in
tense, eere l
zedert, in Pa
ste Leere der
laars, na het
Jare 1569 tege
de eerste Stede
kooten. Dap
Burgers tegen
alreede doet
De Spanische
Zeeing, bo
ren, in ho
Sud, in d
geinge, v
dachte verli
Spanje verla
den verijpiti
strik van de B
zekken naar
Avenin, die
diens onbeg
dert. Dit naar
houderich na
ven verliet den
opind, ontlan
van der Predikan
sien Leere. O
flog na over toe
doelmalen van n
na wiet dais ge

Pestziekte, kostte, in den Zomer des Jaars 1493, het leeven aan wel vijftienhonderd inwooners. Veel gemaatigder, dan elders in Holland, gedroeg zich hier de Regeering, omtrent de zo genaamde Kettters, zedert het opgaan van het licht der Hervorming. Alleenlijk zouden vijf Doopsgezinden het slagtoffer geweest zijn van den blinden Godsdienstijver. Pas buiten de Poort der Stad deedt zekere JAN ARENDSZON de eerste openbaare Preek in Holland, in den Jaare 1566. KLEMENT MAARTENSZ, eerst Pastoor in de *St. Antonis-Kerk* te Hoorn, doch, zedert, het Pausdom verlaaten hebbende, wierdt aldaar de eerste Leeraar der Hervormden; doch deeze moesten de Stad verlaaten, naa het Banvonnis, door den Hertog VAN ALVA, in den Jaare 1569 tegen hen geveld. Naa *den Briel*, was Hoorn onder de eerste Steden, welke de zijde van Prinse WILLEM DEN I koozen. Dapper kweeten zich, vervolgens, de Hoornsche Burgers tegen de zulken, die 't nog met *Spanje* hielden. Veel afbreuke deden ze, inzonderheid, aan die van *Amsterdam*. De Spaansche Admiraal, Graaf VAN BOSSU, wierdt, in eenen Zeeflag, door hen gevangen genomen, en zat, ruim vier jaaren, in hunne Stad, in gevangenisfe. Groot nadeel leedt de Stad, in den Jaare 1578, die, door de gemaatigheid der Regeeringe, veele aanzienlijke Kooplieden gelokt hebbende, thans dezelve verloor, zints andere Steden, en vooral *Amsterdam*, *Spanje* verlaaten hadden. Merkelijke moeite hadt de Stad van den tweespalt der Remonstranten en Contra-Remonstranten. Zo sterk was de Regeering op de zijde der eerstgenoemden, dat zij zekeren DIRK KRISTIAANSZON, Leeraar te *Groothuizen* en *Avenhorn*, die tot den anderen Aanhang behoorde, van zijnen dienst ontfloeg. Doch de hekken wierden 'er verhangen, zedert Prins MAURITS, met een aantal Krijgsvolk gesterkt, de Wethouderfchap naar zijnen zin veranderde. In 't hart, egter, bleeven veelen Remonstrantschgezind; duideljk bleek dit aan den opftand, ontstaan ter gelegenheid der uitleidinge buiten de Stad van den Predikant DOMINICUS SAPMA, een bekenden Arminiaanschen Leeraar. Om den Burgeren die gezintheid te verleen, floeg men over tot het vorderen van zwaare geldboeten, tot het doen betaalen van welke hun, zomtijds, zeven of meer Soldaaten wierden thuis gezouden. De verheffing van Prinse WILLEM

DEN

DEN III tot het Stadhouderschap, in den Jaare 1672, gaf, van nieuws, aanleiding tot verscheiden ongeregeldheden. Zekere REINIER LANGEWAGEN, Lij der Vroedschap, omdat hij het *Eeuwig Edikte* hadt getekend, wierdt een prooi der woede van het Graauw, 't welk zijn huis plonderde, en, zonder de tuschenkomst der Schutterije, om verre zou gehaald hebben. In de maand Februarij des Jaars 1703 vloog de Kruidmolen, pas buiten de Stad, met een vervaarlijken slag, in de lucht. Zo aan den Molen als aan de Stad en den omliggenden oord, kwam deeze ramp te staan op eene schade van ruim drie Tonnen Gouds. Nog in versch geheugen zijn de onlusten, gedurende de jongste Staats- en Burgertwisten, binnen, *Hoorn* voorgevallen.

Op dit algemeen berigt wegens de Historie der Stad, zullen wij nu eenige nadere bijzonderheden laten volgen.

Talrijker, dan eenige andere Noordhollandse Stad, is *Hoorn* ten aanzien van Huizen en Inwooneren. Dat der laatste, hoewel niet bestendig even groot, wordt, doorgaans, op ruim twaalfduizend begroot. Bij de opneeming der Huizen, van den Jaare 1732, wierden op de Verpondingslijsten gebragt tweeduizend achthonderd en zeventien.

Hoorn heeft vier Poorten: de Wester-Poort; de Noorder-Poort; de Koe-Poort; de Ooster-Poort. Indien men aan den uitgang na het Hoofd of de Haven dien naam wil geeven, zou men nog eene vijfde Poort daar nevens kunnen voegen. De Wal, rondom de Stad, voor 't overige van aarde opgeworpen, is alleen tusfchen de Wester- en de Noorder-Poort, van steenen opgehaald. Langs heenen in den Wal staan, hier en daar, ronde Torens, welke tot bewaarplaatzen van Buskruid dienen. Zeer ruim en breed is de *Haven*, en bovenaf merkwaardig het groote *Hoofd*, aan en om dezelve. Voorheen was het merkelyk kleiner, en wierdt, voor ruim honderd jaaren, aangeleid in zijne tegenwoordige gedaante; zij is die van eenen winkelhaak, strekkende, eerst, van de Hoofd-Poort, Oost-Zuid-Oost, en vervolgens, met het langste gedeelte, Zuidwaarts aan. In de geheele lengte beslaat dit kostbaar Werk, geheel uit Zee opgetrokken, driehonderdentwintig, en in de breedte achtendertig voeten.

Onder

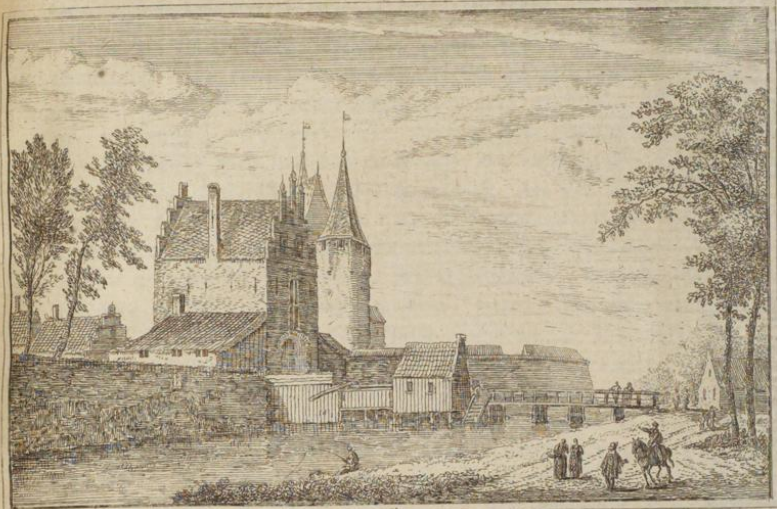
Faint, illegible text on a large sheet of paper, possibly a page from a book or manuscript. The text is too light to be transcribed accurately.

Fig. 1.

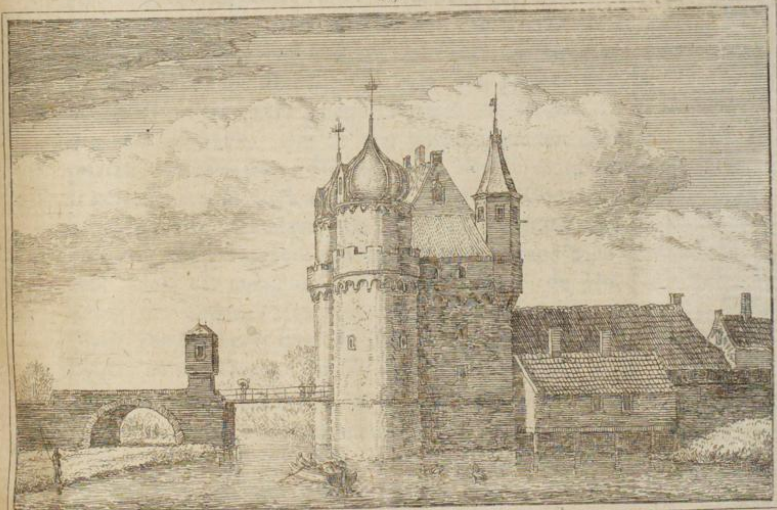

Fig. 2.

A. Rademaker fecit

NOORD POORT by den ingang 1620.

A. Rademaker fecit

OOST POORT tot Hoorn 1620.

Onder de Waereldlijke Gebouwen verdienen de volgende onze opmerking. Het *Stadhuis*, staande aan den zo genaamden *Rooden Steen*, zijnde de Grootte Markt, een gevloerd Plein, waarop, wekelijks, eene aanzienlijke menigte Kaas geveild wordt. Aan het zelfde Plein staat ook de *Waag*, een vierkant gebouw, van blaauwen Ardwinsteen sierlijk opgehaald. Aan den Zuidwest kant van de zelfde Markt ziet men de Vergaderplaats der Gekommitteerde Raaden van Westfriesland en het Noorderkwartier, eertijds de woning der Proosten van Westfriesland, zo wel uitwendig, als door inwendige sieraaden, waardig den rang der Staatsleden, welke aldaar vergaderen. Niet minder in aanzien is het *Logement der Gekommitteerde Raaden*, een gedeelte van het aloude Hieronimiter Klooster. De Schoorsteen der Eetzaale, fraai op zich zelven, pronkt, daarenboven, met eene Schilderij, verbeeldende den Zeeflug van Bossu, gevat in eene Lijst van kunstig gesneeden Beeldwerk. Het *Oostindisch Huis*, waar in de verkooping van de goederen der Maatschappij gehouden worden, is mede een fraai gebouw, gelijk ook de Pakhuizen en de Timmerwerf, tot dezelve behoorende. Het *Admiraliteits-Huis*, of *Prinses-Hof*, en het *Magazijn der Admiraliteit*, zijn insgelijks ruime en schoone gebouwen. Behalven het laatstgemelde, heeft men 'er ook een *Gemeene-Lands-Magazijn*. Op den grond van het aloude *St. Katharijnen-Klooster* staat thans de *Munt*. Het regt, om geld te munten, is, in het Noorderkwartier, bepaald aan de Steden *Hoorn*, *Enkhuizen* en *Medenblik*. Om de tien jaaren verandert de Munt van plaatze, tuschen deeze Steden. Het *Artillerij* of *Wapenhuis* is gemaakt van de Kerk van het *St. Marien-Klooster*. Volgens 't zeggen van zommigen zou hier een voorraad van Geweer bewaard worden, groot genoeg om vierduizend Man te wapenen. Ook wil men, dat het ijzeren Harnas, de Hoed en de Kraag des Graaven van Bossu nog heden hier bewaard worden. Twee *Doelen* heeft men te *Hoorn*: de *Oude*, of *St. Joris-Doele*, en de *Nieuwe*, of *St. Sebastiaans-Doele*.

Wij gaan over tot de *Godsdienstige Gebouwen*. Van de drie Kerken, welke de Hervormden hier hebben, komt allereest in aanmerking de *Grootte Kerk*, een deftig Kruisgebouw, pronkende met een kunstigen tamelijk hoogen Toren. In de plaats der

voor-

voorgaande Kerke, van hout gemaakt, wierdt de tegenwoordige in den Jaare 1369 aangevangen, en, bij de voltooiing, aan JOANNES den Dooper en CYRIACUS gewijd. De Toren is een werk van laater tijd. De *Noorder-*, ook wel de *Vrouwen-Kerk* genaamd, als zijnde eertijds aan *Onze Lieve Vrouwe* toegewijd geweest, is een klein, doch hegt en fraai gebouw. Nog kleiner dan deeze, hoewel niet ongevallig, is de *Ooster-Kerk*, eertijds opgedraagen aan den H. ANTONIUS. Van vijf Leeraaren worden deeze Kerken bepredikt. Voorts hebben de *Lutherfchen*, *Remonstranten* en *Doopsgezinden* hier ieder afzonderlijk hunne Vergaderplaatzen. In gevolge van de rekkelijkheid der Regeeringe, plagten, voormaals, de Remonstranten hier zeer talrijk te weezen, doch zijn 'er thans, gelijk elders, aan het afneemen. De *Doopsgezinden* hebben 'er twee Kerken, en maaken nog eert goed getal van Leden uit. Drie Statien vindt men hier van de Roomschegezinden. Voorheen hadden de *Jesuiten* hier twee Kerken; doch, op last der Regeeringe, zijn ze, al vóór langen tijd, geslooten.

De veelvuldige Kloosters, welke men, gedurende de Roomschegezinde tijden, binnen *Hoorn* hadt, gaven, zedert, eene voegzaame aanleiding, om dezelve, met kleine kosten, tot Liefdegefligten te vertimmeren. Het *Weeshuis*, het *Huiszitten-Armen-Weeshuis*, het *Proveniers-Huis*, of *St. Pieters-Hof* waren, voorheen, Monniken-Kloosters. Het *Gasthuis* en het *Latijnsche School* zijn, reeds van den beginne, tot hunne bijzondere oogmerken, uit den grond opgetimmerd. Niet meer dan één Hofje vindt men te *Hoorn*, naar eenen der stigteren, *Klaas Stapels-Hofje* genaamd. Volgens de oorspronkelijke inrigting mogten 'er alleen op woonen bejaarde Vrijsters en Weduwen, die, geene Ledemaaten zijnde van eenige Protestantfche Gemeente, te *Rhijnsburg* ten Avondmaal gingen.

De Regeering van *Hoorn* bestaat uit een Kollegie van twintig Vroedschappen, die voor hun leeven aanblijven, en uit dat der Wethouderfchap; bestaande uit den Hoog-Schout, vier Burge-meesteren en zeven Schepenen. Ten hunnen dienste hebben deeze eenen Pensionaris en drie Sekretarissen.

Hoorn is de geboorteplaats van verscheiden *Vermaarde* en *Geleerde* Mannen. Wij vinden, onder andere, genoemd: JA-

COBUS CERATINUS, een groot Taalkundige; PETRUS en HADRIANUS JUNIUS, van welke de laatste inzonderheid bekend is, door zijne Beschrijving van het aloud *Batavia* of *Holland*; JACOB DUNIUS of VERDUIN, een goed Dichter; CORNELIUS VIGIUS, Dokter en Hoogleeraar in de Geneeskunde; NIKOLAUS BULIUS, of, in 't Nederduitsch, KLAAS BOELESZ, insgelijks een vermaard Geneesheer en goed Dichter, die, naa de vermaardste Hoogeschoolen van *Frankrijk*, *Duitschland* en *Italie* bezogt te hebben, bij zijne wederkomst in het Vaderland, tot aanzienlijke Ampten wierdt bevorderd, en in den Jaare 1617 overleedt; DIRK VELIUS, de bekende Schrijver van het *Kronijk van Hoorn*: hij was Vroedschap der Stad, doch wierdt, in den Jaare 1618, door Prins MAURITS, van zijnen post verlaten, en overleedt in den Jaare 1630; ROMBOUT HOGERBEETS, eerst Advokaat, daar naa Pensionaris van *Leisden*, nevens DE GROOT, ter eeuwige Gevangenisfe, op *Loevestein* gebannen, doch, naa zijne slaaking uit den Staatskerker, in den Jaare 1625, op het Huis *te Weer*, bij *Wasfenaar*, nog in 't zelfde jaar overleeden; DOROTHEUS en SIMON WALRAVE, beiden zeer kundige Regtsgeleerden, en voorts nog verscheiden andere beroemde Mannen, sieraaden van hunne Stad en Vaderland.

Het *Wapen* van *Hoorn* is een *Roode Hoorn* in een *Zilveren Veld*, vastgehouden door eenen *Leeuw* en *Eenhoorn*.

Zie FEYKEN RYP, *Kronijk van Hoorn*; VELIUS, *Kronijk*, *Beschrijving van Hoorn*; *Handv. van Hoorn*; s. CENTEN, *Bijvoegfel op Velius*, en andere.

HOORN, (*den*) een Dorp, op het Eiland *Texel*, in het Zuidwestelijke gedeelte daar van, stootende, met het Westeinde, bijkans aan de Duinen. De Gereformeerden hebben 'er eene eigen Kerk en Predikant; gelijk ook de Doopsgezinden, die, op dit Eiland, vrij talrijk zijn. Ook is 'er eene Vergaderplaats voor de Roomsgezinden.

HOORN, (JAN JANSZ VAN) een wakker Zeeman, naa alvorens, door menigen togt, het vertrouwen zijner Landgenooten te hebben verdiend en gewonnen, wierdt, tot loon daar van, door de *Westindische* Maatschappij bevorderd, tot den hoogen rang van eenen haarer Admiraalen. In deeze hoedanigheid vertrok hij, in den Jaare 1633, nevens den Heer VAN KEULEN, met eene Vloot van elf Schepen, van *Pharnambuk*, om op *Tamairica* eenen kans te waagen. Gelukkig slaagde hij in deeze onderneeminge; naa korten tegenstand, waren de *Portugeezen* genoodzaakt kamp te geeven. Thans zondt de Admiraal zijne Vloot, in twee smaldeelen, op de Spanjaards af; doch zij behaalden klein voordeel: de bemagtiging van eenige kleine Scheepjes was alle de vrugt hunner poogingen. Hier om zijne Schepen, van nieuws, verzameld hebbende, wendde hij den steven na de Stad *Truchille*, daar hij meester van wierdt, een grooten buit behaalde. Van daar zette hij koers na de Stad *Campeche*. Naa eenigen tegenstand ontmoet en overwonnen te hebben, deedt hij zijne manschap aan land treden, en den aanval beginnen. Ook hier moest de zamengevoegde magt der Spanjaarden en *Portugeezen* voor den moed zijner Troepen zwigten. Zich niet in staat bevindende om de Stad behoorlijk te bezetten, verliet hij dezelve, alleenlijk medevoerende den gevonden buit. Het laatste bedrijf was deeze zege, welk wij van den Admiraal VAN HOORN vinden aangetekend.

Zie *Leven der Zeehelden*; DE LAAT,
Verhaal van de Westind. Compagnie.

HOORN (JAN VAN) zeventiende Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indie, van geboorte een Amsterdammer, verzelde, in zijne vroege jeugd zonder rang en gaadje, zijnen Vader op eenen togt na *Batavia*, alwaar hij, in den Jaare 1668, aankwam. Langs de onderscheidene trappen van Onder-Asfistent, Onder-Koopman, Opper-Koopman, Eersten Klerk, Eersten Sekretaris, Raad van Indie, en Directeur-Generaal, beklom hij, in den Jaare 1704, dien hoogsten trap van Gouverneur:

RN. (JAN VAN)

Zaamt, van advoo-
en zijner Landgenoo-
wicht, toe kon dar
zij bevorderd, toe des
alen. In deete haeb
nevens der Heer van
er, van Phorosdal,
n. Gelukkig finge
egenstand, waer de
n. Thans zoudt de
op de Spanjaard
te bemagtiging van
hunner poogingen
sameneld hebbende,
daer hij meene
in daer zette hij
egenstand onmoer
wading van land
te moes te vuer-
tuggen voor den
te in die bevolking
te hij kende, zee-
de land kintj was
d van meer inder

Volker, de LAN
Wind. Campage

oor-General n
ammer, verest,
afje, zijner Vater
des jare 1666,
van Onder-Asst
Eerfen Klerk
reiter-Genera
trap van Coure
1672

DEY JAKOB von HONOR (1717-1757)

... (1717) ein weiser Mann, von dem
... (1717) der verstorbenen sächsischen Landgraven
... (1717) ein gewisses, nicht, nur die
... (1717) politische Manier) beordern, so
... (1717) einen hohen Altonen. In dem Jahr
... (1717) in dem Jahr 1717, wenn die
... (1717) (1717) von d' Schrey, von Fürst
... (1717) von ihm zu wege. Gehört die
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)

Die Lage der Städte in
der Provinz...

... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)
... (1717) (1717) (1717) (1717) (1717)

JOHANNES L. ...

A. Santvoort del. et fecit

JOHANNES HOORNBEEK,

*S. S. Theologiae Doctor et primo in Ultrajectinâ, post
in Lugdunensi Batavorum Academia, Professor et
Ecclesiae ibidem Pastor.*

neur-Generaal der Nederlandsche Bezittingen. Met grooten lof bekleedde hij alle deeze posten, en hadt, vóór zijne laatste en hoogste bevordering, twee Gezantschappen bij den Koning van *Bantam* waargenomen. In den Jaare 1710 keerde hij te rug in het Vaderland, door opontbod der Heeren Bewindhebbers, volgens zommigen; of, gelijk anderen willen, op zijn eigen verzoek om ontslag. Niet onvoldaan over zijt bestuur moeten Heeren Bewindhebbers geweest zijn, naardien zij, bij zijne wederkomst, hem beschonken met een gouden penning van honderdvijftig Guldens. Hij stierf te *Amsterdam*, in de maand Februarij des Jaars 1711, onmeetelijke schatten naalaatende, volgens zommige wel honderd Tonnen Gouds. Zijne Weduw, eene Dogter van den Heere VAN RIEBECK, hertrouwde met den Heere CORNELIS BORS VAN WAVEREN, Schepen van *Amsterdam*. Eene Dogter, door hem in een eerste huwelijk verwekt, wierdt de echtgenoot van den Heere JAN TRIP.

HOORNAER, eene Ambagtsheerlijkheid en Dorp, in *Zuidholland*, in het *Land van Arkel*. In haaren omvang bevat de Heerlijkheid vijf-honderdachttien Morgens en honderd Roeden Lands, en het Dorp drieënvijftig Huizen. Merkelyk moet het Dorp, naar gelange zijner grootte, zijn toegenomen, naardien 'er nog Lijsten voorhanden zijn, op welke slegts zesentwintig Huizen staan aangetekend. De Kerk, pronkende met een vrij hoogen Toren, staat, nevens haar bemuurd Kerkhof, rondom in lommerrijk geboomte. Zedert het Jaar 1610 heeft *Hoornaer* een eigen Leeraar gehad; te vooren stondt het in gemeenschap met *Hoog-Blokland*.

HOORNBEEK, (JOANNES) een der beroemdste Nederlandsche Godgeleerden, wierdt gebooren te *Haarlem*, in den Jaare 1617. Zijn Grootvader, insgelijks JOANNES genaamd, om de vervolging, van wegen Geloofszaaken in *Vlaanderen*, te ontwijken, hadt, nevens zijne huisvrouw, in den Jaare 1548, zich na die Stad begeeven. In zijne geboorteplaats genoot hij het onderwijs in de gronden der Taalkennis, en vervolgens, op de Hoogeschoolen van *Leiden* en *Utrecht*, in de verhevene wetenschappen, vooral in de Godgeleerdheid. In den Jaare 1639 tot

den predikdienst bevorderd, bekleedde hij, eenigen tijd, doch heimelijk, het Leeraarampt te *Keulen*. In den Jaare 1643 in zijn Vaderland zijnde te rug gekeerd, beklom hij, op het einde diens jaars, den Hoogleeraarsstoel in de Godgeleerdheid, aan het Hoogefchoole te *Utrecht*. Tevens bekleedde hij aldaar den post van gewoon' Leeraar onder de Hervormden. Met grooten lof en algemeene toejuiching kweet hij zich van zijnen pligt, tot in den Jaare 1654, wanneer de Bezorgers van het Leidsche Hoogefchool het onderwijs in de Godgeleerdheid aan hetzelfde aan hem opdroegen. Met geen minder roem, dan aan zijne voorgaande standplaatze, nam hij hier zijnen post waar, tot in den Jaare 1666, wanneer hij, op den eerften September, door den dood, daar van wierdt afgelost, in den ouderdom van negenenveertig jaaren. In den Jaare 1650 was hij, te *Utrecht*, in den echt getreedden met ANNA BERNARD, en verwekte, bij dezelve, twee Zoonen: IZAAC HOORNBEEK, van wien straks nader zal gefproken worden, en HENRIK EMILIUS HOORNBEEK, Commis-Fiskaal der Imposten van de Provincie van Holland. Behalven de geleerde, verftondt HOORNBEEK de meeste heden-daagsche leevende Taalen. Van zijne onvermoeide naarftigheid en vlijt, van zijne gemaatigdheid ter bijlegginge van de twisten der gefchilvoerende Christenen, als mede van zijne zucht ter uitbreidinge van de Leere des Euangeliums, getuigen zijne veelvuldige Schriften. De voornaamfte en meest bekende zijn deeze: *Institutiones Theologicae; Irenicum de studio Pacis & Concordiae; de Consociatione Euangelica inter Reformatos & Evangelicos; Pro convincendis & convertendis Judaeis; de conversione Gentilium; Theologia Practica; Orationes Variæ, &c.*

Zie BAYLE, *Dictionaire*.

HOORNBEEK, (IZAACK VAN) Zoon van den straks vermelden voortreffelijken Godgeleerde, in 's Vaders voetslappen tredende, leide zich, al vroeg, met loflijken ijver toe, op de beoeffeninge van fraaie letteren en beschaavende Weetenschappen. De Regtsgeleerdheid trok vooral zijnen weetlust. Naa den rap van Meester te hebben beklommen, zette hij zich neder

in 's *Hage*, in de hoedanigheid van gewoonen Pleitbezorger. Zijne kunde en vermaardheid dedden het oog der Rotterdamfche Regeeringe op hem vallen, en tot Pensionaris van haare Stad verkiezen. Behalven zijne verrigtingen, aan dien post onmiddellijk verknogt, bediende men, bij wijlen, zich van hem in zaaken van een wijderftrekkenden aart, het gemeene Land betreffende. Merkelijke onlust was 'er, in den Jaare 1704, gaande, in *Gelderland*, met naame ook tusschen de Ridderfchap en de Steden des *Veluwfchen* Kwartiers. Naar den zin der laatften zогten zich de Edelen een wederregtelijk gezag toe te eigenen, onbeflaanbaar met de Stadhouderlooze Regeering, welke thans door de Steden wierdt begunftigd. Met deezen twist, welke zo hoog was geklommen, dat men tegen elkander te wapen liep, bemoeiden zich thans de Staaten van Holland; gaarne zagen zij dien bijgeleid, op zulk eene wijze, dat de Staatsgezinde Regenten der Gelderfche Steden, die met hun één lijn trokken, op het kussen bleeven. De Heer VAN HOORNBEEK moet een voorftander geweest zijn van deeze denkwijze. Althans wierdt hij, onder andere, door de Hollandfche Staaten, benoemd, om, ter bemiddeling van het veel gerugt maakende gefchil, na *Arnhem*, in Bezendinge, te worden afgevaardigd. Nevens hem vertrokken derwaards de Heeren ADRIAAN VAN DER GOES, Heer van *Naters*, Oud-Burgemeester van *Delft*, WILLEN BUYS, Pensionaris van *Amsterdam*, en BRUNO VAN DER DUSSEN, Burgemeester en Pensionaris van *Gouda*. Een Verdrag, door hunne tusschenspraak geflooten, scheen iet goeds te belooven; doch het heil daar van wierdt, door den uitflag, wedersproken. Een ander blijk van het vertrouwen, welk men in hem stelde, was, dat hij, benevens eenige weinige Staatsleden, in het geheim wierdt genomen, raakende de onderhandeling tot Vrede, door Frankrijk, in den Jaare 1705, onder de hand en langs omwegen voorgeslagen.

In het begin van Augustus des Jaars 1720 overleedt de Raadpensionaris ANTONI HEINSIUS. Om diens plaats te vervangen, lieten, eene maand daar naa, 's Lands Staaten het oog vallen op den Heer VAN HOORNBEEK; met algemeene stemmen wierdt die aanzienlijke en gewigtige post aan hem opgedraagen. Ten zelfden tijde namen hem de Ridderfchap en Edelen aan tot Pen-

sionaris van hunne Orde. Zijne Jaarwedde wierdt, even gelijk zijn Voorzaat hadt getrokken, gesteld op twaalfduizend Guldens. Uit zijne Instructie, voor 't overige de zelfde, als die van den Heere HEINSIUS, wierdt weg gelaaten, al wat betrekking hadt tot den Perfoon en het Ampt van Stadhouders van het Gewest.

De jongstoverleedene Stadhouders, Prins WILLEM DE IV, reeds met die waardigheid bekleede in de Provincien *Friesland* en *Groningen*, in den Jaare 1722 insgelijks Stadhouders van het Landschap *Drente* geworden zijnde, bespeurde men, straks, in *Gelderland* merkelijke beweging, om voor den elfjaarigen Prins het Stadhouderschap ook in dat Gewest te verzekeren. De Staaten van Holland hadden hier van de lucht niet gekreegen, of zij zогten eenen spaak in 't wiel te steecken. Die van *Zeeland*, *Utrecht* en *Overijsel* hadden met hun éenen zin, en, vóór ettelijke jaaren, te gader een besluit genomen, ter handhaavinge van den Stadhoudersloozen Regeeringsvorm. Uit vreeze voor wankelen, in die Gewesten, namen ze thans het besluit, tot het doen van eene Bezendinge derwaarts, ten einde om den Staatsleden de aangegaane verbintenis te herinneren, en dezelve nog sterker bij hen aan te dringen. Daarenboven moest dit werk dienen, om de genoemde Gewesten over te haalen tot eene gezamentlijke Bezendinge na *Gelderland*, met oogmerk om de Staaten over te haalen tot volharding bij den tegenwoordigen Stadhoudersloozen Regeeringsvorm. Benevens de Heeren KAREL PHILIPS VAN DORP, Heer van *Maasdam*, ALBERT FABRICIUS, WILLEM BUYS en H. DAAY, was onze Raadpensionaris een der Afgevaardigden, welke, eerst na *Utrecht*, en vervolgens na *Overijsel*, de reize aannamen. Van elders is bekend de vrugtlooze pooging der Hollandische Staaten, en hoe zijne Hoogheid, dóór die van *Gelderland*, ondanks dit alles, tot Stadhouders van hun Gewest wierdt verkoozen.

Omtrent of een weinig naa het midden van het Jaar 1725 eindigde het eerste vijftal jaaren, voor welke de Heer VAN HOORNBEEK, in den aanvang, tot Raadpensionaris was aangesteld. Ondanks het kwijnend lichaamsgestel, welk hij omdroeg, wierdt hij, van nieuws, voor even zo veele jaaren, aangenomen.

men. Doch hij bezweek, kort naa die opdracht, onder het geweld zijner kwaale. Eene uitteerende ziekte nam hem weg, op den zeventienden van Julij des straks genoemden jaars, in den goeden ouderdom van eenenzeventig jaaren.

Zie J. WAGENAAR, *Vad. Hist.*

HOORNE, (PHILIPS VAN MONTMORENCI, Graaf van) was de Zoon van JOZEFUS VAN MONTMORENCI, Heere van *Nivele*, en van ANNA, Dogter van FLORIS VAN EGMOND. Deeze, haaren Echtgenoot overleevende, hertrouwde met JOANNES, Domheer te *Luik*, die, naa het overlijden van zijnen broeder JAKOB DEN III, *Graave van Hoorne*, dien tijtel met het daar aan verknogte vermogen erfde. JOANNES verwekte geene kinderen in deezen echt. Het laatste mansoir zijnde van het aloude en doorluchtig geslagt, wierdt hij, om dit, eenigzins, te vergoeden, te raade, de kinderen zijner Gemaalinne, uit haar eerste huwelijk, voor de zijnen aan te neemen. Deeze kinderen waren PHILIPS, het onderwerp onzer tegenwoordige levenschetze, en FLORIS. In 't eerst ontmoette deeze aanneeming merkelijken tegenstand, van den kant van eenige Zijtingfche bloedverwanten des Geslags van *Hoorne*. Doch MONTMORENCI, door zijn groot aanzien ten Keizerlijken Hove, zegepraalde, in 't einde, op dien tegenstand. PHILIPS erfde dus, van zijnen Stiefvader, behalven het Graaffchap *Hoorne*, de Heerlijkheden *Altena* en *Weert*; hij kwam, daarenboven, insgelijks bij erfenisfe, aan het bezit van het Graaffchap *Nuenar*, *Meurs* en *Saverdam*.

Een perfoon, dus luisterrijk door geboorte en rijkdom, vondt gereeden toegang ten Hove, en wierdt aldaar met Eerampften en waardigheden begiftigd. Eerst was hij Hopman van de Lijfwagt des Konings van Spanje, wierdt vervolgens Stadhouder van *Gelder*, en eindelijk Admiraal der Nederlanden. Toen PHILIPS DE II, in zijns Vaders plaatze, de Regeering aanvaard hebende, eene aanzienlijke bevordering deedt tot Ridders van het Guldenvlies, wierdt de Graaf VAN HOORNE, nevens Prins WIL-

LEM DEN I en andere luiden van aanzien, in de Orde aangeno-
men.

In den Jaare 1559 verliet Koning PHILIPS de Nederlanden, om de Regeering van *Spanje*, in eigen perfoon, te aanvaarden. Met een pragtigen Hofftoet, en begeleid door bijkans negentig Schepen, vertrok hij, ter Zee, derwaarts. De Graaf VAN HOORNE genoot de eere, als Admiraal, het hoofdbevel te voeren over de geheele Vloot. In *Spanje* vertoefde hij tot in den Jaare 1563, wanneer hij, bekleed met de waardigheid van Raad van Staate, herwaarts wederkeerde.

Bij zijne wederkomst vondt hij het Land vol onlusten, veroorzaakt, inzonderheid, door de heerschezucht van den Kardinaal VAN GRANVELLE. Een aanzienlijke Aanhang van Edelen en Grooten, om hem den voet te ligten, was tegen den Kerkevoogd opgestaan. Aan het hoofd van deeze bevondt zich Prins WILLEM *van Oranje*. De Graaf VAN HOORNE, een liefhebber van het Vaderland en van deszelfs Regten en Vrijheden, koos wel haast zijne zijde. Anderen zagen het onregt, doch bezaten geen en moed, om, met hunne klagten, voor den Koning te verschijnen. ORANJE en HOORNE, nevens den Graaf VAN EGMOND, waagden alleen dien stouten stap. In eenen Brief, alleen door de drie Heeren ondertekend, bragten zij, in goede ronde Nederlandsche taale, zijner Majesteit onder 't oog „ dat zij, lang gezweegen hebbende, 't geen hun „ op het hart lag niet langer konden verbergen, zonder on- „ dienst aan zijne Majesteit; dat het algemeen gevoelen der „ Landzaaten, wegens het alvermogen van den Kardinaal VAN „ GRANVELLE in zaaken van Regeeringe, niet konde geweerd „ worden, zo lang de Kardinaal in het bewind wierdt gelaaten; dat dit misnoegen de oorzaak was, waarom 's Konings „ zaaken niet voordeeliger liepen; dat hun schrijven niet ont- „ stondt uit zucht tot meer gezags, als zijnde zij bereidvaardig, op het believen zijner Majesteit, afstand te doen van „ hunne zittinge in den Raad van Staate.”

Hoewel dit schrijven en klaagen niet verholen bleef voor den Kardinaal, volhardde hij, nogthans, in zijne wederregtelijke gezagoeffeninge. Hij matigde zich aan de begeevening der voornaamste Ampten, zonder de drie Heeren ooit daar in te

ken-

kennen. De Graaf VAN HOORNE, zo wel als de anderen, klaagde hier over openlijk; zij zeiden dat het nooit 's Konings meening was geweest, den klem der Regeeringe te laten in handen eens vreemdelings, met uitsluiting der voornaamste Edeelen en Heeren; welke, daarenboven, volgens billijkheid en de oude Landgewoonten, gerechtigd waren tot het bestuur van den Staat en der Geldmiddelen. Met deeze klagen gingen gepaard hunne poogingen om eenen Aanhang te winnen. Niet ongelukkig slaagden zij hier in. Veelen vielen hun toe, hoewel anderen staande hielden, dat HOORNE en de twee anderen het niet slechts op den Kardinaal hadden gelaaden, maar ook verandering in de Regeering zогten.

De Graaf VAN HOORNE en zijne medestanders ontvingen, eerlang, antwoord van den Koning van Spanje. Zijne Majesteit prees in denzelyen hunnen ijver voor zijnen dienst, doch verzogt, met één, om de overkomst van eenen hunner na *Spanje*, ten einde om de algemeene beschuldigungen, tegen den Kardinaal, in den Brief vervat, bij monde nader te ontvouwen. In weerwil van 's Konings betuiginge, beschouwden de Heeren dit schrijven als een blijk van wantrouwen: en beslooten, diensvolgens, zo als zij der Landvoogdesse, met ronde woorden, aanzelden, „ zo lang de Koning geene andere orde stelde op de „ Regeering, te blijven uit den Raad van Staate, en de scha- „ duw, welke zij aldaar, nu vier jaaren lang vertoond hadden, „ te doen verdwijnen.” Zij hielden hun woord, en gaven 'er den Koning kennis van, in eenen Brief, in welken zij verklaarden, niet van meeninge te zijn om eenen pleit tegen den Kardinaal te willen aanvangen, maar alleenlijk, als getrouwe Vasfaalen, den Koning kennis te hebben willen geeven van den toestand der zaaken; waar omtrent zij, schreeven ze, zich verbeeldden, uit hoofde van hun aanzien, geloof te verdienen. Van de Spaansche reize verontschuldigten zij zich, vermids de staat der zaaken en de dienst zijner Majesteit dezelve niet gehengde.

Intusfchen verzuimden de Graaf VAN HOORNE en de twee andere Heeren niet, hunnen Aanhang te vergrooten. Nevens den Graaf VAN HOOGSTRATEN, den Heer VAN BREDERODE en andere Grooten, begaf zich onder denzelyen de broeder van onzen

Graave, FLORIS, *Baron van Montigni*, insgelijks Ridder van het Guldenvlies, en Gouverneur van *Doornik*. Te zamen stelden ze een Verbondschrift op, 't welk plegtig getekend en bezworen wierdt. De Heer WAGENAAR verzekert, dat de inhoud daar van nergens wordt gemeld; doch met een het algemeen gevoelen, dat het niets strijdigs behelsde met den dienst des Konings of met het belang van den Roomschen Godsdienst. Misschien gaf het aanleiding tot het befaamd Verzoekschrift der Edelen, welk, niet lang daar naa, aan de Landvoogdesse overhandigd wierdt.

Niet onverhoord bleef, midlerwijl, ten Koninklijken Hove, het schrijven en klaagen der drie Heeren. GRANVELLE ontving, in den Jaare 1564, bevel om de Nederlanden te verlaten. Op aanzoek en sterk dringen der Landvoogdesse keerden ze te rug in den Raad van Staate, en gaven 'er den Koning kennis van. Met zo veel vlijts en ijvers namen ze, van nieuws, hunnen post waar, dat ze, onder de Edelen en de Gemeente, zich veele vrienden maakten. Inzonderheid raadden zij tot gemaatigdheid in het stuk van den Godsdienst, en tot vrijheid van Geweeten, aan eenen iegelijk in zijn eigen huis. Meer dan eens drongen ze, zedert, hier op aan, ter gelegenheid als, van wegen de Landvoogdesse, of haaren Raad, op het Ketterstraffen wierdt aangedrongen. Vooral weigerden ze hunne toestemming aan het invoeren der Inquisitie. Toen, evenwel, op uitdrukkelijken last des Konings, dezelve wierdt ingevoerd, verwijderde zich de Graaf VAN HOORNE, ten blijke zijns tegenzins in den Geweetendwingenden Regtbank, van het Hof der Landvoogdesse, en begaf zich na eene zijner Heerlijkheden, zonder zich voortaan met de Regeering te willen bemoeien. Eene beleide raadpleeging, over het opschorten der Inquisitie, deedt hem, nevens verscheiden andere Edelen, eerlang, derwaarts wederkeeren.

Omtrent deezee tijd gebeurde het schandziek beeldestormen, door bijkans geheel Nederland; het hadt ook plaats te *Doornik*, alwaar 's Graaven broeder de Stadvoogdij bekleedde, doch thans na *Spanje* was verreisd. De Stad kriede van gewapende Onroomschen, welke alles dreigden te vernielen. Derwaarts begaf zich de Graaf VAN HOORNE, en, niet zonder lijfsgevaar, zich onder den

den woedenden hoop waagende, bragt hij het zo wijd, dat de misnoegden de wapens nederleiden, en de ingenomene Kerken afstonden, mid's vrijheid hebbende om ter preeke te gaan buiten de Stad, in Kerken, aldaar te bouwen. Kleinen dank behaalde hij, met deeze toegeevendheid, bij de Landvoogdesse. Ook yernam hij, niet lang daar naa, bij schrijven van zijnen broeder MONTIGNY, uit *Spanje*, 's Koniugs misnoegen op hem, om het toelaaten der openbaare Preeke. Dit, gevoegd bij andere onangenaamheden, welke hem, van tijd tot tijd, ontmoetten, deedt hem, met 'er daad, het besluit volvoeren, om zich te be-
 geeven na zijn Huis *te Weerd*, in zijn Graaffchap, en zich voorts te ontfaan van alle zijne Ampten. Naa eenig toevens aldaar, reisde hij buitenslands. Niet lang, nogthaus, moet zijne afwezigheid geduurd hebben. Althans, toen de Hertog VAN ALVA, in Augustus des Jaars 1567, zijne intrede binnen *Brus-
 sel* deedt, was hij daar bij tegenwoordig.

Op den duursten prijs kwam onzen Graave te staan, dit blijkt van vertrouwen in dien bloeddorstigen Staatsdienaar. Deeze, zijnen aart in zo verre verzaakende, dat hij hem een vriendlijk gelaat konde toonen, ligtte, wel haast, het masker af, en deedt hem gevangen neemen. In deezer voege heeft het verraderlijk bedrijf zich toegedraagen.

Naadat de Hertog VAN ALVA, door minnelijk onthaal en be-
 toon van vriendlijkheid, den Graave VAN HOORNE, gelijk ook dien VAN EGMOND, den argwaan, dien zij, veelligt, tegen hem konden hebben opgevat, hadt doen afleggen, deedt hij hen, door zijnen Zoon *Don FERDINAND*, tegen den negenden Sep-
 tember des Jaars 1567, ter maaltijd nodigen. Naa het middag-
 maal begaven zich de Heeren, op 's Hertogs verzoek, in een ander vertrek, kwanswijze, om met hun het sterken van etlij-
 ke Steden te beraamen. Intusfchen was 'er bevel gegeven tot het vatten van ANTONI VAN STRALEN, Burgemeester van *Ant-
 werpen*, en den Heere BAKKERZELL, EGMONDS Geheimschrij-
 ver. Eene heimelijke leuze diende den Hertoge tot een zein van het volvoerde stuk. Toen verzogt hij de beide Graaven, onder zeker voorwendzel, om weder te keeren na de Eetzaal. Zij begaven zich derwaarts, ieder door een afzonderlijk gedeel-
 te van het huis des Graaven VAN KULENBURG, alwaar de Her-

tog zijnen intrek hadt genomen. Onder het gaan derwaarts wierdt de Graaf VAN EGMOND ontmoet en gevangen genomen, door SANCHIO D'AVILA, Hopman van 's Hertogs Lijfswagt; HIERONIMO DE SALINAS, Burgtvoogd van *Portorole*, volvoerde het verraaderlijk stuk aan den Graave VAN HOORNE. Beroepingen op beweezene dienften aan den Koning; klagten over schennis van 's Lands Vrijheden, en met naamé van de Regten der Vliesridderen: 't was alles vrugteloos. De beide Heeren wierden, eerst te *Brusfel*, opgeslooten in afzonderlijke vertrekken, en vervolgens, onder het geleide van drieduizend Spanjaarden, overgebragt na het Kasteel van *Gent*. In zeer naauwe gevangenisfe wierden ze hier gehouden, met volstrekt verbod van toegang of aanspraak van bekenden of maagen.

Hier zaten ze, tot op den derden van Junij des volgenden Jaars 1568. Onder eene Wagt van tien Vaandelen Knegten, en één Vaandel Paerden, voerde men thans de beide Heeren over, gezeeten op eenen Wagen, na de Hofstad *Brusfel*. „Geen' handt-
 „ vesten des lands”, (elk herkent hier de volzinnige taal des Drosfaarts HOOFT) „geen' vrijheeden der orde van den
 „ Vlieze, geen ootmoedt, aanzoek nocht voorbeede van
 „ vrienden en maaghen, geen aanschouw van waardigheid, nocht
 „ gedaane dienften, hadden hun moghen baaten, oft zij waaren,
 „ al eenighe maanden te vooren, gedwongen geweest, zich,
 „ bij geschrift, zonder eenigh behulp van Rechtsgeleerden, te
 „ verantwoordten.”

De beschuldigungen, den Graave VAN HOORNE te laste geleid, waren bevat in drieënzestig punten, „daar alle bemoedenisfen”, schrijft de pen des straks genoemden Historieschrijvers, „opgevat teeghens hem in 't Hof van Spanje, voor ongetwijfelt
 „ bij gebracht waaren, de waarheit ten haatelijkste geduit, en
 „ zo wel ongerijmde, als waarschijnlijke valsheeden, te hoop
 „ geschraapt.” Het vonnis, zo wel over den eenen als anderen Graaf geveld, hielt in, medepligtigen geweest te zijn van den Prinse VAN ORANJE, de Verbondene Edelen beschermd, den Roomschen Godsdienst verwaarloosd, en als zodanigen de misdaad van gekwetste Majesteit begaan te hebben. Nevens hunne goederen, wierden, hierom, hunne hoofden verbeurd verklaard, die, daarenboven, zo lang het den Hertoge zou gelieven, op staeken moesten geplaatst worden. Op

Op den vijfden Junij wierdt het vonnis, aan de beide Ede-
len, volvoerd: eerst aan EGMOND, daar naa aan HOORNE. Het
Schavot, op de Markt toegesteld, was met zwart Laken over-
trokken. Een weinig naa elf ure tradt de Graaf van HOORNE,
uit het zo genaamde Broodhuis, gekleed in eenen zwarten
Mantel, en met ongedekten hoofde, door niemand vastgehou-
den en zonder banden. Op het Schavot beleeft hij zijne
zonden aan Gode, wenschte den omfmanderen voorspoed, en
verzorgt hem te helpen bidden. Schuld tegen den Koning te
bekennen, zo als 't hem gevergd was, weigerde hij volftan-
dig. Vóór 't uitgaan hadt hij de kraagen van wambuis en
hembd doen los snijden. 't Blijkt niet, dat hij, zo als zijn
lotgenoot gedaan hadt, zich met eenige Roomsche plegtighe-
den gemoeid heeft. Naa het afleggen van zijnen Mantel, op
het kussen gekniel zijnde, en zich zelve, met een wollen
Bonet, geblind hebberde, riep hij, met gevouwen handen, in
't Latijn: *Heere, in uwe handen beveele in mijnen Geest!*
en ontving, straks daar op, den doodslag. Beider hoofden
wierden, op staaken, twee uren lang, ten toon gesteld: een
gezigt, zo afschuwelijk en meelijden wekkende, dat het zelf
den Spaansche Soldaaten de traanen uit de oogen perste. De
Graaf VAN HOORNE bereikte thans den ouderdom van vijftig
jaaren; hij liet geene kinderen naa. Hoe het 's Graaven Broe-
der, den Heere VAN MONTIGNY, verging, zullen wij, in een
afzonderlijk Artikel, verhaalen.

Zie BOR, VAN METEREN, HOOFT en
andere *Nederlandsche Historie-
schrijvers.*

HOORNSTERZWAAG, een Dorp in *Friesland*, in de Grietenij
Schoterland, in het Kwartier van *Zevenwouden*.

HOORNHUIZEN, een Dorp in de Groninger *Ommelanden*,
behoorende onder het Kwartier van *Hunfingo*.

HOP,

HOP, (CORNELIS) de eerste, welken wij, uit een aanzienlijk geslagt, op de Regeeringslijsten van *Amsterdam*, ontmoeten, wierdt, in den Jaare 1666, tot Pensionaris dier Stad aangesteld. In het genoemde jaar bestonden Dijkgraaf en Hoogheemraaden van *Rijnland* eene verhooging van den Slaaperdijk, buiten *Haarlem*, strijdig met zekere Overeenkomst, voor etlijke jaaren, tuschen dezelve en Burgemeesteren van *Amsterdam* geslooten. Deeze, overtuigd van het nadeel, welk hunner Stad hier uit dreigde, zonden, met overleg der Vroedschap, in den Herfst diens jaars, den Pensionaris HOP aan den Baljuw van *Kennemerland*, om bij denzelven aan te houden op het bezorgen, dat het Ontwerp geenen voortgang mogt hebben. Met dien uitflag kweet hij zich van zijnen last, dat de voorgenomene Verhooging thans gestaakt wierdt. Van eene Versterking van *Naarden*, op welke, in den Jaare 1668, bij veelen ernstig wierdt aangedrongen, en die ook op het punt stondt van volvoeringe, hebben wij boven gewag gemaakt, op het Artikel van Burgemeester GERARD HASSELAAR. De argwaan, bij die van *Amsterdam* opgevat, wegens het aanzoek van den Luitenant Admiraal WILLEM JOZEF, *Baron van Gend*, wiens Vader thans Gouverneur van der Prinsse VAN ORANJE was, om tot Bevelhebber van het versterkte *Naarden* te worden aangesteld, deedt de *Amsterdamsche* Regeering te rugge deinzen, en middelen in 't werk stellen, om, ware 't mogelijk, de reeds vastgestelde Versterking te doen uitstellen.

Ten dien einde wierdt-beslooten, den Pensionaris HOP te zenden na 's *Hage*, om aldaar, bij Gekommitteerde Raaden, te bewerken, dat de voorgenomene aanbesteding der Vestingwerken eenige dagen wierdt opgeschort, opdat, in den tusschentijd, de *Amsterdamsche* Raad het stuk nader zou kunnen overweegen, en, ter volgende Vergaderinge van Holland, zijn gevoelen inbrengen. Met deezen last vertrok de Heer HOP na 's *Hage*. Hier deedt hij opening van zaaken aan den Raadpensionaris DE WITT en den Heere VAN WIMMENUM, Voorzittend Lid van Gekommitteerde Raaden. Vreemd hoorden beide Heeren op van 't geen hun wierdt voorgehouden. De voorgenomene Versterking merkten ze aan, als dienstig voor de Stad *Amsterdam*, en waar van de aanbesteding, zonder kleinagting van den Staat,

nu niet gevoelig kon worden opgeschort: te meer, alzo het Ontwerp rustte op herhaalde Staatsbesluiten. De Raadpensionaris stond inzonderheid zeer sterk op dit stuk; hij bragt in 't midden, dat *Naarden*, zo als het thans gesteld was, geen den minsten tegenstand konde bieden, en, overmeesterd zijnde, den vijand den weg opende tot voor de Poorten van *Amsterdam*: terwijl het, volgens het ontwerp, versterkt zijnde, een Le-ger van vijftigduizend man zou kunnen keeren.

De Heer van WIMMENUM was het eenige Lid van Gekommitteerde Raaden, welk zich thans in 's *Hage* bevondt. Niets meer kon dus de Heer HOP bewerken, dan eene belofte van dien Heere, om eenen Brief te zullen zenden aan de Heeren HASSELAAR en ELEMAN, Leden van dat Kollegie, bevattende eene verklaring, voor zijn persoon van oordeel te zijn, dat men het werk eenige weinige dagen behoorde uit te stellen. De Pensionaris HOP, den Brief medeneemende, vertrok terstond na *Amsterdam*, en deed dien, nog den zelfden avond, aan den Heere HASSELAAR, op deszelfs Lusthuis bij *Weesp*, bestellen. 's Daags daar aan verscheen hij in de Vroedschap, om verslag te doen van zijne verrigtingen. In den volgenden nacht vertrok hij, van nieuws, na 's *Hage*, om het gevoelen der Vroedschap, die bij haar besluit tot uitsel der aanbestedinge volhardde, nader aan te dringen.

Met de Heeren VAN WIMMENUM en den Raadpensionaris DE WITT tradt thans de Heer HOP, andermaal, in gesprek. Elk bleef bij zijn gevoelen. De Raadpensionaris drong op de onvoegzaamheid, dat eene zaak, met goedvinden van *Amsterdam* geklonken, thans zou worden uitgesteld. De Pensionaris, daarentegen, hieldt staande, dat het ontwerp, hoewel men op uitsel aanhieldt, nogthans in zijn geheel bleef, en, naa rijper overleg, goedgevonden zijnde, altoos konde volvoerd worden. Naa dit gesprek hadt de Heer HOP gehoor bij Gekommitteerde Raaden, die van hem begeerden eene beslissende verklaring zijner Stad, binnen tweemaal vierentwintig uren; zullende, in gevalle van langer draalinge, de aanbesteding voortgang hebben. Het verder gebeurde omtrent deeze veel gerugt maakende zaak behoort niet tot mijn plan. Alleenlijk voege ik 'er nevens, dat; naa eene onderhandeling van Afgevaardigde van Gekommitteerde

Raa-

Raaden met den Amsterdamschen Raad, de Aanbesteding en Versterking van *Naarden* voortgang hadt; doch op zulke voorwaarden, als die van *Amsterdam*, tot beveiliging van de vrijheid en zekerheid hunner Stad, best geraaden vonden.

De ijver, met welchen de Heer HOP, bij de reeds gemelde en andere gelegenheden, zich van zijnen pligt kweet, als mede 's mans grondige kennis van zaaken, waren oorzaak, dat, eerlang, de waardigheid van Raadsheer in den Hoogen Raad aan hem wierdt opgedraagen. Een geschil, tuschen deezen Raad en het Hof van Holland, gereezen in den Jaare 1687, wikkelde hem in merkelijke onaangenaamheden. In zijne hoedanigheid gemagtigd tot het bijleggen van eenen twist, tuschen de Gemeente te *Afsen* en haaren Leeraar, nam het Hof, welk andere bevelen hadt gegeven, dit zo euvel, dat het den Heer HOP dagvaardde, om in persoon voor hetzelfde te verschijnen. De Raadsheer, voor verderen hoon bedugt, begaf zich hier op na *Amsterdam*, en klaagde over het ongelijk, welk hem wierdt aangedaan. Hooger loopende gevolgen zou deeze zaak gehad hebben, zo niet de Burgemeesters zich het belang huns Burgers hadden aangetrokken. Door hunne tuschenspraak zag het Hof af van verdere voortzettinge van een vermeend regt. De Heer HOP volhardde, zedert, in de waarneeming van zijne Ampt, tot zijne dood toe.

HOP, (CORNELIS) Zoon van den Pensionaris JACOB HOP, van wien in 't volgende Artikel, in den Jaare 1713 Schepen, in den Jaare 1720 Raad, en ruim dertig jaaren laater Burgemeester in zijne geboortestad *Amsterdam*, was een der beroemdste Staatsmannen zijner Eeuwe. Eene vlijtige beoeffening der Regtsgeleerdheid, waarop hij, in zijne jeugd en jongelingschap, zich hadt toegeleid, hadt hem bekwaam gemaakt tot de gewigtige posten van Stad- en Staatsbewind, welke hem wierden toevertrouwd. In den Jaare 1719 vertrok hij, als Gezant der Algemeene Staaten, na *Frankrijk*. In de maand Julij diens jaars deedt hij eene openbaare intrede te *Parijs*, met gelijke staatelijkheid, als de Gezanten van gekroonde Mogendheden. Even eens hadt hij een openbaar gehoor bij den jongstvoorgaanden Koning LODEWYK DEN XV, die toen nog

een

een kind was. Zeven jaaren vertoefde hij aan het Fransche Hof. Een gewigtigen dienst bewees de Heer HOP, gedurende dat tijdverloop, aan de Hervormden in dat Koninkrijk. De vervolging, tegen dezelve, zints eenigen tijd gestaakt, was, in den Jaare 1724, van nieuws uitgeborsten. Met gebooren Franschen, dier belijdenisfe toegedaan, konde hij niet gevoegelijk zich bemoeien. Uitlandsche Onroomschen waren de voegzaame voorwerpen zijner tusschenspraake. In een Geschrift, welk de Gezant aan den Koning overleverde, bragt hij zijner Majesteit onder het oog, hoe zeer het uitgegaan Plakaat de uitlandsche Protestanten, om hun koopbedrijf in *Frankrijk* vertoevende, moest onrusten: alzo het Plakaat, 't welk in algemeene bewoordingen sprak, ook op hen konde worden toegepast. LODEWYK DE XIV, merkte de Gezant aan, hadt meer dan eens verklaard, dat uitlandsche Protestantse Koopbeden onder de herroeping van het Edikt van *Nantes* niet begreepen waren, maar in zijn Rijk mogten blijven en handelen. Om diergelijk eene gunst verzogt dan ook de Gezant voor de vreemde Protestanten, die thans, om koophandel te drijven, zich in Frankrijk hadden neergezet. Van gunstige uitwerkinge was dit verzoek. De uitlandsche Protestanten behielden de zelfde vrijheid, welke zij, onder de Regeering van LODEWYK DEN XIV, genooten hadden. Nog een ander blijk van ijver voor den Protestantischen Godsdienst vertoonde onze Staatsman, Hoewel, in 't begin zijns Gezantschaps, beurtelings, nu in het Hollandsch en dan in 't Fransch, liet hij, eerlang, alleen in de laatste taale in zijne Kapelle prediken. Dit deedt hij om den wille van zulke uitlanders, die der Nederduitsche spraake onmagtig waren. Een ongemeenen toeloop hadt hier om de vergaderplaats. Onder de menigte sloopen 'er insgelijks, veelal, bedekte Fransche Protestanten binnen. Niet verholen bleef dit voor het Hof, en was oorzaak eens Hofbevels, volgens 't welk geene anderen dan Vreemdelingen en de huisgenooten des Gezants in de Kapelle mogten worden toegelaten. Dit niettegenstaande, bestondt de Heer HOP om nog eene gunst voor de uitlandsche Protestanten te vraagen. Hunne Lijken wierden, dus lang, in tuinen begraven. Op aanzoek des Gezants verkreegen ze eene afgezonderde Begraaft-

plaats, aan de wallen van *Parijs*, bij de Poort *St. Martin*. In den Jaare 1728 wierdt de vermaarde Bijeenkomst van *Soissons* geopend, ter vereffeninge van de uitstaande geschillen tusschen de Europische Mogendheden. Tot het bijwoonen van die Bijeenkomste benoemden de Algemeene Staaten onzen Gezant HOP, en, daarenboven, de Heeren STEVEN HURGRONJE, Burgemeester van *Vlissingen*, en Jr. SIKKO VAN GOSLINGA, Grietman van *Franckeradeel*.

Gedurende de onderhandelingen, tusschen de wederzijdsche Gevolmagtigden, deedt onze Gezant, van tijd tot tijd, eenen keer na het Fransche Hof. Daarenboven hieldt hij, meer dan eens, met den Rijks-Kanzelier, Graave VAN SINZENDORFF, Keizerlijken Afgevaardigde op de Bijeenkomst, een gesprek over zekere *Oostfriesche* geschillen, in welke de Algemeene Staaten thans diep waren ingewikkeld. Tot bijlegginge van dezelve verwierf hij toezegging van hulpe van de Fransche Staatsdienaaren. In den Jaare 1730 liep de *Soissonsche* Bijeenkomst, met weinig vrugts, ten einde. De Heer HOP ontslag van zijn Gezantschap verkreegen hebbende, verliet, in November, het Fransche Hof, en keerde te rug na zijn Vaderland. In den Jaare 1753, wierdt de Burgemeesterlijke waardigheid, in zijne geboortestad *Amsterdam*, hem opgedraagen. Hij bekleedde dezelve in de Jaaren 1756, 1759 en 1762; in 't laatstgemelde jaar, egter, slegts voor weinige maanden, alzo hij op den veertienden Julij daar van overleeden is. Bij zijne Echtgenootte, PETRONELLA MARIA CALKOEN, hadt hij verwekt eenen Zoon, JACOB HOP, gebooren in den Jaare 1728, eerst Schepen, en naaderhand Raad in de Vroedschap in zijne geboortestad.

HOP, (JACOB) Zoon van den Raadsheer CORNELIS HOP, en Vader van den straks vermelden Gezant, was zijns Vaders Opvolger, in het amt van Pensionaris van *Amsterdam*, 't welk deeze, zo als wij gezien hebben, hadt bekleed, vóór dat hij tot de Raadsheerlijke waardigheid wierdt bevorderd. Hij wierdt gebooren, op den dertigsten Julij des Jaars 1654, op een Hofftede, in het Kwartier van *Vezen*, toebehoorende aan zijnen Grootvader PIETER KLOEK, Raad in de Vroedschap te

Am-

Amsterdam, die in huwelijk hadt gehad JOHANNA HOOFT, Dogter van den beroemden Burgemeester CORNELIS PIETERSZOOM HOOFT. In den Jaare 1680 aanvaardde hij dien volwigtigen post. Bekend is het geschil, in den Jaare 1683, tusschen de Stad en den Prins van Oranje WILLEM DEN III, ontstaan, over eene aanwerving van zestienduizend man, voor welke zijne Hoogheid even sterk ijverde, als zij door *Amsterdam* wierdt afgekeurd. Even bekend is de staatelijke Bezending, hebbende aan het hoofd den Prins VAN ORANJE, van wege de Staaten van Holland, welke, om *Amsterdam* van gevoelen te doen veranderen, eenen keer derwaarts deedt. In de onderhandelingen, bij die gelegenheid, ten Stadhuisse gehouden, was de Heer HOP de mond van den Agtbaaren Raad.

Historiekundige Vaderlanders weeten, de zeer gewigtige gevolgen der straks gemelde weigeringe van *Amsterdam*, om te bewilligen in de oogmerken van zijne Hoogheid. Alleen in zo verre zullen wij 'er verslag van doen, als de Heer Pensionaris HOP daar in betrokken was.

Eene geheime onderhandeling hadt, zints eenigen tijd, wil men, plaats gehad, tusschen eenige Amsterdamsche Regenten en den Graaf D'AVAUX, Franschen Gezant bij de Algemeene Staaten. *Frankrijk* neigde thans tot vrede, en kon, over zulks, met geene goede oogen aanzien eene vermeerdering van Krijgsvolk aan de zijde der Staaten. Men kende aldaar den vermogenden invloed van *Amsterdam* op de algemeene Landszaaken. Met genoeg en hadt men 'er vernomen de denkwijze der Stad, raakende de voorgeslagene Werving. Geen voegzaamer weg oordeelde men te kunnen inslaan, dan *Amsterdam* in den arm te neemen, en te beproeven, wat men, langs dien weg, zou kunnen uitwerken. Diensvolgens ondernam de boven gemelde Gezant, meer dan eens, om in een vertrouwelijk gesprek te treden met de Afgevaardigden der Stad, zijnde thans, onder andere, de Heeren GERRIT HOOFT, Oud-Schepen en Raad, en onze Pensionaris HOP. Zij weezen dit van de hand, zonder vooraf bekoomene toestemming en last hunner Principaalen. Beiden wierden hun gegeeven, in 't einde des Jaars 1683. Toen hielden de Heeren HOOFT en HOP een gesprek met den Graave D'AVAUX, loopende, voornam-

lijk, over de gezindheid van *Frankrijk*, om zijne wapenen te trekken uit de Spaansche Nederlanden, en alzo, diensvolgens, een einde te maaken aan den oorlog. De Heeren hoorft en HOP gaven 'er, bij monde, kennis van aan de Amsterdamfche Vroedschap; die, voorts, de beide Heeren magtigde, om bij den Gezant den grond te peilen van deeze gezindheid zijns Meesters. Doch de Graaf D'AVAUX weigerde zo verre uit te koomen, maar zegt, daarentegen, van de Heeren te verwerven eene mondelinge verklaring van hunne bestendige genegenheid tot Vrede; die, evenwel, weigerden, zich zo verre te verbinden.

Zijne Hoogheid WILLEM DE III kreeg wel haast de lucht van deeze onderhandeling, en betuigde openlijk zijn misnoegen, ter Vergadering van Holland, over de Regeering van *Amsterdam*; die, vervolgens, door haare Afgevaardigden ter Dagvaart, zich verdedigde, omtrent het houden van gesprekken met Gezanten van uitheemsche Mogendheden.

Midlerwijl wierdt de Werwing vastgesteld, in weerwil van *Amsterdam*; welke daartegen eene scherpe Aantekening liet doen, te vinden bij den Heere J. WAGENAAR, *Vad. Hist.* D. XV. bl. 178. Merkelijke bekommring ontstond hier uit, in straks genoemde Stad; die nog toenam, door de tijding, die men 'er vernam, dat zijne Hoogheid, in de Vergadering van Holland verscheenen zijnde, met eenen onderschepten Brief, door D'AVAUX aan zijn Hof gezonden, inhoudende een bericht van zijnen handel met de Heeren HOOFT en HOP, hen beide hadt verzogt buiten te staan, terwijl de Brief gelezen wierdt. Het was niet geschied, of zijne Hoogheid beweerde, dat zij zich misgreepen hadden; anderen wilden dat ze in hegtensise moesten genomen worden. Dit hadt geenen voortgang, maar wel een andere voorslag, de verzegeling der Stadspapieren onder den Burgemeester JOAN HUYDECOPER, *Heere van Maarseeven*. De Heeren HOOFT en HOP bragten hier van de tijding te *Amsterdam*, alwaar zulks geene kleine ontstelenis baarde aan den Burgemeester VAN BEUNINGEN, die, over den handel met *Frankrijk*, vooral met den Pensionaris HOP, verscheiden Brieven hadt gewisfeld, die nu insgelijks onder 't Zegel lagen.

't Leedt

't Leedt niet lang, of men verspreidde, aangaande de Heeren HOOFT en HOP, gerugten, het een haatelijker en dreigender dan het ander. De een vertelde, dat ze het Land aan *Frankrijk* verkogt, en van den Gezant het geld hadden ontvangen; een ander wilde hen te regt gesteld, of even als de DE WITTEN behandeld hebben. Doch deze gerugten hielden op, zints het openlijk verspreiden van den Brief van D'AVAUX, die, bij aandagtige leezing, bleek, niet dat geen te behelzen, 't welk zommigen 'er uit getrokken hadden. Aan de standvastigheid der Amsterdamsche Regeeringe, en vooral ook aan den moed en 't beleid, waar mede, door de Heeren HOOFT en HOP, derzelve besluiten volvoerd wierden, hadt men het, onder andere, te danken, dat de Ontzegeling der Stadspapieren, eerlang, geschiedde, en men, van weerkanten, zich genegen toonde om den peis te maaken. Openlijk erkende de Stad de diensten, van haaren wakkeren Pensionaris genooten, in den Jaare 1685, wanneer de eerste vijf jaaren, voor welke hij tot zijnen post was aangesteld, ten einde liepen. Volgens een Besluit der Vroedschap, van den elfden Julij diens jaars, wierdt de Heer HOP, *zonder bepaaling van tijd*, in zijn Ampt bevestigd, uit aanmerking, leest men in dat Besluit, *van de goede en getrouwe diensten, aen de Staad gedaen, en die nog voor het toekomende van deszelfs ijver, vigilantie en ongemeene bequaemheid te verwagten waren.*

Het vertrouwen, welk de Heer HOP, door het boven gemelde, bij zijne Meesters hadt gewonnen, was oorzaak, dat hij, zedert, tot verscheiden zeer gewigtige Staatshandelingen gebezigd wierdt. Onder de Gevolmagtigden, welke, van wegen de Algemeene Staaten, in den Jaare 1684, een Verdrag slooten, vinden wij ook zijnen naam vermeld als Afgevaardigde van Holland. In den Jaare 1687 zonden hem de Staaten na *Berlijn*, om aldaar, onder bemiddeling des Keurvorsts van *Brandenburg*, eenige geschillen met *Deenemarke* te vereffenen. Twee jaaren laater vertrok hij na het Weener-Hof, en hielp 'er, door zijn beleid, een Verdrag sluiten met den Keizer, zedert bij den naam van het *Groot Verbond* bekend. Van *Weenen* vertrok de Heer HOP na *Londen*, en bragt aldaar te wege, dat zijne Majesteit van *Groot-Britannie* insgelijks in dat Verbond wierdt aangenomen.

Zo veele diensten, den Lande beweezen, wierden, eindelijk, beloond met de opdragt van den gewigtigen post van *Raad en Thesaurier-Generaal der Verëenigde Nederlanden*. Geruimen tijd bekleedde hij dit Ampt, zelf nog in den Jaare 1722, toen hij den ouderdom van achtenzestig jaaren hadt bereikt. De tijd zijns afftervens is ons niet gebleeken. In den Jaare 1684 was hij in den echt getreden met Jonkvrouwe *IZABELLE HOOFT*, Dogter van den Burgemeester *HENDRIK HOOFT*, en Zuster van den Heere *GERRIT HOOFT*, zijnen deelgenoot in de onaangenaamheden, welke hem, in den dienst der Stad, wedervaaren waren. Behalven zijnen Zoon *CORNELIS*, in het voorgaande Artikel vermeld, hadt hij eenen Zoon verwekt, *HENRIK HOP*, Kolonel te paerd in dienst van den Staat, Buitengewoon Gezant aan 't Hof van *Engeland*.

Zie *J. WAGENAAR*, *Beschrijving van Amsterdam*, en *Vaderlandsche Historie*.

HOPPERUS, (**JOACHIM**) gesprooten uit een zeer aanzienlijk Geslagt, 't welk, volgens zommigen, reeds in de Zesde Eeuwe bekend, en toen eigenaar zou geweest zijn van eene uitgebreide landstreeke, tuschen *Stavoren* in Friesland en *Enkhuizen* in Noordholland, doch nu, ziets lang, onder het water der Zuyderzee bedolven, wierdt gebooren in de Friesche Stad *Sneek*, op den elfden van November des Jaars 1523. Zijne Ouders waren *SJOERD HOPPERS* en *RIGTJE PIERSMA*, Dogter van *FEIKO PIERSMA*, Burgemeester dier Stad. Hunne vaste wooning hadden zij op het Voorouderlijk Stamhuis der *HOPPERS*, in het Dorp *Hemelum*. Een bezoek der hoogzwangere Moeder van onzen **HOPPERUS** ten huize van haaren Vader, alwaar de tijd haars drags vervuld wierdt, was de reden zijner ter waereldkomfte in de gemelde Stad, doch deeze de oorzaak van haaren dood. Zijn Grootvader *PIERSMA* nam de zorge zijner Opvoedinge op zich, vermids zijn Vader, spoedig, zijne Echtgenoot in het Graf volge.

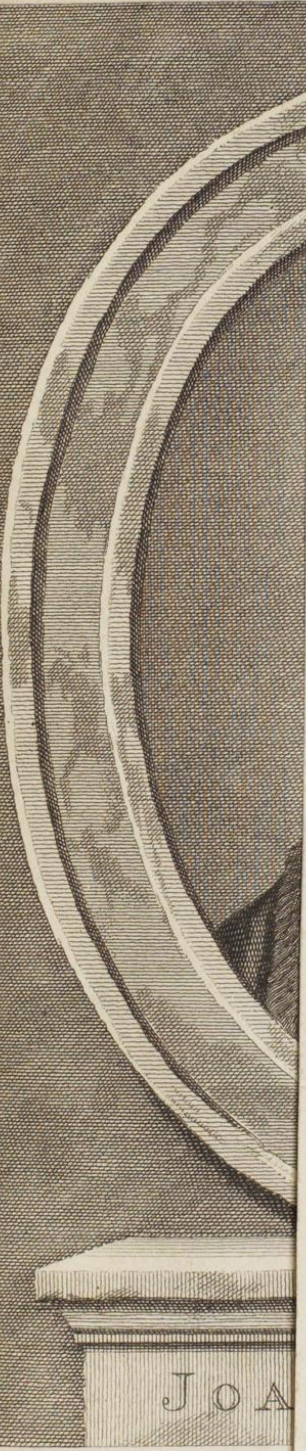
Eerst

...einde
...van
...Nederl.
...in den
...jaren
...bladen. In
...bet
...me. J
...meester
...er, Tij
...in den
...Zoon
...hij enen
...Zoon
...van den
...geleand.

*Schrijving van
Faberijfche*

...zeer
...de Loo
...eene
...en
...van
...de
...Zoon
...Zoon
...geer
...woon
...as, in
...eder
...de
...wonder
...aan
...roedinge
...noote

Eest

J O A

JOACHIM HOPPERUS.

2 Dyer July 1742.

met, eende
 ppe vor van
 Nierlander.
 ing in het herc
 g voren latve
 stikken. In de
 me hrowwe
 meester vonden
 vt, zijes tel-
 a, in den dien-
 er Voor vonden
 hij ester Voor
 dienst van den
 Egeland.

beschrijving van
 Faberijfche

en pax amstel
 in de Zeeke Zover
 een eeke ingreede
 op Embarked in
 die vorder der Tij-
 che Stad Sont
 Lijne Ouden ne
 kaper van ma
 van woongh
 ers, in het dij
 leeder van ma
 er de vijf ders
 en schikwelle
 in een dood-
 broedings
 scoote in

Eest

R

... oeffe
... dert
... school te
... der beftes
... hebbandig
... bro en gr
... viardt op
... morexun
... de beroc
... eger, op
... ser. Na
... jekin er
... jng dar n
... jolant n
... walle. Vi
... de tij, over
... ten over een
... Mans h
... nis van Hu
... van den G
... Geheinen
... geleerde La
... de aldair de
... vil van Der
... kwan zijne
... oppinggen.
... Outen de
... je, te rade
... jekin drug
... vens der frak
... VELLE. Doc
... hendre linder
... ser, dable de
... de. Hif kwes
... puitlag, die
... in roneed hie
... hieind ve
... geeml Mans

... officio
zijn derde
School te
der bekeerd
Leekoudige
loon en gro
wient opg
morenus d
de berond
ager, op d
ven. Ni de
belon ter d
log dur na
dracht van
wilde. Van
de hij, reens
sa over een
's Mans kut
nis van vloer
van den Gri
Geheimen R
geleerde Lan
de aldaar de
ni van Dero
kwan zijnde
opzamen.

Omtrent deez
je, te ma, o
jestic lang van
vens den hris
VELL. Doch,
handen inder
nen, stude de b
der. Hij kwec
ge aldag, die m
lay veeend heeft

Wichard vertic
geenat 's Mans d

Eerst oeffende zich HOPPERUS in de Latijnsche taale te *Sneek*. Op zijn dertiende jaar wierdt hij gezonden na het toen beroemde School te *Haarlem*. Vier jaaren later vertrok hij na *Leuven*. Hier besteedde hij zijnen meesten tijd aan de beoeffeninge der Zedekundige Wijsbegeerte, alzo hij dezelve aanmerkte als de bron en grondslag der Regtsgeleerdheid, tot welke hij vooral wierdt opgeleid. Naast de Hoogeschool van *Leuven*, bezogt HOPPERUS die van *Orleans* en *Parijs*, en maakte 'er kennis met de beroemdste mannen van dien tijd. Eene reize na *Italië* bleef agter, op den raad van eenen zijner geleerde Vrienden te *Leuven*. Na deeze Stad keerde hij dan te rug uit *Frankrijk*, en beklom 'er den trap van Licentiaar in de beide Regten. Niet lang daar naa, in den Jaare 1549, stelden hem de Staaten van *Brabant* aan tot Hoogleeraar, op eene zeer aanzienlijke jaarwedde. Van zijne bedrevenheid in de Grieksche Taale vertoonde hij, tevens, een blijk, door het geeven van openbaare Lessen over eenē van *PLATO's* zamenspraaken.

's Mans kunde en vermaardheid bragt hem, wel haast, in kennis ten Hove. Eerst verkoos hem de Landvoogdesse tot Lid van den Grooten Raad te *Mechelen*, en vervolgens van den Geheimen Raad en van den Raad van Staate te *Brusfel*. Zijn geleerde Landgenoot, *VIGLIUS VAN ZUICHEM VAN AYTA*, bekleedde aldaar de waardigheid van Voorzitter. Door een schielijk toeval van Beroerte, tot het waarneemen van zijnen post onbekwaam zijnde geworden, wierdt deeze aan onzen HOPPERUS opgedraagen.

Omtrent deezen tijd wierdt *PHILIPS DE II*, Koning van *Spanje*, te raade, te *Douay* een Hoogeschool te stigten. Zijne Majesteit droeg van dit werk de bezorging op aan HOPPERUS, benevens den straks genoemden *VIGLIUS* en den Kardinaal *VAN GRANVELLE*. Doch, vermits de laatstgemelden te veel werks om handen hadden, of om andere redenen daar toe ongeneyd waren, daalde de last van 't werk voornaamelijk op HOPPERUS neder. Hij kweet 'er zich van, met zo veel ijvers en gelukkigen uitslag, dat men hem, als Stigter van 't Hoogeschoole, nog lang vereerd heeft.

Nederland verloor, eerlang, een zo nutten inwooner, doch geenzins 's Mans dienst ten algemeenen oirbaare. 'Er vertoefde,

in deze dagen, altoos een persoon aan het Spaansche Hof, onder den titel van Raad der Nederlandsche zaaken. Door zijne handen ging alles, wat, aangaande dezelve, voor den Koning moest gebragt worden. In den Jaare 1565 viel deze plaats open. Om dezelve te vervullen, liet PHILIPS DE II het oog op HOPPERUS vallen. In de Maand April des volgenden jaars vertrok hij na *Spanje*. Zijne huisvrouw en kinderen volgden hem, eerst geruimen tijd daar naa. De Koning ontving hem met uitwendige tekens van genegenheid, en gaf van deeze, vervolgens, daadelijke blijken, door de opdracht van de Heerlijkheid *Dalem*, en het schenken van verscheiden Voorregten aan zijne goederen in Friesland gelegen. Zijne Majesteit sloeg hem, daarenboven, tot Ridder, en het regt van gouden Spooren: eene eere, over welker grootheid men hier uit mag oordeelen, dat dezelve, op éenen dag en met de zelfde plegtigheden, als aan DON JAN VAN OOSTENRYK, 's Konings Natuurlijken Broeder, aan hem betoond wierdt. Van hunnen kant erkenden de Staaten van Holland zijne gedaane diensten, door een geschenk van zeventienhonderd Guidens.

Ruim tien jaaren fleet hij te *Madrid*, in het waarneemen van zijnen gewigtigen post. Den ledigen tijd, welke hem daar van overschoot, besteedde hij aan het bearbeiden van Geschriften, voornaamelijk de Regtsgeleerdheid betreffende. Afgesloofd van zo veel Staats- en Letterwerks, stortte hij in eene kwijnende ziekte, die, op den vijfentwintigsten December des Jaars 1576, te *Madrid*, een einde van zijn leeven maakte, in den ouderdom van ruim drieënvijftig jaaren.

HOPPERUS liet eene Weduwe naa, CATHARINA BELTORFIUS, Dogter van GREGORIUS BELTORFIUS, eersten President van het Hof Provinciaal onder Keizer KAREL DEN V. Bij deeze Vrouwe hadt hij verwekt acht kinderen: vier Zoonen en zo veele Dogters. De oudste der eersten stierf in zijne kindsheid; de overigen overleefden hunnen Vader, naa wiens overlijden zij, met de Moeder, na *Keulen* reisden, om 'er de Zoonen gelegenheid te geeven tot voortzettinge van hunne letteroeffeningen. Niet ongelukkig moeten zij hier in geflaagd zijn, dewijl men wegens hen vindt aangetekend, dat ze tot niet onaanzienlijke Ampten bevorderd wierden. Het naageflagt, egter, door verloop der waereld-

nie
er ont
loek,
marz
bijkans
Meni
meest e
Luijnt
een Fi
Beroo
rijen
schillen
Van de
meer woer
Relevan
Koning re
het vergek
hem behield
voorbeeld
vangen v
zoudt een
niet alleen
klaagen, m
de Geme
de Weduwe
reim na de
nindijke Sch
maer ook de
tot den tijd d
zorgen.

reidsche zaaken, daalde tot eenen staat van bekrompenheid. Indien onze berigten geloof verdienen, zouden nog heden, te Sneek, de geboortestad van onzen HOPPERUS, eenigen zijner naazaaten, onder den naam van HOPPER in wezen zijn, doch bijkans verdweenen in den laagsten Burgerstand.

Menigvuldig in getal zijn de Schriften, door hem naagelaaten, meest allen loopende over regtsgeleerde onderwerpen, en in de Latijnsche Taale geschreeven. Alleenlijk is van hem voorhanden een Fransch Werk, behelzende een *Verhaal der Nederlandsche Beroerten*, waar van de Heer WAGENAAR erkent, in zijne berigten wegens de Nederlandsche zaaken, in den aanvang der geschillen met *Spanje*, veel gebruik gemaakt te hebben.

Van de naauwe vriendschap, in welke de President VIGLIUS met HOPPERUS leefde, getuigen, onder andere, de menigvuldige Brieven, tusschen hen gewisseld. Van de hooge agtinge, welke Koning PHILIPS DE II, voor het overige niet zeer scheinig in het vergelden van gedaane diensten, aan 's Mans overlijden voor hem behieldt, zal ik, tot slot van dit Artikel, een merkwaardig voorbeeld mededeelen. Naauwlijks hadt PHILIPS de tijding ontvangen van het overlijden zijns getrouwen Staatsdienaars, of hij zondt eenen zijner Edellieden, aan de doorbedroefde Weduwe, niet alleen om haar, van wegen den Koning, den rouw te beklagen, maar ook verzekering te doen van de Vorstelijke gunste. Geene ijdele pligtpleeging was dit rouwbeklag. Want als de Weduwe, eenigen tijd daar naa, zich gereed maakte tot de reize na de Nederlanden, ontving zij niet alleen, uit de Koninklijke Schatkist, een geschenk van twaalfduizend Guldens, maar ook de toezegging van een Jaargeld van duizend Guldens, tot den tijd dat haare kinderen voor zich zelve zouden kunnen zorgen.

Zie SUFFRIDUS PETRI, *de Script. Fris.*

ADAMI, *Vita Jurisconf.* VAL. ANDREAS, *Bibl. Belgica*; VIGLI *Vita*, & *Epistolæ ad Hopperum*; HOPPERUS *Memorial des Troubles*, te vinden in de *Annales Belg.*

HORNE, (*ter*) een Dorp in Friesland, in de Grietenij *Uitingeradeel*, in het Kwartier van *Zevenwouden*. Behalven de Hervormden, hebben de *Doopsgezinden* hier eene vrij talrijke Gemeente, welke door twee Leeraars wordt bediend.

HORNES, (JOHAN DE) Baron van *Boxtel* en *Basfignij*, Heer van *Lokeren*, *Hugri*, *Kesfel* en *St. Maxent*, een Lid der zamen verbondene Edelen, hadt tot Vader PHILIPS DE HORNES en tot Moeder KLARA VAN RENESSE. Onder verschillende speldingen, van *Hornes*, *Horn*, *Hoorn*, *Hoorne*, *Heurz* of *Heurne*, was zijn geslacht bekend en vermaard geweest, zedert het begin der Twaalfde Eeuwe. Het hieldt stand tot omtrent het midden der Zeventiende Eeuwe, en dus een tijdverloop van rijklijk vijfhonderd jaaren. JOHAN ondertekende het Smeekschrift der Edelen aan de Landvoogdesse, in den Jaare 1566, en was ook tegenwoordig op de Vergadering te *Breda*. Van eenen Edelman, dus moedig in het barnen der gevaaren, hadt men goede hoop op volständigkeit; ook verijdelde hij deeze verwagting niet. Meer dan eens betoonde hij zijnen ijver in den dienst van den Prinse VAN ORANJE: waarom hij, naa het omslaan van *Dordrecht*, tot Gouverneur dier Stad, en tevens tot Kapitein-Generaal wierdt verkoozen. In de geschillen, tusschen den Graaf VAN DER MARK met de Staaten en den Prinse diende HORNES als middelaar ter bijlegginge. Toen 's Lands Staaten zich van 's *Herzogebosch* wilden verzekeren, en, ten dien einde, heimelijk eenige Troepen in de Stad gebragt hadden, ontving hij het bevel over dezelve. Zijne onpasselijkheid noodzaakte hem, dit bewind aan zijnen Zoone af te staan. Hij overleedt te *Utrecht*, in den Jaare 1606, het vijfsenzeventigste zijns ouderdoms, en wierdt te *Vianen* bijgezet, in de Begraafplaats des doorluchtigen Geslachts zijner laatste Echtgenote ANNA VAN BREDERODE. Behalven deeze dat hij, agtervolgens, twee Vrouwen getrouwd, eerst MARIA VAN ST. ALDEGONDE, daar naa ANNA VAN FLODRP. Bij eene van deeze hadt hij verwekt

HORNES, (MAXIMILIAAN DE) Baron van *Lokezen*. Hij was Generaal van de Artillerij en Gouverneur van *Heusden*, en hadt in huwelijk AGNES VAN MILENDONK, Dogter van GODARD, Hee-

re van *Vronenbroek*, en van MARIA VAN BREDERODE. Men roemt, behalven zijne bedreevenheid in Krijgszaaken, eene meer dan gemeene vordering in de fraaie Weetenschappen. De Hoogleeraar BAUDIUS, een bevoegd Regter, gewaagt van hem met lof in zijne Gedichten. Zijn dood viel voor in den Jaare 1613. Zijn Zoon en Opvolger in zijne Krijgsbediening, PHILIPS ADOLF, *Baron van Lokeren*, stierf in den *Hage*, in den Jaare 1644.

Zie J. TE WATER, *Verbond en Smeek-
schrift der Edelen.*

HORNIUS (GEORGIUS) gebooren in de *Paltz*, Hoogleeraar in de Historien, eerst te *Heidelberg*, vervolgens te *Leiden*, en aldaar gestorven in den Jaare 1690. Zijn naam is niet onvermaard gebleeven, door zijn *Beknopte Kerkelijke Historie*, door LEYDEKKER en BEKKER naaderhand vermeerderd.

HORST, (*Huis ter*) afkomstig uit het oudadelijk geslacht van WASSENAAR, legt in *Rijnland*, in de nabuurschap van het Dorp *Voorschoten*. Het is een sierlijk gebouw, pronkende met een vierkant Toren, die gedekt is met een glaazen Koepel. Voorts is het eene aangename verblijfplaats, van wegen de welaangeleide plantaadjen.

HORTENSIVS, (LAMBERTUS) wierdt gebooren te *Montfoort*, in 't Sticht van *Utrecht*, op den eersten April des Jaars 1518. Zijn Vader was een Tuinman; diens naam verlatijnde de Zoon, en nam dien van HORTENSIVS, zo veel als *van den Hove*, aan. Zucht tot hooger beroep, dan de Vader oeffende, was de reden, dat hij, al vroeg, zich op de Taalkennisse toeleide. Nog zeer jong was hij, toen hij tot Lid der Akademie te *Leuven* wierdt aangenomen. Hier oeffende hij zich in de Latijnsche, Grieksche en Hebreuwsche taalen, en andere noodige kundigheden in iemand, die zich tot den Geestlijken stand zegt bekwaam te maken. Naa een verblijf van etlijke jaaren te *Leuven*, vertrok hij na *Utrecht*. Hier wierdt hij Leermeester aan een der Latijnsche Schoulen. Binnenlandsche onlusten deeden hem dit verblijf

VOR-

verlaaten, en bij den Heere van *Zuilen*, op deszelfs Kasteel, eene schuilplaats zoeken. Niet lang evenwel bleef hij hier verborgen. De Opzieners van het School te *Naarden* hem tot Rektor verkooren hebbende, begaf hij zich derwaarts, en bekleedde 'er tevens het Priesterschap. Het beroep te *Delft*, welk hem, geduurende zijn vertoeven te *Naarden*, wierdt opgedraagen, wees hij van de hand. Voor zwaare onheilen ware hij behoed gebleeven, indien hij deeze verkiezing hadde ingewilligd. Want toen, in den Jaare 1572, *Naarden* door den Zoon van den Hertog van *ALVA*, ingenomen en geplonderd wierdt, trof hem de hartgrievende smart, van eenen zijner Zoonen te zien vermoorden en het hart uit den boezem rukken. Hij zelve droeg 'er het leeven af, op voorpraak van twee jongelingen, eertijds zijne Leerlingen, die thans het gebied voerden onder de Spaansche Troepen. Alleen zijne Boeken, en voor deeze droeg hij ook de meeste zorg, bergde hij uit de verwoesting van zijn huis. Anderen verzekeren, dat hij, zijne overige Boeken in den loop latende, eeniglijk behieldt zijne aantekeningen op den Latijnschen Dichter *LUCANUS*. In erkentenisfe van beweezene weldaad, wierdt de uitgave diens Dichters, door *HORTENSIVS*, opgedraagen aan *LIVINUS WELDANUS*, eenen der boven bedoelde Krijgsoversten. Na de plondering van *Naarden* onthieldt hij zich, eenigen tijd, te *Utrecht*, maar keerde derwaarts te rug, zo ras de Stad eenigzins tot rust gekoomen was. Niet lang leefde hij naaderhand. Hij stierf, in den Jaare 1574, op een Landgoed, pas buiten de Stad, de *Hooge Eng* genaamd, en wierdt te *Naarden* begraven.

Taalgeleerdheid en Historiekunde was, naar 't schijnt, de eenige lofwaardige trek in het Karakter van *HORTENSIVS*. Althans gaat hem de naam na van overhellende geneigdheid tot den drank, en nooit beter op zijnen dreef geweest te zijn, dan wanneer hij zich bevondt in laag gezelschap, daar de beker lustig rond ging. Hij schandvlekte, daarenboven, zijn zedelijk karakter door ontugtigheid, en zijnen Geestelijken stand, door het verwekken van twee Zoonen. De eerste, *AUGUSTYN* genaamd, Organist van beroep, was het rampzalig slagoffer der Spaansche woede, boven genoemd. De andere, met naamē *HIERONYMUS*,

was

was tot den dienst der Kerke opgebracht. Doch deeze verliet, eerlang, den Vaderlijken Godsdienst en ging tot de Hervormden over. Eerst was hij Predikant in 's Hage, doch, om eenige geschillen met eenen zijner Amptgenooten, die hem naa gaf, dat hij de waardij der goede werken te breed uitmat, uit zijnen dienst ontslagen zijnde, leidde hij, eenigen tijd, een ampteloos leeven; waar naa hem een beroep onder de Hervormden wederom wierdt opgedraagen, in het Dorp *Wasenaar*, alwaar hij zijne dagen eindigde. LAMBERTVS HORTENSIVS heeft verscheiden Werken naagelaaten: onder andere *de Bello Germanico; de tumultibus Anabaptistarum; Explanatioes Poëtarum Veterum*, en andere. Volgens zommigen zou 's Mans beschrijving van de plonderingen, moorderijen en sehennissen der Spanjaarden te *Naarden*, nog heden, in handschrift, te *Utrecht* bewaard worden.

Zie VAL. ANDREAS, *Bibl. Belg.* HOOFT, *Nederl. Hist.* G. BRANDT, *Hist. der Reformatie.*

HORTENSIVS, (MARTINVS) behooren te *Delft*, in den Jaare 1605, verkoos tot zijne hoofdoeffening de Wiskunde. In den Jaare 1634 wierdt het Hoogleeraaramt in die Weetenschap te *Amsterdam* aan hem opgedraagen. De vermaarde GASSENDUS bewees hem zijne hoogagting, in de Brieven aan hem geschreeven. In zijne antwoorden op dezelve toonde hij gantsch niet voldaan te zijn over zijn beroep en standplaatze. Hij klaagde dat zijne Lesfen geenen toeloop hadden, en dat men hem in 't geheel niet ten wille was, in het vervaardigen van gereedschappen tot Starrekundige waarneemingen, welke hij hadt uitgedagt. Minder gunstig dan GASSENDUS dagt de vermaarde DESCARTES over onzen Wiskunstenaar; volgens deezen verstondt hij zijne Meerkunde niet. HORTENSIVS heeft, onder andere, twee Redevoeringen laaten drukken: de eene, *de Utilitate & Dignitate Matheos*, de andere, *de Oculo, ejusque præstantia*.

Zie VAL. ANDREAS, *Bibl. Belg.* VOSSIUS, *de Scient. Mathem.* BAYLE, *Dict. Crit.*

HOT.

HOTTINGA, (DOUWE VAN) een Friesch Edelman, wiens Voorouders reeds bekend waren in de Veertiende Eeuwe, en zich, door huwelijk, vermaagschaptten met de aanzienlijkste Geslachten. In de gemelde Eeuwe, zo niet vroeger, waren ze eigenaars van eene zeer aanzienlijke Stins, of Slot, *Hottinga-State* genaamd, in het Dorp *Nieuwland*, tuschen *Sneek* en *Bolswerd*. Naderhand kwam het aan JULIUS BOTNIA, en wierdt naar diens naam vernoemd. De ROORDAAS, de laatste eigenaars der Sterkte, lieten het, in de tegenwoordige Eeuwe, tot den grond toe afbreeken. De Vader van DOUWE, welke dien zelfden naam voerde, was Olderman te *Bolswerd*; zijne Moeder, LUTS HEREMA van *Walia*. Een van de hoofden der Friesche Geuzen zijnde, nam hij, in den aanvang der Nederlandische beroerten, de Stadvoogdij waar te *Bolswerd*. Zo bang kreeg hij het hier eerlang, door overmagt der zulken, die hem tegenstonden, dat hij de Stad moest ruimen. Zijne vlugt was oorzaak, dat de Spaansgezinden de handen ruimer kreegen, en de zaaken van den Prinsfe VAN ORANJE geheel begonnen te verloopen. Bij zijn ovelijden liet hij slegts eene Dogter naa.

HOTTINGA, (HERO VAN) jonger broeder des voorgaanden, koos insgelijks de zijde der Staaten tegen *Spanje*. Hij begaf zich ter Zee; onder de zo genaamde Friesche Vrijbuiters, en was aldus mede oorzaak, dat den Spanjaarden het scheepvaaren, vooral op de hoogte van *Ameland*, zeer onveilig wierdt. Het banvonnis, op den achttienden Maj des Jaars 1569, door den Hertog VAN ALVA tegen hem geveld, was de vrugt zijner Vaderlandliefde. Als eene andere misdaad wordt hem, in dit vonnis, te laste geleid, dat hij zich bevondt onder het gevolg van Graave LODEWYK, broeder van WILLEM DEN I, toen dezelve zijne wapenen in Groningerland overbragt. Zo wel te Lande als ter Zee zocht hij, derhalven, den vijand afbreuk te doen. Niet vreemd is het, daarom, dat hij in haat viel bij den Spaanschen Landvoogd AREMBERG, en dat 's Konings Raad te *Leeuwarden* hem ten lande uit bande, met verbeurdverklaaring van zijne goederen, zo als, in Junij des Jaars 1570, met 'er daad geschiedde. Naderhand in 't Vaderland wedergekeerd, onthieldt hij zich op *Hottinga-State*, in het Dorp *Tzum*, bij *Francker*. Uit zijne

Echt-

Echtgenoot, ANNA EELSMA, Dogter van WIGER EELSMA en SWOPK IPEMA, verwekte hij eenen Zoon, JARIG, die, bij zijne huisvrouw DOED IDZAARDA, geene kinderen naaliet.

HOTTINGA, (JOHAN VAN) een ouder broeder der twee reeds vermelde Edelen, hadt veel gezags en aanzien onder zijne landgenooten, zo wel als ter Vergaderinge van 's Lands Staaten. Een blijk hier van bespeurde men in den Jaare 1598. Omtrent dien tijd hadt zich een gerugt verspreid, wegens de Overdragt der Nederlanden op de oudfte Dogter van Koning PHILIPS, ISABELLA KLARA EUGENIA, die voorts met den Aardshertog ALBERTUS in 't huwelijk zoude treden. Ongaarne zag men, hier te Lande, dit ontwerp. Men vreesde, dat de Gewesten, staande onder een min gedugten Heer, ligter tot Vredehandeling zouden bewoogen worden. Om het gevreesde onheil te weeren, wierdt men te raade, Gezantschappen te zenden na *Frankrijk* en *Engeland*, om die Mogendheden over te haalen ter volhardinge in den Oorlog met *Spanje*. Nevens de Heeren JOAN VAN DUIVENVOORDE, *Heere van Wasenaar*, en MR. JOAN VAN DER WERKE, *Raad en Pensionaris van Middelburg*, wierdt Jr. HOTTINGA tot deezen gewigtige post bezigd. Wegens zijne Provincie hadt hij thans zitting ter Vergaderinge der Algemeene Staaten. Een verslag van den afloop diens Gezantschaps behoort niet tot mijn plan. Twee jaaren naa zijne wederkomst uit *Engeland*, wierdt hij Grietman van *Barradeel*; hij bekleedde die waardigheid tot op zijnen dood. In zijn huwelijk, met KATHARINA EELSMA, hadt hij drie kinderen verwekt: I. DOUWE, Opvolger van zijnen Vader in het bewind over de Grietenij. Gedurende de beweegingen in Friesland, van den Jaare 1635, over verandering in de Regeeringe, was hij een der voornaamste drijvers, om des Stadhouders gezag in het Gewest te bepaalen, en die de Burgerij, in verscheiden Steden, aanzettede tot het opstellen en tekenen van Verzoekschriften, aan de Landchapsvergaderinge, om aan de Steden het regt te verleenen, om zelve haare Wethouders te mogen bestellen. Duur kwam hem deeze ijver te staan. De Raad van Staate, op aanraaden van den Prinse VAN ORANJE, gemagtigd door de Algemeene Staaten, veranderde de Regeeringen in de

Frie-

Friefche Steden. 't Gevolg hier van was, dat de tegenwoordige Gevolmagtigden ten Landsdage insgelijks geweerd wierden. Jr. DOUWE was een van deeze. Zedert moest hij zich vergenoegen met het bloot bewind over zijne Grietenije. Bij zijne echtgenootte SYTSKE SIXMA was hij Vader van drie Dogters: KATHARINA, getrouwd met SJUK HUMALDA; ITSKE, de VROUW van OENE VAN GROVESTINS, en JANTJE, de echtgenootte van DOUWE WALTA. II. DOUTSEN, die in den echt tradt met WILHELMUS SCHOTANUS à RINKEMA, Leëraar onder de Hervormden, laatst te *Amsterdam*. III. WIGER, die den Staat als Kapitein diende, en in den Jaare 1646 overleedt, hebbende in huwelijk gehad LUTS, Dogter van SYTS SCHELTEMA en TJAMA AILVA.

Zie J. TE WATER, *Verbond der Edelen*, en J. WAGENAAR, *Vaderl. Hist.*

HOTTON, (PETRUS) gebooren te *Amsterdam*, in den Jaare 1648, naa alvorens, in die Stad, zich op de Taalen en voorbereidende Weetenschappen te hebben toegeleid, vertrok na *Londen*, om 'er zich in de Geneeskunde te oefenen. Zedert wierdt hij tot Dokter in die weetenfchap bevorderd, en, zich in zijne Geboortestad hebbende neergezer, tot Opziener van den *Hortus Medicus*, of Stads-Artzenijtuin, aangesteld. In den Jaare 1695 droegen de Bezorgers der Hoogefchoolen te *Groningen* en *Leiden* het onderwijs in de Kruidkunde aan hem op. Hij verkoos de laatste standplaats, alwaar hij overleedt in den Jaare 1709.

Zie *Nouv. de la Republ. de Lettres*, Jan. 1709.

HOTZEMAN, (RENICUS GERLACIUS) waarschijnlijk, bij misselling, dus gespeld voor HOITEMA, als zijnde dit geweest een eertijds zeer bekend Adelijk Geslacht, doch dat van den eerstgemelden name, in *Friesland*, geheel onbekend. 't Zij dan van
den

vorläufig
in Jr.
erregten
bezügliche
Mitteln,
denn dies
zu wolle
schon
te Aufge-
be, es in
ed Letzt,

si der
a., Pa

in Jahre
an vor-
trieb zu
Zukunft
er von
E. in
den te
ke un
ove-

W-
een
ste
in
en

VEREINIGTE
HOLZBAUER
FABRIK
KÖLN

...voordige
 ...den. In
 ...mpingen
 ...gevang-
 ...kattum,
 ...den van
 ...wel walla
 ...s vintagen
 ...te Adel-
 ...nide, en i
 ...had Lott,

 ...and der
 ...aan, Va

 ...en juce
 ...en von-
 ...strik te
 ...Zaken
 ...er, die
 ...er van
 ...de. In
 ...schen te
 ...de an
 ...ij are

 ...de-
 ...en
 ...ste
 ...i v
 ...an

JOANNES HOUBAKKER.

*Houbakkers wazn heest de Kunst wel afgebeeld,
Met zyn' bespraakte tong. Die deeze wens't te hooren,
Leest' zyns Drukken, door den druk van nieuw geboren,
Waar in hy na zyn' dood noch 't hert door de ooren streelt.*

Mat. Sprinkor

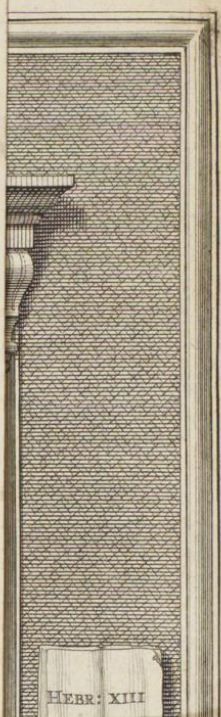
J. le Blon Drucc

F. Holkema fecit.

1743. Houbakker del. v. 1. p. 1.

te Amsterdam uitgegeven by KORNELIS DE WIT, Boekverkooper 1743.

WBAKKER, (JOHAN

eremen of anderen naar
ouder geenen, die
sing van 't Verbond
word moesten verlaten,

WBAKKER, (JOHANNE
achtienden April des Jaar
der Weenschappen aan bi
stad, en genoot, vervolg
leerheid, volgens de be
vermerden Dr. GALENUS
zijnde bekwaam verklaart
vier jaaren later, de
Leeraar. Doch hij wee
zins dat der Doopsget
Lam en den Toren,
in den Jaare 1710. Ni
van zijnen dienst: hij e
op den zeventienden D
den dertig jaaren oud.
sijk genoemd. Men he
Leeraar, na 's Ma

WBAKKER, (ANNO VAN DEN
emel (zo sjerde men
van Gebod) der opt
heid in omzigtig. Zij
jaaren, wande, te Br
XIX. 200.

den eenen of anderen naam, de Edelman, hier bedoeld, komt voor onder geenen, die, om hunne vrijheidsliefde en onderte-
kening van 't Verbond der Edelen, in den Jaare 1567, *Fries-
land* moesten verlaten, en buitenlands als Ballingen zwerven.

Zie J. W. TE WATER, *Verb. der
Edelen.*

HOUBAKKER, (JOHANNES) gebooren te *Amsterdam*, op den
achttienden April des Jaars 1685, oeffende zich in de gronden
der Weetenschappen aan het Doorluchtig School zijner Vader-
stad, en genoot, vervolgens, het onderwijs, in de Godge-
leerdheid, volgens de begrippen der Doopsgezinden, van den
vermaarden Dr. GALENUS ABRAHAMSZ. Tot den Predikdienst
zijnde bekwaam verklaard, in den Jaare 1705, verkoos hem,
vier jaaren later, de Gemeente te *Rotterdam* tot haaren
Leeraar. Doch hij wees dit aanbod van de hand, doch geen-
zins dat der Doopsgezinde Gemeente, vergaderende bij het
Lam en den Toren, in zijne Geboortestad. Dit geschiedde
in den Jaare 1710. Niet lang egter, hadt men hier 't genot
van zijnen dienst: hij overleedt, in den bloei zijner jaaren,
op den zeventienden December des Jaars 1715, weinig meer
dan dertig jaaren oud. Zijne welspreekendheid wordt hooge-
lijk geroemd. Men heeft van hem eene Verzameling van
Leerredenen, naa 'sMans overlijden in 't licht gegeven.

Zie H. SCHYN, *Hist. der Menno-
niten.*

HOVE, (ANNA VAN DEN) Vrouwe van geringen stand, doch
evenwel (zo ijverde men, gelijk 't heette, ten haaren tijde,
voor 't Geloof) der opmerkinge der vervolgzieke Geestlijk-
heid niet onwaardig. Zij was eene dienstmaagd, oud veertig
jaaren, en woonde, te *Brusfel*, bij de Zusters RAMPAERTS

Op allen drie viel vermoeden van Onroomschheid. De Juffrouwen, haare onkunde belijdende, verwierven genade. ANNA, hoewel geringer van levensstand dan deeze, haar in rijkheid en sterkte van geest te boven gaande, voerde, met zedige woorden, haaren Regteren te gemoete „ dat zij, eene „ Vrouw zijnde, hier en om haaren geringen staat, buiten „ bedenken van Oproermaaken was, en ook, zo als zij geloofde, „ de, rechtzinnig gevoelde: zo 't anders ware, 't was dan te „ gen haare meening, en billijk dat men 't haar ten goede hielt; „ maar indien iemand, door vreeze vervoerd, tegen zijn ge „ moed, al ware 't ook met waarheid te spreken, kwam te „ liegen, dat groot kwaad stondt niet den menschen, maar „ Gode toe te wreken.” Toen haare zaak in den Raad wierdt overwoogen, zou Aardshertog ALBERTUS van Oostenrijk, Gouverneur der Nederlanden, naar zijn gevoelen gevraagd zijnde, geantwoord hebben: *Volgt de Plakkaaten.* Haar vonnis luidde, om leevend onder de aarde bedolven te worden. Op 't Varen-Heijvelt, te Brussel, wierdt deeze straffe aan haar volvoerd. In eenen kuil van raamelijke diepte geleid, wierp men eerst aarde op haare voeten, daar naa op haar lichaam, tot aan den hals toe. Terwijl, intusfchen, de Jesuiten haar, bij herhaaling, vraagden, of zij zich niet bedagt hadde, en, door belofte van genade, tot herroeping zогten te tokkelen, gaf zij telkens tot antwoord: *Die hien 't leeven zoekt te behouden, zal 't naamaals verliezen*; biddende voorts God om hulp, tot dat de Beul ook haar aangezigt met aarde bedekte, en, kort daar naa, eenige sprongen op haar lichaam deedt. Nog geruimen tijd hoorde men haar erbarmelijk kermen; tot groote ontsteltenisse der omstanderen, bij welke dit bedrijf zo veel indruks hadt, dat de Aardshertog vervolgens afzag van het Kettermoorden. ANNA VAN DEN HOVE was, waarschijnlijk, de laatste, die haar Geloof met het leeven boette. „ Tus „ fchen de Gereformeerden en Doopsgefinden (schrijft BRANDT) „ viel daerna, als of 'er niet geschils genoeg tusfchen beiden „ waere, ook strijdt over die gedooide dienstmaegdt, elke „ partij bewerende dat se in haere bedijdenisse was gestorven; „ ook schreef men haeren naem en einde in beider Martelaers „ boeken. Dan de Doopsgefinden bragten verscheide Rooms-

„ gefinde Schrijvers te voorschijn, die in dit verschil niet te „ verliefen hadden, en voor hun getuigden.”

Zie BRANDT, *Hist. der Reform. D. I.*

HOUT. Onder deezen naam zijn bekend twee boschjes, in de nabuurschap van even zo veele Hollandsche Steden, *Haarlem* en *Alkmaar*. De *Haarlemsche Hout*, van ouds *het Bosch*, of de *Wildernis* genaamd, ten Zuiden van de Stad, niet verre van het *Spaarne* gelegen, wordt reeds vermeld in eenen Brief van den Jaare 1284. Zij behoorde, toen en laater, aan de Graaflijkheid; doch de grond daar van wierdt, in den Jaare 1585, de eigendom der Stad, door koop van de Staaten, voor eene somme van vijfduizend Guldens. Van hier dat de Regeering van *Haarlem* het regt van aanstelling heeft van drie Kommisfariſen en eenen Houtvester, wien een Onder-Houtvester is toegevoegd. Tegenwoordig beſlaat *de Hout* niet meer dan zestig Morgens gronds; van merkelyk grooter uitſtrektheid was dezelve in vroegere dagen. De zulken, evenwel, maaken zich, naastdenkelyk, aan grootſpraak ſchuldig, die willen, dat zij moet gehouden worden voor de buitenſte grenſpaal der beplantinge van 't Huis *te Teijlingen*, onder *Sasfenheim*, die, van ouds, zich heel tot *Haarlem* zou hebben uitſtrekt. Ten tijde van het beleg door de Spanjaarden, in den Jaare 1573, wierdt *de Hout* geheel, immers voor het grootſte gedeelte, uitgerooid. Tien jaaren laater beſloot men een nieuwen *Hout* te planten. JAN VAN SCHOTERBOSCH, Zoon eens regeerenden Burgemeesters, plantte toen den eerſten boom. In eene vergrooting van den *Hout*, in den Jaare 1702, geſchiedde zulks door KORNELIS SYLVIVS, Zoon van den Burgemeester JOHAN SYLVIVS. De kleine Houtweg wierdt omtrent dien zelfden tijd beplant. De aangenaame wandelwegen en het ſtreelende gezang der Nachtegaalen lokken de Haarlemmers en andere Stedelingen derwaarts. — Van kleiner uitſtrektheid, dan die van *Haarlem*, is de *Alkmaarder Hout*, even buiten de Kennemerpoort gelegen. Hij beſtaat uit eenige Laanen van fierlyk geſchoorene boomen en fraaie Starrebosſchen. Hier en daar ontmoet men zitplaatzen, onder andere eene, van

welke men, langs zeven Laanen en Wegen, een verrukkelijk uitzigt heeft. Bij uitsteekendheid net en zindelijk wordt alles onderhouden.

Zie AMPSING, *Beschr. van Haarlem.*

HOUTEN, een Dorp, in 't Sticht van *Utrecht*, een uur gaans van de Stad, onder 't *Golj*. Beide Dorpen worden door éénen Leeraar bediend, die Lid is van de *Klasfis* van *Rheenen* en *Wijk*.

HOUTHORST, (GERARD) een vermaard Schilder, gebooren te *Utrecht*, in den Jaare 1592, naa de gronden der kunst geleid te hebben, onder het oog en onderwijs van den beroemden ABRAHAM BLOEMAART, deedt, ter zijner verdere volmakinge, eene reize na *Rome*. Zo uitsteekende waren de vorderingen, welke hij hier, binnen weinige jaaren, maakte, dat de keurigste Kunstkenneren zijne Stukken, vooral zijne *Nachtlichten*, met verwondering beschouwden. Menigvuldig aanzoek kreeg hij hier door, om voortbrengzels van zijn penzeel, van de aanzienlijkste mannen zijner Eeuwe, van verscheiden Kardinaalen, van de Koningen van *Engeland* en *Deenemarke*, en ook van den Prinse VAN ORANJE. Zijne beschaafdheid en geregelde levenswijze was, daarenboven, oorzaak, dat lieden van het hoogste aanzien hunne kinderen door hem in de Schilderkunst dedden onderwijzen. De kinderen der Koninginge van *Boheme*, Zuster van KAREL van *Engeland*, waren, onder andere, zijne leerlingen. Op de Vorstelijke Lustplaatze, 't *Huis in 't Bosch*, bij 's *Graavenhage*, zijn nog verscheiden voortbrengzels zijner kunst voorhanden. MARIA DE MEDICIS, Koninginne van *Frankrijk*, verwaardigde hem om door zijn penzeel gekonterfeit te worden. HOUTHORST beleefde een zeer hoogen onderdom.

Zie HOUBRAKEN.

HOUT-

HOUTRYK, een Regtsgebied, in Holland, strekkende ten Oosten van den Ban van *Polanen*, over Halfwegen tusschen *Amsterdam* en *Haarlem*, tot aan den Ban van *Sparwoude*, en 't *Hofambagt* ten Westen; aan de Zuidzijde wordt het bekabbel van het *Spiering-Meir*; aan de Noordzijde sloot het tegen den hoogen Spaarndammer Dijk, welke het Y keert; waarin, recht tegenover *Houtrijk*, het Eilandje *Ruigoors* legt, behoorende, voor de eene helft, onder den Ban van *Houtrijk*, en, voor de andere, onder dien van *Westzaan*. Hoewel onderscheiden van *Polanen*, wordt, egter, nog heden, gelijk van ouds, *Houtrijk* daar mede bediend in ééne Regtbank, van drie Schepenen, die alle jaaren verwisfelen.

Zie HALMA.

HOUTMAN, (KORNELIS) Zoon van PIETER KORNELISZOOM HOUTMAN, Brouwer te *Gouda*, bevondt zich, in den Jaare 1593, tot het drijven van Koophandel, te *Lisfabon*. De Hollanders voeren thans nog niet op de Oostindiën, doch kennen, bij naame, de voordeelen daar van, die meestal waren in handen der *Portugeezen*. De nieuwsgierigheid, die, waarschijnlijk, een verder uitzigt hadt, noopte HOUTMAN tot het doen van onderzoek omtrent de wijze en het beleid van den Indischen Handel. 's Mans naaspooringen kwamen hem duur te staan; op vermoeden gevat, wierdt hij in den Kerker geworpen. Van hier, egter, vondt hij middel, zijnen vrienden te *Amsterdam* te verzoeken om losgeld; om dit bij een te brengen, voegde hij 'er, als eene drangreden, nevens, een algemeen bericht wegens zijne gedaane ontdekkingen. Spoedig kwam hier op eene toereikende somme over, en hij zelve, in den Jaare 1594, in 't Vaderland te rug. Straks deelde hij zijnen vrienden de verzamelde kundigheden mede, wien dezelve zo gunstig voorkwamen, dat ze straks vier Schepen uitrusten, waar mede HOUTMAN, als Opperhoofd, in 't begin van April des Jaars 1595, uit *Texel* in Zee liep. Naa het doorstaan van eene aaneenschakeling van rampen en gevaaren, van verschillenden aart, lieten de Schepen, in Februarij des volgende

jaars, de ankers vallen aan den mond van Straat *Sunda*. Een Indiaanſche Loots bragt hen van daar na *Bantam*. HOUTMAN, thans den tijtel van *Kapitein-Majoor* hebbende aangenomen, hieldt nu en dan een mondgeſprek met de aanzienlijkſten van het Geweſt, telkens aan boord van zijn eigen Schip. Einde-lijk waagde hij het, om aan Land te treden, daar hij met den Gouverneur een Verbond floot, voornaamelijk oogende op onderlinge beſcherming tegen den gemeenen vijand. Bijkans ware HOUTMAN met de zijnen hier een ſlagtoffer geworden van den nijd der Portugeezen en de geveinsdheid des Keizers. Door waakzaamheid ontlook hij den gedreigden ſlag, en deedt de zaaken een zo gunſtigen keer neemen, dat hij, eerlang, den grond leide van een Komptoir op *Bantam*; aan 't welk eenige Arabiſche en Chineeſche Kooplieden, wel dra, hem Peeper kwam te koop bieden. Dit niettegenſtaande wierdt HOUTMAN, eene wijle tijds daar naa, in 't net gelokt. Aan land getreden, om ten Hove te klaagen over de agterlijkheid in het afleveren van Peper, hieldt men hem in verzekeringe, uit welke hij niet dan met veele moeite onſlagen wierdt. Naa de gekogte Peeper en eenige andere ſpecerijen te hebben doen aan boord brengen, verliet hij deezen ontrouwen oord. In de maand December kwam hij voor eene Stad, *Tubaon* genaamd, ten anker. Hij ontving aldaar een bezoek van den Koning, wiens minzaamheid wel haast bleek, eenen adder onder het gras te verbergen. Want, zo als men bezig was met het overhijzen van eenige geſchenken, kwamen verſcheiden landzaaten een der Schepen vijandig beſtormen. Een Hollandsch Koopman en een Kapitein lieten 't leeven in het gevegt, welk daar op volgde. Spoedig gaf HOUTMAN bevel om van hier te vertrekken, en den ſteven te wenden na 't Eiland *Madura*. Eene vijandlijke ontmoeting met de Landzaaten deedt het verblijf ook hier zeer kort duuren. Omtrent deezen tijd overleedt JAN JANSSE MOLENAAR, een der Hoofd-velhebbers van de Vloot. Men vermoedde dat hij aan vergif geſtorven was, en HOUTMAN hem hetzelfde hadt toegediend. De grond diens agterdogts was, dat zij in geduurige onmin geleefd hadden, en HOUTMAN zich eenige dreigende woorden laaten ontvallen, die tot deezen waan aanleiding gegeven hadden.

den. Men nam hem in verzekering; doch de Krijgsraad stelde hem spoedig op vrije voeten. Omtrent deezee tijd begon men op de thuisreize bedagt te zijn. HOUTMAN zeilde, ten dien einde, na een Eiland aan den Oosthoek van het Eiland *Java*, om 'er levensmiddelen te laaden. Hij verzamelde dezelve in menigte, en sloot tevens een Verbond van Vriendschap met den Koning van het Gewest. Op den zesentwintigsten Februarij des Jaars 1597 ligtte hij de ankers, en wendde den steven na het Vaderland; op den veertienden Augustus lieten de Schepen voor *Amsterdam* hunne ankers vallen. Weinig meer voordeels hadt deeze togt aangebragt, dan eene verbintenis met kleine Indiaansche Vorsten, en het baanen van den weg voor anderen, om met meer onbescroomdheids de afgelegene Gewesten van het Oosten te bezoeken. HOUTMAN deedt, zedert, een tweeden togt; van welken hij, egter, in het Vaderland niet is te rug gekeerd. Op aanhizing der Portugeezen wierdt hij, nevens verscheiden zijner landgenooten, door last van den Koning van *Achem*, in den Jaare 1599, vermoord.

HOUBE, of HOEVE (VAN DER) eertijds een zeer aanzienlijk, doch thans meestal vervallen Huis of Hofftede, in *Maasland*, voormaals de eigendom van den vermaarden MATTHYS VAN DER HOUBE, op wien het, bij erfenisfe, gekoomen was van zijne Voorzaaten. Een van deeze, en de stigter van dit gebouw, was

JAN VAN DER HOUBE, die leefde in den Jaare 1405. In den oorlog van den Heere VAN ARKEL met Hertog WILLEM VAN BEYEREN, Graave van *Holland*, hieldt hij de zijde des eerstgenoemden. Behalven een Natuurlijken Zoon, DIDERIK genaamd, liet hij naa:

GERRIT VAN DER HOUBE, die volgt.

Willem van der Houve. In den strijd bij *Corkum*, omtrent het Jaar 1418, wierdt deeze, dienende Hertoge JAN VAN BEYEREN, gevangen genomen, nevens zijnen Kapitein, den Heere *van Isendoorn*.

GERRIT VAN DER HOUBE wierdt beleend met het Huis en de Hofftede *van der Houve*, met tien Morgens Lands, behoorende deels aan de Graaflijkheid, deels aan de Baanderheeren VAN WASSENAAR. Hij liet naa eenen Zoon,

ADRIAAN

ADRIAAN VAN DER HOUBE, die, in den Jaare 1444, door Heer HENDRIK VAN WASSENAAR, beleend wierdt met tien Morgens Lands, gelegen in *Maasland*. PHILIPS, Graaf van Holland, verlijdde hem daar mede in het zelfde jaar. Hij hadt eenen Zoon, met naame,

JOOST VAN DER HOUBE, welke dit zelfde Leen, in den Jaare 1493, overdroeg op KORNELIS KROESING, Ridder, Heer van *Benthuizen*. Bij ANNA DUK, Dogter van GILLIS DUK, Heere van *Cattendregt*, verwekte JOOST eenen Zoon,

VRIES VAN DER HOUBE, die, bij MARIA VAN COUDENHOVEN, Dogter van FLORIS VAN COUDENHOVEN, naliet

FRANS VAN DER HOUBE. Door den Graaf VAN HOOGSTRATEN, als Stadhouder van *Holland, Zeeland, Friesland en Utrecht*, wierdt deeze, in den Jaare 1529, gelastigd, om, in *Brabant en Vlaanderen*, koopers te zoeken, eerst van negenendertighonderd Guldens 's jaars, en daar naa van drieduizend Guldens, in gevolge van het verlot, door de Staaten van Holland gegeven, om dezelve te mogen verzegelen op vijf Hollandsche Steden, ten laste van den Keizer. Hij was getrouwd met AGNETA DE GROOT, Dogter van HUGO DE GROOT en MARIA VAN ALMONDE. Bij deeze Vrouwe was hij Vadet van:

1. DAVID VAN DER HOUBE, die volgt.

2. *Vincent van der Houve*. In den Jaare 1562 was hij Schout van *Amersfoort*. Hij hadt eenen Zoon, *Frank van der Houve*, en deeze wederom eenen, met naame *Vincent van der Houve*, Kanunnik van de Domkerk te *Utrecht*, alwaar hij, in den Jaare 1623, kinderloos overleedt.

3. *Salomon van der Houve*, Bailjuw van *Schiedam*, doch, uit hoofde zijner aankleefinge van den Hervormden Goddienst, van zijn Ampt verlaaten, en op de *Gevangenpoort* in 's Hage gezet. Zeven jaaren zat hij hier opgeslooten. Ten einde van dezelve, uit zijne hegenisfe ontslagen zijnde, wierdt hij, ten tijde van het bemagtigen van *den Briele*, Kapitein ter Zee, in Staatschen dienst, en vervolgens Bailjuw van 's *Graavenhage*. Hier eindigde hij zijne dagen, zonder kinderen nae te laten.

4. *Gideon*

4. *Gideon van der Houve*, in den Jaare 1570, Raad en Rentmeester Generaal van Gelderland. Hij hadt ter Echtgenooten *Maria van Borssele*, en bij deeze verwekt:

- a. *Kornelis van der Houve*, die, bij *Catharina van Voorst*, Dogter van *Fredrik van Voorst*, Vader wierdt van
 - a. *Gideon van der Houve*, en
 - b. *Kornelis van der Houve*.

- b. *Karel van der Houve*, in den Jaare 1603, gestorven binnen *Ooffende*, gedurende het beleg dier Stad. Zijne Huisvrouw was *Johanna van Voorst*, Dogter van straks gem. lde *Catharina van Voorst*, en hij bij haar Vader van een Dogter

Maria van der Houve, getrouwd met N. Smulling.

DAVID VAN DER HOUBE, boven genoemd, was Bailjuw van Kennemerland. Behalven een Natuurlijken Zoon, *Jafon van der Houve*, in den Jaare 1590 Doctior in de Geneeskunde te *Sommelsdijk*, liet hij, bij zijne ondertrouwde Huisvrouw *Magdalenana van Florij*, eenen Zoonen naa,

HERCULES VAN DER HOUBE, van wegen het overlijden zijner Moeder vóór dat het huwelijk plechtig was ingezegend, door zijnen Vader gelegitimeerd, te *Brusfel*, op den tienden Junij des Jaars 1562; zijnde naaderhand, op den zevenden Maij des Jaars 1566, de Brief van Legitimatie geinterineerd voor de Kamer van Rekening in 's Graaenhage. HERCULES hertrouwde, op den veertienden April des Jaars 1574, met *Johanna Croeser*, Dogter van *Matthijs Croeser*, Ridder, en van *Anna Schoof*, en overleedt in den Jaare 1584. De vrugt deezer laatste echtverbintenisfe was

MATTHYS VAN DEN HOUBE, de beroemde Schrijver van het alomine vermaarde *Handvest-Kronijk*. Tweemaal is deeze getrouwd geweest: eerst met *Elizabeth van Steenhuis*, Dogter van *Joost van Steenhuis*, en van *Françoise van Maschereel*, *Wijnants Dogter*; daar naa met *Peternella de Heere*. In het Mannelijk oir is, met onzen MATTHYS VAN DER HOUBE, dit alomd Geslagt uitgestorven, alsoo hij slegts twee Dogters naaliet:

Johanna van der Houve, en

Anna Peternella van der Houve.

Zie M. V. D. HOUBE, *Hand. Kronijk*, D.
II. V. LEEUWEN, *Batav. Illustr.*

HUBER, (ULRICUS) wierdt gebooren, te *Dokkum*, in *Friesland*, op den dertienden Maart des Jaars 1636. Naa de gronden der Taalkennisfe, in zijne Vaderstad, geleid te hebben, vertrok hij, in den Jaare 1651, na *Franeker*, en genoot aldaar, in de Regtsgeleerdheid, het onderwijs van den Hoogleeraar WISENBACH. Te *Utrecht* hoorde hij, vervolgens, de lesfen van de Heeren ANTONIUS MATTHÆI en CYPRIANUS REGNERUS. Volgens 't gebruik dier tijden, beving hem ook de lust, eene uitlandfche Akademie te bezoeken. Een jaar fleet hij te *Marpurg*, en beklom, naa zijne wederkomst in 't Vaderland, den trap van Doktor in de Regten. Hij bereikte thans den ouderdom van eenentwintig jaaren. Reeds zo vroeg in zijnen leeftijd droegen de Bezorgers van het Friefche Hoogefchool aan hem op, het onderwijs in de Gefchiedenisfen en Welfpreekendheid. Vóór het aanvaarden van dien post, 't welk gefchiedde in den Jaare 1658, verkoos hij, nog eenigen tijd, zijn verblijf te *Straasburg*, bij den vermaarden BOEKLERUS. Men verhaalt, als een blijk zijner naarftigheid, in het waarneemen van zijn Hoogleeraarampt, dat hij, dikmaals, van 's morgens ten zes tot 's avonds ten acht uure, openbaare en bijzondere lesfen gaf. De Hoogleeraar WISENBACH, een van HUBERS Leermeesteren, in den Jaare 1665, overleeden zijnde, vervulde hij, zedert, diens regtsgeleerden Stoel. Niet lang hadt hij dien Zetel bekleed, of hij wierdt na *Leiden* verroepen; doch hij wees dit aanbod van de hand. 's Lands Staaten betoonden hun genoeg en over dit besluit, door het verhoogen zijner Wedde, en kort daar naa, met behoud van rang en inkoomen, hem te bevorderen tot de waardigheid van Raad in het Provinciaale Gerigtshof. Thans moest HUBER zijn verblijf houden te *Leeuwaarden*; van waar hij, egter, naa verloop van drie jaaren, na *Franeker* wederkeerde, met den titel van *Oud-Raadshoof* en ontslag van openbaare lesfen. Men schonk hem, daarenboven, een ruim Jaargeld, nevens den rang, naast den *Rektor Magnificus*, boven de andere Hoogleeraars. Hij overleedt in den Jaare 1694, nalaatende drie Zoonen. Een van dezelve, met naame ZACHARIAS, heeft, zedert, zich insgelijks beroemd gemaakt, door zijne Regtsgeleerde Weetenschappen. Nog heden bloeit, in *Friesland*, dit aanzienlijk Geflagt. Een Lid van hetzelfde, de Heer en Mr. HARMANUS ULRICUS HUBER, bekleedt

in Fris-
te gronden
den verzoek
in die in de
opere vuer-
de die in te
causa. Voge
r, een vuer-
pog, voluit
van Dohm in
verwijng zoo-
doogers van het
in de Geschie-
arden van dien
rhou hij, nog
den vermanen
vuerlicht, in
u hij, d'vuer-
ste, vuerhore en
vuerhore, een vuer
overleeden tijde,
vuer. Wie lang had
in Liden vuerpog
Liden vuer-
het vuerhore vuer-
in vuer- en inkommen,
in had in het Provin-
in vuerhore vuerhore en
vuerhore van drie je-
vuerhore Oud-Raad-
in vuerhore vuerhore, die
vuerhore vuerhore den vuer-
in vuerhore vuerhore met
vuerhore vuerhore ge-
vuerhore vuerhore vuerhore
vuerhore vuerhore vuerhore
vuerhore, vuerhore

ULRICUS

*Primum Elog. et Hist. in A.
Dain Senator in Supr. Fris. C.
Aat.*

ULRICUS HUBER *FRISIUS* J.C.

*Primum Elog. et Hist. in Acad. Francq. mox ibid. Juris priv. et publ. Professor.
Dein Senator in Supr. Fris. Curia Exinde in Academiam Honoris causa revocatus.*

Ætat. L VII.

MDC XCH.

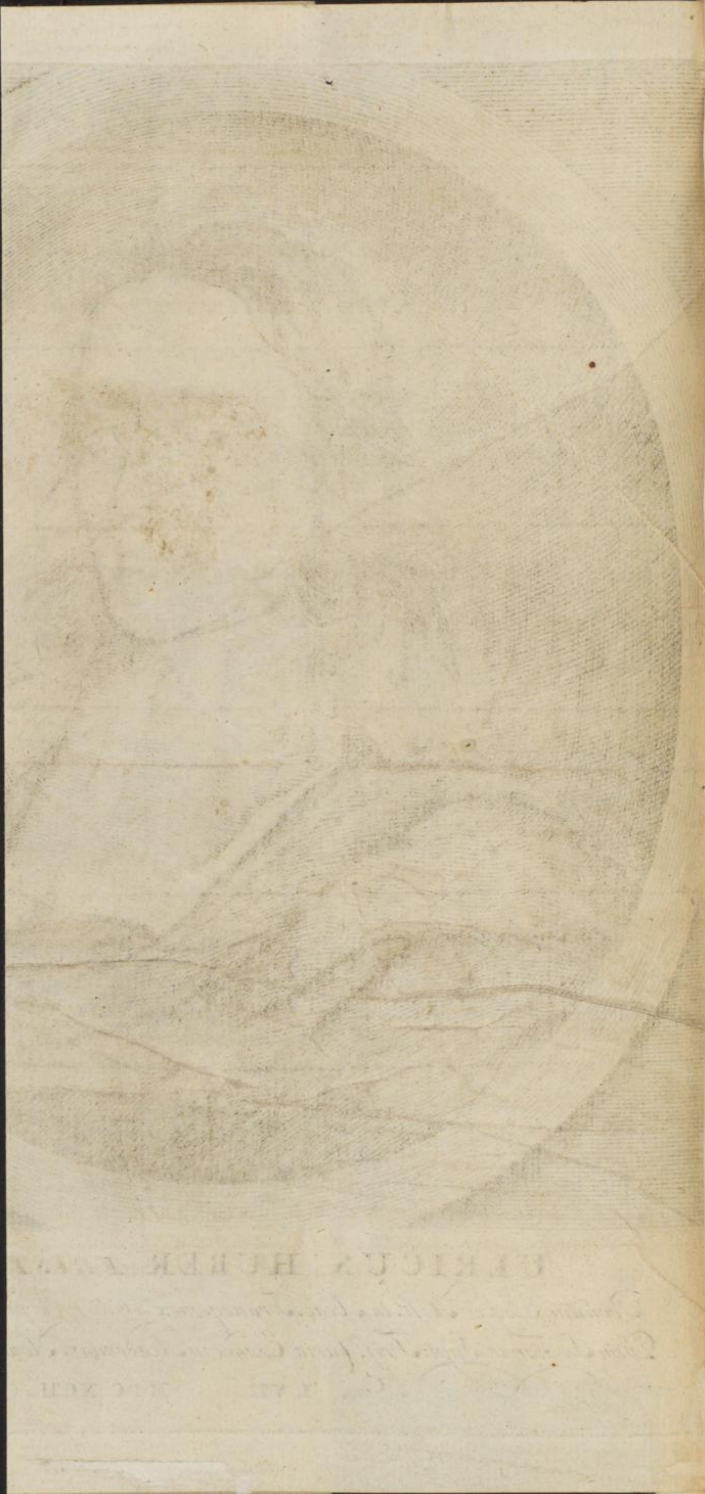

ERICH'S HUBER AMATEUR

de
de
de
de
de

H
o
l
l
a
n
d
s
T
i
e
r
k
e
n
b
r
a
g
r
o
e
m
i
n
k
e
r
k
e
n
b
e
n
d
z
i
j
n
k
o
m
k
u
n
d
e

H
w
a
s
B
u
r
g
e
r
v
a
n
d
e
r
i
n
a
l
l
e
n
g
e
n
J
o
h
a
n
n
e

HUBRECH

...der de Raadsheerlijke
...schriften van den Ho
...over de Reggele
...hielden.

HUBRECHT JACOB
HUBERTUS GEMONT, ge
lands, te anbreving
Tien jaren siet hij te
van den Dage, dat hij,
Het noemen. Het port
ken, der boogtinge en
bragt hij ten voorloop,
roer, bij de makomel
in komst geraakte me
ten willende haeren ko
bende, om lang voo
zijne Straiken uit de
komeheid bezeten
kunnen geeven. 's
den Jaere 1628.

HUCHTENBAUC
was de Zoon van
Burgemeester U
RESTEN, eerst I
VAN CAT, en in d
der vermaerde O
in den Jaere 1565.
afstoppinge van he
navigers te doen
geheel daer toe verlic
Johanne uit der C
RECTOR VAN BUIWIER

aldaar de Raadsheerlijke waardigheid. Menigvuldig in getal zijn de schriften van den Hoogleeraar HUBER. Zij handelen, meestal, over de Regtsgeleerdheid, en eenige weinigen over de Geschiedenissen.

Zie VITRINGA, *Oratio Parentalis*.

HUBRECHT JACOBSZ, anders ook bekend bij den naam van HUBERTUS GRIMANI, gebooren te *Delft*, trok, al vroeg, buitenslands, ter aankweekinge van zijne zucht tot de Schilderkunst. Tien jaaren sleet hij te *Venetie*, en genoot 'er zo veele gunst van den *Doge*, dat hij, zedert, naar diens naam, zich GRIMANI liet noemen. Het portretschilderen was zijn hoofdbedrijf. Stukken, der hoogatinge en bewonderinge van alle kenners waardig, bragt hij ten voorschijn, vooral in zijne vroegere jaaren. Zijn roem, bij de naakomelingschap, is eenigzins gedaald, zints hij in kennisse geraakte met Engelsche Heeren. Deeze, zich door hem willende laten konterfeiten, doch geen gedulds genoeg hebbende, om lang voor hem te zitten, moest hij, bij wijlen, zijne Stukken uit de hand geeven, voor dat dezelve die volkomenheid bezaten, welke zijn penfeel daar aan zou hebben kunnen geeven. 's Mans overlijden viel voor in *den Briel*, in den Jaare 1628.

Zie HOUBRAKEN.

HUCHTENBROUCH, (ALBRECHT VAN) een Utrechtsch Edelman, was de Zoon van JOHAN of JAN VAN HUCHTENBROUCH, Ridder, Burgemeester te *Utrecht*, en van MARIA VAN EGMOND VAN MERESTEIN, zedert haars Mans overlijden hertrouwd met JAKOB VAN CATS, en in den Jaare 1555 gestorven. ALBRECHT was een der vermaardste Ondertekenaaren van het Verbond der Edelen, in den Jaare 1565. Het voorbeeld, welk hij daar mede gaf, ter affchuddinge van het Graaflijke dwangjuk, zocht hij ook elders naavolgers te doen vinden, inzonderheid in *Friesland*. Gelegenheid daartoe verschafte hem zijn huwelijk met eene Adellijke Jonkvrouwe uit dat Gewest, MARIA VAN HOXWIER, Dogter van HECTOR VAN HOXWIER, Ridder, Heere van *Rijnouwe*, en van
DOED

DOED HOLDINGA. Hier door hadt hij aldaar veele maagen van aanzienlijken huize. Naamtekening en voorspraak, hoe gevaarlijk ook, in dien tijd, was, egter, 't minste, dat hij voor de zaak der vrijheid deedt. Toen de Heer van BREDERODE, in den Jaare 1567, te *Vianen*, heimelijk volk verzamelde, aanvaardde hij, als Hopman, of Kapitein, het bevel over een Vaandel Voetknegten. Nog in 't zelfde jaar zegt hij, nevens de Heeren van NYVELD EN RENESSE, eenen Schans, te Vreeswijk aan de Vaart, buiten *Utrecht*, te bemagtigen; doch wierdt daar in verhinderd door Hertog ERIK VAN BRUNSWYK, die, in een gevegt, allen drie eene volslagene nederlaage toebragt. Door dit alles was hem de moed niet ontzonken, noch de hoop op betere tijden van hem geweeken. Om deeze te doen gebooren worden, onttrok hij zich niet, daar het zwaard geene baate deedt, zijne beurs te openen. In eene schriftlijke verbintenisse, in 't laatst van 1567, of in 't begin van 1568, tusschen verscheiden Vrijheidszoonen aangegaan, ter schraaginge van het bijkans vervallen Verbond, en om de Vrijheid met de Wapenen te herstellen, verpligte hij zich tot het opbrengen van vierhonderd Guldens Brabantsch. Wat laater was hij een der Edelen en Grooten, met welke Prins WILLEM DE I, onder verziende benaamingen, heimelijk verstand hieldt. Aan HUCHTENBROUCH hadt men dien van ADOLF VAN ZON toegevoegd. Geen wonder, dat hij, om alle deeze bedrijven, door den Aardswingeland ALVA, gebannen en zijne goederen verbeurd verklaard wierden. Of hij de vervolging buiten zijn Vaderland ontweeken zij, is ons niet gebleeken. Indien hij 't gedaan hebbe, moet zijne uitlandigheid van korten duur geweest zijn. Immers men vindt aangetekend, dat hij, in den Jaare 1571, eenen toeleg waagde, om de Stad *Utrecht* tot de zijde van Prins WILLEM te doen overgaan; waar in hij, egter, ongelukkig slaagde. Zedert vinden wij zijnen naam, in 's Lands Geschiedenissen, niet vermeld. Hij overleedt te *Woerden*, in den Jaare 1580. Hij liet eenen Zoon naa, JOHAN genaamd, Kolonel van een Utrechtsch Regiment en Bevelhebber van *St. Andries*. Hij sneuvelde in het beleg van *Oostende*, in den ouderdom van zevenendertig jaaren.

Zie BOR, HOOFT EN TE WATER.

HUCH-

JOANNES HUDDE,
Burgemeester en Raad der Stad Amsterdam.

A. P. de Witt, delin. na 's Schilders by den Meester Geest. Koer. Mr. J. D. D. de Salomonz, Hoofd-Officier der Stad. Amsterdam. 1717. Nieuwtrabon. sculp.

Hier
der
vader
niet
om te
om zi
ne ge
ervan
ven.
Pav
zig
wa
ma
an,

Hier
stigt
voor
scheide
ARENS
en wier
bekend
's jaars
rusings
KONEL
in den
en vier
den jaars
voor opr
men geb
wegen
,, vanden
,, in land
ven een
Gellag,

HUCHTENBURG, (JOHAN VAN) gebooren te *Haarlem*, in den Jaare 1646, in zijn Vaderland, eerst de Teken- en daarnaa de Schilderkunst, met merkelijke vorderingen, beoeffend hebbende, ondernam, in den Jaare 1667 eene reize na *Italie*. Hij wierdt daar toe uitgelokt, deels uit zucht ter verdere aankweevinge van zijn kunstvermogen, deels omdat hem derwaarts was vooruit gereisd een ouder broeder, JAKOB VAN HUCHTENBURG, een ervaren Schilder van Romeinsche gezigten, doch vroeg gestorven. Op zijne wederreize uit *Italie*, ontmoette JOHAN, te *Parijs*, den Kunstschilder VAN DER MEULEN: onder diens opzigt oeffende hij zich nog eenigen tijd, tot in den Jaare 1670, wanneer hij in zijn Vaderland wederkeerde, en eenen aanvang maakte met het vervaardigen van verscheiden kunststukken, die hem, zedert, een onsterflijken naam verworven hebben.

Zie HOUBRAKEN.

HUDE. (JOANNES) Overbekend is, te *Amsterdam*, het Geslagt van deezen naam, als hetwelk, voor Schepensbank en voor den Agtbaaren Raad, zo wel als voor de Beurs, verscheiden bekwaame mannen heeft uitgeleverd. HENDRIK HUDDE ARENSZ nam, reeds in den Jaare 1587, zitting in den Raad, en wierdt, het jaar daar aan, Schepen der Stad. Vijfmaalen bekleedde hij, zedert, dien post, en stierf in den Jaare 1596. 's Jaars te vooren was hij een der bekostigers der eerste uitrustinge van vier Schepen na de Oostindiën, onder bevel van KORNELIS HOUTMAN. Een ander, insgelijks HENDRIK genaamd, in den Jaare 1618, door aanstelling van Prinsse MAURITS, Raad, en vier jaaren later Schepen geworden, verklaarde zich, in den Jaare 1628, tegen Burgemeesteren, toen deeze, uit vreeze voor oproer in de Stad, eenige Vaandelen Krijgsvolk daar binnen gebragt hadden. Hij schroomde niet, hun openlijk aan te zeggen „ dat zij, 's Lands Soldaaten doende koomen voor „ de paalen deezer Stede, zonder voorgaande Resolutie van „ den Raad, gehandeld hadden tegen de Privilegiën.” Behalven deeze, ontmoeten wij nog verscheiden anderen van dit Geslagt, op de Regeeringslijsten van *Amsterdam*, doch geent van

van allen met de Burgemeesterlijke waardigheid bekleed, behalven onzen JOANNES HUUDE. Hij was de Zoon van GERARD HUUDE, Commisfaris van kleine zaaken, gedurende de Jaaren 1623, 1624 en 1625, en wierdt in den Jaare 1667 tot Raad, in 't volgende jaar tot Schepen verkoozen, en vervolgens, in September des Jaars 1672, bij de buitengewoone verandering der Regeeringe, tot Burgemeester aangesteld. Negentienmaalen bekleedde hij, zedert de eerste reize, deeze hooge waardigheid. Zeer veel aanzien en groot gezag hadt deeze Heer in zijne Geboortestad, aan welke hij ook zeer gewigtige dienften heeft beweezen. Zijne bedreevenheid in de Wiskunde, waar van wij, vervolgens, nader verslag zullen doen, was oorzaak dat hij, nevens de Heeren GERARD HASSELAAR en KORNELIS VLAMING VAN OUDSHOORN, in den Jaare 1670, wierdt gelastigd, om, met Burgemeesteren en Thesaurieren het opzigt te hebben over het leggen van de groote Amstelsluis. Naadat de Franschen, in den Jaare 1672, over den Rhijn waren getrokken, en men ook voor eenen aanval op *Amsterdam* bedugt was, wierdt, onder anderen, aan den Heere HUUDE toevertrouwd, het te werk stellen van de groote Overstroominge, om alzo eene vijandlijke aannadering tot de Stad te weeren. Drie jaaren laater was hij een der Gemagtigden van den Raad, tot het be- raamen van een Ontwerp, wegens eene nieuwe Waterkeering langs den buitenkant der Stad aan het Y. Behalven deeze ver- rigtingen, het welzijn van *Amsterdam* raakende, wierdt ook de Heer HUUDE meermaalen toegelaaten in geheimen, den toestand van 't gemeene Land betreffende. Volgens 't schrijven van den Franschen Gezant Graave d'AVAUZ, zou zijne Hoogheid Prins WILLEM DE III, in 't Jaar 1683, door den Heer VAN DYKVELD, hem hebben overgehaald om de toestemming te geeven tot de berugte aanwerving van zestien duizend man, tegen welke de meerderheid der Amsterdamsche Regeeringe zich zo ijverig ver- klaarde. Vast gaat het, dat hij, nevens de Heeren GEELVINCK en WITSEN, in 't geheim wierdt toegelaaten, wegens 's Prinzen vermaarden overtogt na Engeland, ter bezitmeeninge van den throon diens Koninkrijks.

Iet bijzonders hadt Burgemeester HUUDE, te weeten, dat hij, onder het waarneemen van Stads- en Staatsbewind, zijne snipper-
uuren

uuren besteedde aan de beoeffeninge van Wiskundige Weetenschappen. Zints zijne vroege jeugd voedde hij daar toe eene buitengemeene zucht. 't Was, mischien, om deeze aan te kweeken, dat hij eene reize na *Frankrijk* deedt. Althans is 'er nog een Brief voorhanden, in het begin des Jaars 1659, door hem, uit *Saumur*, aan den beroemden Haarlemschen Wiskunstenaar HENRIK VAN HENRAAT geschreeven. In dat zelfde jaar gaf FRANCISCUS VAN SCHOOTEN, Hoogleraar in de Wiskunde te *Leiden*, van den jongen HUUDE eenige kleine verhandelingen in 't licht, welke bij alle des kundigen hooglijk geprezen wierden. Zij waren van den volgenden inhoud, welke duidelijk aanwijst dat hij tot de diepste geheimenissen dier verhevene Weetenfchap was doorgedrongen: *Aanmerkingen over de bewijzen der Eigenschappen van den Cirkel. Manier om de irrationaale Wortels uit te drukken. Over de Herleiding der Equatien. En eindelijk over de Grootsten en Kleinsten.* HUUDE was, wijders, een der eersten, welke hier te Lande, de Meetkunst van den vermaarden DES CARTES bekend maakten, en in agting helpen brengen. Daarenboven hadt hij zijne Wiskundige weetenfchap toegepast op het berekenen van Lijfrenten. Veel voordeel trok de Regeering uit zijnen arbeid, ter gelegenheid der geldligtingen, welke in zijnen tijd gedaan wierden. De vermaarde LEIBNITS gewaagt met lof van 's Mans berekeningen. Een geschil, tusfchen den Koning van Deenemarke en de Algemeene Staaten, over de belastingen op de Houtfchepen, welke van hier op Noorwegen vaaren, hadt den Heer HUUDE doen bedagt zijn op eene manier om de Schepen naauwkeurig te meten. De Heer WITSEN heeft dezelve gemeen gemaakt in zijnen *Scheepsbouw*. Volgens het oordeel van den Amsterdamschen Hoogleraar VAN SWINDEN, een zeer bevoegd Regter, behoeft de manier des Burgemeesters voor die van latere Wiskunstenaaren niet te wijken. De Heer HUUDE overleedt in den Jaare 1704, zonder kinderen. Volgens den Heere WAGENAAR zouden onder de Erfgenaamen nog verscheiden Mathematische Schriften berusten, welke door den druk niet zijn gemeen gemaakt, omdat de laatste hand aan dezelve nog niet geleid is.

Zie P. FRANCIJ, *Poemata*; J. WAGENAAR, *Befchr. van Amsterdam*.

HUUD.

HUIGENS, (CONSTANTYN) bekleedde, eerst bij Prinse WILLEM DEN I, den post van Geheimschrijver, en vervolgens dat zelfde ampt bij den Staat der Veréénigde Nederlanden. Hoe 't zelfde bloed der kloekheid, als in de naazaaten, reeds den Stamvader door de aderen speelde, toont 's Mans volgende onverzaagd bedrijf. De Spanjaarden, gedurende den loop van hunnen Oorlog met de Nederlanden, in 't open veld, naar hunnen zin, niet naar genoegen slaagende, zогten, bij wijle, omkoopning en verraad in den arm te neemen. Dit deedt, onder andere, de Spaansche Gezant te Londen, Don BERNARDYN DE MENDOZA, in den Jaare 1581. Op *Vlissingen*, in Zee-land, hadt hij het oog laten vallen, als eene deure openende van geheel *Walcheren*. Naa menig vrugtloos aanzoek, vondt hij, eindelijk, twee Bevelhebbers van Oorlogschepen, WILLEM JANSZOOM VAN HOORN en KORNELIS LEENHOUDER. Zij waanden zo veel gezags, in gemelde Stad, te hebben, dat indien zij gevolgd wierden van eenige Koningschepen, met Soldaaten gelaaden, op hen geen argwaan, en de Stad voorzeker in hunne magt zou vallen. Eenig geld op hand was het onderpand diens verdrags. Intuschen hielden VAN HOORN en LEENHOUDER heimelijk verstand met den Prinse, wien zij alles overbrieften. Eene wijf daar naa vergt VAN HOORN, onder schijn van aanhang te winnen, eenige duizenden Kroonen van MENDOZA; die hem daar in te wille was, mids VAN HOORN'S Zoontje, een kind van tien of twaalf jaaren, in gijzeling te zullen hebben. Noode besloot hier toe de Vader, en niet dan onder schriftelijk verband des Ambasfadeurs, dat het jongskén niet buiten *Engeland* zou vervoerd worden. Prins WILLEM hadt VAN HOORN tot dit hard besluit overgehaald, met toezegging van door gunst der Koninginne het kind te zullen verlossen, zelf in gevalle de vijand, gelijk men in den zin hadt, binnen *Vlissingen* ware in 't net gelokt. Hoe 't hier mede afliep, behoort niet tot mijn plan. Mij staat alleen te verhaalen, de handigheid van HUIGENS, in het redden van het Jongskén VAN HOORN.

Omtrent het einde van Majj zondt zijne Doorluchtigheid den Heer HUIGENS na *Londen*, daar hij zijnen intrek nam in eenen herberg, in welken veele Franschen gehuisd waren, van wel-

ke

ke hij zich voor eenen Landsman uitgaf, gekoomen om het Rijk te bezigtigen. Naa eene wijle verblijfs, vervoegde hij zich bij LA FONTAINE, Leeraar der Fransche Kerke, om met dien te overleggen een middel om in des Gezants wooning toegelaaten, en aangaande den toestand van het kind onderrigt te worden. Wijders verzogt hij den Leeraar om hem in kennisfe te helpen aan den Geheimschrijver der Koninginne WAL-SINGHAM, aan wien hij schrijven van den Prinsfe hadt, raakende de losfing van 't bewuste kind. Groot nut deedt den Heere HUIGENS deeze Engelschman. Hij leerde hem, door gunst van een belend Kerkje, de gelegenheid van 's Ambasfateurs wooninge genoeg kennen, dat hij 't eindelijk beflondt, zijnen slag waar te neemen. Op eenen middag, ('t was juist de stond als *Vlissingen* zou geleverd worden) terwijl de Gezant MENDOZA was uitgereeden, en het kind, met eenige anderen, voor het huis speelde, doet HUIGENS, door eenen van 's Prinsefen *Hellebardieren*, ANTONI VERMEEREN genaamd, die hem verzelde, den jongen VAN HOORN opvatten; die, voorts, met zijnen roof, na zeker huis snelt, 't welk voor en agter open stondt, van dit in een tweede, en van daar na een derde. Den krijtenden jongen stilt hij, onder het loopen, met klein geld, of snuisterijen. De Spaansche knechts, op het gerugt toefchiegende, vervolgen de schaakers, zo digt op de hielen, dat HUIGENS zich met den Degen in den vuist moest verweeren, tot dat 'er volk op de been kwam.

Onder dit alles kooit de Gezant MENDOZA thuis, en het bedrijf vernomen hebbende, begeeft hij zich op straat, maakt een groot misbaar met schreeuwen *mijn Zoon, mijn Zoon*, om de omstanders te doen gelooven dat het zijn eigen kind was; snelt wijders na 't Hof, om der Koninginne zijnen nood te klaagen: tot welke hij, egter, thans geen toegang vindt. HUIGENS vervoegt zich, inmiddels, bij den Geheimschrijver WAL-SINGHAM, die hem heimelijk voortholp, in een scheepje; waar in hij, nogthans, door MENDOZA, die hem gewapend naazette, bijkans ware betrapt geworden. Zo kooit, ten laatste, HUIGENS, met het jongskén, bij zijne Doorluchtigheid Prins WILLEM; die, hem ter eere en tot loon van zijnen dienst, deedt vervaardigen een gouden Gedenkpenning, met de borst-

beelden van den Prinse en de Prinsesse gefierd, en deeze woorden tot Opschrift draagende: MANDATI STRENUE EXECUTI MONUM. dat is: *Gedagtenis van een kloekmoedig uitgevoerd bevel*. Zo wonder wel behaagde het bedrijf van HUIGENS aan de Engelschen, dat ze het ten toon stelden in eene schilderij, die, nog lang daar naa, bewaard wierdt in het huis van den Graave VAN ARONDEL. Het geredde kind, NIKLAAS WILLEMSZOOM genaamd, wierdt naaderhand Bevelhebber te water, en erkende dikmaals zijne behoudenis aan Heere HUIGENS, „als hebbende „ hij (schrijft HOOFT) op den drempel van lijflijke en geestlijke „ slaavernije gestaan.” De Heer CHRISTIAAN HUIGENS was de Zoon van KORNELIS HUIGENS, een' Brabantsch' Edelman, en van GEERTRUID BAK, Dogter van CHRISTIAAN BAK. In het zesentwintigste jaar zijns ouderdoms hadt hij zich in 't huwelijk be-geeven, te *Antwerpen*, met SUSANNA HOEFNAGEL, Dogter van JAKOB HOEFNAGEL, een schatrijk man; gelijk, onder andere, kan blijken uit zijn opschot van driemaal honderduizend Guldens, om te dienen tot stillinge der muitende Spaansche Knechten, te *Antwerpen*, in den Jaare 1576. Op verzoek van Prinse WILLEM DEN I, zal CHRISTIAAN HUIGENS, waarschijnlijk, zich in zijnen dienst, en voorts na de Nederlanden begeeven hebben. Hij overleedt in 's *Graavenhage*, in den Jaare 1624, en liet naa vier kinderen:

I. MAURITS HUIGENS, gebooren in 's *Hage*, den twaalfden Maij des Jaars 1595. Zijnen voornaam ontleende hij van Prinse MAURITS, die als Gevader over zijnen doop gestaan hadt. Naa den dood zijns Vaders, wierdt hij, in deszelfs plaats, Geheimschrijver van den Staat der Veréénigde Nederlanden.

II. KONSTANTYN HUIGENS, van welken, vervolgens, in een afzonderlijk Artikel, zal gehandeld worden.

III. GEERTRUID HUIGENS, die de Echtgenootte wierdt van PHILIP DOUBLET, Heere van *St. Anneland*, Rentmeester Generaal van de Veréénigde Nederlanden.

IV. KONSTANTIA HUIGENS, gebooren den tweeden Augustus des Jaars 1602, gehuwd aan DAVID LE LEU DE WILHEM, Raad des Prinse van ORANJE en in den Hove van Brabant.

HUIGENS, (KONSTANTYN) *Heer van Zuilichem*, tweede Zoon van Heere CHRISTIAAN, boven vermeld, wierdt geboren in 's *Graavenhage*, op den vierden September des Jaars 1596. Zucht tot geleerdheid en eene vlijtige beoeffening van de fraaie Letteren, met naame ook van de Dichtkunde, kenmerkte zijne vroege jeugd en jongelingschap. Wel haast verworf hij eene plaats onder de fraaiste vernuften zijner Eeuwe. Lieder van smaak leezen nog heden, en zullen 't altoos doen, met greeftigheid en genoegen, zijne Latijnsche en Nederduitfche Gedichten, onder de tijtels van *Momenta defultoria*, of *Snipperuuren*, en *Korenbloemen*, in 't licht gegeven. Gedurende het Stadhouderschap van Prinse FREDERIK HENDRIK wierdt hij tot deszelfs Geheimschrijver aangesteld. Vervolgens bekleedde hij dien zelfden post bij de Prinzen WILLEM DEN II en DEN III. Tweeënzestig jaaren diende hij het Huis van Oranje, met veel ijver en getrouwheid. In den Jaare 1661 deedt hij eenen keer na 't Fransche Hof, om aldaar te bewerken de wedergaave van het Prinsdom *Oranje*, 't welk door den Koning van Frankrijk in bezit was genomen. 't Liep aan tot in den Jaare 1665, eer dit oogmerk wierdt bereikt. Thans deedt de Heer HUIGENS eene reize na dat Prinsdom, en nam 'er, van nieuws, in naame zijns Meesters, bezit van, met een statelijken toefstel van plegtigheden. De Heer HUIGENS leefde in groote gemeenzaamheid met de grootste vernuften zijner Eeuwe, zo buiten als binnenlands. De veelvuldige Brieven, aan hem geschreeven, toonen, in welk eene agting en eere hij wierdt gehouden bij den Ridder NOOFT, die hem elders noemt, in zijne kragtige taal „ inborst ge- „ zooght met 'en room der zinnlijkste zeeden; vernuft doorzult „ in 't mergh der heufche Konsten en achtbaarste Weetenschap- „ pen; kerne der aardigheid, en ooghelijn van 't Hof.“ Hij overleedt in 's *Hage*, in den Jaare 1687, bijkans het negentigste jaar zijns ouderdoms. In zijn huwelijk, met SUSANNA BARLÆUS, Dogter van den vermaarden Hoogleeraar CASPAR BARLÆUS, hadt hij verwekt: 1. KONSTANTYN HUIGENS, die hem opvolgde in zijnen post van Geheimschrijver van Prinse WILLEM DEN III, doch reeds in den Jaare 1697 overleedt. 2. CHRISTIAAN HUIGENS, van wien, in het volgende Artikel, zal gesproken worden; en 3. N. HUIGENS, Afgevaardigde in het Edef

Mogende Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, te *Rotterdam*, alwaar hij overleedt, in de maand Julij des Jaars 1699.

HUIGENS, (CHRISTIAAN) wierdt gebooren in 's *Hage*, op den veertienden April des Jaars 1629. De vroege blijken van zijnen veelbeloovenden geest bewoogen zijnen Vader, om, door eigen onderwijs en vreemde hulpmiddelen, zijne edele Zielsvermogens te ontwikkelen. Het leeren van de gronden der Latijnsche en Grieksche Taale, van die der Muzijk, Aardrijks- Reken- Wis- en Werktuigkunde: dit alles hieldt hem bezig tot zijn zeventiende jaar. Thans zondt hem zijn Vader na het Leidse Hoogeschool, alwaar hij, onder den vermaarden VINNIUS, zich in de Regtsgeleerdheid oeffende. Tevens diende hem de Hoogleeraar VAN SCHOOTEN ten Leidsman op het spoor na hooger vorderingen in de Wiskunde. In den Jaare 1647 begaf hij zich na *Breda*, en vertoefde 'er twee jaaren. Thans verzelde hij, als Edelman, Graaf HENDRIK VAN NASSAU, op eene reize na *Holstein* en *Deenemarke*. *Frankrijk* was, ten deezen tijde, zeer vermaard, zo om zijne bekwaame Regtsgeleerden, als schrandere Wiskunstenaars. Te *Angers* beklom hij, in den Jaare 1655, den trap der Doktoraale waardigheid in de Regten. Tweemaal bezogt hij, zedert, dat Koninkrijk, en ook eenmaal *Engeland*. Intuschen was hij bekend geworden bij den grooten Staatsdienaar COLBERT. 's Mans verdienste kennende, bewoog deeze hem, onder toezegging van eene aanzienlijke jaarwedde, om zijn vast verblijf te vestigen te *Parijs*. Hier woonde hij, van het Jaar 1666 tot in den Jaare 1681. Zijne afneemende gezondheid, en vooral de trek om zijne dagen in het Vaderland te eindigen, bewoog hem toen om *Frankrijk*, voor altoos, te verlaten. Onder zijne bloedverwanten nam hij thans zijn verblijf, in den *Hage*, alwaar hij, in den Jaare 1695 overleedt, in den ouderdom van zesenzestig jaaren. Overbekend zijn 's Mans vorderingen in de Wis- en Werktuigkunde. Zijne ontdekking van het *Slingeruurwerk* heeft hem een onsterflijken roem verworven. Zijne Meetkundige Betoogingen daar omtrent, in 't Latijn geschreeven, droeg hij op aan Koning LOBEWYK DEN XIV. Reeds te vooren was HUIGENS, door dien

Vorst,

Vorst, met een aanzienlijk Jaargeld beschonken, en door de Akademie der Weetenschappen tot Lid aangenomen: eene eer, welke, toenmaals, aan uitlanders, zeldzaam wierdt beweezen. Die zelfde eere was hem betoond door de Koninklijke Akademie der Weetenschappen te *Londen*. Onder zijne uitvindingen wordt ook geroemd een fraai, hoewel eenvoudig, Werktuig, waar door hij de beweging der Planeeten, volgens 't zamenstelzel van COPERNICUS, zeer duidelijk en juist vertoonde. De ontdekking van den besaamden Ring rondom Saturnus, als mede van een derden Wagter of Maan bij die Planeet, was ook de vrugt zijner Starrekundige Waarneemingen. HUIGENS is nooit getrouwd geweest, „ omdat (schrijft BAYLE) het huwelijk niet wel schikte „ voor een Man, die zich geheellijk overgaf aan het naaspooren van de diepste Verborgenheden van Meet- Starre- en „ Werktuigkunde.”

Zie BAYLE, *Dict. Crit.*

HUIGEN, of HEER-HUIGENWAARD, een droog gemaakte Meir, in *Westfriesland*, dus genaamd, wil men, naar Heer HUGO, of HUIG van *Aspendelft*, eersten Bailjuw van *Nedenblik*, die, in den Jaare 1296, van de Westfriezen dood geslagen wierdt. Van ouds zou deeze Waard gemeenschap gehad hebben met de *Schermer*. Een Amsterdamsch Koopman, HANS VAN LOON, gesterkt met eenige deelgenooten, ondernam, volgens Oktrooi van 's Lands Staaten, de bedijking, in den Jaare 1625. In Junij des Jaars 1631 was het werk voleindigd. In alles bleek toen de Waard groot te zijn tweeëndertighonderd en vijfentachtig Morgens. Voor bijkans zestig jaaren telde men, in den Waard, honderdzestien huizen; welke, zeventien jaaren laater, op honderdnegen verminderd waren. 'Er is geene Kerk in dat Distrikt. Het Hoog, Middelbaar en Laag Regtsgebied wordt 'er geoeffend door een Bailjuw met zeven Schepenen, nevens eenen Sekretaris. De Bailjuw is gemeenlijk ook Dijkgraaf, die, met zijne vier Heemraaden, en eenen Penningmeester, het Dijksbewind voert. Voorts is 'er een Kollegie van Hoofd-Ingelanden, die veertien in getal zijn.

HUIK, (HOUTEN) een Werktuig, onder de gedaante van een Klok, hebbende van boven een gat, een weinig grooter dan een Mans hoofd. Voormaals plagt men zich daar van te bedienen, ter oeffeninge van straffe aan Overfpeelers en foortgelijke misdaadigen. Men bedekte daar mede hun geheele lichaam, zodat alleen het hoofd daar boven uitsak. Men ziet nog heden zulk eenen *Huik*, in den Vierfchaar op het Stadshuis te *Delft*. Nog in het Jaar 1722 zou aldaar iemand met den *Huik* gestrafft zijn, welke Bloedschande begaan, en, in den Jaare 1725, een ander, die Overfpeel gepleegd hadt. Volgens *BOXHORN*, was, bij onds, te *Westkapelle*, in Zeeland, diergelijk eene straffe in gebruik, aan Mannen en Vrouwen, welke iemand gefcholden of gekwetst hadden.

Zie *BOXHORN*, *Kronijk van Zeeland*.

HUISDUINEN, met *de Helder*, thans één Bailjuwschap, onderhoorig aan het Hooge Regtsgebied der Heeren Staaten van Holland en Westfriesland, was eertijds een eigendom der Graaven VAN *EGMOND*, en nog vroeger een afzonderlijk Eiland, doch, zedert, aan het vaste Land getrokken, door het leggen van eenen Zanddijk, strekkende tot aan de Heerlijkheid *Kalansoog*. Het Dorp *Huisduinen* legt ten Zuidwesten van *de Helder*. Volgens zommigen zou het reeds in de Negende Eeuw, onder den naam van *Hufiduna*, bekend, en, 't eenigen tijde, een zeer aanzienlijk Dorp geweest zijn, van zijnen ouden luister in de tegenwoordige laagte gedaald, door het afneemen der Zeeftanden. Dit laatste was de reden, waarom, in den Jaare 1648, de Kerk merkelyk binnenwaarts moest verplaatst worden. Het getal der huizen bedraagt 'er niet veel boven de honderd, en dat der inwooneren bijkans vijfhonderd. Het Dorp heeft zijn eigen Oude-Mannen en Vrouwenhuis, doch een Weeshuis met het naburig Dorp, *de Helder* gemeen. De zeer hooge *Kijkduin*, digt bij *Huisduinen*, en 't vuur, welk men 'er op brandt, dient tot eene Baak voor de Zeevaardenden. Eene Doopsgezinde Gemeente, welke men hier heeft, wordt, te gader met die van *de Helder*, door éénen

éénen Leeraar bediend. Dit is ook het geval der Roomschegezinden.

HUIZEN, een Dorp in *Gooiland*, anderhalf uur gaans ten Oosten van de Stad *Naarden*, niet verre van de Zuiderzee, van merkelijke uitgebreidheid, deels door het aantal huizen, deels omdat dezelve, op een merkelijken afstand, van elkander leggen; hebbende de meesten eigen Boomgaarden, en veelen eenen Akker, tot den Graanteelt. Zints het Jaar 1632 tot 1732 is het getal der huizen van honderdzesendertig tot tweehonderd vijfentachtig aangegroeid. Niet onvermaaklijk is de legging van dit Dorp, van wegen den hoogen grond; van welken men, aan de eene zijde, een ruim uitzigt heeft over de Naarder Heide, en, aan de andere zijde, over de Zuiderzee. De Landbouw, het weeven van wollen Feilen, het spinnen van Kaars- en Lamp-pitten, nevens het vangen van de beroemde Huizer Both, zijn de voornaamste bronnen van het bestaan der Ingezeetenen. De Kerk der Hervormden, die door haaren eigen Leeraar wordt bediend, heeft, behalven een dikken Toren, niet veel aanzien. De Doopsgezinden hebben 'er eene nette en zindelijke Vergaderplaats, nevens eene goede wooning voor den Leeraar, waar toe, zints veele jaaren, verkoozen wordt een Leerling van het Kweekschool dier Gezinte te *Amsterdam*.

HULDTOONEEL. Deezen naam droeg, in oude tijden, een Heuvel van merkelijke hoogte, tusschen *Haarlem* en *Alkmaar*, bezijden den Heereweg, niet verre van het Dorp *Heemskerk*. De hoogte ontleende haaren naam van de plegtige inhuldiging, welke op dezelve volvoerd wierdt, van de Graaven van Holland tot *Heeren van Kennemerland*: want geenen hooger tijtel gunde men, in dien oord, aan deeze aanzienlijke Mogendheden. De Heuvel, welke voormaals voor het *Huldtooneel* diende, behoort thans aan den Huize van *Marquette*.

Zie BEVERVYK, *Beschr. van Dordrecht*; LAMS, *Handv. van Kennemerland*.

HULFT, (GERARD) was Eerste Raad en Directeur - Generaal van Neerlands Indiën, en voorts Oppergezaghebber der Krijgsmagt, zo te water als te lande, in dienst der Oostindische Maatschappij. Naa meenig gelukkig uitgevallen bedrijf, in het bemagtigen van Sterkten, Steden en Kusten, floeg hij, in November des Jaars 1655, het beleg voor *Colombo*. Zijne Krijgsmagt wierdt 'er, in de Maand Maij des volgenden jaars, meester van. Doch hij zelve beleefde die zege niet. In eenen aanval op de Stad kwam hij ongelukkig aan zijn einde. — Reeds vroeger vindt men deezen naam vermeld, te *Amsterdam*, in den persoon van PIETER EVERTSZOON HULFT, Brouwer in de *Haan*. Hij was het, die den Leeraar der Remonstranten redde, toen deeze, in den Jaare 1617, door het Graauw gestoord wierden in eene godsdienstige vergadering, welke zij hielden in een Pakhuis van HERMAN RENDORP, staande op Dwarsboomflood. Nog verscheiden andere perfoonen van dien naam ontmoeten wij, in de voorgaande en tegenwoordige Eeuwe, op de Amsterdamsche Regeeringslijsten, naastdenkelijk, allen uit dit Geslagt afkomstig.

HULK, (ADAM VAN DER) van geboorte een Goezenaar. Hoewel hem het onheil trof, dat hij blind ter waereld kwam, althans in zijne vroegste kindsheid zijn gezigt verloor, bezat hij, egter, eene ongemeene zucht ter beoeffeninge der Godgeleerdheid. Door het enkel hooren voorlezen der gewijde Schriften en van andere Boeken, maakte hij, eerlang, zo groote vorderingen, dat hij zich opgewekt gevoelde, een geschrift in de waereld te zenden, ter wederlegginge van een Boek, door eenen Roomschegezinde geschreeven. Hij gaf aan zijn geschrift, 't welk een ander uit zijnen mond optekende, den titel van *Groot Bewijs der Waarheid*, en droeg het op aan de Regeering van *Haarlem*, na welke Stad hij zich met 'er woon begaeven hadt. Door aanhoudende oeffening wierdt hij bevorderd tot Proponent. Of hij ooit eene vaste standplaats gehad hebbe, is mij niet gebleeken.

Zie OVERSTEEGE, *Rijmwerken*.

HUL-

HULSIUS, (ANTONIUS) gebooren, aan het einde des Jaars 1615, in een Dorpje, *Hilde* genaamd, in het Hertogdom *Berge*. De gronden der Taalkennisse leide hij te *Wezel*; op de verdere uitbreidinge en beschaavinge bevljigtde hij zich te *Deventer*. Vervolgens deedt hij eene reize buitenslands, door *England*, *Frankrijk* en *Zwitserland*. In den Jaare 1640 bevondt hij zich wederom in *Holland*. Vier jaaren daar naa wierdt hij beroepen tot Hervormd' Leeraar te *Breda*. Hij sleet aldaar den tijd van vijftwintig jaaren; naa verloop van deeze beriepen hem de Bezorgers van 't Leidsche Hoogeschool tot Regent van het Staaten Collegie; waar bij, eenige jaaren daar naa, gevoegd wierdt het onderwijs in de Godgeleerdheid en Oostersche Taalen. Hij overleedt in Februarij des Jaars 1685. Hij heeft geschreeven *Theologia Judaica*, en *Opus Catecheticum Didactico-Polemicum*.

HULST, de hoofdstad van een tamelijk uitgebreid distrikt, in Staatsch Vlaanderen, op eenen afstand van zes uren gaans ten Noordwesten van *Antwerpen*, en een weinig meer ten Noord-oosten van *Gent*. Volgens zommigen zou de naam afkomstig zijn van 't gewas *Hulst*, *Aquifolium* of *Steekpalm*, die, eertijds, hier zeer overvloedig was. Zeker is 't, dat men nog heden in 't Stadswapen *Hulsttakken* ziet. Hoewel klein in haaren omtrek, is, nogthans, de Stad van aanmerkelijke sterkte; vooral uit hoofde der *Inundatie*, welke, door middel van een steenen Sluis, kan worden te werk gesteld: als mede, van wegen eenige Forten, in de nabuurschap gelegen. Hier bij kooft nog, dat in gevalle van een beleg, de toevoer ter Zee niet gemakkelijk kan worden afgesneden.

Voormaals was *Hulst* voorzien van eene bekwaame Haven; doch tegenwoordig is zij geheel verland. Langs eene Vaart, die voorbij de Stad loopt, heeft het thans gemeenschap met de Schelde, en alzo met de Zee. Het Hellegat wordt deeze Vaart genoemd. Van de vier Poorten, welke eertijds de Stad hadt, is 'er eene verdweenen. Het getal der Huizen wordt op vierhonderd begroot; dat der Ingezeeten is wisselvallig, naar gelange van meer of min sterke Krijgsbezettinge. Op eene ruime Markt staat eene deftige Kerk, in welke, door drie Hervormde Leer-

aaren, de Dienst wordt waargenomen. Het is eene Kerspel-Kerk, welke Kerspel zich verre buiten de Stad, in den Lande van Hulster-Ambagt, uittrekt. De Opgezeetenen daar van betaalen nog heden, aan de Kerk van *Hulst*, een zeker regt, op het trouwen en begraven gesteld. Men rekent dat wel de helft der Hulstenaaren Roomschgezind is. Het Gasthuis en Weeshuis, het Stadshuis en Landshuis van het Ambagt, het Huis van den Kommandeur zijn allen fraaie gebouwen, vooral het laatste. Ruïne Magazijnen heeft men 'er, tot berginge van Buskruid en andere Krijgsbehoeften. De aloude bloei en welvaart der Stad kan afgeleid worden uit de achttien Gilden, van welke nog eenige overblijfsels voorhanden zijn. Zeer vermaard waren, vooral, de Laakenweeverijen en Zoutziederijen. Men telde 'er, 't eenigen tijde, over de negentig Zoutkeeten. De Nederlandfche Beroerten leiden den eersten grond des vervals, 't welk, zedert, zo volkomen wierdt, dat die geheele Nee-ring thans te niete is gelooopen. Een weinig Graanhandel is 't al, wat 'er tegenwoordig omgaat. De Regeering der Stad bestaat uit een Bailjuw, die tevens Schout is, en door de Algemeene Staaten, voor zijn leeven, wordt aangesteld; voorts uit zeven Schepenen, van welke de eerste den naam van Burgemeester draagt, en die, jaar op jaar, door Afgevaardigden van Hun Hoog Mogenden, worden aangesteld of bevestigd. Een Griffier ontvangt zijne aanstelling van de Regeering der Stad, doch de Ontvanger-Thefaurier van de Staaten Generaal. De Krijgsbezetting staat onder eenen Kommandeur, die eenen Groot-Majoor en Onder-Majoor onder zich heeft. Voorts hebben de Raad van Staate en de Admiraliteit in Zeeland hier hunne bijzondere bedienden.

Zie LANSBERGEN, *Befchr. van Hulst*;
HALMA.

HULST, (ABRAHAM VAN DER) gebooren te *Amsterdam*, in den Jaare 1619; een dier doorluchtige Vaderlandsche Zeehelden, die, van de geringste Zeedienften, allengskens, oplommen tot den hoogen rang van Vice-Admiraal van *Holland*. Allereerst

eerst ontmoeten wij hem, als Kapitein, in den Jaare 1656, op den togt na de Oostzee, ter verrijdelinge van den toeleg der Zweeken op de Stad *Dantzig*. Twee jaaren later verzelde hij den Heer DE RUITER na de kust van *Portugal*, als Kapitein van een Schip van vijftig Stukken, bemand met honderdzeventig koppen. 's Mans dapperheid, met beleid gepaard, en bij meer dan ééne gelegenheid gebleeken, bewoog, eerlang, 's Lands Staaten, hem te bevorderen tot Schout bij nacht, en, vervolgens, in den Jaare 1665, tot Vice-Admiraal van Holland, in de plaatze van den Heere KORNELIS TROMP, onder het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*. Zijne trouwe, gebleeken in den ongelukkigen Zeeslag van de Maand Junij diens jaars, deedt hem deeze verhooging verwerven. In 't volgende jaar voerde de Heer VAN DER HULST het Schip *de Spiegel*, onder het Eskader van den Lieutenant Admiraal TROMP. Bekend is het heet gevegt, in de maand Junij diens jaars voorgevallen. Naa dat het gevegt, op den elfden, door den nacht was afgebroken, wierdt het 's anderendaags hervat. VAN DER HULST sloeg, geruimen tijd, tegen drie kloeke Engelsche Schepen. Zijn eigen schip was bijkans reddeloos, en, onder andere, zijn groote Mast over boord gefchooten. Reeds hadt hij vijfsdertig dooden en zesenzestig gekwetften binnen boord. Onder 't voortzetten van 't gevegt, in deezen bijkans weereloozen staat, trof onzen Vice-Admiraal een Musketkogel, in den linkerborst, dermaate, dat hij straks leevenloos nederzeeg. Zijn lijk wierdt na *Amsterdam* gevoerd, en aldaar, op Landskosten, staatelijk begraven, in de Oude Kerk, daar hem ter eere vervolgens eene overpragtige Graftombe is opgericht. Onder andere Opschriften leest men aldaar deeze fraaie regels van den Aardsdichter J. V. VONDEL.

*Hier sluimert HULST, de schrik der Britsche Zeebanier,
Beproeft in Slag op Slag, in Bloet, in Vloet, in Vier;
De Groote Zee-raadt kroont dien Vaderlandts Beschermmer,
De Faam des braaven Heldts braveert Metaal en Marmr.*

Zie BRANDT, *Leven van de Ruiters*.

HUL-

HULSTER-AMBAGT, dus genaamd naar de Stad, onlangs beschreeven. Merkelijk grooter, dan tegenwoordig, was voorheen de uitgebreidheid deezer landstreek; verscheiden Dorpen en Polders zijn door de Zee verzwolgen. Volgens zommigen zouden veele der ondergeloopene Polders toebehooren aan den Huize van *Oranje-Nassau*. Behalven eenige Polders, zijn 'er thans alleenlijk overgebleeven de *Dorpen Ofsenise, Hontenise, Hengstâijk* en *Sir-Pauwels-Polder*.

Zie LANSBERGEN, *Beschr. van Hulst.*

HULSVORDE, een Dorp, eertijds tusfchen *Koeverden* en *Dalen* gelegen, vermeld in een Perkamenten Brief der Utrechtsche Kerke van den Jaare 1230, doch heden ten dage geheel onbekend. Bij ouds zou hier een Kapel gestaan hebben, in welke de Utrechtsche Bischoppen, als Heeren van *Koeverden* en der Heerlijkheid, gehuldigd wierden. Daarenboven was deeze Kapel zeer befaamd, van wegen de Bedevaarten der Drentenaaren, die, in grooten getale, derwaarts schoolden, ter berooninge van hunnen eerbied aan eenige gewijde overblijfselen, die aldaar bewaard, en, op zekere dagen, wierden ten toon gesteld. Het verval der Roomsche bijgeloovigheid sleepte dat der Kapelle mede, en was oorzaak dat aan *Hulsvorde* niet meer gedacht wierdt.

Zie ALTING, *Notit. German. Infer.*
PIKARD, *Oudh. van Drenthe.*

HUMALDA, eene adellijke State, of Sterkte, in *Friesland*, in de Grietenij *Costdongeradeel*, in het Kwartier van *Oostergoo*. Volgens zommigen zou dezelve van eene zeer hooge oudheid zijn. Het adelijk geslagt van dien naam, nog heden in *Friesland* bekend en in weezen, heeft verscheiden Mannen van verdienste voortgebragt. Onder andere vindt men genoemd den Heer PHILIPS VAN HUMALDA, *Heer van Ee en Juwswier*, nevens den Heere GODERD ADRIAAN VAN REEDE, *Heer van Amerongen*, in den Jaare 1660, in gezantschap vertrokken na *Spanje*,

je, onder andere om te zorgen voor de belangen van den Nederlandschen Koophandel op dat Koninkrijk.

HUMFREY, *Hertog van Glochester*, Zoon van Koning HENDRIK DEN IV, en broeder van HENDRIK DEN V van *Engeland*, kan alleenlijk in ons *Woordenboek* eene plaats bekleeden, uit hoofde van zijn huwelijk met eene der Hollandfche Graavinnen, de ongelukkige Vrouwe JAKOBA VAN BEYEREN. Van haaren eerften Gemaal, den Hertog van *Brabant*, gefcheiden, tradt zij met den Engelsman in den echt, in 't einde des Jaars 1422. In 't volgende jaar ftak hij over na *Henegouwen*, om zich te ftellen in 't bezit van dat Graaffchap, 't welk, door zijne jonge Echtgenootte, bij 't huwelijksverdrag, aan hem was opgedraagen. Doch hier in ontmoette hij tegenftand, vooral van den Hertog van *Bourgondie*, die hem tot een lijfgevegt uitdaagde. GLOCHESTER keerde hier op weder na *Engeland*. De moeite, zo niet de onmogelijkheid, om de Staaten van Vrouwe JAKOBA magtig te worden, vervreemde hem allengskens van zijne Gemaalinne. Openlijk verliet hij haar, in den Jaare 1427, en hertrouwde met ELEONORA COBHAM, Dogter van Lord COBHAM, met welke hij reeds eenigen tijd, niet buiten kennis van Vrouwe JAKOBA, in ongeoorlofde gemeenfchap geleefd hadt. De Hertog, zich bij de Grooten des Rijks gehaat gemaakt hebbende, wierdt, in den Jaare 1447, in de gevangenis geworpen en aldaar heimelijk van kant gemaakt. Reeds zes jaaren vroeger was ELEONORA ter eeuwige gevangenisfe verweezen, onder voorgeeven van Tooverije en eenen aanflag tegen 's Konings leeven. Men verhaalt dat GLOCHESTER niet flegts een vriend en voorftander van Geleerden, maar zelve meer dan gemeen bedreeven was in verfcheiden takken der Weetenfchappen. Hij zou een Starrekundig Werk gefchreeven hebben, onder den tijtel van *Tabula Directionum*.

Zie POLYD. VIRGILIUS, Lib. 23.
CAMDEN, *Britannia*.

HUNNEBEDDEN. Op het *Art.* DRENTHE beloofden wij, ter bekwaame plaatze, van deeze befaamde hoogten eenig verflag

te

te zullen mededeelen. 't Geen de Heer HALMA, uit SMIDS en anderen, heeft overgenomen, zullen wij hier, hoofdzaakelijk, nederstellen. Volgens opgave, zouden de *Hunne-*, of, zo als anderen verkiezen te schrijven, *Huinnebedden*, zijn, zeer grootte Keijen, door menschen handen op elkander gestapeld, en van zulk eene grootte, dat ze niet dan door HERKULESSEN hebben kunnen bewoogen worden. Zij strekken van het Oosten na het Westen, twintig schreden in de lengte en vijf in de breedte. Eenigen hebben negen vademen, of vierenvijftig voeten, in den omtrek. Meestal in het Westen vindt men eene vierkante opening, daar men op de knieën kan binnen kruipen. In het Landschap *Drenthe* ontmoet men vooral deeze Steenhoopen, op ruime heivelden, bouwakkers en zaailanden, ook wel in bosschen. Intuschen ziet men ze ook elders, in andere Gewesten: aan de *Elve*, bij *Maagdenburg* en *Halberstad*, in het *Meklenburgsche*, daar ze den naam van *Wenden-Kerkhoven* draagen, in *Deenemarke*, *Zweeden* en *Noorwegen*, zelf ook in *Engeland*, bij *Salisbury*. Wat aangaat de herkomst deezer Steenhoopen: de Heer SMIDS, zich voor het schrijven van *Huinnebedden* verklaarende, eigent dezelve toe aan *Reuzen*, zijnde de betekenis van het Keltisch woord *Huinen*. Hij meent, dat het op een stapelen der vervaarlijke Steenen moet geschied zijn, door handen van menschen, zonder gebruik van eenige Werktuigen; en dat het oogmerk der vervaardiging was, om dezelve te doer dienen, deels tot Altaaren, deels tot Begraafplaatzen. De gedaante beschrijvende, merkt hij aan, dat de zwaare Brokken rusten op kleinere Keisteenen, straatswijze aangelcid en gevloerd, bij het opgraven van welke men, 't eenigen tijde, verscheiden ronde Potten vondt, ruuw en plomp, bruin, blaauw of donkerrood van kleur, zommigen met twee, andere met vier ooren, bevattende niets dan asch en doodsbeenderen, doch die, zo dra ze in de opene lucht gebragt wierden, uit elkander in scherpen vielen.

Naa het bovenstaande, uit des Heeren SMIDS *Schatkamer der Nederlandsche Oudheden* te hebben overgenomen, bergt de Heer HALMA, van den geleerden Utrechtschen Hoogleraar ADRIANUS RELANDUS verstaan te hebben, dat de Graaf VAN KNIPHUIZEN, bij het doorgraaven onder de bewuste Steenhoopen, onder

der dezelve hadt gevonden, en vervolgens ongeschonden ten voorschijn gebragt, geheele Potten, een van welke toen berustte onder den Utrechtschen Geneesheer VAN ENGELEN, die daar van de volgende beschrijving gaf „Dat het eene Doodbusche der „*Hunnen* of *Wendels* was, twee voeten breed, en twee voeten en vier duimen hoog, zonder hals, daar twee ooren aan „scheenen geweest te zijn, van onderen zonder voet, en in „een punt uitlopende. Om den rand las men het woord „OVARTIUS, volgens 's Mans gevoelen, de naam van eenen „Overfte der *Hunnen*.”

Het waarschijnlijkste gevoelen, aangaande den oorsprong der Steenhoopen, schijnt, derhalven, hier op neder te koomen, dat zij, weleer, vervaardigd zijn, om te dienen tot begraafplaatsen voor de *Hunnen*, of *Hungaaren*, voor veele Eeuwen, nevens de *Wenden*, *Noormannen* en andere Volken, uit het Noordlijk gedeelte van Europa, in deeze en andere Zuidelijker Landen overgekoomen, alwaar zij voorts Begraafplaatsen hebben vervaardigd, van dien aart, als zij, in hun eigen Vaderland, gewoon waren voor hunne Veldheeren en andere Mannen van aanzien en gezag aan te leggen.

Zie HALMA, *Tooncel der Verëenigde Nederlanden*.

HUNNEN-SCHANS, een plek gronds in het Landdrostampje van *Veluwe*, bij het Uddeler-Meir, niet verre van het Dorp *Garderen*. De zo genaamde Schans bestaat eeniglijk uit eenige geringe overblijfselen van eenen aarden Wal, van middelmaatige hoogte, welken men gelooft, door de *Hunnen*, omtrent de Tiende Eeuw, te zijn opgeworpen.

HUNSIINGO, het eerste van de drie Kwartieren, in welke de *Groninger Ommelanden* verdeeld worden; het voornaamste en vetste gedeelte des Gewetsts, hebbende, verscheiden eeuwen, met de Stad in eene zeer naauwe verbintenis gestaan. Het ontleent zijnen naam van de rivier *de Hunse*, welke ten Westen en ten Zuiden van hetzelfde loopt. Ten Noorden grenst het

het

het aan de Noordzee, ten Oosten aan het Kwartier *Fivelinga*. Behalven een goed getal Adelijke Huizen en Staten, leggen in hetzelfde vijftig Dorpen, en onder deeze verscheiden van merkelijke uitgebreidheid.

HUYBERT, (DE) een zeer beroemd Zeeuwscb Geslagt, 't welk het getuigenis heeft van eenen Spaanschen Historiefchrijver, tegen de gewoonte zijner Natie, zeer schraal in 't looven van Nederlanders, dat *het zeer vermaard was, door dapperheid en rijkdom*. De eerste herkomst diens Geslachts is mij niet gebleeken; dit wel, dat het, reeds in de Vijftiende Eeuwe, op verzoek van die van *Zierikzee*, zich in die Stad hadt nedergezet, en, zedert, de aanzienlijkste Regeeringsposten heeft bekleed.

Aan 't hoofd der beroemde naazaaten, en als de eerstbekende, wordt vermeld KORNELIS KORNELISZOOM DE HUYBERT. Hij hadt in huwelijk JOHANNA VAN HAAMSTEDÉ, eene naazaate van den besaamden WITTE VAN HAAMSTEDÉ, bastaart van Graave FLORIS DEN V. Bij deeze hadt hij verwekt,

JAKOB en HERMAN DE HUYBERT, bij welke zommigen nog een derden Zoon voegen, JAN genaamd. Toen de Aardshertog PHILIPS, met zijne Gemaalinne, Koninginne JOHANNA, in den Jaare 1506, de reize na *Spanje*, te scheep, wilde aanneemen, stelde dezelve zo veel vertrouwen in de broeders DE HUYBERT, dat hij aan dezelve opdroeg het bevel over eene Vloot van vijftig Schepen, welke hem moest overvoeren. Zelf verkoos het Vorstelijk paar zich te begeeven aan boord van 't Schip *Juliaan*, waar op de broeders het onmiddelijk gezag oeffenden. Op de hoogte van *Engeland* wierdt de Vloot van een zwaaren storm beloopen; verscheiden Schepen vergingen in 't gezigt van PHILIPS. Nog verboodt hij het binnenloopen in eenige haven van dat Rijk, uit hoofde van eenig misverstand, tusschen diens Koning en hem zelven gereezen. In 't einde, egter, bezweek hij voor de herhaalde vertoogen zijner geleideren, hem voorhoudende, dat, 't en zij men de haven van *Wijmouth* aandeedt, veelligt, niemand van den tegenwoordigen nood iets zoude naavertellen. In 't nijpen van 't gevaar hadt de Aardshertog den broederen dikmaals het

op-

oppassen vermaand, met hun toe te roepen: *waakt Huijberts!* Naa het gelukkig ontkoomen, sloeg PHILIPS hen tot Ridders, en schonk hun, tot zinspreuke, de gemelde twee woorden. Nog heden voeren de naazaaten dezelve onder hun wapen. Niet het eenige loon was deeze eere voor betoonde kloekmoedigheid en Zeemanschap. Zij wierdt, naaderhand, vermeerderd, onder andere, met de vrijheid, aan de gemelde broederen en hunne naazaaten, om zich zelve en drie hunner Dienaaren met den Degen te mogen omgorden: een zeldzaam eergenot in die tijden. In den Jaare 1512 zondt de Aardshertogin MARGARETA VAN OOSTENRYK, Landvoogdesse der Nederlanden, de broeders JAN en HERMAN na Engeland, ter verrigtinge van zaaken van aangelegenheid bij Koning HENRIK DEN VIII.

JACOB DE HUYBERT liet eeden Zoon naa, LIEVEN genaamd, verwekt bij eene vrouw uit het oud en vermaard Geslagt van *Zuitland*. LIEVEN bekleedde, te *Zierikzee*, de Burgemeesterlijke waardigheid, nevens het ampt van Opperdijkgraave van den Lande van *Schouwen*. Keizer KAREL DE V, 't eenigen tijde, zich binnen *Zierikzee* onthoudende, deedt aan LIEVEN DE HUYBERT de eere, om ten diens huize zijnen intrek te neemen. Men vertoont nog heden dit huis, hoewel van ouwerwetsche bouwde, als een van de aanzienlijkste burgerwooningen der Stad. Het staat aan de Oude Haven, niet verre van de Kleine of Gasthuiskerk. LIEVEN hadt eene Dogter, JAKOMINA genaamd. Deeze wierdt de Echtgenootte van QUINTYN WEITSEN, Heere van *Brandwijk*, Raad van zijne Koninklijke Majesteit in den Hove van Holland.

Tot ons leedweezen bevinden wij ons buiten staat tot het vermelden van eene geregelde opvolging der Leden van dit Geslagt. Wij moeten ons dus vergenoegen, met de aanwijzing en vermelding der persoonen uit hetzelfde, aangaande welke wij 't een en ander vinden aangetekend. Zo veel doenlijk is, zallert wij de tijdorde in agt neemen.

Reeds een goed stuk vóór het einde der Zestiende Eeuwe, wierdt te *Zierikzee* gebooren ANTONY DE HUYBERT *Antonyzoon*. Hij was een bekwaam Regtgeleerde, Raad en Schepen in zijne geboortestad *Zierikzee*. Tevens betoonde hij eene ongemeene zucht voor de Dichtkunde. Zijn kunstvermogen

leide hij te koste aan het vervaardigen van eene nieuwe Berijming van DAVIDS Gezangen, en droeg dezelve op aan de Regeeringe der gemelde Stad. Tot zijne berijminge bediende hij zich van de grondwoordelijke overzettinge van XANTES PAGNINUS en ARIAS MONTANUS. Uit gemelde Opdragt blijkt, dat hij zijne Regeeringsposter hadt neergeleid, uit hoofde van zijn besluit om zich met 'er woon na *Amsterdam* te begeeven, waar schijnlijk, zo als eenige uitdrukkingen schijnen aan te kondigen, om mede het opzigt te hebben over de uitgave der nieuwe Overzettinge van den Bijbel. Niet lang naa het Jaar 1620 moet dit zijn voorgevallen. Naaderhand moet hij na *Leiden* verhuisd zijn. Immers ontmoet men hem, in den Jaare 1630, onder de mededingers na het Hoogleeraarampt in de Regten, door het overlijden van den Heere ZWANENBURG, aldaar omtrent dien tijd opgevallen. Onze DE HUYBERT heeft eene plaats verworven op de lijst der eerste en treffelijkste opbouwers der Nederduitsche taale. Hij liet eene Dogter na,

CHARLOTTA DE HUYBERT, eene niet onbevallige Dichteresfe. Men heeft van haar een Lofdicht op het Werk van BEVERWYK, getijeld: *Uineemendheid des Vrouwelijken Geslachts*.

De persoon, intuschen, welke den meesten luister aan dit Geslacht heeft bijgezet, is geweest

HUYBERT. (PIETER DE) 't Zij omdat zijn Vader derwaarts met der woon was vertrokken, of om andere redenen, ons onbekend, hij wierdt gebooren te *Middelburg*, op den eersten Augustus des Jaars 1622. Naa eene vlijtige beoeffening der Regtsgeleerdheid en van andere Weetenschappen, ontving hij, op zijn vierentwintigste jaar, zitting in den Raad der Stad. Niet lang daar naa zondt hem de Provincie als haare gewoone Afgevaardigde ter Algemeene Staatsvergaderinge. In de Jaaren 1652 en 1653 woonde hij de onderhandelingen bij, te *Mechelen*, tusschen Spaansche en Staatsche Gemagtigden, de eerste zedert het sluiten van den Munsterschen Vrede. Het vertrouwen, nu reeds verworven, was oorzaak, dat de Staaten van Zeeland, in den Jaare 1659, hem tot hunnen Geheimschrijver aanstelden. Als buitengewoon Gezant, vertrok hij, kort daar op, na *Zweeden* en *Deenemarken*, om den Vrede tusschen de beide Koninkrijken

ken te helpen bemiddelen. Nog hooger trap van eere beklom de Heer DE HUYBERT, doch vermeerderde tevens zijnen arbeid en last, door het aanvaarden van den gewigtigen post van Raadpensionaris van Zeeland, in de Lente des Jaars 1664 aan hem opgedraagen. Drieëntwintig jaaren bediende hij dit zwaarwigtig Ampt, met algemeene toejuiching. Ten einde van dezelve ontsloegen hem de Staaten van dat Gewest, geenzins om voortaan 's Mans dienst en raad te derven, maar om hem, vervolgens, van wegen hunne Provincie, zitting te doen neemen in den Raad van de Vereénigde Nederlanden. In een Besluit, in September diens jaars, ter Staatsvergaderinge van Zeeland genomen, hadt men, met opzigt tot den Heere DE HUYBERT, deeze gunstige bepaaing gemaakt: „ Dat hij, tot erkenenisf van „ zijne langduurige dienften, moeite en arbeid voor den Lande „ gedaan, zijn leeven lang geduurende zou blijven behouden „ de gewoonlijke Wedde en Huishuur, die hij tot nog toe als „ Raadpensionaris ontvangen hadt; dat hij voorts zou blijven „ genieten zodanig gebruik en vrijheid, als hij genooten hadt „ toen hij Raadpensionaris was, en dat het Hun Ed. Mog. „ mede aangenaam zoude zijn, dat hij, bij zijn aanweezen in „ de Provincie, ten tijde dat de Staaten bij malkander zouden „ zijn, mede in de Vergadering verscheen.” In een ander Besluit, van October diens zelfden jaars, gaven de Zeeuwfche Staaten dit gunstig getuigenis: „ Dat zij ten hoogsten voldaan „ waren over de goede dienften, door den Heer HUYBERT, ook „ in de zwaarste tijden, beweezen”; met nevensgaande verzekeringen, „ uit hoofde van dezelve, aan hem en de zijnen al „ toos gunstig te zullen gedenken.”

Terwijl DE HUYBERT nog Raadpensionaris van Zeeland was, hadden hem 's Lands Staaten, nevens andere Gemagtigden, afgevaardigd op de Vredehandeling te *Breda*, in den Jaare 1667. De Franschen toonden klein genoeg over deeze keuze, alzo hij, volgens schrijven van den Franschen Gezant, Graave D'ESTRADES, aan zijnen Koning, „ een voornaam aanhanger van Engeland en van het Huis van Oranje was, en een openbaar „ vijand van den Hollandfchen Raadpensionaris JOAN DE WITT.” 's Graaven schrijven, wegens de aankleeving van den Heere DE HUYBERT aan het Huis van *Oranje*, kan, onder anderen, zijnen grond

grond gehad hebben in het voorgevallene, bij eene onderhandeling tusfchen eenige Hollandfche en Zeeuwfche Afgevaardigden, over de bevordering van Prinfe WILLEM DEN III, in den Jaare 1666. In tegenftelling van den Heere JOAN DE WITT, hadt de Raadpenfionaris van Zeeland, bij die gelegenheid, aangemerkt

„ Dat men, fttaande de tegenwoordige beraadflagingen over

„ de vervulling van hooge Krijgsampten, deeze gelegenheid

„ behoorde waarteneemen, om den Prins VAN ORANJE te be-

„ vorderen, alzo men te vooren flegts verfcuil hadt gehad

„ over den ouderdom, dien de Prins moest hebben, om eenig

„ aanzienlijk Krijgsampt te bekleeden, en hij nu genoegzaame

„ jaaren hadt bereikt, om het harnas te kunnen aanschieten.”

De Hollandfche Afgevaardigden hierop hebbende ingebracht, dat het veel raadpleegens zou kosten, indien men de Krijgsampten geduurig wilde maaken, daar het begeeven van dezelve voor een enkelen veldtogt kort en goed konde worden afgedaan; dat men om den Prins VAN ORANJE nog niet moest denken, indien men de vrienden behouden, en de vijanden niet wilde in de hand werken; en, eindelijk, dat Zeeland zelf te vooren hadt verftaan, dat hij ten minften achttien jaaren oud zijn moest, (hij was thans nog geene zestien,) eer men hem bevorderde, merkte DE HUYBERT hier op aan, „ Dat de Amp-

„ ten geduurig behoorden te zijn, opdat zij meer aanzien

„ mogten hebben, en te zorgvuldiger waargenomen worden;

„ dat men de oneenigheid tusfchen de Gewesten zou weg-

„ neemen, door de bevordering van den Prins, zo niet tot

„ Kapitein- en Admiraal-Generaal, ten minfte tot Generaal

„ der Ruitèrijè en tot Lid van den Raad van Staate; dat men

„ te vooren verftaan hadt, dat de Prins achttien jaaren oud

„ zijn moest, eer hij tot Kapitein-Generaal, doch niet eer

„ hij tot eenig Krijgsampt wierdt bevorderd; dat de Prins

„ reeds leevendig van geest was, en begon te redeneeren;

„ dat men, onlangs, zelf in Holland, hadt geraadpleegd om

„ hem te bevorderen: 't welk, zeide hij, toen ook zou ge-

„ lukt zijn, indien men 't over eene zekere zaak (hij meen-

„ de de aanftelling van den Prins VAN TURENNE tot Veldover-

„ fte van den Staat) hadde kunnen eens worden; dat de Prins

„ toen bekwaam genoeg zou geweest zijn, en, derhalven,

„ thans

„ thans niet voor onbekwaam konde gehouden worden.” Zulke en soortgelijke redenen verstrekten, zekerlijk, tot voldoende grond voor den Gezant d'ESTRADES, om den Heer DE HUYBERT als eenen *aanhanger van het Huis van Oranje* te beschouwen. Opmerkelijk is 't, intusfchen, dat wanneer zijne Hoogheid Prins WILLEM DE III, in den Jaare 1684, in persoon te *Middelburg* was gekoomen, om de vermaarde werving van zestenduizend man door te drijven, de Heer DE HUYBERT, in eene Vroedschapsvergadering, in welke zijne Hoogheid tegenwoordig was, ronduit weigerde, het besluit daar toe bij de meerderheid op te maaken; voor reden geevende, dat zulks strijdig was met zijnen Eed.

In den goeden ouderdom van vijfenzeventig jaaren, van zorgen en bedrijven afgesloofd, overleedt de Heer DE HUYBERT, in 's *Graavenhage*, op den zevenden Januarij des Jaars 1697. Heer zijnde van *Burg* en *Kraaijenslein*, wierdt zijn Lijk in de Kerk der eerstgenoemden Heerlijkheid begraaven, en voorts, door zijne kinderen, op het Graf een Opschrift gesteld, vermeldende 's Mans lof en voornaamste verrigtingen. De vermaarde Hoogleeraar J. G. GRAEVUS was daar van de Opsteller.

Tweemaal was de Heer DE HUYBERT getrouwd geweest. De laatste Echtgenooten vinden wij niet genoemd. De eerste was ELIZABETH VAN PANHUIS, Dogter van GILLIS VAN PANHUIS, *Heere van Stocken*, uit een oud adelijk Geslacht, gesprooten uit de Graaven VAN ROLDUC, bekend onder de Ridderfchap van 't Hertogdom *Limburg*. Behalven twee Dogters, welke naamen wij niet vinden aangetekend, hadt DE HUYBERT, bij zijne eerste Huisvrouw, verwekt drie Zoonen. De oudste van deeze was

HUYBERT, (ANTONI DE) *Heer van Kruiningen*, gebooren in den Jaare 1645, een zeer bekwaam Regtsgeleerde, eerst Bailjuw der Stad *Veer*, en vervolgens Raadsheer in den Hoogen Raad van Holland en Zeeland in 's *Hage*. Van hem gaat in druk uit een Geschrift, tot tijtel voerende: *Deductie of belang, overgegeeven aan de Heeren Staaten van Zeeland, tot veldoening van Haar Ed. Mogende iterative Resolutien, op zekere Remonstrantien van de Gedeputeerden der Clasfis van*

Zuidbeyelandt, nopends het recht der respectieve Ambagtsheeren van Zeeland, enz. in 't aanstellen van nieuwe Kerkenraaden. 1679. Hij overleedt in den Jaare 1702, zijnde drie-maalen gehuwd geweest. Ujt zijnen eersten Echt, met MARIA VELTENS, liet hij naa eene Dogter, ANNA ELIZABETH DE HUYBERT, die de Echtgenoot wierdt van KAREL PHILIPS VAN DORP, *Heere van Maasdam*, en vervolgens Moeder van ANNA MARIA VAN DORP, naaderhand getrouwd met Jonkheer ADAM ADRIAAN VAN DER DUYN, *Heere van Benthorn, Maasdam* en *'s Gravenmoer*. Bij zijne derde huisvrouw, HELENA VELTEN wierdt ANTONI DE HUYBERT Vader van PIETER ANTONI DE HUYBERT, *Heere van Kruiningen en Rillant*, Drost van *Muiden*, Bailjuw van *Naarden* en *Gooiland*. Op de lijst der Amptenaaren van *Amsterdam* vinden wij, onder de Sekretarissen dier Stad, vermeld den Heer ANTHONY JOAN DE HUYBERT, aangesteld in den Jaare 1739. Van den Drosfaart kan deeze een Zoon geweest zijn.

HUYBERT, (JAN DE) Heer van *Noordgouwe* en *Everswaard*, was de tweede Zoon van den Raadpensionaris. Hij diende den Staat te Lande, en beklom den hoogen Krijgsrang van Lieutenant-Generaal over de Ruitery. Zijn dood viel voor in den Jaare 1701. Hij hadt geene kinderen.

HUYBERT, (DAVID DE) Zoon van den Heere PIETER DE HUYBERT, en, naa hem, *Heer van Burg en Kraaijenslein*. Eerst bekleedde hij de Raadsheerlijke waardigheid in den Raad van Vlaanderen. Zedert wierdt hij Bewindhebber der Oostindische Maatschappij ter Kamer van Zeeland, en vervolgens Burgemeester en Raad in zijne Vaderstad *Middelburg*. Hij stierf in den Jaare 1719, naalaatende éenen Zoon, insgelijks, naa zijns Vaders dood, Bewindhebber, als mede Schepen en Raad, doch nog in het zelfde Jaar 1719 overleeden, zonder kinderen.

Behalven alle de bovenstaanden, vinden wij nog gewag gemaakt van twee perfoonen van dit beroemd Geslagt. De eerste van deeze is,

Huy-

HUYBERT. (HERMANUS DE) Wie zijn Vader geweest, of wanneer hij gebooren en gestorven zij, vinden wij niet aangekend. Dit alleen weet men van hem, dat hij, te *Zierikzee*, het Ampt van Sekretaris der Stad bekleedde, en tevens niet ongelukkig slaagde in de beoeffening der Latijnsche Dichtkunde. Het laatste kan blijken uit LA RUE, in zijn *Geletterd Zeeland*, alwaar 's Mans dichtstukken worden opgeteld.

HUYBERT, (JUSTUS DE) de tweede van dien naam en oorsprong, boven door ons bedoeld, een zeer geoeffend Regtsgeleerde, wierdt gebooren te *Zierikzee*. Eerst bekleedde hij den post van Pensionaris dier Stad. Vervolgens verkoozen hem de Staaten van Zeeland, in den Jaare 1664, tot hunnen Sekretaris; welk ampt hij waarnam tot op zijnen dood, welke voorviel in den Jaare 1682.

In den Jaare 1660, en dus terwijl hij nog Pensionaris van *Zierikzee* was, viel op hem de keuze, om, nevens de Heeren JOAN VAN GEND, Heer van *Oosterweede*, en KOENRAAD VAN BEUNINGEN, Burgemeester van *Amsterdam*, een Buitengewoon Gezantschap in *Frankrijk* te bekleeden. In de maand Ooctober diens jaars namen ze de reize aan; in December deeden ze eene staatelijke intrde binnen *Parijs*. Hun last hieldt in, met Koning LODEWYK DEN XIV de oude Verbonden te vernieuwen, en eenige schikkingen te beraamen, den Koophandel betreffende. De Gezanten vertoefden aan het Fransche Hof, tot in den Jaare 1662. Op den vierden Julij deedt de Heer DE HUYBERT verslag van zijne verrigtingen aan de Staaten van Zeeland. Gaarne wilde men hem, vervolgens, het Gezantschap aan 't Engelsche Hof hebben opgedraagen. Doch hij wees dien post van de hand. De tijd van 's Mans afterven is ons niet gebleeken. Volgens medegedeelde berigten, zou nog, in Zeeland, bewaard worden eene verzameling van Brieven, door den Heer DE HUYBERT eigenhandig geschreeven, in twee Deelen in folio.

HUYDECOPER; zie MAARSEVEEN.

HUYZUM, een Dorp in de Frietsche Grietenije *Lecuuwarder*

radeel, in 't Kwartier van *Oostergo*, ongeveer een half uur gaans van de Stad *Leeuwarden*, van waar na dit Dorp een straatweg loop, dienende, in den Zomer, tot eene aangename wandeling. *Huijzum* heeft eigen Kerk en Predikant.

HYLAARD, een Dorp in de Friesche Grieteny *Baarderadeel*, in 't Kwartier van *Westergo*.

HYUM, een Dorp in de Grietenij *Leeuwaarderadeel*, onder 't Kwartier van *Oostergo*, in Friesland. Eene aloude Stins, of State, aldaar gelegen, is het Stamhuis van het vermaard Friesch Geslagt van *ÆBINGA*. Volgens 't verhaal van zommigen, zou eene bewoonster van dit Slot, in overoude tijden, met eene Zuster, op *Eminga-State*, niet verre van daar, woonende, in zulk eene hevige vijandschap geleefd hebben, dat 'er een zwaare krijg op volgde, in welken zij, met haare aanhangers, over en weder elkander gestadige afbreuken dedden. *Hijum* is, in 't Kerkelijke, met *Finkum* vereenigd.

HYPOLITUSHOEF, een Dorp op het Eiland *Wieringen*, in de Zuiderzee, ten Noorden van de Stad *Medenblik*. Men telt 'er omtrent honderdendertig huizen, zo in het Dorp, als daar onder behoorende. In 't Kerkelijke is dit Dorp vereenigd mes een ander, *Westerland* genaamd. In de Gemeente der Doopsgezinden, welke men hier vindt, wordt de dienst waargenomen, door éenen Leeraar, zijnde thans een Leerling van het Amsterdamsche Kweekschool, welke ook, van tijd tot tijd, in 't Dorp *Stroe* predikt. Wijders vindt men 'er ook eene Statie van Roomschegezinden. Eene zonderlinge gewoonte heeft in dit Dorp plaats, bij de Verpating der Tienden, van welke wij hier kortelijk moeten verslag doen. De Verpater, naamelijk, is verplicht, eer de Verpating aangaat, onder de Gemeente uit te deelen voor tweeëntwintig Guldens aan zeker Wit Brood, hier *Tuulen* genaamd, zijnde Bollen van een halven stuiver. De uitdeeling geschiedt in de Kerk van *Hypolitushoef*, als het Hoofddorp van het Eiland. Naadat men, 'smorgens bij tijds, de Deuren geslooten heeft, uitgezonderd den ingang bij den Toren, worden, bij de herhaaling,

ling, de Klokken geluid. Vreemdeling en Burger begeeft zich in de Kerk. Hier vertoeft men, tot 'op de komst van den Schout, die zich, met zijnen Dienaar en nog een perfoon, aan de Deure plaatst. De twee laatften hebben ieder een zak met *Tuulen*. Eén voor één gaat thans de Gemeente na buiten, en ontvangt, bij het uitgaan, een *Tuul* ten geschenke.

Zie *Kronijk van Medenblik*.

J.

JAARVELD, eene Vrije Heerlijkheid en Dorp, in Holland, in de *Lopikerwaard*. De Heerlijkheid, strekkende ten Zuiden van den Lekstroom, over het Land van *Vianen*, bevat ruim duizendentwintig Morgens Lands. Het getal der huizen bedraagt honderdzesentwintig, nevens een Molen. De *Heeren van Jaarsveld* waren oudtijds zeer vermaard, vooral in de Veertiende Eeuwe, en een geruimen tijd daar naa. Zeer aangenaam en vermaaklijk is de legging van het Dorp, aan de rivier de Lek. De Kerk pronkt met een zwaaren vierkanten Toren, die in een spits uitloopt. Zij wordt door haaren eigen Leeraar bediend. Tot in den Jaare 1672 stond hier een fraai Slot. Eerst plonderden het de Franschen, in dat rampzalig jaar; vervolgens vernomen hebbende, dat de Opgezeeten hunne beste tilbaare have aldaar hadden zamen gebragt, staken zij 'er den brand in, en deden de Toren in de lucht springen.

Zie VALKENIER, *Verward Europa*.

JAERSMA, naam van een Geslagt in Friesland, thans gevoerd bij eenige leden van den deftigen burgerstand, doch welken voormaals hoogadelijke perfoonen, voorstanders der Vrijheid

tegen het Spaansche dwangjuuk, gedraagen hebben. Als zodanig vindt men vermeld ALEPH JAERSMA, mede ondertekenaar van het Verbond der Edelen, en die, daarom, door den Hertog VAN ALVA, hoewel vrugteloos, te *Antwerpen* gedagvaard wierdt. Reeds zo vroeg als in het begin der Dertiende Eeuwe wordt genoemd, uit dit Geslacht, VILCO JAERSMA, als Schrijver van de heldendaaden van den Edelen EELCO LIAUCAMA, bij welken, gelijk ook bij andere Grooten, hij, in dien tijd, in 't Heilige Land, den post van Geheimschrijver bekleedde. Nog vindt men genoemd AELITZE JAERSMA, Zoon van SIVERD, of SJOERD JAERSMA, overleeden den eersten Februarij des Jaars 1561, en van POPK HOITSMA. AELITZE tradt in huwelijk, eerst met RIXT ROORDA, vervolgens met YDAN HANIA. Uit eene deezer vrouwen liet hij naa RIXT JAERSMA, van welke, volgens zommigen, nog aftammelingen zouden in weezen zijn. Hij storf den dertienden Maij des Jaars 1574, en wierdt te *Holwerd* begraven. Aanmerkelijk is het, dat die heden, in Friesland, in den burgerstand, den naam van JAERSMA voeren, juist in dit Dorp of deszelfs nabuurschap woonen. De gisfing hunner afkomfte van meergemelden AELITZE JAERSMA ontvangt hier door eenige waarschijnlijkheid. Nog ontmoeten wij eenen SIPKE JAERSMA, in April des Jaars 1628 overleeden.

Zie TE WATER, *Verbond der Edelen*;
en uit *Medegedeelde berigten*.

JAKOB VAN DEN EINDE, bekleedde, in den Jaare 1560, den post van Pensionaris van *Delft*, ten tijde van het overlijden van 's Lands Advokaat Mr. ADRIAAN VAN DER GOES. De groote diensten, welke hij, van tijd tot tijd, den Lande van Holland hadt beweezen, waren oorzaak dat hij, boven anderen, waardig wierdt gekeurd tot het bekleeden van dat gewigtig Ampt. Hij wierdt aangesteld op eene wedde van achthonderd ponden, eens zo veel, als zijn Voorzaat hadt getrokken. Hij was een Man van zeer gemaatigde grondbeginzelen, een voorstander van Vrijheid en Regten, een vijand van de gewelddaadige maatregelen,

gelen, welke ten zijne tijde genomen wierden. Wanneer de Staaten van Holland, in den Jaare 1566, raadpleegden over een Ontwerp van *Moderatie*, of verzagting der Bloedplakaten, boodt hij zich aan om een Vertoog, daar toe betrekkelijk, aan de Landvoogdesse over te leveren: zo als ook geschiedde. Zelf wil men, dat op aandrijven van den Advokaat, de Staaten beschreeven waren, om op dat stuk te raadpleegen. Zedert tradt hij, op last der Staaten, met Prins WILLEM DEN I in onderhandeling over het stuk der Preeke, en om den Omroomschen, in dit opzigt, eenige vrijheid te bezorgen. Om 't een en ander liep hij spoedig in 't oog, en moest, wel haast, zijne zucht voor 't algemeene welzijn met den Kerker boeten. In het begin des Jaars 1568, in 's *Hage*, bij den Graaf VAN BOSSU, Stadhouder van Holland, op eenen avond te gast genodigd zijnde, wierdt hij, naa het eeten, verraaderlijk vastgehouden, voorts na *Vilvoorden*, en van daar na *Brusfel* gevoerd, alwaar men hem het Huis *Treurenberg* tot zijne gevangenis gaf. De voornaame reden deezer behandeling, meent men, was, zijn aandeel in het bovengemelde Vertoog aan de Landvoogdesse, 't welk hij, zo niet opgesteld, althans ten Hove hadt ingeleverd. Eigenaartig moest zulks hem ten kwaade geduid worden, als zijnde het Vertoog, na genoeg, van gelijken inhoud met het vermaarde Verzoekschrift der Edelen. Daarenboven hadt hij, op last zijner Meesteren, sterk geijverd, om den Koning te beweegen tot het zamenroepen der Algemeene Staaten. Terwijl VAN DEN EINDE in den Kerker zat, drong zijne Huisvrouw, ELIZABET VAN NIEUWLAND, nevens haare kinderen, ernstig op zijn ontslag. Doch men hieldt zijne zaak sleepende. Naa ruim een jaar zittens, overleedt hij van hartzeer en ongemak, op den twaalfden Maart des Jaars 1569. Twee jaaren laater wierdt hij vrijgesproken van den eisch, tegen hem gedaan; tevens ontsloeg men zijne goederen, die reeds waren aangeflagt.

Zie *Resolutien van Holland*; BOR;
BRANDT, enz.

JAKOB

JAKOB VAN KAMPEN, was een der uitzinnige Dweepers, lang vóór het midden der Zestiende Eeuwe onder den naam van *Wederdoopers* bekend, die, in den Jaare 1534, de Stad *Munster* veroverden, en voorts, met schenden en plonderen, binnen dezelve de doemwaardigste ongeregeldheden pleegden. JAN VAN LEYDEN, kort daar naa, ten Munsterschen troon verheven, zondt VAN KAMPEN, met den eernaam van *Bischof*, na *Amsterdam*, als eene der Steden, welke hij, in zijne dweepzucht, waande, hem van God te zijn geschonken. Niet lang, nogthans, praalde hij met den Bischoplijken mijter. Bekend is de verijdelde toeleg van den uitzinnigen hoop Geestdrijvers, in den Jaare 1535, om zich meester te maaken van de straks genoemde stad. Veelen derzelven leeden eene schrikwekkende strafte. Onder dit alles was VAN KAMPEN nergens te vinden. De Regeering, om hem in handen te krijgen, zette eene goede somme gelds op zijn lijf, en dreigde elk in zijne eigen deure te zullen ophangen, die wist, waar hij school, en evenwel niet aanbragt. Men vondt hem, eerlang, ergens op eenen zolder onder de Turf verscholen. Op den Pijnbank geworpen zijnde, wilde hij geene bekentenis doen van eenig verraad, tegen de Stad gepleegd. Niets anders riep hij telkens, dan *ik heb het lijf verbeurd; ik ben verdoopt en heb verdoopt; ik wilde nooit verlof geeven in 't verraad van Amsterdam*. Met de snarte, hem, volgens doodvonnis, aan te doen, was smaad en hoon gepaard. Eerst stelde men hem wel een uur lang op het Schavot te pronk, met een tweehoornigen mijter op het hoofd. De tong, waar mede hij geleerd hadt, wierdt hem uit den halze gesneeden, en voor de honden geworpen, en de hand, daar mede hij herdoopt hadt, afgekapt. Toen bondt men hem op eenen Vleeschbank, en sloeg hem, met een Vleeschhouwers hakmes, het hoofd van den romp, die voorts op de Markt verbrand wierdt. Het hoofd, met den mijter gedekt, nevens de hand, zette men op staaken op de Haarlemmerpoort.

Zie BRANDT, *Hist. der Reformatie*.

JAKOB

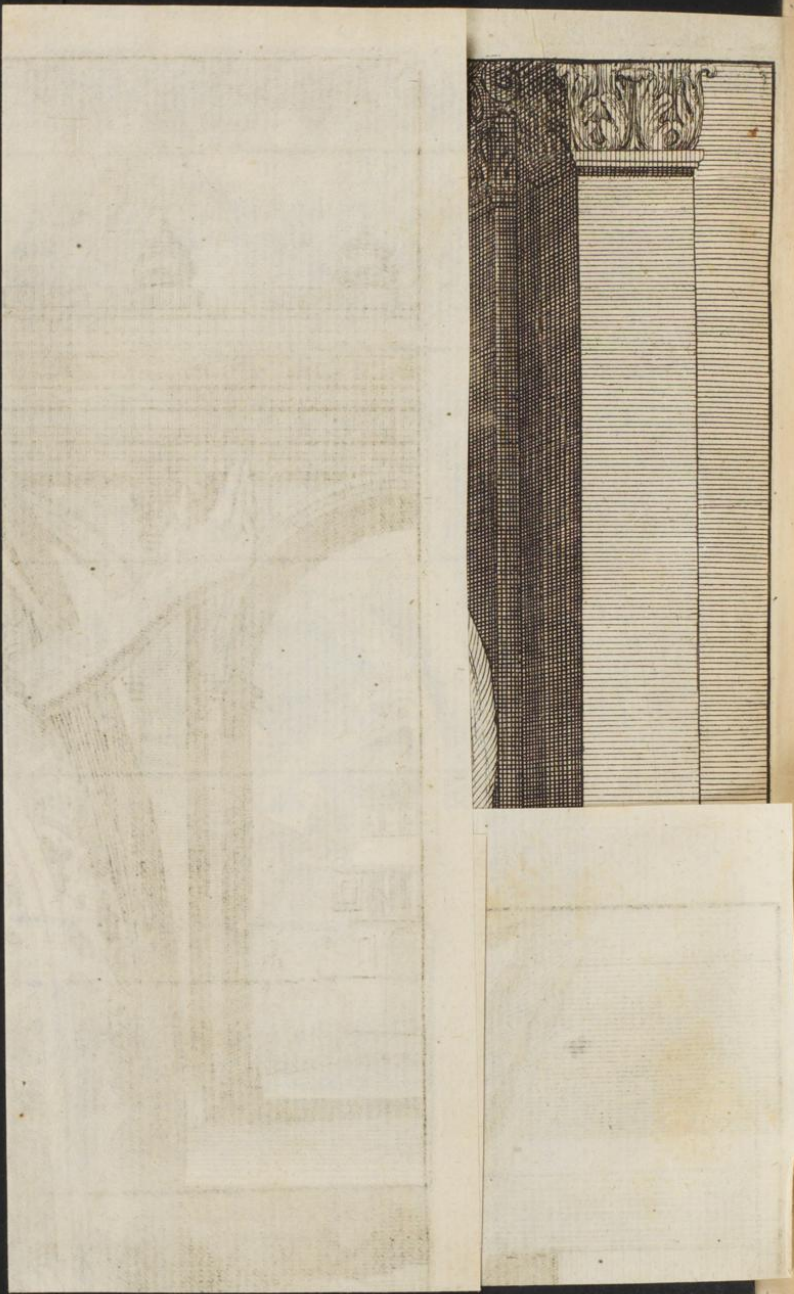
... lang
... von Wi-
... Myrler
... himen
... im man
... wesen,
... d'ich-
... d'ingen,
... t'lang
... Fekend' in
... frjens, in
... strick ge-
... end' d'ir-
... des. De
... ne goete
... d'ure se
... wel mir
... in vider
... es vider,
... sagen in
... ik hi' her
... wille mir
... de fure,
... t'hou ge-
... Schaw
... vilt. De
... del halte
... and, der
... en her
... zhouwe
... de d'it
... uera
... rre.

Janne

J A C O B A .

te
a
v
j
V
P
fre
et
hi
hi
ald
fch
der
er
op
ins
was
nich
auf
zu P

JAKOB VAN OUDSHOORN, vierenveertigste Bischof van *Utrecht*, was, ten tijde zijner verheffing, Deken in die Stad. Volgens BUCHELIUS zou hij van alouden Hollandfchen Adel zijn voortgefpooten. In 's Mans aantekeningen op BEKA vindt men deszelfs Geflagtregister. Veel moeite hadt het in, eer hij den stoel beklom; een mededinger, wien Graaf WILLEM van *Holland* de hand boven 't hoofd hieldt, ftondt hem in den weg. Hij zegepraalde, in 't einde, doch ten koste van zo veel geldspillens te *Rome*, dat hij 'er zich zelve en de zijnen door in den grond boorde. Niet lang hadt hij 't genot van deeze driftig gezogte waardigheid: want hij ftierf, twee maanden naa zijne verkiezing, in de maand September des Jaars 1322, niet zonder vermoeden van vergif.

Zie *Oude Holl. Kronijk; Batavia Sacra.*

JAKOBA VAN BEYEREN, veelal *Vrouwe* JAKOBA genoemd, geboren den vijfentwintigften Junij des Jaars 1401, was de eenige Dogter en Erfgenaame van Hertog WILLEM VAN BEYEREN, Graave van *Holland, Zeeland* en *Friesland*. Weinig meer dan veertien jaaren was zij oud, toen zij in den echt tradt met den Hertog VAN TOURAINE, tweeden Zoon van KAREL DEN VI, Koning van *Frankrijk*, die, kort daar naa, door het overlijden zijns oudstern broeders, de waardigheid van *Daufijn*, en alzo van naasten erfgenaam der Franfche Kroone, erlangde. Het jonge paar onthieldt zich, bij wifeling, in *Holland* en *Henegouwen*. Van hier dat de *Daufijn* aan 't Hof zijns Vaders in den haat viel, alzo hij geoordeeld wierdt, te veel over te hellen tot uitheemfche aangelegenheden. In den Jaare 1417 vertrok hij, egter, derwaarts, verzeld van zijnen Schoonvader. De *Daufijn* vondt 'er zijnen dood, veroorzaakt, meent men, door vergif, hem op de eene of andere wijze toegebracht. In de maand April des Jaars 1417 bleef reeds JAKOBA Weduw zitten, nog geene zestien jaaren oud, en zonder kinderen. Nog geene twee maanden daar naa ftierf ook haar Vader. Terftond daar naa gehuldigd zijnde tot Graavinne van *Henegouwen*, nam zij spoedig de reize aan na *Holland*, daar zij, in alle Steden, uitgezonderd *Dordrecht*,
ins-

insgelijks wierdt ingehuldigd. Geheel Zeeland erkende haar voor wettige Landsvrouw.

Bijstere beroerten ontfonten, of liever, herleeften 'er ten deezen tijde; zij wierden voornaamlijk gestookt door JAN VAN BEYEREN, Bischof van *Luik*, Oom van JAKOBA. Men hielt hem verdagt van eenen toeleg, om haar te ontzetten van het bewind. Geen voegzaamer middel, om dit opzet te voorkoomen, vonden de Edelen en Steden, dan door de Graavin in een tweede huwelijk te doen treden. Men liet, ten dien einde, het oog vallen op Hertog JAN van *Brabant*, niettegenstaande hij haar volle Neef was. De echtverbintenis geschiedde in 's *Hage*, in de Lente des Jaars 1418, naa vooraf daar toe verlot te hebben bekoomen van den Pausé, uit hoofde der bloedverwantschap der echtelingen.

Omtrent dien zelfden tijd verliet Bischof JAN VAN BEYEREN den Geestlijken staat, en tradt in 't huwelijk met ELIZABET VAN LUXEMBURG, volle Nigt van Keizer SIGISMOND. Hij deedt dien stap, om alzo te geraaken in het bezit der heerschappijen van Vrouwe JAKOBA. De Keizer was hem hier in gunstig, en verlijdde hem, bij opene Brieven, met de Graaffschappen *Holland*, *Zeeland* en *Henegouwen*; waar van hij, straks daar op, den tijtel van *Graaf* aannam. Zulk een bedrijf des gewezenen Bischofs moest, noodwendig, op vijandlijkheden uitloopen. Deeze wierden begonnen, aan de zijde van Vrouwe JAKOBA, met het beleg van *Dordrecht*; waar toe zij te meer gemoedigd wierdt, alzo de meeste Steden haar getrouw bleeven. In Junij des Jaars 1418 sloeg men het beleg om de Stad; doch moest het, naa verloop van twee maanden, met merkelijk verlies, opbreeken. Tot dat ongeluk sloeg nog het verlies van *Rotterdam*, 't welk, door JAN VAN BEYEREN, kort daar naa, bemagtigd wierdt. 't Een en ander bewoog Vrouw JAKOBA, uit vreeze voor verder verloop haarer zaaken, het oor te leenen aan bevrediging met haaren Oom; men trof dezelve te *Woudrichem*, in de maand Februarij des Jaars 1419. Veel moest de Graavin, bij deezen Zoen, opofferen; doch haare zaaken wierden 'er geenzins wanhoopig door, vermids de meeste *Hollandsche* Steden haare zijde bleeven aankleeven.

Hoe.

Hoewel het Verdrag, tusschen Vrouw JAKOBA en JAN VAN BEYEREN, op de Euangeliën, van wederzijden, plegtig was bezworen, schroomde, egter, de laatstgemelde niet, om het, wel haast, openlijk te schenden. Niet alleen matigde hij zich meer gezags aan, dan hij, bij den Zoen, hadt bedongen, maar belegerde ook *Leiden*, en maakte 'er zich meester van. Toen bemagtigde hij *Geertruidenberg*, en liet vervolgens het oog vallen op *Brabant*, het Hertogdom van Vrouwe JAKOBA's Echtgenoot.

Zulk een verloop van zaken, veroorzaakt, inzonderheid, door de onbekwaamheid van dien Echtgenoot, liep uit op wederzijdse afkeerigheid, en vervolgens op eene Echtscheiding. Te weeten, verscheiden oorzaaken spanden te zamen, om Vrouwe JAKOBA verdriet in dit huwelijk te doen hebben. Zij was jong, schoon, vrolijk van aart, gezond van lichaam, schrandere van geest, en geenzins onbekwaam tot zaken van bewind; haar Gemaal, daarentegen, schraal en tenger van lichaam, wekelijks van gestel, laf en traag van geest, en vooral onbekwaam tot de Regeeringe. Eerst tegen haaren zin met hem in den echt getreden, moest zij hem, ook met weerszin, na *Brabant* volgen; daar hij, voorts, in ongeoorloofde gemeenschap leefde met de Dogter eens Brabandschen Edelmanns: een ondraagelijke hoon voor eene jonge, schoone en moedige Vrouwe als JAKOBA. Alle deeze redenen, en vooral de vreeze, om door de onbekwaamheid van zulk eenen Echtgenoot haare Erflanden te zullen verliezen, dedden de Graavin op eene Echtscheiding denken, en voorts op een anderen Man, die bekwaamheids genoeg bezat om haare Staaten te beschermen.

't Bleek wel haast dat zij, tot zulk een einde, het oog hadt laten vallen op HUMFREY, *Hertog van Glochester*, broeder van HENRIK DEN V, *Koning van Engeland*. Met deezen de zaak heimelijk overleid hebbende, verliet zij in stilte het Hof van JAN VAN BRABAND, en stak, wel haast, door behulp van een Henegouwer Edelman, over na *Engeland*, alwaar zij in de Lente van 1421 aankwam.

Met blijken van hoogagtinge wierdt Vrouw JAKOBA aan 't Engelsche Hof ontvangen. Nevens het betoon van eere, genoot zij aldaar, van wegen den Koning, honderd ponden sterlings

's Maands,

's Maands, zo lang zij in het Rijk zou vertoeven. Een geruime tijd verliep 'er, intusfchen, eer het ontworpen huwelijk voortgang hadt. De voornaame reden daar van was, het wagen na een Pauslijk verlof tot de Echtscheiding. Dit kwam, ten langen laafte. De echtverbintenis geschiedde daar op, in 't einde van het Jaar 1422. Niet eerder dan in de maand October van 't volgende jaar verlieten de nieuwgetrouwden het Hof van Engeland. De Hertog VAN GLOCHESTER, om de heerschappijen zijner Gemaalinne te handhaaven, van het Parlement eenigen onderstand in manschap bekomen hebbende, stak daar mede, nevens Vrouwe JAKOBA, over na *Calais*. Naa eenige andere Steden, in *Henegouwen*, bezogt te hebben, begaven zij zich na *Bergen*. Van hier deedt de Hertog, in 't volgende jaar, eenen keer na *Engeland*. Duur kwam der Graavinne deeze afwezigheid te staan. Zich verlatende op den Eed der Stedelingen, en op hunne belofte, van goed en bloed bij haar te willen opzetten, hadt GLOCHESTER zijne Gemaalin in die Stad ge-laaten. Doch naauwlijks was hij ten Lande uit, of de Hertog VAN BOURGONDIE, die, al zints eenigen tijd, aanspraak hadt gemaakt op de heerschappijen van Vrouwe JAKOBA, verzekerde zich van haaren perfoon, en deedt haar na *Gend* voeren. Dit viel voor in de maand Junij des Jaars 1424.

Bijkans drie maanden hadt de ongelukkige Graavin te *Gend* gezeeten, toen 't haar gelukte, haare Wagters te verschalken. Zich in mansgewaat vermoind hebbende, vlugtte zij, te paerd, na *Antwerpen*. Hier haare vermomming hebbende afgeleid, kwam zij, wel haast, op Hollandschen bodem, en alzo te *Gouda*.

Omtrent deezen tijd stierf JAN VAN BEYEREN, de groote regenstreever van Vrouwe JAKOBA. De Hertog VAN BOURGONDIE gedroeg zich zedert als Graaf, en vondt de Edelen en meeste Steden zo toefchietende, dat ze van het regt van Vrouwe JAKOBA op deeze Landen zelf geen en inval scheeneri te hebben. Men wil dat zij, volgens hun oordeel, haar regt verbeurd hadt, door het aangaan van het huwelijk met den Hertog VAN GLOCHESTER, buiten hunne kennis.

Onder dit alles wagne de ongelukkige Graavin, te *Gouda*, op Engelsche hulp; die, evenwel, niet opdaagde. Hierom

ver-

versterkte zij zich binnen die Stad, door het omliggende land gedeeltelijk onder water te zetten. Nogthans naderden haare vijanden, de Kabbeljaauwſchen, langs eenen kant, die niet overſtroemd was. Thans trekt de moedige Graavin uit, met een deel manſchap, en vereenigt zich met de Stigtſchen, die getrouwelijk haare zijde hielden. Op den eenentwintigſten October des Jaars 1425 wordt men handgemeen, bij het Dorp *Aſſen*. De Graavin bekomt de overhand, en keert zegepraalende te rug na *Gouda*, beladen met de Banieren van *Leiden*, *Haarlem*, *Amſterdam* en andere Steden.

Al vroeg in den Jaare 1426 verſcheen, eindelijk, de Engelsche hulpmagt, door bewerking van GLOCHESTER, die zich nog in Engeland bevondt, zijner Gemaalinne toegezonden. Bij *Brouwershaven* traden de Troepen aan land. Het gevegt, welk hier ontfontd, viel ongelukkig uit voor Vrouwe JAKOBA. Veele voornaame Engelschen, als mede verſcheiden Zeeuwsche Edelen, haar toegedaan, lieten 'er 't leeven. In vergoeding van dit nadeel, waren haar de Stad *Alkmaar* en de Kennemers toegevallen. Met hulp van deeze, en als eene moedige Heldin, aan hun hoofd, waagde zij, in April des Jaars 1426, eenen kans op *Haarlem*. De aankomst van eene bende Vlamingen, tot ontzet der Stad, deedt haar het beleg ſpoedig opbreeken, en den naderenden vijand te gemoete trekken. Zij ontmoette ook dien bij *Aſſen*, en behaalde 'er, andermaal, de zege. Veele gevangenen wierden, op bevel der Graavinne, ter dood gebragt.

Merkelijken ſteun hadt Vrouwe JAKOBA, einigen tijd, gehad aan *Hoorn*. Een ongelukkig voorval maakte deeze Stad van haar afkeerig. Het verhaal luidt, dat de Zoon eens Hoornſchen Burgemeesters, Vrouwe JAKOBA, op zekeren tijd, te *Gouda* gezien hebbende, zich hadt laaten ontvallen, *dat het ſchande was, dat men zulk eene ſchoone Vrouw, als de Graavin, ginds en herwaarts voerde, als ware zij eene openbaare Hoer*; dat voorts dit zeggen, der Graavinne verkeerdelijk aangebragt, haar dermaate in gramschap deedt ontſteeken, dat zij den Jongeling tot het zwaard verwees: mer dat gevolg, dat de Regeering van *Hoorn*, zich de zaak aantrekkende, eenpaarig beſloot, JAKOBA niet meer voor Graavin te

erkennen. Hoe 't zij, eenige Kennemers, haare vrienden, tegen die van *Hoorn* opgetrokken, wierden met dezelve handgemeen, doch bekwamen de nederlaage; tot groot nadeel van Vrouwe JAKOBA, die zich genoodzaakt zag, met weinige manschap, na *Gouda* de wijk te neemen.

Jammerlijk stonden thans de zaaken der rampspoedige Graavinne. De Hertog VAN BOURGONDIE, op dit pas in Holland gekoomen, wierdt, in alle Steden, met opene armen ontvangen. Voor hem openden ook haare Poorten de Westfriesche en Waterlandsche Steden, die het nog onlangs met de Graavinne hadden gehouden. Hier toe sloegen nog andere rampspoeden. Volgens Pauslijke uitspraak, van den Jaare 1427, was haar huwelijk met den Hertog VAN GLOCHESTER onwettig verklaard. Vergeefs beriep zich Vrouw JAKOBA op eene Kerkvergadering. De Hertog, geenen kans ziende om haar in 't bezit haarer Landen te handhaaven, berustte in 't Vonnis van *Rome*, verliet zijne Gemaalin, en trouwde eene andere. Onder Heer WILLEM VAN BREDERODE hadt zij eenige Schepen in de Zuiderzee; die, van eenige Schepen van Kabbeljaauwsche Steden, bij 't Eiland *Wieringen* ontmoet, van dezelve eene zwaare nederlaage ontvingen. De tijding hier van bekoomen hebbende, flect voorts Vrouwe JAKOBA een bangen winter binnen *Gouda*, in de vreeze van, in 't volgende Jaar 1428, den Hertog VAN BOURGONDIE eenen toeleg op die Stad te zullen zien onderneemen. Niet ongegrond was deeze vreeze. Reeds vroeg in 't jaar kwam de Hertog op *Gouda* aantrekken: weshalven de Graavin, haar onvermogen kennende om hem het hoofd te bieden, zich genoopt vondt, met hem in onderhandeling te treden. Bij het Verdrag, thans geslooten, kon zij niet meer bedingen, dan den titel van *Graavin*, doch bijkans buiten allen ander gezag, dan eenig aandeel in de begeevening der Ampten. Den Hertog VAN BOURGONDIE moest zij, bovendien, voor *Ruwaard* erkennen, en zich verbinden om buiten diens toestemming geene nieuwe Echtverbintenis te zullen aangaan.

Naa het sluiten van dit Verdrag, van het Landbewind ontzet, onthieldt zich Vrouw JAKOBA nu eens in 's *Graavenhage*, doch meest in *Zeeland*, te *Goes*. Hier verkropte zij haar leed, of zocht het, bij wijlen, te verzetten, met deel te neemen in Rid-

der-

derlijke of Burgerlijke spelen. Op 't Zeeuwsche Eiland Zuidbeveland, gelijk ook elders, hadt thans, en nog lang daar naa, eene gewoonte plaats, op een gezetten dag van het jaar, na den Papegai met den Kruisboog te schieten; zijnde een houten Vogel, op den top eens hoogen Mastbooms gesteld. Die den Vogel trof, zodat hij van den Staak viel, wierdt als *Koning* of *Koningin* begroet, en ontving kleine geschenken van de menigte. Op zekeren tijd, als Vrouwe JAKOBA zich in deezen oord onthieldt, nam zij mede deel aan deeze uitspanning. Zij schoot den Papegai, en ontving de gewoone geschenken; waar tegen zij, aan eenige strecken van Zuidbeveland, eene eeuwige kwijsfchelding der Vlastienden schonk.

Dit alles, egter, diende slegs ter verzagtinge, niet ter geneezinge van haar gewond gemoed; dikmaals leedt dit zwaare pijn, bij de herdenking aan haare voorgaande grootheid, vergeleeken met de tegenwoordige vernederinge. Haare vrienden, die tot nu toe haar zomtijds van penningen voorzien hadden, hielden allengskens, de handen thuis. Een bijster geldgebrek kwelde haar telkens, bij het doen van buitengewoone kosten. FRANK VAN BORSSELEN, een Zeeuwsch Edelman, thans Stadhouder van *Holland* en *Zeeland*, was de eenige onder de Edelen, die het hart uitgebreid genoeg bezat, om, zonder uitzigt op eigen voordeel, de Graavinne, van tijd tot tijd, van penningen te verzorgen. BORSSELEN was jong, welgemaakt en dapper. Deeze hoedanigheden, gevoegd bij de heufche en bevallige wijze, op welke hij Vrouwe JAKOBA uit den nood wist te helpen, deeden hem, eerlang, haar hart winnen, 't welk van minnaarje niet afkeerig was. Op de gemeenzaame verkeerung volgde wel haast een heimelijk huwelijk, 't welk, in Junij des jaars 1433, in 's *Hage*, met alle mogelijke stilte gesflooten wierdt.

Doch, hoe heimelijk gesflooten, de maare dier echtverbinde nisfe kwam, wel haast, ter ooren van Hertog PHILIPS van *Bourgonde*. Het Verdrag, voor eenigen tijd, door Vrouwe JAKOBA, met dien Hertog gesflooten, hielt in, onder andere, dat in gevalle zij, buiten zijne kennis of toestemming, een huwelijk aanging, nevens alle aanspraak op de Graaflijkheid, ook den tijtel zou verbeuren. PHILIPS hadt, straks naa dat

hij het boven gemelde huwelijk verstaan hadt, Heer FRANK heimelijk in den *Hage* doen opligten, en na 't Slot *Rupelmonde*, in Vlaanderen, overbrengen. Dit was eene nieuwe wonde voor de ongelukkige Graavinne. Heere FRANK, dien zij, in zeker geschrift, meermaalen, *haaren lieven en zeer gheminden gheselle* noemt, droeg zij eene zonderlinge liefde toe. Om hem in vrijheid te stellen, en de bevestiging van haar huwelijk te bekoomen, toonde zij zich zeer gereed tot eene onderhandeling met Hertog PHILIPS, wien het hart jeukte na het volkomen bezit van Vrouwe JAKOBA'S Erflanden. Diensvolgens bewilligde zij in de harde voorwaarden, welke haar wierden voorgescreeven. JAKOBA deedt, bij dezelve, afstand van *Heerogouwen, Holland, Zeeland en Friesland*, en van den titel van *Graavin*, welken zij, dus lang, gevoerd hadt. Daartegen bedong zij alleenlijk de Heerlijkheden van *Voorne, Zuidbeveland en Thoolen*, nevens de Tollen van *Holland en Zeeland*, gedurende haar leeven. Behalven dit wierdt zij, eenigen tijd daar naa, bedeed met het Houtvesterfchap van 't Haarlemmerhout en alle de Wildernissen van Holland.

Heer FRANK VAN BORSSELEN, naa het fluiten van dit Verdrag, geslaakt, en, door Hertog PHILIPS, met het Graaffchap van *Oostervant* begiftigd en met de Ridderorde van 't Gulden Vlies omhangen, voltrok, in 't openbaar, het huwelijk met zijne beminde JAKOBA, te *St. Maartensdijk*, op het Eiland *Thoolen*, in den aanvang van het Jaar 1434. Zij hielden, zedert, hun bestendig verblijf op het Slot *Tellingen*, in Rijnland, waar op Vrouw JAKOBA, als Houtvesterin, vrije wooning hadt. Hier sleet zij haare kommerlijke dagen, nu en dan den tijd kortende met het maaken van zekere Kruikjes of Kannetjes, van welke wij straks eenig nader berigt zullen geeven. Doch haar rampspoedig leeven liep wel haast ten einde. Eene Teeringziekte, misfchien ontstaan uit spijt over haare diepe vernedering, sleepte haar weg, op den achten van October des Jaars 1436, het zesendertigste jaar van haaren ouderdom. Overeenkomstig haaren rang en hooge geboorte, wierdt haar Lijk gevoerd na 's *Hage*, en in de Hofkapelle, in het Graf van Hertog ALBRECHT, bijgezet. Zo min

bij

bij haaren geliefden Heere FRANK, als bij haare drie voorgaande Echtgenooten, hadt zij geene kinderen gebaar. Zo ooit in eenigen mensch, een blijk van den wisselenden kans van het lot der sfervelingen vernam men in Vrouwe JAKOBA, die, van den hoogen rang van Graavinne van Holland, tot den post van Houtvesterinne van dat Gewest wierdt vernederd.

*Zie onze voornaamste aloude Vaderland-
sche Historiefchrijvers.*

JAKOBA'S KANNETJES, of *Kruikjes*. Dus noemt men zekere aarden Drinkkannen, 't eenigen tijde gevonden in de Vijvers van het Huis *Teilingen*, als ook van het Slot op 't *Zand*. Onzeker is de herkomst der benaaminge van *Jakoba's Kruikjes*. Zommigen meenen dat zij dus genoemd zijn, omdat de ongelukkige Graavin, om haar verdriet te verzetten, met het maaken van dezelve, nu en dan den tijd kortte. Anderen verhaalen, dat zij, om haaren geest te vermaaken, zich zomtjids met de Konijnenjagt verlustigende, naa dezelve wel 'en Kannetje plagt uit te drinken, en het daar naa over 't hoofd in den Vijver worp. De laatste meening konde eenigen schijn hebben, indien 't waarheid zij, dat men ook elders diergelijke Kruikjes heeft gevonden, onder andere in den omtrek en Grondvesten van het Huis *Rozenburg*, tusschen *Leiden* en 's *Graavenhage*. Volgens 't getuigenis van PARS, worden nog van deeze Kannetjes bewaard op 't Huis van den Heere van *Katwijk*. Men vindt 'er tweederleide afbeelding van bij dien vijftigen naspoorder des Vaderlandsche Oudheden.

Zie HEEMSKERK, Batav. Arkadia; VAN DER HOUVE, Handv. Kronijk; PARS, Katwijksche Oudheden.

JAKOBS-ORDE, of de Ridderorde van ST. JAKOB, ingesteld, in den Jaare 1290, door Graaf FLORIS van *Holland*. Twaalf voornaame Heeren of Edelen wierden daar mede begiftigd.

Onder deeze vindt men genoemd DIRK VAN BREDERODE, JAN VAN HEUSDEN, JAN VAN ARKEL, JAQUES, of JAKOB VAN WASSENAAR en GYSBERT VAN AMSTEL. Op het H. Euangelie leiden zij den Eed af, in handen van Heere JOHAN, Bisshop van *Utrecht*. Elk Ridder ontving een vergulden Halsband met vijf Schelpen, en daar aan hangende het beeld van st. JAKOB, weegende anderhalf Mark Zilvers. Verscheiden Zeeuwfche Edelen wierden in de zelfde Orde aangenomen. In het zelfde jaar gaf Graaf FLORIS een Tournooi of Steekfpiel aan de Broederschap, en nodigde tot hetzelfde de voornaamfte Ridders van dien tijd. Kampioenen in hetzelfde waren, onder anderen, de Heeren DIRK VAN BREDERODE, JAN VAN HEUSDEN, DIRK VAN LINDEN EN TER LEE en AREND VAN YSSELSTEIN.

Zie VAN LEEUWEN, *Bat. III.* REIGERSBERGEN, *Kron. van Zeeland.*

JAKOBSWOUDE, eene Heerlijkheid in Rijnland. Voormaals lag in dezelve een Dorp, van wiens Kerktoeren nog lang eenige overblijfsels vertoond zijn, doch thans niets meer te zien is. Zeer vermaard is deeze Landftreeke, van wegen de vroege prediking der gezuiverde Euangelieleere; welke, naar men wil, hier eerst zou gefchied zijn door JAN ARENDSZON MANDEMAAKER, van *Alkmaar*. JAN DE BARKER, anders, met een verlatijnden naam, JOANNES PISTORIUS, was hier eertijds Paftoor.

JAN DE I, Zoon van Graave FLORIS DEN V, was nog een kind, wanneer, in den Jaare 1284, over een huwelijk tuffchen hem en eene Engelsche Prinsfese, met naame ELIZABET, Dogter van Koning EDUARD, gehandeld wierdt. Men kwam over een, aangaande de voorwaarden, in de maand April des volgenden jaars. Graaf FLORIS bezwoor dezelve, te *Haarlem*, in tegenwoordigheid van eenen Engelschen Gezant. Eenige jaaren laater raakte Graaf FLORIS in onmin met de Zeeuwfche Edelen. *Middelburg*, welk het alleen met den Graaf hieldt, wierdt met een beleg van Vlamingen bedreigd.

Der-

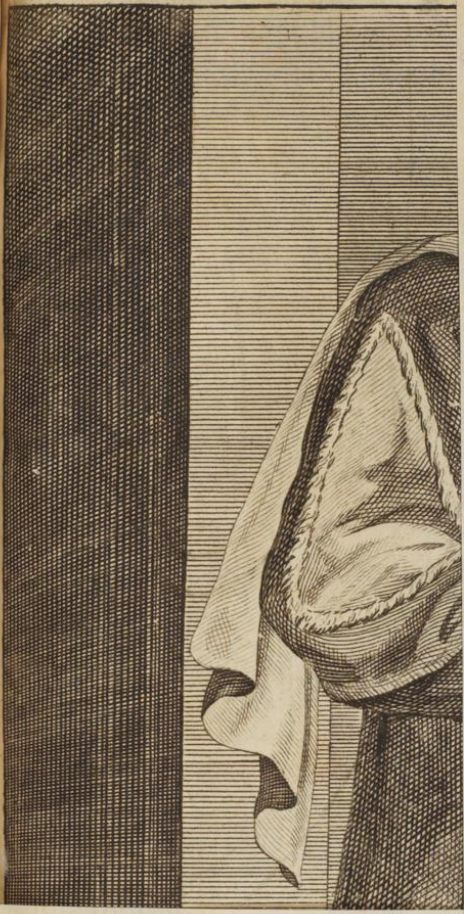
Van de I.

ERKODE, JAN
VAN WAT-
t. Compie lei-
van, hiechop
opple. hieband
be heik van st.
elchidee leew-
geroem. In he
i of Sockijel van
de voornamte
e waten, oole
VAN BEERDRE,
TUSLITTEK.

U. BEERDRE-
st.

ind. Voornam
en mag ing end
lits meer te no
in wegen de vte
wate, we der
zooum mll-
sler, met een
e scrijpe Pe-

war mag de
horvelli-
man-
tel. Men
de maand
vte, te
Gexanz.
met de
met de
gehoijp
De-

JAN de I.

BEREIKER, JAN
de I. van van wa-
at H. Campio lei-
en van, bisschop
vepelen. Hithand
de het land van st.
Verkielen Zee-
angeronnen. In het
oef of Soedijel en
ve de voornam-
ste wacer, oole
en van arduary,
en thalaren.

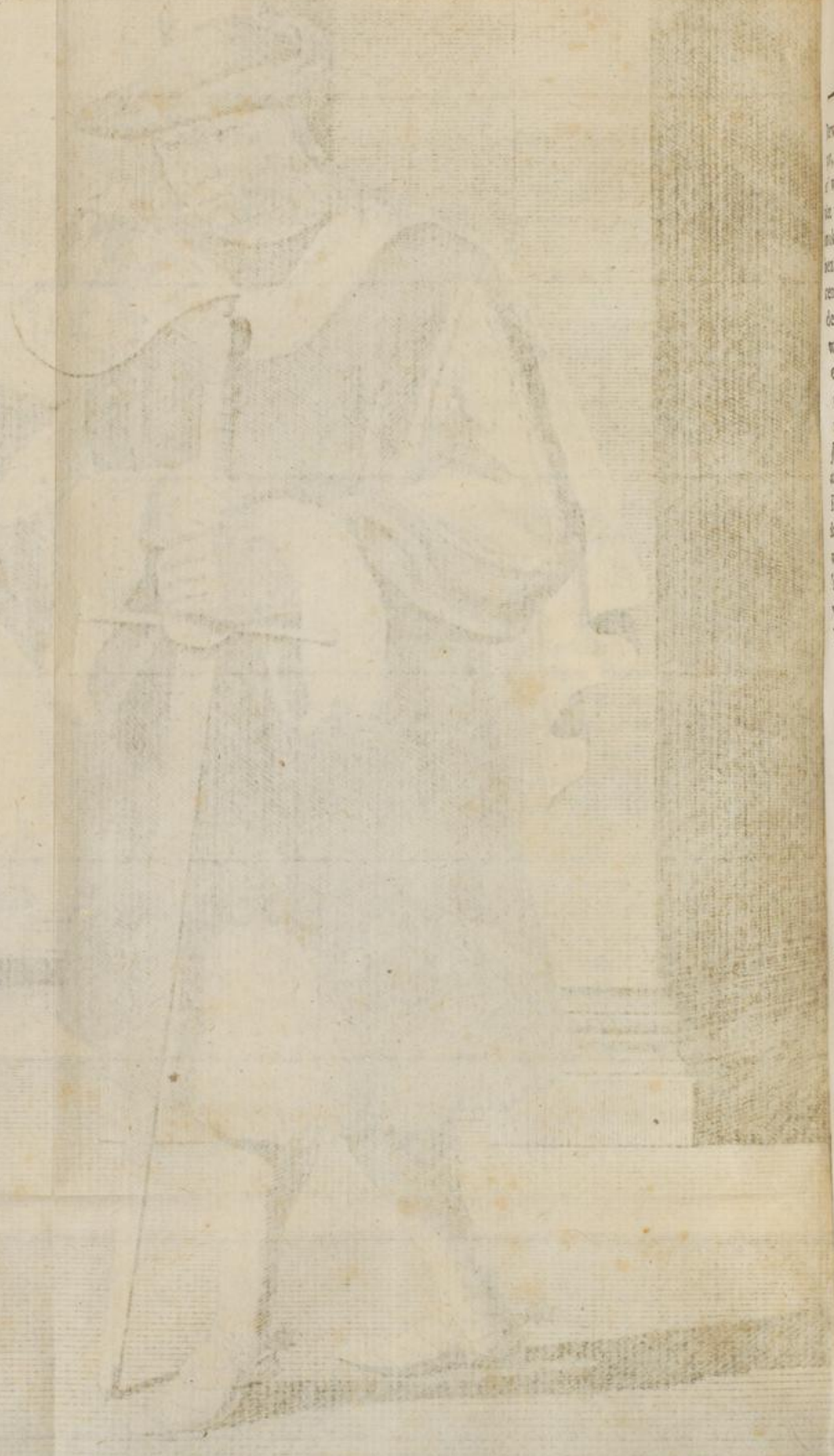
III. aarden-
land.

hind. Voornam
eren nog ing en-
riety met te het
van weger de wie
e velle, we den
sacrosanct mlt-
erides, met het
het wacjia Pe-

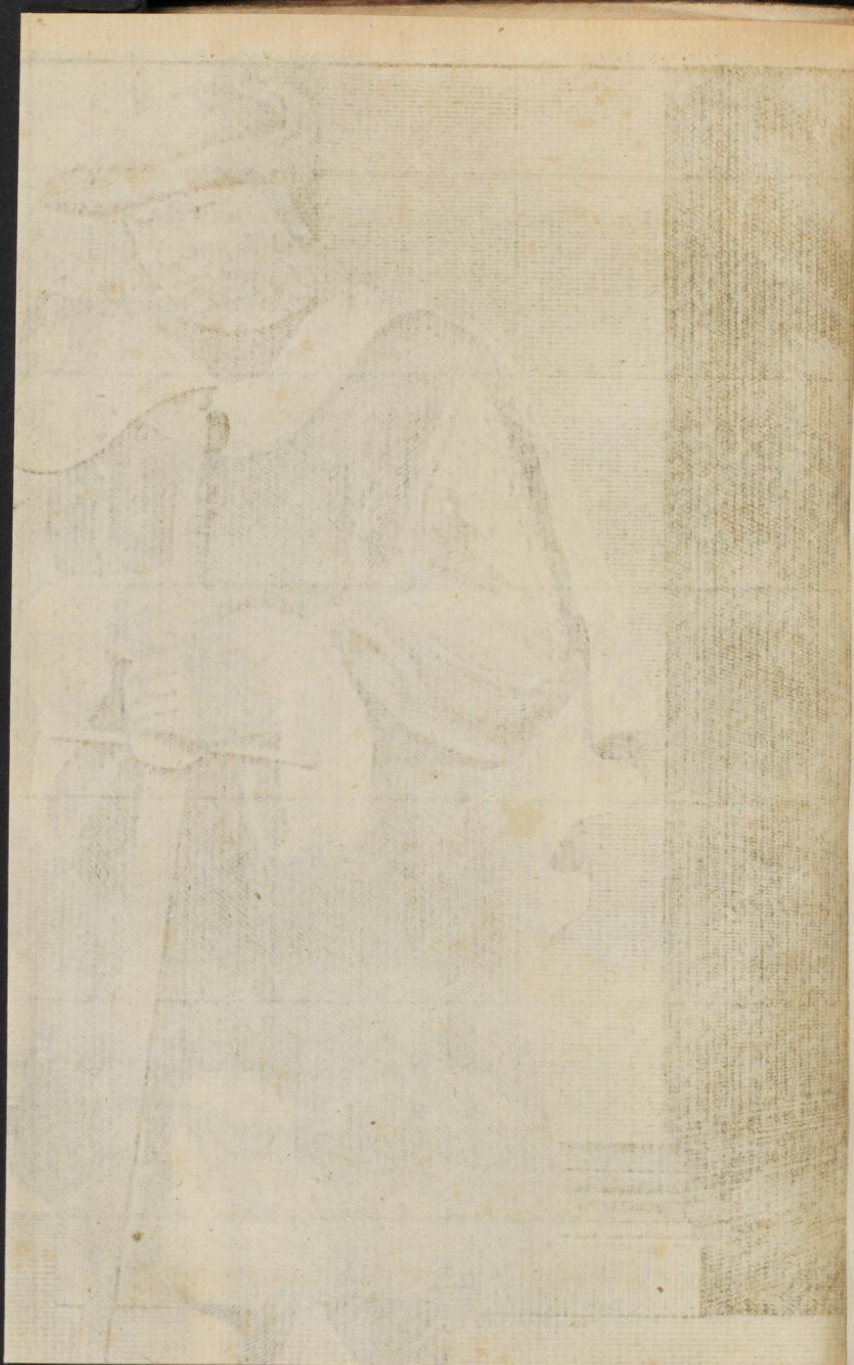
V. was nog et
e havelij-
e man-
wiel. Men
ij o mand-
nove, te
er Gestan-
e met de
met de
geprij-
de-

JAN de I.

brans zood rlo
 en, om de Stad te
 'veinig Jonkheer
 is vermeld; zake
 inden. Deze r
 etrokken, welke
 en afleide. Wan
 de Echeverdrag,
 worden opgevoel
 een beivamer e
 des tijl dar oer
 van zinnen Vader
 Jonkheer JAN vo
 anvang des Jaer
 Rijk, fiek met ee
 land, binnen. Hij
 voor JAN van al
 's nieuwen Gete
 willende doen,
 herwaerts was
 'laanen.
 Intusoben
 door wu,ran
 veel aanzien
 verkerde des
 de Voogdijche
 voor zijn leev
 land te ruime
 keend.
 Hij begon z
 Te Almor e
 mede, in drie
 bl op het tijf,
 landfcher was
 ne in de mag
 wum een Ge
 Ont tih verke
 y, ran e tullen

termaer ze
en, van de
en weinig
hier vermeld
broken. D
betroeken,
ren afside
de Echiv
worden e
een betv
den tijd d
van zijnen
jaarbeer
aanvang d
Rijk, hie
land, hime
voor JAN
's nieuwen
willende
herwaant
klaaren.

Intust
door we
veel aan
verkeerd
de Voogt
voor zij
land te
kend.

Hij beg
Te Alkm
mede, in
het op het
landschen
den in de
van hem een
Om die
1710 te ti

Derwaarts zondt FLORIS zijne Gemaalin, nevens zijnen Zoon JAN, om de Stad tegen alle aanvallen te beveiligen. Hoe veel of weinig Jonkheer JAN daartoe gedaan hebbe, vinden wij niet vermeld; zeker is 't, dat het beleg eertlang wierdt opgebroken. Deeze togt schijnt voorgevallen te zijn in een der bezoeken, welke Jonkheer JAN, nu en dan, bij zijne Ouderen afleide. Want, straks naa het sluiten van het bovengemelde Echtverdrag, was hij na Engeland gezonden, om 'er te worden opgevoed, tot dat hij, tot de huwelijksvoltrekkinge, een bekwaamen ouderdom zou bereikt hebben. 't Zij men den tijd daar toe gebooren rekende, 't zij het ontijdig einde van zijnen Vader Graave FLORIS DEN V dien deedt verhaasten, Jonkheer JAN voltrok zijn huwelijk, in Engeland, in den aanvang des Jaars 1297. Niet lang daar naa verliet hij dat Rijk, stak met eene Vloot in Zee, en liep te *Veere*, in Zeeland, binnen. Hij vermijdde, tot nog toe, Holland, uit vrees voor JAN VAN AVENNES, *Graave van Henegouwen*, die met 's nieuwen Graaven min gevorderden leeftijd zijn voordeel willende doen, straks naa het overlijden van Graave FLORIS, herwaarts was gekomen, en zich voor Voogd hadt doen verklaaren.

Intusfchen wierdt den Henegouwer de voet dwars gezet, door WOLFERD VAN BORSSELEN, een Zeeuwfch' Edelman van veel aanzien en gezag. Terftond naa 's Graaven overkomst verzekerde deeze zich van deszelfs persoon, en te gelijk van de Voogdijschap over het Graaffchap. Toen besloot AVENNES, voor zijn leeven of veiligheid eenig gevaar vreezende, het land te ruimen. Jonkheer JAN wierdt straks voor Graaf erkend.

Hij begon zijn bewind met het beteugelen der *Westfriezen*, Te *Alkmaar* een Leger verzameld hebbende, trok hij daar mede, in drie hoopen, op de vijanden aan, en viel hun zo fel op het lijf, dat 'er wel drieduizend op de plaats bleeven. Intusfchen was Graaf JAN, hoewel hij meester heette, volkomen in de magt van Heere WOLFERD VAN BORSSELEN; die van hem een Geschrift hadt weeten te verkrijgen, waar bij de Graaf zich verbondt, „ in alles den raad van Heere WOLFERD te zullen opvolgen, en hem beschermen, indien hem

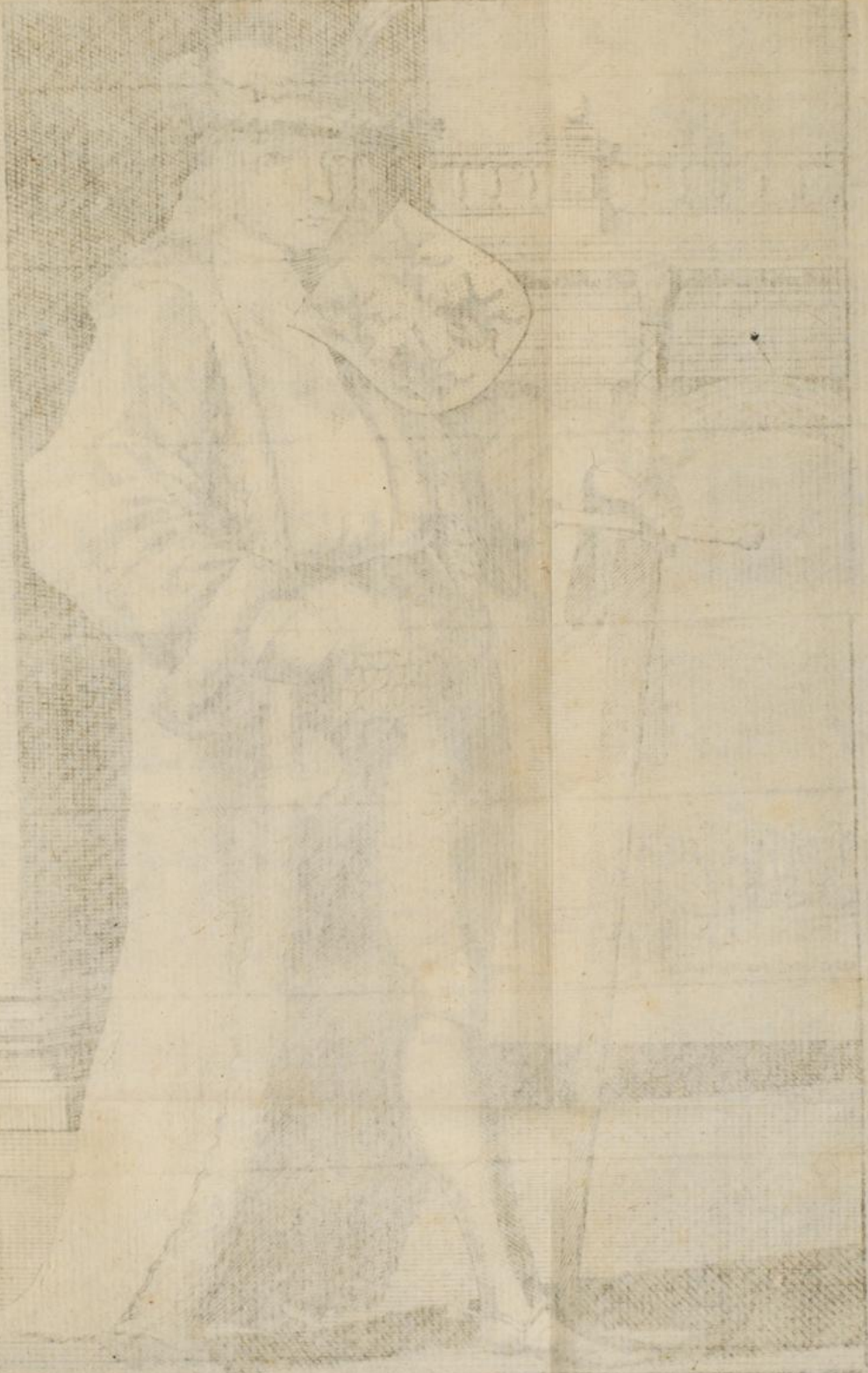
„ hierom , of anderzins , eenig leed overkwam ; dit zou duu-
ren , tot dat de Graaf volle vijftiwintig jaaren zou be-
reikt hebben.” Het gezag van den Zeeuwfchen Edelman
was oorzaak , dat Graaf JAN , eerlang , wierdt ingewikkeld in
eenen oorlog tegen Frankrijk , die , evenwel , spoedig eindig-
de . Kort daarop floot hij ook den Vrede met den Utrechtschen
Bifchop ; doch flegts voor eenen korten tijd . Want berouw
hebbende van zijne beloften aan den Graave , hervatte hij de
vijandlijkheden . Graaf JAN floeg thans het beleg voor 't Slot
van *Tyfelstein* ; het duurde een rond jaar . BAARTE , Echtge-
noote van Heere GYSBRECHT VAN YSSELSTEIN , die niet op het
Slot was , ftondt telkens de felste stormen door , zonder van
opgeeven te willen hooren . Ten laafte , egter , moest de dap-
perè Vrouw kamp geeven . De Graaf fchonk het Slot aan zij-
nen gunfteling , of liever Voogd , VAN BORSSELEN .

Onder dit alles viel Heer WOLFERD in den haat bij de meeste
Edelen en Grooten , jaloersch van zijn alvermogen bij den Graa-
ve , 't welk hen zelven deedt in de fchaduw ftaan . Zich niet
langer veilig agtende in 's *Hage* , vertrok hij van daar heimelijk ,
in eenen nacht , den Graaf medevoerende . Zijn oogmerk was ,
na Zeeland de wijk te neemen . Doch het vervoeren van Graa-
ve JAN wierdt spoedig rugtbaar . Het kermen der jonge Graa-
vinne , over 't misfen van haaren Echtgenoot , bragt de menigte
op de been . Men ijlt ftraks uit den *Hage* na *Vlaardingen* ,
daar men vernam , dat de Graaf wel van land geftoken , doch ,
om de ftilte , nog niet verre was gevorderd . Men begeeft zich
hier op te fcheep , en agterhaalt wel haast de vlugtenden . VAN
BORSSELEN wierdt na *Delft* gevoerd , en aldaar , binnen weinig
tijds , door het woeste graauw , wreedelijk vermoord . Graaf JAN
keerde weder bij zijne Gemaalin in 's *Hage* , zonder na Heer
WOLFERD verder om te zien . Straks daar op keerde JAN VAN
AVENNES in deeze Landen weder , en aanvaardde de Voogdij-
fchap , voor den tijd van vier jaaren . Doch de Graaf beleefde
het einde dier jaaren niet . In 't laafte van 't Jaar 1299 zich te
Haarlem onthoudende , wierdt hij ziek aan de koorts ; hier toe
floeg een gevaarlijke Bloedloop , die , wel haast , hem wegruk-
te , op den tienden November , in den eerften bloei zijns lee-
vens . Terftond naa 's Graaven dood verspreidde zich het ge-
rucht ,

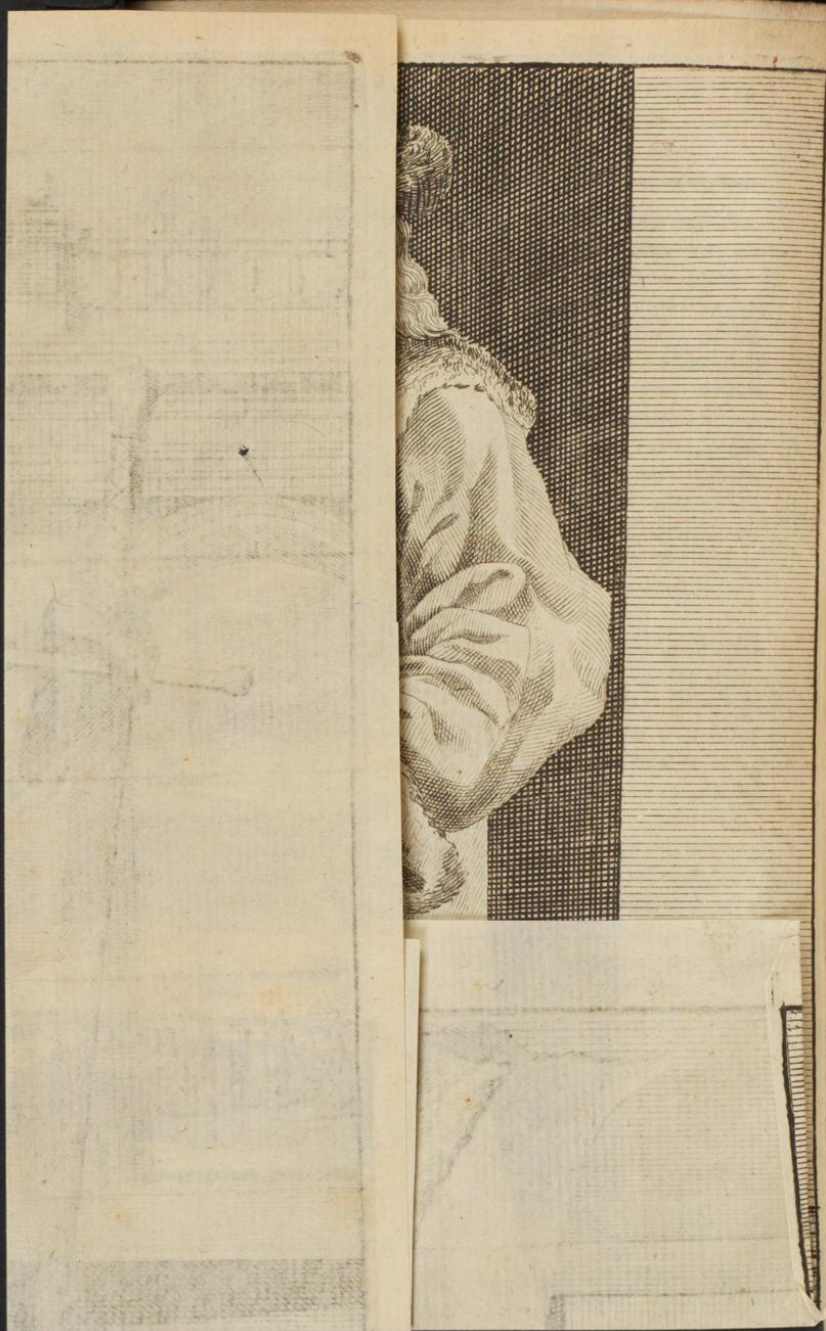
...en: ik zou duren
...ing van zou be-
... Maximilian Edelman
...richtigheid in
...ard, niet edige-
...te met de herten
...en tijd. Wees
...zere, hem te
...er beleg van de
... BART, Loo-
...ur, die niet op de
... door, zonder van
...per, moet de ab-
...te het Slot van tij-
...ZEN.
...aar hij de meese
...gen bij den Gra-
...f van. Doch niet
...van den hertog,
...Zijn oogmerk was,
...ervoeren van Gra-
...nen der jonge Gra-
...t, hooft de mege-
...en de *Marquis*,
...gelden, doch,
...Men begint zich
...vragen. Van
...den, hooft weinig
...vermool. Graf van
...ge, zonder te be-
...op teende in de
...van de *Griffioen*
...17 jaar oud te
...de hertog hier toe-
...men, die wegruk-
...deit Zijns he-
...griek. Het p.

weeten de ziele d'over
 geving van een be-
 den heilige Edelman
 en, wie hemd' in
 eravel, heig onlig-
 Weke met de lincien
 taren tijl. We verou-
 n Grevé, heren bij te
 se her beleg van 's Sic-
 jar. Bizar, Kamp
 ratur, die niet op le-
 men door, aender vo-
 e, eper, moet de des-
 chont' her Sic van si-
 nissen.
 den haer bij de anere
 ermoen bij den Gra-
 der kon. Die niet
 ij van dat hienlij,
 Zij oogenet van,
 verwoers van Gra-
 nen der jonge Gra-
 c. Inas de menige
 e in Vlaanderen,
 d' gaten, doch,
 Men hepet zich
 de ringelen. Van
 kien. Inne weig
 ij vermoen. Grai in
 flap, ander na lie-
 der op beete van
 armade de huy-
 Die de Gerandde
 van 's Jar op och te
 van di hant' her toe
 we dat, de wegrak-
 met riel sijes les-
 gheit zich her p.

JAN de II.

rugt, dat zijn dood niet natuurlijk was. 't Vermoeden, van dien verhaast te hebben, viel op AVENNES. Grond daar toe gaf, deels 's Mans bekende heerschzucht, deels eene reizē, buiten noodzaake, door hem na *Frankrijk* ondernomen, terwijl de Graaf reeds ziek lag. 't Lijk wierdt in het Klooster te *Rijnsburg* bijgezet. Dewijl hij geene kinderen verwekt hadt, eindigde in hem het Graaflijk Geslacht uit het aloude Huis van *Holland*, 't welk meer dan vier Eeuwen de Graaflijke waardigheid hadt bezeeten.

Zie MELIS STOKÉ, in *Jan den I*; *Oude Holl. Kronijk*; SCRIVERIUS, *Graaven van Holland*, enz.

JAN VAN AVENNES, *Graaf van Henegouwen*, DE TWEDE van dien naam, onder de Graaven van *Holland* en *Zeeland*. Hij was de Zoon van JAN VAN AVENNES, gehuwd met ADELHEID, Dochter van Graave FLORIS DEN V, en Zuster van den voorgaanden Graave JAN DEN I. Zijne voornaamste bedrijven, vóór zijne aanvaarding van 't Graaflijk bewind, in *Holland* en *Zeeland*, hebben wij in het voorgaande Artikel verhaald. Hij hadt, van het overlijden van Graave JAN DEN I, de tijdning in *Frankrijk* niet verstaan, of hij spoedde zich na de *Nederlanden*, daar hij straks, in de voornaamste *Hollandsche Steden*, voor Graaf en Landheer wierdt aangenomen. Dit viel voor in 't einde van 't Jaar 1299.

Zijne eerste zorgē was, de herstelling van de rust des Lands, die nog verre was te zoeken, van wegen het groot getal aanhangers van Heere WOLFERD VAN BORSSELEN. Ook stak hem nog in den krop de moord, gepleegd aan zijnen Voorzaat, Graave FLORIS DEN V. Omtrent de laatsten toonde hij zijn misnoegen, in eenen Brief, bij welken hij de *Vrijheid* verleende, om te *Dordrecht* te koomen handel drijven, aan alle Kooplieden, van verschillenden landaart, uitgezonderd de zulken, die in den aanslag tegen Graaf FLORIS de hand gehad hadden. Heer JAN VAN RENESSE, een *Zeeuwsch Edelman*, wierdt van handaardigheid aan dat wanbedrijf betigt, en was ten Lande uit ge-

weeken. Thans boodt hij aan om zich bij den Graaf te zuiveren, en borg te stellen voor zijn goed gedrag. JAN DE II nam de aanbieding aan; doch toen het aankwam op het stellen van borgen, waren 'er geene te vinden. De verzoening bleef dus agter. RENESSE verwekte eenen opstand in Zeeland, welke uitliep in openbaare vijandlijkheden. De Vloot van Graave JAN, na Zeeland gezonden, wierdt, door een onweder, verstrooid, of viel in 's vijands handen, gelijk ook GUY, Bisschop van Utrecht, 's Graaven broeder. Zo hoog liep de verwijdering, dat dezelve, door bemiddeling van Frankrijk, moest worden bijgeleid. Gemaklijker slaagde Graaf JAN, in eene bevrediging met den Hertog van Lotharingen en Braband, gelijk ook met de Heeren VAN KUIK en HEUSDEN, allen deelgenooten in den toelag op den vermoorden Graave FLORIS.

Onder dit alles was de vriendschap nog niet volkomen hersteld met den Heere VAN RENESSE. Merkelyke moeite baarde deeze aan JAN DEN II; hij bedoelde geen minder oogmerk, dan hem van het Graaflyk bewind te ontzetten. Om dit te bewerken, vervoegde hij zich ten Keizerlijken Hove, en beweerde aldaar, dat het Graafschap van Holland, als een Leen van 't Rijk, met het afsterven van Graave JAN DEN I, aan het Keizerrijk was vervallen, en thans door JAN DEN II onwettiglyk bezeeten wierdt. Het uitzigt op magtvermeerderinge deedt Keizer ALBREGT aan de opflookinge opene ooren leenen, en spoedig een Leger op de been brengen. Graaf JAN, hier van de lucht gekreegen hebbende, zat insgelijks niet stil. Door gantsch Holland deedt hij Heirvaart beschrijven, en verzamelde, binnen kort, een aanzienlyk Leger van Edelen en Poorters. Met deeze ging hij te sloop, en zeilde den Waalstroom op, tot aan *Nieuwmegen*, alwaar de Keizer zich bevondt. De Hollandsche troepen traden hier aan land. Waarschijnlijk ware het tot een hoofdtreffen gekoomen, ware 't niet geweest door de tusschenpraak des Aardsbischops van *Keulen*, die den Keizer deedt belooven, met zijne benden te zullen te rug keeren, en Graaf JAN laaten in 't gerust bezit zijner Landen, mids deeze dezelve van den Keizer ter leen ontfing.

In Zeeland hadt de Graaf, op dit pas, veele onvrienden. Op het gerugt van 's Keizers komste, waren deeze, met eene

Vloot

Vloot van honderd Schepen, van land gestoken, en den Lekstroom opgevaaren, ter hulpe van ALBREGT. Van deeze afwezigheid en ontvolkinge bedienden zich 's Graaven Zoon, JAN, *Graaf van Oostervant*, en de vermaarde WITTE VAN HAAMSTEDE. Zij verwoestten de Kasteelen der misnoegden, en bragten gantsch *Walcheren*, *Schouwen* en *Zuidbeveland* te onder. De Vloot raakte, daarenboven, verstrooid. 't Volk, welk dezelve bemande, aan land getreden, nam de wijk na *Schoonhoven*, alzo NIKOLAAS VAN KATS, Heer dier plaatze, het met de misnoegde Zeeuwen hielt. Doch de Burgers weigerende hen binnen te laten, verklaarde zich, de Stad voor Graave JAN; die, nu zijne vijanden onder de knie hebbende, naa het stellen van orde op de Regeering, eenen keer na *Henegouwen* deedt. Hij vertoefde aldaar geruimen tijd, tot dat zijne herwaartskomst noodzaaklijk wierdt, wegens eenen vijandlijken inval in zijne Staaten, door Heere GUY VAN VLAANDEREN; met welken, egter, hij spoedig den Vrede trof, door het sluiten van een zeer nadeelig Verdrag.

Niet lang daar naa storte Graaf JAN, in 's *Hage*, in eene zwaare ziekte, in den Jaare 1304; die nog verergerde, doordien straks gemelde GUY VAN VLAANDEREN, het Verdrag schenkende, hem den Oorlog openlijk verklaarde. Zich onbekwaamt bevindende tot het bevel over zijne Krijgsbenden, droeg hij het bewind van zaaken op aan zijnen Zoon WILLEM, *Graave van Oostervant*, en vertrok, in kwijnenden staat van gezondheid, na *Henegouwen*. Hier stierf hij, nog in het zelfde jaar, in de Maand Augustus. Nog vóór zijnen dood hadt hij 't genoegen gesmaakt, dat gantsch Zeeland zich onderworpen hadt. Bijkans vijf jaaren hadt zijn Graaflijk bewind over Holland geduurd. Hij hadt daar in tot opvolger Graaf WILLEM DEN III, behalven acht of negen andere Zoonen en Dogters, verwekt bij PHILIPPA, Dogter des Graaven van *Luxemburg*.

Zie VOSSIUS, *Jaarboeken*; GOUDHOVEN,
Oud Holl. Kronijk.

JAN (*Don*) VAN OOSTENRYK; zie OOSTENRYK. (*Don JAN VAN*)

JAN

JAN VAN ARKEL, Achtenveertigste Bisfchop van *Utrecht*, was de Zoon van Heere JAN DEN XII *van Arkel*, en van ERMGARD, eenige Dogter van Graave OTTO VAN KLEEVE. Ten tijde van zijns Voorzaats overlijden, onthieldt hij zich te *Avignon*, in *Frankrijk*, alwaar thans de Paus zijn verblijf hadt. Hij was nog jong. Dit belette niet, dat hij, bij den Paus aangepreezen, en gerugfteund door WILLEM DEN IV, *Graaf van Holland*, den Bisfchoppelijken Zetel beklom, in den Jaare 1342. Eerst in 't volgende jaar nam hij 'er daadelijk bezit van. Hij vondt het Bisdom met zwaare schulden belaaen, van welke hij, egter, binnen den tijd van twee jaaren, een goed gedeelte afloste. Om ook de overige te kunnen betaalen, wierdt hij te raade, zich eenigen tijd buitenslands op te houden, om aldus, door het bespaaren van de kosten zijner hofhoudinge, dezelve tot dit lofslijk einde te doen dienen. Hij verkoos tot zijn verblijf de Stad *Grenoble*, en zijnen broeder ROBERT, om, geduurende zijn afweezen, het waereldlijk bewind over het Bisdom te voeren. Grootlijks, intusfchen, mishaaagde deeze aanstelling aan Graave WILLEM *van Holland*, in den waan van daar toe nader regt te hebben. Ter handhaavinge daar van sloeg hij van dreigen tot daaden, en het beleg om *Utrecht*, in den Jaare 1345. De Bisfchop, midlerwijl, het gevaar, welk zijne Stad dreigde, in *Frankrijk* vernomen hebbende, kwam in allerijl derwaarts spoeden. Vijf weeken hadt het beleg geduurd, wanneer men een Verdrag trof, op deeze vernederende voorwaarden: „ Vierhonderd *Utrechtsche* Burgers, in linnen klederen, onge- „ gord, blootshoofds en barrevoets, zouden, op hunne knie- „ en, Graave WILLEM, voor zijne Tent, om vergiffenis smeeken; men zou twintig Roeden van den Stadsmuur afwerpen, „ en hem eene geheele Straat afstaan.”

Niet van Vrede, maar slegts van Bestand, voor eene wijle zijds, was dit Verdrag. In *Holland*, terwijl het duurde, waren de twisten der *Hoekschen* en *Kabbeljaauwschen* uitgebroken. Eene voegzaame gelegenheid meende Bisfchop JAN hier door te zijn gebooren, zo ras het Bestand zou geëindigd zijn, om in *Holland* eenige voordeelen te behaalen. De tijd was niet daar, of hij belegerde en bemagtigde *Emmenes* en *Oudewater*; wijders behaalde hij de zege in eenen gefchaarden Veldslag. Een

Be-

Bestand, 't welk moest duuren tot *St. Martensdag* in 1350, fchorst de vijandlijkheden. Van wegen de groote sommen, welke hem al dit oorloogen hadt gekost, vondt de Bisfchop zich genoodzaakt, de wijk te neemen na *Rome*, van waar hij in het volgende jaar te rug kwam, en voorts de geldmidde-len van het Sticht op veel beter voet bragt.

In den Jaare 1355 hadt Bisfchop JAN, van nieuws, den Oorlog om handen, hem aangedaan door WILLEM DEN V van Holland. Hij behaalde 'er eenige voordeelen in, onder ande-re het bemagtigen van *Weesp* en *Muiden*, daar hij den brand in stak. Doch vermids zijne nadeelen verre de overhand had-den, wierdt hij te raade, zich in perfoon te begeeven na 't Hol-landfche Leger, om van Hertog WILLEM den Vrede te ver-zoeken. Deeze wierdt spoedig getroffen. Zedert wendde hij zijnen vlijt aan, om de rust in 't Sticht te herstellen, en, door het opwerpen van Sterkten in *Overijsfel*, de landzaaten in bedwang te houden. Eenentwintig jaaren hadt hij het Bis-dom van *Utrecht* bestuurd, toen hij, in den Jaare 1363, door Paus URBANUS DEN V, wierdt verplaatst op den *Luik-schen* Zesel, dien hij nog veertien jaaren bezat. Hij stierf te *Luik*, op den eersten Julij des Jaars 1378, doch wierdt te *Utrecht* begraven.

Volgens 't getuigenis van den Schrijver van het *Batavia Sacra*, overtrof Bisfchop JAN alle zijne Voorzaaten in Krijgs-haftigheid; terwijl hij, tevens, weinigen zijns gelijker hadt, die den vrede vuuriger beminden. Verscheiden Boeken zou hij geschreeven hebben, doch die nu niet meer voorhanden zijn, en een *Pontifikaal* hebben laten opstellen. *Mastenbroek*, weleer een Moeras, in *Overijsfel*, wierdt door hem droog gemaakt en bedijkt, en voorts aan zijne Kerk gelaaten. Behalven andere Voorregten, hadt hij aan den Stichtenaaren het Voorregt gefchonken, om buiten het Sticht niet te kun-nen te regt gesteld worden.

Zie *Oude Holl. Kronijk*; PONTANUS, *Geld. Ge-schied.* VOSSIUS, *Jaarboeken*; CORTGEEN, *Stichtf. Kron. Batavia Sacra.*

JAN VAN BEAUMONT, was de Zoon van JAN VAN AVENNES, en broeder van WILLEM DEN GOEDEN, *Graave van Holland*. Zijnen bijnaam ontleende hij van een Slot in *Henegouwen*, waar van hij Heer was. Daarenboven was hij Leenbezitter van de Steden *Gouda* en *Schoonhoven*, alwaar hij groote verbeteringen maakte; in de laatstgenoemde Stad stigte hij een Karmeliter Klooster. Merkelijk aandeel hadt hij in de Engelsche en Fransche Oorlogen van dien tijd. In Engeland help hij, in den Jaare 1327, Koning EDUARD DEN II onttroonen, en deszelfs Zoon, EDUARD DEN III, bezit neemen van de Kroon. Naderhand verzelde hij Graaf WILLEM DEN IV, op deszelfs togt tegen de Friezen, om dezelve te noodzaaken tot het opbrengen van schattingen. Hij was een der eersten, die, bij *Stavoren*, voet aan land zetteden. Graaf WILLEM liet hier het leeven, en BEAUMONT redde zich, ter naauwer nood, met de vlugt. Hij begaf zich toen na *Geertruidenberg*, daar hij de Graaflijke Regeering van *Henegouwen* aanvaardde, en, meent men, daarenboven zich het bewind over Holland en Zeeland aanmatigde. Doch, vermids de naaste Erfgenaamen van wijlen Graave WILLEM hun regt deden gelden, wierdt hij spoedig daar van ontzet. Uit misnoegen, hier uit opgevat, koos hij, zedert; de zijde van Frankrijk. Hij overleedt in den Jaare 1356, het vierenzeventigste zijns ouderdoms. Behalven eene wettige Dogter, hadt hij twee Bastaartzoonen. Voor den oudsten van deeze kocht hij de Heerlijkheid *Treslong*, in *Pikardije*. De TRESLONGS, vermaard in de Nederlandsche Geschiedenissen, zijn van deezen afkomstig.

Zie VOSSIUS, *Jaarboeken*; GOUDHOVEN
in de *Oud. Holl. Kronijk*.

JAN VAN BEYEREN, Zoon van Hertog ALBREGT, en Oom van Vrouwe JAKOBA. Op het Artikel dier ongelukkige Graavinne hebben wij 's Mans voornaamste bedrijven verhaald. Hier tekenen wij nog aan, dat hij, zich meester gemaakt hebbende van 't bewind over Holland en Zeeland, nu ook zich met de zaaken van Friesland begon te bemoeien. Hij koos de zijde der Schie-

rin-

ringers, en sloot met hun een Verbond, waar bij zij hem voor Heer aannamen, en twee Grooten Vlaams van ieder huis, benevehs 't Regt der Munte en Tollen, toestonden. Van zijnen kant beloofde hij, hen tegen hunne partijen te zullen beschermen, en bij de oude Vrijheden, door KAREL DEN GROOTEN verleend, handhaaven. Zedert zondt hij eenige manschap na Friesland, die te *Makkum* gelukkig slaagde, doch uit de *Lemmer* verdreeven wierdt. Met de Groninger Vetkoopers sloot hij een Verdrag, en bekwam van hun een geschenk van vijftig vette Oosfen. JAN VAN BEYEREN overleedt, niet lang daar naa, in 't begin van het Jaar 1425, niet zonder vermoeden van vergif, onzeker of het hem ware toegediend door JAN VAN WOERDEN, *Heer van Vliet*, eenen zijner gemeenzaamste vrienden, of door MARGARETA, Graavin Weduwe van Holland. Zijn Lijk wierdt bijgezet in de Jakobijner-Kerk in 's *Graavenhage*.

Zie VOSSIUS, *Jaarboeken*; SCHOTANUS, *Kronijk*; BENNINGA, *Hist. van Oostfriesland*.

JAN VAN DIEST, Vijfenveertigste Bischoep van *Utrecht*, in weerwil van anderen, tot die waardigheid verheven, door den sterken arm van Paus JOANNES DEN XXII, baande zich den weg ten Zetel, aan het hoofd van gewapende Knechten, in den Jaare 1322. Hij was een geduurige afhangeling van Graave WILLEM DEN III van Holland, die zijne meerderheid op hem, onder andere, wist te handhaaven, door het verschietsen van zwaare geldsommen. Voor dezelve wierdt een groot gedeelte van het Sticht, zelf het Slot *Vreeland*, aan den Hollander verpand. Zo diep stak hij zich, erlang, in schulden, dat hij alle de inkomsten van 't Sticht aan den Hollander moest afstaan; rot zijn onderhoud behieldt hij slegts tweeduizend ponden 's jaars. Om zijne zaaken eenigzins te herstellen, spande de Bischoep te zamen met den Graave van *Gelder*, in het beoorloogen van de Friezen. Deeze bekwamen de naderlaage bij het Slot te *Vollenhove*, nu of reeds voorheen

heen aan den Graave verpand. Naa een bewind van achttien jaaren, met kleinen lof gevoerd, overleedt JAN VAN DIEST, op den eersten Junij des Jaars 1340. Te *Amersfoort* hadt hij een Kollegie van twaalf Kanunniken gestigt.

Zie VOSSIUS, *Jaarboeken*; *Oud. Holl. Kron.* SCHOTANUS, *Kronijk van Friesland.*

JAN VAN EGMOND; zie het Art. EGMOND.

JAN VAN NAALDWYK, maakte zich berugt, in den zo genaamden *Fonker-Fransen-Oorlog*, niet lang vóór het einde der Vijftiende Eeuwe. De Heer van BREDERODE, binnen *Rotterdam* belegerd, en nu gebrek beginnende te lijden aan mondbehoefsten, besloot, tot het zoeken van dezelve, eenen Scheepstogt langs de Lek te waagen. In Junij des Jaars 1489 zondt hij een goed geral Schepen uit, bemand met veertienhonderd koppen. JAN VAN NAALDWYK, onder andere, voerde 'er het bevel over. Reeds 's anderendaags hielden ze, met de belegeraars, een Scheepsgevegt. Niet zonder merkelyk gevaar, raakte NAALDWYK, met ruim driehonderd man, aan land, en nam de wijk na *Montfoort*. Hier wierdt hij, wel haast, opgeligt door eenige Oostenrijkers, die hem na *Dordrecht* voerden. Hij zat 'er, eenigen tijd, gevangen, doch bekwam zijne vrijheid, op voorwaarde van zijn best te zullen doen, om *Rotterdam* in 's Konings handen te leveren. Uit zijne hegenisfe ontslagen, schijnt hij terstond zich te hebben begeeven na *Sluis in Vlaanderen*. Hier stelde hij zich aan het hoofd van 't deerlijk overschot der Hoekschen, die, onder zijn opperbewind, langs de Zeeuwfche en Hollandfche Kusten schuimden, en, in hunne verzamelaars, nu en dan, eenigen buit binnen sleepten. De opstand der Westfriezen, bij den naam van *Kaas- en Broodspel* bekend, in den aanvang des Jaars 1491, deedt hem eenigen moed scheppen, om binnen Holland te kunnen wederkeeren. In de maand Julij diens jaars vertrok hij, met zijne kleine Vloot, van *Sluis*, met

002.

oogmerk om te *Zantvoort* te landen. Doch vermids dit hem belet wierdt, zeilde hij voort na *Wijk op Zee*, alwaar hij, aan land getreden zijnde, de Dorpelingen te bedde overviel, veelen, die weerstand booden, vermoordde, en de huizen plonderde en in brand stak. Van daar liep hij het Marsdiep binnen, en beïmagtigde de Eilanden *Texel* en *Wieringen*. Veel aanhangs maakte hij hier, op zijn voorgeeven, dat hij gekoomen was om de Landzaaten van zwaare schattingen te verlossen, en de rust te herstellen. Naa deeze zege sleet hij voorts bijkans den gantschen Zomer met schuimen op de Zuiderzee, en het bekommeren der Zeegaten. Intusschen deedt hij eenen keer na *Sneek*, in Friesland, den Zetel der *Schieringers*, welke, in dat Gewest, met de Hoekschen in Holland ééne lijn trokken, dat is, voor 's Lands Vrijheid yverden. Het oogmerk van dien togt was, om van hun onderstand te trekken, tot het bemagtigen van *Hoorn of Enkhuizen*. Driehonderd man wierden hem daar toe bijgezet. Hij begaf zich daar mede na *Stavoren*, en deedt van daar de genoemde Steden, van tijd tot tijd, bespieden. Doch hij ontmoette telkens zo kleine aanmoediging, dat hij de manschap eerlang na huis zondt. Hij zelve verliet ook deeze oorden. Gestoken in 't gewaat des lijfknechts van zekeren Heer der Duitfche Orde, alzo op hem nauwkeurig wierdt gepast, geraakte hij veilig door, en vervolgens binnen *Sluis*. Hier vertoefde hij tot in 't volgende jaar, wanneer Hertog PHILIPS het beleg sloeg om die Stad, als de schuilplaats der weinige nog overgebleevene Hoekschegezinde Heeren. Nevens anderen nam hij de wijk na *Frankrijk*, alwaar hij zijne dagen eindigde.

Zie GOUDHOEVEN; BRANDT *Enkhuizen*.

JAN VAN NASSAU, afkomstig van de Graaven van *Nassau*, was de Negenendertigste Bisshop in den Utrechtschen Zetel, dien hij beklom in den Jaare 1267. Hem gaat de naam naa van ongeleerdheid en agreloosheid. Door het goed beleid zijns Voorzaats, vondt hij de Huizen en Kasteelen van het *Sticht* in goeden stand. Doch hij deedt 'er weinig nut mede. Door zijne slapheid

XXI. DEEL,

L

lie-

liepen de zaaken dagelijks agteruit. Hij maakte grooter verteeringen dan zijne inkomsten toereikten. Op het inzamelen der Tollen wierdt geene behoorlijke agt gegeven. Hier uit ontstondt een openbaar misnoegen tegen hem; 't welk hem noodzaakte, zich in persoon bij den Graave van Gelderland om hulp te vervoegen. Met eenige manschap kwam hij, eerlang, voor de Stad; doch het binnen koomen wierdt hem belet, door de weigering der Burgerije om voor hem de Poorten te openen. Toen trok hij na *Amerfoort*, en maakte 'er zich meester van. Twee jaaren verliepen 'er nog, eer hij *Utrecht* magtig wierdt. Zedert verpandde de Bisfchop het Slot *Vreeland* aan Heere GYSBREGT VAN AMSTEL, en het Slot te *Montfoort* aan Heere HERMAN VAN WOERDEN. Zo veel ondanks, intusfchen, behaalde hij, bij de Landzaaten, door deeze vervreemding, en andere blijken van agtelootheid, dat hij, in eene bijeenkomst, gehouden te *Utrecht*, in den Jaare 1288, in tegenwoordigheid van Graave FLORIS DEN V van Holland, en andere Edelen, van de Bisfchoppelijke waardigheid wierdt afgezet. In het tijdverloop van twintig jaaren, welke hij op den Stoel van 't Sticht hadt gezeeten, waren de zaaken van het Sticht aanmerkelijk veragterd. De Paus, die hem nog niet bevestigd hadt, bekrachtigde de afzetting.

Zie VOSSIUS, *Jaarboeken*; BEKA, *Oud. Holl. Kron.*

JAN VAN SYRIK, gesprooten uit het doorluchtig geslagt der Lotharingsche Graaven van dien naam, was de Veertigste Bisfchop van *Utrecht*. Hij beklom den Zetel in den Jaare 1288. Terstond naa zijne verheffing deedt hij aanzoek bij Heere GYSBREGT VAN AMSTEL, om het Slot *Vreeland*, door zijnen Voorzaat aan hem verpand, te losfen. Op de weigering van Heere GYSBREGT, besloot de Bisfchop, het Slot te belegeren. Graaf FLORIS DE V van Holland boodt hem daar toe zijne hulp. Bij *Loenen* raakten de benden aan elkander; VAN AMSTEL verloor den Slag, en te gelijk zijne vrijheid. HERMAN VAN WOERDEN, welke zijne zijde hadt gehouden, delfde insgelijks het onder-
spit.

spit. VAN SYRIK bande hem, met verbeurdverklaring zijner goederen. Hij verliet, in den Jaare 1296, den Utrechtschen Zetel, om bezit te neemen van dien van *Toul*, op welken hij, door den Paus, verplaatst was.

Zie BEKA en HEDA.

JAN VAN VERNENBURG, Zoon van den Graave van *Vernenburg*, was Bisfchop van *Munster*, toen hij, in den Jaare 1363, door gunst van Paus URBANUS DEN VI, als Achtenveertigste Bisfchop, den Stoel van *Utrecht* beklom. Straks naa zijne verheffing vondt hij zich genoodzaakt, de Wapens aan te gorden, tegen het aanzienlijk Westfaalsch Gellagt van VEELEN, 't welk verscheiden Dorpen van Overijsfel, den Bisfchop onderhoorig, hadt bemagtigd. Hij noodzaakte hen tot onderwerping. Diergelijk lot wedervoer den Amersfoortenaaren, die hem niet voor Heer wilden erkennen. In den Jaare 1368, terwijl hij zich met zijn Hofgezin te *Goor* onthieldt, wierdt hij aldaar verrast en gevangen genomen. Zijne vrijheid kwam hem te staan op zestien, of, volgens anderen, twintigduizend Oude Schilden, hem verschooten door verscheiden Stichtsche Edelen; aan welke hij, daar tegen, eenige Kasteelen in pandfchap gaf. Zedert raakte hij in geschil met Hertog ALBREGT VAN BEYEREN, Ruwaard van Holland; deeze eischte de penningen te rug, voor welke Bisfchop JAN VAN DIEST, weleer, het Slot *Vreeland* hadt verpand. De bemiddeling van den twist verbleef men aan den Hertog van *Gelder*; deeze verwees den Bisfchop in de betaaling, of het Slot te moeten afaan. VERNENBURG overleedt, onder dit alles, in de maand Junij des Jaars 1371. Zijn onverwagte dood deedt veelen op de gedagte vallen, dat dezelve door vergif verhaast was.

Zie HEDA en BEKA; PONTANUS, *Geld. Geschied.* VOSSIUS, *Jaarboeken.*

JAN ARENTSZOON, van *Alkmaar*, van handwerk een Mandemaaker, was een dier godvrugtige en kloekmoedige mannen, welke, bij het opgaan van het licht der Hervorminge in deze landen, 't eerst bestonden, om, naar de maate hunner kennisse, hunne tijdgenooten te stigten, en, door middel van eene meer verstandige kennisse van den Godsdienst, tot Godsvrugt aan te spooren. Zijne en zijns gelijken verrigtingen beslaan eene wel verdiende plaats in ons *Woordenboek*. Hij hadt het mandemaken geleerd bij zekeren ELBERT HUIK, een Amsterdammer, doch thans woonagtig te *Alkmaar*, alwaar hij de Pastorij van eenige Utrechtsche Kanunniken hadt gehuurd. De opgang der Hervormde Leere deedt zijn inkoomen verminderen. Hierom verzogt hij aflag van huurpenningen; doch kon dien niet verwerpen. Zedert begon hij op die van de nieuwe Leere dermaate te schelden en te stooken, dat ARENTSZ zich genoodzaakt vondt, *Alkmaar* te ruimen. Hij zette zich neder te *Kampen*, stigte nu en dan, in 't geheim, eenigen zijner bekenden, deedt ook, bij wijlen, eenen keer na Holland, en wierdt alzo bekend bij eenige beter denkenden te *Amsterdam*. Hier begon men, meer en meer, trek te gevoelen tot het houden van openbaare Preeken. Om dit werk te verrigten, verzogten eenige weinigen, in den Zomer des Jaars 1566, onzen JAN ARENTSZ, om van *Kampen* tot hen over te koomen. Op den achtsten Julij hielt hij, met zes voornaame Burgers, eene heimelijke bijeenkomst, buiten de *St. Antonispoort*, tusschen de Stad en de *Houtewaal*, omtrent den *Kodijk*. Zij verschoolen zich in het riet. Naa het houden van een vuurig gebed, met eene zagte stemme door ARENTSZ uitgesproken, om den verlichtenden invloed van Gods Geest, in 't beraamen van 't geen meest zoude kunnen strekken ter eere der Godlijke Majesteit, en vervolgens alle zwaarigheden, met ter zijde stelling van de vreeze des doods, hebbende overwoogen, kwam men eindelijk tot het besluit, om de openbaare Preeken ook in Holland te beginnen. De naamen dier zes godvrugtige ijveraaren verdienen hier vermeld te worden; zij waren deeze: REINIER KANT, FRANK DE WAAL, KORNELIS JAKOBSZOON KOSTER, ALBERT HEYES, WILLEM FLORISZOON en LAURENS JAKOBSZOON, in de *Gouden Reaal* op het Water. 's Naamiddags kwamen ze, nevens ARENTSZ, andermaal bij een.

In-

Inmiddels was van 't Stadhuis het strenge Plakaat afgekondigd, waar bij het hooren van een Onroomtchen Leeraar op straffe van de galg verboden, en aan den aanbrengrer van zulk eenen Prediker een loon van zeshonderd Guldens wierdt beloofd. Dit niettegenstaande volhardden ze bij hun besluit, doch stelden tevens vast, het prediken omtrent *Amsterdam*, in eene wijle tijds, nog niet te beginnen.

JAN ARENTSZOON vertrok, kort daar op, na *Noordholland*, alwaar men meende, met meer veiligheids het werk te kunnen beginnen. Zes dagen naa de bijeenkomst te *Amsterdam*, op den veertienden van Julij, deedt hij de eerste openbaare Leerrede voor de Hervormden in Holland, digt bij de Stad *Hoorn*, op een open veld. Het volk, zo uit de Stad als uit den omliggenden oord, in grooten getale, bij een gekoomen, liet hij eerst een Psalm zingen. Daarna deedt hij een Gebed en vervolgens eene Leerrede. De bijeenkomst wierdt gehouden niet verre van het Reguliersklooster. Juist op dit pas waren de Burgemeesters, Schout, Onderschout en twee Edellieden bij de Monniken te gast. Op 't gerugt toefschietende, om te vernemen wat 'er gaande ware, wierdt de Leeraar des niet vervaard, maar volhardde in zijn aangevangen werk. Ter gelegenheid dat ARENTSZ eene plaats aanhaalde, uit het Tiende Hoofdstuk van JOANNES, voerde hem de Schout te gemoete: *Ja, ja: ik zal u wel leeren Johannes in het tiende*, en ging zo na het Klooster te rug. De Edellieden bleeven onder de Preek, tot het einde toe. Bij hunne wederkomst ter maaltijd schroomden ze niet, den Monniken in 't aangezigt te zeggen, dat 's Mans Rede hun niet kwalijk was bevallen. Van *Hoorn* vertrok ARENTSZ na *Alkmaar*, daar hij, onder een grooten toeloop van allerlei slag van menschen, op eenen Koornakker predikte. Op Maandag, den eenentwintigsten Julij, verrigtte hij zulks te *Overveen*, buiten *Haarlem*. Onder andere hadt hij hier ook Geestlijken onder het gehoor. Niet genoeg konden deeze zich verwonderen, over de ervarenheid eens Mandemakers in 't verklaren der Schriftuure, en over de voegzaame orde in eene Leerrede, die omtrent vier uren duurde. Naa de bijeenkomst hielden ze met den Leeraar een gesprek, over de verschillen in de Leere. Eenige Amsterdammers, die de Ver-

gadering hadden bijgewoond, bij hunne thuiskomst gevraagd zijnde, wat ze gehoord hadden, gaven tot bescheid: *Wij hebben Gods heilig Woord den menschen klaar en rein hooren voordraagen, 't welk van de Paapen met menschelijke leeringen verduisterd, en, tot deezen tijd toe, besmet is geweest.*

Thans wierdt men te raade, in eene bijeenkomst, gehouden te *Buikfoot*, om ook in de nabuurschap van *Amsterdam* te prediken. Om allen schijn van Oproerigheid te voorkomen, stelde JAN ARENTSZOON zeker Vertoog, houdende aan Burgemeesteren en Raaden van gemelde Stad, gelijk ook aan die van *Haarlem*, waar in de Leeraar, in naame zijner Geloofsgenooten, hun bestaan verdedigde. Op den laatsten dag van Julij geschiedde de eerste Preek, buiten *Amsterdam*, niet verre van de Haarlemmerpoort, doch buiten de vrijheid der Stad, ter plaatze de *Rietvink* genaamd. JAN ARENTSZOON kwam aldaar aan met eene schuit uit Waterland. Bijkans ontelbaar waren zijne toehoorders. Naa de Godsdienstoeffening stak hij over na *Zaandam*. Hier schijnt hij niet geleerd te hebben, maar begaf zich, dikmaals, na *Buikfoot*, alwaar hij, nevens zekeren PIETER GABRIËL, een anderen ijverigen Leeraar, om den derden of vierden dag den Dienst waarnam, onder andere voor veele Amsterdammers.

Onder dit alles be kroop ook de Stichtenaaren de lust, om het gezuiverde Woord te hooren prediken. Zekere DIRK KATER, Amsterdammer, doch gehuwd te *Utrecht*, met eene nicht der *Vrouwe van Diemen*, haalde JAN ARENTSZOON van *Amsterdam*; die voorts buiten de Stad predikte, voor veele Edelen, Kunniken en Burgers. De eenentwintigste van Augustus was bepaald om op de *Lastaadje*, buiten *Amsterdam*, te prediken. Burgemeesteren, dit vernomen hebbende, beslooten, zulks met oogluiking te dulden, maar tevens den Leeraar aan te zeggen, dat hij zulks binnen de Stad niet hadt te verrigten, of dat men 't met geweld zou beletten. ARENTSZ bevondt zich thans in Waterland. Ten bestemden dage aan land getreden, en den last van Burgemeesteren hem zijnde aangekondigd, gaf hij tot antwoord, dat hij den Burgemeesteren, in al wat doenlijk was, wilde gehoorzaam zijn, doch hier Gode meer moest gehoorzaamen dan den menschen. Voorts deedt hij eene Leerrede, over
den

den Doop, en wederleide zo kragtig de doelingen van het Pausdom, gelijk ook de gevoelens der Doopsgezinden, dat veele Geestlijken, die hem hoorden, hem naagaven, bij hadt zijn Sermoen uit een gedrukt Boek van buiten geleerd: 't ware anderzins, meenden ze, onmogelijk, dat een ongeletterd Man, vier uren lang, dus konde prediken. Zijn werk verrigt hebbende, meende ARENTSZ wederom over te steeken na Waterland; doch men belette het hem: zijne toehoorders, een man van zijne bekwaamheid onder zich willende houden, drongen hem stedewaarts, en voorts na binnen. Zedert predikte hij meermaalen op de Lastaadje, en ook nu en dan in eene Spijker, of Pakhuis. Zints dien tijd schijnt ARENTSZ, eenigen tijd, hier zijn vast verblijf gehad te hebben, den dienst voor de Hervormden waarneemende, nevens twee andere Leeraars, NIOLAUS SCHELIUS en PIETER GABRIËL, die hem wel in geleerdheid, maar niet in ijver overtroffen. Hij verstondt geene andere dan zijne Moedertaal, doch was met een kloek verstand en bondig oordeel begaafd; zeer bedreeven in de Schriftuure, en afgeregt op het wederleggen van andersdenkenden; daar bij zo welsprekende, dat hij de gemoederen gevoelig wist te treffen; rekkelijk, eindelijk, omtrent leerbegrippen, welke hij als niet volstrekt noodig ter zaligheid aanmerkte.

Van elders is bekend, welke beroerten, ten deezen tijde, binnen *Amsterdam* ontstonden. De Hervormden namen allengskens toe in getal, en begeerden meerdere vrijheid. Men sloot een Verdrag, 't welk, aan de zijde der Gemeente, door JAN ARENTSZOON en PIETER GABRIËL, nevens zestien Burgers, ondertekend wierdt. ARENTSZ en GABRIËL schreeven, agter hunne naamen, de eerste, *Dienaar der Gereformeerde Kerk*, de andere, *Dienaar der Gemeente Christi te Amsterdam*. Beiden beloofden aan de Wethouders onderdaanigheid en trouwe in burgerlijke zaaken, en wierden daarop in der Stede beschutting en bescherming genomen.

Onder dit alles liepen de Hervormden nog al na buiten rer preeke, hoewel hun, bij het Verdrag, de Minderbroeders-Kerk ten gebruike was toegestaan. Op eenen Zondag, in de maand October des Jaars 1566, vergaderden in dezelve veele Onroomschen; doch de plaats ten hunnen gebruike nog niet

bekwaam vindende, liepen ze 'er spoedig uit. Burgemeestren, voor kwaade gevolgen hier van bedugt, bewoogen eenen REINIER SIMONSZOON VAN NEK, om den Leeraar JAN ARENTSZOON, van hunnentwege, op den predikstoel te geleiden. Dit geschiedde nog dien zelfden Zondagmiddag.

Een gantsch ongunstigen keer namen de zaaken der Hervormden te *Amsterdam*, in het volgende Jaar 1567. Het geweld der Vervolginge moesten zij ontvlugten buiten het Vaderland. Veelen namen de wijk na *Emden*; onder deeze bevondt zich JAN ARENTSZ. Hoe lang hij aldaar vertoefd hebbe, is ons niet gebleeken; dit wel, dat hij, ten tijde van het beleg van *Alkmaar*, in den Jaare 1573, zich binnen die Stad bevondt, en 'er zijne dagen eindigde. Van hem wordt verhaald, dat hij, leggende op zijn krankbedde, en zijn einde voelende naderen, Mr. NANNING VAN FOREEST, naaderhand Raadsheer in den Hoogen Raad, PHILIPS KORNELISZOON, en andere zijne gemeenzaame vrienden, bij zich hebbende doenkoomen, dezelve tot standvastigheid vermaande, met voorspelling van eene gelukkige uitkomst en behoud der Stad. *God*, zou hij geroepen hebben, *zal eene goede uitkomst geeven, en de vijand de Stad ditmaal niet winnen*. Het gevolg leerde de gegrondheid diens voorzeggens.

Zie L. J. REAAL, *Memorien*; HOOFT, *Ned. Geschied.* BRANDT, *Hist. der Reformatie.*

JAN DE BAKKER, een der eerste belijders en verkondigers der Leere van LUTHERUS, in de Nederlanden, hadt, in weerwil van hem zelve, en alleen op sterk aanhouden van zijnen Vader, den Geestlijken staat aangenomen. Zedert wierdt hij Priester te *Woerden*. Getuige van de gruwelen, welke de ongehuwde staat der Kerkelijken voortbragt, en zelve, daarenboven, niet ongenegen tot het huwelijk, hadt hij eene Vrouw getrouwd. Hem mishaagden, wijders, veele leerstellingen der Roomsche Kerke, omtrent welke hij van oordeel was, dat het gros der Christenen nader diende onderricht te worden. Van hier zijne
koen,

koenheid in het wederspreken van menschelijke instellingen. 't Een en ander deedt hem, bij de Geloofsonderzoekeren, eerlang, in 't oog loopen. 't Gevolg was, dat hij in 's *Graavenhage* in hegenisfe wierdt gesteld. In zijn verhoor voor zijne Regters vielen verscheiden redewisfelingen voor. Hij verklaarde, niets te willen vaststellen, dan 't geen in de H. Schriftuure was uitgedrukt, in zulk een verstand, als de H. Geest, door wiens ingeeving dezelve geschreeven was, die wilde verstaan hebben; tot welks uitlegginge men geene andere woorden, dan die der Schriftuure zelve, noodig hadt. Den Christenen, beweerde hij, stondt het niet vrij, door geweld iemand tot het Geloof te dwingen. Men moest de menschen dwingen in te gaan, gelijk als God dwingt en gebiedt te dwingen, niet met gevangenisfen, slagen of vuur, maar met weldaadigheid, en inscherping van 't Godlijk woord, met wel te leeven en te leeren. Hij beklagde zich dat de Hoererijs, onder de Priesters, dagelijks gepleegd, gebiegt en vergeeven wierdt. Hij bekende het geweld, welk hij op zich zelve hadt geoeffend, om zich van Vrouwen te onthouden, doch de drift der Natuure niet te hebben kunnen overwinnen. Om allen aanstoot, zo veel mogelijk, te vermijden, was hij daarom heimelijk en zonder getuigen getrouwd. Ondanks 's Mans redenen, wierdt JAN DE BAKKER ten vuure verweezen. Zijn Vader bezogt en versterkte hem in de Gevangenisfe. *Zijt wel genoed*, dus sprak hij hem aan, *vaar voort in 't goede. Naar 't voorbeeld van Abraham, ben ik bereid, mijnen zeer lieven Zoon, die mij nooit misdaan heeft, Gode op te offeren.* Op den dag, 't was de vijftiende van September, als het doodvonnis aan hem zou volvoerd worden, ontwijdde men hem vooraf op eene hooge stellaadje. Toen omhing men hem met een kort geel kleed, en zette hem een Zotskap op het hoofd. In 't voorbijgaan van de Gevangenisfe na de Strafplaats riep hij de geenen, welke, om het geloof, aldaar zaten opgeslooten, eenige versterkende en vertroostende woorden toe. Met een vrolijk gejuig en handgeklap wierden deeze beantwoord. Men bondt hem aan een paal, worgde hem, en verbrandde voorts zijn lichaam tot asch. Dus deerlijk een uitginde hadt JAN DE BAKKER, in den ouderdom van weinig meer

dan zesentwintig jaaren. Zints de prediking van LUTHERUS, was hij, in *Holland*, de eerste Martelaar.

Zie GNAPHÆI, *Historia de Martyrio J. Pistorii a Woerden*; *Hist. der Martelaaren*.

JAN BOKELSZOON, naar zijne geboorteplaats ook JAN VAN LEIDEN genaamd, was een dier befaamde geestdrijvers of bedrivers, *Herdoopers* genaamd, welke, lang vóór het midden der Zestiende Eeuwe, in de Nederlanden en elders, veele schrikbaarende ongereltheden pleegden. Te *Munster* was, ten deezen tijde, de Hervorming ingevoerd. Een aantal van heethoofdige Dweepers hadt die Stad uitgezien, om 'er hunnen Zetel te vestigen. JAN BOKELSZOON wierdt, nevens anderen, in 't einde van het Jaar 1533, derwaarts gezonden. Wel haast kreegen zij een talrijken aanhang, van lieden van allerlei slag, meest uit de heffe des volks, die niets te verliezen hadden. Van zin om zich meester te maaken van de Stad, jaagden zij de zulken, die 't met hun niet eens waren, eenen doodschrik aan, met een oproerig gejuil langs de straaten: *Maakt u van hier, gij Godloozen, 't en zij gij allen te zamen wilt uitgeroetd worden: want allen, die zich weigeren te laaten doppen, zal men doodslaan*. BOKELSZOON bevondt zich mede aan het hoofd dier Oproerkraaiers, die zich, wel haast, van de Stad meester maakten. Thans begon hij nog meer de blijken te vertoonen van, zal ik het dweepzucht of raazernije noemen. Niet hooger dan den ouderdom van slegts vierentwintig jaaren bereikt hebbende, bevondt hij zich thans nog in 't vuur zijner jeugd. Volgens 't getuigenis van CORVINUS, die hem meermaalen hadt gesproken, was hij geenzins misdeeld van verstand. Van welspreekendheid hadt hij, nog Kleermaaker zijnde te *Leiden*, dikmaals blijken vertoond, gedurende zijne verkeerung met de Rederijkers, welke hij, van tijd tot tijd, een Tooneelsluk help uitvoeren. Gaarne plagt hij toen voor Koning te speelen. Het jokken van dien tijd

tijd deed hij nu, allengskens, in ernst verkeerren. Eer hij daar toe kwam, gedroeg hij zich als een volkomen dolleman, als een verfmader van kuischheid en betaamelijkheid. Voorgeevende, met den Geest van God begaafd te zijn, liep hij moedernaakt langs de straaten, onder het roepen *dat de Koning in Zion gekoomen was*. Openlijk begon hij de Veelwijverij te drijven, en nam drie Vrouwen tevens. Daar naa wendde hij voor, van boven bevel te hebben ontvangen tot het aanstellen van twaalf Regters in Israël. Om den moed te beneemen aan de geenen, die bestaan zouden zijn gezag te lochenen, stelde hij eenen Scherpregher aan, om hem met den dood te straffen. Wel vijftig wierden het slagtoffer van dat bestaan. Niet lang bleeven de Regters in 't bewind. Geholpen door zekeren Goudsmid, JAN DUIZENDSCHOON, die voorgaf, last van den hemel te hebben ontvangen om JAN VAN LEIDEN tot Koning aan te stellen, zette hij de Regters af, en aanvaardde den titel van Koning van dit nieuw Jeruzalem. Nevens dien titel matigde hij zich het gezag en de uitwendige tekens aan. Hij verkoos eenige Staatsdienaars en Raaden, en droeg eene Kroon op het hoofd. Gedurende zijne verkeerren onder de Leidfche Rederijkers een denkbeeld gekreegen hebbende van de pragt der Oosterfche Vorsten, bootfte hij thans hunnen praal naa. Wanneer hij, te paerd, door de Stad reedt, hebbende de voeten getooid met gouden spooren, verzelden hem, nevens den overigen stoet, twee kneghs; de eene droeg het Oude Testament, de andere een Zwaard. Alwie voor den voorbijrijdenden Koning niet op de knieën viel, moest zijn verzuim van eerebetoeninge, op staanden voet, met den dood boeten. Even als de wellustige Vorsten in het Oosten, nam hij, naa de boven gemelde, nog verscheiden Vrouwen, tot veertien of vijftien in getal. Uit het zelfde beginzel voerde eene van deeze, bij uitsteekendheid, den naam van *Koninginne*, en een gouden Kroon op het hoofd. Deeze was eene jonge en schoone Vrouw, een Brouwers Dogter van *Haarlem*, en Weduwe van MATHYSZOON, een der Dweepers, weleer Bakker in de sfraks genoemde Stads. Behalven zijne willekeurige overheersching over alle zijne onderdaanen, niemand van welke het hart hadt om zich over hem

hem

hem te beklagen, zegt hij ook de Oosterfche Dwingelanden te evenaaren, in het voeren van volstrekt gezag over zijne Vrouwen. Eene derzelven, die het bestondt zijne handelwijzen af te keuren, onthalsde hij, in 't openbaar, met eigen handen. Om te toonen, dat zijn rijksg gebied niet aan *Munster* was bepaald, zondt hij eenigen na buiten, heel tot in Holland en Friesland, om 'er zijn gezag te staaven. Zelf benoemde hij eenen JAKOB VAN KAMPEN tot Bisfchop van *Amsterdam*.

Een Koninkrijk, intusfchen, dus slegt gevestigd, kon van geen langen duur zijn. De Bisfchop van *Munster* floeg het beleg om de Stad, en maakte 'er zich, bij verrasfing, meester van, in den nacht van den drieëntwigtigften Junij 1535. JAN VAN LEIDEN, den overval te laat gewaar wordende, bragt wel eenig volk in de wapenen, doch moest, eerlang, kamp geeven. Hij viel in 's Bisfchops handen, welke, naa hem ten fchouwfpel door het omliggende land gevoerd te hebben, op het Slot *Bevergerne* in fcherpe gevangenis liet zetten. Hier bezogt en fprak hem, van tijd tot tijd, de boven gemelde CORVINUS, een Luthersfch Predikant, die, zedert, van het voorgevallene te *Munster*, een uitvoerig verhaal in 't licht gaf. In dit verhaal vinden wij tevens een verflag van JAN VAN LEIDENS bijzondere leerbegrippen. Volgens 's Mans opgave kwamen dezelve, hoofdzakelijk, hier op neder: „ Het duizendjaarig Rijk moest in „ een eigenlijken zin worden verftaan. Wanneer de Overheid „ iets gebodt, ftrijdig met de Leere van CHRISTUS, mogt „ men haar wederftaan. De Doop mogt aan geene andere dan „ volwasfenen worden toegediend. Het lichaam van CHRISTUS „ was niet genomen uit dat van MARIA, maar door hetzelve „ gegaan, even als de Zonneftraalen door het glas. De Veel- „ wijverij, hoewel door de burgerlijke Wet verboden, hielt „ hij in haar zelve voor geoorlofd.” Meer dan zes maanden duurde zijne gevangenis. Naa dat men hem den dood hadt aangezeid, gevraagd zijnde, of hij eenen Priester begeerde, be-
 tuigde hij, in zijn uiterfte zich gaarne van verftandigen raad te willen bedienen. Aan 's Bisfchops Kapellaan beleedt hij, met de blijkbaarfte aandoeningen van berouw, *tienmaalen den dood verdiend te hebben, indien hij tien leevens hadt te verliezen*. Op een anderen tijd, egter, zeide hij, *wel tegen*
 de

de wereld
 te lieten.
 nu het vi
 Munster,
 het vreesct
 pen, hij
 Lijk, in
 toon mo
 het zijpe

JAN VAN
 JAN BOKELS
 figheden.
 goede fort
 goed get
 provincie
 Stad Bo
 de Beek
 jenzel
 bemagtigt
 dom, dat
 eenen Ko
 daar hij
 welke hij
 vinge der
 in 's Keize
 te verwor
 ferdow,
 glem mee
 dan kreeg
 kwint, dar
 te wagen,
 die ougnet te
 ven, zinn

de waereldlijke Overheid, maar niet tegen God gezondigd te hebben. Op den drieëntwintigsten Januarij des Jaars 1536, ruim het vijfentwintigste zijns ouderdoms, wierdt, in de Stad *Munster*, zijn doodvonnis volvoerd. Het hieldt in, dat hem het vleesch, met gloeiende Tangen, uit het Lichaam geneepen, hij voorts met een Dogge doortoken, en eindelijk het Lijk, in een ijzeren Kooi, aan den *St. Lambertstoren*, ten toon moest gehangen worden. Bijkans een uur lang duurde het nijpen en martelen.

Zie A. CORVINUS, *de Monast. Obsidione*,
BRANDT, *Hist. der Reformatie*.

JAN VAN GEELLEN, was een der helpers en medestanders van JAN BOKELSZOON *van Leiden*, in de Munstersche gewelddadigheden. Zedert zondt hem zijn gewaande Koning, met eene goede somme gelds, na Friesland. Aan het hoofd van een goed getal lieden van zijn slag, bemagtigde hij, in die provincie, het *Oude Klooster*, een weinig ten Oosten van de Stad *Bolswerd* gelegen, verdreef de Monniken, en vernielde de Beelden en andere Kerksteraaden. Voor de overmagt van JURGEN SCHENK, Stadhouders van 't Gewest, moest hij zijne bemagtiging spoedig ruimen. Toen begaf hij zich na *Amsterdam*, daar hij zijnen naam veranderde, en zich uitgaf voor eenen Koopman. Van hier deedt hij eenen keer na *Brusfel*, daar hij zich liet aandienen bij de Landvoogdesse MARIA, van welke hij, voorgeevende berouw te hebben van zijne aanklevinge der Herdoopers, en onder belofte van de Stad *Munster* in 's Keizers handen te zullen leveren, brieven van vergiffenisfe verworf. Met deeze gesterkt, keerde hij te rug na *Amsterdam*, daar hij nu openlijk onder de burgers, doch in 't geheim meest met de verborgene Herdoopers verkeerde. Van deeze kreeg hij spoedig een zo talrijken aanhang aan zijne koorde, dat men het besluit nam, eenen aanslag op de Stad te waagen, ten voordeele van Koning JAN VAN LEIDEN. Om dit oogmerk te volvoeren, hadt JAN VAN GEELLEN, daarenboven, driehonderd inwooners van *Benskoop*, een Dorp bij *Zel-*

sel-

selflein, bescheiden, om na de gemelde Stad op te trekken. De schroomlijke beweging, welke hier op volgde, is bekend, en elders door ons verhaald. Zo vast hieldt zich VAN GEELEN van de overwinninge verzekerd, dat hij eenen van de zijnen, wien de moed begon te zakken, zocht op te beuren, met de aanzegging dat 's anderendaags vóór tien ure de Stad de hunne zijn zoude, zonder eenige bloedstorting. Doch toen hij vernam, dat een goed aantal zijner medestanders gevangen genomen of gedood was, begaf hem insgelijks de hoop op den voorspelden uitslag. Der straffe bewust, welke hij, als hoofd en aanvoerder der muitelingen, hadt te wagten, indien hij in de handen der Regeeringe viel, nam hij de vlugt op den Toren van 't Stadhuis. Om harder dood te ontgaan, stelde hij zich hier bloot voor de Kogels, welke, door de burgers, van den Dam op die hoogte geschooten wierden. Spoedig trof hem een van dezelve, en bragt hem eene doodelijke wonde toe. Hij zieltoogde nog, toen eenige Burgers boven kwamen. Deeze wörpen hem van de hoogte tot beneden op de straat; waar door zijn lichaam geheel verplet wierdt.

Zie HORTENSIVS, *Tumult. Anabaptist. Hist.*

JAN HARINGS, een Burger van *Hoorn*, der gedagtenisfe waardig, om een *Romainstuk*, schrijft HOOFD, door hem bedreeven, en het daar door veroorzaakt behoud van veelen zijner Spitsbroederen. Vervolgd door eene bende Spanjaarden, langs den Noordelijken oever van het Y, kwamen ze aan eene engte, alwaar de Dijk aan den buitenkant van het Y, en van binnen door een klein Meirtje wierdt bespoeld. HARINGS, met de zijnen den vijand op de hielen hebbende, hieldt alleen stal, en met schermtuzelen tegen de voorste vervolgers het zo lang uit, tot dat zijne makkers tijd gehad hadden om een merkelyken afstand vooruit te raaken. Toen, eindelijk, het getal der vijanden hem over de hand liep, sprong hij in 't Meirtje, en won, ondanks het schieten op hem, door zwemmen, den overkant; van waar hij het verder, door de weide, voor *Monnikendam* bragt. In

't zelfde jaar als dit voorviel, 't was in 1573, was hij tegenwoordig in eenen Scheepsstrijd op de Zuiderzee. Een ander blijk van onverzaagdheid vertoonde hier de dappere HARINGS. Hij bevondt zich op een Schip, 't welk in den morgenfond, bij het tweelicht (want het gevegt duurde den nacht door) dat van den Spaanschen Admiraal aan boord klampte. Thans sprong de heldhaftige JAN op het Admiraalschip over, klauterde langs de takels na boven, rukte voorts de Vlag van den Steng, en klom alzo na beneden. Een groot einde weegs was hij reeds gevorderd, en hij nu vol hoope om met dit zegeteken zijne makkers te zullen verrassen, wanneer een Kogel, door een luik van 't Schip, zo juist op hem gemikt wierdt, dat hij dood neder kwam.

Zie HOOFT, *Nederl. Historien.*

JAN KLOPPER, woonagtig te *Egmond*, ten tijde van Heere JAN VAN EGMOND *Arendssoon*, verdient hier vermeld te worden, wegens den hoogen ouderdom, welken hij beleefde. Volgens 't getuigenis van GOUDHOEVEN storf hij in den Jaare 1530, in den ouderdom van honderdveertig jaaren. Eenen langen reeks van jaaren hadt hij de gewoonte gehad, om slegts éénmaal in de vierentwintig uren te eeten, en altoos niet eerder dan naa dat de Zon was ondergegaan.

Zie *Holl. Kronijk.*

JAN KORNELISZOOM FEMMES, een Boer in Friesland, aangaande welken WINSEMIUS het volgende zeldzaam bedrijf verhaalt. Met zekeren THOMAS THOMASZOOM ging hij eene weddenschap aan, volgens welke hij aannam, een rond jaar, zullende beginnen op den elfden Junij des Jaars 1611, en eindigen op den zelfden dag des volgenden jaars, zonder Vrouw, kinderen, vrienden of eenigen anderen mensch, te zullen doorbrengen op eene zekere Zandplaat, aan de Noordzee, tusschen de Eilanden *Terschelling* en *Ameland*. Hij verzette daar op zijne wagens, paerden, ploegen en verdere gereedschappen tot den
laud-

landbouw behoorende, nevens zijnen inboedel, indien hij 't den bestemden tijd niet konde uithouden. Deed hij 't, daarentegen, dan zou hij van zijnen medewedder eene bepaalde zeer aanzienlijke somme gelds ontvangen. Zo gedaan als gezegd. Op den elfden Junij vertrok JAN FEMMES, met Schipper FREDERIK JETZES, na het genoemde verblijf, ongeveer drie mijlen van de Friesche Kust gelegen. Eenige vrienden verzelden hem derwaarts; zij booden hem de hand tot het oprichten van een huisje, in zulker voege aangeleid, dat het, door middel van een Vijzel, konde om hoog geschroefd of nedergelaaten worden, naar gelange het wasfend of vallend water medebragt. Dit verrigt zijnde, namen zijne vrienden afscheid van hem. Stormwinden, verzeld van hooge vloed, deden hem, meer dan eens, gevaar zijns leevens loopen. Op zekeren nacht, in November of December, ontdeef hem de Vijzel. Het water, door den harden wind zeer hoog opgezet, spoelde over de zoldering van zijne woning heen. Geene andere gedagte hadt hij nu, of zijn huisje zou door den vloed van zijne grondslagen worden weggespoeld. Zich ter dood bereidende, bondt hij zich vast aan een der stijen van 't gevaarte, in de hoope dat dit aan land spoelende, zijn lijk dus gevonden en voorts zou begraaven worden. Het bedaaren van den wind en 't schielijk vallende water voorkwam dien ramp. Straks tijde hij te werk om het beschadigde te herstellen. Den Winter aldus zijnde doorgeworfeld, ontving hij, in het volgende voorjaar, bezoek van menig Schip: voor hem geen kleine troost, vermids hij, door aanhoudenden mist en donker weder, in een tijdverloop van zevenentwintig dagen, Toren noch Schip gezien hadt. Hij geneerde zich, intusfchen, met Zeevisch, welke, om en bij zijn elendig verblijf, in menigte was te vangen. Eindelijk verscheen de elfde Junij; lang gewenschte dag, op welken de Schipper, die hem op de Zandplaat hadt gebragt, den veel waagenden JAN FEMMES van daar kwam afhaalen.

Zie WINSEMIUS, *Friesche Kronijk*.

JAN

JAN MATTHYSZOOM, een Bakker van *Haarlem*, ongeleerd, doch stout van aart, en van den geest der Dweeperije bereeden. Hij was een der vroegste invoerders der herdooperije hier te Lande. Even als MELCHIOR HOFMAN zich voor ELIAS uitgaf, waande hij ENOCH te weezen. Hij was getrouwd; doch vermids zijne huisvrouw reeds eenigzins in de jaaren schoot, verstoote hij dezelve, en bepraatte eene jonge en schoone Brouwersdogter om met hem door te gaan. Zij onthielden zich, eenigen tijd, te *Amsterdam*, alwaar hij zich uitgaf voor een Leeraar, aan welken God veele dingen hadt geopenbaard, welke hij nog niet rugtbaar konde maaken. Van tijd tot tijd zondt hij Leeraars uit; de boven vermelde JAN BOKELSZOON ontving, onder deeze, van hem zijne aanstelling. Hij volgde hem, eerlang, na *Munster*, en was een der voornaamste bewerkers van de bemagtiging dier Stad. Even als de andere, zagt MATTHYSZOOM, door geweld en wreedheid, zijne voorwendingen eener hemelsche zendinge te handhaaven. Zekeren Smid, hem noemende een Drekprofeet, en in 's Mans bedrijven geen behaagen scheppende, doortak hij eigenhandig met eene spieze. Geduurende 't beleg van *Munster*, liep hij als een dolleman door de Stad, onder het roepen dat *God de Vader hem bevolen hadt, de vijanden te vernielen*. Straks snelt hij ter poorte uit, kwetst eenige Soldaaten, doch wordt te gelijk van hun derwijze ontvangen, dat hij 'er zijnen dood vondt.

Zie OFFERM. de *Disfid. Relig. in*
Sec. XVI.

JAN VAN OPHOOREN, in den Jaare 1578, Leeraar onder de Vlaamsche Doopsgezinden te *Emden*, in Oostfriesland, was een der harde drijvers en voorstanders van den Ban, om verschillende begrippen in den Godsdienst, hoedanigen, in de vroegere tijden, onder die Gezinte, veelen gevonden wierden, doch die thans, door de meerdere beschaafdheid der Eeuwe en toeneemende oeffening, althans hier te Lande, meest zijn uitgestorven. 'Er was, ten zijnen tijde, eene scheuring ontstaan, tusschen de zo genaamde Vlaamsche en Friesche Doopsgezinden,

vooral door bewerking van OPHOOREN, die, schrijft BRANDT, „ten lesten sich selven in sijn eigen' preijshheid soo diep ver-, „warde, en soo ver verdoolde, dat hij alle de Vlaamsche Leer-, „aars en Gemeentens oordeelde van den rechten grondt der „waarheid te sijn afgeweeken, en met sijn' huisvrouw, gelijk „ELIAS, alleen overig en te recht staande was gebleeven.” Zo hoog liep zijne stoutheid in 't bepaalen en aanmatigen van gezag, dat hij aan eenige Vlaamsche Leeraaren, welke, naar 's Mans begrip, in dooling staken, in het bijzijn van zijne huisvrouw, als zijne eenige en waaragtige getuige, het Banvonniss aankondigde. Intusfchen ergerde zich grootelijks aan deeze onbescheidenheid en geestlijke hovaardije zijne eigen Gemeente, welke hem, diensvolgens, afzette. Toen begaf hij zich na *Norden*, doch verviel 'er, bij mangel van genoegzaame medestanders van zijne stijfzinnigheid, tot zo diep eene armoede, dat hij, zegt de boven genoemde Historieschrijver, „zijne voo-, „rige vrienden, welke hij, zo veel in hem was, uit den he-, „mel bande, nog op aarde van doen hadt.” De eenige grond zijns bestaan was, hunne vrijwillige toereiking van aalmoezen. In diepe armoede eindigde hij zijne dagen.

Zie BRANDT, *Hist. der Reformatie.*

JAN REILOFSZOOM VAN HOORN, een moedig Zeeheld. Hij was tegenwoordig in het gevegt voor *Kadix*, in den Jaare 1664, ter gelegenheid als eene zeer rijke Smirnasche Vloot, op haare thuisreize, door zeven Engelsche Oorlogfchepen, zo verraaderlijk als onverhoeds wierdt aangevallen. Hij voerde het bevel op het Schip *de Koning Salomon*. Lang hieldt hij het uit tegen vier Koningsfchepen, die hem omsingelden, zonder dat een der andere Hollandsche fchepen, welke de Vloot geleidden, hem te hulpe kwam. Het sneuvelen van den Opperbevelhebber PIETER VAN BRAKEL, al vroeg voorgevallen, zal eenige verwarring, en dus dit agterblijven van ondersteuninge, veroorzaakt hebben. Naa lang vegtens, en toen JAN REILOFSZOOM eenigzins in onmagt lag, klampte hem een Engelsman aan boord, en zette eenig volk over, tegen 't welk men nu hand aan hand moest

veg-

vegten. Gedurende het gevegt hadt hij eenige schooten onder water bekoomen. Wel haast liep hier door zo veel water binnen, dat het Schip, eerlang, zonk, met wel' honderd Engelschen, die allen verdronken. REILOFSZOOM, met eenige weinigen van zijn volk, bergde zich in de Sloep, en bereikte, naa veel zukkelen, de Engelsche Kust. Jaar en dag wierdt hij aldaar in hegtenisfe gehouden. Naa zijne slaaking en wederkomst in 't Vaderland, benoemden hem de Burgemeesteren van *Amsterdam*, tot loon zijner dapperheid, tot Kapitein op een der vier Oorlogschepen, welke voor Uitleggers dienden, ter beveiliginge van de Zuiderzee. Naderhand ontving hij, als Kommandeur, het bevel over de Oorlogschepen, die in het Y, op de hoogte van *Durgerdam*, geplaatst waren, om dien sleutel van *Amsterdam* te bewaaren.

Zie BRANDT, *Leven van DE RUITER*.

JANSENISTEN, dus genaamd naar hunnen stigter KORNELIUS JANSENIUS, Bisfchop van *Yperen*, van wien wij, vervolgens, nader verflag zullen doen, maaken uit, een vrij talrijken aanhang onder de Roomschegezinden hier te Lande. Aanleiding tot derzelve opkomst gaf, de uitgave van een van 's Mans Werken, naa zijn overlijden, door eenen zijner Vrienden bezorgd. Het voerde den tijtel van *Augustinus*, omdat, naar de meening des Schrijvers, de inhoud met de gevoelens van den Kerkvader van dien naam overeenstemde. Het Werk is verdeeld in drie Deelen. Het Eerste Deel behelst een Historisch berigt wegens de *Pelagianfche* geschillen in de Vijfde Eeuwe. Het Tweede ontvouwt de Leere van AUGUSTINUS, aangaande de gesteldheid en vermogens der Menschelijke Natuure, in haaren oorspronklijken, gevallen en vernieuwdten staat. Het Derde Deel handelt, volgens de begrippen diens Kerkvaders, over de hulp der heiligmaakende Genade, door CHRISTUS aangebragt, en de eeuwige Voorfchikking der Menschchen en Engelen. Meestal wordt dit alles voorgedraagen met de eigen woorden van AUGUSTINUS, naardien de Schrijver niet zo zeer ten oogmerke hadt, zijne eigen gevoelens op te geeven, als wel om te doen zien, hoe de

beroemde Kerkvader de gemelde onderwerpen verstaan en verklaard hadde.

Het Boek *Augustinus* was niet in 't licht gekomen, of het baarde straks zeer veel opziens. De *Jesuiten*, in 't bijzonder, verzetteden zich daar tegen, trokken 'er vijf stellingen uit, en bezorgden dat dezelve te *Rome*, als kettersch, veroordeeld wierden. Wat hier omtrent, in andere Gewesten, zij voorgevallen, behoort niet tot mijn plan. Hier te Lande begonnen de *Jansenisten* eenen naam te maaken, vooral omtrent den aanvang deezer Eeuwe. Zedert de verandering der Regeeringe, in de Nederlanden, beschouwde men te *Rome* de Roomschegezinden aldaar niet meer als eene *Kerk*, maar als eene bloote *Zending*. Van hier dat de Paus niet meer eenen Aardsbischoep van *Utrecht* bevestigde. Alleenlijk benoemde hij eenen Apostolischen Vikaris of Stedehouder, aan welken, onder oogluiking der hooge Regeeringe, het zenden en inwijzen van Priesters wierdt toevertrouwd. PETRUS KODDE, Aardsbischoep van *Sebaste*, bekleedde dien post in 't begin deezer Eeuwe. Hij stondt in de gevoelens van JANSENIUS, en wierdt, als zodanig, te *Rome* aangeklaagd. Vergeefs zocht men, in eenen Brief, door ruim driehonderd Priesters in de Nederlanden ondertekend, in den Jaare 1701 na *Rome* gezonden, hem van die aantijginge te zuiveren. De Aardsbischoep wierdt te *Rome* ontboden en afgezet. In zijne plaats benoemde de Internuncius te *Brusfel* eenen THEODORUS DE KOK, van *Leiden*, tot Onder-Vikaris. Doch alzo hij zijn ampt oeffende zonder verlof der Regeeringe, ontving hij bevel om daar van af te houden. Een ander verving toen zijne plaats, en hadt men, zedert, eene opvolging van dusdanige Gevolmagtigden, van welke de Priesters deezer Gezinte hunne aanstelling ontvangen. 't Geen de Jansenisten van de overige Leden der Roomsche Kerke inzonderheid onderscheidt, is, behalven hun aandringen op strenge Godsvrugt, hunne meening aangaande den Roomschen Paus. Deezen merken ze aan als het zienlijk en bedienend Hoofd en den voornaamsten Herder der Geloovigen op aarde, zonder, evenwel, hunne gehoudenheid te erkennen om aan hem eene blinde gehoorzaamheid te moeten toedraagen. Diensvolgens beschouwen ze den

Paua

JANSENIUS, (JAKOBUS) JANSENIUS. (KORNELIUS) 181

Paus als feilbaar, en beweerden dat zijne plegtige uitspraaken aan de H. Schriftuure en de Regels der Kerke moeten getoetst worden. De overeenkomst of strijdigheid daar mede bepaalt hunne aanneeming of verwerping.

Zie J. L. MOSHEIM, *Kerkl. Geschiedenis*, Deel VIII.

JANSENIUS, (JAKOBUS) geboortig te *Amsterdam*, alwaar hij in den Jaare 1547 ter waereld kwam. Vroeg verloor hij zijnen Vader. De Moeder, eene Vrouw van eenig verinogen, zondt hem, in den Jaare 1564, na *Leuven*, om 'er in de Wijsbegeerte en Godgeleerdheid te worden onderweezen. Tot Licentiaat bevorderd, wierdt hij, in den Jaare 1575, Eerste Voorzitter in het onlangs opgerigt Kollegie der *Augustynen*, en, vier jaaren laater, Voorzitter van het Pauslijk Kollegie. 's Jaars daar aan aanvaardde hij het Hoogleeraarsampt in de Godgeleerdheid. Het Dekenschap in de Kathedraale Kerk van st. PIETER viel hem ten deele, in den Jaare 1614. Doch zijne aanhoudende lichaamsongesteldheid, vooral het Handeuvcl, daar hij veel mede gekweld was, verhinderden hem, de pligten diens Ampts waar te neemen; hij was genoodzaakt, hetzelfde door eenen anderen te laten bedienen. Hij overleedt op den dertigsten Julij des Jaars 1625. Behalven andere Werken, zijn van hem voorhanden *Uitleggingen* over eenige Boeken van het O. Testament, en over het *Euangelie van Johannes*.

Zie MIRÆUS *de Script. Sac.* XVII;
VAL. AND. *Bib. Belg.*

JANSENIUS, (KORNELIUS) een vermaard Godgeleerde der Zestiende Eeuwe, en wel te onderscheiden van eenen anderen van dien naam, den grondlegger van straks vermelden Aanhang, was gebooren te *Hulst*, in Vlaanderen. De gronden zijner Godgeleerde kennisfe leide hij te *Leuven*. De Koning van *Spanje* zondt hem op de Kerkvergadering van *Trente*.

Ter gelegenheid der oprigtinge van verscheiden nieuwe Bisdommen in de Nederlanden, bekwam hij dat van *Gent*. Hij bezat den Stoel daar van, tot zijnen dood toe, die in den Jaare 1576 voorviel. De meest bekende van zijne Schriften zijn: *Overeenstemming der Euangelisten, met Uitleggingen. Uitbreiding over de Psalmen, Spreuken en Prediker.*

Zie SWEERTH *Athens Belgica.*

JANSENIUS, (KORNELIUS) van wien de *Jansenisten* hunnen naam ontleenen, wierdt gebooren op den achtentwintigsten October des Jaars 1585, in een Dorp, niet verre van *Leerdam*. Zijn Vader, OTJE genaamd, was een Smid van zijn Ambagt; doch, eenig vermogen bezittende, zondt hij zijnen Zoon na *Utrecht*, om 'er in de gronden der Taalkennisfe te worden onderweezen. Zo ras hij hier in genoegzaame vorderingen hadt gemaakt, vertrok hij na het Hoogeschool te *Leuven*. Na verloop van twee jaaren maakte hij zo goeden voortgang, onder opzigt der *Jesuiten*, in de beoeffening der Wijsbegeerte, dat men hem in staat keurde tot het beklimmen van den Eretrap van Meester in de Vrije Kunsten. Thans leide hij zich met de borst op de Godgeleerdheid. Door aanhoudend letterblokken haalde hij zich eene ongesteldheid op den halze, welke men voor een beginzel van Teeringziekte aanzag. In de hoope van bij luchtveranderinge eenige baat te zullen vinden, ondernam hij, op raad der Artzen, eene reize na *Frankrijk*. Twaalf jaaren vertoefde hij in dat Koninkrijk, en maakte 'er een beroemden naam. Op voorspraak van eenen zijner Vrienden, JOANNES VERGER, verkreeg hij te *Parijs* den post van Leermeester. In een bezoek, welk hij bij dien vriend, woonagtig te *Bajonne*, afleide, geraakte hij in kennis en won de vriendschap des Bischops' dier plaatze. Deze benoemde hem tot Principaal of Overste van een Kollegie. Ter gelegenheid der verheffing diens Kerkvoogds op den Aardsbischoplijken Zetel van *Tours*, vertrok VERGER na *Parijs*. JANSENIUS, thans geen lust hebbende in het verblijf te *Bajonne*,

ne, keerde te rug na *Leuven*. De roem zijner geleerdheid deedt hem hier den post verwerven van Principaal van het *Kollegie van St. Pulcheria*. Doch alzo hij geen groot behaagen schepte in de Wijsbegeerte, waar van het onderwijs thans op hem berustte, beklom hij, in den Jaare 1617, den trap van Doktor in de Godgeleerdheid, van welke, eerlang, het openbaar onderwijs als Hoogleeraar aan hem wierdt opgedraagen. Tweemaal bekleepte hij, in die hoedanigheid, den post van Afgevaardigde van den Senaat der Leuvenfche Akademie, bij den Koning van *Spanje*. Deeze benoemde hem, in den Jaare 1630, tot *Profesfor* der Heilige Schriftuure, en vijf jaaren daar naa, op zijnen geboortedag, en dus het vijfzigfte jaar zijns ouderdoms, tot *Bisfchop* van *Iperen*. Den grond dier bevordering, zegt men, hadt, onder andere, geleeld, zijn fchrijven van een Boek ten voordeele der Spanjaarden tegen de Franschen. Niet lang zat JANSENIUS op den Bisfchoplijken Zetel; eene Pestziekte deedt hem van daar ten grave daalen.

Zie VAL. AND, *Bibl. Belgica*; HEIDEGGERI *Hist. Papatus*.

JANSSSEN, (ANTHONY) was de Vader van den beroemden Nederlandfchen Dichter JOANNES ANTONIDES VAN DER GOES. Hoewel ongeletterd, bezat hij, eger, fmaak voor de Dichtkunde. Eene menigte van Gedichten, tusfchen de Jaaren 1679 en 1699 in 't licht gegeven, kan hier van ten bewijze dienen. Hij ftorf, op den negenden Junij des Jaars 1696, aan de gevolgen van eenen val in 't water.

Zie LA RUE, *Gelett. Zeeland*.

JANSSEN, (ZACHARIAS) gebooren te *Middelburg*, in *Zee-land*. Indien men af kan op de bewijzen, door LA RUE aangevoerd, (en deeze vertoonen vrij veel waarschijnlijkheids), zou aan deezen Man de eere der uitvindinge van den Verrekijker moeten worden toegewezen. De overgrootte nuttigheid deezer uitvindinge, zo in de Starrekunde, als in andere opzigten, was, veelligt, de oorzaak, dat verscheiden Natien de eere daar van zich hebben toegeëigend. Doch haare bewijzen zijn van geen voldoende gewigt, om den Nederlanderen den roem daar van te onttrekken. Op den geleiden grond bouwende, zullen ze de ontdekking tot grooter volkomenheid gebragt hebben. Loutere beuzeltaal is, 't geen deswegen aangaande de Egijptenaars verhaald wordt.

Zie MUSSCHENBROEK, *Beginz. der Natuurk.*

JAUREGUI, (JAN) van geboorte een Biskaaier, was een dier aeterlingen, van welke de Geschiedenissen gewaagen, als bekwaam, in hoop op vuil gewin, om hunne handen met 's naasten bloed te bevleeken. Op eene personaadje van geen minder rang en aanzien dan Prins WILLEM DEN I, waagde de genoemde snoodsaart dien verfoeilijken kans. Volgens de echste verhalen heeft zich 't gruwelstuk aldus toegedraagen. Om zijne meermaalen gelukkig uitgevallene ontwerpen, tot afbreuk van *Spanje*, hadt zich de gemelde Prins den haat op den halze gehaald van dat eierzuchtig Hof, en van die 't daar mede hielden. Om zich van hem te ontdoen, hadt men meenige pooging vrugtloos ondernomen. Zeekere JOHAN D'ISUNCHA, voormaals Commis van den Lijftogt der Koninklijke Spaansche Legers in de Nederlanden, bezat snoodheids genoeg om mede daar aan de hand te leenen. Hij bevondt zich thans in *Spanje*, en de Prins te *Antwerpen*. Hier woonde een GASPAR D'ANASTRO, zijn vriend, een aanzienlijk Koopman, doch wiens zaaken thans zeer wanhoopig stonden, of die, inderdaad, volgens zommigen, eene bankbreuk van twintigduizend Guldens maakte. Ter volvoeringe van het stuk vondt hij geraaden, deezen in den arm te nemen. Naa meenig brief met hem gewisfeld, en door boden nader

nader te hebben onderhouden, bragt men 't zo verre, dat ISUNCHA aan zijnen Vriend een gefchrift zondt, met de eigen hand van Koning PHILIPS DEN II ondertekend, waar bij hem, tot loon voor den Prinzenmoord, wierdt toegezegd eene fomme van tachtigduizend Dukaaten, of anders, ter zijner keuze, eene Jaarrente van die fomme, boven eene Kommanderij van *Sr. Jakob*. Zulk eene aanbieding, meer dan genoeg om zijne zaaken te herstellen, maakte indruk op 't gemoed van d'ANASTRO. Doch hem ontbrak de vereischte kloekmoedigheid, om met eigen handen de zaak te volvoeren. Dobberende tusfchen geldzucht en fchroom, nam hij de toevlugt tot zijnen Kaffier, of, volgens anderen, zijnen Boekhouder ANTONI VENERO, en hem voorts in 't geheim van den gunftigen kans, die zich thans voordeed om uit zijne benaauwdheid gered te worden Hem zocht hij over te haalen, om, in zijne plaats, in 's Prinzen bloed zijne handen te wasfchen. Doch VENERO bezat daar toe even weinig moeds als zijn Meester.

Nog al op den buit vlammente, ziet deeze zich genoopt, na een' anderen Moorder om te zien. Zulk eenen vondt hij in den gemelden JAN JAUREGUI, zijnen Dienaar. Hij was een jongeling van drieëntwintig jaaren, op 't geld gefeld en een ijverig Roomschezinde. Ligtelijk liet deeze zich overhaalen, in het vooruitzigt, om door 't gelukkig volbrengen van 't fchelmftuk, tot hoogen staat te zullen verheeven worden, of, ingevalle hij ontdekt en gevat wierdt, naamaals de Martelkroon te zullen ontvangen. Ter zijner meerdere verzekeringe, ftelde d'ANASTRO hem ter hand zeker gefchrift, in 't welk, uit 's Konings naam, aan de Regeering van *Antwerpen* groote gunften wierden toegezeid, indien zij JAUREGUI heufchelijk behandelden. Van dit gefchrift moest hij zich bedienen, ingevalle het gebeurde dat hij gevangen wierdt genomen.

Zondag, de achttiende van Maart des Jaars 1582, was de dag, tot het pleegen van het feit bestemd. 's Vrijdags te voorenging de Moorder ter biegt bij ANTONI TIMMERMAN, Dominikaaner Monnik, die in 't huis van d'ANASTRO gemeenlijk in ftilte de Mis deedt. Aan deezen zijn voorneemen omtrent Prins WILLEM geopenbaard hebbende, wierdt hij deswegen hooglijk gepreezen, als een Ontwerp, dienende ter eere Gods, ten bes-

te van den Roomsch-Katholijken Godsdienst, en tot heil des Vaderlands. Nevens de kwijschelding van zonden op dien dag, diende hij hem den volgenden Zondag het Misbrood toe.

Aldus toegerust, en van een welgelaaden Pistool voorzien, vervoegt zich JAUREGUI ter plaatze, alwaar de Prins zich bevondt. Naa het bijwoonen van den Godsdienst, hadt zijne Doorluchtigheid, in de Grootte Zaal, openlijk het middagmaal gehouden met een talrijk gezelschap. Den maaltijd geëindigd, en alle de Gasten zijnde opgestaan, mengt zich de Moorder onder den drom; veinzende, den Prinse een Verzoekschrift te willen overhandigen, mikt hij spoedig met een Pistool, welk hij agter zijnen hoed verbogen hieldt, op 's Vorsten hoofd. De Kogel, welke daar uit vliegt, gaat een weinig beneden 't regter oor na binnen, voorts door 't gehemelte des monds, neemt eenige tanden mede, en koomt beneden het slinker Kaakebeen ten voorschijn. De keelader was gekwetst; en de wonde ware doodelijk geweest, zo niet de hitte van den Kogel en van het ontstoken Buskruid dien Ader oogenblikkelijk hadde toegeschroeid. Zijne Doorluchtigheid, zich gekwetst voelende, riep uit: *Ik vergeeve den misdadiger mijnen dood: spaart hem het leeyen.* Naauwlijks hadt hij dit gezegd, of hij viel in zwijm ter aarde; uit welken hij bekoomen zijnde, straks te bedde geholpen, en bij 't schouwen der wonde bevonden wierdt, geene doodelijke kwetzuure te hebben ontvangen. Meermaalen heeft de Prins naderhand verhaald, dat hij, in zijne bedwelming door den Pistoolshoort, zich verbeeldde, dat een gedeelte van 't gebouw ingeffort en hem op 't hoofd was gevallen.

Inmiddels waren eenigen van 's Prinzen Hofbedienden toegeschooten. 't Zij uit een onbezonnen ijver, of om den Moorder, die, straks naa het losfen van 't Pistool, na zijnen dolk greep, het pleegen van verdere feitelijkheden te beletten; zeker is 't, dat zij hem aan een schandelijken geregtelijken dood ontrukten, door hem met verscheiden rapiersteeken te doorgrieven. Zijn lichaam gevierendeeld en onthoofd zijnde, wierden de vier kwartieren aan vier Poorten, en het hoofd op een Bolwerk van 't Kasteel, ten toon gesteld. Toen ALEXANDER FARNESE, *Prins van Parma*, vier jaaren daar naa,

naa, de Stad *Antwerpen* bemagtigd hadt, deden de Jesuiten de vier kwartieren wegneemen, en met betoon van veel eerbieds en plegtigheds begraven.

D'ANASTRO, hoofdbeleider van het gruwelstuk, was kort vóór den aanflag ter Stad uit na *Duinkerken*, voorts na *Doornik* geweest, en hadt zich van daar vervoegd bij den Hertog VAN PARMA, bij welken hij, over zijn Ontwerp, zich openlijk beroemde. Op grond van het licht, geschept uit papieren, bij JAUREGUI gevonden, verzekerde men zich van den Boekhouder VENERO en den Monnik TIMMERMAN. Ook kreeg men spoedig brieven in handen van d'ANASTRO, aan zijnen Boekhouder geschreeven. Het ontkennen van medepligtigheid was hem dus onmogelijk. Hoewel op den Pijnbaan gebragt, weigerde, in 't eerst, de Monnik opening te doen van 't geen hem in de Biegt was toevertrouwd. Doch zedert vernomen hebbende, dat anderen, door JAUREGUI, mede in 't geheim genomen waren, deedt hij verslag van zaaken. Hij voegde 'er nevens, geene zwaarigheid gevonden te hebben om den Moorder in deszelfs opzet te sterken, in den waan, waar in hij was, dat den Prinse, uit kragt van 'sKonings Ban, het leeven onzondig mogt benomen worden. Zedert, egter, bekende hij gedood te hebben, en verzogt, in gevalle zijn Vonnis ooit het licht zag, dat deeze betuiging tevens waereldkundig mogt gemaakt worden. Even als JAUREGUI, wierden de lichaamen van VENERO en TIMMERMAN gevierendeeld, naa dat zij, altoorens, geworgd waren. Deeze verzagting van dood was het gevolg des verzoeks van Prinse WILEM, schrijvende aan den Heere van ST. ALDEGONDE, dat hij hun de misdadigheid vergaf, en, indien zij sterven moesten, hun een zachte dood mogt worden aangedaan. Men verhaalt dat d'ANASTRO, op zijne vlugt, zich door eenen Trommelflager van *Duinkerken* na *Grevelingen* doende geleiden, van bedremmeling en beteutertheid zodanig was bevangen, dat hij, in plaats van een enkelen Dukaat, dertig dubbele Spaansche Pistoletten aan zijnen gids tot loon gaf.

Zie BOR, *Auth. Stukken*; REYD en anderen.

JELTINGA, eene Adelijke State, in de Friesche Grietenij *Achtkerspielen*, in 't Kwartier *Oostergoo*, en meer bepaaldelijk in het vermaaklijk Dorp *Buitenpost*, de gewoone pleisterplaats tuschen *Groningen* en *Leeuwarden*. 'Er bloeide voormaals in Friesland een Geslagt, 't welk van deeze State zijnen naam ontleende, of dien daar aangegeven hadt. Het laatste Mansoir van dien naam was Jr. OTTO VAN JELTINGA, in den Jaare 1706 overleeden.

Zie HALMA.

JISP, eene Ambagtsheerlijkheid en Dorp, in *Kennemerland*. In haaren omtrek beslaat zij, volgens de opgave in de Quohieren der Verpondingen, 733 Morgens en 495 Roeden Lands. Gelijk het veelal gaat, was ook hier het getal der Huizen niet altoos even groot. In den Jaare 1749 telde men 'er driehondereneen, zijnde tachtig minder dan ruim eene Eeuw vroeger. Boven verwagting, evenwel, hadt zich dus nog het Dorp hersteld van den zwaaren brand van den Jaare 1664, welke, meent men, wel honderdvijftig Huizen in de asfche leide. Voorheen was het Dorp *Jisp* met *Wormer* vereenigd. Van hier, misfchien, dat de Doopsgezinden van beide plaatzen door éénen Leeraar bediend worden. *Jisp* was voormaals zeer beroemd, door zijnen kundigen Wondheeler, KORNELIS PLOEG, aldaar gebooren, en, in den Jaare 1696, overleeden. Van wijd en zijd vloeiden derwaarts Lijders te zamen, om door 'sMans behandeling geholpen te worden van wonden, welke anderen voor ongeneeslijk schouden.

JOACHIMI, (ALBERT) en zeer ervaren Staatsman, wierdt gebooren te *Goes*, in Zeeland, in den Jaare 1560. Zijne geoefendheid in de kennisfe van 'sLands zaaken was oorzaak, dat hij eerst tot Sekretaris, vervolgens tot Pensionaris zijner geboortestad aangesteld, en daar naa, van wegen de Provincie Zeeland, ter Algemeene Staatsvergaderinge wierdt afgevaardigd. In de laatstgemelde hoedanigheid stondt hij, in den Jaare

1601,

1601, nevens andere Heeren, over den Doop van den tweeden Zoon des Prinzen van *Portugal*. Eenige geschillen, met *Engeland*, over den Koophandel en de Visfcherij gereezen, bewoogen 's Lands Staaten, in den Jaare 1610, ter vereeffeninge van dezelve, een plegtig Gezantschap na dat Rijk te zenden. JOACHIMI wierdt, onder andere, daar toe benoemd. Met groote staatelijkheid en met ongedekten hoofde ontving Koning JAKOBUS de Gezanten, in het eerste gehoor. Evenredig aan deeze beleefdheid was ook de uitflag der bezendinge. De Gezanten verworven de opheffing van 't verbod der Nederlandsche Visfcherije op de Engelsche kusten. Der optekeninge niet onwaardig is eene der redenen van hunnen aandrang op deeze vrijverklaaringe. Zij merkten, naamelijk, aan, dat hoewel de Reeders in de Haringvisfcherij dikmaals daar bij schade leeden, dezelve, egter, door de Hollanders en Zeeuwën moest gaande gehouden worden „ omdat wel „ twintigduizend Zeevaardenden, en veertigduizend andere „ Landzaaten, die zich geneerden met het geen tot het maaken en uitrusten der Haringbuizen vereischt wierdt, 'er „ hun bestaan van hadden.” Zeer aangenaam moet de Heer JOACHIMI geweest zijn bij Koning JAKOBUS DEN I. Deeze, een Kapittel houdende van de Ridderorde van *St. Joris*, nodigde, nevens anderen, onzen Gezant op het feest, sloeg hem Ridder, en betoonde hem nog andere blijken zijner Koninklijke gunfte. In den Jaare 1615 vertrok JOACHIMI, met andere Gezanten, na *Nerva*, om 'er, van wegen de Algemeene Staaten, den vrede tusfchen den Czaar van *Muskovie* en den Koning van *Zweeden* te bemiddelen. In de maand Augustus des volgenden jaars keerde hij van daar te rug, zonder, evenwel, iet anders te hebben uitgewerkt, dan het treffen van een Bestand voor den tijd van drie maanden. Tegen het uitgaan van het Bestand met Spanje, in den Jaare 1621, vonden de Algemeene Staaten dienftig, Gezantschappen te doen afgaan aan verscheiden Mogendheden, met welke zij verbintenissen hadden uitstaan, ten einde om, door 't vernieuwen van dezelve, zich tegen het hervatten van den Oorlog te sterken. Benevens den Heere VAN RANDWYK, bekleedde JOACHIMI dien post bij de Duitsche Hoven. Naderhand, te weeten in den

Jaare

Jaare 1624, zonden 's Lands Staaten hem, te gader met den Heer VAN SOMMELSDYK, na Engeland. Hier hadt hij de hand in het sluiten van een Verbond voor den tijd van twee jaaren, moetende dienen tot wederzijdsche bescherminge van de Koninkrijken en Landen van den Engelschen Koning en van de Algemeene Staaten; als mede, om van onze zijde hulp te bieden, ter herstellinge van den Keurvorst Paltsgraave, die met eene Dogter van zijne Majesteit in 't huwelijk getreden, doch zedert van zijne waardigheden ontzet en uit zijne bezittingen was verdreeven. De Heer NOËL VAN KARON, *Heer van Schoonewal*, gewoonlijke Gezant der Algemeene Staaten aan het Hof van *Londen*, in 't einde des Jaars 1624 overleeden zijnde, was men geneigd, deszelfs plaats te doen vervangen door een perfoon van aanzien, en van de vereischte kunde in deeze netelige tijden. Geen gepaster voorwerp boodt zich daar toe aan dan de Heer JOACHIMI, die, behalven zijnen Ridderlijken rang, en eigendom van de Heerlijkheden *Oostende* en *Oenckenskerke*, daarenboven eenen naam hadt gemaakt in het behandelen van Staatszaaken. Men benoemde hem op eene Jaarwedde van negenduizend Guldens, en leide hen, tot zijne uitrustinge, toe eene somme van vierduizend Guldens. De Gezant vertoefde aan het Engelsche Hof, in de opgemelde hoedanigheid, tot in den Jaare 1650. Zaaken van het uiterste gewigt hadt hij, in dat tijdverloop, om handen. Eerst hadt hij merkellijke moeite met het geschil, tusschen Koning JAKOBUS en deezen Staat ontstaan, over het voorgevallene op het Indisch Eiland *Amboina*. Daarop volgde de twist over de heerschappij der Zee; zoekende de Engelschen aan den Nederlanderen het regt tot de Visfcherij te betwisten. Zo hoog was dit geschil geklommen, in den Jaare 1637, dat de Heer JOACHIMI zich genoodzaakt vondt tot eene reize na 's *Hage*, om van den staat der zaaken in Engeland mondeling verslag te doen. Hij verklaarde, bij die gelegenheid, van oordeel te zijn, dat men, om zich meester te maaken van de Visfcherije, met geweld zou moeten doortasten. Aangenaamer boodschap leide hij, zedert, af bij Koning KAREL DEN I, toen hij, met andere Buitengewoone Gezanten, 's Konings Dogter, voor den jongen

jonge Prinse WILLEM DEN II, in den Jaare 1640, ten huwelijk verzogt. Ter gelegenheid van het geschil, tusfchen Koning KAREL en het Parlement ontstaan, besteedde JOACHIMI, met andere Staatfche Gemagtigden, zijne tusfchenspraak om de gemoederen tot één te brengen. Naa het vrugtloos affloopen deezer bemiddeling, deedt hij eenen keer na 't Vaderland, doch verliet het wederom, op de tijding dat men in Engeland hadt beflooten, den Koning te regt te stellen. Hem verzelde derwaarts, als Buitengewoon Gezant, de Heer ADRIAAN PAUW, *Heer van Heemstede*. In 't begin van February des Jaars 1649 kwamen zij te *Londen*, weinige dagen voor dat het doodvonnis over den ongelukkigen Vorst wierdt uitgesproken. In hun gehoor bij 't Parlement verklaarden zij, geen oogmerk te hebben om zich in de zaaken des Rijks te steeken, maar alleenlijk het verzoek te willen doen, dat men 's Konings leeven geliefde te spaaren. De uitkomst leerde de vrugteloosheid van dit verzoek. Zedert vertoefde JOACHIMI nog eenigen tijd in Engeland. Men weigerde hier te Lande, de Gezanten van het Parlement te erkennen, en als zodanig gehoor te geeven. Zo euvel wierdt dit gedrag der Staaten opgenomen, dat den Heere JOACHIMI wierdt aangezegt, dat, ingevalle hij vóór dien tijd geene Geloofsbrieven konde vertoonen, hij binnen een maand Engeland hadt te ruimen. Hij vertrok met 'er daad in den Herft des Jaars 1650. Naa dat de gemoederen een weinig bedaard waren, besloot men, hier te Lande, van nieuws, een Gezant na *Londen* te zenden. Gaarne zoude men dien post den Heere JOACHIMI hebben opgedraagen; doch men verschoonde hem, uit hoofde van zijne hooge jaaren. Zedert schijnt hij een ampteloos leeven geleid te hebben, tot aan zijnen dood; deeze viel voor, op den zeventienden Mai des Jaars 1654, het vierennegentigste zijns Ouderdoms. Om 's Mans naagedagtenis te vereeren, liet men, zedert, eenen Gedenkpenning vervaardigen. Bij VAN LOON kan men daar van eene afbeelding vinden.

Zie AITZEMA, *Zaaken van Staat en Oorlog*.

JOAN

JOAN MAURITS, *Graaf van Nassau*; zie NASSAU (JOAN MAURITS VAN).

JOANNES SECUNDUS NIKOLAASZ, een uitmuntend Nederlandsch Latijnsch Dichter, Zoon van NICOLAUS EVERARDS, Prefident van den Raad van *Mechelen*, wierdt gebooren in 's *Graavenhage*, in den Jaare 1511. Van zijne vroegtijdige vorderingen in kennisse en weetenschappen, dient, onder andere, ten bewijze, dat hij, hoewel zijnen leeftijd slegts tot den vijftwintigjaarigen ouderdom gebragt hebbende, nogthans, zo bij Paus PAULUS DEN IV en den Aardsbisfchop van *Toledo*, als naderhand bij den Bisfchop van *Utrecht*, den post van Geheimschrijver heeft waargenomen, en tot verscheiden andere gewigtige verrigtingen wierdt gebezigd. Tot grievenden spijt zijner Geleerde tijdgenooten overleedt hij, reeds zo vroeg, als op den vijftwintigsten September des Jaars 1536. 's Mans naagedagtenis heeft men vereerd door een uitmuntend Grafchrift, uitgehouwen op zijne Tombe, in de *St. Amandus-Kerk* te *Doornik*. Van zijne uitneemende geschiktheid voor de Latijnsche Dichtkunde dienen ter proeve zijne naagelaatene Schriften; deeze zijn *Elegiarum Libri III*; *Funerum Liber I*; *Epigrammatum Liber I*. Voorts heeft men van hem nog eenige andere Werken in ondict.

Zie VAL. ANDREAS, *Bibl. Belgica*.

JOANNES WILHELMUS, volgens den verlatijnden uitgang, anders JAN WILLEMSZOOM genaamd, was van geboorte een *Haarlemmer*, niet lang naa het begin der Zestiende Eeuwe. Behalven de Wijsbegeerte, leide hij zich voornaamelijk toe op de beoeffeninge der Godgeleerdheid en de kennisse der Hebreeuwfsche Taale. In deeze spraak, als mede der H. Schriftuure, wierdt hij eerlang tot Hoogleeraar aangesteld, onder de zo genaamde *Societeit van Jezus*, aan 't Hoogefchool te *Leuven*. Nevens ARIAS MONTANUS en andere Geleerden, hadt hij het opzigt over het drukken van de vermaarde *Biblia Regia*, dus genaamd, omdat de uitgave daar van vooral wierdt be-

begunstigd door PHILIPS DEN II, Koning van *Spanje*. JOANNES WILHELMIVS overleedt in den Jaare 1578.

Zie BOXHORN, *Holl. Toon*.

JODE, (PETRUS) wierdt gebooren te *Nymegen*, in den Jaare 1511. Hij genoot eene beschaafde opvoeding, oeffende zich in verscheiden takken der Weetenschappen, vooral ook in de Wiskunde, en besteedde, met zeer veel nut, zijne snijperuuren aan het plaatsnijden. Naa verloop van tijd, nogthans, verwisfelde hij de Boeken voor het Harnas, en het Graveerijzer voor 't Rapiër. Eenen reeks van jaaren diende hij in de Legers van Keizer KAREL DEN V. Door den tijd dit woelig leeven moede geworden, en van zucht tot vermeerdering van kennis op nieuws bevangen zijnde, verliet hij het veld, en keerde weder tot zijne Studeerkamer. Hier schreef hij, onder andere, *Spiegel des geheele Waerelds*, versierd met Plaatén van zijn eigen maakzel; voorts *Schat van de Geschiedenisfen des Ouden en Nieuwen Testaments*, en de *Kleine Waereld*, insgelijks met Plaatén. Daarenboven vervaardigde hij eene menigte Prenten en Portretten, die bij de Kunstkenneren nog heden in eere en waarde gehouden worden. Onder al dien arbeid storf hij, te *Antwerpen*, in den Jaare 1591, het tachtigste zijns ouderdoms.

Zie SWEERTII *Athena*.

JONG, (BOUDEWYN DE) ook wel BALDUINUS JUNIUS, volgens den stijl zijns tijds, genaamd, gebooren te *Dordrecht*, bloeide in den aanvang en voortgang der Zeventiende Eeuwe. Eerst was hij de leerling, naderhand de vriend van den befaamden JUSTUS LIPSIVS. In de vlaag van een grilligen inval, liet hij zich de Minderbroederskap opzetten. Hij had dien niet zeer lang gedraagen, of zijne geleerdheid, met welbepraaktheid getooid, was de reden, dat men hem tot Prediker verkoos. Naderhand klom hij tot de waardigheid van

Guardiaan zijner Orde. Zijne begaafdheid tot het predikamt deedt hem een Werkje schrijven, onder den tijtel van *Tuben Concionatorum*, of *Trompet der Predikers*. Van zijnen ijver voor de Godsdienstige begrippen van zijnen tijd was de vrugt *Scutum Catholicae fidei*, of *Schild des Katholijken Geloofs*. Behalven deeze schreef hij nog andere Werkjes. Zijn dood viel voor, te *Brusfel*, op den dertienden April des Jaars 1634.

Zie VAL. ANDREAS EN MIRÆUS.

JONGE, (ANTHONY DE) *Heer van Brunisfe*, een Zierikzeeenaar, gebooren uit een treffelijk geslagt, maakte zich de gelegenheid ten nutte, welke hem wierdt aangeboden tot de vlijtige beoeffening der Regtsgeleerdheid, tot welke bovenal zijne heerschende weetlust overhelde. De Burgemeesterlijke waardigheid was het verdiende loon zijner kunde en vorderingen. Naaderhand gaf hem de Regeering zijner Geboortestad last, om van wegen dezelve zitting te neemen in de Rekenkamer van Zeeland, die hem vervolgens tot haaren Geheimschrijver verkoos. Thans in een uitgebreider kring zich beweegende, wierden ook 's Mans bekwaamheden meer bekend. Van hier dat de Wethouderfchap van *Middelburg* bij hem aanzoek deedt, om als Pensionaris der Stad in haaren dienst te treden. Dit viel voor in den Jaare 1644. De Rekenkamer, hoewel met leedweezen hem van zijnen post ontslaande, vereerde hem, nogthans, bij het nederleggen van zijn Ampt, met een *Ade van Honneur*. Behalven verscheiden geschreevene Aantekeningen, de Provincie Zeeland betreffende, door hem nagelaaten, ziet van hem het licht eene *Verhandeling over de Leenen*. De tijd zo wel van 's naarflijgen mans geboorte als affterven, is ons niet gebleeken; dit wel, dat nog heden dit Geslagt te *Zierikzee* in weezen is, en, van tijd tot tijd, leden van Regeeringe heeft uitgeleverd. JAKOB DE JONGE wierdt, nevens anderen, in den Jaare 1747, door de Staaten van Zeeland gemagtigd, om den Prinse van Oranje, te *Leeuwarden*, staatelijk het Stadhouderschap van het Gewest op te draagen. Reeds te vooren was BONIFACIUS

DE

DE JONGE, *Heer van Kampens Nieuwland*, Schepen en Raad van *Zierikzee*, door de Regeering afgezonden, om zijner Hoogheid kennis te geeven van de aanstelling van wegen die Stad.

Zie SMALLEGANGE, *Chron. van Zeeland*.

JONGEMA, een van ouds beroemd Friesch geslagt, docht nu reeds lang uitgestorven. JUW of IVO JONGEMA, ten tijde als Hertog ALBREGT VAN BEYEREN, Graaf van *Holland* en *Zeeland*, in den Jaare 1396, eenen inval in *Friesland* deedt, Potestaat, of Hoogste Overheid van dat Gewest, zou, volgens zommigen, van dit Geslagt geweest zijn. Tegen zijnen raad waagden zijne Friezen een gevegt, met dien rampzaligen uitflag, dat 'er zeer veelen op de plaats bleeven. JONGEMA, verhaalt men, de schande der nederlaage niet willende overleeven, drong door tot in het heetste van den strijd, en vogt zo lang, dat hem eene doodelijke kwetzuure wierdt toegebracht. In 't begin der Zestiende Eeuwe leefde EDO JONGEMA, Edelman, doorkneed in de kennisse der Vaderlandsche Geschiedenissen van *Friesland*. De Historieschrijver WINSEMIUS maakte een nuttig gebruik van 's Mans aantekeningen. — Meer bescheids, dan van andere Leden deezer Geslagts, heeft men van LAAS JONGEMA. Zijne naaste Voorouders, in de Vrouwelijke linie, aan het Edel geslagt van WALTA vermaagschapt, hadden dien naam aangenomen. Doch LAAS, om redenen, hem daar toe beweegende, verliet denzelven, en hervatte den Geslagtnaam. LAAS JONGEMA, van ijver voor de Vrijheid blaakende, bekrachtigde het vermaarde Verbond der Edelen door zijne naamtekening. Voortvlugtig, uit dien hoofde, onthieldt hij zich buiten 's Lands, tot dat de zaaken des Vaderlands eene gunstiger gedaante begonnen aan te neemen. Aan het in stand brengen en bekrachtigen der Utrechtsche Vereeniging leende hij volijverig de hand. RENNENBERG ontmoette in hem een wakkeren tegenstander van zijne linksche bedoelingen. Onder de Gezanten, welke, in den Jaare 1585, na *Engeland* vertrokken, om aan Koninginne ELIZABET de Opperheerschappij deezer Landen op

te draagen, vindt men ook den naam van LAAS JONGEMA gemeld. Zedert hadt hij zitting in het Kollegie der Gedeputeerde Staaten van Friesland. Ter gelegenheid van een geschil, in dit Kollegie ontflaan, wierdt hij, in den Jaare 1607, door de geenen, welke 't met hem hielden, na 's *Hage* afgevaardigd, alzo de Algemeene Staaten zich de vereffening van den veel gerugt maakenden twist hadden aangetokken. Indien hij de perfoon van LAAS JONGEMA geweest zij, welke, in den Jaare 1620, den post van Algemeenen Ontvanger van Friesland bekleedde, moet hij een merkelyk gevorderden ouderdom beleefd hebben. Zijne huisvrouw was LUIJS of LUUTSK AILVA; deeze baarde hem tien kinderen. Een van deeze was DEKO JONGEMA, Grietman van *Franekeradeel*, en naderhand van *Hennaarderadeel*; een ander, FRANS JONGEMA, was Raadsheer in 't Hof van Friesland.

Zie J. W. TE WATER.

JONGEMA, eene Adellijke State, of Slot, in het Dorp *Rauwerd*, in de Grietenij *Rauwerderhem*. EDO JONGEMA, in het voorgaande Artikel vermeld, als zeer bedreeven in de Vaderlandsche Geschiedenisfen, zou, volgens SCHOTANUS, op deeze State gewoond hebben.

JONGESTAL, (ALLARD PIETER) een beroemd Staatsman, Eerste en Presideerende Raad van 't Hof Provinciaal in *Friesland*, wierdt meer dan eens tot gewigtige Staatshandelingen gebruikt. Hij was een ijverig voorstander van het Huis van *Oranje*. Van hier, dat wanneer, in den Jaare 1653, een plegtig Gezantschap, door de Algemeene Staaten, na Engeland was bestemd, Graaf WILLEM VAN NASSAU, Stadhouder van Friesland, de Staaten diens Gewests overhaalde om JONGESTAL tot een der Leden te benoemen, om reden, dat, waarschijnlijk, over de belangen van het Huis van *Oranje*, aldaar mede zou gehandeld worden. De Heer PAULUS VAN DE PERRE, wegens Zeeland, nevens de Heeren HIERONYMUS VAN BEVERNINGK en WILLEM NIEUWPOORT, wegens Holland, waren zijne amptgenooten. Tot driemaal deed hij, met den laatstgenoemden,
eenen

eenen keer na 's *Hage*, om verslag van zaaken te doen. Intusfchen schijnt 'er geene behoorlijke eensgezindheid onder de Gezanten te hebben plaats gehad. Mischien was de grond hier van, omdat ze, ten aanzien van de Staatsbelangen, niet volkomen de zelfde inzigten hadden. Niet lang waren ze in Engeland geweest, of JONGESTAL ontving eenen brief, zonder naam, doch ondertekend *Uw Ootmoedige Dienaar, wiens hand en hert geheel de uwe zijn*. Hij wierdt daar in gewaarschuwd, zijne Mede-Afgevaardigden niet te vertrouwen, en als hij met hun sprak, zeer op zijne hoede te moeten weezen. Zommigen hielden voor den Schrijver Graaf WILLEM VAN NASSAU, Stadhouder van Friesland, met welken JONGESTAL briefwisseling hieldt. Naderhand klaagde deeze, dat BEVERNINGK en NIEUWPOORT hem verdagt hielden, en niet mogten lijden. Dit alles, meent men, hadt zijnen grond in een heijmelijken handel ten nadeele van 't Huis van *Oranje*, welks grootheid, door JONGESTAL ijverig gezogt, door de anderen minder verlangd wierdt. Ook verloor hij de gunst van den Protektor KROMWELL, om reden, meent men, dat deeze zich eenige dreigende uitdrukkingen hadt laten ontvallen. 't Een en ander was oorzaak, dat men hem, zo veel mogelijk, onkundig hieldt van eenige geheime onderhandelingen: tot zo verre, dat terwijl KROMWELL de uitluyting van den Prinsfe VAN ORANJE nadrukkelijk begeerde, JONGESTAL, egter, aan den Stadhouder van Friesland schreef, dat deszelfs belangen wel genoeg in agt zouden genomen worden. Naderhand bekende hij zelve, in eenen brief aan de Algemeene Staaten, geene kennis gehad te hebben van de besaamde Afte van Uitluytinge, voordat zij algemeen bekend was geworden. Ziende in Engeland niets meer te kunnen verrigten, verzogt JONGESTAL verlof, de plaats zijns Gezantschaps te mogen verlaaten. In October des Jaars 1654 keerde hij herwaarts te rug. Zedert zonden hem 's Lands Staaten, nevens de Heeren HIJRONYMUS VAN BEVERNINGK en PIETER DE HUYBERT, op de Vredehandeling te *Breda*. Hoewel hem, zo wel als zijnen Apprigenooten, de naam van Oranjegezindheid ten Franschen Hove naging, bleek, egter, de vreeze ongegrond te zijn, welke aldaar gevoed wierdt, als of zij te veel werks zouden maaken,

ken, om de belangen van het Doorluchtig Huis op de Vre-
dehandeling te bevorderen. JONGESTAL schijnt, zedert, tot
geene verdere openbaare Staatsbedrijven gebruikt te zijn ge-
worden.

Zie J. WAGENAAR, *Vad. Hist.*

JOOST JANSZON, gebooren te *Amsterdam*, in den Jaare
1541, heeft zijnen naam beroemd gemaakt, door zijne be-
dreevenheid in de Beeldhouwkunde, en wel voornaamelijk in
het tekenen van platte gronden en Kaarten. Van hem is nog
voorhanden eene Kaart van Holland, als mede van het Beleg
van *Leiden*; wijders eene grondtekening van het aloud Min-
derbroedersklooster te *Amsterdam*, en eene andere van 't ge-
weezen St. Jorishof, in de Kalverstraat. Bovenal plagten de
Kunstkenners, als een meesterstuk der Kunst, te bewonderen
een tafareel, verbeeldende CHRISTUS met zijne Discipelen in
den Hof. JOOST JANSZ was in 't huwelijk getreden met
KATHARINA KLAASJE GAAF, Weduwe van LAMBERT KORNELISZ
OPZY, in leeven Sekretaris van *Amsterdam*. Door middel
van dit huwelijk bewaart men nog heden, in het Amster-
damsch Geslagt van WITSEN, eenige van 's Mans Kunststuk-
ken; zijnde de Vrouw van JOOST JANSZ, door middel van
haaren eersten echt, de Over-Grootmoeder geworden van den
Burgemeester NIKOLAAS WITSEN; zijne Grootmoeder, KATHA-
RINA OPZY, was eene Dogter van LAMBERT KORNELISZON OPZY,
Joost JANSZ Rierf, zonder kinderen, in de maand November
des Jaars 1590.

Zie J. WAGENAAR, *Beschr. van Am-
sterdam.*

JOOST VAN LALAING; zie LALAING. (JOOST VAN)

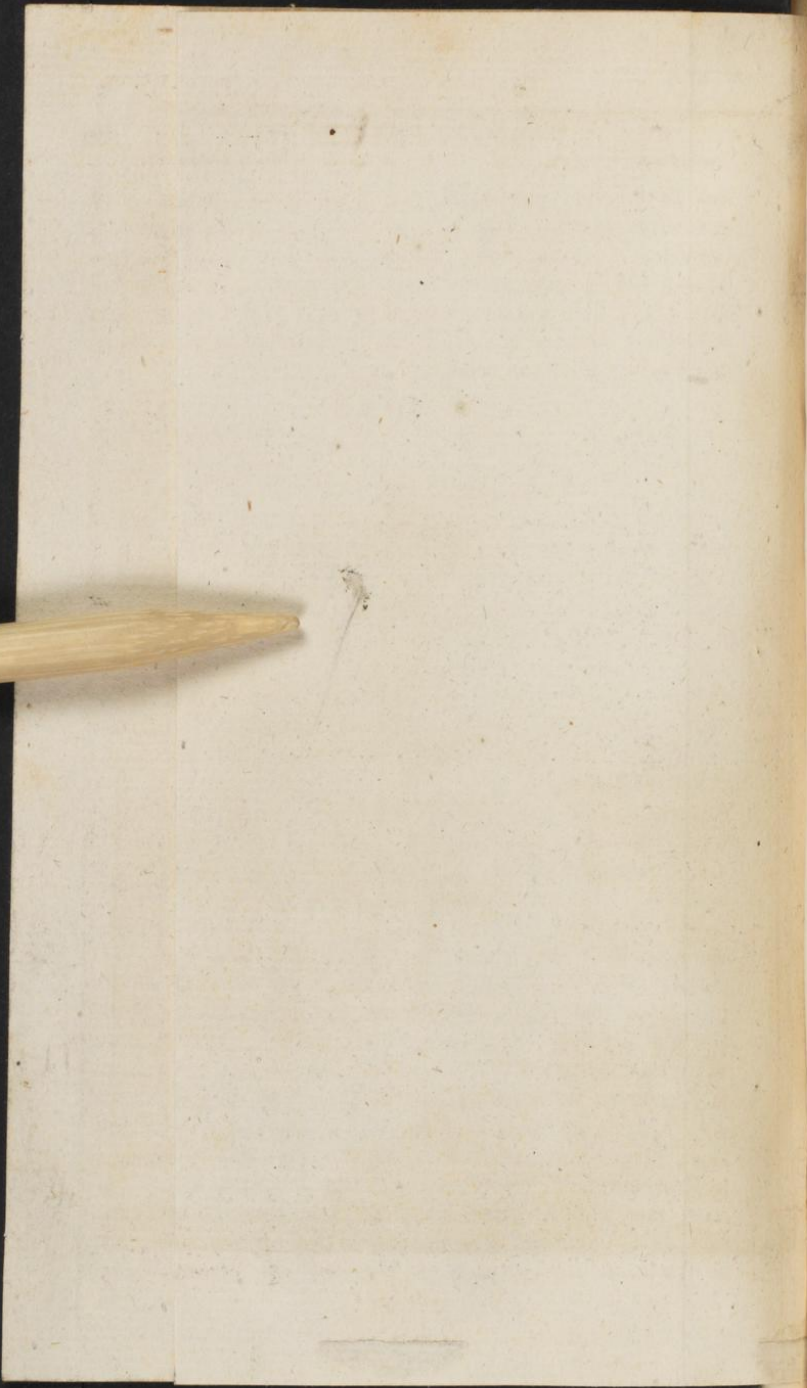
JORWERT, een Dorp, in de Friesche Grietenij *Baardera-
del*, onder het Kwartier van *Westergoo*. Volgens 't verhaal
van WINSEMIUS, zou men, op het Kerkhof van dit Dorp, in
den

T. DORF JORWERD.

den j
gou
teerd
Munt
dere
verb
een

vel
Voo
ven
pou
zijn
bevo
gen
als

Je
wenij
den
kele
de i
de
toe
bew
mer
beve
in gre
og, in
kast
in's m
moet
rijen
de ja

den Jaare 1619, niet verre van eenen boom, in den grond gevonden hebben, eene menigte van zeer groote Menschbeenderen, nevens eenige stukken van eene aloude vreemde Munt; aan de eene zijde stondt een Leeuw, en aan de andere een Kruis, met een schrift van zeer oude letteren. Men verbeeldde zich in dien tijd, dat ter gemelde plaatze weleer een Veldslag zoude voorgevallen zijn.

Zie WINSEMIUS, *Beschr. van Friesland.*

JOULSMA, een van ouds vermaard geflagt in Friesland, 't welk, reeds zo vroeg als in de Tiende Eeuwe, wakkere Voorstanders der Friesche Vrijheid heeft uitgeleverd. Behalven HOTZE en JELTE, vindt men genoemd eenen BRITANNUS JOULSMA, wiens Graf omtrent het Jaar MCCC ontdekt, en zijn Lijk ter lengte van bijkans negen en een halven voet zou bevonden zijn, hebbende een zeer zwaaren en vervaarlijk langen baard. Alles, egter, verdween in stof, in 't oogenblik als men de Kist van plaats wilde doen veranderen.

JOWER, (DE) een vermaard Vlek in Friesland, in de Grietenij *Haskerland*, onder het Kwartier van *Zevenwouden*. Bij den eersten aanleg was het niet meer of beter dan eene enkele Buurt, behoorende onder het Dorp *Westermeer*, alwaar de inwooners ter Kerke gingen, en hunne dooden ter aarde beffelden. Naaderhand verkreeg het eenigen bloei, die toenam, zints de Prelaat of Kerkvoogd van *Haske* de Buurtbewooners met eenige Voorregten begiftigde, onder andere met het regt van vrije Jaar- en Weekmarkten. Keizer KAREL bevestigde naderhand deeze vergunningen. Zedert is de Plaats in grootte en welvaart dermaate toegenomen, dat zij, inwendig, in veele opzigten, het voorkomen van eene kleine Stad heeft. De zo genaamde *Friesche Klokken* worden hier, en in 't nabuurig *Heereveen*, inzonderheid gemaakt. Zelden ontmoet men elders, gelijk hier, zo veele neeringrijke Bakkerijen en Grutterijen. Nog heden, zo wel als van ouds, lokt de Jaarmarkt een aanzienlijken toevloed van Vreemdelingen,

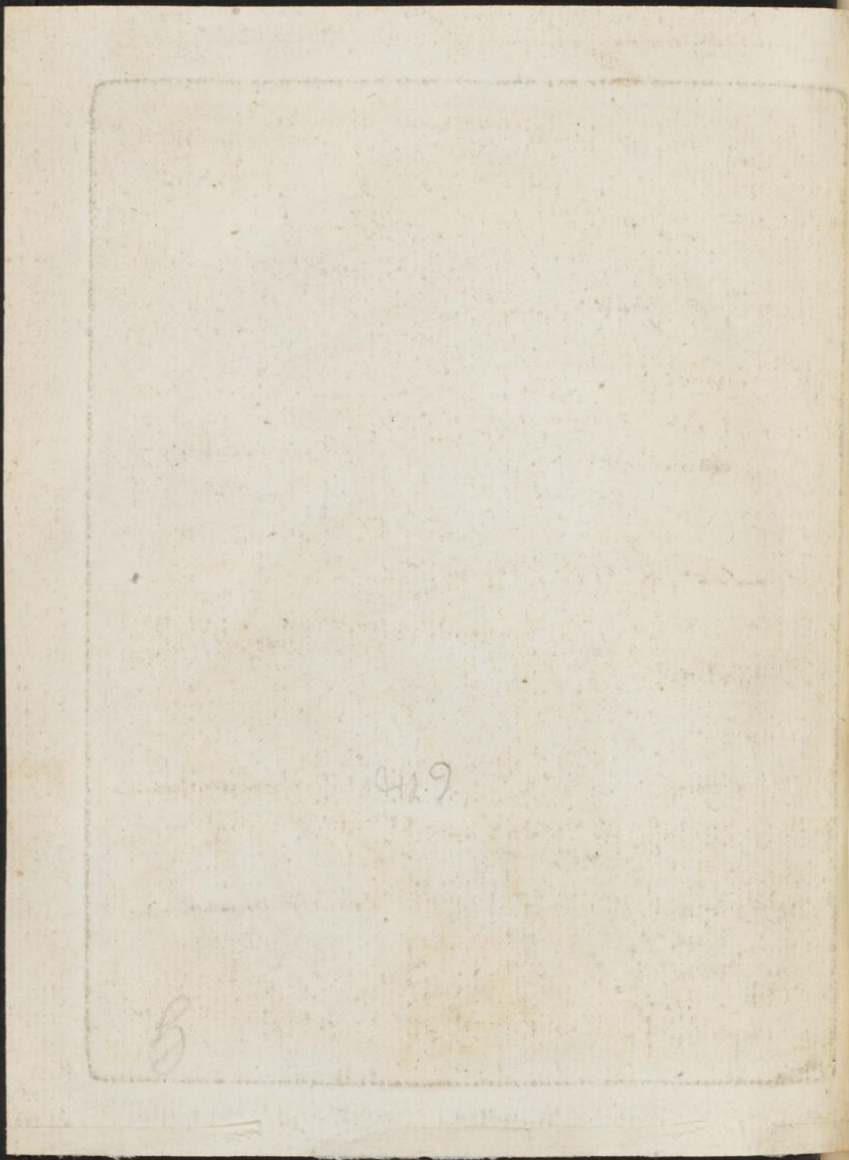
uit verscheiden oorden van 't Gewest. Ten tijde der Spaansche beroerten lag aan 't Westeinde van het Vlek een sterke Schans. Deeze, op bevel van 's Lands Staaten, geslegt zijnde, is op den grond daar van een fraai huis, met lustige plantaadjen, gestigt, dienende tot eene wooninge voor den Heere Grietman. Met zeer veele moeite en kosten heeft men, in den tuin, eene aanmerkelijke hoogte of kleinen berg opgeworpen, op den top met boomen beplant en van een Tuinhuis voorzien. Over het omliggende land, en het nabuurig Sneeker Meir, heeft men van daar een zeer verrukkelijk gezigt.

Zie WINSEMIUS, *Beschr. van Friesland*; en uit medegedeelde berigten.

JULIAAN VAN KLEERHAGEN; zie KLEERHAGEN. (JULIAAN VAN)

JUNIUS, (ADRIANUS) een man van ongemeene geleerdheid, de Zoon van PETRUS JUNIUS, wierdt gebooren in de Noordhollandsche Stad *Hoorn*, op den eersten dag van Juli des Jaars 1511. De vermaardheid van 't Haarlemsche Latijnsche School, 't welk in dien tijd veele Leerlingen lokte, bewoog zijnen Vader, hem ook derwaarts te zenden. Naa aldaar de vereischte taalkennis te hebben opgedaan, vertrok hij na 't Hoogeschool te *Leuven*. De beoeffening der Geneeskunde was hier zijne hoofdstudie. Volgens de gewoonte van zijnen leeftijd, bezogt hij, naa eenig toevens te *Leuven*, ook andere Hoogescholen, met naame die van *Parijs* en *Bologne*. In de laatstgenoemde Stad beklom hij den trap van Meester in de Geneeskunde. Op zijne wederreize na 't Vaderland bezogt hij verscheiden Steden van *Duitschland*, en maakte 'er kennis met de vermaardste Geleerden des Gewests. Hoewel hij, bij de thuiskomst van zijne uitlandigheid, een voorneemen schijnt gehad te hebben, om zich in zijne Geboortestad te vestigen, maakte, egter, hier in verandering, eene gelegenheid, welke hem te vooren kwam, om met zijne kundigheden voordeel te doen in *Engeland*. Na dat Rijk
flak

419

B

de hij ov
ng van N
in de zelf
hoogte a
de post;
zelven,
zamenste
Grieksc
vijf en
van zij
hij, met
her Woo
nambede
en EDUA
ning beg
den troot
misnoegt
vorminge
konde v
geeven,
zankleev
stelde,
dene bo
hing, ot
den gele
te, bij
ring va
zegt hi
kleeving
EDUARD
ninginne
en van zi
en, welke
ijk ontfond
ven oorzaa
Ten nam j
ken tijd. De
markt bewo

flak hij over in den Jaare 1543. Eerst verkoos hem de Hertog van NORFOLK tot zijnen Lijfartz; naaderhand tracht hij, in de zelfde hoedanigheid, in dienst eener Vrouwe van het hoogste aanzien in het Koninkrijk. Veel ledigen tijds liet hem die post; hij bragt dien niet ijdellijk door, maar besteedde denzelven, zo ter beschaavinge van zijnen Geest, als tot het zamenstellen en doen drukken van verscheiden Schriften. Een *Grieksch en Latijnsch Woordenboek*, bevattende tuschen de vijf en zesduizend woorden, was, onder andere, de vrugt van zijne naarftige tijdbestedinge. Ondanks het nut, welk hij, met deeze uitgave, aan de geleerde waereld deedt, was het Woordenboek voor hem eene bron van veele onaangenaamheden. JUNIUS, naamelijk, hadt het Werk opgedraagen aan EDUARD DEN VI, en dien Prins met den naam van *Koning* begroet. Doch dit, hoewel EDUARD met 'er daad op den troon zijns Vaders HENDRIK DEN VIII zat, baarde groot misnoegen ten Roomschen Hove, 't welk hem, als der Hervorminge toegedaan, voor Koning niet erkende, en alzo niet konde verdraagen, dat hem de Koninklijke tijtel wierdt gegeven, door iemand, welke uitwendig de gedaante van een aankleever van den Roomschen Godsdienst vertoonde. Men felde, diensvolgens, het Woordenboek op de lijst der verbodene boeken. Om van den blaam, welke hem hier door aanging, ontheven te worden, besloot JUNIUS, op aanraaden van den geleerden ARIAS MONTANUS, zich onmiddelijk, in geschrift, bij den Paus zelve te verdedigen. Nevens de verzeeking van getrouwe aankleevinge van 't Roomsche Geloof, zocht hij daar in aan te toonen, de bestaanbaarheid dier aankleevinge met het geeven van den Koninklijken tijtel aan EDUARD van Engeland. Zedert gaf het huwelijk van Koninginne MARIA met PHILIPS van Spanje hem gelegenheid, om van zijn dichtvermogen blijk te vertoonen. De onlusten, welke, kort naa deeze echtverbintenis, in het Koninkrijk ontstonden, maakten hem 't verblijf aldaar verdrietig, en waren oorzaak dat hij na Holland wederkeerde.

Thans nam JUNIUS zijn verblijf te *Haorn*, doch slegts voor korten tijd. De Koning van *Deenemarke*, door 's Mans vermaardheid bewoogen, lokte hem ten zijnen Hove, 't zij in

de hoedanigheid van Koninklijken Lijfartz, of, volgens anderen, als Onderwijzer van den Kroonprinse. Doch zijn vertoeven aldaar was van korten duur. Of het karakter der Deensche Natie hem mishaaide, of dat hij het Noordsche klimaat niet konde verdraagen, hij vertrok spoedig van daar, zonder daar van kennis te geeven aan den Koning, uit vrees van door deszelfs aanhouden tot blijven te zullen bewoogen worden.

Andermaal dus in 't Vaderland te rug gekeerd, zette hij zich neder te *Haarlem*, alwaar hij, voorheen, eene Vrouw getrouwd hadt, van uitmuntende schoonheid en goeden huize. Ook hadt hij in die Stad, vóór zijne Deensche reize, eenigen tijd gewoond. Onder het werkdaadig beoefenen der Geneeskunde, met geen kleinen opgang, bekleedde hij hier den post van Rektor van 't bloeiende Latijnsche School. Daarenboven benoemden hem 's Lands Staaten tot Historieschrijver van hun Gewest. De vrugt dier aanstellinge was, het alom bekende Werk *Batavia*, handelende over de opkomst, voortgang en merkwaardigste gebeurtenissen van Holland. Tot hooger volmaaktheid ware dit Werk geklommen, indien 't den Schrijver hadde mogen gebeuren, daar aan de laatste hand te leggen. Eerst naa zijnen dood wierdt het, zo als het was, ter drukperfe geeven.

Onder zijnen letterarbeid te *Haarlem*, gebeurde het noodlottig Beleg dier Stad. Hoewel men 't gerugt liet loopen, dat de Spanjaards, indien zij de Stad meester wierden, niemand zouden verschoonen, dan den Bevelhebber om zijne dapperheid, en JUNIUS om zijne Gekeerdheid, vondt deeze, nogthans, geraaden, heimelijk ter Plaatzte uit te wijken. Het overgaan van *Haarlem* kwam hem te staan, boven andere nadeelen, op het plonderen zijner kostbaare Boekerije, en 't vernielen van verscheiden zijner geschreevene Werken, die zo goed als ter Drukperfe gereed lagen. Prins WILLEM DE I bevondt zich thans in Zeeland. Tot deezen nam JUNIUS de toevlugt, en diende hem van zijnen raad ter herstellinge van 's Vorsten wankelende gezondheid. Zijne Doorluchtigheid bragt boven dien te wege, dat hem te *Middelburg*, voor 't oeffenen der Geneeskunde, van Stadswegen, eene Jaarwedde wierdt toegeleid. Intusfchen stak hem de
spijt

spijt over 't verlies zijner Boekerije steeds in 't hart, en ondermijnde zijne gezondheid. Hier toe sloeg de geartheid der Zeeuwfche lucht, welke voor hem ondraagelijk was. 't Een en ander deedt hem in eene zwaare krankte vallen, die, op den zestienden Junij des Jaars 1575, het viereuzestigfte zijns ouderdoms, een einde van zijn werkzaam leeven maakte. Hij liet kinderen naa; aangaande welke, egrer, wij niets anders vermeld vinden, dan dat zijn oudfte Zoon, PETRUS genaamd, op 's Vaders Graf, een deftig Opfchrift felde, van zijn eigen maakzel. ADRIANUS JUNIUS was zekerlijk een der geleerdte Mannen, welke eenige Eeuw heeft opgeleverd; hier van getuigen de menigvuldige Schriften, door hem in 't licht gegeven, of bij zijn overlijden naagelaaten. In de kennis der taalen was hij inzonderheid zeer bedreeven. Behalven de *Griekfche*, *Latijnfche* en zijne Moedertaal, verftondt hij het *Italiaanfch*, *Spaanfch*, *Franch*, *Engelfch* en *Hoogduitsch*. De vrugt deezer uitgebreide Taalgeleerdheid was een *Nomenclator* of *Naamrol*, in de gemelde acht onderscheidene taalen opgefteld. Om dit Werk tot meerdere volkomenheid te brengen, vervoegde hij zich in 't gezelfchap van lieden van allerlei flag, ten einde om, door dit middel, woorden en fpreekwijzen te verzamelen, welke niet in het Studeervertrek, maar in den dagelijkschen omgang kunnen geleerd worden. Men verhaalt, dat een geleerd Man, elders woonagtig, op zekeren tijd, JUNIUS een bezoek willende geeven, verftondt dat hij niet thuis, maar in eenen herberg onder de Voerlieden was. Met veragting vertrok hij, zonder verder naar JUNIUS om te zien. Deeze, het voorgenomen bezoek verftaan hebbende, fchreef zedert aan den vreemdeeling, dat zijn vertoeven onder de Voerlieden alleen ten oogmerke hadt, agter hunne taal en fpreekmanieren te koomen. Ondanks de menigvuldige Werken, door JUNIUS in 't licht geeven, en zijn huwelijk met eene Vrouw van eenig vermogen, fchijnt hij, noghans, 't eenigen tijde, onzeker uit welke oorzaak, met bekrompenheid geworfeld te hebben. Althans klaagt hij, in eenen zijner Brieven, dat hij, reeds met fchulden belaaen, geen geld hadt ter betaalinge van een nieuw kleed, 't welk hij zeer noodig hadt.

Zie BAYLE, *Did. Crit.* en de Schrijvers, aldaar aangehaald, Ju

JUNIUS, (FRANCISCUS) hoewel een uitlander, verdient eene plaats in ons Woordenboek, deels om zijne vermaardheid en zonderlinge lotgevallen, deels om dat hij, onder het bekleeden van 't Hoogleeraarampt, hier te Lande zijne dagen heeft geëindigd. Zijn Vader was DIONYSIUS JUNIUS, Raadsheer te *Bourges*, in Frankrijk. Ongelukkig liet deeze het leeven, ter gelegenheid dat hij door den Koning na *Ifodun* was gezonden, om onderzoek te doen na de Belhamels van eenen opstand tegen de Hervormden, aldaar voorgevallen. De Roomsgezinde Ingezeetenen, het oogmerk zijner komste binnen die Stad vernomen hebbende, omsingelden zijne woning, en vermoordden hem wreedaartig. Te grooter was humme woede, omdat den Raadsheer zelven de naam van Luthersch- of althans Onroomsgezindheid aanhing. Behalven acht andere kinderen, van welke deeze ongelukkige de Vader was, wierdt hem FRANCISCUS gebooren op den eersten Maj des Jaars 1545. Even als zijn Vader hadt gedaan, zich op de Regtsgeleerdheid toeliggende, wierdt hij, reeds op zijn dertiende jaar, een leerling van den vermaarden HUGO DONELLUS. Naa verloop van eenige jaaren, boodt zich de gelegenheid aan tot eene reize na *Constantinopole*, in het gevolg van eenen Gezant, welke, van wegen den Koning van Frankrijk, derwaarts zou vertrekken. Ten dien einde begaf zich JUNIUS na *Lion*, om 'er zich bij den Gezant te vervoegen. Doch deeze hadt reeds de reize aangenomen; en JUNIUS, geenen lust, of geene gelegenheid hebbende om hem te volgen, nam zijn verblijf te *Lion*, ter verdere voortzettinge van zijne Letterbezigheden. Hier geraakte hij in kennis met iemand, die zijn werk maakte van het verspreiden der zaaden van Ongodsdienstigheid. Deeze schooten ook wortels in het gemoed van FRANCISCUS; om welke uit de rooien, zijn Vader, de droevige maare daar van verstaan hebbende, hem tot zich ontboodt. Door nader onderzoek en onderrigtingen, als mede door het vlijtig leezen der H. Schriftuure, wierdt hij uit dien Doolhof verlost. Volgens 's mans eigen getuigenis, hadt het laatstgemelde hulpmiddel hem boven al gezezen.

In den aanvang der Burgeroorlogen in Frankrijk nam hij de wijk na *Geneve*; hier leide hij zich inzonderheid toe op de

be-

beoeffening der gewijde taalen. Gebrek aan gereede penningen bragt hem in dringende verlegenheid. Bij, het naderen van den Winter niets anders om of aan hebbende, dan een linnen Rok niet een korten Mantel, wierdt hij te raade, met den arbeid zijner handen den kost te winnen, en in de openbaare Werken van *Geneve* zich voor Graaver te laten aanneemen. De hulp eens Jongelings, zijnen Landgenoot, welke hem ontmoette, voorkwam de volvoering van dit opzet. Doch dien onderstand, langer dan hij hadt vermoed, noodig hebbende, en zijnen vriend niet tot last willende zijn, kwam hij tot het besluit, om dagelijks niet meer dan éénen soberen maaltijd te doen. Dit duurde vier maanden, en deedt zijne krachten dermaate afneemen, dat hij, waarschijnlijk, zou bezweeken zijn, indien hem niet, van huis, eenig geid ware toegezonden. Niet lang daar naa geviel het treurig einde zijns Vaders. Thans geheel op eigen vlerken moetende drifven, kwam hij op den inval, om met het onderwijzen van jonge kinderen zijn bestaan te zosken. Hier mede hieldt hij aan, tot op het twintigste jaar zijns ouderdoms.

Intusfchen hadt JUNIUS, ondanks zijne bekrompene omftandigheden en onaanzienlijk beroep, merklijken naam gemaakt, van wegen zijn goed gedrag, helder verftand en verkreegene kundigheden. Te *Antwerpen* was, ten deezen tijde, eene Gemeente van Fransche Hervormden, doch zeer bedekt. Deeze, lang gezocht hebbende na eenen Leeraar, die hen in de Fransche taale konde bedienen, namen de Kerk van *Geneve* in den arm, om hun een gepast voorwerp te bezorgen. JUNIUS, den voorflag, tot het bekleeden van dien post, verftaan en aangenomen hebbende, vertrok na *Antwerpen*. Op veele moeite en dreigende lijfsgevaaren kwam hem deeze bediening te ftaan. Doch hij moet wel fpoedig het vertrouwen der aanzienlijkften gewonnen hebben. Niet lang naa zijne komst in Nederland, wierdt het vermaarde Verbondfchrift der Edelen beraamd. In de Vergaderinge, ten huize van den Graave VAN KULENBURG, te *Brusfel*, alwaar de eerste grond daar van geleid wierdt, was hij tegenwoordig, en deedt 'er eene Leerreden en Gebed voor de kleine Gemeente, op zijn hoogst van twintig Edelen. Met voordagt was hij, etlijke dagen te vooren, van *Antwerpen* derwaarts ontbooden.

Zijne

Zijne gemaatigdheid en kloeke poogingen, ter bevordering van Vrede in Kerk en Staat, baarden hem hier groote moeite, en wikkelden hem tevens in zwarigheden. Hij stelde eenige bedenkingen op 't papier, en bezorgde voorts, door behulp van zijnen boezemvriend JAN VAN BLOIS VAN TRESLONG, dat ze heimelijk ten Hove verspreid wierden. Zij moesten dienen om de voornaamste Leden van den Raad van Staate te doen bedagt zijn op middelen tot rust van het Land, en ter weering van Geweetensdwang. Met genoegen wierden zijne bedenkingen gelezen van zeer veele Edelen, onder andere den Graave VAN EGMOND. Geheel anders, egter, bestond 'er de Wethouderschap van *Brusfel* over. Van 't Stadhuis deed zij openlijk bekend maaken, terwijl JUNIUS zich onder dien hoop daar voor bevondt, dat alwie den maaker van zeker Geschrift wist aan te brengen, een prijs van drie of vierhonderd Guldens konde trekken. Eindelijk wierdt, door uitgezondene Verspieders, ontdekt, dat Graaf LODEWYK VAN NASSAU, in 't einde des Jaars 1565, met de Hervormden te *Antwerpen*, in 't geheim, over zekere Aanspraak, door FRANCISCUS JUNIUS, tot vordering van Vrijheid en intrekkinge der Bloedplakaaten, aan den Koning geschreeven, hadt gehandeld. Om hem zekerlijk te leeren kennen, maakte men eenen Schilder van *Brusfel* op; die, den mantel van Hervormde hebbende omgehangen, te *Antwerpen* kwam, zich in de bijeenkomsten der Hervormden vervoegde, en alzo JUNIUS zo naauw leerde kenne, dat hij zijne woonplaats opspoorde, zelf zijne afbeelding aan de Landvoogdesse en den Raad te *Brusfel* bezorgde.

Hachelijk stondt thans de kans voor den Leeraar onder 't Kruis, om in de handen zijner vijanden te vervallen. Om hem te vangen, wierdt straks bevel gezonden aan den Schout van *Antwerpen*; die, om het stuk zeker te neemen, de dienstmaagd van het huis, alwaar JUNIUS woonde, bij zich ontboodt. Doch deeze, te eerlijk van hart, of te zagt van aart, liet zich door bidden, belooven noch dreigen iets ontvallen. Men gaat daarom aan het doorzoeken van het huis. Doch, ten zijnen gelukke, was JUNIUS, een half uur te vooren, na *Breda* vertrokken, om de Gemeente aldaar te bezoeken. Daarenboven was de

de Burg
inboek
geeston
en loort
door hij
rietschri
schen
eene
van J
eenig
was,
prelik
stieren,
verbrant
Onde
pen, b
pen. D
slag op
te loikt
Edelme
neigd t
lic van
ter wel
ten voor
zelf niet
om der
aan de
hebben
zijne k
berg, o
len aanb
Waard k
tes Gereg
niet ze
men om te
gijp waar
Van deze
Gemeent te

de Burger, bij welken de Leeraar inwoonde, kort vóór de huiszoeking, door eenen vriend gewaarschuwd, en hadt den eigendom zijns huisgenoots nog tijdig geborgen. Onder deeze en foortgelijke zwaarigheden begon JUNIUS zijn Predikamp; daar hij, egter, zo kloekmoedig zich in gedroeg, dat de Historiefchrijver BRANDT verhaalt, uit den mond van den Amsterdamschen Remonstrantschen Leeraar CAROLUS NIËLIUS, Zoone van eenen Kruisprediker van dien zelfden naam, ampt- en lotgenoot van JUNIUS, meer dan eens gehoord te hebben, dat hij, 't eenigen tijde, ten zelfden uure, als men op de Markt doende was, met anderen om de Hervormde Leere om te brengen, predikte, en zulks ter plaatze, van waar ze, door de Glasvensteren, de vuuren, waar mede men hunne Geloofsgenooten verbrandde, zagen flikkeren.

Onder den dus nijpenden nood der Hervormden te *Antwerpen*, begonnen die van *Vlaanderen* een weinig adem te schep-
pen. Dit gaf aanleiding tot het sneedden van een nieuwen aanslag op JUNIUS, om hem van *Antwerpen* derwaarts in den strik te lokken. In de nabuurschap van *Rijsfel* woonde thans een Edelman, CAUBEKE genoemd. Deeze, zich gelaatende geneigd te zijn tot onderzoek van den Hervormden Godsdienst, liet van zich gaan, eenen der Predikanten met zijnen Mispriester wel te willen hooren redekavelen, en indien het pleitgeding ten voordeele des eerstgenoemden uitviel, door geenerlei gezag, zelf niet dat des Konings, zich te zullen laten weerhouden, om der waarheid hulde te bewijzen. Men geeft hier van berigt aan de Gemeente te *Antwerpen*; die, de zaak in beraad geleid hebbende, oirbaar vondt, haaren Leeraar JUNIUS te zenden. Bij zijne komst te *Rijsfel* geleidde hem zijn Gids in eenen herberg, onder voorwendzel van hem eenige verversching te willen aanbieden. Doch zij waren naauwlijks gezeeten, of de Waard koomt, in groote verbaasdheid, boodschappen, dat 'er zes Geregtsdienaars in aantogt waren om hem te vatten, en beveelt ze straks, door eene agterdeur, na een goed heenkoomen om te zien. Gelukkig ontkwam hij 't gevaar, door deeze tijdige waarschuwing.

Naa deeze redding vervoegde JUNIUS zich wederom bij zijne Gemeente te *Antwerpen*. Bekend is de zamenkomst der Ver-
bou-

bondene Edelen, te *St. Truijen* gehouden. Derwaarts wierdt ook JUNIUS gezonden, hoewel zeer tegen zijnen zin, om den Verbondene Edelen aan te bieden een korte Geloofsbelijdenis, door hem zelve, met de eigen woorden der Schriftuure, opgesteld. Doch de toestand der Vergaderinge verhinderde de bedoelde uitwerking. Des vertrok hij, daar toe verzogt zijnde, na *Gend*, om 'er de Gemeente, gelijk hij voorheen reeds gedaan hadt, voor eene wijle tijds te sfigten.

Terwijl hij zich aldaar onthieldt, gebeurde te *Bergen op den Zoom* en te *Mechelen* het afschuwelijk beeldenstormen. Wel haast sloeg de woede tot *Gend* over. Van zekeren Hervormde geraadpleegd zijnde, of hij mede handen aan 't werk zoude slaan, gaf JUNIUS tot antwoord: „ Voor ons moet „ niets gedaan worden als volgens ons beroep: gij hebt geen „ ordinaris beroep, naardien gij geen Magistraat, noch met „ ordinairische autoriteit voorzien zijt. Ook hebt gij daartoe „ geen extraordinaris beroep, dewijl gij mij om raad vraagt, „ en met zulks te doen te kennen geeft, dat gij tot de zaak „ niet extraordinaris beroepen zijt.” Bij eene andere gelegenheid, van het beeldstormen spreekende, hadt hij zijne meening daar omtrent aldus verklaard: „ Voorwaar, nooit hebben „ mij zulke geweldige en ongeregelde raadslagen behaagd; „ nooit is 'er, meen ik, iemand bij mij geweest, dien ik „ zelfs met het allerminste teken getoond heb, dat mij zodanige „ handelingen gevielen.” Zelf scheen hij niet vreemd te zijn van het begrip, dat deeze plondering niet zo zeer uit den schoot der Hervormden was voortgesprooten, als wel door opstooking van kwalijkgezinden haar begin hadt genomen. In weerwil van dit alles wierdt hij, bijkans algemeen, onder de Roomsgezinden, voor den stooker en aanblaazer van dit werk gehouden.

Niet vreemd is het, om dit alles, dat ten zijnen opzichte geweldige maatregelen beraamd wierden. Op zekeren avond verwoegde zich de Hoogbaljuw van *Gend*, in eigen persoon, aan zijne wooning, met oogmerk om hem te vatten, zo als hij nauwelijks een uur geleeden, om na *Brusfel* te vertrekken, van daar gescheiden was. Dit aldus den Baljuw mislukt zijnde, verzon hij, op een andere tijd, eenen list. Met oogmerk om

JUNIUS buiten de Vergadering te vatten, deedt hij afkondigen, niemand hadde zich te sloop na de *Carthuifers*, de gewoone verzamelploos der Hervormden, te begeeven. Het voorwendzel des verbod was, om also te verhoeden, dat 'er wapenen na de Predikploods gevoerd wierden. De afkondiging geschiedde op een ongewoon uur, terwijl JUNIUS met anderen bij PIETER DE RYK, Advokaat te *Gend*, het middagmaal hieldt. Na den maaltijd, zo als men wilde afsteeken, hoorden ze iets van het verbod; 't welk, egter, door DE RYK wederproken wierdt, op grond van 't ongewoone uur van afkondigen. Men gaat dan sloop, en kooft aan Stads gragten, om van daar na 't Carthuisersplein te vaaren. De Hoogbaljuw, die, midlerwyl, met een goed getal gewapende Helbardiers, bij de Poort de wagt hieldt, de Schuit ziende naderen, liep na den oever, het gezelschap te gmoete. Dit, op het gezigt van den Baljuw, van verflageneid en bekommering over den Leeraar getroffen zijnde, gebiedt hij hetzelfde goeds moeds te zijn, op God te vertrouwen, en zich in diervoege te gedraagen, als of de Leeraar daar bij niet tegenwoordig ware. Thans gebiedt de Hoogbaljuw het gezelschap aan land te stappen. JUNIUS, ten gelukke, in persoon bij hem onbekend, treedt hem voorbij, met eene eerbiedige groete, en ontkwam also dit dreigende gevaar.

Omtrent deezen tijd kwam te *Gend* zeker Kerkleeraar uit de nabuurige Stad *Brugge*, JAN MUNT genaamd. Deeze deedt bij JUNIUS aanzoek, om de Gemeente aldaar met zijnen dienst te stigten. In 't eerst wees hij dit van de hand, doch gaf eindelijk zijn woord. Niet langer dan twee dagen hadt hij 'er vertoefd, of hij kwam reeds in merkelijke ongelegenheid. De Graaf VAN EGMOND, hoe zeer ook Vrijheids-, egter ijverig Roomschezind, vervoegde zich te *Brugge*, om orde te stellen op de zaaken van den Godsdienst. Op zijn bevel deedt de Wethouderschap eene Afkondiging, bij welke eene belooning van achthonderd Guldens wierdt toegezegd, aan elk, die JUNIUS leevende, en de helft dier somme, die hem dood in handen van 't Geregt wist te leveren. Intuschen was onze Leeraar na *Damme* geweeken. Bij de Regeering op het Stadhuis ontbooden, en naar verscheiden za-

ken gevraagd zijnde, ontmoette hij van dezelve eene gantsch andere bejegening, dan hem te *Brugge* wierdt gedreigd. „Wij begeeren niet” (dus sprak hem de Woordvoerder aan) dat gij door ons toedoen in gevaar zoudt vervallen, en vertrouwen wederom dat gij geen ander hart hebt jegens ons, onze Stad en welvaaren. Men kan niet verbergen, welk Plakaat ’er gisteren te *Brugge*, in onze hoofdstad, van ’s Konings wegen, tegen u is afgekondigd. Wij, derhalven, als lieden, die U, en ook ’t Gemeenebest toegedaan zijn, raaden U, dat gij nog deezen dag van hier vertrekt: want op morgen zullen wij dat zelfde Plakaat ook hier afleezen. Indien de Raad van *Brugge* onze traagheid bestraffe, wij zullen ons hier mede verontschuldigen, dat het gebod wat laat tot ons kwam, en daarom niet tijdiger kon worden verkondigd.”

Beleefdelyk bedankte JUNIUS de Regeering van *Damme* voor de vriendelijke behandeling. Vermits hij geen ander heenkoomen wist, moest hij den volgenden nacht doorbrengen in een naburig Moeras, alwaar hij den voorgaanden dag vertoefd hadt, toen hij, door eenen Bode, uit naam der Gemeente te *Brugge*, derwaarts was genodigd. Hij toonde zich daar toe niet ongenegen, mids hem de gelegenheid bezorgd wierdt, om veilig te kunnen binnen raaken. Men vondt dezelve in een Metzelaars-gewaas, ’t welk JUNIUS met zijne eigen klederen verwisfeld hebbende, hem eenen veiligen ingang binnen de Stad, en voorts tot zijne broederen bezorgde. Naa eenige dagen heimelyk toevens, nam hij afscheid en vertrok na *Antwerpen*.

Volgens een Verdrag, onlangs in die Stad, met opzigt tot de Onroomschen, aangegaan, was JUNIUS thans aldaar buiten dienst. Verdriet hebbende in een ledig leeven, begaf hij zich, in Wijnmaand des Jaars 1566, na ’t Land van *Limburg*, met agterlating van zijne boeken en klederen. Naa het ontmoeten van eenigen tegenstand, deedt hij, op den achttienden der Maand, de eerste Leerreden, in ’t open veld, niet verre van het dorp *Herve*. Onder zijne toehoorders hadt hij een persoon, met een Jagtpriet gewapend, welke hem voormaals den dood gedreigd hadt, indien hij hem onder het bereik van zijn Geweer konde bekoomen. Thans woonde hij de Leerrede bij, tot het einde toe, zonder vertoon van eenige vijandelykheid. Bijkans

ware

ware hij hier gevallen in de handen van den Schout, van *Limburg* op hem afgezonden. Veilig ontsprong hij deezen dans, met ernstige afraading aan de zijnen van het gebruik van geweldigen tegenstand, en kwam behouden in de gemelde Stad. Omtrent een half jaar bediende hij hier de Gemeente.

Eene zeldzaame ontmoeting, heilzaam in haaren uitslag, hadt JUNIUS, geduurende zijn verblijf te deezer plaatze. In de nabuurschap woonde eene vrouw, welke in allen opzichte de blijken van krankzinnigheid vertoonde. JUNIUS, op zekeren tijd, nevens anderen, voorbij de plaats haars verblijfs wandelende, kreeg haar in 't oog, en door zoete redenen tot een woordwifelend gesprek. Thans vernam hij, dat de grond haarer zielskwaale was, het geslap van onkundige Buurwijken, die haar de verdoemenis hadden aangekondigd, omdat zij, weduwe zijnde, met negen kinderen belast, door noodwendige huiszorge geenen tijd konde vinden om God te dienen; zo noemden zij het bijwoonen van de Misfe. JUNIUS dus den grond der zaake gepeild hebbende, onderrigtte haar, dat het wegblijven van de Misfe geen verzuim van den dienst Gods was, maar zij veeleer, in 't moederlijk verzorgen van haare Vaderlooze kinderen, waarlijk God gediend hadt. Deeze redenen, met bescheidenheid aangevoerd, herstelden den vrede in de Ziele der voormaals rustlooze Weduwe. Zo kragtdaadig wrogt het gerugt dier herstellinge op de onkundige menigte, dat van heinde en verre tot JUNIUS kranken gebragt wierden, even als ware hij een Wonderwerker, om van hen geneezen te worden.

JUNIUS vertoefde te *Limburg* tot in Grasmaand des volgenden Jaars 1567. Thans liep de maare van den aantogt eener bende Ruiters, op last der Landvoogdesse, derwaarts op weg geslagen, om hem te vangen. Na voorafgaande raadpleeging der Regeeringe (want onze Leeraar was bij dezelve zeer gezien) vondt men geraaden, hem daar van de weet te doen. Dit geschiedde door den mond van eenen der Schepenen, die, in eene avondwandeling, hem ontmoetende, de gantsche zaak ontvouwde, en tot vertrekken vermaande. Nog dien zelfden avond, of liever in den voornagt, verliet hij de Stad, onder het vallen van een zwaaren regen. Hij sloeg den weg

in na Duitschland, en bekleedde, eenigen tijd, het Leeraar-
 aarmp in de nabijheid van *Heidelberg*. Midlerwijl bekwam
 hem de zucht, tot het alleggen van een bezoek bij zijne
 Moeder, die nog te *Bourges*, in Frankrijk, leefde. Van daar
 te rug gekeerd, zondt hem de Keurvorst van de Paltz aan
 den Prinse VAN ORANJE. Ten tijde van den berugten over-
 togt over de Maaze, bekleedde hij den post van Veldprediker
 bij zijne Doorluchtigheid. Allerlei ongemakken troffen hem
 ten deezen tijde. Bijkans drie volle dagen was hij eens zon-
 der brood of eenige andere spijs. Op een anderen tijd be-
 vreesde hij van koude. In *Lotharingen* wierdt hem zijn paerd
 ontvoerd. Verdrietig onder zo veele tegenheden, besloot hij,
 den weg na Duitschland wederom in te slaan. Prins WILLEM
 DE I, hem als Leeraar bij zich willende houden, vrijdelde dit
 voorneemen. Naaderhand bij zijne Gemeente in de Paltz te
 rug gekeerd, zondt hem de Keurvorst, tegen zijnen dank,
 na het Prinsdom *Oranje*. Van *Schonau*, alwaar hij, zedert,
 den predikdienst waarnam, ontboodt hem de Keurvorst, in
 den Jaare 1573, na *Heidelberg*, om 'er, nevens IMMANUEL
 TREMELLIUS, aan de Overzetting van het Oude Testament,
 uit het Hebreewsch in het Latijn, te arbeiden. Vijf jaaren
 daar naa vertrok hij na *Nieuwstadt*, en naa verloop van ruim
 een jaar, na *Otterburg*. Op beide plaatzen verrigte hij den
 dienst, en in de laatstgenoemde tot in den Jaare 1582. De
 twee volgende jaaren wijdde hij zijne bekwaamheden aan den
 dienst van het School te *Nieuwstadt*, en verwisfelde, zedert, dien
 post met het Hoogleeraaramp in de Godgeleerdheid te *Hei-
 delberg*. Zeven jaaren hadt hij, met veel lofs, dien post
 waargenomen, wanneer zijne zaaken hem na Frankrijk riepen.
 Op de reize nam hij zijnen weg door Holland, met naame
 door *Leijden*. Hier deeden hem de Bezorgers van het Hooge-
 school het aanbod, ter vervulling van een ledig staanden Hoog-
 leeraarsstoel in de Godgeleerdheid. Hij leende daar aan een
 gunstig oor, en maakte, in den Jaare 1592, eenen aanvang van
 zijn onderwijs. Van 's Mans verrigtingen te deezer plaatze
 zullen wij nog eenig verslag doen.

Omtrent ten zelfden tijde, als JUNIUS te *Leijden* zijn ampt
 aanvaardde, ontstonden te *Utrecht* merkelijke bewegingen

onder de Gemeente, inzonderheid veroorzaakt door eenig verschil aangaande de Kerkelijke Ordonnantie. Die den vrede zogen, namen de toevlugt tot hooger hand. De vermaarde UITENBOGAART wierdt mede in den arm genomen. JUNIUS gaf omtrent deezen tijd een Boek in 't licht, onder den tijtel van de *Vreedzaame Christen*. Op den grond van zo veel goeds beloovenden tijtel, in den tegenwoordigen twist, ontboodt men hem van *Leijden*. Te *Utrecht* gedroeg hij zich overeenkomstig den tijtel en inhoud des straks genoemden geschrifts. In zijne onderhandeling met de Wethouderschap zocht hij dezelve te beweegen, tot verzagting hunner maatregelen, op het stuk der Kerkelijke Bestellinge, het voornaame struikelblok van veelen onder de Gemeente. Daarenboven gaf hij den raad tot het beroepen van twee Predikanten uit de *Palts*, JOHANNES URSINUS en HENRICUS COCHARDUS; als zullende de Gemeente, beter dan met hunne tegenwoordige Leeraars, met hun gediend zijn. Van den anderen kant liet hij aan de Leden der Kerke een Vredeschrift afgaan, tot opschrift draagende: *Vermaaning van FRANCISCUS JUNIUS aan de Kerke Gods te Utrecht, om de gemeenschap der Heiligen te onderhouden in Godzaligheid, liefde en vrede, door de Eenigheid des Geests*. De Vreedzaame en Godvrugtige Christen sprak van het begin tot het einde in dit Vertoog.

Soortgelijke poogingen, op het bevorderen van Christlijken vrede doelende, als te *Utrecht*, stelde JUNIUS, eenige jaaren laater, te *Amsterdam* te werk. Eene gezinde, onder den naam van *Puriteinen* of *Zuiveraars*, ook wel *Brounisten* genaamd, uit Engeland verdreeven, hadt zich aldaar neergezet. Onder schijn van de Hervorming te willen zuiveren, zonderden zij zich af van de Hervormden, en gaven dus aanleiding tot veel twistens. Met eenige voornaame hoofden dier luiden, naa het uitgeeven hunner Belijdenise, kwam JUNIUS in briefwisseling, en zocht hun te beduiden, dat hun bedrijf niet tot vrede, maar tot onmin diende, en raadde hun diensvolgens het zwijgen: zo als hij zelve, zedert, deedt. De Puriteinen dit voor een blijk van overtuiginge aanzien, zondt hun JUNIUS, kort vóór zijn sterven, een antwoord, van te merkwaardigen inhoud, dan dat wij het onzen Leezeren niet

zouden mededeelen. „ Uw pak met Brieven, lieve Broeders,
 „ (dus schreef hij,) heb ik gisteren avond ontvangen. Ik
 „ ried u op te houden met disputeeren; gij beveelt mij in
 „ dispuut te treden. Ik blijf bij mijn voorneemen. Want
 „ de vrede in de Kerk is mij meer waard, dan 't zaad van
 „ twist. Die met dit zaad gediend zijn, zullen daar vrugt
 „ van maaien. Dat gij besluit en voorgeeft, dat ik 't in dit
 „ werk met u houde, is een valsch besluit. Ik heb bij mij
 „ zelve vastgesteld, van de zaak te zwijgen, en al zondt gij
 „ mij honderd Brieven, ik zal egter blijven binnen 't bestek
 „ van ten besten te raaden, tot dat ik zien zal dat men een
 „ anderen weg in slaat. Behaagt het u niet, duldt het.”

De godvrugtige en vredelievende JUNIUS eindige zijn kom-
 mervol leeven aan eene Pestziekte, welke hem op den drie-
 entwintigsten van Wijnmaand des Jaars 1602 aantastte, en
 binnen drie dagen wegsleepte. Ondanks, volgens 's Mans
 eigen getuigenis, zijnen vroegen afkeer van de Vrouwen,
 wierdt hij naaderhand daar over gestraft, door vier huwelij-
 ken, welke hij naa elkander aanging. Zijne tweede echtge-
 noote was eene dogter van JAN CORNPUT, Burgemeester van
Breda. Bij deeze wierdt hij Vader van eene dogter, die na-
 derhand in het huwelijk tradt met den beroemden GERARDUS
 JOANNES VOSSIUS. Een Zoon, JOHAN CAZIMIR JUNIUS, uit den
 zelfden echt gebooren, was door den Vader tot de beoeffe-
 ning van 't Hebreeuwsch geschikt; doch hij verliet die be-
 zigheid, en volgde het Krijgsleeven, op verzoek van zijnen
 Oom JAN CORNPUT, die hem eene Lieutenantsplaats onder
 zijne Compagnie bezorgde. Hij verwekte eenen Zoon, ge-
 booren te *Emden*, in den Jaare 1624, naar zijnen Groot-
 vader genaamd, en zedert Hoogleeraar in de Regten aan het
 Hoogeschool te *Groningen*. Behalven de twee bovengemelde
 kinderen, verwekte onze Leidsehe Hoogleeraar, in zijn derde
 Huwelijk, eenen Zoon, even eens als hij zelve,

JUNIUS (FRANCISCUS) genaamd, gebooren te *Hetdelberg* in
 den Jaare 1589. Zijn eerste aanleg was tot het Krijgsleeven.
 Doch zints het Bestand, tuschen *Spanje* en de Algemeene
 Staaten, klein uitzigt op bevordering hebbende, veranderde
 hij

hij van ontwerp, en gaf zich over aan de Weetenschappen. Na verloop van tijd deed hij eene reize na *Frankrijk*, van waar hij na *Engeland* overstak. Hier geraakte hij in kennis te huize van den Graave VAN ARUNDEL. Dertig jaaren flect hij aldaar, als Bibliothekaris; naa verloop van welke hij in Holland wederkeerde. Gedurende het gemelde tijdverloop hadt hij voornaamelijk zijn werk gemaakt van de beoeffeninge der Angel-Saxifche en andere Noordfche spraaken. In Holland zette hij die beoeffening verder voort. Gehoord hebbende, dat in Friesland, op zommige plaatzen, waarschijnlijk *Hindclopen* en *Molquern*, de aloude Saxifche taal nog in gebruik was, begaf hij zich derwaarts, en vertoefde 'er twee jaaren. Vervolgens keerde hij te rug na *Engeland*, onthieldt zich te *Oxford* twee jaaren, en vertrok toen na *Windsor*, bij zijnen neef IZAAC VOSSIUS, Zoon van den voorheen genoemden GERARDUS JOANNES VOSSIUS. Ruim een jaar daar naa stierf onze JUNIUS. De Akademie van *Oxford*, aan welke hij, bij Uitersten Wille, zijne Handschriften besproken hadt, deedt ter zijner eere eene fraaie Grafftede vervaardigen. Verscheiden Boeken waren de vrugt van zijn werkzaam leeven: onder andere, de Vier Euangelien, in de Gothifche taale, met een groot Woordenboek, en eene Verhandeling *de Picura Veterum*, of de Schilderkunst der Ouden.

Zie, inzonderheid omtrent den Vader, G. BRANDT, *Hist. der Reformatie*, D. I. II; en wegens hen beiden, BAYLE, *Dict. Crit.*

JURIAAN EPESZOOM was een der Predikanten, welke, op aanschrijven van den vermaarden LAURENS JAKOBSZOOM REAAL, aan KORNELIS KOOLTUIN van *Alkmaar*, thans Pastoor te *Embden*, in den Jaare 1566, van daar na Holland wierden gezonden, om 'er de Hervormden, wier getal, onder de hand, steeds toenam, te bedienen. Naaderhand, van Prinsse WILLEM, daar toe last ontvangen hebbende, liet hij zich gebruiken, nevens andere Leeraars, om te *Dordrecht*, *Rotterdam*, *Delft*,

Leiden, den Hage en andere Hollandfche Steden en Plaatzten, penningen te verzamelen. Zij zouden dienen, zo als de Last-brief inhieldt, „om den vreemden Regeerder, ALVA, te „verdrijven, en de Nederlanden in hunne vrijheid, en op „rechte Christlijke Religie te beschutten.” Merkw aardig was 's Mans uiteinde. Ten tijde als SONOY zijne onmenschlijke wreedheden aan eenige Roomschegezinde Boeren in Noordholland pleegde, bevondt JURIAAN EPESZOOM zich in dat Gewest. Zekere NANNING KOPPEZOOM was een dier beschreienwaardige slagtoffers. Terwijl de Leeraar hem bestrafte over het betuigen van zijne onschuld, onder voorgeeven dat hij de aangetiide misdaad hadt beleeden, daagde hem de rampzalige, om binnen drie, of, volgens anderen, binnen vier of vijf dagen, voor Gods Regterstoel te verschijnen. Straks naa NANNINGS dood, stortte de Leeraar in diepe zwaarmoedigheid, steeds het hart en den mond vol hebbende van de Verdaaging aan hem gedaan, ging daar op ziek te bedde leggen, en stierf binnen den gezetten tijd.

Zie VELIUS, *Kronijk van Hoorn*; G.
BRANDT, *Hist. der Reform.* D. I.

JURIEU, (PETRUS) Zoon van DANIEL JURIEU, Predikant in Frankrijk te *Mer*, wierdt aldaar gebooren op den 24 December des Jaars 1637. Naa zijne letteroeffeningen in Holland en Engeland te hebben voltrokken, ontving hij de gewijde Orde ning naar de wijze der Anglikaansche Kerke; doch herriep de zelve, toen hem het beroep in zijne geboortestad wierdt opgedraagen. Hij vreesde dat de uitlandsche Orde ning hem, in zijne bevordering, nadeelig zoude weezen. Vervolgens bekleedde hij het Hoogleeraarampt, in de Godgeleerdheid en Hebreuwsche Taale, aan 't Hoogefchool te *Sedan*. Naa verloop van tijd aanvaardde hij aldaar ook het gewoone predikamt. Door zijnen vlijt, om zijne Leerlingen vooral ook in het prediken te onderwijzen, behaalde hij hier merkelyken roem. Midlerwilt raakte hij in geschil met den vermaarden ARNAUD, tegen wiens beschuldigingen hij eene *Verdediging van de Ze-*

de

deleere der Hervormden in 't licht gaf. Het Werk van den Heere BOSSUET, getijeld *Ontvouwing van het Katholieke Geloof*, deedt hem de pen opvatten, tot het schrijven van een *Behoedmiddel tegen de verandering van Godsdiens*. De vervolgingen tegen de Hervormden, in Frankrijk, stootten hem van den Hoogleeraarsstoel te *Sedan*. Hij ontweek het geweld met de vlugt, en zocht eene schuilplaats in *Holland*. Kort naa zijne aankomst beriepen hem de Bezorgers van het Hoogeschool te *Groningen* tot Hoogleeraar; doch hij gaf de voorkeuze aan het gewoon Leeraarampt in de Walsche Gemeente te *Rotterdam*. Tevens bezorgden zijne vrienden, dat, ten zijnen behoeve, aan het Doorluchtig School dier Stad, een Hoogleeraarsstoel in de Godgeleerdheid geplaatst wierdt. Hier schreef hij tegen den berugten Vader MAIMBURG, die de Hervorming wakker hadt gehavend. Ook arbeidde hij aan het *Boek der Openbaaringe*, waar van hij de vervulling zocht in het Koninkrijk *Frankrijk*. Eene Godlijke aanblaazing, waande hij, hadt hem op dit denkbeeld doen vallen. Bekend zijn de geschillen, welke, eerlang, uitborstten tusschen hem en zijnen Amptgenoot PETRUS BAYLE. Op het Artikel van dien beroemden Man hebben wij daar van berigt gegeven. Ook voerde hij eenen pennestrijd tegen den Utrechtschen Leeraar SAURIN. Gedurende de laatste jaaren zijns leevens zukkelde hij met aanhoudende lichaamskwaalen; deeze rukten hem weg, op den elfden Januarij des Jaars 1713, het zesenzeventigste zijns ouderdoms.

JUSTINUS VAN NASSAU was de eenige Natuurlijke Zoon, door de Geschiedenisfen vermeld, van Prinsse WILLEM DEN I. Ondanks deeze onwettige geboorte, verftoote hem zijn Vader niet, maar bekleedde hij aanzienlijke posten onder de Zeemagt van den Staat. In den Jaare 1581 vinden wij hem bij naame genoemd, onder verscheiden Nederlandsche Heeren, die den Hertog van ANJOU verzelden op deszelfs togt na Engeland, om, zo als hij meende, de hand van Koninginne ELIZABETH te ontvangen. Als Admiraal van Holland, hielp hij, in den Jaare 1585, *Liefkenshoek* winnen. In de plaats van den afgezeten Admiraal TRESLONG, droegen, in het zelfde jaar, de Staaten van Zeeland dien post aan hem op. Drie jaaren laater

leende hij mede de hand aan het overwinnen der Spaansche, zo genaamde, *Onverwinnelijke Vloot*. Niet alleen ter Zee, maar ook te Lande, diende hij den Staat. In de maand October des Jaars 1595, geleide hij twee Staatfche Regimenten na Frankrijk, ter hulpe van Koning HENRIK DEN IV; op wiens verzoek, aan de Staaten, hij aldaar langer vertoefde, dan zijne oorspronkelijke bestemming medebragt. Toen, in den Jaare 1598, de Algemeene Staaten een Gezantschap na Frankrijk zonden, om dien Koning ter volhardinge in den Oorlog tegen Spanje te beweegen, bekleedde JUSTINUS VAN NASSAU, nevens den Heer JOAN VAN OLDENBARNEVELD, dien gewigtigen post. Uit Frankrijk stak hij, met den zelfden Amptgenoot, over na Engeland, om 'er diergelijke boodschap bij de Koninginne af te leggen. Ter gelegenheid van eenen opstand in 't Spaansche Leger, in den Jaare 1606, en 't verloopen van een goed aantal manschap na *Hoogstraten*, stijfde hij dezelve in hunne wederhoorigheid, door het toefchikken van levensmiddelen, en de belofte van hulp, zo men hen overvallen mogt. Het laatste bedrijf, welk wij, hem betreffende, vermeld vinden, was de verdediging van *Breda*, in den Jaare 1625. Hij bereikte toen een hoogen ouderdom, en zal, misfchien, zedert het verlies dier Stad, in stilte zijne dagen geëindigd hebben.

Zie J. WAGENAAR, *Vad. Hist.*

JUTFAAS, eene Ambagtsheerlijkheid in het Overkwartier van 't Sticht van *Utrecht*. Zij wordt verdeeld in twee deelen, van welke het eene, het *Nedereinde* geheeten, onder het Nederkwartier, het ander, het *Overeinde* genaamd, onder het Overkwartier van het Sticht behoort. Het *Nedereinde van Jutfaas*, bevattende veertienhonderd drieëndertig Morgens Lands, grenst ten Oosten aan het *Overeinde*, ten Westen aan de Baronnije van *Tyselstein*, ten Zuiden aan de hooge Heerlijkheid van *Vreeswijk*, gezegd de *Vaart*, en ten Noorden aan de Heerlijkheden *Heikoop* en *Calekop*. De Vaartsche Rhijn is de grenscheiding der meer gemelde afdeelingen. In het *Nedereinde*, waar in men honderdeenendertig huizen telt, legt het Dorp *Jutfaas*,
in

in een vermaaklijken oord, vol van Lusthoven en Plantaadjen. De Kerk, een Kruisgebouw, heeft een Toren van weinig aanzien. De Roomschegezinden hebben 'er eene Statie. In de vroegere Eeuwen stondt, meermaalen, dit Dorp ten doele aan de gevolgen der rampzalige verdeeldheden, welke het Land beroerden.

Het *Overeinde van Jutfaas*, aan het Zuidwesteinde der Ambagtsheerlijkheid van *Bunnik en Vegten* paalende, bevat zeshonderdvierenvijftig Morgens en vierhonderd Roeden Lands. In den Jaare 1472 wierdt het, met het Nedereinde, door middel van een Brug, over den Vaartschen Rhijn, vereenigd. De Staaten der Provincie, naaderhand, daar van een Tolbrug gemaakt hebbende, verkogten dien aan den Heere ESAIE GILLOT, Heere van *Heemstede*, welke denzelven, bij Uitersten Wille, aan zijnen Kleinzoon naaliet. Voor het genot van het Tolgeld, moet de eigenaar den Brug onderhouden. Van het afzonderlijk bestaan van het *Over- en Nedereinde*, in vroegere tijden, dient ten bewijze, dat ze nog heden hunnen afzonderlijken Regtbank en Schepenen hebben, hoewel onder den zelfden Schout en Ambagtsheer. Het *Overeinde*, naar gelangge van deszelfs mindere uitgebreidheid, bevat niet meer dan zevenentwintig huizen.

Zie *Tegenw. Staat.*

JUWINGA, (IWO, OF JUWO) volgens de tijdorde de Elfste Potestaat van *Friesland*, een man van groote dapperheid en Krijgskunde, liet het leeven in een gevegt tegen de Hollanders onder Hertog ALBREGT VAN BEYEREN, Graaf van Holland en Zeeland, in grooten getale over Zee gestoken. Hadden de Friezen naar 's Mans raad geluisterd, zij zouden min nadeels bij deezen inval geleeden, en hun Potestaat, mischien, 'er het leeven hebben afgedraagen.

Zie WINSEMIUS en SCHOTANUS.

Juw-

JUWKEMA, (EPO VAN) ook wel JUKKEMA genaamd, van *Sexbirum*, een Dorp in de Friefche Grietenij *Barradeel*, ten Noorden van de Stad *Harlingen*, alwaar, van overoude tijden, deszelfs Stamhuis plagt te staan, bij den naam van *Groot-Juwkema* bekend. Te *Franeker* bekleedde hij de Burgemeesterlijke waardigheid, en hadt, van wegen die Stad, zitting in het Kollegie der Edel Mogende Heeren Gedeputeerde Staaten van het Gewest. In die hoedanigheid was hij een der Afgevaardigden, in de jaaren 1592, 1593 en 1594, welke het opzigt hadden over de versterking van de *Soltkamp*, de *Bellingwolderzijl* en de *Bourtange*. Merkelijke kosten deedt hij aan de verbetering van zijn Stamhuis te *Sexbirum*. Nevens den Heere GIMMENICH, hadt hij het bewind over de bouwing van het fraaie Stadshuis te *Franeker*. Hier overleedt hij, in den Jaare 1619, en wierdt in de Groote Kerk begraven. Bij zijne huisvrouw, LOKK VAN FEDDINGA, hadt hij, onder andere, eene dogter verwekt, die, zedert, de echtgenootte wierdt van den Heere ANDREAS VAN ROORDA, Rentmeester der Domeinen van de Provincie *Friesland*.

Zie de zelfde Schrijvers,

JUYNBOL, (KLAAS KLAASZON) in den afloop des Spaanschen Oorlogs, Kapitein in dienst der Staaten, gaf eene proeve zijner Vaderlandsche trouwe, in den Jaare 1634, door het aantasten en bemagtigen van een Konings Schip, de *St. Alfonsse* geheeten, op de Vlaamsche Kusten. Twaalf jaaren laater, te weeten in 1646, hadt hij onder de Vlag een aanzienlijk getal Fransche Koopvaardijfchepen, om dezelve herwaarts te geleiden. De Vaderlandsche Kust hadt hij bijkans in 't oog, althans de hoogte van de *Maaze* bereikt, toen hij, op den tweeden Februarij des gemelden jaars, met zes, en twee dagen laater, met zeven Duinkerkers slaags wierdt. Zeer hevige en bloedige was dat gevegt. Van meer dan honderd vijandelijke Kogels wierdt JUYNBOLS Schip doorboord. Het staande en loopende Want, mitsgaders zijn Rondhout, was bijkans geheel verbrijzeld. Zeven dooden en zesentwintig gekwetsten hadt

hadt hij binnen boord. Onder de laatsten bevondt hij zich zelve. In de kwezuure, hem toegebragt, schijnt hij, egter, niet veel belangs gesteld te hebben, zo als blijkt uit een ongedrukten Brief, met andere stukken onder 's Mans naageslagt bewaard, drie dagen naa het gevegt, van voor de Helder aan zijne Huisvrouw geschreeven. Met verlies van slegts vier Koopvaarders ontsprong JUYNBOL deezen dans. In erkentenis van betoonde dapperheid en heldenmoed, ontving JUYNBOL, bij zijne komst in het Vaderland, een Eergeschenk, bestaande in een Gouden Gedenkpenning, vertoonende, aan de eene zijde, het Gevegt, en, aan den anderen kant, het Wapen der Admiraliteit. Zedert heeft de wakkere Kapitein geene Zee gezien. Hij hieldt zijn verblijf te *Rotterdam*, en overleedt 'er, aan de wonde, in het gevegt bekoomen, hoe ligt ook door hem gesteld, op den vijfden Januarij des Jaars 1647. Een anderen Kapitein van dien naam ontmoeten wij in de Vloot van den Heere TROMP, ten tijde als deeze den merkwaardigen slag leverde aan den Engelschen Admiraal BLAKE, in den Jaare 1652. Deeze liet het leeven door een zeer ongelukkig toeval. Zijn Schip, door eigen vuur, meent men, in brand geraakt zijnde, verdrong hij met af zijn Volk.

Zie J. WAGENAAR, *Vad. Hist.*

I.

IDAARDERADEEL, eene Grietenij in *Friesland*, op ééne na de laatste in rang, onder de elf Grietenijen van het Kwartier van *Oostergoo*. Zij ontleent haaren naam van het Dorp *Idaard*, alwaar de Grietman van het Distrikt zijn gewoon verblijf houdt. Acht Dorpen leggen in deeze Grietenije, welke, na genoeg, voor het middenste gedeelte der Provincie mag gehouden worden. Doorgaans zijn de Landen zeer laag. Binnendijken moeten dezelve voor Overstroming beveiligen, en, daarenboven,
her

het nedervallende water, door middel van Sluizen en Molens, ontlast worden. Zeer vischrijk is deeze Grietenij, uit hoofde der menigvuldige Vaarten en Meirtjes.

Zie WINSEMIUS en SCHOTANUS.

ILPENDAM, met *Purmerland*, ééne Heerlijkheid, in het Baljuwschap van *Waterland*, groot, volgens opgave in de Verpondingslijsten, 1783 Morgens en 578 Roeden Lands. Bij erfenisfe verstorf deeze Heerlijkheid, in den Jaare 1678, van den Amsterdamschen Burgemeester FRANS BANNING KOK, op den Heere JAKOB DE GRAAF, Schepen dier Stad. Zints dien tijd tot heden toe is de Heerlijkheid in dat aanzienlijk Geslagt gebleeven. De tegenwoordige eigenaar, bovendien *Vrijheer van Zuidpolsbroek*, heeft 'er de aanstelling van Baljuw, Schout en Sekretaris.

Zie *Tegenw. Staat*.

ILPENDAM, (JAKOB VAN) of, zo als hij zijnen naam plagt te schrijven, JACQUES DE YLPENDAM, was een der Onderteekenaaren van het vermaarde Verbond der Edelen. Hij deedt nog meer. Nevens eenige andere Heeren liep hij 'er mede rond, en bewoog veelen, om door het schrijven van hunnen naam, het getal van de Voorstanders der Vrijheid te vermeerderen. Niet vreemd kan 's Mans ijver voorkoomen, wanneer men in aanmerkinge neemt, dat hij, bij Heere HENRIK VAN BREDERODE, 't voornaame Hoofd der Verbundene Edelen, den post van Geheimschrijver bekleedde. Zeer duur, gelijk veele anderen, kwam hem zijne Vrijheidsliefde te staan. Hij viel in handen van den Spaansgezinden Graave VAN AREMBERG, Stadhouder van *Friesland*, *Groningen* en *Overysfel*, die hem na *Brusfel* deedt voeren, alwaar hem, nevens twee Friefche Edelen, SJOERT BEIMA en HARTMAN GALAMA, en eenige andere Heeren, in den Jaare 1568, op het Schavot, het hoofd voor de voeten wierdt geleid.

Zie *Sentent. van Alya*.

IN-

IMBIRE, (*Jonkheer* JAN VAN) Voorschepen te *Gend*, en een der aanhangeren van Prioste WILLEM DEN I, hadt een merkelyk aandeel in de opschudding, in den Jaare 1577, niet zonder 's Prinzen bewilliging, meent men, in die Stad verwekt. De Hertog VAN AARSCHOT, Stadhouder van *Vlaanderen*, bevondt zich binnen *Gend*, met oogmerk, zo als hij zeide, om de oude Geregtigheden te herstellen. IMBIZE, op zekeren dag, den Hertog, over de volbrenging zijner belofte, aanspreekende, ontving dit bitsch bescheid: „ Men zou die muiters, die „ Vrijheidkraaiers, wel doen zwijgen, met een strop om den „ hals, al waren ze nog zo zeer opgeftoekt door den Prins „ VAN ORANJE.” Dit antwoord, op sraat gegeven, ten aanhooren van veele omstanders, deedt sraaks de menigte te wapen loopen. Men kiest partij, zommigen voor den Hertog, anderen voor IMBIZE. Hevig was de beweeging, doch wierdt ras gestild. In 't volgende jaar hadt hij de hand in 't verjaagen der Geestlijkheid en het aanslaan der Kerkelijke goederen, uit misnoegen over, of om het Gemeen te behaagen, verbitterd tegen de Gendfche Beyrediging, bij welke, aan de Roomschegezinden, vrijheid van Godsdienst was toegestaan. Nog verder floeg hij voort in den Jaare 1579. Naa de Kerken, Kloosters en Abtdijen aan de Krijgsliden ten prooi te hebben gegeven, verkogt hij, op eigen gezag, zonder kennis zijner Mederegenten, huizen, hoven en bosfchen aan zijne aanhangers, verre beneden de waardē. Verscheiden huiden, den Hervormden Godsdienst toegedaan, die hem over de hand waren, bande hij uit *Gend*. Den Baljuw van *Axele* en zekeren MUZAART, van Donjohansgezindheid verdagt, liet hij vangen en dooden, door zijnen Lieutenant-Kolonel en tien of twaalf Knegten. Hoewel in 't open veld bedreeven, wierdt, egter, het feit rugtbaar, en een Hond daar van de aanbrenger. Want terwijl de Lijken in een Put bij de Galg geworpen waren, bleef het getrouwe dier zo lang zitten huilen daar omftreeks, tot dat het schalk oog maakte aan eenen Molenaar. De bloedverwanten, vijtig in het maespooren, koomen eindelyk agter de waarheid. IMBIZE, naa dat hem het gruwelstuk was overgesslagen, zette de beschuldigers af met beroep op zijn eigen gezag, en dit onhebbelyk bescheid: *Zo behoort de men Verraaders te handelen.*

Des-

Deeze en foortgelijke gewelddaadig- en wreedheden verwijderden van hem ook de zulken, die voormaals 't met hem eens geweest waren. Onder de hand wierdt hierom een plan beraamd, om, met toeffemming des Prinsen VAN ORANJE, bij de aanstaande verstelling der Wet, IMBIZE van deszelfs Ampte te verlaaten. Ter volvoeringe van dit Ontwerp, maakte men afspraak met den Heer VAN RYHOVE, Hoogbaljuw der Stad, dat deeze, onder een of ander voorwendzel, den Voorfchepen ten zijnen huize ontbieden, en aldaar zou bewaaren, tot dat men de welgezinde Burgers zoude in 't geweer gebragt en verwittigd hebben, hoe men hem, zonder ander leed, dan ter flooring van zijne snoode gangen, dagt uit het bewind te stellen. Zo gedaan als gezeid. Men lokt IMBIZE en eenige anderen ten huize van RYHOVE, en geeft streng last om niemand uit te laten. Niet zo zorgvuldig, egter, was men in het oppassen, of een der opgeslootenen vondt middel om door eene agterdeur te ontsnappen, voorts het graauw op de been en aan 't roepen te brengen, dat men den Voorfchepen en andere Heeren gevangen hielt. Men sreeft hier op na 't huis van RYHOVE, en dreigt het plat te schieten. De Hoogbaljuw, dus verrast, legt de schuld op misverstand en twee ontkoomene Heeren, en stelt IMBIZE op vrije voeten. Deeze, om zijnen slag zeker te neemen, brengt een grooten hoop Ruiters en Knegten in de Stad, verzet, buitenstijds, de Regeering en benoemt, van nieuws, zichzelven tot Voorfchepen, of hoofd der Wethouderschap; waar naa hij het Krijgsvolk doet vertrekken. De redenen van zijnz bedrijf, verguld met den naam van ijver voor den Hervormden Godsdienst, gaf hij zedert in openbaaren druk uit. Uit vreeze dat de Prins VAN ORANJE, bij deszelfs komst in de Stad, zijnen handel van nabij leerende kennen, dien zou afkeuren, en hem deswegen straffen, deedt hij, onder de hand, Blaauwboekjes strooien, waar in beweerd wierdt, dat 's Prinsen komst, om verscheiden redenen, thans ongeraaden was. Onder andere hielt men daar in staande, dat zijne Doorfuchtigheid, naa de Regeering veranderd te hebben, de Stad van haare Vrijheden berooven, en onder het juk van 't Hof en van den Hertog VAN ANJOU zou brengen. Den berugten

PETRUS DATHENUS hieldt men voor den Opsteller van dit Lasterfchrift.

Ondanks deeze onderhandfche opftookingen, ondernam Prins WILLEM, eerlang, de reize na *Gend*. IMBIZE, daar van de lucht gekreegen hebbende, begaf zich na het *Sas van Gend*, in fchijn om 'er het aanleggen van eene Sterkte te beraamen, doch, inderdaad, met oogmerk, om fcheep te gaan, en 't Land te ruimen. Met moëite liet hij zich raaden, daar van af te zien, en na de Stad te rug te keeren. 's Prinzen komst hadt ten gevolge de afzetting van IMBIZE, die voorts, uit vreeze voor vorderinge van rekenfchap zijns bedrijs, ter Stad uit week, en na *Duitschland* trok, daar hij, aan 't Hof van Hertoge HANS KAZIMIR, zich eenigen tijd verfhulde. Dat hij 't met DATHENUS hieldt, is klaarlijk daar uit af te leiden, omdat de doldriftige Leeraar hem kort op de hielden volgde.

Tot in den Jaare 1583 duurde deeze afwezigheid van IMBIZE. Ter gelegenheid van nieuwe opfchuddingen te *Gend*, ontbooden hem derwaarts zijne aanhangers, met oogmerk om den Heer VAN RYHOVE den voet te ligten, en IMBIZE in 't bewind te herftellen. Dit gelukte. Van nieuws wierdt hij tot Voorschepen aangefeld. Om het Volk te mompen, deedt hij eenige lieden, onder fchijn van Spaanschgezindheid, vaten; doch herftelde ze, niet lang daar naa, in vrijheid. Thans begon hij, meer en meer, openlijk te vertoonen, wat hij heimelijk overleid hadt: te weeten, eene onderhandeling met den Hertog VAN PARMA, en aldus eene bevrediging met Spanje. Ten dien einde beftondt hij, in eenen nacht, etlijke Ponten en Schuiten, met den noodigen toefstel belaauden, de *Schelde* te doen afzakken, om de Stad *Dendermonde* te verrafen. Doch het lekte uit, en zijn voorneemen liep te leur. 's Anderendaags vergaderde hier over de Wethoudersfchap. Om fchrik te maaken, en den gedreigden flag te weeren, bragt IMBIZE zijn Vaandel in 't geweer, deedt het Stadhuys bezetten en de Ketens spannen. Toen begeeft zich iemand van het Raadhuis, roept de Burgers te Wapen en doet het Krijgsvolk verftuiven. Alle vreeze voor IMBIZES magt en gezag hadt nu uit. Uit onderschepte Brieven, die men thans ten voorschijn brengt, blijkt zijn verraad. Men ontzet hem voorts van alle zijne Ampten en Waardigheden, en stelt hem in hegte-

nise. Na vier maanden zittens, wierdt, volgens gestreeken vonnis, hem het hoofd voor de voeten geleid, en voorts op eenen staak gesteld. „Deesen uitgang (schrijft HOOFT) had „IMBYZE, om zijne 't zeeventigh jaaren: een man van woest „gemoedt, trotsē zeeden, loos hart, los oordeel: door wien „'t Hervormde Kerkgebruik, tot *Gent*, bij opruijing der ge- „meente, geplant was; door wien, met het weigheren der „Geloofsvrede en 't verbitteren der Waalen, 't welk hij op „gelijke wijze doordreef, het uitrooijen van den zelflen „Godsdienst, niet alleen te dier steede, maar eindlijk ten „gantschen Lande van Vlaandere en Brabant, neevens 't ver- „lies dier Gewesten, veroorzaakt werd.”

Zie BOR en HOOFT.

IMHOF, (GUSTAAF WILLEM, *Baron van*) volgens de tijddede, de Zevenentwintigste Gouverneur-Generaal van Neêrlands Indie, gebooren te *Lier*, in Oostfriesland, begaf zich, in den Jaare 1725, in dienst der Nederlandsche Oostindische Maatschappij, in de hoedanigheid van Onder-Koopman, na *Batavia*, en zette 'er, nog in 't zelfde jaar, voet aan land. Na eenige mindere bedieningen bekleed te hebben, nam hij, in den Jaare 1733, zitting onder de Buitengewoone Raaden van Indie. Drie jaaren daar naa vertrok hij na *Ceylon*, om 'er den post van Gouverneur te bekleeden.

Geduurende zijn nuttig bewind aldaar, leide hij eene Drukkerij aan, van welke, nevens de vier Euangeliën, verscheiden stigtelijke Boeken, allen in de Cingallische spraake, ten voorschijn kwamen. Vóór zijn vertrek, in den Jaare 1737, deelde hij, onder de Malabaaren en Cingalliers, op *Colombo*, een goed aantal Gebedeboeken en eenen Catechismus uit, en vermaande hen als goede Christenen te leeven. Door 't aankweeken van vriendschap met den Keizer van *Candy*, liet hij 'er de zaaken in beter stand, dan hij ze gevonden hadt.

Na zijne wederkomst uit *Ceylon* te *Batavia*, was IMHOFs verblijf aldaar van korten duur. Hij nam de wederreize aan na het Vaderland, alwaar hij voorts, aan Heeren Bewindheb-
be-

beren, verscheiden Ontwerpen mededeelde, ten beste der Maatschappije. Ten blijke van den ingang zijner raadgevingen, benoemden hem de Bewindhebbers tot Gewoonen Raad. Met dien rang bekleed, nam hij spoedig de wederreize aan na *Batavia*.

De veranderingen, welke, zedert, in 't bewind der zaaken, voorvielen, strijdig met de belangen en inzigten van den Gouverneur-Generaal VALKENIER, deden deezen een heimelijken haat tegen den Heer IMHOFF opvatten; om welken hem te doen gevoelen, hij van dit oogenblik af op zijne luimen lag. Hij oordeelde, den tijd daar toe te zijn gebooren, ter gelegenheid van den befaamden Moord der Chineezen. Onder andere Raaden leide hij ook den Heere van IMHOFF verscheiden feitelijkheden te laste, volgens welke hij, zo niet met de Chineezen heimelijk geheuld, zich althans, tegen de trouwe, aan de Maatschappij verschuldigd, zwaarlijk zou misgreepen hebben. Door zijne geweldige maatregelen bragt het de Heer VALKENIER zo verre, dat hij den Heer IMHOFF in verzekering nam, en, eerlang, gevankelijk na Holland zondt.

Geheel andere gedagten, intuschen, dan huij Gouverneur-Generaal, voedden over den Heer IMHOFF Heeren Bewindhebbers in Nederland. Want, den Heere VALKENIER, op deszelfs verzoek, van zijnen post ontslagen hebbende, benoemden zij den Heer VAN IMHOFF tot zijnen Opvolger. Nies vóór zijne aankomst in het Vaderland bekwam hij de tijding van deeze bevordering. Op zijne reize na Nederland, wierdt de Heer VALKENIER, aan de *Kaap de Goede Hoop*, op hoogen last, in verzekering genomen, en na *Batavia* terug gevoerd, om 'er, van zijn gehouden gedrag, rekenfchap te geeven, vooral met opzigt tot de gevangenneeming van den Heere IMHOFF en nog twee Gewoone Raaden.

Nooit ontmoette een Gevangene van Staat spreekender bewijzen van onschuldigverklaaringe. Nevens de vrijfpraak van de aangetijde misdadaen, gaven Heeren Bewindhebbers hem kennis van de opdracht der hoogste waardigheid in de Oosterfche Bezittingen, en deden, bovendien, een Oorlogfchip timmeren van honderdzestig voeten, de *Hersfeller* genaamd, om hem daar mede na de *Indien* over te voeren. In de maand

October des Jaars 1742 liep hij uit *Texel* in Zee. In de maand Januarij des volgenden laars wierdt IMHOF aan de *Kaap de Goede Hoop* statelijk gehuldigd, en in de maand Maij van het zelfde jaar te *Batavia*. Straks daar naa bezogt de nieuwe Generaal, in eigen persoon, verscheiden Buiten-Komptoiren, om toezigt te neemen op de zaaken van Koophandel en Regeeringe, en op alles behoorlijke orde te stellen. Aan de inwooners van *Batavia* gaf hij verlof tot het drijven van vrijen Koophandel met de Philippijnsche Eilanden, tegen betaaling van inkomende en uitgaande regten. De huizen, gedurende de jongste opschuddingen in de asche geleid, wierden herbouwd, en den Chineezen, nevens een kwartier buiten de Stad, vrijheid van Koophandel verleend. Met den Koning van *Bantam* sloot hij een nieuw Verbond.

In den Jaare 1746 of 1747 hadt de Heer VAN IMHOFF eenige Schepen afgevaardigd na de Zuidkust van *Nieuw-panje*. Dit ter ooren van het Spaansche Hof zijnde gekoomen, viel diens Gezant daar over klagtig bij Hun Hoog Mogenden, even als hadde de Gouverneur-Generaal niet alleen ten oogmerke gehad, het drijven van ongeoorlofd handel, maar ook om de vijanden der Spaansche Kroone te begunstigen. De eisch der Spaniaarden hielt in, dat de Heer VAN IMHOFF deswegen op 't spoedigste en ten strengste zou gestraft worden. Doch hier van kwam niets; de zaak bleef sleepende tot op zijnen dood.

Nog andere moeilijkheden hadt de Gouverneur met de Engelschen. Deeze, gevoegd bij andere redenen, welke hem zijnen zwaarwigtigen post deden moede worden, bewoogen hem, bij Heeren Bewindhebbers in de Nederlanden, om zijn ontslag aan te houden. Op ernstig verzoek dier Heeren liet hij zich beweegen, ter volhardinge in het hoofdbeuwind; hij voerde hetzelfde tot op den eersten November des Jaars 1751, wanneer de dood daar van een einde maakte. 's Mans naagelagt bloeit nog te *Groningen*. Zints zijne bevordering tot de Erftadhouderlijke waardigheid en Opperbewinhebber der Nederlandsche Oostindische Maatschappij, hadt zijne Hoogheid Prins WILLEM DE IV den Heer

VAN

VAN IMHOFF tot Lieutenant-Generaal van het Voetvolk aangesteld.

Zie *Leven der Gouverneurs van Nederlands Indie.*

INGEN, (WILLEM VAN) gebooren te *Utrecht*, in den Jaare 1651, zints zijne vroege jeugd, lust hebbende tot de Schilderkunde, genoot daar in het onderwijs van den vermaarden ANTONY DE GREBBER. Ter verdere aankweekinge van de reeds verkreegene ervarenheid, deedt hij vervolgens eenen keer na *Rome*. Hier kwam hij in kennisse met den Kunstschilder KAREL MARAT, en bragt het, onder diens opzigt, zo verre, dat hij met 'er haast Stukken vervaardigde, die waardig gekeurd wierden, om zo in Kerken als elders ten toon te worden gehangen. Toen begaf hij zich na *Venetie*, en genoot aldaar het onderwijs van LE FEBRE, dien grooten Kunstenaar, welke de meest vermaarde Stukken van PAULUS VAN VERONA en anderen in 't Koper heeft gebragt. Naa vervolgens, eenigen tijd, te *Napels* vertoefd te hebben, keerde hij weder na het Vaderland, zette zich neder te *Amsterdam*, vervaardigde aldaar eene menigte Kunststukken, en eindigde 'er zijne dagen.

Zie HOUBRAKEN.

INTHIEMA, (FREDERIK VAN) gebooren in *Friesland*, doch in welke Stad of Plaats, vinden wij niet genoemd. Hij oefende zich in de Regtsgeleerdheid, en beklom te *Leuven* den trap van Leeraar in die Weetenfchap. Naa zijne wederkomst in 't Vaderland, wierdt hij Burgemeester te *Workum*, doch bekleedde vervolgens den post van Pleitbezorger voor het Hof Provinciaal. De verandering van Godsdienst, ter Provincie ingevoerd, deedt hem zijn Geboorteland verlaaten, en de wijk neemen na *Embaen*, daar hem de Vorst van Oostfriesland tot zijnen Raad benoemde. Hij heeft geschreeven: *De maiorum Regum gubernatione Libri III; Querela Batavo-*

rum; *Confilia Juris*; nevens een Latijnsch Gedigt op de Geboorte, Begraaving en Opstanding des Zaligmaakers.

Zie SWEERTII *Art. Belg.*

IRMENZUIL, een Afgodsbeeld bij de aloude Saxen, dus geheeten, waar van de Naamsoorspronklijkheid zeer verschillende wordt verklaard. De waarschijnlijkste meeningen keelen hier op neder. Volgens zommigen zou IRMENZUIL zo veel zijn als HERMESZUIL, of de ZUIL VAN HERMES, den Griekschcn naam van MERCURIUS. Anderen meenen dat men oorspronklijk zou geschreeven hebben *Hermanzuil*. HERMAN was de eigenlijke naam van den vermaarden ARMINIUS, tot wiens eere de aloude Duitschers dit Beeld of Zuil zouden hebben opgericht. Grond zou deeze laatste meening hebben, indien de volgende uitlegging, in een aloud Woordenboek, doorgaa; *Hirmenzuil, een Colofusbeeld, of een zeer hooge Zuil van Arminius*. In het leeven van KAREL DEN GROOTEN leest men, dat deeze Vorst, de Saxische Vesting *Heresburg*, in Westfalen, veroverd hebbende, het beeld van den Afgod *Irmenzuil* vernielde. Geenen grond heeft dus het voorgeeven van die van *Hildesheim*, waanende dat het aloude beeld, nog heden, in hunne Kerk voor een Kandelaar gebruikt wordt. Op de plaats, daar voormaals het Afgodsbeeld plagt te staan, is zedert een Klooster gebouwd, agter welks Kerk men eene Kolom aantref, met dit Opschrift;

DUX OLIM FUI SAXORUM
 ATQUE
 DEUS,
 MARTIUS ME POPULUS
 COLUIT.
 POPULUS, QUI ME RITE ET PERPETIM
 COLIT,
 EORUM CIVITAS
 PRINCEPS ESSE SOLET, ET PRIMO LOCO
 PRÆLIUM COMMITTERE.

Dat is: *Ik was voormaals de Veldheer en God der Saxen. Het Krijghastig Volk heeft mij vereerd. Het Volk, 't geen mij*

10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

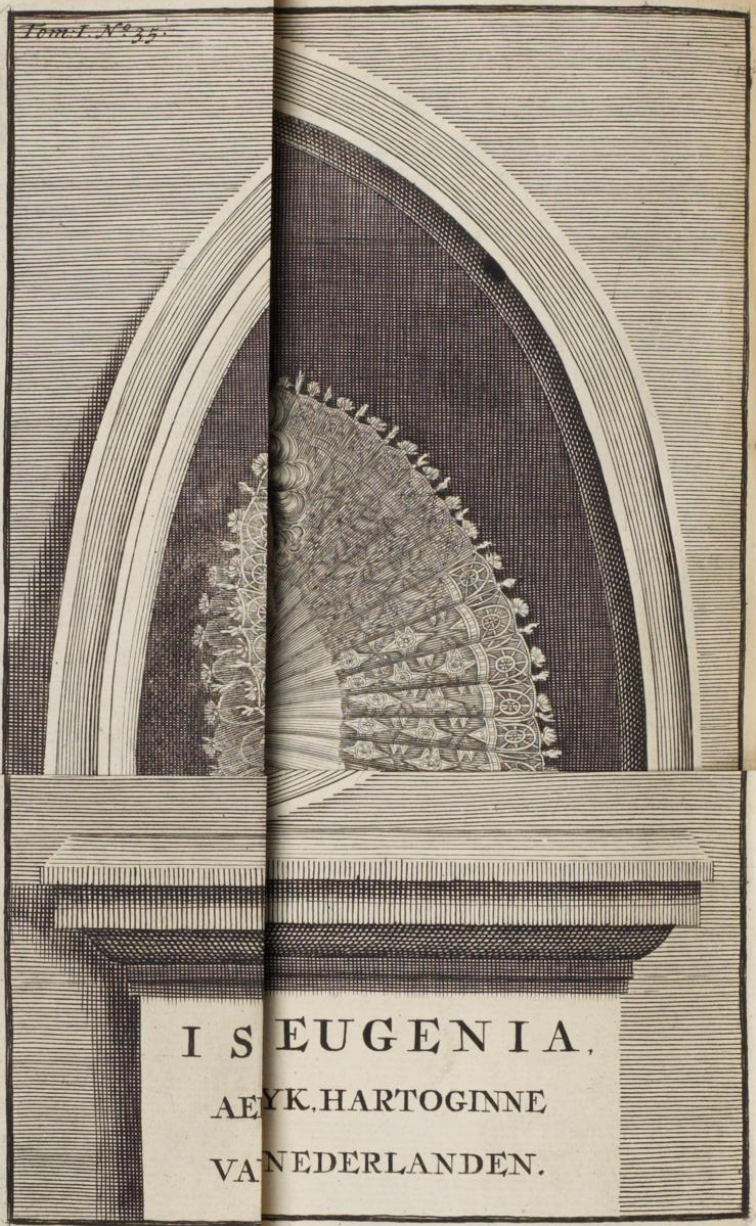
UNIVERSITÄTS- UND LANDESBIBLIOTHEK DÜSSELDORF

1
二
三
四
五
六
七
八
九
十
十一
十二
十三
十四
十五
十六
十七
十八
十九
二十
二十一
二十二
二十三
二十四
二十五
二十六
二十七
二十八
二十九
三十
三十一
三十二
三十三
三十四
三十五
三十六
三十七
三十八
三十九
四十
四十一
四十二
四十三
四十四
四十五
四十六
四十七
四十八
四十九
五十
五十一
五十二
五十三
五十四
五十五
五十六
五十七
五十八
五十九
六十
六十一
六十二
六十三
六十四
六十五
六十六
六十七
六十八
六十九
七十
七十一
七十二
七十三
七十四
七十五
七十六
七十七
七十八
七十九
八十
八十一
八十二
八十三
八十四
八十五
八十六
八十七
八十八
八十九
九十
九十一
九十二
九十三
九十四
九十五
九十六
九十七
九十八
九十九
一百

五十五

I S A B E L L A C L A R A E U G E N I A,
AERTSHARTOGINNEVAN OOSTENRYK.HARTOGINNE
VAN BORGONJE.VORSTINNE DER NEDERLANDEN.

I S EUGENIA,
AELIK. HARTOGINNE
VAN NEDERLANDEN.

*mij staatelijk en geduurig vereert, diens Stad plagt de voor-
naamste te zijn en 't eerst ten strijde te trekken.* Het Beeld
vertoonde een gewapend Man, rondom met bloemen, uit de
aarde voortspruitende, tot aan zijnen middel bewasfen. Voorts
was hij met een zwaard omgord, draagende, in zijne regter-
hand, een Vaandel met een purperbloem, en in de linker-
hand eene Weegschaal. Op zijnen helm zat een Haan, een
zinnebeeld van zwaaren Oorlog. De borst was naakt, en
droeg eenen Beer, een teken van dapperheid en onverzaagd-
heid. Op zijn Schild stondt een Leeuw.

Zie, onder veele andere, WASSERBACH,
de Statua Arminii.

ISABELLA KLARA EUGENIA, de Dogter van PHILIPS DEN
II, Koning van Spanje, was gebooren te *Segovia*, op den twaalf-
den September des Jaars 1566. De Spaansche Koning, wreed-
heid met loosheid verwisfelende, naar gelange de kans hem dien-
de, zocht zich van deeze Dogter, toen zij den volwasfen ouder-
dom bereikt hadt, te bedienen om de Nederlanden onder de
knie te brengen. Hij wist, hoe gehaat de Spaansche naam en
heerschappij was, in de Nederlandsche Provinciën, van wegen
de aldaar gepleegde schenddaaden. Van de ijdelheid van gewel-
dige middelen, ter onderwerpinge van die Gewesten, hadt hij,
na bijkans dertig jaaren Oorlogvoerens, meer dan éne proef
ondervonden. Op een ander, en, naar 't zich liet aanzien,
zagter middel was hij daarom bedagt, om zijn oogmerk te be-
reiken. In den Jaare 1597 verloofde hij ISABELLA aan den
Aardshertog ALBERTUS VAN OOSTENRYK, welke, thans de waar-
digheid van Kardinaal bekleedende, met 's Pausfen goedvinden,
dezelve zou nederleggen. *Bourgondie* en de Nederlanden zou
hij tot eenen Bruidschat ontvangen. Aan de eene zijde, ver-
beeldde hij zich, door dit huwelijk, de Zeven Veréénigde
Provinciën te zullen blindholken, om zich onder het gebied
van zijne Dogter en deszelfs Gemaal te begeeven. Aan de an-
dere zijde waande hij, de Gewesten in 't net te zullen lokken,
door de enkele verbeelding, dat ze nu niet meer een *Spann-*

ſchen uitlandſchen Koning, maar hunne eigen Prinſen zouden hebben, een Vorſt van Duitschen bloede, welks kinderen gebooren Nederlanders zouden weezen. Te wijs en verre vooruit ziende, egter, waren 's Lands Staaten, om den ſtrik niet te bemerken, welke hun gespannen wierdt. Nog klaarder wierden ze overtuigd van de ſlinkſche oogmerken, welke hier agter ſcholen, toen de voorwaarden van den Opdragt aan hun wierden voorgeleid. Uit kragt eener Volmagt van ISABELLA KLARA EUGENIA, aanvaardde de Aardshertog de heerſchappij over de Nederlanden, in haaren naame, in de maand Augustus des Jaars 1598.

In 't volgende jaar, naa de plegtige huwelijksvoltrekking in Spanje, kwam ISABELLA, met haaren Gemaal, in de Nederlanden. Al aanſtonds naa de aankomſt, zagen veelen de Koninklijke Prinſes met ſcheele oogen aan. Aan eene pragtige hofhoudinge gewoon, bragt zij den ſmaak daar van mede in de Nederlanden. Zwaare Beden moeſten ſtraks de Staaten der bijzondere Geweſten opbrengen. Lang hieldt het aan, eer men beſluiten konde tot de plegtige huldiging. Eindelijk hadt zij voortgang. ISABELLA en ALBERTUS wierden daar bij aangenomen voor Hertogen, Graaven en Heeren der bijzondere Geweſten.

Eene grootmoedige Vorſtin was gewiſſelijk ISABELLA. Een blijk daar van vertoonde zij in het tot reden brengen van een goed aantal muitende Soldaaten, misnoegd omdat aan hun de agterſtallige ſoldijen niet betaald wierden. Prins MAURITS lag, met een talrijk Leger, in de nabuurfchap. In eigen perſoon waagt zij zich midden onder het oproerig Krijgsvolk, tragt hetzelve, door kragt van redenen, tot zijnen pligt te doen wederkeeren, en, wijzende op haare Oorſieraaden, verzekert zij, alle zulke tekens van Vorſtelijke grootheid liever te willen miſſen, dan dulden, dat de Soldaat, die zich van zijnen pligt kweet, onbetaald bleef. Niet zonder vrugt was deeze aanspraak. Met moed en belofte van trouwe vereenigt zich de muitende hoop met het Leger van ALBERTUS. Terwijl deeze *Oſtende* belegerd hieldt, verſcheen zij, van tijd tot tijd, in het Leger, om door haare tegenwoordigheid het werk voort te zetten. Bij eene raadpleeging over den traag-

gen

gen voortgang daar van, en het inbrengen van merkelijke zwaarigheden om die Stad te veroveren, zou ISABELLA, zo als verhaald wordt, op zekeren dag, verklaard hebben, *geen schoon hembd te willen aantrekken, voor dat die Stad in haare magt was.*

In de maand Julij des Jaars 1621 overleedt de Aardshertog ALBERTUS. Zints dien tijd droeg ISABELLA alleen het gewigt der Regeeringe, onder den naam van Landvoogdesse, tot in het begin van December des Jaars 1633. Aan de gevolgen van eene Zinkinge op de borst overleedt zij te *Brusel*, in den ouderdom van zevenenzestig jaaren. De roem van godsvrugt, goedertierenheid en minzaamheid volgde haar in het graf.

Zie BOR, VAN METEREN, HOOFT, ENZ.

ISBRANDI, (EKO) van *Felfum*, een Dorp in de Friesche Grietenije *Leeuwarderadeel*, ontleende meer luisters van zijne eigen verdiensten, dan van zijn Geslagt; dit was niet van Adel, maar van den fatsoenlijken Burgerstand. Hij was een voorstander der gezuiverde Euangelieleere, den Prinse van Oranje, WILLEM DEN I, zeer genegen, en een groot IJveraar voor de reddinge en handhaavinge der Vaderlandsche Vrijheden en Regten. Tot de beoeffeninge der Regtsgeleerdheid opgeleid, bekleedde hij, in 't eerst, den post van Advokaat. Weinig opgang maakte hij hier mede, tot dat hij in kennisfe geraakte met Graave JOOST VAN SCHOUWENBURG; deeze verkoos hem tot zijnen Rentmeester, en bediende zich van hem als zijnen meest vertrouwden Raadsman. By de oprichting van het Nieuwe Hof in Friesland wierdt hij tot Raadsheer aangesteld. Dit baande hem voorts den weg tot den zeer aanzienlijken en gewigtigen post van Geheimschrijver der Gedeputeerde Staaten, als mede der Volmagten van het Gewest. Met deeze hooge waardigheden paarde ISBRANDI eene nederige gemoedsgesteldheid. Dit althans schijnt men te moeten besluiten uit zijn kwalijk neemen van den hoogen lof, hem toegezwaid door den beroemden *SRBRANDUS LUBERTI*, die, in zeker Gedigt, hem, boven alle andere Landzaaten, den voorrang hadt gegeven in 't verdeedigen

gen van het Vaderland. De voortreffelijke Staatsman wierdt te *Stiens* begraven. Hij liet eenen Zoon naa, ISBRAND MELLINGA, ook wel Dr. ISBRAND EEKES genaamd. In November des jaars 1607 tradt deeze in 't huwelijk met KATHARINA VIERSEN. Bij uitersten wille, eenëntwintig jaaren laater door deezen gesteld, begeerde hij in zijns Vaders Graf te worden bijgezet.

Zie WINSEMIUS en TE WATER.

ISSSELT, (MICHEL VAN) geboortig te *Amersfoort*, was zeer vermaard in de Zestiende Eeuwe, uit hoofde van zijnen ijver voor de Leere der Roomsche Kerke. De noodige kundigheden, tot het bekleeden van den Geestlijken stand, verzamelde hij te *Leuven*. Zedert wierdt hij Pastoor te *Nieuwmegen*. Den voortgang der Hervormde Leere met geene goede oogen kunnende aanzien, en onmagtig om dien te stuiten of te keeren, verliet hij zijn Vaderland, nam eerst zijn verblijf te *Keulen*, en vervolgens te *Altona*. Hier eindigde hij zijne dagen, in October des jaars 1597. Hij heeft verscheiden Werken nagelaaten, onder andere eenen *Mercurius Gallo-Belgicus*: eenigzins in den zelfden smaak, als zedert en nog heden Historieschriften worden uitgegeeven.

Zie VALERIUS ANDREAS, *Bibl. Belg.*

ITA, (PIETER ADRIAANSZON) van *Vlissingen*, een beroemd Zeeheld. Niet lang naa de oprichting der Nederlandsche Westindische Maatschappije, deedt hij aan dezelve zeer gewigtige diensten, als Kapitein van een Oorlogschip, door het toebrengen van afbreuke aan de Spaanschen, en het binnen sleepen van kostbaare laadingen in de Vaderlandsche Havens.

Zie DE LAAT, *Verhaal van de W. I. Comp.*

K.

KAAS EN BROODS-SPEL, een Stad- en Landberoerende twist, omtrent het einde der Vijftiende Eeuwe, in Noord-Holland uitgebroken, en onder die naam vermaard in 's Lands Geschiedenisfen. Van den oorsprong dier benaaminge, nevens de opkomst, voortgang en afloop des bloedspillenden geschils, ontmoeten wij, in de verspreide berigten, de volgende meest merkwaardige bijzonderheden. Een zamenloop van ongelukkige omstandigheden, hadt, in den jaare 1490, ten gevolge gehad, eene ongemeene schaarsheid en duurte der meest dringende levensbehoefsten, en daar door de smalle Gemeente in de uiterste engte gebracht. Brood van de slegtste soort zelf niet kunnende betaalen, geneerde men zich, op verscheide plaatzen, met Draf en Raapzaadkoeken.

Ondanks dien nood, voer men voort met het invorderen van zekere belasting, bij den naam van *Ruitergeld* bekend. De Kennemers, West-Friezen en Waterlanders waren de eersten, die hun onvermogen ter verdere betaalinge te kennen gaven. De Stadhouder JAN VAN EGMOND, deeze weigering voor onwilligheid opneemende, sloeg, in 't begin van het jaar 1491, met eenig Krijgsvolk op weg, om hen tot het opbrengen van het Ruitergeld te dwingen. Het doen ombrengen van een der Weigeraaren was het zein van het te wapen loopen en by een rukken, in de strecken van *Alkmaar* en *Hoorn*. Het gantsche gewest weerklonk van het geroep: *Men konde niet meer geeven, en wilde zich liever dood vegten, dan van honger sterven*. Het huis van den Rentmeester KLAAS KORF, te *Alkmaar*, zeer gehaat om zijne schraapzucht, trof de eerste woede. Men doodde zijnen Dienaar, en sloeg 'er alles kort en klein. Tot zijn geluk bevondt hij zich elders. Om het aangroeiende getal der zamengeschoolde misnoegden, deedt de Stadhouder het heffen van het Ruitergeld, een wijle tijds, staaken. Dit deedt eenig nut; doch nog meer eene Bezending van Haarlemsche Afgevaardigden: zij paaiden de opgetrokkene menigte met zagte woorden, en belofte van het houden van een algemeenen Dagvaart in 's Hage,

om

om op denzelfen de regtmaatige klagten te overweegen, en verzogten, midlerwijl, sliete en opschorting van gewelddadigheden. Het Volk beloofde hier aan te zullen voldoen, maar kon, egter, niet besluiten om uit elkander te gaan; het bleef binnen *Alkmaar*, tot last der Burgerije.

De beloofde Dagvaart wierdt, inderdaad, in 's *Hage* g houden, doch daar op geen middel beraamd ter verminderinge der Volkslasten Integendeel hadt de Stadhouder sterk geijverd voor eene nieuwe belasting op de huizen. Het Kaas en Broods-Volk hadt hier van de lucht niet bekoomen, of het begon, van nieuws, de ooren op te steeken. In eene Vergadering, te *Hoorn* gehouden, kwamen de meeste Noordhollandsche Steden en Dorpen tot het besluit, om voortaan geen Ruitergeld te betaalen. Om dit besluit te doen gelden, nam men het Kaas en Broods-Volk in dienst, en verdeelde het in Vaandels en Rotten. Zij voerden, tot een Zinnebeeld, Kaas en Brood in hunne Banieren; ook veelen een stuk Kaas en Brood op den Borst: *Om dit te bekoomen of te behouden*, zeiden ze, *de Wapenen te hebben opgevat*. Een deel lag te *Hoorn*, een ander te *Alkmaar*. Om zich van den overlast te ontfiaan, welken men, in de eerstgemelde Stad, van de zamengefchoolde menigte hadt, wist de Regeering, door goede woorden en geschenken, heimelijk te bewerken, dat dezelve de Stad verliet, en na *Alkmaar* toog, alwaar zij, bij het Volk, beter was gezien, en talrijker aanhang hadt.

Het Kaas en Broods-Volk bleef binnen de gemelde Stad, tot in het begin des jaars 1492, ongestoord leggen, wanneer de Stadhouder toefstel maakte om het van daar te doen vertrekken. Doch zijn toeleg wierdt ontdekt, en hij genoodzaakt van den reeds begonnen optogt af te zien. Te regt leidden die van *Alkmaar* af, uit des Stadhouders bedrijf, dat men niet van zin was om hun voldoening te geeven. Om dan dezelve met geweld af te dwingen, vonden ze geraaden, zich van nog eene sterke Plaats of Stad te verzekeren. Het oog viel ten dien einde op *Haarlem*, alwaar ze, boven dien, eenigen aanhang hadden. In den avond van den derden van *Maij* des gemelden jaars, vertoonde zich het Kaas en Broods-Volk voor die Stad. Hun verzoek, om binnen gelaaten te worden, wees de Vroedschap van de hand. Doch eenigen uit de Burgerije,
die

die't met hun hielden, openden de Kennemerpoort, en mengden zich vervolgens onder den hoop. Deerlijk hieldt men hier huis, met plonderen, vernielen en rooven, zo op het Stadhuis als in burgerwooningen. De Schout, met nog twee andere lieden van aanzien, wierden wreedelijk vermoord. Men verhaalt, dat het Lijk des eerstgemelden, KLAAS VAN RUIVEN genaamd, in stukken gekipt zijnde, in eene Mand gepakt, zijner huisvrouw werd thuis gezonden, met dit wreed en schimpend bijchrift:

*O Vrouwen van Ruijven,
Aen deze boutkens zuldij kluijven.*

Zo ras de woede te Haarlem haaren zat hadt bekomen, befloot het Volk tot eenen aanslag op *Leiden*. Doch de Stadhouder VAN EGMOND hadt hier van tijdig berigt ontvangen, en zich met eenige Edelen en Knechten binnen die Stad geworpen. Van hier dat de toeleg der menigte te leur liep, en zij zich genoodzaakt vondt, hals over hoofd den aftogt te neemen van de muuren der gedreigde Stad, met agterlaating van etlijke gevangenen, welke in des Stadhouders handen vielen.

EGMOND, hoewel hij deezen aanslag hadt doen te leur loopen, hadt, eger, een te duidelijk gezigt van de menigte der Mutilingen, door het gantsche Land, dan dat hij derzelver volkomene betemming als eene ligt doenlijke zaak beschouwde. Hier om hieldt hij aan om eenige Benden, bij Hertog ALBREGT VAN SAXEN; die straks dezelve overzondt, en, eerlang, in eigen perfoon volgde. Thans, voor de overmagt bukkende, leidde het Kaas en Broods-Volk het hoofd in den schoot, en de twist nam een einde, volgens eenen Zoen, in de maand Maij des jaars 1492, tusschenden Hertog VAN SAXEN en verscheide Noordhollandfche Steden en Plaatzen getroffen.

*Zie AMPSING, Beschrijving van Haarlem;
VELIUS Kronijk van Hoorn; HEEMSKERK,
Batavische Arkadia.*

KABELJAUWSCHEN EN HOEKSCHEN, twee Aanhangen, in 's Lands Geschiederisten zeer berugt, en die der Provincie Hol-

Holland op zeer veele wreedheden, verwoestingen, plonderingen, doodslagen en andere rampen te staan kwamen. De oorsprong der verdeeldheid wordt, bij zommigen, aldus verhaald. Op zeker Gastmaal, gehouden door een aantal Hollandsche Edelen, wierdt, uit kortswijl, de vraag geopperd, of de *Kabeljauw* den *Hoek*, dan of deeze den *Kabeljauw* vange? De Heeren van ARKEL, EGMOND en anderen hielden het een, de Heeren van BREDERODE, WASSENAAR en hunne Vrienden, het tegengestelde staande. Jok verkeerde hier wel haast in ernst. Van scheldende woorden kwam men tot daadelijkheden, in welke de medestanders en onderhoorigheden der twistende Edelen, wel haast, betrokken wierden. Andere zoeken den oorsprong der landberoerende verdeeldheid in de onmin tusschen Vrouwe MARGARETA, Gemaalin van Keizer LODEWIJK VAN BEIJEREN, en haaren tweeden Zoon WILLEM. Naa het overlijden van Graave WILLEM DEN IV *van Holland en Zeeland*, ontstondt tusschen deeze geschil over de opvolging in de Graaflijkheid. Beiden beweerden daar toe te zijn geregtigd, en matigden zich den tijtel en het gezag diens bewinds aan. 's Lands Edelen, al zints eenigen tijd onderling verdeeld, namen deel in dit geschil; zommigen hielden het met den Zoon, anderen met de Moeder; deeze zогten de eerstgemelde uit de Regeering te stooten, en, in haare plaatze, aan Hertoge WILLEM de Graaflijkheid van Holland op te draagen. Van toen af aan zouden de laatstgemelden den naam van *Kabeljauwschen* hebben aangenomen, als die den anderen hoop, die het met Vrouwe MARGARETA hieldt, even als de groote vischen, met de kleine handelen, zогten op te slokken. Om met die snorkerij den draak te steeken, koozen de anderen de benaaming van *Hoekschen*, daar mede bedoelende, den moed niet te hebben verlooren, even gelijk de *Hoek* den *Kabeljauw* doet, hen, t' eenigen dage, te zullen vangen. Het Zinnebeeld der *Hoekschen*, die voor vrienden en beschermers van 's Lands Vrijheid en Voorregten gehouden wierden, was een *roode Hoed*, of *Bonner*, doelende op het bloedrood, waar mede de *Hoeken*, die *Kabeljauwen* gevangen hebben, geverfd worden. De *Kabeljauwschen*, wien de naam naaging, minder voor 's Lands Vrijheid dan voor eigen gezag en grootheid te ijveren, droegen *Graauwe Bonnetten*, zweemende naar de kleur van den

Visch,

Visch, van welken zij hunnen naam ontleenden. Men vindt aangeteekend, dat de partij, welke in de telkens herhaalde gevechten de overwinning behaalde, aan die van de wederpartij, welke zij in handen kreeg, den bol uit de muts plagt te snijden; dit noemde men *de lever uitsnijden*.

Her geen gemeenlijk plaats heeft onder de verdeeldheden der Grooten, zag men ook hier gebeuren. De Edelen zich in twee Aanhangen gesplitst hebbende, wierden gevolgd van de Steden en de Gemeente; men koos den naam van *Hoeksch* of *Kabeljaauwsch*, naar gelang van den aandrang van omstandigheden, belangen of bijzondere denkwijze. Steden, Burgers, Bloedverwanten liepen tegen elkander te wapen. Onnatuurlijke en bloedige tooneelen zag men ginds en elders, door het gantsche Gewest, openen, en wreedheden pleegen, voor welke men, voorshands, de Hollandsche Natie onvatbaar zou geoordeeld hebben. De *Kabeljaauwschen*, zegt men, hadden onderling zich verbonden, niet te zullen rusten, voor en al eer zij hunne Vijanden ten Lande uitgejaagd, of om 't leven zouden gebracht hebben. De *Hoekschen*, diens toelegs bewust, wapenden zich met evenredigen ijver en standvastigheid, om hun voorneemen te verrijden. Bijkans anderhalve Eeuw duurde deeze Landtwist, te weeten van den jaare 1350 tot in den jaare 1492. Door de toeneemende magt der Graaven, met de hulp van vreemd Krijgsvolk gesterkt, delfden de *Hoekschen*, meer en meer, het onderspit. Niemand hunner durfde, voor de zaak der Vrijheid, de stemme verheffen. De vlugt van de aanzienlijksten hunner buitenslands benam de overigen den moed, nevens het vermogen, om iets te onderneemen.

Niet ondienstig oordeelden wij hier eene opgaave van de Edelen en Steden, welke in den berugten twist partij gekoozen, en aan welke zijde zij zich gevoegd hadden. Aan het hoofd der *Kabeljaauwschen*, die verre de magtigsten waren, bevonden zich, bij het eerste uitbreeken des geschils, de volgende Edelen: Heer JAN VAN ARKEL, Heer JAN VAN EGMOND, Heer GERARD VAN HEEMSKERK, Heer JAN VAN PERSIJN, Heer van *Waterland*, Heer JAN en Heer WILLEM VAN WATERINGEN, Heer JAN DE MOLENAAR, Heer JAN VAN BLOEMESTEIN,
Rid-

Ridders; JAN VAN ARKEL, JAN, *Heere van Kuilenburg*, JAN VAN DER NOORDELOOS, HENRIK VAN HEEMSKERK *Henrikszoon*, en DANIEL VAN DEN TOLOISEN, Knaapen. De Steden van deezē Aanhāng waren *Dordrecht*, *Delft*, *Leiden*, *Haarlem*, *Amsterdam*, *Alkmaar*, *Medemblik*, *Oudewater*, *Geertruidenberg*, *Schiedam* en *Rotterdam*. *Vlaardingen* koos, eerlang, ook deezē zijde.

Van den *Hoekschen* Aanhāng waren deezē de voornaamste Hoofden: Heer DIRK VAN BREDERODE, Heer PHILIPS VAN WASENAAR, *Burggraaf van Leiden*, Heer JAN VAN DER LEK EN POLANEN, nevens zijne broeders, Heer WILLEM en Heer ARENT VAN DUIVENVOORDE, Heer JAKOB en Heer HERBERT VAN DEN BINKHORST, Heer HUIBERT VAN RIED, Heer FLORIS VAN BOUKHORST, Heer GERARD VAN HEEMSTEDĒ, Heer JAN VAN MEERESTEIN, Heer WILLEM VAN OUTSHOORN, Heer DIRK VAN RAAPHORST en Heer GERARD VAN POELGEEST, Ridders; FLORIS VAN RAAPHORST, en zijne Broeders, Heer MATTHIJS VAN DER BURG, Priester, JAN VAN NOORDWIJK, JAN VAN DER MADE, REINIER DE EVER *Gerritszoon*, GERRIT DE EVER *Janszoon*, AREND VAN GROENEVELD, JAN VAN DER BURG, en JAN VAN DER BURG *Simonszoon*, Knaapen. Geene andere Steden dan *Gouda*, *Schoonhoven* en *Leiden* schijnen deezē zijde te hebben gekoozen. Ten aanzien van de Steden dient hier te worden aangemerkt, dat ze niet altoos tot den zelfden Aanhāng behoorden; zij wisselden van partij, naar gelange 'er Leden van den bovendrijvenden Aanhāng op het kussen zaten.

Ons Plan gedooft niet, in 't melden van alle de bijzonderheden van deezen landverderwenden twist, den loop van 's Lands Geschiedenisfen te volgen: op te veel uitvoerigheids zou ons dit te staan komen. Genoeg zij het, in 't algemeen gezegd te hebben, dat de wreedheid, nu en dan, tot die uitersten overfloeg, dat Kasteelen en Adellijke Huizen in koolen geleid, menschen vervoerd, de Landlieden in hun akkerwerk gestoord, de Schippers en Reizigers opgehouden, Geestlijken noch Waereldlijken verschoond, Kerken geschonden, Vrouwen en Maagden verkracht, 's Lands Privilegien, Wetten en Regten met voeten getreden wierden. De *Hoekschen*, hoewel minder in magt dan de anderen, overtroffen, eger, dezelve in moed en dapperheid. Ook wil

wil men, dat zij doorgaans meer bescheidenheids en gematigdheids betoonden dan de *Kabeljaauwschen*.

Zie *Oude Holl. Kronijk*; VOSSIUS, *Jaarboeken*; HEEMSKERK, *Bar. Arkadia*; en voorts onze meeste Historiefchrijvers.

KADZAND, (*Het Land van*) een Eiland, aan het Westeinde van Vlaanderen gelegen; in het Noorden en Westen wordt het van de Zee, in 't Oosten van een Arm der *Westerfchelde*, en in 't Zuiden van het *Zwin* bespoeld. Zo in de lengte als breedte, haalt het bijkans twee uren gaans. Meer dan de helft van de aloude uitgebreidheid heeft de Zee verflonden. Zwaare Dijken zijn nauwlijks in staat om het verder wegspoelen te beletten. Binnen in 't land leide men, in den Jaare 1719, tot waarborg, eenen Slaaperdijk; doch deeze wordt, zints veele jaaren, van de volle Zee bespoeld. De Opgezeetenen, door de zwaare Dijkslasten gedrukt, en niet in staat zijnde om de gemeene Belastingen op te brengen, heeft hier om de Raad van Staate, al voor lang, vrijheid van Verpondingen verleend, mids het Geld, anderzins daar van komende, tot verbeteringe der Zeeweeringen besteed worde. Met dit alles is *Kadzand* zeer vrugbaar. Van de kostelijke Tarwe, onder den naam van *Zeeuwsche*, elders bekend, wordt ook op dit Eiland geplant en geoogst. Verscheiden Fransche vlugtelingen, in vroegere tijden, en, in den Jaare 1733, de zo genaamde *Saltsburgsche Emigranten*, vonden op dit Eilandje eene veilige schuilplaats. Op het Art. SALTSBURGERS zullen we daar van nader verflag doen.

Kadzand wordt in twee bijkans even groote deelen onderscheiden: het Oostlijk, behoorende tot het *Oostenburger*, en het Westlijk, behoorende tot het *Aardenburger* Ambagt. Behalven eenige Polders, ontmoet men, in de eerste Afdeeling, het Dorp *de Croede* en de Heerlijkheid *Breskens*. *De Groede* is groot en wel bevolkt. Behalven de Nederduitsche en Fransche Hervormden, hebben ook de Doopsgezinden hier eene Vergaderplaats. Doch hun getal is merkkelijk verminderd.

De Predikant van *Aardenburg* plagt hier den Dienst waar te neemen, ook ten behoeve van de leden dier Gezinte, welke te *Nieuwvliet* woonden. *Breskens* is een Dorp, met den titel van Heerlijkheid, waar van de Regeeringsbestelling aan den Ambagtsheer staat. — Het Westlijk deel des Eilands, eigenlijk het *Land van Kadzand* genaamd, bevat het Dorp *Kadzand*, alwaar men twee Hervormde Kerken, op één Kerkhof, heeft: de eene ten dienste van de Nederduitschen, de andere voor de Franschen. Het *Retranchement*, voormaals door twee Schanzen gedekt, de eene *Oranje*, de andere *Nassau* genaamd, doch al voor lang geslegt, heeft ook zijnen eigen Leeraar. Grooter en aanzienlijker, dan de twee voorgaande, is het Dorp en Heerlijkheid *Nieuwvliet*, pronkende met ééne aanzienlijke Straat, en een fraai Heerenhuis, door een voorgaanden Eigenaar, aan den ingang van het Dorp gebouwd.

Zie SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeeland*.

KALANS-OOG, eene vrije Heerlijkheid, in het Hoogheemraadschap van den *Hondsbosche*, ten Zuiden van het bekende *Huisduinen* en de *Heider*, den Noordlijksten uithoek van gantsch Holland. Van zijnen voorgaanden luister moet het Dorp zeer veel verlooren hebben, indien 't waarheid zij, dat 'er, 't eenigen tijde, driehonderd Huizen gestaan hebben. De berugte Allerheiligen-Vloed van 1570 verslondt het geheele Dorp, uitgezonderd de Kerk; die, egter, merkelyk beschaadigd zijnde, zedert wierdt afgebrooken, en vervolgens, in haare plaats, eene andere meer binnenwaarts gebouwd. Schrijvers nog van geen zeer ouden datum verhaalen, dat men, bij ongemeen laag water, nu en dan, Doodkisten, de grondslagen der Oude Kerke en nog andere overblijfszels, op het Strand gevonden heeft. Bij de laatste opneeming, wierden hier vierentagtig Huizen op de Verpondingslijsten gebracht. Weleer was deeze Heerlijkheid, die, met de onderhoorige Buurt *Abbestee*, ruim driehonderd tweëndertig Morgens Lands bevat, een gedeelte der uitgebreide eigendommen van het doorluchtig Huis van

BRE-

BREDERODE. Uit dit is het, van tijd tot tijd, in andere Gestigten overgegaan. De aanzienlijkste inwooners van het Dorp zijn Groenlandsche of Straat-Davidsche Kommandeurs. Voorts vindt men 'er eenige Loozzen. De overige Dorpelingen geneeren zich meest met het aanfokken van Runderen en Schaapen, als mede met het maaken van Kaazen, die, hoewel van hier afkomstig, te *Amsterdam* en elders, onder den naam van *Texelschen Kaas* gevent wordt.

Zie VALKOOGS *Kronijk van de Zijpe*;
Chronijk van Medenblik; VELIUS,
Chronijk van Hoorn.

KALF, (*Het*) eene groote Buurt, aan de rivier de *Zaan*, weleer *Hallaards-Broek* genaamd, ten Noorden van *Oostzaandam*.

KALSLAGEN, een Dorp en Heerlijkheid, bij *Leiden*, in het Baljuwschap van *Rhijnland*. Het Dorp heeft zijne eigen Kerk en Predikant, behoorende onder de Klasfis van *Woerden* en *Over-Rhijnland*.

KALSLAGEN, een Adelijk Huis in Holland, in het Dorp *Alfen*. Het Adelijk Gestigt VAN KALSLAGEN heeft daar aan zijnen naam gegeven.

KALVERDYK, een Dorp of Buurt, in Noordholland, in de nabijheid van *Alkmaar*.

KAMERYK, eene Heerlijkheid van dien naam, in het Neder-Kwartier van *Utrecht*, in twee deelen onderscheiden: *Kamerijk met den Houdijk*, en *Kamerijk Mijzijde*, bevattende tezamen ruim vijfentwintighonderd Morgens Lands. Een Dorp van dien naam, in deeze Heerlijkheid, een klein uur gaans van *Woerden* gelegen, wordt ook wel *Camerijk* gespeld; beteekenende, naar men wil, eene Landstreek, met Kaden en Dijkjes omgeeven. De Landlieden noemen het *Kamerk*. Men vindt

deezen naam reeds in eenen Brief van Bisfchop ANDRIES VAN KUIK, van den Jaare 1131. Deeze kon dus wel de echte be-naaming zijn. Het Dorp is vrij aanzienlijk, en heeft in den omtrek schoone henniplanden en grasrijke weiden. De Leer-aar, die 'er, in eene redelijk groote Kruiskerk, met een vier-kanten Toren, die in een spits uitloopt, den Dienst waar-neemt, is Lid van de Klasfis van *Utrecht*.

KAMMAKER, (HENRIK) OF KANNEMAKER, een rijk en aan-zienlijk inwooner te *Corkum*, omtrent het Jaar 1360, doch een geile boef, en eerlooze verleider van veele onbedagtzaame Maagden en Vrouwen. Hij leefde, verhaalt HALMA uit SLICHTENHORST, in den ongehuwden staat. Om zijnen vuilen lust te boeten, maakte hij zijn werk om trouwbeloften te doen aan de eerlijkste Burgerdøgters en Weduwen, doch bedong telkens van haar afzonderlijk, om binnen verloop van jaar en dag niets daar van te melden. Op deeze wijze verleide hij veele Maagden en Weduwen, tot dat hij, eindelijk, daar over geregteijk wierdt aangesproken. Hij beleedt zijn misdrijf, in tegenwoordigheid van een aanzienlijk aantal Vrouwspersfoonen, welke aldus door hem bedroogen waren. Gevraagd zijnde, aan welke der omstanderesfen hij de eerste trouwbelofte hadt gedaan, gaf hij lachende tot antwoord, dat deeze onder de menigte nog niet eens tegenwoordig was. Heer OTTO VAN ARKEL beval hem in verzekerde plaats te ge-leiden. Doch hij ontkwam de volvoering van dien last, door ijlings de vlugt te neemen in de Kerk. Door het gebruik maaken van geweld de plaats niet willende ontheiligen, stelde Heer OTTO eene wagt om dezelve, tot dat KAMMAKER, door honger geperst, genoodzaakt wierdt, zich over te geeven. Tot straffe voor zijne euveldaaden, leide men hem het hoofd voor de voeten.

Zie PONTANUS EN SLICHTENHORST.

KAMP, eene Heerlijkheid in het Baljuwſchap van *Breders-de*, ten Noorden aan *Petten* en ten Westen aan de Noordzee paalende. Digt bij deeze Zee ligt ook het Dorpje van dien naam,

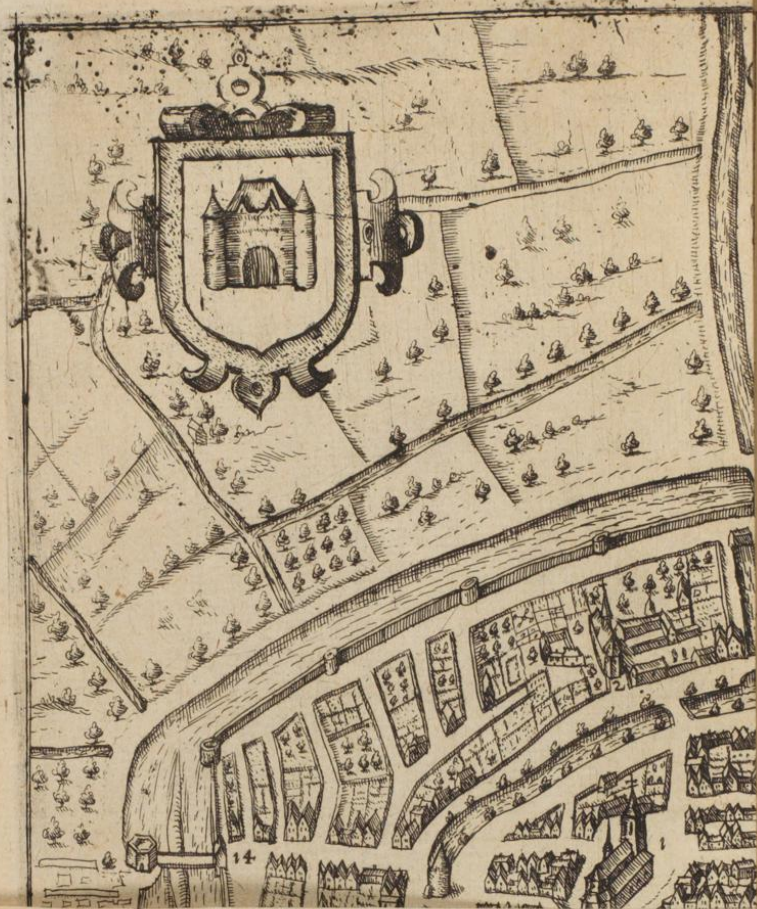
KAMP.

chop avonds van
a wél de echte be-
k, en heet in den
: wéiden. De Loo-
stiek, met een ríe-
t, den Dúse no-
t.

a, een ríjk te re-
bet jaar 1960, bi-
a wéide arbeidgen-
verhoed manna n-
t. Om zúen wíde-
om wouwbeidra e-
Wédurven, doch be-
bimann wólop ve-
Op dèze rípe ve-
de dat hí, eíníeíj,
Híj beéit hí
a eandíeíj m-
a beidnoge res-
erstíe hí te eand-
tot aarwínt te
pogawóndí m-
kerde jím te go-
m dèze wí, dítte
Dooe hie píntíe
mídeíjge, hie
ANNALEA, dítte
wer te gawer
hèze te hieíj

VERVOLG.

Pre-
re-
a dítte
am,

naam, en wordt door den hoogen Kamperduin daar van gescheiden. Met *Groot* heeft het eenen Leeraar in gemeenschap.

KAMPEN, eene Stad in Overijsel, aan den slinkeroever van den *Tysel*, welke in 't Oosten voorbij de Stad stroomt, en beneden dezelve zich in de Zuiderzee ontlast. Zij legt van de Stad *Zwol* drie, en van *Deventer* negen uren gaans. Over den oorsprong des naams zullen wij ons niet uitlaaten. Zo menigvuldig, en teffens beuzelagtig, zijn deswegen de gisfingen, dat de optelling zoude verveelen. Al van ouds was deeze Stad vermaard, om het drijven van uitgebreiden Koophandel, op verscheiden gewesten des aardbodems. Van buiten is *Kampen* omtrokken met hooge en dikke muuren, voormaals, op zekere afstanden, voorzien van zwaare Torens, doch die nu meestal vervallen zijn. Men telt 'er zes Poorten: de *Haagenpoort*, de *Visch- of Waterpoort*, de *Koornmarktspoort*, de *Veenpoort*, de *Cellebroerspoort* en de *Broederpoort*. Een der voornaamste sieraaden, buiten de Stad, is de *Tyselbrug*, door den Historieschrijver THUANUS en andere als een meesterstuk van Bouwkunde vermeld. Hij is zevenhonderd drieëntwintig voeten lang, en twintig voeten breed, rustende op zeer zwaar paalwerk, in den grond geheid, en tegen het inbuigen, door den veelvuldigen overtocht van zwaar belaadene Wagens, van boven genoegzaam gestevigd. *Kampen* behoorde eertijds onder het vermaarde *Hanzee-Verbond*. In den Jaare 1578 koos het de Staatsche zijde, en ontving, in het volgende jaar, tot Leeraars CASPARUS HOLSTECIUS en SANDER DIRKSZ OF SANDERUS THEODORUS. In den Jaare 1566 hadt de bekende JAN ARENTSZOON, van *Alkmaar*, 'er heimelijk de gezuiverde Leere gepredikt. Op den 23 Junij 1672 kwam de Stad in Fransche magt, en bleef daar onder tot den 24 December des volgenden jaars. Behalven het *Stadhuis*, pronkende met eene fraaie Raadzaal, halfmaanswijze gebouwd, telt men, onder de openbaare Gebouwen, vier Kerken ten dienste der Hervormden. De *Groote*, of *Boven-Kerk*, eertijds aan st. NIKOLAAS gewijd, plagt een Altaar van rood Koper te hebben, weegende ruim negenduizend ponden. Men ziet 'er nog een kunstigen Predikstoel, van graauwen steen. De maatig hooge Toren, door verzakking der

fondamenten , meer dan negen voeten over zijde hellende, wierdt, door beleid van eenen JAN DE JONGE, recht gezet. De tweede, zijnde de *Lieve-Vrouwen*, of nu de *Buiten-Kerk* genaamd, gebouwd in 1369, pronkte weleer met een sierlijken vierkant Toren, eindigende in eenen spits, welke den Zeelieden tot eene Baak verstrekte. Den spits heeft men weggenomen, en alleen het vierkant behouden. De *Broeder-Kerk*, een overblijfsel van het Klooster der Minderbroeders, welke men *Observanten* noemde; eertijds van zeer groot aanzien en uitgestrektheid, gelijk blijkt uit de gebouwen en wooningen, daar van nog voorhanden, hoewel tot andere gebruiken vertimmerd. Want, behalven de gemelde Kerk, vindt men, in haare nabuurschap, de woning des Rectors van het Latijnsche School, hebbende op haare ruime Binnenplaats eenen Lindeboom, over de tweehonderd jaaren oud, en beneden tweeëntwintig voeten dik; voorts het *Latijnsche School*, bestaande uit vier vertrekken; wijders het *Collegie*, of de Vergaderplaats van de Gedeputeerde Staaten der Provincie; en eindelijk het *Ziekenhuis*, alwaar alle onvermogene Kranken, op Stads kosten, worden opgepast. De vierde Kerk wordt van de *Fransche* Hervormden gebruikt, Voor 't overige hebben 'er ook de *Lutherschen* en *Doopsgezinden* ieder eene afzonderlijke Vergaderplaats. Twee *Gasthuizen* heeft men te *Kampen*: het *Buiten- of Heilige-Geest-*, en het *Boven- of Geertruids-Gasthuis*. Desgelijks zijn 'er twee *Weeshuizen*, het *Burger-* en het *Kinderhuis*. In het laatste worden kinderen van allerlei Gezinten opgenomen.

De Regeering van *Kampen* bestaat uit veertien Burgemeesteren. Tien daar van draagen den naam van *Schepenen*; de overige vier worden *Raaden* genoemd. Alle jaaren, op den eerste Woensdag na Drie-Koningendag, geschiedt de gewoone Regeeringsbestelling, door twaalf zo genaamde *Uitgeboonde* Gemeenslieden. Door het trekken van twaalf gouden Boonen, op den dag der Regeeringsveranderinge, dienen dezelve als Keurheeren, uit de *zesendertig* Gemeenslieden, welke, als Burgervoorstanders en vertegenwoordigers der voornaamste Ingezeetenen, uit de vier wijken der Stad verkoozen worden. Met veel plegtigheids verrigten de Keurheeren de bestelling

van

van de Wethouderschap. De Hervormde Gemeente wordt be-
diend door vijf Leeraaren; nevens zes Ouderlingen en acht
Diakenen maaken deeze den Kerkeraad uit. Met de twee an-
dere Overijsfelfche Steden deelt *Kampen* het Voorregt, om
op zijne beurt Geld te mogen slaan. In deeze Stad wordt,
als een dierbaar gedenkteken der Oudheid, in de Stads Bi-
bliothek, bewaard een *Affchrift der Pandekten*, bevattende
de vierentwintig eerste Boeken, met uitvoerige Glosfen, of
Aantekeningen, in groot folio, op pergament, zeer fraai ge-
schreeven. Voor zo veel men weet, is dit, nevens 't geen
wel eer de President BYNKERSHOEK bezat, eenig in zijne
soort, aan deeze zijde van het Alpische gebergte. *Kampen*
heeft verscheiden voornaame Mannen voortgebracht: onder an-
dere HENDRIK en JAN VAN KAMPEN, van welke op Leiter C.
reeds is gewag gemaakt.

Zie ALTING, *Notit. Germ. Inf.* PONTA-
NUS, *Geld. Geschied. Oudheden en*
Gefichten van Kampen; enz.

KAMPER-EILAND, eene streek lands, gelegen voor de Stad
Kampen, in den mond van den *Ysel*, welke zich hier in de
Zuiderzee ontlast, en deeze landstreek met twee armen om-
vangende, dezelve tot een Eiland maakt. *Kamper-Eiland* wordt
het genaamd, omdat deeze Stad daar van den eigendom bezit,
en de Opgezeetenen van derzelve Regeeringe hunne huizen en
landerijen in huur bewoonen. Ook begraven ze hunne dooden
in de Stad, hoewel ze eigen Kerk en Leeraar hebben, die
insgelijks van de Overheid te *Kampen* wordt aangesteld, en
Lid van de Klasfis dier Stad is. Voor 't overige bestaat
Kamper-Eiland eene tamelijke uitgebreidheid, en bestaat
meest uit vette Weilanden.

Zie HOOGSTRATEN.

KAMPERVEER, een Dorp, niet verre van *Kampen*, onder het Drostamt van *Tsfelmuiden*. Allereerst, wil men, wierdt het bewoond van eenige *Friezen*, in den Jaare 1260, herwaarts overgekoomen. Van veel meer aanzien, dan tegenwoordig, moet voormaals het Dorp geweest zijn, indien men geloof moge slaan aan de verhaalen, meldende, hoe 'er eertijds eene Parochiekerk plagt te staan, aan *ST. NICOLAAS* gewijd, voorzien van drie Altaaren; als mede, dat het getal der Lede-maaten, in den Jaare 1575, driehonderd uitmaakte. Nog heden heeft het Dorp zijne eigen Kerk en Leeraar.

Zie Kerkelijke Historie der Neder.,

KAMPGEVEGTEN. Eene gewoonte, uit onkunde gebooren, en door bijgeloovigheid gekweekt, heerschte, in vroegere dagen, gelijk elders, door bijkans geheel Europa, ook hier te Lande. Een ongeoeffend verstand, en daar uit onstaane domheid, was het heerschend kenmerk van de meeste Landzaaten, gedurende de Middeleeuwe. Het nadeel daar van deedt zich allerwege gevoelen; vooral ook, wanneer tuschen den man en zijnen Naasten twist ontstondt over voorregt of eigendom. Gewijsden, aangaande het gereezene geschil, waren 'er niet voorhanden, of althans onbekend. Aan de Geestelijkheid stondt het doen van uitspraak; doch te onkundig en ongeoeffend was deeze, om de Natuurlijke Billijkheid te raadpleegen, en haare vonnissen op het voorgestelde geval toe te passen. De geringe kunde van Godsdienst, of liever de bijgeloovige indrukzels van de Dienaaren van het Altaar, dedden dezelve een ander middel, ter beslissinge van geschillen, te baate neemen. Het Lot beschouwde men als iet heiligs, en staande onder het onmiddelijk bestuur des hemels. Van hier, dat ingevalle iemand van eenige misdaad betigt, en deeze door hem ontkend wierdt, men hem veroordeelde tot eenige moeilijke Proeve; de uitkomst daar van hieldt men voor eene onmiddelijke uitspraak der Hemelsche Voorzienigheid,

Den

Den naam van *Judicia Dei* of Godlijke Regtspraak of Vonnissen, gaf men hier om aan deeze Proeven.

Op onderscheidene wijzen nam men zulke Proeven: door den beschuldigden de hand in kookend water te doen steeken; of hem gloeiend ijzer te doen aantasten; of over brandende koolen te doen gaan. Kwam hij 'er onbezeerd af, men hieldt het voor een blijk van onschuld. Boven alle andere, nogthans, was meest in gebruik, tot het bedoelde oogmerk, het *Kampgevegt*. Wanneer 'er eenig geschil ontstondt, waar in de Regter, bij mangel aan getuigenissen, geene uitspraak konde doen, of wanneer de partijen van weerskanten bewilligden in zulk eene beslissinge, besloot men tot het houden van een Kampgevegt. Dikmaals kampten, of vogten, de twisthebbenden in eigen persoon; zomtijds deden ze zulks verrigten door afgehuurde Kampvegters. Zelfs de Vrouwen, wanneer ze onderling eenig geschil hadden, 't welk door dit middel moest beslist worden, bedienden zich van zulke huurlingen: of zo 't geschil haare eere betrof, en zij in schoonheid en aanzien onder haars gelijken uitslaken, traden de Ridders, om de gunst der Justerschap te winnen, in haare plaats, in het strijdperk.

Met veel staatelijkheids ging dit kampen toe. Het hoofdbestuur daar van stondt aan eenen Amptenaar, *Kreitwaarder*, bij verbastering ook *Grietwaarder*, *Griechwaarder* en *Grietwachter* genoemd. Hij hadt het opzigt over het *Kreit* of Kampveld, en over het *bewaaren* van de wetten daar bij in gebruik. Een persoon van hoogen rang bekleedde veelal dien post. PHILIPS, *Heer van Wasfenaar en Burggraaf van Leiden*, was, in den Jaare 1420, *Kreitwaarder*. Hij hieldt dit Ampt ter leen van den Graave van Holland, en hadt het, bij opvolging, van zijne Voorouders ontvangen. Zo dra het houden van een Kampgevegt was vastgesteld, en de dag daar toe bepaald, wierdt het Kampveld, door middel van een geschooren touw, afgetekend. Voorts maakte men afspraak wegens het getal en de soort der Wapenen. In de oudste tijden vogt men met Stokken; naaderhand gebruikte men Zwaarden of Degens. Wijders droeg men naauwkeurige zorge, ten aanzien van plaats en stand, dat de eene Kampvegter geen voor-

deel hadde boven den anderen. Vóór het aangaan van den strijd, waren ze gehouden, te biegeten en het H. Avondmaal te gebruiken. Een Kampvegter wierdt gerekend, overwonnen te zijn, en alzo het geding te hebben verlooren, als hij viel, of door zijnen partij op den grond wierdt gesmeeten, of als hij over de lijn buiten het Krijt of het Kampveld wierdt gedreeven. Eeuwen agter een hieldt deeze gewoonte stand. Het wedervinden van een gedeelte des Wetboeks van Keizer JUSTINIANUS deedt haar allengs in onbruik raaken, en eene meer regtvaardige en verstandige wijze van regtspleegen invoeren.

KAMPHUIZEN, (DIRK RAFELSZ) gebooren te *Gorichem*, in den Jaare 1586, was de Zoon van RAFEL KAMPHUIZEN, Man van adellijke geboorte, en Heelmeester in gemelde Stad, en van MARIA VAN MAZEIK, door haare Godsvrugt onder de Doopsgezinden zeer vermaard. Acht jaaren hadt hij nauwlijks bereikt, toen beide Ouders hem ontvielen, en hij gesteld wierdt onder het opzigt eens ouder broeders, die hem bij een Kunstschilder befeede. Op den ouderdom van achttien jaaren hadt hij zo groote vorderingen gemaakt, dat, volgens 't getuigenis van HOUTBRAKEN, ten zijnen tijde eenige vrugten van 's Jongelings penfeel, bij de kunstminnaars, nog in eere gehouden wierden. Op aanzoek van den Gorkumschen Rector, die KAMPHUIZENS bekwaamheid kende en hoog waardeerde, zag hij thans af van het schilderen, en leide zich toe op het leeren van 't Latijn. Zo groote en spoedige vorderingen maakte hij in deeze oeffening, dat hij, naa een tijdverloop van drie jaaren, vatbaar wierdt geoordeeld voor het Akademisch onderwijs.

Thans vertrok hij na *Leiden*, bij den vermaarden ARMINIUS, wiens gemaatigde leerbegrippen hem inzonderheid bevielen. Spoedig kwam hem de gunst te stude, in welke hij bij den Hoogleeraar stondt. Want als deeze, door den Heer VAN LANGERAK, om een bekwaam Leermeester voor zijne kinderen wierdt aangezocht, prees ARMINIUS als zodanig zijnen Leerling KAMPHUIZEN aan. De ijver met welchen hij zich van zijnen post kweet, was de reden, dat ook die van Geheimschrijver, eerlang, aan hem wierdt opgedraagen. 't Geviel, terwijl KAMPHUIZEN hier inwoonde, dat de plaats van Gouvernante over het

huis-

huisbestuur van den gemelden Heere open viel. Gedurende zijn verblijf te *Leiden*, was KAMPHUIZEN in kennis geraakt en verliefd geworden op ANNA of ANNEKE ALENDORP, zuster van zijnen Mede-Student JOHAN ALENDORP, Zoon van den Dordrechtchen Leeraar GOVERT ALENDORP. Zijn huwelijksaanzoek was te leur geloopen, door de ongeezindheid der Moeder, om haare Dogter ten echt te geeven aan iemand, de gevoelens van ARMINIUS toegedaan. De gunst, in welke KAMPHUIZEN bij den Heere VAN LANGERAK stondt, nam hij te baate om zijne beminde ANNEKE in de gemelde hoedanigheid aan te prijzen. Slaagende naar zijnen wensch, smaakte hij nu 't genoeg om het voorwerp zijner liefde dagelijks te zien en te spreken. Doch de onderlinge gemeenzaamheid liep wel haast in 't oog, en wierdt gevolgd van het besluit der gelieven om hunnen dienst te verlaten. Zij begaven zich na *Gouda*, en wierden, naa eenige tegenparteling der Moeder van ANNEKE, een paar, op tusschenpraak eens Dordrechtchen Leeraars. De Heer VAN LANGERAK verceerde hun, uit oude genegenheid, duizend guldens aan huisgeraaden.

Naa de huwelijksvoltrekking begaf zich KAMPHUIZEN met der woon na *Gorkum*. Uit het taalonderwijs aan de Jeugd, ten zijnen huize, hadt hij hier zijn bestaan. Zijne snipperuuren besteedde hij vooral aan het leezen der Schriftuure. Dit verwekte in zijn gemoed bekommering over het dus lang uitgestelde ontvangen van den Doop. Thans deedt hij zich de gewijde plegtigheid toedienen door eenen Leeraar te *Arkel*.

Intusfchen deedt 's Mans vlijtige Schriftuuroeffening de bevoegdheid tot het Predikampt uitbotten. Naa eenige maalen, in *Waterland*, dat werk verrigt te hebben, verplaatste hij zijne wooning na *Utrecht*, op de uitlokkende nodiging van eenige Vrienden, dat men 'er hem zoude voorthelpen. De oude genegenheid van den Heere VAN LANGERAK kwam hem hier te stade, in het bekoomen van den post van Leermeester in het Vierde Latijnsche School. Gemeenzaame kennis hieldt hier KAMPHUIZEN met zekeren Leeraar TAURINUS. Het geduurig aantsaan van deezen was oorzaak, dat hij een vast besluit nam om zich op het prédiken toe te leggen, en, om dit gewigtig werk te onbelemmerd te kunnen waarneemen, den Schoof-

Schoof-

Schooldienst te verlaten. Verstoken van zijn gewoon en eenig middel van bestaan, verviel hij, eerlang, in bekrompenheid; uit welke hij, op zekeren tijd, toen hem dezelve geweldig neep, gered wierdt, door de komst van eenen Schippersknecht ten zijnen huize, brengende, in eenen morgen, een pakje met vijfzenveertig Guldens aan geld, onder het Opschrift: *Aan Dirk Rafelsz. Kamphuisen*. Op de vraag, van wien het kwam, ontving hij onzeker bescheid; den Geever heeft hij nooit geweten. Ten nutte zijner Huisvrouw, welke met minder geelaatenheid dan hij de behoeften droeg, trok KAMPHUIZEN, uit deeze gebeurtenisfe, dit gevolg: *Zie toch, hoe God de zijnen al slaapende verzorgt*.

Onder dit alles nam KAMPHUIZEN, van tijd tot tijd, den Dienst waar, voor zijnen Vriend TAURINUS, in de Domkerk, onder een grooten toeloop. De Heer LEDENBERG bezorgde hem, met 'er tijd, een beroep in het Stichtsche Dorp *Vleuten*. Twee jaaren hadt hij hier, tot algemeen genoegen van alle Gezinten, zelf van Roomschegezinden, zijn ampt waargenomen, toen hem en zijns gelijken, bij openbaare Afkondiging, het prediken, op lijfstraffe, verboden wierdt. Op verzoek van eenige Amsterdammers, verreisde hij toen na hunne Stad. Onder weg overvielen hem eenige Soldaaten, die hem na *Heusden* voerden; alwaar hij veertien dagen gevangen zat. Deerlijk zukelde hij zints dien tijd; zwerfende van plaats tot plaats: zo dat zijne Huisvrouw dikmaals zijns verblijfs onkundig was. Den meesten tijd sleet hij te *Amsterdam*, alwaar hij zijn vast verblijf nam, en zich met de zijnen geneerde met het schraale inkoomen, voortspuitende uit het vertaalen van Latijnsche Boeken.

Eene gunstiger gedaante scheen thans het lot van KAMPHUIZEN te zullen aanneemen. In gemeenschap getreden zijnde met zekeren PIETER ARENTSZ, Drukker en Boekverkooper, verhuisde hij na *Norden*, in Oostfriesland, en slaagde 'er zo gelukkig, in die neeringe, dat hij met de zijnen eene ongewoone ruimte van bestaan genoot. Te *Norden* woonde op dit pas de bekende verdreeven Remonstrantsche Leeraar JOANNES GESTERANUS. Met deezen spande KAMPHUIZEN zamen, in het betoonen van liefderijke hulpe, zomtijds met gevaar van hun leven, aan

de zulken, welke van de Pest wierden aangetast, die thans in Oostfriesland woedde, en duizenden ten grave sleepte. Gesteranus wierdt zelve een prooi dier plaage; van welke de andere met de zijnen verschoond bleef. Nogthans hadt hij niet lang genot van den tegenwoordigen voorspoed. In 't zekere onderrigt wegens de nadering van eenige *Mansfeltse* Troepen, met oogmerk om alles te verwoesten, gaat hij scheep met Vrouw en Kinderen, en kooft, naa veel zukkelens, te *Harlingen*. Zijne *Stigtelijke Rijmen*, ten grootsten deele hier geschreeven, waren de vrugt van zijne ledige uren. De hebzucht, of mischien de armoede eener geweene dienstmaagd, deedt hem, naa een jaar rustgenot, ook dit verblijf verlaaten. Met eenen Soldaat getrouwd, en dus een sober bestaan hebbende, luisterde zij haaren Man in 't oor, voorheen wel gehoord te hebben, dat met het aanbrenge van KAMPHUIZEN vijfhonderd Guldens te verdienen waren, en spoorde hem vervolgens aan om dien prijs te trekken. Tot geluk voor onzen zwerfer, was de Soldaat geen zwijger. Bij tijds het boos opzet verneemende, ontweek hij den strik, hem gespannen, door zijne vlugt na het Eiland *Ameland*. Hier vertoefde hij negen maanden; den tijd slijtende, en eenig bestaan vindende uit het vertaalen van etlijke Fransche Boeken. Hier schreef hij ook zijne Verhandeling *Over 't Onbedriegelijk Oordeel*.

Negen maanden hadt KAMPHUIZEN op het Eiland doorgebracht, toen zijn zwak gestel, aan de Zeelucht ongewoon, hem noodzaakte, van woonplaatze, van nieuws, te veranderen. Hij verkoos dezelve te *Dokkum*, in Friesland, hoewel hij 'er, niet dan met moeite, omdat hij een Arminiaansch Leeraar was, van de Overheid vrijheid van inwooninge konde verwerven. Deeze bekoomen hebbende, begon hij, met overleg zijner Vrienden, den Vlashandel, die hem een eerlijk bestaan verschaftte. Onder dien handel leide hij de laatste hand aan de twee eerste Deelen zijner Stigtelijke Rijmen, en liet ze te *Hoorn* drukken. Zedert onthieldt hij zich eenigen tijd te *Delft*, op verzoek van zijnen vriend, den vermaarden Schilder *MIEREVELD*, welke hem derwaarts hadt ontbouden, om zekeren Jongeling, des Schilders bloedverwant, die in 't gemoed wierdt bestreeden, door zijne troostreden en in zielsgezondheid te herstellen. Gelukkig slaag-

slaag-

slaagde KAMPHUIZEN in die moeilijke taak. Na zijne wederkomst van *Delft*, maakte hij eenen aanvang van de *Uitbreiding van Davids Psalmen*; hij schreef en voltooidde dezelve in zijne Morgen- en Avonduren: want zo druk liep thans zijne winkelneering, dat dezelve over dag weinig ledigen tijd overliet. Zijn laatste letterwerk was deeze nuttē en stigtelijke Psalmberijming. Kort naa de voltrekking daar van stortte hij in eene zwaare ziekte; deeze maakte een einde aan zijn leeven, op den negenden Julij des Jaars 1626, in den Ouderdom van bijkans eenenveertig jaaren. 's Mans Huis en Grafplagten, nog lang daar naa, aan des nieuwsgieringe Vreemdelingen, te *Dokkum* vertoond te worden.

Zie *Leven van D. R. Kamphuizen*,
voor zijne Schriften.

KAMPVEERE; zie VEERE. (TER)

KANT. (REINIER) Op het Art. JAN ARENDSZOOM, ANDEMAKER, hebben wij deezen aanzienlijken Amsterdamschen Burger, nevens eenige anderen zijner Stadgenooten, doen kennen, als eenen der eerste en voornaamste voorstanders van het invoeren der openbaare Preeke onder de Hervormden. Op zeer veel onaangenaams kwam hem zijn Godsdienst- en Vrijheidsijver te staan, vooral in den Jaare 1567. Ongunstig stonden thans de zaaken voor de Onroomschen. 't Liet zich aanzien, dat 'de Stad, wel haast, Bezetting zoude ontvangen, en dus de zulken, die 't niet met de tegenwoordige Regeering hielden, zwaare onheilen boven 't hoofd hingen. Veelē der aanzienlijksten beslooten daar om, buitenslands, vooral na *Embden*, te vlugten en 'er hunne veiligheid te zoeken. De Heer WAGENAAR tekent aan, 't geen inderdaad opmerking verdient, dat zommigen der Vluchtelingen, vóór hun vertrek, Brieven onder Stads Zegel verkreegen, meldende, hoe hij zich altoos eerlijk, bescheiden en getrouw gedraagen hadden. De Historiefchrijver voegt 'er nevens, dat Burgemeesteren zulk een getuigenis niet weigerden, zelf aan de zulken, die bij hen in

't oog liepen, en gehaat waren, opdat zij hen daar mede loozen, en anderen, op deezer voorgang, ook op den loop helpen mogten. REINIER KANT verliet de Stad, in 't einde van April des boven genoemden jaars. Ter gelegenheid van het opgaan van een glansrijker dageraat voor de uitgeweekene Vrijheidszoonen, wierdt hem de schade van geleeden ongelijk vergoed. Onder de nieuw verkoozene Vroedschappen nam hij zitting in den Agtbaaren Raad, in de plaats der Regenten, die ter Stad uitgeleid, of door de Schutterijen van hunne Vroedschapsplaatzen vervallen verklaard waren. Twee jaaren laater, te weteen in 1580, wierdt hij tot Burgemeester verkoozen. Tienmaalen bekleedde hij, zedert, meermaalen te gelijk met KORNELIS PIETERSZON HOOFT, deeze hooge waardigheid, en wel de laatste reize in den Jaare 1595, wanneer hij, als Voorzittend Burgemeester, zijne dagen eindigde.

Naa zijne vlugt uit het Vaderland, moet KANT, heimelijk, daar binnen zijn te rug gekeerd. Althans ontmoeten wij hem, bij verscheiden gelegenheden, in de gewigtigste bemoeijingen tot herstel der Vrijheid, onder de aanhangers des Prinzen VAN ORANJE. Reeds in den Jaare 1571 handelde hij, nevens anderen, met Vader WILLEM, om de eene of andere Stad voor dien Prins te winnen. In 't volgende jaar ontving hij, te gader met Jonkheer JAN VAN VLIET, last van 's Lands Staaten, om nevens den Graave VAN DER MARK, in het Noorderkwartier, het beleid van de zaaken des Oorlogs in handen te hebben. Naderhand was hij een der Staatse Gemagtigden, tot het sluiten van het vermaarde Verbond der Utrechtsche Vereeniging, in den Jaare 1579. Zo wel als de Burgemeester KORNELIS PIETERSZON HOOFT en andere Vrijheidlievende Regenten, liep KANT geweldig in 't oog bij den Graaf VAN LEICESTER. Zo zeer was hij tegen diens laagen op zijne hoede, dat de Burgemeester den Graaf nooit kwam spreken, dan met eene Rusting onder zijnen Kazak gewapend, en verzelde van eenen stoet gewapende Schutters, die, zo lang de Burgemeester binnen bij den Graaf was, hem aan de deur opwagten. Tot eere van 's Mans naagedagtenisse, en als een bewijs zijner gemaatigdheid, kan ik niet nalaten hier nevens te voegen eene bijzonderheid, door den Heer WAGENAAR bijgebragt
uit

uit de Aanteekeningen van den Raadsheer JOHAN VAN HEEMS-
KERK, verhaalende, uit den eigen mond der Weduwe van den
Burgemeester KANT verstaan te hebben „ hoe hij, als eenige
„ spraken van de voornaamste Roomsgezinden ter Stad uit te
„ jaagen, wel hadt durven beweerden, dat men luiden, die
„ schot en lot betaalden, op die wijze niet behoorde te be-
„ handelen; en te minder, daar men zelf zodanig niet gehan-
„ deld hadt willen zijn”; daar bij voegende „ dat de Room-
„ schen, te zeer gedrukt wordende, zich mogelijk wederom
„ in 't bewind zouden zoeken te dringen, wanneer de laat-
„ ste plaag erger zou zijn, dan de eerste geweest was.”

Zie WAGENAAR, *Vad. Hist. en Beschrijv.*
van Amsterdam.

KANTER, (*Jonkheer* DIRK) Utrechtenaar, hadt de Burge-
meesterlijke waardigheid bekoomen, in den Jaare 1588, ter
gelegenheid eener buitengewoone Regeeringsveranderinge in
zijne Geboortestad. Uit overtuiging, of mischien omdat zulks
meer zijne inzigten best strookte, gedroeg hij zich als een
Voorstander van de Gemeente van *St. Jakobs-Kerk* te *Utrecht*,
welke begrippen voedde, naast overeenkoomende met die na-
derhand door ARMINIUS verdedigd wierden. Zo sterk trok
hij deeze partij, dat hij zijn best deedt om de Leeraars van
het *Consistorie* (zo noemdē men den anderen Aanhang) ter
Stad uit te doen vertrekken. Niet langer bleef hij in 't be-
wind, dan tot in den Jaare 1593; zijne tegenstanders wisten
te bewerken, dat hij niet slegts van 't Burgemeesterlijk kus-
sen, maar ook buiten andere Regeeringsposten wierdt gehou-
den. Wel dra, egter, verveelde KANTER dit stil zitten. Langs
eerlijker wegen geenens kans ziende om zijn doelwit te berei-
ken, zocht hij, door het verwekken van oproer, zich ter
Regeeringe in te dringen. De tegenwoordige toestand der
Stad was hem daartoe gunstig. De Gemeente was misnoegd,
uit hooft van belastingen, haar opgeleid, en omdat zij eenig
vermoeden voedde, omtrent het kwaalijk besteeden van Stads-
penningen en het schenden der Burgerlijke Voorregten. KAN-

TER

TER vondt middel om dien agterdogt heimelijk te voeden. Om zijnen Aanhang nog meer te sterken, zegt hij ook de Roomsgezinden op zijne zijde te trekken, door van zich te laten gaan, dat men aan lieden, die den Oorlog tegen Spanje hadden helpen voeren, eene openbaare Kerk behoorde toe te staan.

't Liep aan tot in den Jaare 1610, voordat de eerzuchtige Ex Regent van zijne flookingen de vrugten plukte. Zo hoog was, bij een aantal Schutters, het misnoegen en de moed geklommen, dat zij bij hunne Hopluiden aanhielden, om herstelling hunner Privilegien van de Regeeringe te verzoeken. Deeze gaf een uitstellend antwoord; een nieuw voorwendzel om der Gemeente in 't oor te blaazen, dat zulks alleenlijk ten oogmerke hadt, om Krijgsvolk binnen de Stad te brengen, en eenige voornaame Burgers het hoofd voor de voeten te doen leggen. Nu was 'er geen houden meer aan de Burgerije: men loopt te wapen, maakt zich meester van de Sleutels van Stads Poorten, en houdt dezelve dag en nacht geslooten. Het voorgeeven, dat men ook den Roomsgezinden vrijheid van Godsdienst wilde bezorgen, was voor deeze eene voldoende beweegreden, om insgelijks de wapens op te vatten.

Dus stonden de zaaken, wanneer KANTER, met nog eenige Gemagtigden der Burgerije, zich ten Stadhuize vervoegde, met een Vertoog, inhoudende het verzoek aan de Regeeringe, om op staanden voet afstand te doen, en de Gemeente te gelastigen tot het verkiezen van andere Regenten, om vervolgens door Prins MAURITS, als Stadhouder van 't Gewest, bevestigd te worden. Of zij, met den Prinse, over hunnen aanleg, onder de hand, gehandeld hadden, is ons niet gebleeken. Zo veel is zeker, dat het bedrijf der Gemagtigden afweek van de bedoeling der Burgerije, als welke niet zo zeer de verandering van Regeeringe, als herstel van Voorregten en afschaffing van belastingen begeerde. Dit niettegenstaande wierden alle de Regenten bedankt, en de Gemagtigden, door onderlinge keuze, in hunne plaats aangesteld. KANTER beklom, van nieuws, het Burgemeesterlijk gestoelte, en wierdt daar in bevestigd, door de bekrachtiging van Prinse MAURITS. Niet lang behieldt hij deeze waardigheid. De komst van Graave HENRIK FREDERIK

met een Leger, en de daar op volgende bemagtiging der Stad, wierdt gevolgd van de afzettinge der tegenwoordige en de herstellinge der Oude Regenten. Bij eene openbaare Oproeping der Burgerije, om haare bezwaaren in te brengen tegen de herfelde Regeering, kwam KANTER, nevens drie anderen, ten voorschijn met vierënzeventig punten; alle welke, egter, door den Raad als ongegrond of van klein belang gekeurd wierden. KANTER leide, zedert, den nieuwen Eed van getrouwheid af, door de Regeering van alle Burgers gevorderd. Dit niettegenstaande hieldt hij niet af van heimelijk woelen, en het stookken van een vuur van misnoegen onder de Gemeente. Om zijne medepligtigheid aan eene zamenzweeringe, aangeleid om de Regeering van nieuws te veranderen, en in zijne waardigheid hersteld te worden, wierdt hij in hegtenisse genomen, en, in den Jaare 1611, met verbeurdverklaaring van alle zijne goederen, gebannen. Hij begaf zich na *Lecuwarden*, alwaar hij zijne dagen eindigde.

Zie J. WAGENAAR, *Vad. Hist.*

KANUNNIKEN, een rang van Kerkelijken, eene foort van Middenorde uitmaakende tusfchen de Monniken en de Waereldlijke Geestlijkheid. Volgens 't gemeene gevoelen was de Insteller der Orde CHRODEGANGUS, Bisfchop van *Metz*, in de Achtste Eeuwe. Zij namen de Tucht en den Leefregel der Monniken aan, met opzigt tot het gemeenschaplijk zamenwoonen, het eeten aan een gemeenen Tafel, en 't bijeenkoomen op vastgeftelde uren, ter verrigtinge van den Godsdienst. Doch zij deden de geloften niet, aan de Monniken bijzonder eigen; ook bragt hun stand mede, den Kerkdienst waar te neemen in de Kerken, aan hun herderlijk bestuur toevertrouwd. Den naam van *Kanunniken* ontleenden ze van de *Canons*, of Regels, aan welke zij verbonden waren.

Op de meeste plaatzen, vooral daar men Hoofd-Kerken hadt, ontmoette men eertijds dusdanige Kanunniken; onder andere, in de Nederlanden, te *Utrecht*. Zints het invoeren der Hervorminge is deeze leevenswijze opgehouden, doch

de

de naam houdt nog stand; als mede een afzonderlijke eigendom en bestuur over de goederen, langs verschillende wegen hun toegeschikt. Een algemeen berigt wegens de inrigting, in de Vereenigde Gewesten, éénig in haare soort, zal niet kwalijk voegen in ons Woordenboek.

Kollegie of *Kapittel* is de naam van het Lichaam of de Vergaderinge van Kanunniken. Vijf zodanige Kollegien telt men nog heden te *Urrecht*, genemd naar de onderscheidene Kerken, tot welke zij behooren: het Kapittel van *St. Maarten* of de Domkerk, van *St. Salvador* of Oud-Munster, van *St. Pieter*, van *St. Jan*, en van *St. Maria*. Van het meerendeel der goederen, welke van ouds tot deeze Kerken behoord hebben, genieten nog heden de Kanunniken de inkomsten. Elks aandeel draagt den naam van *Prebende* of *Prove*. Naar gelange van haaren rijkdom, is ook ongelijk het getal der Prebenden van ieder Kerke, en dus ook van het Kollegie. Dat van *St. Maarten* of de Domkerk, bezat van ouds veertig Prebenden, van *St. Salvador* tweeëntwintig, van *St. Pieter* dertig, van *St. Jan* twintig, en van *St. Maria* dertig Prebenden.

De Kanunniken, tot de opgemelde Kollegien behorende, houden wekelijk, op gezette dagen en uuren, hunne bijeenkomsten, uitgezonderd die van *St. Jan*, die slegts om de veertig dagen vergaderen. Bij de Kerken, tot welke zij van ouds behoord hebben, staan nog hunne Kapittelhuizen of Vergaderplaatzen. Geene Lands- of Stadszaaken, maar alleen die het bestier hunner goederen betreffen, worden in deeze bijeenkomsten verhandeld. Elk Kollegie heeft zijnen *Proost* en *Deken*.

De Proosten, ook wel *Aardsdiakens* genaamd, kan men aanmerken als Heeren over de Dorpen en Heerlijkheden, tot de Proostdij behorende. Baljuwen, Schouten, Sekretarissen en andere Amptenaars worden door hen aangesteld. Voor den Proost, of wel voor diens Stadhouders en Leenmannen, moeten de Leenen van het Kapittel verheeven worden. Hunne inkomsten zijn onderscheiden, naar gelange van de goederen, die dier Proostdijen. Zij hebben geene zitting in de Vergadering van het Kapittel. Hoewel de Proost van *St. Jan* de meeste in-

inkomsten heeft, bekleedt nogthans die van *St. Maarten*, of de Domproost, voor alle anderen, den voorrang; ook is hij de eenige, die in de Heerlijkheden der Proostdije halsregt oeffent. Volgens het Reglement van den Jaare 1674, 't welk in den Jaare 1747 vernieuwd is, staat de begeeving der Proostdijen aan den Stadhouder.

De Dekens beleggen de Vergaderingen van het Kapittel, en bekleeden aldaar den post van Voorzitter. Elk Kapittel verkiest zijnen eigen Deken; doch tot de aanstelling wordt de Aggregatie of Bekragtiging van 's Lands Staaten vereischt.

Behalven de boven gemelde posten, ontmoet men, bij elk Kapittel, die van *Thefauriers* en *Scholasters*, die door den Stadhouder worden aangesteld. De Thefaurier voerde, bij ouds, het bewind over de goederen, kleinoodien en inkomsten van het Kapittel; ook hadt hij 't opzigt over het licht en de Klokken. De Kapittel-Schoolen waren toevertrouwd aan het bestuur van den Scholaster. Tegenwoordig, egter, zijn het slechts bloote tijtels, aan welke een zeker inkoomen is verknogt.

In oude tijden hadt elke Proost en ieder Kapittel zijnen *Officiaal*. Zij spanden den Vierschaar, en deden regtspraake in burgerlijke en kerkelijke zaaken, zo verre het regtsgebied zich uitstreckte. Tegenwoordig zijn de Officiaalen niets anders dan de plaatsbekleeders der Proosten in het Kapittel, waar in zij geene zitting hebben. Hierom draagen ze zomtijds den naam van *Stedehouders*.

Het vervullen van open gevallene Kanunnikplaatzen, of Kanonikaale Prebenden, heeft, van tijd tot tijd, verscheiden veranderingen ondergaan. Volgens het Reglement van den Jaare 1674, vernieuwd en bekragtigd in den Jaare 1747, staat het aan den Stadhouder, de Prebenden te begeeven, welke open vallen in de onevene of zo genaamde Staatenmaanden, Januarij, Maart, Maj, Julij, September en November. De begeeving van de zulke, welke open vallen in de evene maanden, geschiedt door het Kapittel. Beurtelings gaat dit rond, in de meeste Kapittelen, onder de Kanunniken. Die aan de beurt is, wordt hierom *Turnarius* genaamd. Dusdanige *Turnarii*, of Beurtingsche Begeevers, heeft men

in ieder Kapittel, behalven in dat van Oud - Munster. De Erfgenaamen van eenen Kanunnik in dit Kapittel, die, eene Prebende vier jaaren bezeeten hebbende, in eene der evene maanden gestorven is, hebben het regt om zijne Prebende, die dan den naam van eene *doode*, of door den dood opengevallene draagt, te verkoopen. Valt, daarentegen, door 't overlijden in eene onevene maand, de begeevening aan het Kapittel, dan keert het zesduizend guldens, voor elke Prebende, aan de erfgenaamen uit. In de andere Kapittelen genieten de erfgenaamen de inkomsten der Prebende nog vier jaaren naa 't sterfgeval. *Jaaren van gratie* worden ze daarom genoemd.

De Kanunniken mogen, naar welgevallen, hunne Prebenden verkoopen of wegschenken, mids gezond zijnde, of, zo ze ziek zijn, nog volle twintig dagen daar naa in 't leeven blijvende. Men noemt eene *leevende* zulk eene Prebende, welke dus wordt overgedraagen. De verpligting, welke, volgens de oorspronkelijke instelling, rust op iemand, welke dus eene Prebende bekooft, om een rond jaar, zonder daar buiten te vernachten, in *Utrecht* of eene andere beslootene Stad te moeten blijven, kan nu voor geld worden afgekogt. Even eens ontflaat men zich, voor geld, van de verpligting om vier jaaren gestudeerd, en eenen Gradus of Trap van Geleerdheid te hebben moeten beklimmen. Verschillende is de ouderdom, bij ieder Kapittel bepaald, om de voordeelen, daar aan verknogt, te kunnen genieten. Het deelgenootschap in dezelve geschiedt, meestal, bij opklimming, of naa een bepaalden tijd wagtens.

Eertijds was 'er geene bepaaing omtrent de Godsdienstbelijdenis der Kanunniken. Roomschegezinden, zo wel als Protestanten, wierden in de Kapittels toegelaaten. Naaderhand, zedert het Jaar 1600, wierdt begreepen, dat niemand tot eene Beneficije konde worden toegelaaten, 't en zij hij belijdenis deedt van den waaren Hervormden Godsdienst, zo als dezelve in de Kerken deezer Landen wordt geleerd. Tegenwoordig, egter, kunnen ook Leden van andere Gezinten eene Kanunnikdij of Proostdij bekoomen. Zelf de Doopsgezinden worden niet uitgeslooten.

Zie vooral *Utrechtsch Plakaatb.*
op verscheiden plaatzen.

R 3

KA-

KAPEL. Vier Heerlijkheden van deezen naam ontmoet men in de vermaarde Zuidhollandfche Landftreek *de Langeftraat*, door bijzondere bijgevoegde benamingen van elkander onderscheiden. De voornaamfte dier Heerlijkheden is 's *Gevelduin-Kapel*, bevattende ruim tweehonderd huizen, nevens eene Kerk, welker ledemaaten vrij talrijk zijn, als doende meest alle de Opgezeetenen belijdenis van den Hervormden Godsdienst. Zedert ruim vijftig jaaren is het Dorp bevoorregt met drie vrije Jaarmarkten. *Vrijhoeven-Kapel* volgt op de voorgaande in uitgestrektheid en aanzien. Men heeft 'er geene Kerk, maar eene enkele Buurt, bestaande in eene dubbele Straat van bijkans vijftig huizen. De twee andere Heerlijkheden, *Nederveen-Kapel* en *Zuidewijn-Kapel*, hebben geene huizen, maar bestaan enkel uit Hooilanden. Ieder deezer landftreeken staat onder een bijzonderen Ambagt-heer.

KAPELLE, gebijnaamd *op den Yffel*, ter onderscheidinge van **MOERKAPELLE**, is een Dorp en Heerlijkheid in *Schieland*, aan en om den Yffel. De uitgestrektheid van het Ambagt, waar van de Stad *Gouda* Ambagtsheer is, wordt gerekend op ruim twaalfhonderddertien Morgens. Het Dorp, omtrent twee uren gaans van *Rotterdam*, aan den Ysfeldijk gelegen, bevat, behalven drie Steenplaatzen, ongeveer tweehonderd huizen. De Kerk, een vrij goed gebouw, heeft haaren eigen Leeraar. — Niet verre van het Dorp staat het *Slot van Kapelle*, een fraai gebouw, uitkoomende op 's Graavenweg, met twee sierlijk geplante Laanen. Het Huis voert Hoog Geregt, en heeft eene Geregtsplaats nevens een Gevangentoren. **JAN VAN DER VEKE**, Koopman te *Rotterdam*, kocht, omtrent het midden der voorleedene Eeuwe, dit Kasteel, en deedt het uit zijnen vervallen staat, door den Spaanschen Oorlog ontstaan, in zijne tegenwoordige gedaante ten voorschijn koomen.

Zie VAN DER HOUVE en VAN LEEUWEN.

KAPELLE, eene Heerlijkheid en Dorp, in het Zeeuwfche Eiland *Zuidbeveland*, waar van de eerste ruim drieduizend

en

minoet met
 Langjaar.
 vinder ondet-
 'Gevallie-
 nevem een
 doende met
 ornien Gods
 verootregt na
 op de voo-
 eest 'er geen
 eene dubbel-
 re Hoerlijks
 hebben geere
 loher doer
 boer.

beidings vza
 vliedend, en
 kluise, wat
 prekend op rijn
 t, omzet vze
 slijk geest, be-
 r veehoudeh bi-
 beel' innen sign
 in het Nieuw de-
 'Gruwaver, met
 vzet Hing Geer,
 'Gevangenen. In
 e, kreg, onzen in
 Kuffel, in dech in
 spanitren Oerag m
 e er voochip boe
 vte in het meewer.

in den Zeevriest
 g ruzin deidatend
 en.

DE KERK TE KAPELLE.

en ommeest
 de Langstraat,
 elken indet
 is 'Veruuden
 a, scruu een
 dit stande met
 erranden Gelo
 p bevoortag ne
 ligt op de voor
 heest 'e ges
 in een d'istob
 adere Buerfijde
 , bebet gant
 . labe deest
 up her

 medelinge van
 de kerk, ver
 a te ditte, we
 niet sprak op de
 weg, omme van
 'Hidijk gelp, be
 gree weetenst li
 oer, heet hant op
 de fax her de van de
 de en 'Gruuwing, me
 Wia woe hie Goe
 en en 'Gruuwing.
 erwar, die, omme
 de kerk, te d'istob
 het 'ijp'itien O'ing
 deken en w'and'it
 en w'and'it

 D'ijp, te de 'Zeev
 de w'and'it d'istob

en ragen Ge
lijt leg he
zije meig
Kex. een
wie voorin
Gefanen
het Dorp
Röderho

Kaana
Ellen du
op nite ze
suk in de
de gelanne
bevoor. I
de, wurd u
opnante bo

Kaana;

Kaana, (C
Dik, in he
ten Noorden
zeer groot.
vondgen re
oeder de Kik

Kaana, re e
Loring van Fr
in April des j
1768. deen
aanman. De
de nite zij zich
Frans Groen
1768. De ruppe

KAR
nagen Ge
wij leg he
ge menig
dik, een
voorzij
Gellagen
het Dor
Ridderij

KAR
Elland
op ruit
wek in
de ged
bewoon
de, wo
opgaand

KAR

KAR
Dijk,
ten N
zeer
voud
ondet

KAR
Kouing
en Af
jare 7
Kouing
de. h
Frank
fchou

en negen Gemeten aan sshotbaar Land beslaat. Zeer vermaaklijk legt het Dorp, bijkans midden in de Heerlijkheid, in zijne menigvuldige Boomgaarten, Hoven en beplantingen. De Kerk, een groot en luchtig gebouw, met een hoogen Toren, is voorzien van een Koor, waar in verscheiden voornaame Geslagten hunne Begraafplaatsen hebben. In de nabijheid van het Dorp *Kapelle* leggen drie aanzienlijke Adellijke Huizen of Ridderhoffteden.

KAPELLE, eene Heerlijkheid, insgelijks in Zeeland, op het Eiland *Duiveland*, waar van de uitgebreidheid wordt bepaald op ruim zeshonderdzevenëntachtig Gemeten Lands. Het Dorp, welk in de Heerlijkheid plagt te leggen, vertoont thans slegs de gedaante van eene armelijke Buurt, van eenige werklieden bewoond. De grond, welke voormaals tot een Kerkhof diende, wordt nog heden aangewezen, door eene beplanting van opgaande boomen, met een Doornhegge omtuind.

Zie Oudheden van Zeeland.

KAPELLE; (OOST- en WEST) zie OOSTKAPELLE en WESTKAPELLE.

KAPEL, (BLAAUW-) een klein Dorp, aan den Voordorpschen Dijk, in het Sticht van *Utrecht*, omtrent een half uur gaans ten Noorden van de Stad gelegen. Het getal der huizen is niet zeer groot. De Kerk, zijnde een Kruisgebouw, met een eenvoudigen vierkantigen Toren, heeft haaren eigen Leeraar, die onder de Klasfis van *Utrecht* behoort.

KAREL DE GROOTE, Zoon van PIPYN, bijgenaamd DE KORTE, Koning van Frankrijk, wierdt gebooren te *Aken*, op den tweeden April des Jaars 742. Na zijns Vaders overlijden, in den Jaare 768, deelde hij deszelfs heerschappijen met zijnen broeder KAROLOMAN. Deeze, kort daar naa, insgelijks gestorven zijnde, seldde hij zich, ondanks zijne neeven, met toestemming der Frankische Grooten, in het geheele bezit van PIPYNS nalatenschap. Zijne zegepraalende Oorlogen, met de Saxen en andere

uitlandfche Volken, behooren niet tot ons Plan. Dikmaals onthieldt zich de Vorst te *Nieuwmege*n, om 'er het Paaschfeest te vieren. Om de vrugtbaarheid en vermaaklijkheid van den oord, hadt hij aldaar een pragtig Hof doen bouwen, langs den Waalfroom, om 'er het aangenaamfte gedeelte van het jaar door te brengen. In de maand Junij des Jaars 777, zich hier onthoudende, tekende hij 'er eenen Giftbrief, ten behoeve der *St. Maartens* of *Dom-Kerk* te *Utrecht*, aan welke hij het *Dorp Leusden*, omtrent den Eemfroom gelegen, schonk, met alle de landen, bosfchen, wateringén, wooningen, fllaaven, tilbaare en ontilbaare have. Hij voegde 'er nevens vier bosfchen, ter wederzijde van de *Eem* gelegen, en de Kerk, boven *Duurfede*, *Uikirika* genaamd, met honderd Roeden Lands rondom dezelve, en een Eilandtje ten Oosten deezer Kerke, tusfchen den Rhijn en de Lek, behalven den Overtol langs de laatstgemelde rivier. Eenige Giften, door zijne Voorzaaten, aan de zelfde Kerk gedaan, hadt hij reeds voorheen bekrachtigd. Behalven de *Saxen*, hadt KAREL DE GROOTE, een geruimen tijd, de *Friezen* tot vijanden gehad, en tegen hen oorlog gevoerd. Deeze nam een einde in 't begin der Negende Eeuwe, door een Verdrag, bij 't welk, onder andere, aan de Friezen, verfcheiden Voorregten wierden toegeftaan. Onder voorwaarde van omhelzinge van den Christlijken Godsdienst en onderwerpinge aan de Bifchoppen, wierden zij begiftigd met het voorregt om volgens hunne eigen wetten beheerd te worden, van alle lasten en fchattingen ontheven, en met den eernaam van *Vrije Luiden* vereerd. De benaaming van *Vrije Friezen*, zo vermaard in hunne oude Landregten en Kronijken, fchijnt in deezen tijd haren oorfprong te hebben genomen. Niet 't onregt willen zommigen, dat KAREL, bij het fluiten van dit Verdrag, aan de *Friezen* eenige nieuwe Wetten gegeven, of die zij reeds hadden, veranderd en verbeterd heeft. Om de voorwaarde des Verdrags, waar bij de Friezen zich verbonden hadden ter aanneeminge van den Christlijken Godsdienst, te fterker aan te dringen, gebruikte KAREL verfcheide middelen, allen blijken van een zagmoedigen inborst. De voortbrengzels van Frankrijk, welke het Gewest niet uitleverde, gaf hij aan de Landzaaten ten beste,

vooral een grooten voorraad van Wijn, die hun rijklijk wierdt toegedronken. De voornaamste Ingezeetenen begiftigde hij met geld en kostbaare klederen. Overeenkomstig met den inhoud der Euangelieleere, zegt hij aldus, niet door dwang of wreedheid, maar door weldoen en zagmoedigheid, het getal van derzelver belijders te vergrooten. Meer weezenlijken luister, in de oogen der verstandigen, ontleende de Vorst van zulk eene handelwijze, dan van de Keizerlijke waardigheid, met welke hij onlangs bekleed was.

KAREL DE GROOTE hadt thans den ouderdom van zestig jaaren bereikt. Zijne heerschappijen overtroffen, in uitgebreidheid, alle de bekende Rijken der wereld. Hij hadt drie Zoonen: KAREL, LODEWYK en PIPYN. Volgens 't gebruik dier tijden, moest onder deeze de nalaatenschap verdeeld worden. Ter voorkoominge van twist onder dezelve, wierdt KAREL te raade, nog bij zijn leeven, aan ieder van hun zijn bijzonder aandeel toe te wijzen. Dit geschiedde te *Diedenhoven*, in tegenwoordigheid der Frankische Grooten. *Friesland* wierdt, onder andere, het aandeel van den oudsten Zoone KAREL. Zedert vertrok de Keizer, te scheep, na *Nieuwmegen*, om 'er het Paaschfeest te vieren. Geduurende zijn verblijf aldaar, vorderde hij, van de Landzaaten, eenen nieuwen Eed van getrouwheid, en ontving 'er een bezoek van EARDULF, verdreeven Koning van *Northumberland*, aan Keizer KAREL zijnen nood klaagende over zijne onderdaanen, die hem van den throon hadden gestooten, en hem om hulp verzoekende. Op 's Keizers raad begaf zich de verdreeven Vorst na *Rome*, om den Paus in zijne belangen over te haalen; met dat gewenscht gevolg, dat hij, nog vóór het einde des jaars, op zijnen throon hersteld wierdt. Van *Nieuwmegen* vertrok KAREL DE GROOTE na *Aken*. Hier ontving hij de tijding van eenen inval der Deenen in *Friesland*, en van het asperzen van zwaare belastingen van de Landzaaten. Straks verzamelt hij een magtig Leger en talrijke Vloot, en begeeft zich, in eigen persoon, na de rivier *de Aller*, om 'er den Deenschen Hertog GODEFRID af te wagen, die zich beroemd hadt, KAREL DEN GROOTEN tot een tweegevegt te willen uitdaagen. Doch zijn ontijdig sterven verhinderde de volvoering van dit snoevend voorneemen. De Keizer,

met 's overleedenen Hertogs broeder, een Bestand geflooten hebebnde, verreisde na *Boulogne*, en van daar na *Aken*; op beide plaatzen bezigtigde hij de Schepen, welke hij tegen Hertog GODEFRID hadt doen uitrusten. Hij overleedt, in de laatstgenoemde Stad, op den zesentwintigsten Januarij des Jaars 814, het tweeënzeventigste zijns ouderdoms.

Zie EGINHART, *Vita Caroli Magni*.

KAREL DE VYFDE van dien naam onder de Keizers van het *Duitsche Rijk*, doch DE EERSTE onder de Koningen van *Spanje*, de Zoon van Aardshertog PHILIPS VAN OOSTENRYK, Zoone van Keizer MAXIMILIAAN DEN I, en van JOHANNA, Dogter van FERDINAND van *Aragon* en IZABELLA van *Kastilie*, wierdt gebooren te *Gend*, op den vijftwintigsten Februarij des Jaars 1500. Het Plan, welk wij ons hebben voorgesteld, gebiedt, van 's Vorsten veelvuldige bedrijven, alleen de zulke te verhaalen, welke op de Nederlandsche Gewesten eene meer of min onmiddelijke betrekking hebben.

Den ouderdom van zeven jaaren hadt hij nog niet bereikt, of hij volgde reeds zijnen Vader op, zo in 't bewind over de Nederlanden, als over deszelfs overige uitgebreide Staaten. Zijn Grootvader Keizer MAXIMILIAAN aanvaardde, als Voogd, de regeering der Landen van den jongen Erfsprinsfe. In de maand Februarij des Jaars 1515 bereikte hij den ouderdom van vijftien jaaren. Ondanks deeze jonkheid hadt hij reeds zo veele blijken van gezond verstand, naarstigheid en ervarenisse in taalen en geschiedenissen gegeeven, dat de Landzaaten hunnen wensch te kennen gaven, om hem tot hunnen onmiddelijken Landheer te hebben. Naa zijne huldiging in Brabant en Vlaanderen, vertrok hij na Zeeland, en stak van daar na Holland over. In beide Gewesten ontving KAREL de plegtige hulde der Landzaaten. Te *Dordrecht*, in 't bijzonder, alwaar in Holland dit werk verrigt wierdt, bezwoor de jonge Graaf de Stedelijke Voorregten. Niet lang daar naa kocht hij, van den Hertog van *Saxen*, het regt op Friesland, voor eene somme van driehonderdenvijftigduizend Rhijnsche Guldens; om welke per-

nin-

ningen te vinden, de Huizen en Landerijen, in Holland, met eene nieuwe algemeene Verponding, en alle gegoede Ingezeeten met een Hoofdgeld bezwaard wierden. Ten zelfden tijde gaf KAREL een bevel uit, volgens 't welk geene Steden of Dorpen, voortaan, Renten verkoopen of Excijzen mogten opstellen, zonder bijzonder verlot. De Edelen alleen zouden vrij weezen van Landen, welke zij ter leen hielden, en van welke zij, uit dien hoofde, dienst schuldig waren. Geene Leenmannen of bijzondere Heeren zouden, buiten bijzonder verlot, Beden mogen heffen binnen hunne Heerlijkheden, alwaar Graaflijke Beden ontvangen wierden. FLORIS VAN BURGOND, Stadhouder van Holland, vertrok, op KARELS last, naar Friesland, om bezit te neemen van *Leeuwarden*, *Franecker Harlingen* en andere Steden, die nog in de magt der *Saxen* waren, en om tevens, in naam van Prins KAREL, de huld der Landzaaten te ontvangen.

Niet lang hadt de jonge Graaf het bewind goeëffend, of hij toonde straks een blijk zijner gezindheid tot het oeffenen van opperheerschappije. Zints vroege tijden was de zorg over de Hollandfche Dijken toevertrouwd aan Dijkgraave en Heemraaden, die uit de voornaamste Landeigenaars of Inge landen verkoozen wierden. KAREL, in Junij des Jaars 1515, van *Haarlem* na *Amsterdam* rijdende, vondt de Dijken langs het Y in slegten staat. Op zijne vraag na de reden hier van, wierdt de schuld geleid op het verzuim van Dijkgraave en Heemraaden: hoewel de waare reden was, deels de aanhoudende stormen, deels het onvermogen der Landen, door geduurige Oorlogen uitgeput. Van deeze gelegenheid bediende zich Prins KAREL, om het Dijksbewind genoegzaam aan hem zelve te trekken. KAREL VAN POITIERS, hoewel geen duim lands bezittende, benoemde hij tot Opperopzigner der Hollandfche Dijkaadjen, met last en magt, om, nevens eenige andere Gemagtigen, nieuwe Dijkgraaven en Heemraaden aan te stellen. Reeds zo kort naam zijne huldiging vertoonde dus de jonge Graaf een eerste voorbeeld van inbreuk en scheuding van de Voorregten der Landzaaten.

De vijandlijkheden, geduurende eenigen tijd, tusschen de Gelderschen en Hollanders gevoerd, wierden, in den Jaare 1517,

VOOR

voor eene wyl gestaakt, door middel van een Bestand, bij 't welk, onder andere, wierdt bedongen, dat de Hertog van Gelder aan KAREL zoude afstaan zijn Regt op Friesland, voor eene somme van honderdduizend Kroonen; voor welke somme de Steden *Dordrecht, Amsterdam, Gorichem* en 's *Hertogenbosch* borgtogt zouden tekenen. Te eerder besloot Prins KAREL tot dit Verdrag, vermids zijne tegenwoordigheid vereischt wierdt in *Spanje*, om de Kroon diens Rijks te aanvaarden. In de maand Februarij des straks genoemden jaars vertrok hij, van *Middelburg*, te sloop, derwaarts, latende de Landvoogdij aan zijne Moei MARGARETA, Hertoginne Weduwe van *Savoije*; aan welke hij, in 't volgende jaar, last zondt, voortaan alle Brieven en Plakaaten te ondertekenen *par le Roy, Margareta*, „ van 's Konings wegen, Margareta.” Een blijk van gematigdheid ondervonden, ten deezen tijde, van wegen den Keizer, de kleine Steden van Holland, beweerende dat zij, in de Graaflijke Beden, te hoog geschat waren, zonder, nothans, gelegenheid te hebben, om haare bezwaaren ter behoorlijke plaatze te kunnen inbrengen. Hierom benoemde Koning KAREL Gelas-tigden, tot het doen van onderzoek op de middelen van alle de Hollandsche Ingezeetenen, om daar mede overeenkomstig de aandeelen der Steden en Dorpen te regelen.

Een nieuwen aanwas ontving de reeds uitgebreide magt van Koning KAREL, in den Jaare 1619, door zijne verheffing tot de Keizerlijke waardigheid, open gevallen door het overlijden van zijnen Grootvader MAXIMILIAAN DEN I. Niet vroeger dan in het begin van Julij des volgenden jaars kwam de nieuwe Keizer te *Vüsfingen*, van waar hij zich voorts na *Aken* begaf, om 'er gekroond te worden. Om de krooningskosten goed te maaken, stonden de Nederlandsche Staaten toe, eene somme van tweehonderdduizend Kroonen. Behalven deeze geldafperzing, ondervonden de Nederlanders, in nog andere opzigten, de drukkende zwaarte van KARELS hoog geklommen aanzien, in de krenking van hunne Voorregten. MARGARETA, in de Landvoogdij bevestigd zijnde, stelde thans de Keizer orde op de Regeering, bij welke verscheiden zaaken op een anderen voet gebragt wierden, dan de oorspronkelijke Regeeringsvorm medebragt. De Landvoogdes bekwam de magt, om, naar welgevallen, de Staaten

ter Dagvaart te beschrijven, met last aan dezelve, om, zo in bijzondere als algemeene zaaken, zich aan haar te moeten vervoegen. Het Hof van Holland, onder andere, wierdt aan de Landvoogdesse en den Geheimen Raad onderworpen, met verbod om voortaan Brieven van gunst, kwijtscheldinge, vrijgeleide of diergelijke te mogen verleen. Nog hooger klom des Keizers willekeurigheid, toen hij aan het zelfde Hof bevel zondt, ter geheele vernietiging van de Privilegien, op welke men, tegen zijne Ordonnantien, zich zoude kunnen beroepen.

Zich niet vergenoegende met de heerschappij over de lichaamen en uitwendige bedrijven der Landzaaten, breidde hij dezelve tot het Geweeten en de godsdienstige begrippen uit. De Leere van LUTHER hadt thans merklijken opgang gemaakt. Om haare verdere uitbreiding te beteugelen, deedt de Keizer, in Holland en Zeeland, een Plakaat afkondigen, waar bij het leezen en bewaaren van 's Mans Schriften aan eenen iegelijk verboden, en den Wethouderen bevolen wierdt, dezelve te doen verbranden. Wijders behelsde het Plakaat een verbod van het herdrukken der gemelde Schrifteen, en van 't verspreiden van Spotprenten tegen den Paus. In 't slot van het Plakaat wierden de overtreeders bedreigd met straffe, volgens Kerkelijke en Waereldlijke regten. De Keizer ging nog verder. Met de aanstelling van FRANÇOIS VAN DER HULST, om door de Nederlanden onderzoek te doen na de aanhangers der Nieuwe Leere, wierdt het gehaate Geloofsonderzoek ook hier te Lande ingevoerd. In de Plakaaten voerde men, inderdaad, in 't eerst, eene schijnbaar zachte taale, onder andere in 't geen in Holland wierdt afgekondigd, waar bij men elk, LUTHERS Leere eenigzins toegedaan, dagvaarde voor den gemelden VAN DER HULST, *omme daar af bermhertelijck ende met misericordie geïnstrueert, gepurgeert ende ghecorrigeert te worden.* Doch men sloeg wel haast tot meerder gestrengheid voort, verbiedende het houden van openbaare of heimelijke vergaderingen, in 't welke 't *Euangelie, de Epistelen Pauli en andere Geestlijke Schriften* gelezen en overwoogen wierden. 't Gevolg van het afkondigen dier Bloedplakaten was, dat men, eerlang, meenig' Nederlander op het

Scha-

Schavot zag omkoomen. Bij dit alles kwam nog de knellende last van een Oorlog met Frankrijk, in welchen de Keizer, niet ten behoeve van het Graaffchap, maar alleen om zijns zelvren wille wierdt ingewikkeld. Om de benoedigheden tot deezen Krijg op te brengen, drukte zo zwaar het Keizerlijk gezag de Landzaaten, dar 'er de Koophandel en Viscferij, eene wile tijds, door stil stonden.

Terwijl aldus de Keizer kleinen dank betoonde aan de Nederlanders, voor de meermaalen toegebragte ondersteuningcn, gedroeg hij zich erkentelijk jegens zijnen Ouden Leermcester, ADRIAAN FLORISZOO*n van Utrecht*. Naa hem een Bisdom en Kardinaalshoed bezorgd te hebben, bewerkte hij, in den Jaare 1522, deszelfs verheffing tot de Pauslijke waardigheid. Dit verrigt hebbende, nam de Keizer, met eene aanzienlijke Vloot, te *Arnemuiden* in Zeeland verzameld, de reize aan na Spanje. Onder weg leide hij een bezoek af bij Koning HENRIK DEN VIII van Engeland, en sloot met hem een verbond, waar bij die Vorsten zich wederzijds verbonden om Frankrijk eerlang den Oorlog aan te doen. Tevens sloot hier KAREL een huwelijk met MARIA, Dogter van Koning HENRIK, om voltrokken te worden, zo ras de Prinles den Ouderdom van twaalf jaaren zou bereikt hebben. Ondanks deeze uitlandfche bemoeijingen verloor de Keizer de Nederlanden niet uit het oog. Zijne Benden verdreeven de Gelderschen uit de Plaatzcn, welke zij in Friesland nog bezet hielden; hij wierdt, als Graaf van Holland, volkomen meester van 't Gewest, en eenige jaaren laater ook tot Heer van *Overysfel* aangenomen.

In weerwil der onderscheidene huwelijksonderhandelingen en het jongstgeslooten Verdrag met MARIA van Engeland, tradt Keizer KAREL, in den Jaare 1526, in den echt met zijne volle nicht IZABELLA VAN PORTUGAL. Een jaar daar naa baarde deeze hem den befaamden PHILIPS, die, door het schenden van Vrijheden en Voorregten, nog meer dan zijn Vader, de geesfel der Nederlanden wierdt. In den Jaare 1529, naa 's jaars te vooren tot Heer van *Utrecht* te zijn aangenomen, deedt de Keizer eenen keer na *Italie*, om aldaar, door den Paus, tot Keizer gekroond te worden. De plegtigheid geschied-

schiedde te *Bononie*. De Nederlanden, hoe zeer door belastingen gedrukt en met schulden belaaden, moesten, tot goedmaakinge van de onkosten der reize, rijklijk 't hunne toebrengeu.

Keizer KAREL, met het begin des Jaars 1531, in de Nederlanden gekoomen, deedt zijne tegenwoordigheid gevoelen, door het doen van zwaare Beden. Holland alleen moest in dezelve zeshonderdduizend Guldens draagen. Te zwaarder drukte deeze eisch, omdat een groot deel der gevorderde penningen, waarschijnlijk, zoude besteed worden tot oogmerken, bij welke de Landzaaten geen belang hadden. Van hier ook, dat 's Lands Staaten niet verzuimden, in hunne Onderhandelingen, bij deeze gelegenheid, met den Keizer gehouden, nu en dan een Vaderlandsch woord te vlegten. Gedurende het tegenwoordig verblijf in de Nederlanden, deedt de Keizer een uitvoerig Plakaat afkondigen, dienende ter weeringe of herstellinge van verscheiden misbruiken, in het Burgerlijk bestuur ingesloopen. De verbeteringen, hier bij gemaakt, hadden gewisfelijk, in verscheide opzigten, haare nuttigheid, en dienden tot heil der Landzaaten. Daarenboven deedt de Keizer een nieuw Berigtschrift of Instructie opstellen voor het Hof van Holland. Het laatste bedrijf van KARELS vertoeven in de Nederlanden, was het beveelen van eene strenge uitvoering der uitgegaane Plakaaten tegen de Lutherfchen. Zo sterk was de Vorst op deeze Gezinte verbitterd, dat hij gezegd wordt, bij deeze gelegenheid, verklaard te hebben, *een vijand te zullen zijn van zijnen eigen Vader, Moeder, Broeder of Zuster, indien zij Luthersch waren*. Zonder Holland bezogt te hebben, zo als men verwagte hadt, vertrok de Keizer van *Brusfel* na *Duitschland* in het begin des Jaars 1532.

Van nieuws gevoelden de Hollanders den last van 's Keizers uitheemsche betrekkingen in den Jaare 1536. KAREL hadt eene Zuster gehad, *IZABELLA* genaamd, gehuwd aan *CHRISTIAAN DEN II*, Koning van *Deenemarken*, om zijne wreedheid, névens zijne kinderen, van het Rijksbewind ontzet. Onder andere hadt hij eene Dogter, *DOROTHEA*, gehuwd aan *FREDERIJK*, Paltsgraave aan den Rhijn. Keizer KAREL, het belang zijner

zijner Nicht willende bevorderen, hieldt thans aan bij de Hollanders, om haaren Gemaal te voorzien van eene Scheepsvloot, om met dezelve bezit te neemen van den Deenschen thron, op welken hij meende, uit hoofde zijner Gemaalinne, een gegrond regt te hebben, en om 't welk te doen gelden, hij oordeelde hem den kans schoon te staan, uit kragt der onlusten, welke omtrent deezen tijd in het Noorden heerschten. Ondanks de tegenkantingen van 's Lands Staaten, moest men, eindelijk, in de uitrusting der gevraagde Magt bewilligen. Hier bij kwam nog, tot overmaate van onderdrukkinge, eene buitengewoone Bede van honderdentwintigduizend Guldens ééns, en eene gewoone van honderdduizend Guldens jaarlijks. Hoewel de Edelen en Steden daar tegen hunne klagten inbragten, zullen ze, egter, voor 's Keizers overmagt bukkende, de toestemming gegeven hebben. Want van lieverlede ontving Karels grootheid nieuwen wasdom. Nog in het zelfde jaar, als de toerusting in Holland geschiedde, wierdt hij Heer van *Groningen*. In Junij ontving aldaar, in 's Keizers naam, de Stadhouder van Friesland de plegtige hulde der Landzaaten.

Naa eene afwezigheid van ruim negen jaaren, kwam Keizer KAREL, in den Jaare 1540, in de Nederlanden te rug. Hij bezocht de meeste Zeeuwfche en Zuidhollandfche Steden, en wierdt overal luisterrijk ingehaald. Het vraagen van eene nieuwe Bede van zeshonderdduizend Guldens was 't gevolg van dit bezoek. Op eenen Dagvaart, te *Haarlem* beschreeven, bewilligden de Steden in deezen drukkenden eisch. Zij wierden voorgegaan van die van *Dordrecht*, alzo de Keizer, in een geschil over het Stapelregt, onlangs ten hunnen voordeele uitspraak hadt gedaan. Van *Haarlem*, alwaar de Keizer eenige dagen hadt vertoefd, nam hij, over *Amsterdam*, de reize aan na *Utrecht*. Met toortslichten in de handen ontvingen hem aldaar de Edelen en Wethouders, verzeld van veele Burgers, buiten de Tollsteegpoort. De Schoot der Stad, driemaal te voet gevallen zijnde, bood den Keizer de Roede van Justitie en de Burgemeesters de Sleutels van Stadspoorten aan. Pas binnen de Poort stondt de Bischoep met de Geestlijkheid gefchaard: alle deeze vielen hem insgelijks te voet. In eene Eerepoort op de Neude stondt een Vrouwenbeeld, zodanig gemaakt, dat het de armen konde uitstrekken en
zamen-

me
voe
de
ms
stuv
die
Dri
een
lat
ou
g
o
d
H
ca
den
bov
stat
dit
min
den
der
oob
jar
afge
zes
dan
ded
oor
deez
waste
Zin
Kant
withe
als in
den
vondt
XX

zamenvoegen, om den Keizer, bij het doorrijden, te verwelkoomen. Naa drie dagen toevens en het doen van eene Bede, vertrok de Vorst over *Vianen*, daar hij bij den Heer VAN BREDERODE het middagmaal hieldt, na *Breda*. Deftig ontving hem hier RENÉ VAN CHALONS, *Prins van Orange*; die voorts tot Stadhouder van Holland wierdt aangesteld. Te *Brusjel*, alwaar de Keizer vervolgens aankwam, deedt hij eene nieuwe Ordonnantie op de Regeering van alle de Nederlanden afkondigen, waar bij, onder andere, geboden wierdt, omtrent de veroordeelde Gezinten geenerhande oogluiking te gebruiken. Voorts begaf zich Keizer KAREL na *Regensburg*, om 'er eenen Rijksdag bij te wonen.

Na eenen ongelukkigen togt na *Tunis* en 't hervatten van den Oorlog tegen Frankrijk, maakte KAREL aanspraak op het Hertogdom *Gelder* en het Graaffchap *Zutfen*. Om zijn regt daar op te beweeeren, bediende hij zich van de penne van den beroemden VIGLIUS VAN AYTA *van Zuichen*. Daarenboven vorderde hij, door de Landvoogdesse, eene Bede, bestaande in den honderdsten penning van alle Koopmanschappen, die ten Lande wierden uitgevoerd; wijders den tienden penning der inkomsten van alle vaste goederen; en eindelijk ook den tienden penning van de jaarlijkse winsten der Kooplieden. Naa veel tegenstribbelens, moest men, voor eenen tijd, ook hier in bewilligen. 't Liep, intuschen, aan tot in den Jaare 1543, eer *Gelder* en *Zutfen* aan den Keizer wierden afgeftaan. Hij hadt zich gesteld aan 't hoofd eens Legers van zesendertigduizend Knegten en achtduizend Ruiters, en was daar mede in Gulikerland gevallen, welks Hertog hij tot mededinger hadt. De voorspoed der Keizerlijke Wapenen was oorzaak, dat deeze van zijnen eisch afftaud deedt. Doof deeze verovering waren dus de zeven thans Veréénigde Gewesten aan KARELS heerschappije onderworpen.

Zints deezen tijd tot in den Jaare 1549, onthieldt zich de Keizer meestal buiten de Nederlanden, onledig zijnde met uitheemsche Oorlogen, zo tegen den Koning van Frankrijk, als in Duitschland tegen de Protestanten, welken hij verscheiden gevoelige neepen gaf. In het straks genoemde jaar bevondt KAREL zich in de Nederlanden, alwaar hij [zijnen Zoon

PHILIPS ontboodt, om hem voor 's Lands toekomstenden Oversten Heer en Natuurlijken Prins te doen inhuldigen. Dit geschiedde, waarschijnlijk, uit vreeze dat Prins PHILIPS, naa zijns Vaders overlijden, van de opvolginge zou ontzet worden. De inhuldiging geschiedde in Zeeland en in de voornaamste Hollandfche Steden; voorts in *Utrecht*, *Overysfel* en *Gelderland*. In 's Prinfs naam ontving een Gelastigde de hulde in *Friesland*, *Groningen* en *Drente*. Kort daar naa verklaarde de Keizer, met bewilliging der Staaten, dat de Nederlanden nooit van elkander zouden kunnen gefcheiden, maar allen door éénen Vorst moesten beheerd worden. KAREL ontving, voor de be- toonde belangneeming in de Gewesten, de dankbetuigingen nevens aanzienlijke gefchenken van 's Lands Staaten. Zommigen willen, dat het oogmerk der gemelde Vereeniging was, om de Nederlanden tot een Koninkrijk te verheffen; waar van de uitvoering alleen agter bleef, omdat men geen kans zag, de verfchillende Gewoonten en Voorregten, waar op de Gewesten zeer gefeld waren, onder eene en de zelfde Regeeringswijze te brengen.

Omtrent deezen zelfden tijd zag men, van nieuws, zeer ftrengte Plakaaten tegen de Hervormden ten voorfchijn koomen. De volkomene uitroeiing der zo genaamde Ketteren fcheen daar mede beoogd te worden. Van hier dat men, in de Nederlanden, meer en meer, hoorde fpreken van de Inquifitie, waar door verdagte perfoonen, door pijn en banden, genoodzaakt wierden, hunne heimelijke gevoelens te openbaaren. Bij een Keizerlijk Plakaat van den Jaare 1550, ontvingen alle Officieren last, den Inquifiteuren behulpzaam te zijn, in het aanbrengen van de zulken, op welken vermoeden van Ketterije viel. Zelf wierdt den aanbrengeren de helft van de goederen der veroordeelden beloofd. De Inquifiteurs zelve moesten de hand houden aan de uitvoering van dit Plakaat.

In het zelfde jaar, waar in de huldiging van Prinfe PHILIPS tot Erfheer der Nederlanden was gefchied, volvoerde Keizer KAREL een besluit, 't welk de geheele waereld verbaasde, doch, reeds etlijke jaaren geleeden, bij hem genomen was: den afstand van alle zijne ftaaten en heerfchappijen, om de rest zijner dagen in een Klooster door te brengen. Godsdienftige beweegredenen

wa-

waren, volgens zommigen, de grond van dit besluit; hoewel anderen van oordeel waren, dat het meer en meer tegenloopend Krijgsgeluk hem daar toe bewoogen hebbe. Even als de gelukkige dobbelaars, meenden ze, wilde hij het spel afbreeken, toen de kans begon te keeren. 't Een en ander kan hier toe hebben medegewerkt.

Ter volvoeringe van zijn opzet, ontboodt Keizer KAREL zijne Zoon PHILIPS, uit Engeland, na *Brusfel*. In de maand October des Jaars 1555 vergaderden hier de Gemagtigden van de Staaten van alle Gewesten en de Vliesridders. Een stoet van Prinsfen en Prinsfesen gaf een schitterenden luister aan de zamenkomst. Door een Staatslid gaf de Keizer kennis van zijn besluit, en ontloeg de Landzaaten van *Bourgondie* en de Nederlanders van den Eed, welke hij vervolgens aan zijnen Zoone PHILIPS opdroeg. De Redenaar sprak nog, toen de Keizer, onverhoeds opgerezen, en leunende op den schouder van Prinsse WILLEM VAN ORANJE, uit een zakboekje voorlas zijne voornaamste verrigtingen, zints het zeventiende jaar zijns ouderdoms. Hij verhaalde, hoe hij negen togten in Duitschland hadt gedaan, zes in Spanje, zeven in Italie, vier in Frankrijk, tielt in de Nederlanden, twee in Engeland en in Afrika; hoe hij elfmaal over Zee was gestoken, hoe veele oorlogen hij gevoerd, hoe veele overwinningen behaald, en hoe veele verbonden hij geslooten hadt. Voorts aan de Vergaderinge ernstige betuigingen gedaan hebbende, wegens zijne liefde tot de Landzaaten, rigtte hij zijne Aanspraak tot zijnen Zoon PHILIPS. „ Indien ” (dus sprak de Vorst) „ het bezit deezer Landen door mijnen „ dood aan u gekoomen ware, zou ik, om het agterlaaten „ van zulk een aanzienlijk en door mij zo zeer vermeerderd „ erfdeel, iets bij u verdiend hebben. Maar, nu ik u deeze „ erfenis niet uit noodzaaklijkheid, maar uit vrije keuze naa- „ laate; nu ik vroeg verkieze te sterven, opdat gij zo veel te „ vroeger aan 't bewind zoudt koomen, vordere ik met regt, „ dat gij, al wat gij mij hierom meer schuldig zijt, met zo „ veel meer zorge en liefde jegens de Ingezeetenen deezer „ Landen, betaalt. Andere Vorsten verheugen zich, omdat „ zij hunnen Zoonen het leeven gegeeven hebben, en 't gebied „ zullen geeven. Ik heb deeze dubbele vreugde als tegenwoor-

„dig willen genieten, en u door mij zo wel zien regeeren „ als leeven. Weinigen zullen dit mijn voorbeeld volgen, ge- „ lijk ik zelve hier in, van de oudste tijden af, naauwlijks een „ voorbeeld voor mij gehad heb. Doch men zal mijn besluit „ eerst prijzen, als men zien zal dat gij u hetzelfde waardig „ maakt. En dit zult gij doen, als gij de wijsheid, welke gij „ tot nog toe bemind hebt, als gij de vreeze Gods en den „ Katholijken Godsdienst, allen de regte zuilen van de Regee- „ ringe, standvastig blijft aankleeven. Eén ding heb ik nog „ maar hier bij te voegen: den Almagtigen te bidden, dat Hij „ u een Zoon geeve, wien gij 't gebied kunt afstaan, doch „ niet behoeft af te staan.” Naa het eindigen dezer Rede, „ viel PHILIPS op de eene knie, besproeide zijns Vaders regter- „ hand met zijne traanen, en smeekte om zijnen zegen. In 't vol- „ gende jaar stondt KAREL insgelijks aan zijnen Zoone af, het „ Koninkrijk Spanje en verdere heerschappijen, uitgenomen het „ Keizerrijk, 't welk hij, in 't volgende jaar, opdroeg aan zijnen „ Broeder FERDINAND, die reeds Roomsch Koning was.

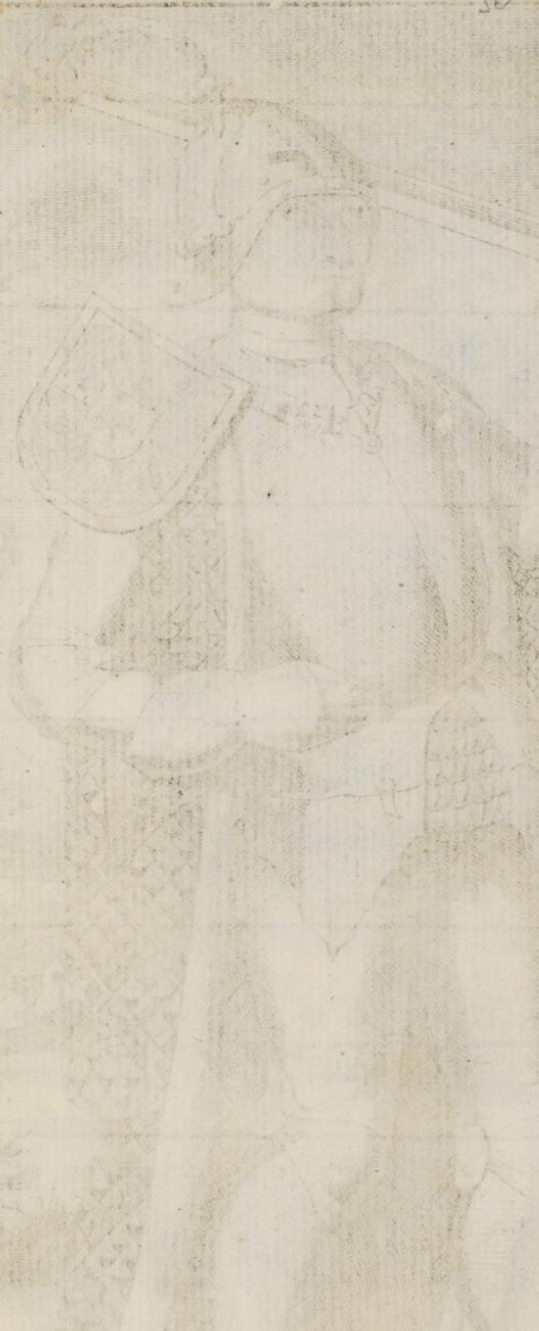
In de maand September des Jaars 1556 vertrok KAREL uit Zeeland, met eene talrijke Vloot, aldaar uitgerust. In *Biskaije* aan land getreden, deedt hij de reize te land na *Piacenza*, in Spanje, op de grenzen van *Portugal*. Hier nam hij zijn verblijf in eene kleine woning, bij het Hieronimiter Klooster van *St. Joost*, volgens zijn eigen ontwerp onlangs gebouwd. Met een jaarlijksch inkoomen van honderdduizend Kroonen, welk hij, bij de Overdragt, voor zich zelve hadt bedongen, sleet aldaar de Vorst zijnen leeftijd met paerdrijden, planten, zomtijds ook met het zamenstellen van Uurwerken en andere Kunsttuigen. Tusschen beide hielt hij zich bezig met godvrugtige oeffeningen, leezen en bidden. Bij wijlen tugtigde hij zijn eigen lichaam met snerpende geesfslagen. In eene vlaag van overdreevene Godsvrugt, om zich te beter tot den dood te bereiden, liet hij bij zijn leeven zijnen eigen uitvaart houden. Niet lang hadt KAREL het genot van zijn afgezonderd leeven. Eene heete Koorts sleepte hem in 't Graf, op den eenentwintigsten September des Jaars 1558.

Zie onze *Vaderlandsche Historieschrijvers*.

Ka

de NYDE.

u door mij zo v
 ullen die mijn v
 en de oodle tijden
 eland heb. Doch m
 u niet zal dat gi v
 ij doen, als gi de
 fik, als gi de v
 , allen de reger
 i ankeren. In d
 re: den Almgere
 vies gi 't god in d
 a." Nu he sijn
 kinde, bedru
 n lmesin en me
 insgestit en in d
 robre herford
 t 't volgen v
 eese Ramon
 r des jaer 15
 Vitor, waar
 hij de v
 van P
 g, hij in
 ren v
 van
 oor
 tijde
 een
 abt
 n. Hij
 geestel
 i d
 n
 or
 in
 v
 n

...Christus...

CAREL van BORGONJE.

Ka
den ro
1. He
Hij w
Reeds
den v
in he
Gem
re d
tege
der
rus
Jon
„ k
„ le
zogr
meng
de,
„ ze
„ H
heid
den
rus e
rijen
straf
sten,
van
voor
zijn
'er 1
in 'e
Eet
Graf
rijen
voort
veelt
van
vog

KAREL, in onze Vaderlandsche Geschiedenissen bekend onder den toenaam van DE STOUTE, was de Zoon van PHILIPS DEN I, Hertog van *Bourgondie*, Graave van *Holland en Zeeland*. Hij wierdt gebooren op den tienden November des Jaars 1433. Reeds in zijne vroege jeugd, bij 's Vaders leeven, terwijl hij den titel van *Graaf van Charolois* voerde, bespeurde men in hem eene sterke oorlogzucht. In den Jaare 1451 waren de Gentenaars tegen Hertog PHILIPS opgestaan. Veel werks maakte deeze, om zijnen Zoon te wederhouden van den optogt tegen de weerspannigen. Wanneer men, ten dien einde, onder andere, voor reden bijbragt, dat men nog geene Wapenrusting voor hem in gereedheid hadt, verklaarde de moedige Jongeling, „liever in zijn Wambuis ten strijde te willen trekken, dan zijnen Vader niet behulpzaam zijn in het beteugelen van de oproerige Gentenaars.” Toen zijne Moeder hem zocht te beweegen om ten Hove te blijven, en zich niet te mengen in de gevaarlijke gevechten, welke hij steeds bijwoonde, was het antwoord „dat het den Landzaaten voordeeliger „zou zijn, hem jong te verliezen, dan naderhand een laffen „Heer aan hem te hebben.” Een blijk van zijne gestrengheid, daarenboven, gaf hij, in den Jaare 1454, bij het houden van eene Hooge Graaflijke Vierschaar te *Zierikzee*. FLORIS en AREND VAN HAAMSTEDÉ, wegens veelerlei geweldenaarigen en onregtvaardige aanmatigingen bij hem aangeklaagd, strafte hij met verbeurdverklaring van goederen, en den lasten, daarenboven, met ballingschap. Als algemeen Landvoogd van zijnen Vader oeffende hij dit gezag. Hij moest hetzelfde, voor eene wijle tijde, in andere handen geeven, van wegen zijne reize, in het straks genoemde jaar, na *Vlaanderen*, om 'er met IZABELLE, Dogter van KAREL, *Hertog van Bourbon*, in 't huwelijk te treden.

Een ongelukkige twist ontstondt 'er, eerlang, tuschen Graaf KAREL en zijnen Vader Hertog PHILIPS. Misnoegen op zijnen Vader, als te veel het oor leenende aan eenen zijner voornaamste Staatsdienaaren, was het voorwendzel, doch, veelligt, zucht na meerdere magt 'er de voornaame grond van. Want hoewel de Hertog aan hem de Algemeene Landvoogdij over de Nederlanden hadt afgestaan, zocht hij, egter,

zijn aanzien nog te vermeerderen, door verscheiden Heerlijkheden aan zich te doen opdraagen. Dus wierdt hij Heer van Gooiland, en bekwam de Heerlijkheden van *Putten*, *Srijzen* en *Arkel*. Een streek lands aan de Maaze, tegen over *Rotterdam*, deedt hij bedijken, en naar de landstreek *Charolois*, in *Bourgondie*, waar van hij Graaf was en den titel voerde, aldus benoemen. Het Land van *de Tonge*, bij *Sommelsdijk*, deedt hij insgelijks droog maaken. Eindelijk wist hij zich ook in 't bezit te stellen van *Asperen*, *Heukelom*, *Voorne*, *Leerdam* en *Schoornewoerd*.

Intusfchen begon de verwijdering tusfchen den Vader en den Zoon allenskens toe te neemen. Zo hoog klom dezelve, dat Hertog PHILIPS, eerlang, bevel gaf om Graaf KAREL in hegtenisfe te neemen; doch hij ontkwam het gevaar. In Holland, alwaar de Graaf zich thans onthieldt, oeffende hij veel gezags. In den Jaare 1462 veranderde hij, te *Dordrecht*, buitenstijds, de Regeering. Het Geregthof in 's *Graavenhage* bragt hij op een anderen voet, door het getal der Raaden, van achtentwintig, op acht te verminderen, en in dezelve niet zo zeer eene adellijke geboorte, als ervarenheid in de Regten te vorderen.

Omtrent deezen tijd raakte Graaf KAREL in twist met Koning LODEWYK DEN XI van *Frankrijk*. Zekere fchikking, door deezen gemaakt, dienende, naar KARELS meening, tot nadeel van zijn Huis, was 'er de oorzaak van: weshalven hij een verbond aanging met de vijanden van LODEWYK; die zulks zo eavel nam, dat hij eenige rappe gasten herwaarts zondt, om den Graaf VAN CHAROLOIS, die zich thans te *Gorichem* onthieldt, te vatten, en voorts gevankelijk na Frankrijk te voeren. Een voorloopig gerugt van den toeleg deedt de uitvoering te niete loopen. KAREL strafte deswegen de Franschen, met eene nederlaage, welke hij, in den Jaare 1465, hun in een gefchaarden Veldslag toebragt. De Luikenaars, met Koning LODEWYK verbonden, ondervonden insgelijks 's Graaven wraake.

In den Jaare 1467 overleedt Hertog PHILIPS. Graaf KAREL was bij het sterven tegenwoordig, en volgde zijnen Vader op in alle deszelfs Heerlijkheden. Het huwelijk, welk hij vervolgens aanging, met MARGARETA VAN YORK, was oorzaak, dat hij niet vroeger dan in de maand Julij des volgenden jaars hier te

Lan-

Lande gehuldigd wierdt. Eerst geschiedde dit in Zeeland, in verscheiden Steden, en vervolgens in 's *Hage*, met groote staatelijkheid. Behalven zesenvijftig Hollandfche Edelen, ware daar bij tegenwoordig de Afgevaardigden der Steden en van verscheiden Noordhollandfche Dorpen. Terftond daar naa vorderde hij, van de Landzaaten, eene Bede, ter goedmaakinge van verschillende uitgaven, in alles bedraagende eene fomme van vijfhonderd tweeëndertigduizend achthonderd Schilden van vijftien stuivers. Naa vervolgens zijnen vijand Koning *LODEWYK* tot vrede genoodzaakt te hebben, begaf hij zich na Zeeland, om 'er den Graaflijken Vierschaar te houden. Drie dagen ter weke zat hij aldaar te regt, en hoorde armen en rijken, zonder onderscheid. Vervolgens hieldt hij ook in 's *Hage* een Graafgeding. Hier tradt hij insgelijks in onderhandeling om de Friezen tot onderwerping te brengen. Doch deezen, moedig op hunne vrijheid, wilden naar geene voorfagen hooren, welke hun op het verlies daar van zouden te staan zijn gekoomen. Hierom besloot de Hertog, sterker door te tasten, en gaf bevel tot het gereed maaken van eene Vloot, om daar mede over Zee te steeken. Doch zijne oorlogen en onderhandelingen met de Koningen van Engeland en Frankrijk, welke midlerwijl, van nieuws, eenen aanvang namen, noodzaakten hem, dien togt te staaken.

Eene hevige opschudding, in den Jaare 1471, te *Zierikzee* voorgevallen, bewoog Hertog *KAREL*, naa het sluiten van een Bestand met Koning *LODEWYK*, eenen keer te doen na Zeeland. Het invoeren van nieuwe Excijnzen hadt aanleiding gegeven tot den oproer. Zo groote buitenspoorigheden waren daar bij voorgevallen, dat wanneer de Hertog tegen het einde van Januarij des Jaars 1473 te *Zierikzee* verwagt wierdt, men deszelfs komst met grooten angst te gemoete zag. Geestlijken en Waereldlijken, in gescheurd gewaat en schreiende, trokken ter poorte uit hem te gemoete, biddende om vergiffenis. De Hertog schonk dezelve, mids men voortaan Bezetting in de Stad toefiet, en hem eene Boete van dertigduizend Guldens betaalde. Van *Zierikzee* vertrok Hertog *KAREL* na *Dordrecht*, alzo hij, om tweespalt in de Stad en de tegenkanting der Gilden, van wegen dezelve tot nog toe niet gehul-

huldigd was. Met veel plegtigheids wierdt thans dit werk verrigt.

Hertog KAREL, altoos op zijne luimen leggende om zijne magt uit te breiden, ontmoette, omtrent deezen tijd, daar toe gelegenheid in de oneenigheden tusschen Hertog ARNOUD *van Gelder* en deszelfs Zoon ADOLF. Meermaalen zocht hij dezelve met elkander te verzoenen, doch telkens zonder vrugt. De Vader behieldt eindelijk de overhand, doch bevondt zich tevens in groote verlegenheid om penningen, ter betougeling van zijne Onderzaaten, welke het met ADOLF gehouden hadden. Om deeze te bekoomen, vervoegde hij zich bij Hertog KAREL, die hem gretig onderstand toezeide, midts het Hertogdom *Gelder* en het Graaffchap *Zutfen* daar voor verpand wierden. De verpanding geschiedde voor eene fomme van driemaalhonderdduizend Rhijsche Guldens. Niet zonder tegenkancing der Landzaaten deedt hij zich, zedert, in de onderscheidene Steden, tot Hertog van *Gelder* en Graaf van *Zutfen* huldigen. Om hem gelukkig te doen slaagen, moesten de Hollandsche Steden haaren Graave manschap leveren, en terwijl hij met zijn Leger te velde lag, van mondbehoefsten voorzien.

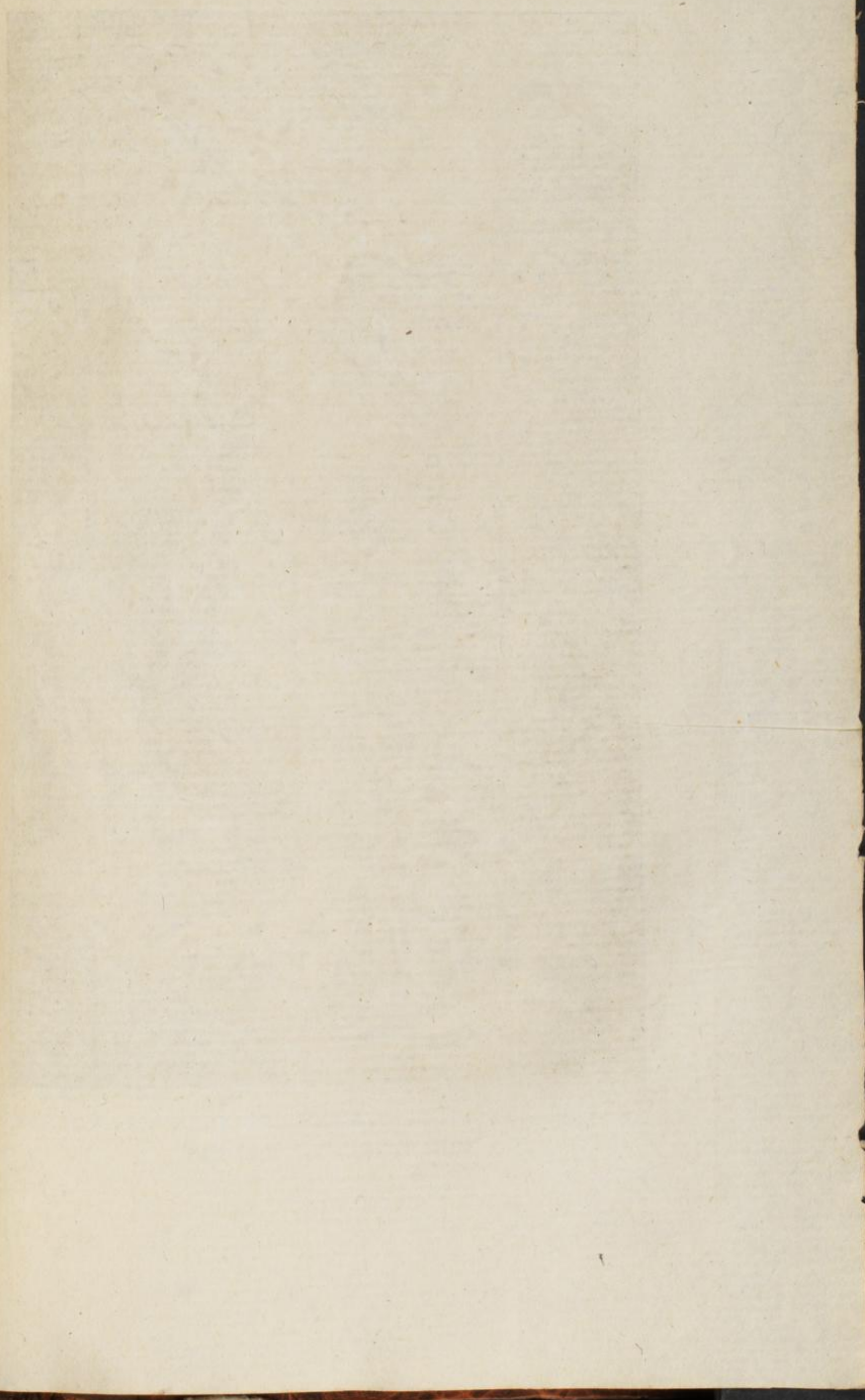
Zo veel magtsvermeerdering deedt Hertog KAREL na een hooger tijtel streeven. Te *Trier* vervoegde hij zich ten dien einde, onder andere, om 'er het Leen van *Gelder* en *Zutfen*, van Keizer FREDERIK DEN III, te koomen verheffen; doch inderdaad, om zich den tijtel en waardigheid van *Koning van Bourgondie* te doen opdraagen. De Keizer toonde zich daar toe genegen. De Koninklijke sieraaden wierden gereed gemaakt en de dag tot de Krooninge bestemd. Doch deeze hadt geen voortgang, uit hoofde van het stil vertrekken des Keizers, misnoegd om Hertog KARELS weigeringe in het huwelijk van zijne Dogter MARIA met 's Keizers Zoon MAXIMILIAAN: de voorwaarde, op welke deeze de Koninklijke Kroon beloofd hadt. Ongaarne zag KAREL zijne Dogter in den echt treden. *Hij wilde Monnik worden*, plagt hij te zeggen, *op den zelfden dag als hij zijne Dogter uittrouwde*.

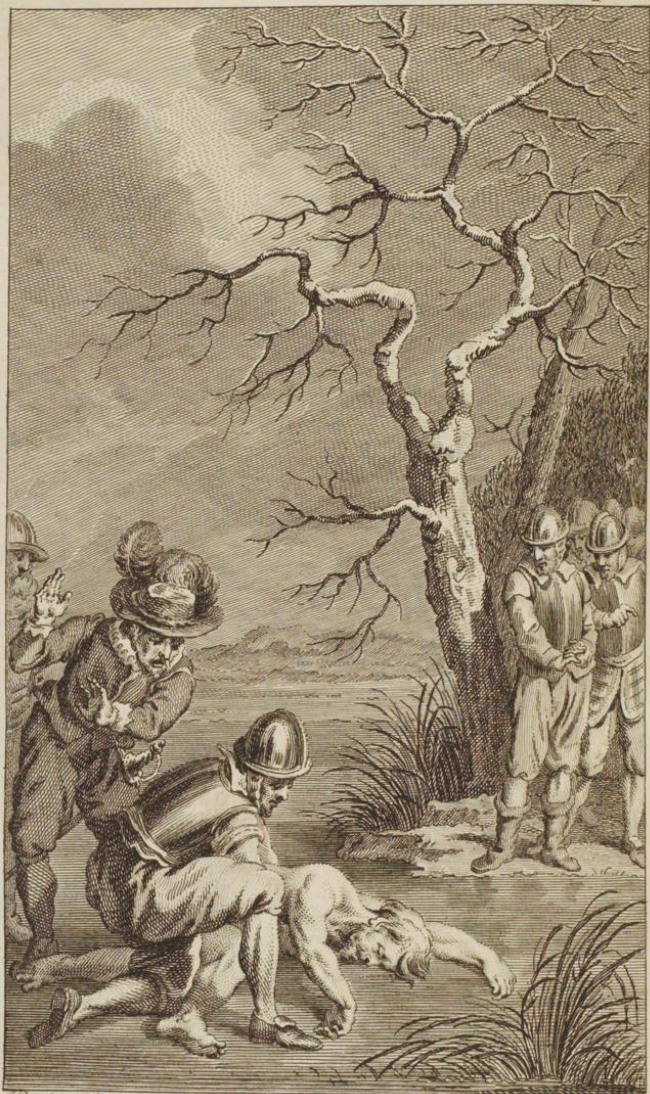
In zijne bejaaging van de Koninklijke waardigheid dus te leur gesteld, zegt, egter, de eierzuchtige Hertog zijne magt
hoe

die werlt
 en rijke
 die heer
 en nu
 en nu
 die heer
 en heer
 geboden
 zich bij die
 als die die
 voor verpant
 : lomme van
 : onder te
 : de onder-
 : van Zee-
 : noemen de
 : een, en te
 : onderhouden

 : want, en een
 : hij, die te den
 : alle in die
 : verhoort die
 : van die van
 : want die die
 : die geest p
 : die die die
 : die verhoort
 : geest en die
 : der Zee-
 : verhoort
 : geest, op

 : die die die
 : die die die
 : die die die

J. G. van der Vliet.

W. J. van der Vliet.

HET LIJK VAN KAREL DEN STOUTEN, GEVONDEN IN EEN MOERAS.
VASTGEVROZEN IN HET IJS.

hoe langs hoe wijder uit te breiden. Langs den Rijnkant deed hij, ten dien einde, zijne Krijgsbenden optrekken. In den Jaare 1474 sloeg hij het beleg voor *Nuis*. Geldgebrek deed hem het bevel afkondigen aan alle Geestelijken, Kloosterlingen, Kerken, Gast- en Godshuizen van Holland, Zeeland en Westfriesland, om de goederen, welke zij zestig jaaren herwaarts bezeeten hadden, in geschrift te stellen: opdat men hen, naar gelange hunner inkomsten, zoude kunnen schatten. Niet zonder zwaare tegenkating, vooral in Holland, en alleen door geweld, wierdt men overgêhaald tot het opbrengen van de afgeperste belastingen. Uit de Steden vertrokken, bovendien, veele Poorters om het beleg der gemelde Stad te helpen voortzetten. De Edelen en Leenmannen moesten den Hertog met manschap ondersteunen, of zulks met geld afkopen. Zwaare Beden moesten, daarenboven, tot het voeren van deeze uitlandsche Oorlogen, door de Landzaaten, worden opgebragt. Ten laatste zette de Hertog zijne Krijgsbedrijven voort heel tot in Zwitserland. Op den vijfden Januarij des Jaars 1476, bij *Nancy*, handgemeen geworden zijnde met de Troepen des Hertogs van *Lotharingen*, vondt hij aldaar het einde van zijn eierzuchtig leeven. Men vondt zijn Lijk, twee dagen naa het gevegt, naakt uitgeschud, op drie plaatzen gewond, en met het aangezigt in een modderpoel, waar in hij gestikt was, vastgevroozen. Ten tijde zijns overlijdens bereikte hij het vierenveertigste jaar zijns ouderdoms. Geene andere kinderen liet hij naa, dan, bij zijne tweede Gemaalinne *IZABELLA VAN BOURBON*, eene Dogter *MARIA*, die hem opvolgde.

*Zie de Schrijvers van onze Vaderland-
sche Historien.*

KAREL VAN EGMOND, Zoon van *ADOLF*, in 's Lands Geschiedenissen vermaard, van wegen het wederspannig gedrag, gehouden tegen zijnen Vader *ARNOUT*, Hertog van *Gelder*, bevondt zich, nevens zijne Zuster *PHILIPPA*, binnen *Nieuw-megen*, toen, in den Jaare 1473, deeze Stad, door *KAREL*

DEN STOUTEN; wierdt ingenomen. Hij bereikte thans geen hooger, dan den ouderdom van vier jaaren. Beiden wierden na *Gend* gevoerd, om aldaar te worden opgevoed. Naa het overlijden van Hertoge KAREL, school hij meestal onder de vleugelen van den Aardshertog MAXIMILIAAN; die hem, bij deszelfs verheffing tot de Roomsche Koninklijke waardigheid, in den Jaare 1486, tot Ridder sloeg. In 't volgende jaar, ondanks zijne jonkheid, verscheen hij reeds in 't Leger van MAXIMILIAAN, en woonde den Veldslag bij, tegen de Franschen; 't geen hem op 't verlies van zijne vrijheid kwam te staan. Hoogst leed deedt dit den Gelderschen, die, al zints eenigen tijd, op hem het oog gehad hadden, als gedoodverfden toekomenden Hertog van hun Gewest, en daarom zich geenzins afkeerig toonden van eene onderhandeling over 't Losgeld. 't Liep aan tot in het einde des Jaars 1491, eer men 't deswege eens konde worden. Thans uit zijne Gevangenis ontslagen, verscheen hij, in de maand Maart van het volgende jaar, op 't onverwagtst, in Gelderland, eerst te *Roermonde*, en vervolgens in de overige Steden. De beleefde bejegening, welke hij allerwege ontmoette, diende hem ten waarborge van de genegenheid der Landzaaten.

Tusfchen Gelderland en Holland heerschte thans eene overërvende vijandschap. KAREL gaf, straks naa zijne aankomst, blijk van zijnen Vaderlandschen geest, door het aanvallen van verscheiden Hollandsche Steden. Van deze bemagtigde hij eerst *Wageningen*, toenmaals aan den Graave van Holland onderhoorig, vervolgens de Stad *Buuren*, een eigendom van den Heere van *Tsifstein*. Het Slot *te Beest*, thans door Saxische Troepen bezet, viel hem insgelijk in handen. Ongelukkige gevolgen, egter, hadt voor KAREL deeze bemagtiging. Hertog ALBREGT hem met overmagt op het lijf vallende, moest hij het Land verlaten, en schuilplaats zoeken bij Hertog RENÉ *van Lotharingen*, welke, zints etlike jaaren, KARELS Zuster PHILIPPA in den echt hadt bezeeten. Niet lang duurde zijne uitlandigheid. Nog vóór het einde des loopenden jaars 1493 hieldt KAREL, te *Grave*, een mondsprek met Keizer MAXIMILIAAN, daar men 't eens wierdt, dat het gefchil over 't Regt op het Hertogdom *Gelder*, waarop KAREL

aan-

aanspraak maakte, aan de beslissinge der Keurvorsten zoude gelaaten worden. Zeer ongunstig voor hem viel deeze regtspraak uit. Zij hieldt in, eene ontzegging van allen Regt, niet slegts aan KAREL, maar zelf aan zijne Voorouderen, alzo de Landen van *Gelder* en *Zutphen*, reeds in den Jaare 1423, met het overlijden van Hertoge REINOUW DEN IV, aan het Keizerrijk vervallen waren.

Om zijn ondersteld Regt te doen gelden, moest dan KAREL, van nieuws, het geweld der Wapenen te baate neemen. Niet ongelukkig slaagde hij hier in. De meeste Steden waren op zijne hand, en dreeven de Oostenrijksche Bezettingen ter poorten uit. *Nieuwkerk*, op de Veluwe, door Saxische Troepen bezet, veroverde hij stormenderhand, in den Jaare 1494, en drie jaaren laater de Stad *Leerdam*, hoewel slegts voor korten tijd. Met wisselenden kans, en met rijzende en daalende woede, duurden de vijandlijkheden, tot in den Jaare 1499, wanneer KAREL met den Aardshertog PHILIPS, als Graave van Holland, een Bestand sloot.

Doch men hadt des geene tijdbepaaling van duurzaamheid gemaakt; en 't verdrag kon, derhalven, naar goedvinden der belanghebbenden verbroken worden. Dit geschiedde, in den Jaare 1504, van de zijde des Aardshertogs; door een Heraut verklaarde hij aan Hertoge KAREL den Oorlog, en vermaande, door Brieven, de Landzaaten tot onderwerping. Wederzijdse vijandspleegingen waren 'er het onmiddelijk gevolg van, eerst te Lande, doch van niet zo veele beduidenisse als die te water voorvielen. Hertog KAREL naamelijk, te *Harderwijk* eene Vloot hebbende doen uitrusten, bemand met zevenhonderd koppen, deedt dezelve, in 't naajaar, oversteeken na Noordholland, met oogmerk om *Edam* of *Monnikendam* te verrassen. In den avond uitgezeild, bevondt zich de Vloot, met het aanbreeken van den dag, voor de laatstgenoemde Stad. Intusschen was de maare des Ontwerps, in tijds, gekoomen ter kennisse der Hollanders; deeze, eene groote menigte Koggen en verscheiden groote Oorlogschepen, in stilte, hebbende in gereedheid gebragt, omsingelden daar mede onverhoeds de Gelderschen, in 't oogenblik als zij tot eene landing toefsel maakten. In 't hevig gevegt, welk thans ontstondt,

stondt, schoot KARELS volk te kort. Met agterlaating van honderddertig gevangenen, en onder gunst eens voordeeligen winds, keerde het na *Harderwijk* te rug.

Slegts een voorospel, egter, was dit van het verlies, welk KAREL in 't volgende jaar leedt. De eene Stad voor en de andere naa viel in handen van de Hollanders. In de raade-loosheid, welke hem beving, zondt hij bode op bode af aan **LODEWYK DEN XII**, Koning van Frankrijk; hij verworf geen Krijgsvolk, 't welk hem meest ontbrak, maar enkel een thans voor hem weinig betekend Verbond van wederzijdsche bescherminge. KAREL vondt zich dus genoodzaakt, zijnen vijand het hoofd in den schoot te leggen; waar in hem PHILIPS te gereeder ontving, alzo hem zijne belangen na Spanje riepen. In hoop- en hulpeloozen stand moet Hertog KAREL zich op dit pas bevonden hebben: dit blijkt uit het gedrag, bij deeze gelegenheid gehouden. Voorzien van een Vrijgeleide, begaf hij zich na de vijandelijke Legerplaats, bij *Roozendaal*, viel PHILIPS te voet, en smeekte om een eerlijken Vrede. Zo diepe vernedering wierdt, door eene vriendlijke behandeling aan de andere zijde, opgebeurd. Men tekende een Bestand voor twee jaaren, onder andere, inhoudende, dat, binnen dat tijdverloop, het geschil over het Regt op het Hertogdom *Gelder* en het Graaffchap *Zutfen*, door goede mannen, zou worden afgedaan. Wijders verbondt zich KAREL om PHILIPS te verzellen op deszelfs reize na Spanje, welks Rijkskroon thans op hem vervallen was. Drieduizend Goudguldens zou hij daar voor tot Reisgeld genieten.

Het Bestand was niet geslooten, of Hertog KAREL volgde PHILIPS na *Antwerpen*. Hier wierden hem de reispenningen ter hand gesteld; doch nauwlijks hadt hij ze ontvangen, of hij stak zich in een vermomd gewaat, verliet heimelijk de Stad, en sloeg, met verhaasten optogt, den weg in na *Gelderland*. Hier was hij thans werkelijk meester van twee deelen des Gewests, het Kwartier van *Roermonde* en het Kwartier van *Nieuwmegen*, de Steden *Tiel* en *Bommel* uitgezonderd. Van het derde gedeelte, het Kwartier van de *Veluwe* en het Graaffchap *Zutfen*, op de Stad van dien naam na, waren nog de Oostenrijkschen in 't bezit. Straks naa zijne

we-

wederkomst maakte KAREL hun de eene Stad naa de andere afhandig. Dit maakte voor hun de Geldersche magt geducht, en nog meer de aankomst van tweeduizend Fransche Knegten en vierhonderd Ruiters, door Koning LODEWYK DEN XII, Hertoge KAREL ter hulpe toegezonden.

Doch deeze, hoewel rijk in gewapende manschap, was arm in middelen ter befoldinge. Zijne Troepen, bij mangel van betaalinge, sloegen aan het morren; om 't welk te stillen, de Hertog hun verlof schonk tot het doen van eenen inval in Brabant en Holland, als twee Gewesten, daar rijklijk buit was te behaalen. *Bodegrave*, *Muiden* nevens deszelfs Slot en *Weesp* vielen den berooiden hoop in handen. In eigen persoon bevondt zich Hertog KAREL in de laatstgenoemde Stad, en eischte van daar, door eenen Priester, *Amsterdam* op. Op een weigerend antwoord, naderde hij eene Sterkte, door de Stedelingen aan den Muiderdijk opgeworpen; doch moest, niet zonder zijns levens gevaar te hebben geloopen, afwijken. Zedert waagde hij eene tweede pooging op *Amsterdam*, doch die even ongelukkig slaagde, en hem bewoog, den hertred te neemen na Gelderland.

Naa zijnen arogt uit Holland bleef Hertog KAREL nog meester van de Stad *Weesp* en 't Slot te *Muiden*. Hij ontruimde dezelve, zints het sluiten van den Kamerijkschen Vrede, in den Jaare 1508, tot welken hij met weerzin de toestemming hadt gegeven, en dien hij, hoewel plegtiglijk door hem bezwooren, wederom verbrak, bij 't eerste vinden van eenig voorwendzel. Dit greep hij aan uit het schatten der Oostenrijkschen van den *Bommelerwaard*, 't welk hij waande met het Vredeverbond te strijden, en hem de vijandlijkheden van nieuws deedt beginnen.

Een nieuwen vijand kreeg Hertog KAREL, ten deezen tijde, om handen, in den Bisfchop van *Utrecht*, ter zaake van de Sloten te *Renoï* en in de *Kuindert*; beiden waanden daar op regt te hebben. Om zijnen eisch te doen gelden, aanvaardde hij het aanbod van tweeduizend Knegten, door den Koning van *Deenemarken* afgedankt, om in zijnen dienst te willen overgaan. Op 's Hertogs bevel, deden zij eenen aanslag op *Kampen*, eene Stigtsche Stad; doch aldaar het hoofd

ge-

geflooten hebbende, viel straks daar op de Hertog in *Overysfel*, alwaar hij eenige Plaatzten bemagtigde, welke de Bisfchop, gefterkt met een aanzienlijk Leger, hem spoedig wederom ontnam. Eene wapenschorzing, tegen het einde des Jaars 1510 getroffen, staakte, voor eene poos, de wederzijdfe vijandlijkheden. Doch deeze stillstand was van geen langen duur. De Stad *Utrecht*, die met haaren Bisfchop over hoop lag, wierdt voor eene verrasfende bemagtiging behoed door eenige Geldersche Knegten; een dienst, bij die van de Stad zo hoog gewaardeerd, dat ze Hertog KAREL voor Befchermer, en vervolgens Bezetting van hem aannamen. Van *Jutfaas*, alwaar hij insgelijks enig volk hadt leggen, deedt hij den Hollanderen merkelyken overlast. In eigen perfoot trok hij, in 't laatst van het Jaar 1512, aan 't hoofd van elfhonderd man, over *Utrecht na Amsterdam*, flak den brand in de Voorftad buiten de *St. Antonis Poort*, en vernielde ruim twintig Schepen, in de Oude Waal, die 'er Winterlaag hielden. Van daar keerde hij te rug na *Utrecht*. De Heer VAN WASSENAAR, hem zoekende te verdrijven, wierdt geflagen, voorts gevangen genomen, na *Hattem* gevoerd, en, op 's Hertogen bevel, in een yzeren kooi opgeflooten. Grooten voorfpoed, wil men, zou hij, ten deezen tijde, op de Oostenrijkschen hebben kunnen behaalen, indien hij twee maanden foldij, voor tweeduizend Ruiters en zesduizend Knegten, hadde kunnen bij een brengen. Geldgebrek kwelde insgelijks de Landvoogdesfe MARGARETHA. Gereeder, dan anderzins zou gebeurd zijn, wierden ze het hierom eens aangaande een Befland; het wierdt getroffen in de maand Augustus des Jaars 1513, en moest vier jaaren duuren. Zijne bemagtiging van *Arnhem*, kort te vooren gebeurd, feldte hem in 't bezit van 't grootfte gedeelte van Gelderland.

De oorlogzieke Hertog, thans binnenslands niets om handen hebbende, zocht straks elders gelegenheid tot Krijgsbemoetijngen. Zijn Verbond met Frankrijk kwam hem hier toe te baate. Ter hulpe van LODEWYK DEN XII, Koning diens Rijks, zondt hij, nog in het zelfde jaar, zesduizend man na *Italie*, om tegen den Paus, den Keizer en de Zwitzers op te trekken. Nader bij gelegen werk verzadigde spoedig zijnen

Krijgs-

Krijgslust. EDZARD, Graaf van Oostfriesland, en de Hertog van Saxon, betwistten elkander het gebied over *Groningen*. Om zich te sterken, vervoegde zich de Graaf, in persoon, bij Hertog KAREL, die hem zijne hulp beloofde, en, naar men wil, omtrent deezen tijd, in sfilte eene reize na Frankrijk deedt, om den Koning in 's Graaven belangen over te haalen. Hulpbetooning aan den Oostfries was, intusfchen, loutere voorgeeving, doch het waare oogmerk van den eerzuchtigen Hertog, zijn gebied over *Friesland* en *Groningen* uit te breiden. De Stad *Groningen* was thans belegerd door de Saxifchen. Van wegen de geringe magt van Graave EDZARD, aan dien kant niets kwaads hebbende te dugten, deedt hij, ter bereikinge van zijn oogmerk, den Groningers voorflaan, dat 'er geen middel voor hun was om van de Saxifchen verlost te worden, 't en zij ze hem voor Heer aannamen. Zo ze dit weigerden, zou hij zijn volk terfcond doen aftrekken. Zijn list gelukte. De plegtige huldiging, in den persoon eens Afgevaardigde, volgde kort daar op. Uitgelokt door eenige misnoegde Friezen, zondt KAREL, omtrent deezen tijd, eenige wel bemande Schepen, van *Harderwijk*, na de Friefche kusten. De Troepen, met kleinen tegenstand, aan land getreden, bemagtigden *Sneek*, *Bolswerd*, *Sloten* en eenige andere Plaatzen.

Geduurende dit alles, was Hertog KAREL, ter hulpe van FRANÇOIS DEN I, Koning van Frankrijk, na Italie getrokken, aan 't hoofd, meent men, van tweeëntwintigduizend Knegten. Een valsch gerugt, alsof de Oostenrijkers het Bestand, in den Jaare 1513, tusschen de Landvoogdesse MARGARETA en Hertog KAREL geslooten, geschonden hadden, deedt hem den optogt niet verder dan tot in Frankrijk voortzetten. Hier door hadt hij geen deel aan de overwinninge, welke de Franschen vervolgens behaalden. De spijt daar over deedt hem in eene gevaarlijke krankte vallen. Hij verzette dit leed eenigzins, door eenige voordoeleu op de Hollanders behaald, met naame door de bemagtiging van de Stad *Nieuwpoort*, in den Jaare 1516; als mede het inneemen van eenige Friefche Plaatzen.

Dit alles gebeurde, ondanks de Verbonden van Bestand, van tijd tot tijd, met KAREL DEN V geslooten, doch die telkens

kens

kens bijkans zo spoedig gefchonden wierden, als zij waren aangegaan. Geene opening zag Hertog KAREL, of hij ftak 'er zich in, om zijnen Krijgslust te boeten, of zijna aanzien te vermeerderen. Eenige onlusten, in *Overysfel* gereezen, nam hij te baate, om zich den Zwollenaaren als Befchermer aan te bieden, en alzo voet in die Stad te bekoomen. Van een gefchil, tusfchen de Stad *Utrecht* en haaren Bifchop ontftaan, bediende hij zich, om Troepen daar binnen te brengen, kwanswijze om de Burgerij te ondersteunen, doch verder ook met oogmerk om zo veel te nader aan Holland te zijn; welk Gewest hij, al eenigen tijd geleeden, vermond doorreisde hadt, om de gelegenheid der Grensplaatzten te befpieden. Bij verrasping maakten hem de Hollanders *Utrecht* af handig, en verijdelden alzo zijnen toeleg op eenen inval op hunnen bodem.

Een Verbond van Vrede, kort daar naa met Keizer KAREL geflooten, scheen den Hertoge eenige rust te belooven. Met kleine tusfchenpoozen van wederwerk nam hij dezelve tot in den Jaare 1536; toen ftak hij zich in de Groninger onlusten: 't welk voor hem ten gevolge hadt het verlies dier Stad. Een Verbond, eerlang met den Franschen Koning geflooten, strijdig met de verbintenisfe, onlangs met Keizer KAREL aangegaan, wikkelde hem, van nieuws, met deezen in den Oorlog; van welken, egter, een nieuw Verdrag haast een einde maakte. Naauwlijks was dit geflooten, of Hertog KAREL schondt het, door zijnen befaamden toeleg op *Enkhuizen*, ten behoeve van den Franschen Koning. In den Zomer namelijk des Jaars 1537 begaf hij zich, verzeld van zevenhonderd man, na *Hardevijk*. Hier de poorten geflooten hebbende, deedt hij, bij openbaaren tromslag, drie dagen lang, elk, die lust hadt, onder belofte van handgeld, tot den dienst des Konings van Frankrijk uitnodigen. In den avond van den drieëntwintigften van de maand Junij deedt hij zijn volk, op vijf Schepen, in Zee steeken; 's anderendaags morgens ten drie ure kwamen ze voor *Enkhuizen* ten anker. Twee Schepen, na 't Pakhoofd vooruit gezonden, tot het doen van eene landing, raakten aan den grond. Thans kwam een Burger van *Enkhuizen*, ERIK genaamd, op 't Havenhoofd. Op 't gezigt der Schepen, en zijne vraage aan de geenen, welke hij beroepen konde, wat ze bragten, was het antwoord: *Mout*,

voor *Jan Groot Albert*. Na 't huis van deezen, die zijn Schoonvader was, vliegt straks *ERIK*; en op zijne vraage, of hij Mout verwachtte, neen tot antwoord bekoomen hebbende, vat hij straks vermoeden van verraad. Anderen voedden thans insgelijks dien agterdocht. Terstond loopt de Burgerij te wapen, en met zo veel gedruis na den Buitenkant, dat de Gelderschen, van schrik bevangen, de ankers kapten, en de ruime Zee koozen. De ankers, zedert door die van *Enkhuizen* opgehaald, wierden, ter gedagtenisse, aan den Eugelschen of Zuidertoren gehangen. Tot heden toe zijn ze aldaar te zien. De Hertog, zich die mislukkinge schaamende, zegt, zedert, den toeleg te bewimpelen; hij schreef aan de Reegeering van *Amsterdam*, dat de Schepen door hem waren uitgezonden, om den ouden Kardinaal VAN BOURBON, zijnen bloedverwant, die hem een bezoek beloofd hadt, aan de Zeegaten op te wagten; en dat zijne Schepen, alleen door stilte en tegenwind, onder *Enkhuizen* vervallen waren.

's Hertogs laatste bedrijf was een geschil met zijne eigen Steden. Bij zijne Echtgenoot, *ELIZABETH*, Hertoginne van *Lunenburg*, met welke hij, in 't begin van 't Jaar 1519, in 't huwelijk was getreden, hadt hij geene kinderen verwekt. Hoogbejaard, en bedocht dat naa zijn overlijden zijne Heerlijkheden zouden komen aan 't Huis van Oostenrijk, beriep hij, in den Jaare 1537, 's Lands Staaten, en droeg dezelve den Koning van Frankrijk als hunnen toekoomenden Heer voor. Doch men hadt hier geene ooren na. De twist, welke daar op volgde, liep zo hoog, dat de Burgers van verscheiden Steden 's Hertogs Kasteelen om verre haalden, en deeze, met vierduizend Knechten, de Veluwe afliep. Men trof eindelijk een Verdrag, geheel naar den zin der Staaten, en zo grievende voor den Hertog, dat hij, van enkelen spijt, in eene ziekte viel, die, op den laatsten Junij des Jaars 1538, te *Arnhem*, een einde aan zijn leeven maakte.

Zie *PONTANUS*, *Geld. Geschied.*

KARON, (NOËL VAN) *Heer van Schoonewal*, man van aanzienlijke geboorte en veel gezags in *Vlaanderen*, wierdt, gedurende de Spaansche onlusten, tot verscheiden gewigtige Staatsbedrijven te werk gesteld. Bij de onderhandelingen zo ten Franschen als ten Engelschen Hove, over den opdracht van de Opperheerschappij over de Nederlanden, eerst aan Koning HENRIK DEN IV, en daar naa aan Koninginne ELIZABETH, bekleedde hij telkens den post van Mede-Afgevaardigde van wegen de Algemeene Staaten. Zedert wierdt hij aangesteld, in den Jaare 1590, tot der Staaten gewoonlijken Afgezant aan het Hof te *Londen*. Zints den dood der Koninginne en de komst van Koning JAKOB DEN I tot den thron, bekleedden de Staaten KARON, welke dus lang geen hooger tijtel dan dien van *Agent* gevoerd hadt, met dien van *Ambassadeur*. Ondanks de tegenkanting van Spanje, erkende hem de Engelsche Koning in die hoedanigheid. Een gewigtigen dienst betoonde KARON, te gader met den Advokaat VAN OLDENBARNEVELD, aan den Staat, door de ontruiming van *Brielle*, *Vlissingen* en *Rammekens* van Engelsch Krijgsvolk te bewerken. Bekend is de Verpanding deezer Plaatzten aan het Hof van Engeland. De Heer VAN SCHOONEWAL overleedt in de maand December des Jaars 1624.

KASTELEINY. Deezen naam voert een tamelijk groot Gebouw in 's *Graavenhage*, doch van weinig aanzien; het staat tusfchen de Agterpoort en de Binnenpoort van het Hof. Het veelvuldig gewag daar van vordert, dat wij, ten algemeenen narigte, hetzelfde kortelijk beschrijven. Vooreerst verftrekt zij tot eene bewaarplaatze voor de zulken, die, van buiten den *Hage* ingekomen, volgens bevel van 't Hof, om schulden bekommerd worden; ook voor hun, die door een van de beide Geregthoven tot het uitvoeren van eenige daad veroordeeld zijn. Voorts worden de zodanigen, die door den Fiskaal, of deszelfs Substituut, op vermoeden van eenige misdaad te hebben begaan, gevat zijn, voor eenen tijd in de Kasteleinj bewaard; tot dat zij ontlagen, of op eene meer verzeekerde plaats in bewaaring gebragt worden. Daarenboven worden in dit huis gehouden de Verkoopingen van alle Goederen, die, ten overstaan van Gemagtigden uit de Geregthoven, geveild worden.

Het

Het opzigt over de Kasteleiniij staat aan eenen Kastelein, die door het Hof wordt aangefeld, althans van hetzelfde de goedkeuring moet ontvangen.

Zie DE RIEMER, *Beschr. van 's Graafvenhage.*

KATENDRECHT, OF KATTENDRECHT, een gehugt, of Dorp, zonder Kerk, tegen over *Rotterdam*, aan de Nieuwe Maaze, tusfchen *Charlots* en *Tselmuiden*. Men telt aldaar ongeveer vijftig huizen. De gewoone overtocht van *Rotterdam* derwaarts, met Pontfchuiten, maakt het hier zeer leevendig. Van het Tolhuis te *Katendrecht* rijdt, bij Zomertijd, elken morgen een Postwagen na *Antwerpen*, gelijk 'er ook, ieder avond, de Postwagen van die Stad aankoomt. In het Kerkelijke behoort het gehugt onder *Charlots*; doch de Ambagtsheerlijkheid behoort, zo niet geheel, immers voor een goed gedeelte aan de Stad *Rotterdam*.

KATWOUDE, een bijzondere Ban en Polder, met eene Bedijking, gelegen tusfchen de Steden *Edam* en *Monnikendam*. De uitgebreidheid wordt begroot op zevenhonderdendrie Morgens zevenentwintig en eene halve Roede Lands. Voormaals was de Polder een eigendom van JAN VAN HENEGOUWEN, Broeder van Graave WILLEM DEN GOEDEN; hij verkogt dien aan bijzondere perfoonen, met het regt aan deeze en hunne naakoomelingen, om Heemraaden en Schepenen te mogen verkiezen. Vier Buurten telt men in deezen Ban, de *Hoogedijk*, *Laagedijk*, *de Zedde* en *Katham*, doch allen zonder Kerk. Van zevennegentig Huizen, welke 'er voor anderhalve Eeuw stonden, was, in den Jaare 1749, hun getal op achtendertig gedund. Het Rechtsgebied behoort deels aan de Regeering van *Edam*, deels aan dertien eigen Vroedschappen, die jaarlijks, uit hun midden, twee Burgemeesters en vijf Schepenen verkiezen. De Hoofdofficier van *Monnikendam* is Baljuw van *Katwoude*.

KEIZER, (NANNING) in den Jaare 1650, den post van Pensionaris van de Stad *Hoorn* waarneemende, was een der zes Staatsleden, welke, door Prins WILLEM DEN II, in hegenisfe genomen, voorts na de Staatsgevangenis *Loevestein* wierden overgevoerd. De vijf overige waren JAKOB DE WITT, de Vader der twee beroemde broederen CORNELIS EN JAN DE WITT, Oud-Burgemeester van *Dordrecht*, en Afgevaardigde in de Gekommitteerde Raaden; JAN DE WAAL, Burgemeester, en ALBERT RUIJ, Pensionaris van *Haarlem*; JAN DUIST VAN VOORHOUT, Burgemeester van *Delft*, Lid van het Kollegie van Gekommitteerde Raaden; en NIKOLAAS STELLINGWERF, Pensionaris van *Medemblik*. Genoeg is het voorval der opmerkinge waardig, dat wij den toedragt hier mededeelen.

't Was op Saterdag, den dertigften van Julij, dat zijne Hoogheid Prins WILLEM DE II, 'smorgens ten acht uure, aan NANNING KEIZER, nevens de andere gemelden, ieder afzonderlijk eene boodschap zondt, inhoudende 's Prinzen begeerte, eer zij na de Vergadering van Holland gingen, hem vooraf over eene zaak te spreken. In de Vorstelijke Zijkkamer, de een naa den anderen, verfcheenen zijnde, wierden ze fraks, door eenen Kamerdienaar, na afzonderlijke vertrekken van het Hof geleid, en voorts, door den Lieutenant Kolonel van 's Prinzen Lijfwagt, op diens naam en bevel in hegenisfe genomen. Elk van hun bekwam tot oppassers eene Wagt van drie Soldaaten. DE WITT EN STELLINGWERF hadden den Prinse bijzondere redenen tot misnoegen gegeven. Op KEIZER en de drie overigen was zijne Hoogheid gestoord, om de ongelukkig geslaagde Bezending na de Steden, van welke zij ter hooge Vergaderinge waren afgevaardigd.

Terstond naa dit bedrijf, zondt zijne Hoogheid daar van berigt, zo aan Hun Edele Groot Mogende, als aan de Algemeene Staaten. Tot 's anderendaags avond zaten de Heeren in 's *Hage* opgeslooten. Thans deedt hen de Prins, onder een sterk geleide van Ruiters en Voetknechten, vervoeren na het Slot *Loevestein*, alwaar elk hunner een afzonderlijk vertrek ter gevangenisfe wierdt aangewezen. Niet lang, egter, duurde hunne opsluiting. Naa 's Prinzen mislukten aanslag op *Amsterdam*, wierden alle de Heeren, op bevel van zijne Hoogheid, uit den Staatskerker

ont-

ontslagen, mids zij, voortaan, zich moesten onthouden van 't waarneemen der posten, welke zij dus lang bekleed hadden. Nogthans bleef KEIZER niet lang buiten bediening. Straks naa zijne wederkomst te *Hoorn*, verkoos hem de Admiraliteit in het Noorderkwartier tot haaren Raad en Advokaat Fiskaal. Ook bleek het, eerlang, dat alleen om den Prinse genoegten te geeven, de Regeering der Stad in 's Mans afzetting hadt bewilligd. Want zijne Hoogheid, kort daar naa, overleeden zijnde, herstelde dezelve den Heer KEIZER in zijnen voorigen post, en deedt hem, als haaren Pensionaris, den eersten Dagvaart van Holland, naa dat sterfgeval, bijwoonen. Volgens besluit van Hun Ed. Gr. Mogende, op voordragt van Gemagtigden genomen, wierdt vervolgens het aantasten van KEIZER en de vijf overige Heeren, verklaard voor een *toeleg* (attentat) *op de vrijheid, hoogheid en souvereiniteit der Provincie van Holland, regelrecht strijdende met alle wetten, regten en privilegien van dezelve*. Wijders zondt *Hoorn*, zo wel als de vier andere Steden, eene Verklaring aan de Staaten van Holland, waar bij KEIZER, gelijk ook de overige geweene Gevangenen, erkend wierdt voor *een getrouw liefhebber des Vaderlands, die in allen deele aan de inzigten zijner Stad en Regeeringe voldaan hadt*. De Heer KEIZER, zedert tot de Burgemeesterlijke waardigheid verheven, wierdt, in den Jaare 1652, benoemd tot Buitengewoon' Afgevaardigde aan het Hof van *Deenemarke*. Hij vertrok derwaarts in de maand Augustus diens jaars. Zijn last hieldt in, van den Koning diens Rijks een onderstand in Schepen te vorderen, tegen de Engelschen, uit kragt eens Verdrags van den Jaare 1649. Eer de Koning hier in volkomen toestemde, bewoog de Staat-sche Gezant zijne Majesteit, tweeëntwintig Engelsche Schepen, met Scheeps- en Krijgsbehoefsten gelaaden, aan te houden in de Zond, mids de Staaten instonden voor het nadeel, welk 'er hem, van de zijde van Engeland, door mogt wedervaaren. Voorts sloot de Heer KEIZER een Verbond met den Deenschen Vorst, waar bij deeze zich verpligte, aan de Engelsche Oorlogschepen of gewapende Koopvaardij-schepen de vaart door de Zond te verbieden; als mede, dat de Koning en de Algemeene Staaten elkander zouden instaan voor alle schade, welke hun,

uit hoofde van den tegenwoordigen Oorlog, zou worden aangedaan. De Heer KEIZER vertoefde te *Kopenhagen* tot in de maand October des Jaars 1653. Met voortduurenden lof volhardde hij in het bekleeden van zijne aanzienlijke Reegeringsposten, tot op zijnen dood; van welken de juiste tijd ons niet is gebleeken.

Zie AITZEMA en WAGENAAR.

KEMPENLAND, (*Het Kwartier van*) in *Staats Brabant*, grenst ten Noorden aan dat van *Oosterwijk*, ten Oosten aan dat van *Peelland*, ten Zuiden aan het Prinsdom *Luik*, en ten Westen gedeeltelijk aan *Oosterwisch Brabant* en 't Kwartier van *Oostenrijk*. Op ongeveer zes uren gaans wordt zo wel de breedte als de lengte deezes Kwartiers begroot. Volgens de lijsten, daar van voorhanden, zoude het getal der Huizen bedraagen eenenvijftighonderd en zesenvijftig. Van ouds voerde de geheele Landstreek, waar van slegts een gedeelte Staatsch is, den naam van *Taxandria*. *Tesfenderlo*, de naam eens Dorps, bij *Diest* aan den *Demer*, zou daar van een overblijfsel zijn. *Kempenland*, in 't Latijn *Campinia*, zou van de Kimbren den oorsprong ontleend hebben. *Eindhoven* is de eenige Stad, welke in dit Kwartier legt. Dorpen vindt men 'er vierendertig in getal.

KEDICHEM, of, volgens de uitspraak der Opgezeetenen, *Kee-kum*, eene Heerlijkheid en Dorp in het *Land van Arkel*, stootende ten Zuiden en Oosten aan den *Lingendijk*, ten Westen aan *Rietveld* en ten Oosten aan *Oosterwijk*. Te gader met de laatstgenoemde Heerlijkheid, begroot men de uitgestrektheid op duizendvijfennegentig Morgens en honderdvijftig Roeden Lands. Het getal der Huizen bedraagt ruim dertig. Geen ongevallig voorkoomen heeft het Dorp, zijnde voorzien van een Kruiskerk, met een spits Torentje. Volgens zommigen zou reeds in den Jaare 1000 het Kerkgebouw door Heer FOP VAN ARKEL gesticht zijn, en ook het Dorp aan hem den oorsprong verschuldigd weezen. Eertijds in gemeenschap met *Oosterwijk* gestaan hebbende, heeft *Kedichem*, al zedert het Jaar 1604, zijnen eigen Leeraar.

KENEN-

KENENBURG, een oud en zeer aanzienlijk Slot, in *Delfland*, recht tegenover de Kerk van het Dorp *Schipluiden*, aan den Rijdweg en Trekvaart van *Delft* na *Vlaardingen* en *Maaslandsluis*. Door eene fraaie Poort, staande aan den weg, treedt men op een ruim Voorhof. Zeer staatelijk legt daar agter het Kasteel, in zijne wijde Gragten beslooten. Het pronkt met een zwaaren vierkantigen Toren van een kunstig maakzel, met een kloeken spitz en een wel uitgewerkten Hangtoren op ieder der vier hoeken. De hoogte deezer Toren is oorzaak, dat het Slot op een tamelijk verren afstand kan gezien worden. Aan de agterzijde van 't gebouw staat nog een laager agtkantige Toren. Ruime Singels, Laanen en Boomgaarten, gepaard met de gerieflijke legging, maaken het verblijf hier zeer aangenaam. Van vroege herkomst is dit Kasteel. Reeds vóór 't midden der Elfde Eeuwe was het een twistappel tusfchen Keizer HENDRIK DEN III en DIRK DEN IV, Graaf van Holland. Omtrent den aanvang der Vijftiende Eeuwe, meent men, zou het tegenwoordige gebouw gefigt zijn. Verscheiden aanzienlijke Geslagten zijn, van tijd tot tijd, daar van bezitters geweest.

Zie BLEISWYK, *Befchr. van Delft*.

KENNEMERLAND, een voornaam gedeelte van Holland, meerendeels in 't Noorderkwartier, en voor een klein gedeelte in Zuidholland gelegen, verdient, om deszelfs vermaardheid, een naauwkeurig verflag. Volgens de waarschijnlijkste gissing ontleent het zijnen naam van de Beek of den Stroom *Kinhem*, waar voor men thans de *Zaan* heeft te houden. Het beloop der Gefchiedenisfen geeft grond om te denken, dat, van ouds, deeze landftreek, onder den naam van *Kinnem* of *Chinchejm*, wordt aangeduid. De tegenwoordige grensfcheidingen van *Kennemerland* vinden wij aldus bepaald. Ten Westen grenst het aan de Noord Zee. Ten Noorden strekt het tot aan *Kalansoog*. De Oostlijke grensfcheidingen zijn *Westfriesland* en *Waterland*, als mede *Amstelland*. Ten Zuiden, eindelijk, paalt het aan *Rhijnland*. Het dorp *Aalsmeer*, ten Oos-

ten van het Haarlemmermeir, is dus aan dien kant de uiterste grenspaal; en ten Westen van dat Meir, het Dorp *Hillegom*. In 't algemeen mag deeze als de nauwkeurigste grensbepaling worden aangemerkt. Van onderscheiden aart is de grondgesteldheid van *Kennemerland*: hier zand- en duinagtig, elders voorzien van voortreffelijke en vrugtbare Weilanden. Zeer Waterrijk is deeze Landfreete. Behalven eene menigte Binnenwateren, Vaarten en Meirtjes, ontmoet men 'er het *Lange Meir* en het *Uitgeester Meir*; voorts de Rivieren of loopende Wateren de *Zaan*, het *T* en het *Spaarne*. De bijzondere verdelingen van deeze Landfreete zijn, het Hoog-Baljuwschap van *Kennemerland*, het Baljuwschap van *Brederode*, het Baljuwschap van *Blois* en *Wijk*, het Baljuwschap van de *Nieuwburggen*, en het Baljuwschap van de *Egmonden*. Aangaande de Regeering van *Kennemerland*; dezelve bestaat uit een Hoog-Baljuw en zeven Leenmannen, welken een Sekretaris is toegevoegd. Voorts heeft men 'er een Stedehouder, Bode en Deurwaarder. De aanstelling van den Hoog-Baljuw geschiedt door den Stadhouder; die ook, uit een dubbel getal, door Baljuw en Leenmannen benoemd, de verkiezing van de laatstgenoemden doet. Jaar om jaar moeten 'er vier en drie Leenmannen afgaan en verkoozen worden. De Vierschaar van Baljuw en Leenmannen van *Kennemerland* wordt gehouden op het Stadhuis, of ook wel op het zo genaamde Prinzenhof, te *Haarlem*, gewoonlijk op elken laatsten Vrijdag van ieder Maand. Onder *Kennemerland* behooren de volgende Dorpen en Heerlijkheden: *Akerfroot* met de *Woude*, *Uitgeest* en *Marken-binnen*, *Limmen*, *Heiloo* en *Oesdom*, *Heemskerk*, *Kastricum*, *Groet*, *Wormer* en Oostzijde van *Knollendam*, *Jisp*, Oostzaanen met de Oostzijde van *Zaandam* tot aan de Groote Sluis, *Aalsmeer*, *Spaarendam*, *Heemstede*, *Bennenbroek*, *Berkenrode*, *Slooten*, *Slooterdijk*, *Osdorp*, de *Geer* en *Vrije Ambagten*, *Nieuwerkerk*, *Zuidschalkwyk* en *Vijf Huizen*, *Rietwijk* en *Rietwijker-Oort*, *Schooter-Vlieland*, *Schooterbosch*, *Hoogerwoerd* en *Zaanen*. Op de bijzondere Artikelen worden alle deeze onderscheidenlijk beschreeven.

Zie LAMS *Handvesten van Kennemerland*.

KEPPEL, eene Heerlijkheid, in Gelderland, in 't Kwartier van *Zutfen*. Voor een gedeelte legt dezelve op een Eilandje, in den Ouden Ysfel, een klein uur gaans boven *Doesburg*. Zeer uitsteekende zijn de Voorregten deezer Heerlijkheid. Onder dezelve behooren verscheiden Vikarijen, uit welker inkomsten Jongelingen worden opgeleid tot den predikdienst onder de Hervormden. De Heer der Heerlijkheid heeft de groote en kleine jagt op de Veluwe, eene wijduitgestrekte Visfcherij in den Ysfel, en voorts het regt tot het aanstellen van de Predikanten te *Keppel-binnen*, *Oud-Keppel* en *Hummelo*. Het Slot of Huis te *Keppel* is een oud en deftig gebouw, pronkende van boven met drie fraaie Torens. De ingang van 't gebouw is eene aanzienlijke Voorpoort. De Singel om het Huis, bezet met hoog op gaande geboomte, wordt bespoeld van den Ysfel. Een weinig boven het Huis verdeelt zich deeze Rivier in twee armen: een van dezelve brengt een Koornmolen aan den gang; over den anderen legt een Brug, bij welken de doorvaarende Schepen eenen tol moeten betaalen, ten behoeve van de Heerlijkheid. In den Jaare 1672 onthieldt zich de Koning van Frankrijk op dit Slot. De Staatsche Gezanten kwamen zijner Majesteit aldaar voorflagen van Vrede doen. Veel leedt het, in dat jaar, door de plonderingen der Franschen en Munsterschen. — *Keppel-binnen*, of *Laag-Keppel*, hoewel een eigen Leeraar hebbende, is een Dorpje van weinig aanzien. Naar men wil, zou het, in vroegere tijden, Stads Geregtigheden gehad hebben.

KESSEL, (JAN VAN) gebooren te *Amsterdam*, in den Jaare 1648, was een der vermaardste Kunstfchilders zijner eeuw. Natuurlijk en uitvoerig wist hij de voorwerpen naa te bootzen: hofsteden, boerenwoningen, Steenovens en diergelijke. Inzonderheid wordt de sterkte zijner kunst gezegd bestaan te hebben in het afbeelden van het Winterfaïfoen. Om te meer naauwkeurigheds te geeven aan zijne tafereelen, tekende hij, eer hij aan 't sehilderen ging, dezelve naar 't leeven. VAN KESSEL overleedt in den ouderdom van vijftig jaaren.

Zie HOUBRAKEN.

KEYZER, (HENDRIK DE) vermaard door zijne bedreevenheid in de Bouw- en Beeldhoukunde, wierdt gebooren te *Utrecht*, op den vijftienden Maj des Jaars 1565. Van Moeders zijde was hij afkomstig uit het aloud geslagt van NYKERKEN. Onder het opzigt van den vermaarden ABRAHAM BLOEMAARDT, zijnen Stadgenoot, maakte hij zo groote vorderingen, dat hij, in den Jaare 1594, het negenentwintigste zijns ouderdoms, tot Bouwmeester van *Amsterdam* wierdt aangesteld. Overvloedige gelegenheid vondt hij hier, om zijne reeds verkreegene kundigheden te werk te stellen, en verder uit te breiden. Verscheiden Openbaare Gebouwen, met welke nog tegenwoordig die Stad pronkt, zijn door KEYZER ontworpen, voltooid of de eerste gronden daar van geleid. Onder deeze verdienen vooral genoemd te worden de Beurs, de Jan-Roodenpoort- en de Regulierstoren, de Haarlemmerpoort, de Zuider-, Noorder en Westerkerk. Daarenboven bouwde hij, te *Delft*, het Stadhuis, en vervaardigde de alom beroemde Graftombe, op bevel van 's Lands Staaten, ter eere van Prinse WILLEM DEN I, in de Groote Kerk van straks genoemde Stad opgericht. Terwijl aan de Westerkerk, te *Amsterdam*, gebouwd wierdt, overleedt hij, op zijnen geboortedag, in den Jaare 1631. Bij zijne huisvrouw BAYKE PIETERS, liet hij vier Zoonen naa. Een van dezelve, PIETER DE KEYZER genaamd, door den Vader onderweezen, wierdt, naa hem, Bouwmeester van *Amsterdam*. Nevens verscheiden andere Werken, maakte deeze het ontwerp van de fraaie Grafftede, door de Staaten van Friesland, voor hunnen Stadhouders Graave WILLEM VAN NASSAU, in de Groote Kerk te *Leeuwarden* opgericht. Onder de Afbeelding van HENDRIK DE KEYZER, die in prent uitgaat, schreef JOOST VAN DEN VONDEL deeze vier regels:

*Hier leeft, die leven gaf aan Mammer, aan Metaal,
Voor, albast, en klay, dies laat zich Utrecht horen:
Is Rome op Keyzers pragt, en Keyzerlyke praal,
De Keyzer van de kunst is uit mijn schoot geboren.*

Zie *Architectura moderna*.

KIES,

PIETER JANSZON KIES,
Burgemeester der Stad
Haarlem.

J. Neubronck f. na 't Origin. Schildery by Mevr. de Wed. van den Heer Burgem. K. H. van de Poll te Amsterdam.

KIES, (PIETER JANSZOOM) een aanzienlijk Burger van *Amsterdam*, omtrent het Jaar 1566. Gedurende eenen oloop van het graauw, en terwijl dit geweldige handen sloeg aan het Klooster der Minderbroederen, uit vreeze dat de woede tot de Boekerij zoude overslaan, bezorgde hij, dat de meeste en beste Boeken overgeworpen en geborgen wierden op een nabuurig Erf, op den Zeedijk. Duur kwam hem, naderhand, deeze zorgvuldigheid te staan, door het verdraaien van dezelve in rooverije. Want, het jaar daar aan volgende, in hegenisfe geraakt zijnde, wierdt hem te laste geleid, dat hij de hand gehad hadt in het plonderen van het Klooster der Minderbroederen, den Predikant JAN ARENDSZOOM ter stad in en uitgeleid, en de Wapens tegen de Wethouderschap hadt gedraagen. JAN ARENDSZOOM (zie 's Mans bijzonder Artikel) was de eerste Hervormde Leeraar, hier te Lande, welke de Openbaare Preeke oeffende. Burgerlijke Vrijheids- en Onroomschgezindheid zal dan de hoofdmisdaad van KIES geweest zijn. Uit zijne hegenisfe tot verhoor voor Schepensbank geleid zijnde, hadt hij zich beroepen op zijn Stedelijk Burgerregt, volgens 't welk hij verstondt, dat de Schout hem zijne misdaad moest bewijzen, en hij ongehouden was, op ondervraagiugen (Interrogatoriën) te antwoorden. Zedert uit zijne gevangenisfe ontsnapt zijnde, wierdt hij tot op eene Mijl buiten de Vrijheid der Stad gebannen, op verbeurte van den hals. De Raad der Beroerten breidde, zedert, dit vonnis uit tot ballingschap, met verbeurdverklaring van goederen. Van toen af aan koos KIES openlijk de zijde des Prinzen van ORANJE. Een blijk hier van was, onder andere, dat door zijne bewerking, en die van GERRIT VAN BERKENRODE en HANS KOLTERMAN, als Gemagtigden van zijne Hoogheid, de Stad *Haarlem*, bij verdrag, tot 's Prinzen zijde overging, in den Jaare 1572. Bij de verandering der Wet, kort daar naa, door den Heere van ST. ALDEGONDE, in zijns meesters naam, volvoerd, bekwam KIES, te *Haarlem*, de Burgemeesterlijke waardigheid. Naa de overgave der Stad aan de Spanjaarden, raakte hij, nevens PIETER DIRKSZOOM HASSELAAR, in hegenisfe. De merkwaardige overwinning, op de Spaansche Vloot onder BOSSU, op de Zuiderzee behaald, bezorgde hem de vrijheid, nevens veele anderen, tegen gevangene Spanjaarden uitgewisfeld.

feld. Op zijn woord van eere ontslagen, hadt Burgemeester KIES, met den Hertog VAN ALVA, te *Amsterdam* in eigen persoon over de uitwisseling gehandeld. Zedert wierdt hij in het bewind hersteld, en bewees meenig trouwen dienst aan de Stad *Haarlem*, met naame door het stillen van een gevaarlijken opstand, in welken het geboefte de Groote Kerk van binnen jammerlijk geplonderd hadt. De tijd van 's Mans overlijden is ons niet gebleeken. Boven zijne afbeelding leest men zijne Zinspreuk, een blijk vertoonende, hoe hij altoos lofslike oogmerken bedoelde: KIEST HET BESTE.

KIEVIT, (JOAN) man van meer uitwendig aanzien in de waereld, dan beroemd om zijne deegelijkheid en braafheid. Ten tijde als de berugte Heer VAN BUAT, geduurende den Oorlog met Engeland, in den Jaare 1666, om verbodene briefwisseling en verstandhouding in dat Koninkrijk, in hegtenisse wierdt genomen, zat KIEVIT, wegens de Stad *Rotterdam*, in het Kollegie van Gekommitteerde Raaden. BUATS onderhandeling in Engeland, meent men, hadt voornaamelijk ten oogmerke, de bevordering van den Prinsse VAN ORANJE, door middel van dszelfs Oom, Koning KAREL DEN II. In zijn verhoor bekende BUAT, niets gedaan te hebben, dan met kennis en overleg van KIEVIT. Dit maakte hem verdagt bij 's Lands Staaten. Doch men hadt, ten zelfden tijde, nog iet anders ten zijnen laste. Naa den ongelukkigen Zeeslag tegen de Engelschen, in welken de Luitenant Admiraal KORNELIS TROMP zich zeer bedenkelijk hadt gedraagen, was in openbaaren druk verspreid zeker geschrift, getijeld *Verslag van den Heer van Sommeldijk*. TROMPS dapperheid in het Zeegevegt wierdt daar in hooglijk geroemd, en de Heer DE RUITER, daarentegen, bedektelijk van lachhartigheid beschuldigd. KIEVIT ging algemeen voor den Opsteller van dit Geschrift. De Staaten van Holland, ten uitersten gebelgd over dus eene behandeling van hunnen hooggeschatten Luitenant Admiraal, zonden bevel aan het Hof van Holland, om deswegen onderzoek te doen. 't Geschiedde. Gedagvaard voor het Hof, bekende de Heer KIEVIT, het *Verslag* te hebben ontworpen; waar naa het, geschreeven met de hand van haaren Neeve

MOLENWIJTER, door zijne (KIEVITS) huisvrouw ALIDA TROMP, Zuster van den Luitenant Admiraal, en haare twee ongehuwde Zusters, gezonden was na *Amsterdam*, aan haaren broeder JAN TROMP, en door deezen aldaar ter drukperze bezorgd. Genoeg was zulk eene bekentenis voor de Heeren Staaten van Holland, om KIEVIT te gebieden, om niet te verschijnen in het Kollegie van Gekommitteerde Raaden, zo min als in de Vergadering van Staaten van Holland en die der Algemeene Staaten, tot dat hij, wegens 't gebeurde, zich voor den Hove zou gezuiverd hebben.

KIEVIT week hier op ten Lande uit; hij begaf zich eerst na Brabant, en stak vervolgens over na Engeland. Het vonnis, bij zijne afwezigheid, over hem geveld, hieldt in, om met den zwaarde te zullen gestraft worden, wanneer men hem in handen mogt krijgen. Intusfchen wierden zijne goederen verbeurd, en hij van alle zijne Ampten en waardigheden vervallen verklaard. Naa het sluiten van den Vrede, in den Jaare 1667, deedt Koning KAREL DE II, ten zijnen behoeve, aanzoek bij de Staaten van Holland om herstelling in zijne bezittingen en waardigheden. Doch men wees het met verontwaardiging van de hand, en wel bij herhaaling, naar gelange de Koning daar op sterker aandrang. Diergelijk een weigerend antwoord gaven Hun Ed. Gr. Mogenden aan de Staaten van Zeeland, op derzelver aanzoek dat aan KIEVIT althans zijne goederen mogten te rug gegeven worden.

Onder dit alles vertoefde de Balling aan het Hof van Engeland, daar hij zeer gunstig en minzaam wierdt behandeld. Ondanks deezen afstand, liet hij niet na, zich met de Nederlandsche zaaken, vooral de bevordering van den Prins van ORANJE, te bemoeien. Van eene zwaare opschuddinge, in den Jaare 1672, te *Rotterdam*, klaatblijkelyk ter bevordering van dit oogmerk aangeleid, wordt de Heer KIEVIT geagt, de voornaame bewerker geweest te zijn, door zijne heimelyke verstandhouding met eenige Hoplieden en voornaame Burgers. Voor dit maal mislukte hem zijn toelag. Om dien gelukkiger te doen slaagen, toen de zaaken, ten voordeele van zijne Hoogheid, eenen gunstiger keer hadden genomen, stak hij over na Zeeland. Van de gezindheid der Staaten diens Gewests heb-

heb-

hebben wij straks een blijk gezien. Onder gunst dier Staaten verspreidde hij eerlang eenen Brief, geschreeven in derzelver Jagt, leggende voor *Delfshaven*, en gedrukt bij den Boekverkooper JOANNES BORSTIUS, Zoon van den Rotterdamschen Kerkeleeraar van dien naam, die in een voorgaanden Opstand rijklijk de hand gehad, en aan 't volk gevraagd hadt, *of het niet begeerde dat de Prins Stadhouder gemaakt, en het Eeuwig Edikt vernietigd wierdt.* Geweldig klaagde KIEVIT, in dien Brief, over 't geen hij voor den Prins, voor het Vaderland en om zijne poogingen tot bevordering van den Vrede hadt geleden; beveelende zich voorts in de gunst der Rotterdamsche Burgerije. Eene gewenschte uitwerking deedt dit schrijven. Naa het bekoomen van een gunstig antwoord van den Krijgsraad, wierdt hij straks als in zegepraal te *Rotterdam* binnen gehaald.

Kort naa den moord, aan de broeders DE WITT gepleegd, welken KIEVIT, nevens zijnen Schoonbroeder TROMP, leggende uit eenen der Vensters van 't Heeren Logement in 's *Hage*, aanschouwd hadt, verworf hij Brieven van *Abolitie*, of uitwisching van Vonnis, van zijne Hoogheid; die hem vervolgens, bij de buitengewoone verandering der Wet, tot Raad in de Vroedschap verkoos. Zedert wierdt hij Pensionaris der Stad, in de plaats van den uitgeweekenen Heere PIETER DE GROOT. Niet lang bekleedde hij deezen post, maar verwisfelde denzelven eerlang met dien van Raad en Advokaat Fiskaal in het Koffie ter Admiraliteit op de Maaze.

Onder het waarneemen van dit Ampt raakte KIEVIT in merkelijke ongelegenheid. Verscheiden Kommisen ter Recherche, zo wel elders, als te *Rotterdam*, lagen, in den Jaare 1686, onder vermoeden van wangedrag in het bekleeden van hunnen post, vorderende het toezien dat 's Lands uitgaande en inkomende Regten niet verkort worden. Eenigen deezer lieden, in hegte-nisse genomen zijnde, noemden, bij het verhoor, eenige Raaden ter Admiraliteit, en onder deeze den Heer KIEVIT, als insgelijks schuldig aan pligtverzuim. In de maand Julij bragt men hem over na 's *Hage* op de Gevangenpoort. Lang zat hij hier, eer men hem verhoorde. Verdrietig hier over, en dat men hem voor anderen hadt uitgekijpt, schreef hij, in de maand September, aan zijne Regteren, dat de andere Raaden ter Ad-

mira-

miraliteit te *Rotterdam*, zo min als hij zelve Engelen waren,
 en, zo men ze naar strengheid van Regten en volgens de
 letter van hunne Instructie wilde behandelen, niemand hunner
 onschuldig zou bevonden worden. Behalven deeze aanklagte,
 leide hij vervolgens eene nadere verklaring af, inhoudende
 „ dat het Kollegie ter Admiraliteit te *Rotterdam*, zedert etlijke
 „ jaaren, zeer vervallen was; dat de Ampten ter Secretarije
 „ aan onbekwaamē vrienden, of aan vreemdelingen, bij Ca-
 „ bale, vergeeven wierden; dat van vierhonderd Punten der
 „ Instructie en Plakaaten geene vijftig wierden naagekoomen;
 „ dat men onkundige Kommisen stelde, die zich de handen
 „ lieten stoppen, en 't Land, in één jaar, wel driehonderd-
 „ duizend Guldens schade deden; dat hij hier over, in den
 „ Raad, dikmaals geklaagd, en zommigen deezer Kommisen
 „ op de daad betrapt hadt; doch dat deeze, onder de Raa-
 „ den hunne vrienden of bekenden hebbende, daar over nim-
 „ mer gefrafft waren; dat men deeze lieden nu hadt opge-
 „ maakt om tegen hem te getuigen, naa dat men hem, op
 „ meer dan ééne wijze, gedwarsboomd hadt in 't waarnee-
 „ men van zijn ampt; 't welk hij gezind was zo vlijtig gade
 „ te slaan, dat hij den Lande Tonnen, en, door den tijd,
 „ Miljoenen meende te kunnen aanbrenge, zonder den Koop-
 „ handel meer te bezwaaren.” Ondanks deeze verklaring,
 die, zonder hem zelve te verontschuldigen, anderen slegts
 betigtte, wierdt KIEVIT, in de Maand Maart des Jaars 1689,
 bij Vonnis der Regteren, eerloos en meenedig verklaard,
 voorts in vierdubbele voldoening, van 't geen hij ten onregte
 hadt getrokken, verweezen, en eindelijk ten eeuwigen dage
 gebannen uit de Veréénigde Provinciën. Hij zat nog tot in
 de Maand Augustus diens zelfden jaars; voor een losgeld van
 twintigduizend Guldens, door zijne Dochter betaald, kwam
 hij thans op vrije voeten.

Zie WAGENAAR, *Vad. Hist.*

KIMSWERT, een niet onvermaaklijk Dorp in de Friesche
 Grietenij *Woneradeel*, in 't Kwartier van *Westergo*, onge-
 veer

veer een uur gaans van de Stad *Harlingen*. Oudtijds lag hier de State *Ofinga*, zedert in eene Boerenwooning veranderd. Merkwaardig is dit Dorp, als de Geboorteplaats van den befaamden, zo genaamden, LANGEN of GROOTEN PIER, vermaard wegens zijne bloedige gevechten tegen de Gelderschen op de Zuiderzee.

Zie WINSEMIUS.

KINNIM, *Kinnin* of *Kinheim*, een vliet of riviertje in Noordholland, eertijds dus geheeten. *Kennemerland*, zo als wij boven hebben aangemerkt, zou daar van den naam ontleend, en het water, in dien van *de Zaan*, zijnen naam verloorett hebben.

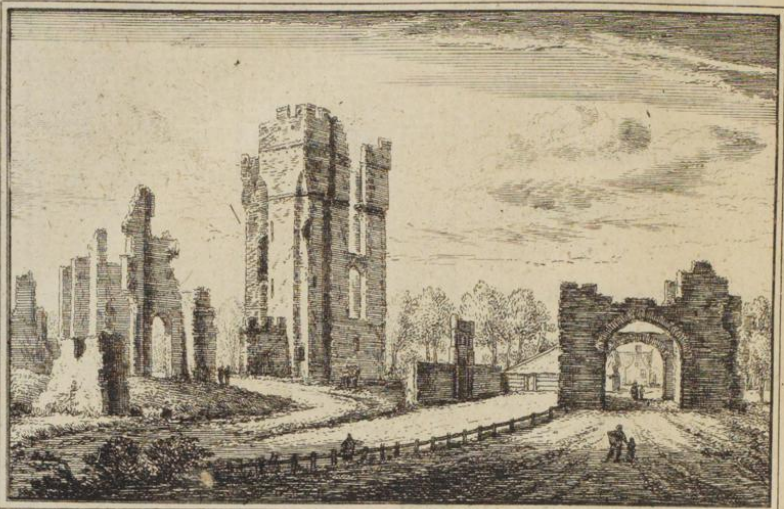
Zie JUNH *Batavia*.

KLAARKAMP; zie CLARUS CAMPUS.

KLAARENBEEK, eene fraaie Hofftede, in Gelderland, onder het Schependom van de Stad *Arnhem*, niet verre van de plek gronds, waar op eertijds het Klooster Monnikhuizen stondt, en die thans met geboomte beplant, tot *Klaarenbeek* behoort. Waarschijnlijk ontleent dit zijnen naam van den keurlijken Waterval, uit heldere en klare Beeken afkomstig, welke men hier ontmoet. Zeer vermaaklijk is de gelegenheid deezer Hofftede. Zelden ontmoet men haare wedergade, ten aanzien van voortreffelijke wandelingen, geformeerd door hoog opgaande Eijken-, Beuken- en Lindeboomen, en op veele plaatzen zo dicht gegroeid, dat men, tegen een middelmaatigen regenbuij, 'er zich onder kan verschuilen. Langs deeze wandelwegen loopen Vijvers, in welke men verscheiden Wellen van leevend water ziet opborrelen, die door kleine beekjes geleid, eenen waterval maaken, en van den eenen in den anderen Vijver storten. In verscheiden opzigten heeft hier de kunst de Natuur te baate genomen. De hoogten, welke men 'er aantreft, insgelijks met geboomte beplant, verleenen een verrukkelijk uitzigt over de Betuwe en na Kleefsland.

Zie *Tegenw. Staat*.

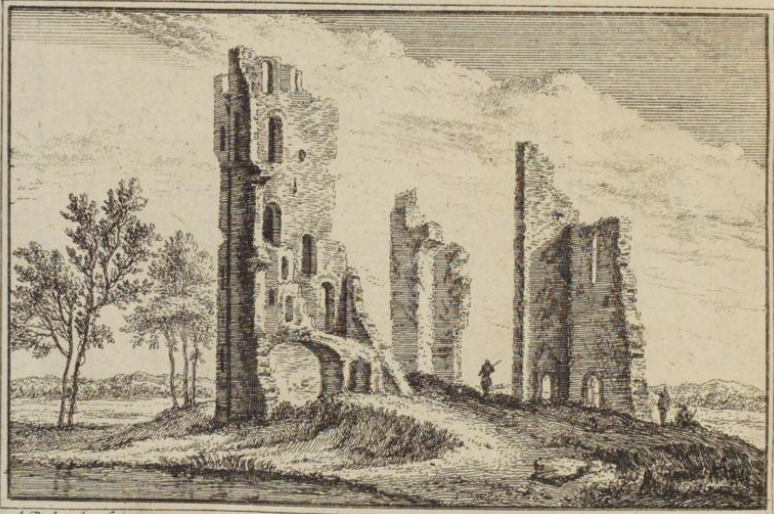
KLAAS

A Rademaker fecit

Het HUIS te KLEEF by Haarlem

1600.

A Rademaker fecit

Het HUIS te KLEEF

1661.

KLAAS VAN KYTEN, naar de plaats zijner geboorte en ongemeene lichaamsgestalte, door onzen Aardsdichter genoemd *de Spaarwouwer Reus, zo onbeschoft als groot*, hadt, volgens 't verhaal onzer Kronijken, zulk eene ongemeene lengte, dat een Man, geenzins van de kleinste soort, onder zijnen uitgestrekten arm, met gemak konde doorgaan. Hij leefde omtrent het Jaar 1300. De Schrijver van de Egmonder Kronijk getuigt, dat hij, nog een Schooljongen zijnde, het niet durvende bestaan, den Grooten KLAAS in het aangezigt te zien; hem meermaalen met verwondering van agteren beschouwd hadt:

Zie MATTHEI *Analecra*:

KLEEF; (*Huis te*) ongeveer tweehonderd Roeden buiten *Haarlem*; ter rechterzijde van eenen weg, de Kleevelaan genoemd, loopende na Bloemendaal, en behoorende tot dit Huis, of liever de Overblijfsels van het aloude Gestigt, bestaande eeniglijk in een stuk van een vervallen Toren en eenige brokken Muurwerk. Naastdenkelijk ontleende dit Huis zijnen naam van ALEID VAN KLEEF, of van MARGARETA VAN KLEEF, de eerste getrouwd aan DIRK DEN VII, de andere aan Hertog ALBREGT VAN BEYEREN, beide Graaven van Holland. De Heeren VAN BREDERODE waren, 't eenigen tijde, eigenaars van dit Huis; thans zijn het de Heeren van *Haarlem*. Gedurende het beleg dier Stad, in den Jaare 1573, wierdt het door de Spanjaards deerlijk gehavend. Zedert heeft de tijd daar toe het zijne gedaan, om het verval te vergrooten.

Zie V. D. HOEVE, *Handv. Chron.* en
AMPSING, *Befchr. van Haarlem*.

KLEERHAAGE. (JULIAAN VAN) Het vermelden, bij alle voegzaame gelegenheden, van de bedrijven der aloude Vaderlanderen, die voor Godsdienstige en Burgerlijke Vrijheid, tegen een ondraaglijken Dwingeland, hun leeven waagden, is een eertot, aan hunne naagedagtenisse verschuldigd. *Hopman* KLEER-

HAAGE (dus wierdt hij in de wandeling genoemd, naar den post, dien hij bekleedde, (heeft daar op gegronde aanspraak. Van geboorte was hij een Brusfelaar, doch volgde de zijde van ORANJE. Gemeenzaame verkeering hieldt hij, onder andere, met den Graave VAN HOHENLO. 's *Hertogenbosch* was, in den Jaare 1585, nog Spaanschgezind, en hierom, als mede om de aangelegenheid der Stad, dikmaals het onderwerp der raadpleegingen van de Staatschen, om 'er voet binnen te krijgen. *Hopman* KLEERHAAGE hadt eene Vrouw van goeden hui-zen in die Stad ter Echtgenootte genomen, en bezat de vereischte kondschap van haare inwendige gelegenheid. Met deez-zen maakte de Graaf eenen overleg ter verrassing, waar van het volvoeren en mislukken in deezer voege toeging.

In den nacht naa den negentienden Januarij des gemelden Jaars vervoegde hij zich in den omtrek van 's *Hertogenbosch*, met vierduizend Knegten en eenige Ruiters. KLEERHAAGE, met zestig man door hem afgezonden, nadert de Stad, klimt over de Hamei, en verschuilt zich in twee ledige Dagwagthuisjes, buiten de Vuchterpoort. Een deel der Bezettinge, geen onraad vermoedende, opent, met het aanbreeken van den dag, de Poort, laat den Valbrug neder, en trekt na buiten om het Land te verkondschappen. Straks valt KLEERHAAGE met zijn volk de wagthoudende Soldaaten op het lijf, doodt 'er eenigen, verzekert zich van de Poort, en vliegt na boven om het nederlaaten der Valbalken te schorzen, waar mede de Poortier, een oud man, reeds bezig was. Men slaat hem deerlijk, doch laat hem, zonder verder omzien, onvoorzigtig, in een donkeren hoek leggen. Thans kwam 'er volk van HOHENLO aanrukken. Onder het roepen van Victorie, verspreidt zich een gedeelte langs den Wal, om zich van 't Geschut en den Kruidtroren te verzekeren; terwijl een ander deel ter Stad in trekt. Toevallig ontmoeten ze hier eene Bende Ruiters, 's daags te vooren, ter geleide van Koopgoederen binnen gekoomen, en nu wederom tot hun vertrek opgezee-ten. Deeze, van eenige Burgers verzeld, booden wederstand: tot geene kleine ontfeltenisse van 't Staatsche Volk, waanende dat hun ontwerp verklapt was. Wel haast was de Burgerij op de been, en de Stad, op veele plaatzen, van binnen, in staat

staat van tegenweer gebragt. Intusschen was men buiten onkundig van deeze gelegenheid der Stad. In den waan van zekere overwinninge, en gelokt door een valsch alarm van *Victorie!* groeit de toeloop na binnen, uit drift tot plonderen. KLEERHAAGES Volk, welk dus lang op de Poort de wagt hadt gehouden, verlaat mede zijnen post, en gaat aan 't rooven. Van dit oogenblik bediende zich de halfdoode Poortier, om de Valbalken neer te laten. KLEERHAAGÉ, hier van onkundig, en meenende dat op HOHENLO's bevel de Poort geflooten was, slaat een vrezelijk dreigenden toon tegen de vlugtende Soldaaten, die vast na den Wal aandrongen, om het langs dien weg te ontkoomen. In 't einde, alle zijne moeite verlooren ziende, om zijn leeven niet vrugtelooos te spilen, sprong hij van den Kruistoren in de Graft, en wierdt voorts gered door hulp van een Schotfchen Soldaat.

Zints deezen mislukten aanflag schijnt KLEERHAAGÉ van gezintheit te zijn veranderd. Zints de komst van den Graave van LEICESTER wierdt hij meer Engelsch- dan Staatsgezind: eene genoegzaame reden, waarom het bevel, over de Stad *Gorichem*, hem ontnomen, en aan Graave PHILIPS, Broeder van Graave WILLEM LODEWYK VAN NASSAU, wierdt opgedraagen. Geduurende de bijstere beweegingen te *Utrecht*, in den Jaare 1588, speelde hij insgelijks eenen rol, welke hem bij die 't wel meenden met het Vaderland, deedt in 't oog loopen. Op zekeren dag na 't Stadhuis willende gaan, wierdt hij gekwetst en gevat, doch eerlang, op voortchrijven der Koninginne van Engeland, wederom ontslagen. Jammer is 't, lieden, tot groote bedrijven bekwaam en geschikt, dus van partij te zien wisselen, om der heerschezucht in de hand te werken.

Zie HOOFT, *Nederk. Hist.*

KLOET, (HERMAN FREDERIK) Bevelhebber van de Stad *Nuts*, in Staatschen dienst, een spreekend voorbeeld van de wreede behandeling der Spanjaarden omtrent hunne veroverde vijanden. De Hertog VAN PARMA, het beleg om de Stad geslagen hebbende, beval, op zekeren dag, terwijl het met de Stad reeds zeer

V 2

veeg

veeg stondt, in den volgenden nacht, eenen Toren aan te tasten. KLOET verdedigde dien in eigen persoon, en ontving, zich dus van zijnen pligt kwijtende, eene gevaarlijke kwetzuure. Men holf hem straks te bedde. 's Anderendaags maakte zich PARMA's Volk stormenderhand meester van de Stad. Al wat mannelijk was, wierdt over den kling gejaagd. Het huis van den Overfte KLOET, bij naavrage opgespoord, diende mede tot een prooi van den moedwil. Eenige Soldaaten, daar binnen en tot 's gewonden Krijgsmans Legerstede doorgedrongen, zeiden hem, in weinige woorden, aan, dat hij zich tot sterven moest bereiden. Vruchtloos waren zijne smeekingen om lijfsгенade. In 't bijweezen zijner Huisvrouw, smeet men hem eenen strop om den hals, sleepte hem van 't bedde, worgde hem vervolgens, en stak het deerlijk gehavende Lijk ten venster uit.

KLOETINGE, eene Heerlijkheid en Dorp, in het Zeeuwfche Eiland *Zuidbeveland*, strekkende, langs den Noordkant van het Eiland, tot digt aan de Haven der Stad *Goes*, en Zuidwaarts tot aan de Heerlijkheid 's Graavenpolder. De uitgebreidheid van dit Ambagt wordt berekend op achtendertighonderd eenenzestig Gemeten en honderddrieënzeventig en eene halve Roede Lands; en voorts hetzelfde onderscheiden in het Zuid-, Middel- en Noord-Ambagt. Omtrent eene halve Eeuw geleeden, telde men in de Heerlijkheid honderdveertien Huizen nevens een Steenen Koormolen. Het Dorp legt slegs een klein half uur gaans van de Stad *Goes*. Langs een vlakken Straatweg heeft men derwaarts eene vermaaklijke wandeling. In aanzien munt het uit boven veele andere in dit Gewest. De Kerk is ruim en fraai, en de Toren, naar 't oordeel van des kundigen, een Meesterstuk van Bouwkunde. Eertijds lag bij dit Dorp het Huis *Smallegange*, het Stamhuis van den vermaarden Zeeuwfchen Kronijkfchrijver van dien naam.

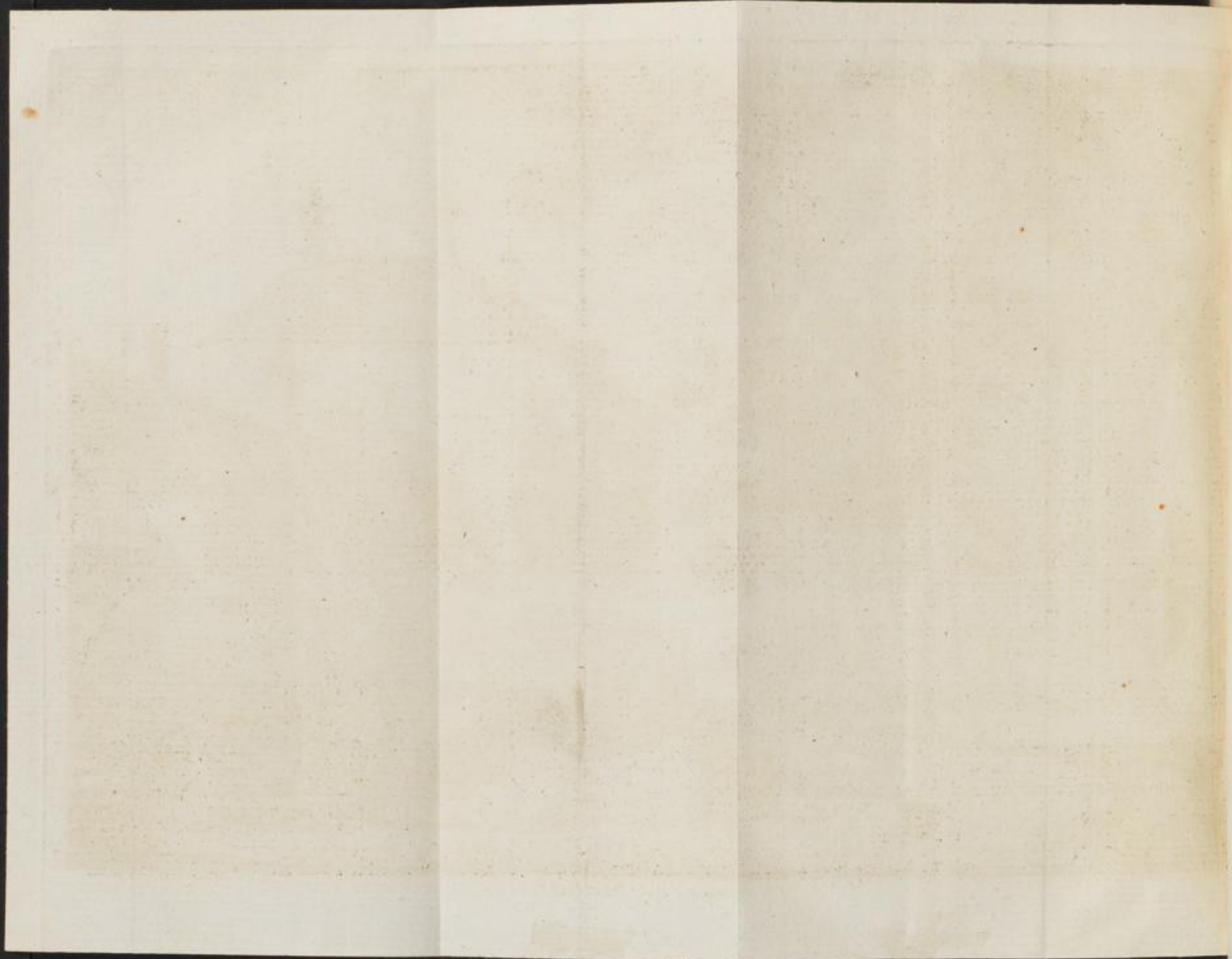
Zie SMALLEGANGE.

KLUN

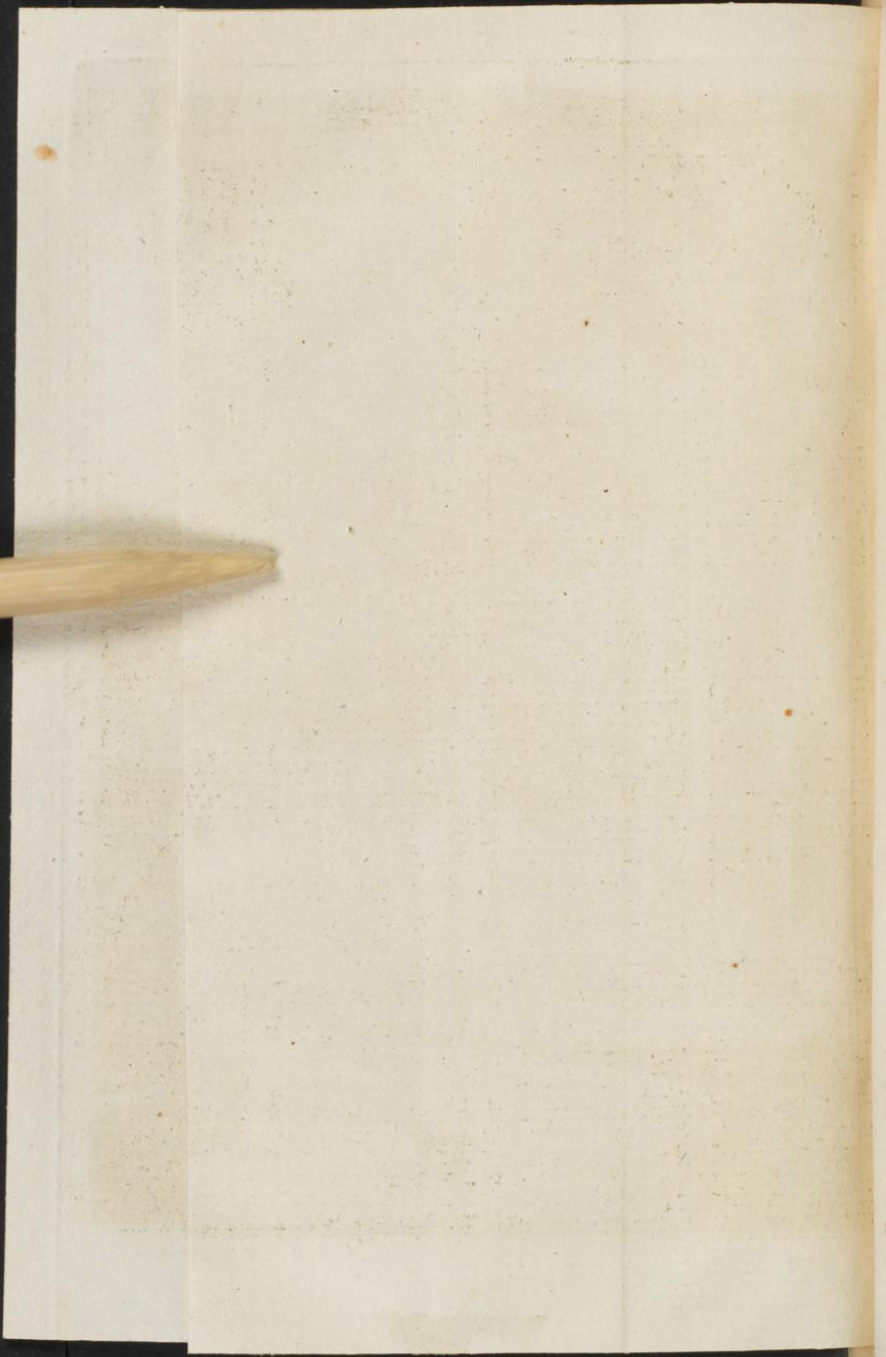
T' DORP KLOETINGEN.

30
d
ne
de
80
re
15
ed
ee
me
do
De
ed
in
17
mi
en
de
ur
Zei
rij
Bij
ge
van
en
die
in
de

K
enig
des
N
in
19
me
or N

KLUNDERT, eene kleine Stad, in Zuidholland, anders ook NIERVAART genaamd, omtrent een uur gaans ten Oosten van de *Willemstad*. Weinig meer dan een vierendeel uurs heeft men werk, om de regelmatig aangeleide Wallen rond te wandelen. Deeze worden gedekt door vier Bolwerken, in eene goede Graft beslooten. Prins WILLEM DE I gaf het eerste bevel tot het aanleggen deezer Vestingwerken, in den Jaare 1583. Zedert wierden ze uitgebreid en voltooid. Zeven of acht Straaten loopen lijnrecht door het Stedeken, 't welk door eene van dezelve in twee deelen wordt gescheiden. Eene tamelijk breede Graft, *de Kreek* genaamd, loopt 'er midden door, en baant den weg voor de Schepen na het Hollandsch Diep. Naar gelange van de grootte der Stad, vindt men 'er etlike vrij aanzienlijke huizen. In 't geheel worden deeze op honderd begroot. De Kerk, in de plaats van die in den Jaare 1737 is afgebrand, herbouwd, staat in 't midden van een ruim Plein. De Leeraar, welke daar in den dienst verrigt, ontvangt zijne wedde van den Prinse Erffadhouder, als Heere der Plaatz. Nog een ander Plein is 'er, waar op de Markt wordt gehouden. Het Raadhuis staat daar op, en aan den Zuidwesthoek daar van het Prinshuis; de Rentmeester van zijne Hoogheid woont daar in. De Regeering bestaat uit een Baljuw, twee Burgemeesters en zes Schepenen. Een der Burgemeesteren is te gelijk Voorzittend Schepen. De Baljuw ontvangt zijn Ampt van zijne Hoogheid; die de Burgemeesters en Schepenen, jaarliks, naar goedvinden, verandert, of in bediening laat. Het Kollegie ter Admiraliteit op de Maaze houdt in de *Klundert* een Kollekteur tot het ontvangen der Uitgaande en Inkomende Regten,

KNODZENBURG, weleer een sterke Schans, waar van nog eenige overblijfsels voorhanden zijn in het Dorp *Lent*, aan den Noordlijken oever van de rivier de *Waal*, tegen over *Nieuwmogen*. Prins MAURITS deedt deeze Sterkte opwerpen in den Jaare 1590, bij anderen verkeerd gesteld op het Jaar 1585, en besteedde daar aan een goed gedeelte van den Zomer. Van zo veel gewigts was deeze Schans, met opzigt tot *Nieuwmogen*, dat de Hertog VAN PARMA, reeds in 't vol-

gende jaar, het beleg om denzelven sloeg. MAURITS, die thans *Groningen* belegerd hieldt, hadt daar van de tijding niet ontvangen, of hij spoedde zich ter hulpe van zijne nieuwe Sterkte; 't gelukte hem, dezelve te ontzetten. In den Jaare 1672 maakte 'er zich de Maarschalk Hertog DE TURENNE meester van. Zedert geslegt zijnde, maakte men naderhand toefsel tot den herbouw. Doch het ontwerp wierdt niet voltoerd, en de Schans onvoltooid gelaaten,

KNOLLENDAM, een Dorp in 't Noorden van de Westzaaner Ban, een groot half uur gaans van *Wormerveer*. De rivier de *Zaan*, welke hier haaren naam verliest, scheidt het in twee deelen, *Oost-* en *Westknollendam*. Het eerste deel behoort onder het Dorp *Wormer*, het ander onder *Westzaanen*. Beide deeze deelen waren eertijds vereenigd, door middel van eenen Dam, in welken vervolgens een Sluis geleid wierdt. Nog eene andere Sluis maakte men naderhand meer Oostwaarts, ter plaatze alwaar de tegenwoordige doorvaart is. Zints een langen reeks van jaaren zijn beiden niet meer in weezen. Het getal der huizen, aan beide zijden, bedraagt omtrent honderd. De Kerk staat aan de Westzijde. Eertijds was dezelve met *Krommenie* en *Krommeniedijk* te zamen, en vervolgens met het laatstgemelde alleen vereenigd. Thans heeft het Dorp eenen Leeraar in gemeenschap met het naburig *Marken-binnen*. Voormaals plagt dit ook het geval te zijn der Doopsgezinden; doch hun getal is dermaate gedaend, dat ze in geruimen tijd geenen Leeraar gehad hebben. Door Predikers uit nabuurige Gemeenten wordt 'er, van tijd tot tijd, de Dienst waargenomen.

Uit medegedeelde Berigten,

KNUYT, (JOHAN DE) Ridder, Heer van *Oud- en Nieuw Vosmaar*, Eerste Edele van Zeeland, eerst wegens Prinsse FREDERIK HENRIK, en, naa diens overlijden, van Prinsse WILLEM DEN II. Een merklijken dienst bewees de Heer KNUYT, in den Jaare 1630, aan den eerstgenoemden, door hem te stellen in 't gerust bezit van 't Prinsdom *Oranje*, 't welk men zo goed als ver-

verlooren rekende. De Heer VAN VALKENBURG, van 's Prinzen wegen Landvoogd van het Prinsdom, lag onder vermoeden van slinkschen handel met Frankrijk. Vergeefs vermaande men hem tot afstand van 't bewind. Toen zagte middelen niets baatten, besloot de Prins, tot meer kragtdaadige de toevlugt te neemen, en zondt, ten dien einde, de KNUYT derwaarts. Eenige Kapiteinen der Bezettinge op zijne hand gekreegen hebbende, overvalt hij den Heer VAN VALKENBURG in 't huis van den Griffier, en doorschiet hem, alzo hij zich te weer stelde. Straks volgde de overgaave van 't Kasteel, 't welk door eenen Luitenant nog eenigen tijd verdeedigd wierdt. FREDERIK HENRIK kwam toen aan 't gerust bezit van zijn Prinsdom.

Zints deezen tijd bedienden zich 's Lands Staaten van den Heere DE KNUYT tot zeer gewigtige handelingen. Nevens den Raadpensionaris PAUW vertrok hij, in de maand Junij des Jaars 1634, in Gezantschap na Frankrijk, met last om Koning LODEWYK DEN XIII te beweegen tot het voeren van openbaaren Oorlog tegen Spanje. Gelukkig slaagden zij in hun oogmerk. In de maand Februarij des volgenden Jaars slooten ze een Verdrag, waar mede vervolgens de Heer DE KNUYT herwaarts reisde. In den Jaare 1638 deedt hij, andermaal, eenen keer na Frankrijk. De vermaarde Koninginne-Weduw van HENRIK DEN IV, MARIA DE MEDICIS, onthieldt zich thans hier te Lande. Zij leefde in onmin met haaren Zoon Koning LODEWYK DEN XIII, en hadt thans den Staaten om hunne bemiddeling verzogt, om den Zoen te treffen. DE KNUYT wierdt hier op na *Parijs* gezonden, om bij den Kardinaal Eersten Staatsdienaar, en ook bij den Koning zelve, den grond der gezindheid hier omtrent te peilen. Doch hij bespeurde wel ras, dat men hier naar geene ooren hadt. Gedurende zijn verblijf in Frankrijk arbeidde DE KNUYT aan de vernieuwing van het Verdrag der Staaten met dat Koninkrijk. Hoewel het eerst naa zijn vertrek van daar getekend wierdt, hadt hij, evenwel, de zaak op een goeden voet gebragt.

In den Jaare 1646 wierdt DE KNUYT benoemd tot eenen der Gemagtigden op den Munsterschen Vredehandel. Hier verviel hij in kwaad vermoeden bij de Franschen, even als hadde hij een heimelijk oogmerk, omtrent het sluiten van een af-

zonderlijk Verdrag met Spanje; door 't welk aan hem, als mede aan den Heere PAUW, insgelijks eenen der Staatſche Gemagtigden, die onder foortgelijk vermoeden lag, ieder honderdduizend Kroonen zouden beloofd zijn, indien ze daar toe de hand wilden leenen. Het misnoegen van Frankrijk, zo wel tegen DE KNUYT als PAUW, nam toe, zints zij hunne gezindheid tot afzonderlijken handel met Spanje meer openlijk vertoonden, en zich door aangeboden gefchenken niet wilden laten overhaalen om van maatregels te veranderen. Onder het waarneemen van de algemeene belangen des Vaderlands, verzuimde DE KNUYT geenzins die des Prinſen VAN ORANJE. Hij bedong voor zijne Hoogheid aanzienlijke voordeelen van de Spanjaarden.

Naa het overlijden van WILLEM DEN II, bleek het niet onduidelijk, dat 's Prinſen gunst inzonderheid den Heer DE KNUYT dus lang in eere en waardigheden hadt doen ſtand houden. Een merkwaardig Beſluit hadden de Staaten van Zeeland genomen, op den zelfden dag als WILLEM DE III ter wereld kwam. Het hieldt in „ dat de hoedanigheid van Eerſten Edele, met welke wijlen zijne Hoogheid Prins WILLEM DE II bekleed geweest was, enkel perſoonlijk was, en door de Prinſen VAN ORANJE niet geëiſcht konde worden uit hoofde van eenig goed, welk zij in Zeeland bezaten; dat deeze waardigheid hun alleen opgedraagen was, uit aanmerking hunner hooge geboorte, perſoonlijke hoedanigheden, en de gewigtige dienſten, aan den Staat beweezen; en dat, gevolglijk, de gemelde waardigheid moest aangemerkt worden, met den dood van den jongst overleeden Prinſe te zijn vernietigd.” Uit kracht van dit Beſluit, wierdt den Heere DE KNUYT zijne plaatsbekleedende hoedanigheid van Eerſte Edele ontzeid. Vergeefs zagt hij zich in dezelve te handhaaven, door eene Acte van 's Prinſen Raaden. Want, in eene Vergadering der Staaten, zijne gewoone plaats willende inneemen, zag hij duideljk, dat men geweldige middelen zou hebben aangewend, om hem dezelve te doen ruimen, indien hij bij zijn opzet volhard hadde. Ondanks zijn Proceſt daar tegen hieldt men zich niet alleen aan het Staatsbeſluit, maar de Heer DE KNUYT wierdt tevens ontzet van alle

de

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Op't gunst gegeven.

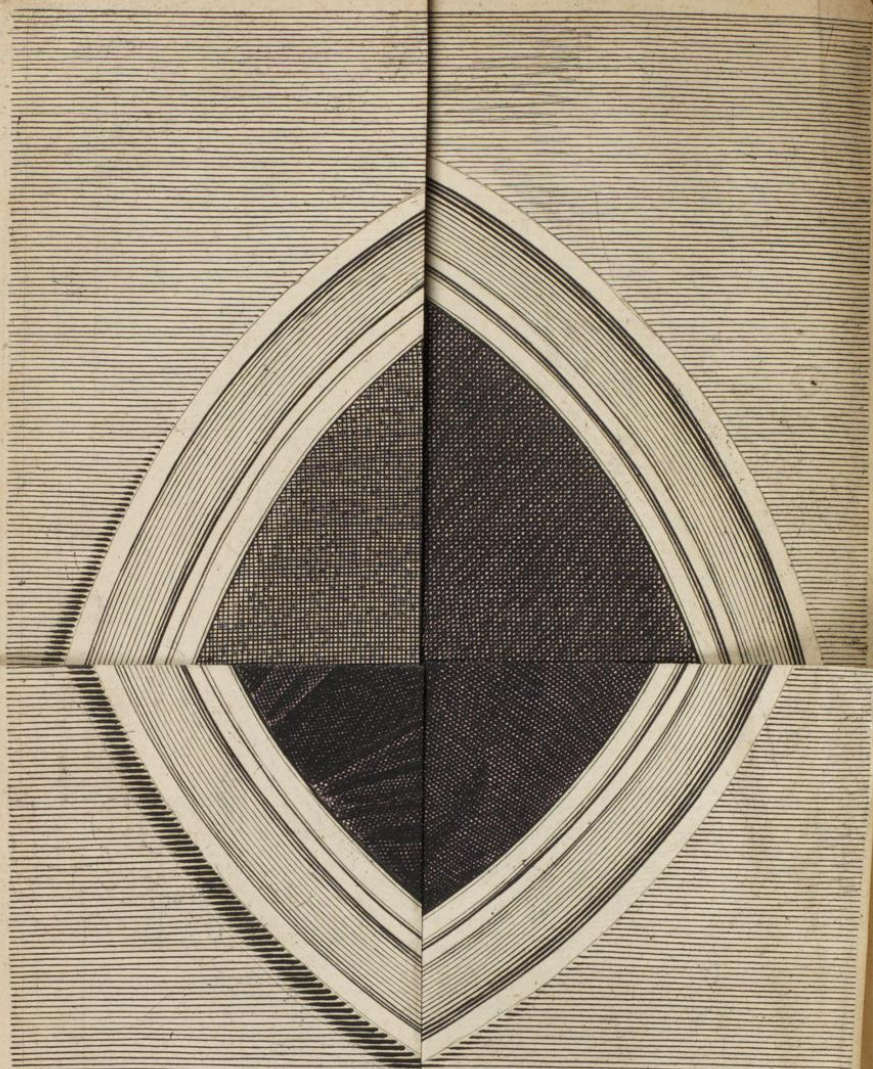
A. 1661. A. 111. 50.

*Men Looft den Oppersten, en eersten Werelt Stichter
Die eerst de Werelt brogt int licht nyt duysternis
Maer Datz 'ons op papier Zoo klaer verschenen is
Dees eer komt KOERTJEN toe des Werelt-kloot verlichter.*

C. v. Luyck Pinxte.

J. Matham Sculp.

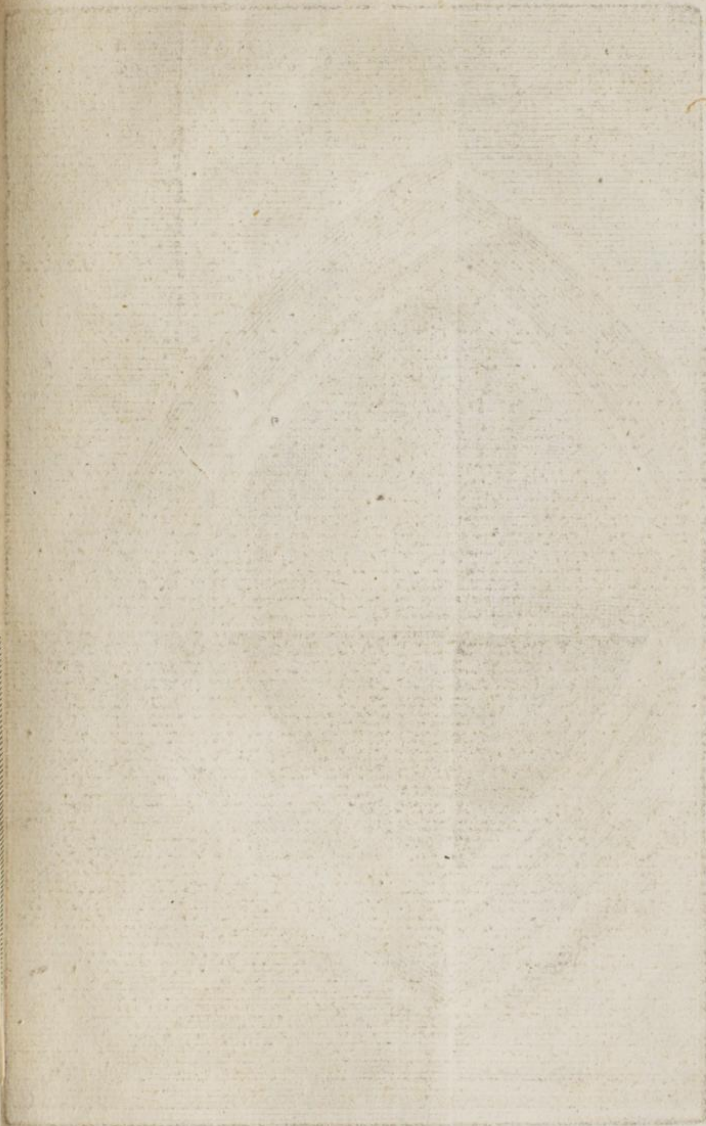
W. vander Laegh scrijft.

Die Kunst gegeben. N. 165. Platte 50.

C. v. Savoy Pinxogh sculpsit.

Jak. Koubriken del.

Fragment of text from the adjacent page, including a large initial letter 'M' and some illegible text.

Fragment of text from the adjacent page, including a large initial letter 'M' and some illegible text.

J. Punt inv. et sculpsit 1734.

de andere waardigheden, welke hem, van wegen het Gewest, waren opgedraagen. Van herstellinge in dezelve hebben wij nergens bewijs ontmoet. Zints 's Prinzen overlijden bespeurde men kleine genegenheid bij 's Lands Staaten, om deszelfs voor- naamste aanhangers en gunstelingen in het bewind te houden. Door een geweldigen schok der Republiek moesten ze op de Stoelen der Eere en des aanzien hersteeld worden.

Zie *Hollandsche Mercurius; Notulen van Zeeland*; en AITZEMA, *Herfelde Leeuw*.

KOEDYK, met *Huiswaard*, ééne Ambagtsheerlijkheid, in 't Noorden van de Stad *Alkmaar*, onder het Baljuwschap van de *Nieuwburgen*, beslaande na genoeg negenhonderdendertig Morgens Lands. Bij de optelling, in den Jaare 1732, bleek het getal der huizen, in het tijdverloop van eene Eeuw, van tweehonderdvijftig op honderdvierentachtig huizen te zijn verminderd. Het Dorp *Koedijk*, leggende, in 't Noorden van gemelde Stad, een uur gaans, is geheel in de lengte gebouwd langs den Koedijker Vaart. Behalven de Kerk der Hervormden, hebben ook de Doopsgezinden hier eene Vergaderplaats. Hunne Leeraars prediken ook te *Langedijk*. De Boter- en Kaasneering is de hoofdbron van het bestaan der Ingezeetenen. De Ambagtsheerlijkheid behoort aan de Stad *Alkmaar*; zij koft dezelve voor vijfduizend tweehonderd Guldens. De Regeering bestaat uit Schout, Sekretaris, vijf Schepenen en vijftien Vroedschappen.

KOERTEN, (JOHANNA) gebooren te *Amsterdam*, op den zeventienden November des Jaars 1650, en naderhand gehuwd aan den Heere ADRIAAN BLOK, en hierom dikmaals KOERTEN BLOK genaamd, betoonde, reeds van haare vroegste jeugd, eene overhellende zucht en ongemeene handigheid tot het leeren van allerlei Kunstwerken. Wel haast zag men daar van de vrugten in fraaie borduurzels, sijn kant naaien, kunstig akernaaien, heerlijk speldewerken, verwonderlijke afgietzels

van doorluchtige Mannen in Wasch, keurlijk schrijven, verrukkend Muzijk, kunstig schrijven met den Diamant op glas, heerlijk tekenen, het naamaaken van verziende bloemen, zodat men ze van natuurlijke naauwlijks konde onderscheiden, en meer andere kunstbedrijven. Dit verworf haar eene algemeene vermaardheid, doch nog meer haare ongemeene begaafdheid om met Schaar of Pennemes allerlei voorwerpen in papier zeer verwonderlijk te snijden, als beesten, vogels, bloemen, zeeën, landschappen en zeer veele anderen. Om haare kunststukken te beschouwen, kwam zelden een vreemdeling van aanzien te *Amsterdam*, die bij KOERTEN BLOK geen bezoek afteide. Gekroonde hoofden betoonden haar die eere, en voor de gewrogten van haare hand groot geld te betaalen. *MARIA van Engeland*, Gemaalin van Prinse WILLEM DEN III, was niet te vreden, voordat zij eenig Kunststuk bezat van dit zeldzaam vernuft. De Gemaalin van Keizer LEOPOLD gaf vierduizend Guldens voor een stuk, bestaande in bloemen, wapens, arenden en kroonen, van door een gevlogten zijde. Boven alle andere wordt inzonderheid geroemd, de welgelijkende afbeelding van gemelden Keizer, met de Schaar gefneden. Zo zeer was zijne Keizerlijke Majesteit daar mede ingenomen, dat dezelve het Kunststuk deedt ophangen in de Kunstkamer van het Paleis te *Weenen*. JOHANNA KOERTEN overleedt op den achtentwintigsten December des Jaars 1715. Een Bondel Gedichten, nog voorhanden, draagt getuigenis van de ingenomenheid met deeze braave Kunstenaarsfe.

Zie HOUBRAKEN.

KOK VAN NERYNEN, (MAXIMILIAAN BLOIS, *gezeid*) Edelman des Graaven VAN EGMOND, behoorde tot de elf Edelen, welke het eerste voorbeeld gaven van het ondertekenen van het vermaarde Verbond, welk moet gchouden worden den eersten grond geleid te hebben tot de herstellinge van de Nederlandsche Vrijheid. Terstond naa zijne handtekening daar onder gesteld te hebben, vervaardigde hij zes Affchriften, en vertoonde dezelve alomme, met oogmerk om medestanders

reijp linnen, ver-
 den Dine is glas,
 crichte bloes, so-
 konde ondbisten,
 wroef linnen op
 oere ongere te-
 erfel voorre is
 di beesse, m
 eele andere
 zekler een me-
 conter was gen
 der lue de ere,
 gel te beuden.
 wulan was III,
 k beze van die
 sovaal gij vier-
 in bloemen, we-
 e spijngen rijk-
 men. de waijge-
 te de sime gelio-
 tel der made lye-
 de spijngen in d
 janno waarm
 der de Jan 175
 te, ding gelien
 lantmanse

...

... (na
 de d' lant-
 manse bez
 de reer eer-
 gelyc Neder-
 lande dat co-
 lonien, er
 gelantmanse

...

T'DORP KOKKENGEM.

te winnen. Van 's Mans voortduurenden ijver, ter voortzettinge van de goede zaake, diende ten bewijze zijn bijwoonen, nevens zeer veele andere Edelen, van de Vergadering te *St. Truijen*, in het Bisdóm van Luik. KOK VAN NERYNEN was niet alleen der Spaansche dwingelandije moede en een yveraar voor het herstel van Voorregten, maar daarenboven den Hervormden Godsdienst toegedaan. Dit althans schijnt men te moeten besluiten uit zijne aanbiedinge, om vierhonderd Kroonen te willen toebrengen tot de dertig Tonnen Gouds, tot welke de Calvinischen, in den Jaare 1566, zich bij plegtige Ondertekening verbonden, indien hun de vrijheid van openbaare Godsdienst-oeffeninge wierdt toegeftaan. Zedert het verloop van het Bondgenootschap en het wijken van het hoofd der Verbondene Edelen, den Heere VAN BREDERODE, *ia Amsterdam*, begaf hij zich insgelijks derwaarts, in een vermond gewaat gedoooken. Gelijk loon, als veele anderen, ontving KOK VAN NERYNEN voor zijne vrijheidsliefde. Vervallen in de handen de's bloeddorftigen dwingelands, den Hertog VAN ALVA, verloor hij, nevens eenige anderen, het hoofd op het Schavor, drie dagen voor dat zijnen Meester, den Graave VAN EGMOND, diergelijck lot wedervoer.

KOKKINGEN, eene Heerlijkheid en Dorp, in het Nederkwartier van *Utrecht*. Met Montfoorts Geregt beslaat de Heerlijkheid tweehonderd Morgens Land. Een uur ten Westen van het Dorp *Breukelen*, anderhalf uur ten Noorden van *Woerden*, en drie uren van de Stad *Utrecht* legt het Dorp *Kokkingen*; het is tamelijk fraai, en voorzien van eene aanzienlijke Kerk met een spitzen Toren, die door haaren eigen Leeraar wordt bediend. De Heer heeft 'er het *Jus Patronatus*, nevens de aantelling van den Koster.

KOLHORN, een Dorpje in Noordholland, meer bepaaldelijk in de *Schaager-Kogge*. Het wierdt als een gedeelte van *Barsingerhorn* aangemerkt, tot in het midden der voorgaande Eeuwe, wanneer 'er eene eigen Kerk gebouwd wierdt. Zie voorts **BARINGERHORN**,

KOL.

KOLLEGIE. (*Nederduitsch Staaten*-) Deeze naam voert eene zekere inrigting te *Leiden*, geschikt voor een zeker getal Jongelingen, van genoegzaame inkomsten voorzien, om uit dezelve van onderhoud verzorgd, en tot den Predik- of Schooldienst te worden bekwaam gemaakt. Zij nam haaren oorsprong uit gebrek aan Studenten in de Godgeleerdheid aan het onlangs gestigte Hoogeschool, in den Jaare 1591. 's Lands Staaten, hier in willende voorzien, deeden het Cellebroeders-Klooster, staande aan de Westzijde van de Cellebroedersgracht, in den Jaare 1592, bekwaam maaken tot een voegzaam verblijf, onder den naam van *Nederduitsch Staaten-Kollegie*. Men ontmoet in hetzelfde eene Wooning voor den Regent, den Onder-Regent, den *Bursarius* of Schafmeester, verscheiden vertreken voor de Studenten, en eindelijk een ruim *Auditorium* of Leesplaats. In 't eerst wierdt het getal der Studenten, welken men hier inwooning en onderhoud zoude verleenen, op dertig bepaald. Doch, volgens Besluit van den vierentwintigsten Junij des Jaars 1641, is dit tot veertig vermeerderd. Ten zelfden dage maakte men eene bepaling, wie en hoe veele Burfaalen, ieder, daar toe gerechtigd, zou mogen zenden. Volgens dit Besluit zenden de Ridderfchap en Edelen zes Kweekelingen, de Heer van *Warmond* twee, de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Delft*, *Leiden*, *Amsterdam*, *Gouda*, *Rotterdam* en *Gorinchem* insgelijks ieder twee, en de Steden *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Briel*, *Alkmaar*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Mornikendam*, *Medenblik*, *Purmerend*, 's *Graavenhage*, *Oudewater*, *Heusden*, *Naarden*, *Woerden* en *Geertruidenberg* ieder één Burfaal.

Het bestuur van dit Kollegie staat aan een Regent, en een Onder-Regent, die door de Staaten, op voordragt der Heeren Bezorgeren van 't Hoogeschool, worden aangesteld. Gemeenlijk is de eerste een Hoogleeraar der Leidfche Akademie, en de andere een Leeraar der Nederduitsche Hervormde Gemeente te *Leiden*. Zij onderwijzen de Burfaalen in de Taalen en Godgeleerdheid, en houden voorts het oog op derzelver gedrag. De *Bursarius*, of Schafmeester, verzorgt de Studenten van goede spijze, volgens eene Ordonnantie, hem voorgeschreeven. Boven de vrije wooning, zijn, door 's Lands Staaten,

VOOR

voor elken Burfaal, gefchikt, honderdentwintig Guldens voor den kost, elf Guldens voor 't bewasfchen, en twintig Guldens voor 't gewoonlijk onderhoud. De Burfaalen moeten, bij hunne intrede, ten minften zeventien jaaren oud zijn, in de Griekfche en de Latijnsche Taale niet onbedreeven, en *niet merkelyk mismaakt zijn van Gezigt, Spraak of Leden*. Buiten gewigtige redenen van verlenginge, duurt de inwooning zes jaaren. Alwie binnen dien tijd eene Trouwbelofte aangaat, wordt uitgedreeven. Hunne oeffening moet zich, als een hoofddoel, bepalen tot de Godgeleerdheid of Taalkennisfe. Die tot eene andere oeffening overgaat, moet den Lande vergoeding doen voor 't geen hij heeft genooten. Deeze zijn de hoofdbijzonderheden van het Staaten-Kollegie, volgens de oorspronklyke inrigting; in welke, egter, door verloop van tijd, in verfcheiden opzigten, veranderingen zijn voorgevallen.

Zie ORLERS, *Befchr. van Leiden*.

KOLLUM, een Dorp, of liever een Vlek, in de Friefche Grietenij *Kollummerland*, onder het Kwartier van *Oostergo*, bevattende ongeveer driehonderd Huizen, in een zeer vrugtbaren oord van vette Weilanden, behalven aan den Noordkant, alwaar het Land laag en fchraal is. De Plaats wordt verdeeld in vier deelen, die men Klufden noemt, hebbende te zamen honderdvijfennegentig ftemmen. De Kerk, eertijds aan ST. MARTEN gewijd, is fraai, pronkende met een spitzen Toren. Door de Kollummer-Zijl, of Sluis, heeft het Dorp eene bekwaame uitwatering, en dus gelegenheid tot Koophandel en Scheepvaart, die hier ook gedreeven worden. *Kollum* lag eertijds aan Zee. Het Kasteel *ter Luine* lag dicht bij hetzelfde; de aankoomende Schepen moesten aldaar ftrijken en tol betaalen. Voorts ontmoette men, in de nabuurschap, verfcheiden Stinzen of Staten van Adelijke families, die thans meest verdweenen of uitgefcorven zijn. De Heer EYZO DE WENDT, inboorling deezer Plaatze, en naaderhand Grietman van het Gewest, die in een langduurig verblijf in de Indiën, aanzienlyke fchatten hadt verzameld, heeft een keurlyk fieraad

ge-

gegeeven aan het Dorp, door het bouwen van een fraai Huis met uitgebreide Hovingen. In andere opzigten, daarenboven, heeft hij zijne Geboorteplaats bevoordeeld, onder andere door het aanmoedigen van den Koophandel. De Doopsgezinden hebben hier eene Gemeente, met die van 't nabuurig *Buitenpost* vereenigd.

KOLLUMMERLAND, met *Nieuw-Kruisland*, in rang de vijfde Grietenij in Friesland, in 't Kwartier van *Oostergo*, in het Noordoostlijkste gedeelte der Provincie. Zij ontleent haaren naam van het straks gemelde Dorp. *Nieuw-Kruisland*, weleer barre Zee, doch door opspoeling in goed land verwandeld, was, bij ouds, eene afzonderlijke Grietenij, waarschijnlijk het van ouds bekende *Oost-Broeksterland*. *Kollummerland* paalt aan de van ouds vermaarde rivier de *Lauwers*, die het van *Groningen* scheidt. Eertijds kon deeze rivier van groote Koopvaardijfchen bevaaren worden, doch is thans niets meer dan eene waterloozing; zelf kan zij, op zommige plaatze, bezwaarlijk worden aangewezen. Der opmerkinge waardig is het, dat men, in deeze Grietenij, aan den Zeekant, de beste, en wel zeer vrugtbare Kleilanden aantref. Elders, zelf diep in 't Land, ontmoet men Veengronden, Heivelden en Zandgronden.

KOLLUMMERZWAAG, is een, hoewel niet zeer groot, nogthans vermaaklijk Dorp, in de aanstonds vermelde Grietenij, van wegen het hoog geboomte, waar mede de Bouwlanden en Huizen omringd, en de wegen beplant zijn. Het legt in het Zuidlijk gedeelte van het Gewest. Behalven de Hervormden, ontmoet men hier ook Doopsgezinden, doch thans gedund tot een te klein getal, om eenen Leeraar te kunnen onderhouden. Nu en dan worden ze bediend door eene Leeraar uit een nabuurige Gemeente.

KOLTERMAN, (HANS) verdient dat zijn naam, bij de naakoomelingschap, welke aan het aloude Graaflijke dwangjuk met afgrijzen gedenkt, in zegenende gedagtenisfe bewaard worde, door zijne bevordering van den overgang der Steden *Haarlem* en *Enkhuizen* tot de Staatsche zijde. Naderhand bragt hij te
wege

wege dat *Haarlem* voor verrasfende overmeestering behoed wierdt, door zijne ontdekking van de verraaderlijke verftandhouding van den Schout der Stad met den Graave VAN BOSSU.

KOLYNSPLANT, een aanzienlijk Dorp, in Zeeland, verre weg het aanzienlijkfte van Noordbeveland, gebouwd aan het einde der Zestiende Eeuwe. Men vindt 'er een goed getal treffelijke Huizen, getuigen, zo niet van den tegenwoordigen, althans van den voorgaanden bloei der Plaatzte en den welvaart der Inwooneren. Tot gerijf der Scheepvaart, is het Dorp voorzien van eene bekwaame Haven, recht tegenover van die van *Zierikzee*. De Prins VAN ORANJE is Heer van *Kolijnsplant*.

KOMMERRUST, ten Oosten van de Stad *Naarden*, bij *Oud-Busfum*, hoewel flegts eene Landhoeve, of Burger-Hofftede, nogthans der meldinge waardig, van wegen de vermaaklijkheid en lustigheid haarer legginge. Men ziet aldaar Dreeven en Wandelingen van hoog opgaande Linden, Platanusfen, Eiken, Ypten en Berkeboomen, welke het oog naauwlijks kan ten einde zien. Vrughtbaare Akkers, hier en daar van wateren doorfneeden, bekleeden thans de plaats der voormaals fchraale Heigronden. Ten einde van meenig eene Dreeve ftoot het oog, op merkelijken, doch niet vermoeienden afstand, tegen de nette Wallen van het verfterkte *Naarden*.

Uit medegedeelde berigten.

KONINGSMARK, (*Graaf van*) bekleedde, in Staatschen dienst, den post van Luitenant-Generaal van het Voetvolk, ten tijde als de Hertog VAN LUXEBURG, in den winter van het Jaar 1672, met zijne Fransche Troepen, eenen inval in Holland dreigde. Nevens de Veldmaarschalken Prins JOAN MAURITS en den Baron VAN WIRTZ, raadpleegden hem de Gemagtigden der Staaten te velde, over de wijze, op welke men zich, in zulk eene ongelegenheid, bij beslooten water, van 't Krijgsvolk zoude kunnen bedienen. KONINGSMARK hieldt den post te *Bodegrave*

grave bezet. Wel aan de zijde van *Woerden*, doch niet binnenwaarts was de post bezet, schoon dezelve aldaar konde aangestast worden, ingevalle de vijand over 't ijs in het Land viel. In 't bezef van 't gevaar hier van, hadt KONINGSMARK, op zijne vraage, eenigen tijd geleeden, aan den Prinse gedaan, hoedanig hij, in zulk een geval, zich hadde te gedraagen, tot antwoord bekoomen, *als men daar wel van verzekerd zoude zijn, in zulk een gevalle zich te retireeren binnen Leiden, en de order van Vorst MAURITS of den Heer Veldmaarschalk WIRTZ af te wagten.* Zedert, egter, gaf zijne Hoogheid, zo wel als de Gemagtigden der Staaten, last om *Bodegrave* tot aan den uitersten nood te beschermen. Onder dit alles begon het, omtrent het midden van Wintermaand, zo sterk te vriezen, dat het ijs overal wel haast gangbaar wierdt. Thans wierden de gerugten van den naderenden of reeds volvoerden inval der Franschen meer en meer leevendig. De Graaf van KONINGSMARK, in de onderstelling dat men zekerlijk eenen toeleg op zijnen post in den zin hadt, zich bedienende van 's Prinse eerste schrijven, deedt hierom zijnen last aan de Regeering van *Leiden* weeten, volgens welken hij, in geval van nood, binnen haare Stad moest wijken, en verzogt dat voor zijne manschap, bestaande in driehonderd Knegten en vijftig Ruiters, voor huisvesting en branding mogt gezorgd worden. Niet lang daar naa trok de Hertog van LUXENBURG op na *Bodegrave*; waar op de Graaf na de Goudsche Sluis week, op de tijding dat men te *Leiden* hadt geweigerd, eenige manschap van zijner Hoogheids Regiment binnen te laaten. Bij de Sluis schaarde KONINGSMARK zijne Troepen in slagorde, en begon 'er zich te verschansen. Doch de Franschen trokken eerlang af, langs een anderen weg, zonder hem te moeien. Over het verlaaten van den post bij *Bodegrave*, zonder den vijand te hebben afgewagt, wedervoeren hem naderhand eenige kwaade bejegeningen te *Maastlandsluis*; 't welk zijne Hoogheid zo kwalijk nam, dat hij de schuldigen wilde opgezogt en gefraaft hebben. In het volgende jaar was de Graaf van KONINGSMARK tegenwoordig in het beleg van *Bon*, alwaar de Prins van ORANJE het opperbevel voerde. Hij sneuvelde aldaar, in het veroveren van een der Buitenwerken, 'sdaags voor dat de Stad zich aan zijne Hoogheid overgaf.

Zie WAGENAAR, *Vaderl. Hist.*

Ko.

KONINGSPAD, een weg, streek of plek gronds, nabij het Dorp *Hoogtzwoude*, in Noordholland, dus genaamd, omdat Koning WILLEM, Graaf van Holland, met zijne Benden daar langs trok, toen hij, in den Jaare 1256, in zijnen optogt tegen de Friezen, in het Ys vallende, door dezelve moorddaadig wierdt omgebragt.

KONINGSVELD, eene Abdij, nevens eene Proostdij van den zelfden naam, weleer gelegen aan of in de Voorstad van *Delft*, beiden gestigt door RICHARDIS, Moei van den Roomsch-Koning, Graave WILLEM van *Holland*.

's**KONINGS UITHOF**, een Paleis, meent men, van den straks genoemden Vorst, nabij de gemelde Stad. Zie op 't Art. *DELFT*.

KONJUM, een Friesch Dorp, onder het Kwartier *Oostergo*, in de Grietenij *Lecuwaaarderadeel*. Van ouds ontmoette men, in deszelfs nabuurschap, verscheiden Adellijke woningen. Eene der voornaamste was *Martena-State*, dus genaamd naar het Edel Geslagt van *MARTENA*, een der moedigste tegenstanders, onder de Friesche Grooten, van de Spaansche dwingelandije. Ter beëindiging van middelen, om dezelve af te schudden, hieldt men zomtijds bijeenkomsten op deeze State. Naderhand kwam het Slot aan het Geslagt van *BURMANIA*, waar door het langen tijd bewoond is. Te *Konjum* was, in den Jaare 1639, Leeraar onder de Hervormden de vermaarde Friesche Historiefchrijver *CHRISTIANUS SCHOTANUS à STERINGA*, zedert beroepen tot Hooggeleeraar in de Grieksche Taal, op het Hoogeschool te *Franeker*.

KONSUL. Deezen titel voeren de Afgevaardigden uit de Veréénigde Gewesten in buitenlandsche Koopsteden, vooral aan de Middellandsche Zee; hunne voornaamste zorg is, een waakend oog te houden op de belangen van den Koophandel en den Scheepvaart. Zij zijn dus laager in rang, dan de Gezanten aan de Hoven van vreemde Mogendheden, en in hoofdbedrijven daar van onderscheiden, als bepaalde zich het Ampt van deeze inzonderheid tot het waarneemen van Staatszaaken, en die het gemeene Land betreffen. Oorspronkelijk behoort de aanstel-

ling der Konfuls aan de Kooplieden en Schippers; doch het geschiedt altoos door Hun Hoog Mogende, op verzoek en voorstelling van Kooplieden. Hunne Wedde wordt betaald uit eene belasting, op de Schepen en op de Goederen van Nederlandsche Kooplieden geleid. In 't geheel beloopt hun getal drieëntwintig. Zij onthouden zich op de volgende plaatzen: *Lisbon, Kadix, Gibraltar, Seville*, in de *Korunha, Mallaga, Allikante, Gallicie* en *Asturie, Barcelona, Genua, Livorno, Napels, Messina, Venetie, Smirna* en *Aleppo, Algiers, Tunis, Tripoli, Alexandria* of *Groot Kairo*, op de Santische Eilanden, op de Kanarische Eilanden en te Bergen in Noorweegen.

KOOLTUYN, (KORNELIS) eerst Pastoor te *Delft*, en Deken van 's *Hage*, wierdt, in den Jaare 1558, verroepen na *Alkmaar*, en van daar, in 't zelfde jaar, na *Enkhuizen*. Al zints geruimen tijd eene heimelijke genegenheid gevoed hebbende voor de Hervormde Leere, begon hij nu zijne begrippen op den predikstoel te brengen. Oogluikende, of om andere redenen, hadt men, op zijne eerste standplaatzen, dit door de vingers gezien. Doch toen hij, te *Enkhuizen*, in deeze leerwijze volhardde, wierdt hij, eerlang, bedraagen aan Mr. RUART TAPPER, en tot denzelven in 's *Hage* ontbooden. Hem verzelden derwaarts eenige Enkhuizer Burgers. Naauwlijks hadt hij eenen voet binnen de Regtkamer gezet, of hij vondt reden om derzelve gerechtigheid verdagt te houden. Allen, welke over hem den Vierschaar spanden, waren zijne bekende vijanden. Naadat men KOOLTUYN tot het afleggen van den Eed der waarheid hadt gedrongen, wierden hem dertien zo genaamde Ketterfche Leerstellingen voorgeleid. Doch hij weigerde daar op te antwoorden, begeerende zijnen beschuldiger en de getuigen te weeten. Hij bediende zich van deeze uitvlugt, in de hoop van alzo de verantwoording te zullen ontgaan, alzo hij wist dat zijne getuigen, tot vier of vijf toe, van de voornaamsten onder de Gaestelijkheid, allen eerloos en geen geloofwaardig waren, om te raken, bij de Enkhuizer Gemeente 't over bekend. Geene agt sloeg Mr. RUART op deeze uitzondering; zijn woord was: *Wij gelooven de getuigen en kennen ze den geloove waerdig; antwoord daarom op de Artikelen, of gij zult bij ons blijven.*

Dus

Dus liet het zich voor KOOLTUYN aanzien, in beslootene hegenisise te hebben moeten gaan, hadden niet de Enkhuizef Burgers den Kettermeester verbeeden; die voorts KOOLTUYN van den Ban ontloeg, met bevel van zich te beteren, ten ware hij als een *Relaps* of hervallen Ketter in verdubbelde straffe wilde vallen. Naa dit verhoor nam hem de Asfesfoor of Bijzitter alleen in den hof, hem, als 't ware, uit Christelijke liefde vermaanende, de ketterij te verlaaten en aan de Katholieke Kerke vast te houden. De redenen, welke hij daar toe aanvoerde, waren geenzins van den aart om op KOOLTUYN invloed te kunnen hebben. „Zo lang”, dus sprak de Asfesfor, „zo lang als gij deeze Lutherij aanhangt, zult gij niet „veel winnen; gij zult tor geene eer, maar tot schande koo- „men: gij moogt geene goede dagen verwagten, maar altijd „gevaar, gelijk gij nu ten deele bevonden hebt. Maar is 't „dat gij u gedraagt als een Katholijk man, gij zult groot geagt „worden; gij zult goede dagen hebben: ik wil u binnen korter „tijd helpen aan eene Kerke van honderd Goude Kroonen.”

Geene baate, egter, deden zulke redenen bij eenen Man als KOOLTUYN, die zijn Geweeten boven tijddijk voordeel waardeerde. Van hier dat hij, fraks naa zijne wederkomst te *Enkhuizen*, zijne voorgaande predikwijze hervatte.

Het kon niet uitblijven, of het gerugt daar van moest spoedig tot den Kettermeester RUART overwaaien. Zonder thans KOOLTUYN te dagvaarden, liet deeze hem, uit *Brusfel*, bij monde van eenen Burger, raaden, zich van prediken te onthouden, dewijl anderzins, veelligt, hem iet ergers konde wedervaaren. Naar dien raad luisterende, maakte hij nu zijnt werk van het bediënen van kranken en etendigen. Dit, egter, baarde hem geene veiligheid. Zijne beschuldigers leiden hem te laste, dat hij nu het vergif zijner Leere uitspoog in ruimer giften in zijne heimelijke vermaaningën, dan hij voormaals hadt gedaan in zijne openbaare redevoeringën. De Onder-Inquisiteur SONNIUS ontboodt hem daar op ten Hove. Doch die van *Enkhuizen*, overtuigd van de boosaartigheid zijner vijanden en van de onregtvaardigheid der regtspleeginge, welgerden hem te laaten trekken. Zelf verworven ze, van den Opper-Inquisiteur RUART, een Bevelschrift aan SONNIUS, hem ge-

biedende, zich met de zaak van KOOLTUYN niet te bemoeien, midts, egter, dat hij *Enkhuizen* verliet, indien hij, in goeden gemoede, de Leere wegens 't Vagevuur niet konde prediken, en de menschen tot het aanroepen van MARIA, en tot den dienst van andere Heiligen vermaanen. Doch deeze voorwaarde was voor hem onuitvoerlijk. Nogthans, zo gezien was hij bij zijne Gemeente, zouden veelen wel gewenscht hebben, dat hij zijnen vijanden, in deeze kleinigheden, zo als zij ze noemden, te wille ware, om het groot nut zijner Leerredenen, naardemaal zijne gronden hun wel bekend waren. De redenen, met welke hij dit veinzen van de hand wees, zijn der optekeninge wel waardig: te meer, naardien uit dezelve blijkt, wat hem in de Leere der Roomsche Kerke bovenal bezwaarde. „Men mag”, dus sprak hij, „geen kwaad doen, opdat 'er goed uit koome. „PAULUS vereischt dat een Dienaar getrouw bevonden worde. „Nu kan ik niet getrouw bevonden worden, indien ik eenen „anderen leerende, mij zelve niet leere: indien ik anders predike, dan 't hart mij getuigt; indien ik de zonden des Tweeden Tafels straffe, en die des Eersten Tafels ongestrafte laate; „indien ik met mijn werk weder oprechte, 't geen ik met mijne Sermoenen heb nedergeworpen; dat is, dat ik Afgoderij straffe, en daar naa in de Misfe den menschen eenen Afgod, „om hem aan te bidden, vertoone: dat ik leere CHRISTUS, „met dat eenig offer zijns lichaams den Vader aan het Kruis „gedaan, ons eene eeuwige verlossing verworven te hebben, „en daar naa in de Misfe hem den Vader wederom offere, om „nieuwe vergeeving van zonden te verdienen voor leevenden „en voor dooden: indien ik predike, dat CHRISTUS zijn Avondmaal in brood en wijn ingesteld heeft, tot gedagtenisfe zijns „doods en verzegeling onzer harten van de gemeenschap zijns lichaams en bloeds, door welken ons de vergeeving van zonden, de regtvaardigheid en zaligheid verworven zijn, en „daar naa een stuk broods opsluite, of in goud of zilver om- „draage, om voor den geheelen CHRISTUS, God en Mensch, „geëerd, aanbeëden en gediend te worden: indien ik leere, „dat CHRISTUS de menschen met zijn bloed alleen van de zonden reinigt, en dat buiten hem geene zaligheid is, en dat ik „daar naa de dooden van hunne zonden zelf reinige en tot de „zalig-

„ zaligheid helpe, door waterkwispen, wierrooken, Vigilien
 „ en Ziekmisfen: indien ik leere, dat men God alleen zal aan-
 „ bidden, welken alleen der menschen harten bekend zijn,
 „ die alleen der menschen Zaligmaaker is, en zijne eere aan
 „ niemand overgeeft, en dat ik straks daar aan in den Canon
 „ der Misfe vijftig gestorvene menschen aanroep, en met
 „ luider stemme onder de Gemeente tot MARIA zinge: Koom
 „ Zaligmaakster der Waereld, neem onze zonden weg, en int
 „ dat lof, ô MARIA gebied uwen Zoone dat wij niet ver-
 „ doemd worden: ô MARIA koom ons te hulpe in onze tribu-
 „ latie: indien ik roepe dat 'er niemand koomt tot den Vader
 „ dan door CHRISTUS, en dat men daarom God alleen zal aanbidden
 „ in den naam van CHRISTUS, die onze eenige Middelaar en
 „ Voorspraak is, en gaa daar benevens in den Canon en Col-
 „ lecten der Misfe verhooring van God bidden, door de ge-
 „ storvene Heiligen, en maake MARIA in dat lof tot mijne
 „ Voorspraake. Voor welken ontrouwen dienst ik niet anders
 „ verwagten kan, dan als ik andere menschen gepredikt heb-
 „ be, dat ik zelf verworpen worde, en mijn loon ontvang
 „ met de geenen, die tot CHRISTUS zullen roepen: Heere,
 „ Heere! hebben wij niet in uwen naam gefrofeteerd, en in
 „ uwen naame Duivelen uitgedreeven, en veele krachten ge-
 „ daan? voor antwoord hoorende: Ik heb u nooit gekend.
 „ Gaat weg van mij, gij die de ongerechtigheid werkt. Hier-
 „ om mag ik u, mijne lieve Burgers, niet te wille zijn, en
 „ ik moet u als Satanas doen agterstaan.”

Naa deeze redenen van weigeringe te hebben aangevoerd,
 vertrok KOOLTUYN na *Alkmaar*, daar hij voorts zich toeleide
 op het onderwijzen van kinderen, en geen anderen Kerkdienst
 waarnam, dan dat hij de Pastooren, nu en dan, van eene Leer-
 rede verligte. Niet lang hadt hij in deeze Stad gewoond, of
 aldaar overleedt Mr. LAURENS ZAS, dien hij zijnen geleerden
 Meester noemde, een vroom Dienaar der Gemeente. In diens
 plaats wierdt KOOLTUYN verkoozen. Doch alzo hij geen doen
 wilde hebben met verscheiden Roomsche Kerkplegtigheden, om
 alzo zijne Naasten niet te ergeren, konde ook zijne prediking
 niet geduld worden. Niet meer dan twee weeken was hij in
 dienst geweest, of de Vicarius des Bischops van *Utrecht* deed

hem den predikstoel ontzeggen, op aanklagte van eenige aanzienlijke lieden, die niet konden dulden, dat hij predikte, zonder de Mis te bedienen. Nog feller ontbrandde tegen hem de haat der Geestlijkheid, zints het rugtbaar was geworden, dat, door zijn voorbeeld, veele menschen, zo buiten als binnen *Alkmaar*, tot onderzoek genoopt, kennis van zaaken verkreegen en het Pausdom verworpen. Op nieuwe en zwaare klagten, tegen hem ingebracht, verscheen de Onder-Inquisiteur NIKOLAAS DE CASTRO, van *Utrecht*, met eenigen zijner Dienaaren, te *Alkmaar*, om KOOLTUYN te vatten. Doch deeze, bij tijds verwittigd van het gevaar, welk hem dreigde, ontweek hetzelfde door zijne vlugt na *Embsden*.

Naa 's Mans vertrek uit *Alkmaar* liet de laster niet af van zijnen zwadder op hem uit te spuwen. Zijne vlugt droegen veelen voor als een bewijs van de valsheid der Leere, welke hij hadt gepredikt: omdat, zeiden eenigen, hij dezelve niet verantwoordde, of, volgens anderen, zich om dezelve niet hadt laten dooden, zo als hij, meenden ze, ware hij van de waarheid overtuigd geweest, gewisfelijk zou gedaan hebben. Om de ergebnis tegen hem, welke uit dusdanige voorwendzels, bij de eenvoudigen, mogten ontstaan, te weren, liet KOOLTUYN thans drukken, en zondt vervolgens na Holland, een Boekje, voorheen reeds door hem opgesteld, onder den tijtel van het *Euangelie der Armen*. Het behelst de voornaamste leerstellingen, om welke hij verketterd en vervolgd wierdt. In de Voorrede verantwoordde hij zich tegen de twee straks gemelde bedenkingen. „Dat ik”, schrijft hij, „mijne leeringen tegen de vervolgers niet verantwoord hebbe, „mag dezelve van geene valsheid verwinnen: want het is „niet geschied, omdat ik van de waarheid der leeringen onzeker was, of dat ik die niet konde verantwoorden en „voor waaragtig beweeeren, maar omdat ik ze zoude moeten „verantwoorden niet naar de Schriftuur, daar ze meê overeenkoomt en naar behoort verantwoord te worden, maar naar „de nieuwe Roomsche Doctoren, die ze tegen is, en daar „ze niet naar behoort verantwoord te worden: waar uit ik „wel wist dat mijne leeringen bij hen met de waarheid niet „zouden bestaan.” Om te bewijzen dat hij, ter bevestiginge van

van 't geen hij geleerd hadt, zijn bloed niet behoefde te vergieten, bediende hij zich van deeze redenen: „CHRISTUS heeft zijnen Apostelen niet bevolen, dat zij hunne vijanden roekeloos zouden verwagten om gevangen en gedood te worden, maar dat ze in eene andere Stad zouden vlieden, wanneer zij hen in deeze vervolgden. Aldus heeft CHRISTUS zelf, en vóór hem de Profeeten, en naa hem de Apostelen, meenigmaal gedaan. Dit gebod raakt immers ook mij, deeze exempelen dienen ook mij. Indien ik verrast ware geweest, zo behoorde ik mijne waaragtige leerlingen niet te wederroepen, maar met mijn dood te bevestigen; doch mij in gevaar, dat ik konde ontloopen, te werpen, zonder inwendige drijving des geests, en tegen CHRISTUS uitgedrukt gebod, dat dunkt mij geen vroomigheid, maar roekeloosheid te zijn; en dat ik daar mede God niet lief, maar leed zoude gedaan hebben, die mij mogelijk tot wat anders heeft voorzien, gelijk hier uit mag verstaan worden, dat hij mij niet heeft laten verrassen of overvallen; maar heeft mij in den last des gevaars oogenschijnlijk door zijnen bode van de tegenwoordigheid mijner vijanden vermaand, en om hen te ontloopen een bekwaam middel gegeven.” Voorts laat KOOLTUYN, op de voorgaande, nog deeze bedenkingen volgen: „Mijne tegenspreekers zullen zelfs niet toestaan, dat alle leerlingen waaragtig zijn, daar de Leeraars hun bloed hebben voor vergooten; want anders zullen ze moeten bekennen, dat de leerlingen van JOANNES HUS en HIERONYMUS VAN PRAAG, die hier voortijds om dezelve zijn gedood, waaragtig zijn: ook de leerlingen van JOANNES VAN WOERDEN, en Meester ENGEL VAN HEENVLEDT, die in onze tijden om dezelve zijn verbrand. Dit zullen ze niet bekennen: want daar uit zoude volgen dat die vroomen mannen waaragtige getuigen der waarheid en Martelaaren van CHRISTUS zijn geweest, en hunne Doctoren en Bischoppen vervolgers der waarheid en moorders der Christenen.”

Straks naa KOOLTUYNs vlugt uit *Alkmaar*, wierden zijne goederen, bij vonnis van den zevenden Februarij des Jaars 1559, verbeurd verklaard, en vervolgens, ten behoeve des Konings, in verzekering genomen. Zedert beriep men hem te *Embden*

tot den Kerkendienst, welken hij tot algemeene stigting waarnam, waarschijnlijk tot aan het einde zijns levens; waar van, egter, de juiste tijd ons niet is gebleeken. 't Is te denken, dat hij, nu buiten schoots van zijne vijanden en vervolgers, zijne dagen in vrede zal geëindigd hebben. In den Jaare 1566 gaf hij blijk van zijne genegenheid ter voortplantinge van de Hervormde Leere, bezorgende, op verzoek van LAURENS JAKOBSZOOM REAAL, Amsterdammer, dat eenige Leeraars na Holland wierden gezonden, om zo in de Steden als ten platten Lande den Dienst waar te neemen.

Zie *Brief van K. Kooltuijn aan Timotheus*, geplaatst voor 's Mans *Euangelie der Armen*; en *Memor. van L. J. Reaal*.

KORS VINCENT. In eenen tijd, waar in men overtuigd is van de noodzaaklijkheid der verbeteringe van 't Nederlandsche Schoolweezen, en zommigen met 'er daad, ten dien loslijken oogmerke, hunne poogingen besteeden, verdient, met hoogagting, vermeld te worden het bedrijf der zulken onzer Vaderlanderen, welke, reeds in vroegere dagen, van dien zelfden geest bezielde, een gedeelte hunner middelen tot zo heilzaame einden afzonderden. Onder de zulken verdient genoemd te worden zekere KORS VINCENT, in de wandeling KORS CENTEN genaamd. Hij was een inboorling van het Dorp *Leimuïden*, doch zijn leeftijd is ons niet gebleeken. Van zeer behoeftige Ouderen moet hij zijn voortgesprooten. Dit blijkt hier uit, omdat hij, in zijne vroege Jeugd, ter Schoole besteld zijnde, het hem telkens ontbrak aan den noodigen Turf, om zijn aandeel in het Schoolvuur te kunnen toebrengen. Hierom moest hij, in den kouden winter, telkens agter af zitten, en veel koude uitstaan: om te zwijgen, dat zijne Medescholieren hem hier over menigmaalen smaadelijk behandelden. In volgenden leeftijd liep 't geluk hem mede, en wierdt hij een zeer vermogend man. Thans gedagt hij aan zijn wedervaaren in zijne Jeugd. Om behoeftige kinderen voor soortgelijke ontmoetinge te behoeden, besprak hij, bij Uitersten Wille, aan 't School van *Leimuïden*, als mede aan die

verrijping van
de wetten van
1789 en 1801, dat
in verrijping zijde
in June 1804 gelyk
gevoerd de Herverre-
deutschen Reichs-
tag in Holland weeten
in Lande der Dien

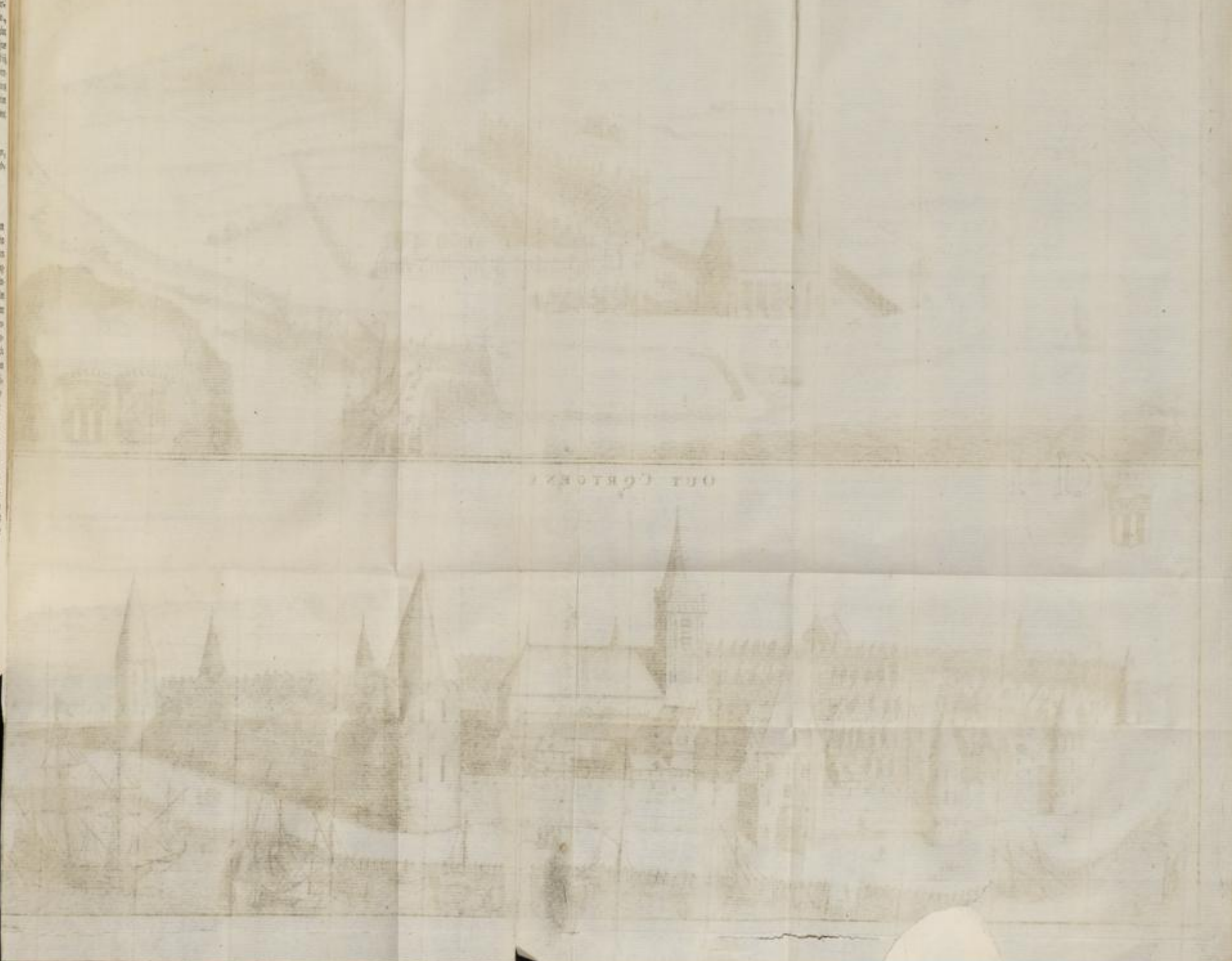
*by van Trinitaten,
Langen der Ar-
t. 3. 2000.*

overrijt in van
17. Netherlandische
in dien lottigen
ellen, met hooge-
gelde onze Vake-
n, in dien oeffen
den in de heilzame
den menend te wor-
dig van eenen ge-
nen Landen, doch
een heilzame Ouder-
in hierin, omde hij
ald in die, bes het te
aan te worden te
aan men hij, den
en verrijnde van
in dien de overrij-
gelde heilij te ge-
verrijnde in Llanas
gelde landheilige
Landen verrijnde hij,
aan de ma- de men
de

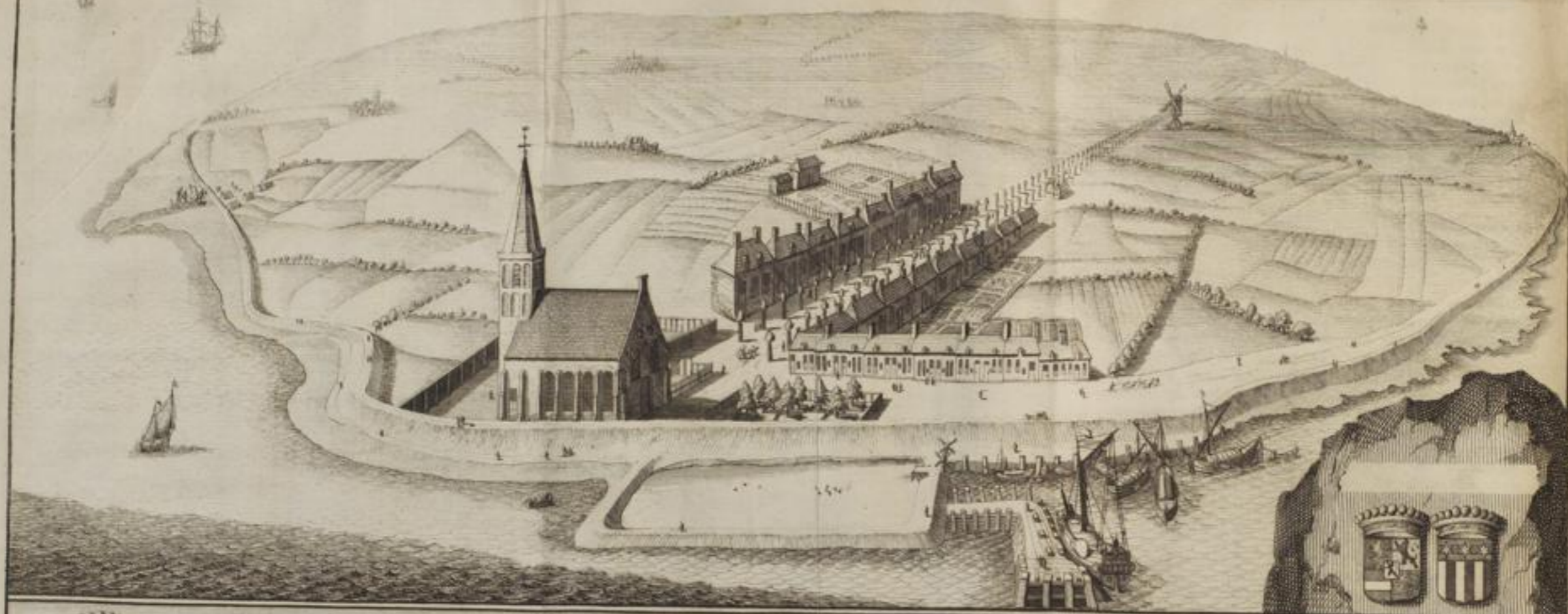
VIEW OF THE CITY OF DUBLIN

VIEW OF THE CITY OF DUBLIN

The city of Dublin is situated on the eastern bank of the River Liffey, and is one of the most beautiful cities in the world. It is surrounded by a wall, and has a fine view of the surrounding country. The city is divided into several parishes, and is governed by a Mayor and Corporation. The population of the city is about 100,000. The city is famous for its architecture, and has many fine buildings. The most famous building in the city is St. Patrick's Cathedral, which was built in the 12th century. The city is also famous for its history, and has many interesting sites. The city is a very important port, and is one of the busiest cities in the world.

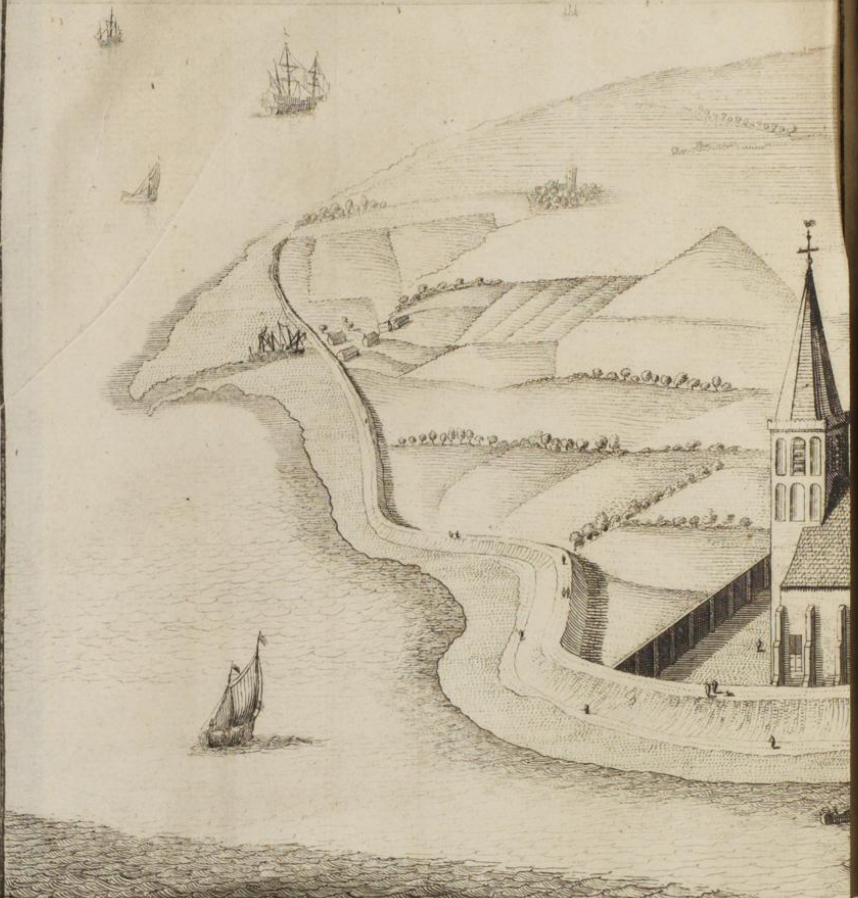

NIEUW CORTGENE.

OUT CORTGENE.

40

Het Dorp KORTENHOEF.

J. Spilman fecit

Spilmen Peet

de van Rijnzaterwoude en
gels, met beding, dat voor
gekogt worden, als jaarlijks
was. Gedurende eenen ree
Liefdewil gehoorzaamd.

KORTENHOEF, met Rierh
het Nederkwartier van 't Stic
de eenen uitgebreidheid van l
gens gronds. Ten Oosten g
aan Landrecht; de Vegt stre
het Dorp Vreeland; een gr
de Noordlijke grenscheiding
gen tijde, eigenaar geword
kogt Jonkvroutwe CATHARIN
in den Jaare 1717, aan 't S
doch schoon met een aan l
behoort zij aan den Heere l
officier der Stad *Amsterdam*
legt het Dorp *Kortehoef*,
streek, langs den Rijnweg.
menige diepe Veenplaster
het einde der Vijftiende l
leerde DIRK KORTENHOEF
BRASMUS onder zekere ho
ken, in den Jaare 1533.

KORTENE, van ouds
van het Zeeuwische Eiland
vliet. De ligter daar van
Rentmeester Generaal van
de. Van de aarde, we
teenen hebbende doen
de nieuwe Vesting, dat e
har 1413, begonnen,
bij een Bakker ontstaan,
valbouwing, in de asche,
Heere PHILIPS, de hant

die van *Rijnzaterwoude* en *Leiderdorp*, eene zekere somme gelds, met beding, dat voor de opkomsten zo veel Turf moest gekogt worden, als jaarlijks tot rijklijken Schoolbrand noodig was. Gedurende eenen reeks van jaaren wierdt 's Mans laatste Liefdewil gehoorzaamd.

KORTENHOEF, met *Riethoven*, eene Ambagtsheerlijkheid, in het Nederkwartier van 't Sticht van *Utrecht*, te zamen beslaande eene uitgebreidheid van iets minder dan zevenhonderd Morgens gronds. Ten Oosten grenst zij aan *Gooiland*, ten Zuiden aan *Loosdrecht*; de Vegt stroomt langs dezelve in 't Westen, bij het Dorp *Vreeland*; een groot gedeelte van 't *Horsfer-Meir* is de Noordlijke grenscheiding. De Heer VAN ZUIDWYK, 't eenigen tijde, eigenaar geworden zijnde van de Heerlijkheid, verkogt Jonkvrouwe CATHARINA HEERMAN VAN ZUIDWYK dezelve, in den Jaare 1717, aan 't *St. Pieters* Gasthuis te *Amsterdam*; doch schonk met een aan hetzelfde den bedongen prijs. Thans behoort zij aan den Heere Mr. ABRAHAM CALKOEN, Oud-Hoofd-officier der Stad *Amsterdam*. Een half uur van 's *Graavelande* legt het Dorp *Kortehoef*, niet onvermaaklijk, in eene lange streek, langs den Rijnweg. In de nabuurschap ontmoet men eene menigte diepe Veenplasfen. In den aanvang der Zestiende, of het einde der Vijftiende Eeuwe, wierdt hier gebooren de geleerde DIRK KORTENHOEVE. Hij bragt de *Spreekwoorden van ERASMUS* onder zekere hoofddeelen, en liet ze te *Keulen* drukken, in den Jaare 1533.

KORTGENE, van ouds eene kleine Stad, aan den Zuidkant van het Zeeuwsche Eiland *Noordbeveland*, aan het water Zuidvliet. De stigter daar van was Jonkheer PHILIPS VAN BORSELEN, Rentmeester Generaal van Zeeland Bewester- en Beooster Schelde. Van de aarde, welke hij hadt doen delven en graaven, steenen hebbende doen maaken, maakte hij zo veel Spoeds met de nieuwe Vesting, dat dezelve binnen het tijdverloop van het Jaar 1413, begonnen, getimmerd en voltooid was. Brand, bij een Bakker ontstaan, leide het Stedeken, een jaar naa de volbouwjing, in de asfche. Spoedig sloeg men, met hulpe van Heere PHILIPS, de hand aan den herbouw, doch met verbod

om daar binnen eenige Bakovens te mogen stellen. Veele jaaren daar naa wierdt de Plaats, door eene zwaare Overstroming, geheel onder water gezet. Zedert heeft men de ondergelopen Stad en omliggende Landen herbouwd en bedijkt, en bij den overgebleevenen ouden Toren, die van een zwaaren Klok voorzien is, eene fraaie en ruime Kerk gebouwd. Stad en Heerlijkheid, te zamen in den omvang beslaande tweeduizend Gemeten, wierden, bij gifte van Prinse WILLEM DEN III, in den Jaare 1670, de eigendom van den Heere WILLEM VAN NASSAU, *Heere van Odijk*. De vermaarde JAN REIGERSBERG, Schrijver van de Oude Zeeuwfche Kronijk, was een inboorling van dit Dorp.

Zie BOXHORN EN SMALLEGANGE.

KOSTER. (LAURENS JANSZOOM) Heeft immer eenig sterveling zich verdienstelijk gemaakt bij de naakoomelingschap, 't is gewisfelijk deeze Haarlemsche Burger; tot lof van welken niets meer behoeft gezegd te worden, dan dat hij de uitvinder was der lofsijke Boekdrukkunst. Hij wierdt gebooren in 't laatst der Veertiende, of 't begin der Vijftiende Eeuwe. Het zo genaamde geval, of een niets bepaalds bedoelend bedrijf, leidde den eersten grond tot de uitvindinge. Dikmaals verlustigde hij zich met eene wandeling in 't Haarlemmer Hout. Om den tijd niet geheel nutteloos te spillen, kreeg hij, op zekeren dag, den inval, om op den schors van eenen Beukenboom letters te snijden, in een verkeerden stand; naaderhand herhaalde hij dit op kleine houtjes, vervolgens drukte hij de letters over op zijne hand, of op eenige andere stoffe. Om zijnen kinderen of kleinkinderen tot speeltuig te dienen, of hun, door dit middel, spoedig en gemaklijk de eerste beginszels van 't leezen te leeren, was de eerste bedoeling dier tijdkortinge.

Met een vindingrijk vernuft begaafd, gaf KOSTER wel haast aan deeze eenvoudige uitvindinge eene grooter uitgebreidheid. Een geheel Boek, dagt hij, zou men dus in hout kunnen snijden, door het overdrukken der met Inkt bestreekene

Plaas-

Plaas op
men, en
goed be
hij volle
nen, op
Inkt, ee
schen, i
ke hij
ters met
lang op
bijkans v
De wij
hem voor
op het z
geschiedt
hij verkoo
zijde kon
andere Pl
een ander
den witte
Op het
ste Boek
is een B
voor iede
nevans h
ling, well
1428 ged
dingen, v
staan eene
ihisch fa
wonderlij
Volger
van de t
belzende
in het H
De dard
vrijheit
ijde Kankte

Plaat en op papier de langwijlige Schrijfkunst te hulpe koomen, en de afgifte van nuttige Boeken met een verbaazenden spoed bevorderen. Straks tijde hij hier aan te werk. Eerst sneedt hij volle woorden, daar naa regels, en voorts geheele volzinnen, op houten plankjes; thans maakte hij de letters zwart met Inkt, een drukte ze over op papier. Zeer gebrekkig, intusfchen, ging dit overdrukken. De gewoone schrijfsinkt, van welke hij zich bediende, vloeide op 't papier, en drukte de letters met geene genoegzaame scherpte over. Dit bragt hem eerlang op het vervaardigen van taaier en minder vloeibare Inkt, bijkans van de zelfde soort, als nog heden wordt gebruikt.

De wijze, op welke KOSTER de Boeken drukte, welke van hem voorhanden zijn, ging aldus toe. Nog niet gevallen zijnde op het zamenvoegen van losse of enkele letteren, zo als thans geschiedt, sneedt hij eerst eene geheele Plaat, van grootte als hij verkoos dat het formaat zoude uitmaaken. Aan de eene zijde konde hij slegts hier mede op het papier drukken. Eene andere Plaat vervaardigd hebbende, drukte hij dezelve over op een ander blad, om vervolgens dit tegen het voorgaande, met den witten kant, te plakken.

Op het Stadhuis te *Haarlem* bewaart men nog heden de eerste Boekdrukken, welke aldus vervaardigd zijn. Een van die is een Boekdeel in Folio. Het behelst drie Verhandelingen; voor ieder van dezelve vindt men een hedendaagschen Titel, nevens het gegiste Jaartal van den druk. De eerste Verhandeling, welke men, volgens 't opschrift, meent omtrent het Jaar 1428 gedrukt te zijn, behelst acht Tafelen, met houten Afbeeldingen, verbeeldende de zeven Doodzonden. Onder dezelve staat eene Uitlegging in 't Latijn. De letters zijn van een Gothisch fatsoen, de Inkt zeer bleek en de Figuren van eene wonderlijke gedaante.

Volgens den titel is 't Jaar 1430 de tijd der vervaardiginge van de tweede Verhandeling; zij bestaat uit negen tafelen, behelzende Plaat en Afbeeldingen, van welke de onderwerpen uit het Hooglied ontleend zijn.

De derde Verhandeling voert tot titel *Speculum humana Salvationis*, „ Spiegel van 's menschen behoudenisfe, „ met Gothische Karakters, vol verkortingen. Boven ieder plaat of bladzijde staan

staan twee Prenten, die 'er bijkans de helft van beslaan. Zie hier een en andere proeve daar van, ten blijke van den smaak dier tijden. De eerste Prent verbeeldt een perfoon, omringd van Duivels, bezig met hem te werpen in een brandenden afgrond; onder aan leest men: *Casus Luciferi* „, de Val van „ Lucifer.” Eene andere Prent vertoont God den Vader, Moeder EVA uit ADAMS Ribbe formeerende, met dit onderschrift: *Deus creavit hominem ad imaginem et similitudinem suam*: „ God heeft den mensch geschapen naar zijn beeld en „ gelijkenis.” Nog vindt men ten boven gemelden Stadhuiuze het zelfde Boek als het voorgaande, *Spiegel onzer behoudensise*, in 't Nederduitsch; het eerste, naar men wil, door KOSTER aan beide zijden van 't papier gedrukt. Behalven de boven gemelde, zouden, door de zelfde hand, nog verscheiden Boeken vervaardigd zijn, doch, zedert, door de binnenlandfche Oorlogen, en vooral in 't beleg en de verovering van *Haarlem*, verlooren geraakt.

't Is buiten mijn plan, hier partij te kiezen in den befaamden twist, of *Haarlem* dan *Mentz* in Duitschland de eere der uitvindinge van de Drukkunst zich kan toeëigenen. Mijs oordeels is het dus met de zaak gelegen. KOSTER was de eerste uitvinder van het drukken met geheel vol gefneeden Platen. Hij hadt eenen knecht, JAN FAUST genaamd, een Duitscher. Deeze hem de kunst hebbende afgezien, zo verre hij dezelve gebragt hadt, vlugtte, met het Drukgereedschap, heimelijk na *Mentz*. De langwijligheid van KOSTERS manier hadt hij begreepen. De kunst tot meerdere volkomenheid willende brengen, zal hij bedagt hebben, om met losse en beweegbaare letteren te drukken. De gepleegde dieffstal wordt bevestigd door HADRIANUS JUNIUS, verhaalende, hoe hij, nog jong zijnde, van geloofwaardige lieden, een van welke een makker van JAN FAUST geweest was, hadt gehoord, hoe deeze, met alle de gereedschappen, welke hij koade bij een pakken, van *Haarlem*, over *Amsterdam*, na *Keulen*, en voorts na *Mentz*, heimelijk was doorgegaan. Volgens deeze ontfelling behoort aan *Haarlem* de eere van de eerste uitvindinge der Drukkunst, en aan *Mentz*, dezelve tot meerdere volkomenheid gebragt te hebben. De twee gemelde Steden staar

dus,

KOS
 als, en zanz
 overzichtigheid
 en VESPUT
 Waereld.
 KOSTER
 hij bekleedt
 heden veroot
 aan de Goo
 van de gedag
 men, behalve
 den Inzag d
 Typographia,
 circa annum
 „ kunst, een
 „ uitgevonden
 Al vroeg ha
 pragtig Staad
 1697, mozt ze
 les, met ope
 geboud. Bij
 nitvinding, b
 der konnint
 Jaare 1723,
 Bijfchreiven, s
 an den Zuid

dus, ten aanzien van de Drukkunst, tot elkander in de zelfde evenredigheid, als eertijds CHRISTOFFEL COLUMBUS en AMERICUS VESPUTIUS met opzigt tot de ontdekking der Nieuwe Waereld.

KOSTER was een Man van aanzien in zijne geboortestad; hij bekleedde aldaar de Burgemeesterlijke waardigheid. Nog heden vertoont men aldaar het huis, weleer door hem bewoond, aan de Grootte Markt, tegenover het Stadhuis. Ter bewaaringe van de gedagtenisfe van een zo nutten Burger en Regent, heeft men, behalven de Beeltenis van KOSTER in den Gevel, boven den ingang deeze woorden doen stellen: *Memoria sacrum. Typographia, ars artium conservatrix, nunc primum inventa circa annum 1440*; „ Ter eeuwige gedagtenisfe. De Druk- „ kunst, eene kunst de bewaarderesfe der kunsten, nu eerst „ uitgevonden omtrent het Jaar 1440.”

Al vroeg hadt *Rotterdam*, ter eere van zijnen ERASMUS, een pragtig Standbeeld opgericht. Met even veel, zo geen grooter regt, mogt zulks verwacht worden van de Regeering van *Haarlem*, met opzigt tot haaren KOSTER. Nimmer, egter, is zulks gebeurd. Bijkans driehonderd jaaren, zints 's Mans vernuftige uitvinding, begreep dit verzuim het Geneeskundig Genootschap der kunstminnende Stad. In den Artzenijtuin deedt het, in den Jaare 1723, een fraai Standbeeld oprichten. Behalven andere Bijschriften, aan de Oost-, West- en Noordzijde, leest men, aan den Zuidkant, deeze woorden:

Æ. M. S.

LAURENTIO. COSTERO.

Harlemensi.

VIRO CONSULARI.

TYPOGRAPHIÆ.

INVENTORI. VERO.

MONUMENTUM. HOC.

ERIGI. CURAVIT.

COLLEGIUM. MEDICUM.

ANNO CIO IO CCXXIII.

De

Dat is :

Ter eeuwige gedagtenisse. Aan Laurens Kostet, Haarlemmer, man van Burgemeesterlijke waardigheid, den eigenlijken uitvinder der Boekdrukkunst, heeft het Geneeskundig Genootschap dit Gedenkteken doen oprichten. In 't Jaar 1723.

Zie AMPSING, *Beschr. van Haarlem.*

KOUDEKERK, eene Heerlijkheid, in Zeeland, op het Eiland *Walcheren*, overtreffende, in uitgebreidheid, alle de overigen van dat Gewest. Het strekt zich uit, van de Westlijke Buitensingels der Stad *Middelburg*, tot aan *Onze-Vlislingen* en het Zeestrand. Zo wel de Heerlijkheid, als het Dorp daar in gelegen, even eens geheeten, zouden, volgens de gising der Oudheidkundigen, den naam ontleend hebben van de *Cauchi*; en deeze in de Landstreeke eene volkplanting opgericht, en in het Dorp hun hoofdverblijf gehouden hebben.

Zie VAN DER HOUVE, *Handv. Kron.*

KOUDEKERK, ook wel *Koukerk*, een Dorp, insgelijks in Zeeland, op het Eiland *Schouwen*. In overoude tijden was het van veel aanzien, hadt eene groote Parochie, en genoot het voorregt van eene Jaarmarkt, die veel toeloops hadt. De Kerk van het Dorp wierdt gestigt door de Ouders van Heere JOHAN, *Prinse van Steenhuizen*, en door dezelve begiftigd *ter eere van God Almagtig; van de glorieijke Maagd en Moeder des Heeren, Maria; van alle Heiligen, en van St. Martinus, den Patron deezer Plaatzte.* Door Inbraaken en Overstromingen, is het grondgebied der Parochie dermaate afgespoeld, en het Dorp zodanig verlopen, dat 'er heden niet meer van overig is dan de bloote Kerktoren, zonder spits. 't Is alleen omdat dezelve den Zeevaardenden tot eene Baak verstrekt, dat hij nog zorgvuldig onderhouden wordt. Volgens zommigen zou

de

5

et Eiland
overig
e Buitene
in een bes
r in gele
der (Oud
wacht, en
een in het

iv. Ern.

Hier in de
was het nu
in het voo
de Kerk en
deere paar
hijde het in
in Meester
de Meester
en (Oud
wacht, en
eene van
hij alleen
heeft, het
aligen zou
de

T'DORP KOUDEKERK.

KOUDE

de zamenloopende
Fabrieken.

Koudekerk
den rechte O
stijfen. Zo w
deest, men
weest zijn. I
rochieliek ge
indan gewijd
het Dorp gew
in deze Heer

Koudekerk
terij Hende
Zeer vernat
de in de nab
Koudekerk
der boughe
alffind in de
Senzen. Ga
Van her na
sproken.

Koudekerk
van in Dorp
indan Gels

K
e mms
Waldere

Kou
den ree
Alfen.
deeze,
weest z
rochleik
kolass g
het Dor
in deez

Kou
teij k
Zeer v
de in d
Bouwv
der he
afhand
Stater
Van l
sprok

Kou
van he
lands

de naamsoorsprong de zelfde zijn, als die van *Koudekerk* op *Walcheren*.

Zie *Oudh. en Gestigt. van Zeeland*; en
M. V. D. HOUVE.

KOUDEKERK, eene Heerlijkheid en Dorp, in Holland, aan den rechter Oever van den Rhiijn, tusfchen *Leiden* en het Dorp *Alfen*. Zo wel als de twee voorgemelden in *Zeeland*, zou ook deeze, meent men, eene Volkplanting der aloude *Kauchen* geweest zijn. De Kerk van dit Dorp, zijnde voormaals eene Parochiekerk geweest, was, in de Roomsche tijden, aan *St. Nikolaas* gewijd. Van meer aanzien, dan tegenwoordig, zal toen het Dorp geweest zijn. Het Slot of Heerenhuis *Poelgeest* legt in deeze Heerlijkheid.

Zie *BOXHORN, Oudh. en Gestigt. van Rhijnland*.

KOUDUM, een groot en fraai Dorp, in Friesland, in de Grietenij *Hemelummer-Oldevaart*, onder het Kwartier *Westergo*. Zeer vermaaklijk legt dit Dorp op een rijkzenden grond, hebbende in de nabijheid, vooral aan den Noordkant, zeer vrugtbare Bouwlanden. Van hier, dat de Kerktoren, uit zich zelve een der hoogsten van het gantsche Gewest, op een aanmerkelijker afstand in de Zuiderzee kan gezien worden. In eene der aloude Staten, *Galama* en *Tpema*, houdt de Grietman zijn verblijf. Van het nabuurig *Galama-Dam*, is op het Art. *GALAMA* gesproken.

Zie *WINSEMIUS, en uit medegedeelde berigten*.

KOULSTER, een oud Slot in Kennemerland, digt bij de Kerk van het Dorp *Heiloo*. Het is het Stamhuis van een aloud Hollandsch Geflagt, 't welk daar van den naam voerde, doch al

VOOR

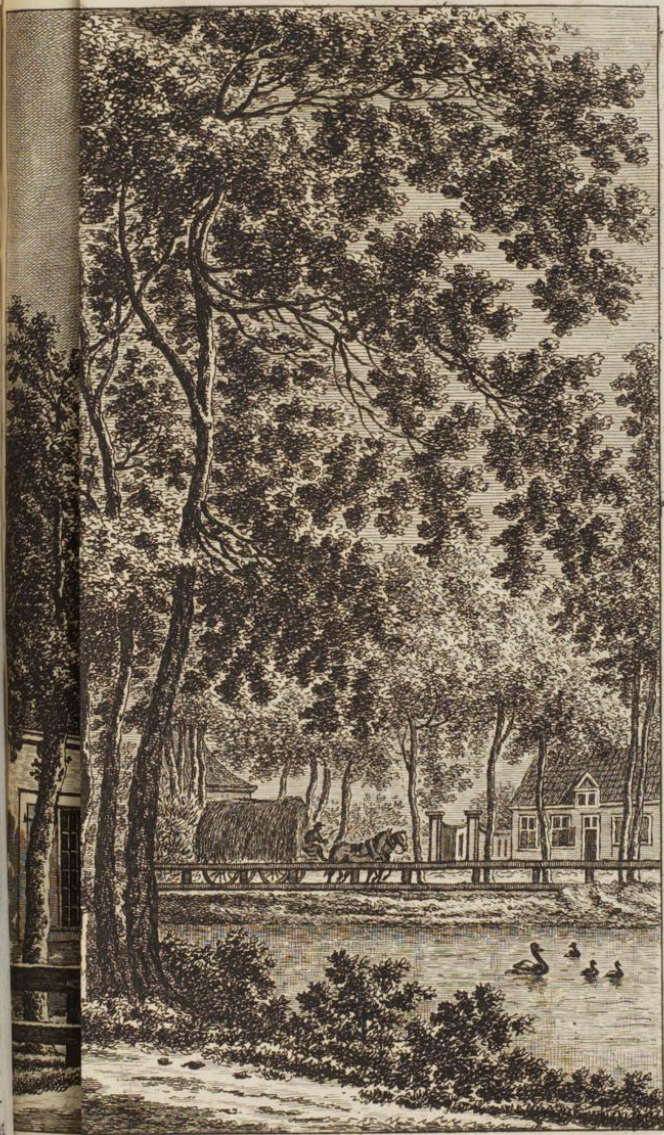
voor lang is uitgestorven. In den Jaare 1517 leiden de Gelderschen het Huis in koolen, naa alvorens *Medenblik* en *Alkmaar* te hebben overvallen. De Heer THEOPHILUS KATS deedt het, in den Jaare 1643, in de tegenwoordige gedaante optimmeren. Het gebouw, hoewel niet groot, pronkt van boven met een vierkantig Torentje, en legt rondom in eenen Vijver.

KRAAIENEST, een Buurt onder het uitgestrekte Regtsgebied van het Dorp *Heemstede*, bij *Haarlem*. Naar men wil zou deeze Buurt zijnen naam ontleend hebben van eene daar bij gelegene aanzienlijke Buitenplaats of Hofftede, 't *Huis te Kraaienest* genaamd, bij verbastering, meent men, in de plaats van *Kraaienhorst*, dus geheeten naar een aanzienlijk oudadelijk geslagt van dien naam.

KRAAIESTEIN, eene aloude Adelijke Ridder-Hoffstad, digt bij het Dorp *Tricht*, in het Graaffschap *Buuren*. Tot hetzelfde behooren ruim veertig Morgens Land. Aan het Huis, welk rondom in zijne Graften legt, behooren nog eenige Voorregten. De Eigenaar daar van heeft een Gestoelte in de Kerk van *Tricht*, en eene Begraafplaats in het Koor daar van.

KRAAILOO, eene Hofftede, in Gooiland, niet verre van *Oud-Bussum*. Met haare Heuvelen, Dalen, Akkers en Bos-schaadjen, was, eertijds, deeze eene enkele Buitenplaats, doch zedert in twee onderscheidene Lusthuizen verdeeld, die afzonderlijk bewoond worden.

KRABBENDYKE, eene Heerlijkheid en Dorp, in de verdeling, *Oostwatering* genaamd, op het Zeeuwsche Eiland *Zuidbeveland*. In het Noordelijk gedeelte daar van leggen twee kleine Polders, in hunne eigen Dijken beslooten. De eene, *Monniken-Polder* geheeten, ontleent dien naam van een Monniken-Klooster, aldaar gelegen, aan welk het in eigendom behoorde. De naam der andere is *Maags-Polder*. In 't geheel beslaat de Heerlijkheid ruim elfhonderdvijfentwintig Gemeten Lands. Genoegzaam in 't midden daar van legt het Dorp van dien naam, in de lengte gebouwd. Het levert niets merk-

'T DORP KRABBENDYKE .

mit b

KNA
un W
Verpo
gens e
den J
rtualf
deze
Ratbe
heer
or een
gelede
goc
heid m
kerk g
te un
koon
gelis v
had g
fchap
fizee
wezen
toor e
Niet v
maleri
den af
wil m
en fch
de Ro
den be
de Fra
ntem
ur, en
de her
eene Ge

mit
wordt b

KRA
ten W
Verpo
gens
den]
twaal
deze
Rat
heeft
tot ee
geleed
goed
heid
Kerk
de rt
koom
geldis
hadt
schap
steed
weez
voor
Niet
made
den a
wil n
en sel
de R
den h
de Fr
tekenit
er, ee
de het
eene G

merkwaardigs op. De Kerk, die door haaren eigen Leeraar wordt bediend, is een klein vierkantig gebouw.

KRALINGEN, een Ambagt en Dorp in Schieland, paalende, ten Westen, aan het Regtsgebied van *Rotterdam*, staat op de Verpondingslijsten aangetekend voor vijftienhonderdveertig Morgens en ruim vijfhonderd Roeden. Volgens de optelling, in den Jaare 1732 gedaan, zou het Dorp bevatten, behalven twaalf Molens, driehonderdnegenentachtig Huizen. Veele van deeze, hoewel het Dorp gerekend wordt een uur gaans van *Rotterdam* te leggen, staan onder den rook dier Stad. Men heeft 'er verscheiden Lijnbaanen. Het Regthuis, welk tevens tot eenen Herberg dient, is een ruim gebouw, nu vijftig jaaren geleeden bijkans geheel vernieuwd. De Kerk pronkt met een goed aantal geschilderde Glazen. Een van dezelve is inzonderheid merkwaardig. Bij Uitersten Wille wierdt het aan de Kerk geschonken door zekeren Bakkersknecht, DIRK MARKUSZ DE RUITER genaamd. Arm uit *Westfalen*, zijn Vaderland, gekoomen, hadt hij, door naarstigheit en zuinigheit, zo veel gelds verzameld, dat hij, vóór zijn overlijden, eene schikking hadt gemaakt, volgens welke een goed gedeelte zijner nalaaten-schap tot gebruik en sieraad der Kralingensche Kerke moest besteed worden. In zijnen Uitersten Wille betugde hij zijn leed-weezen, dat zijne middelen niet toereikten tot eene maaking voor een Orgel en het onderhoud van eenen Orgelist. — Niet verre van het Dorp lag weleer het *Huis te Kralingen*, naaderhand het *Slot Honingen* genaamd, aan den Maasdijk, bij den afloop van 's Graavenweg na *Gouda*. Den naam *Honingen*, wil men, zou het ontleend hebben van den veelvuldigen *hoon* en schade, door verloop van tijd, hetzelve aangedaan. Door de Rotterdammers, in de Spaansche Beroerten, zeer veel geleeden hebbende, wierdt het, in den Jaare 1672, uit vreeze voor de Franfchen, geheel geslegt. Volgens de overgebleevene Af-rekeningen en de berigten der Historieschrijvers, moet het, wel-
eer, een zeer sterk Slot geweest zijn. In den Jaare 1573 dien-de het den Graave VAN DER MARK, *Heere van Lumel*, tot eene Gevangenisfe.

Zie VAN LEEUWEN, *Bat. Ill.*

KRAAIENBURG, eene Adellijke Hofftede, in Delfland, onder het Dorp *Rijswijk*, tusfchen den Hoornbrug en de Stad *Delft*, aan de Oostzijde van de *Vliet*. Met eene lange beplante Laan koomt het Huis aan den Straatweg uit. De Lustplaats verdient nog heden opmerking, als zijnde voormaals geweest de eigendom der Voorouderen van den geleerden Staatsman **HUGO DE GROOT**.

KRAMMEN. Om de zulken der Veréénigde Provinciën, welke aan de woede der Zee bloot leggen, tegen het affpoelen door de aanklotzende Golven te beveiligen, heeft men verscheiden middelen uitgedagt. In Zeeland, vooral aan den vermaarden *West-Kappelschen Dijk*, op het Eiland *Walcheren*, die, zonder voorstrand, het geweld der Noord-Zee heeft te draagen, bedient men zich, ten dien einde, van eene foort van *Matten*, van den kruin des Dijks tot aan den benedensten voet. Deeze *Matten* worden gemaakt van Stroo. Men plaatst hetzelfde opwaarts tegen den Dijk, en voegt het, telkens om de vier of vijf Duimen afftands, met ander Stroo te zamen, of men draait het in malkander. Door middel van een Werktuig, uit twee Tandén zamengefteld, een *Kram* genaamd, fleekt men het dus in een gedraaide of gevlogten Stroo vier of vijf Duimen diep in den grond; het bekoomt hier door de gedaante van eenen Vloermat. Het maaken en leggen van dusdanige *Matten* noemt men *Krammen*. Een zeer zwaare arbeid is deeze; met alle zijne magt moet de *Krammer* op de Spade vallen met zijnen buik, welke, om anderzins onvermijdelijke kwetzing der tedere deelen te beletten, gedekt en gewapend is met een dikken yzeren plaat, in Leder gewerkt.

Zie **BOXHORN**, *Kron. van Zeeland*.

KRANENBURG, een aloud Gestigt, nu niet meer in weezen, hoewel 't nog op de Kaarten wordt aangewezen, was een der oudste Hollandsche Riddermaatige Stamhuizen, gelegen in Schiedland, aan de Rotte. Omtrent het Jaar 1106 was daar van de stigter Heer **MALEWYN**, tweede Kastelein van *Leiden*. Een lan-

er
 reeks v
 in Van v
 op zijnen
 Morgens
 BARTHOLO
 Jaar 1568
 zijnen naa
 N. van B
 van *Kran*
 BURG, be
 WILLEM
 Haag-Amb
 van zijnen
 ving, neve
 het regt o
 WILLEM ZO
 ENGELBERT
 men deeze
 en vervolg
 ging in den

KRAMMEN
 pen van die
 Ambagsheer
 't welk be
 fik wordt
 pondingslij
 angeteket
 tel der H
 iizeventig
 las; bij
 Dorp is van
 ommet het
 legt met ve
 riviere na

gen reeks van jaaren was het de eigendom van deszelfs naazaaten. Van HALEWYN, derden Kastelein van *Leiden*, kwam het op zijnen Zoone, PHILIPS VAN WASSENAAR, met tweehonderd Morgens Land. Naa verloop van tijd wierdt eigenaar van 't Slot BARTHOLOMEUS VAN WASSENAAR, Ridder, vermeld omtrent het Jaar 1268. Als hoofd van een nieuw geslagt, veranderde deeze zijnen naam in dien van KRANENBURG. Hij hadt tot huisvrouw N. VAN BLEISWYK, en verwekte bij dezelve ENGELBERT, *Heer van Kranenburg*; die naaliet DIRK en WILLEM VAN KRANENBURG, beiden vermeld op den Jaare 1330.

WILLEM stigtte een Huis en Hofftede te *Eikenduinen*, in Haag-Ambagt, 't welk hij insgelijks *Kranenburg* noemde, en van zijnen Neeve, den *Heere van Wasenaar*, ter leen ontving, nevens de Tienden van *Schoveningen* en *Sleebosch*, met het regt om een paar Zwaanen te houden in *Wijdaalermuir*. WILLEM zonder kinderen overlijdende, erfde zijn broeders Zoon, ENGELBERT, alle zijne goederen. Bij gebrek aan Mansoir kwamen deeze, door den tijd, aan 't geslagt van VAN DER HOUVE, en vervolgens aan dat van VAN DER MEER; waar van het overging in den Huize van DUIVENVOORDE, in den Jaare 1558.

Zie VAN LEEUWEN *Bat. III.*

KRIMPEN OP DE LEK, in onderscheiding van een ander *Krimpen* van dien naam, waar van wij straks zullen gewaagen, eene Ambagtsheerlijkheid en Dorp, in dat gedeelte van Zuidholland, 't welk bekend is bij den naam van *Krimpenerwaard*. Onge-lijk wordt de grootte der Heerlijkheid berekend. Op de Verpondingslijsten staat zij voor ruim vijfhonderdtwintig Morgens aangetekend. Bij de optelling van den Jaare 1732, was het getal der Huizen, in het tijdverloop eener Eeuwe, van tweeënzeventig tot honderddertig aangegroeid, en twee Molens; bij welke, zedert, nog een derde is gekoomen. Het Dorp is van eene hooge oudheid, en zal, waarschijnlijk, reeds omtrent het midden der Elfde Eeuwe bekend geweest zijn. Het legt zeer vermaaklijk aan de *Lek*, bij de zamenvloeiing deezer riviere met de *Merwe*. De Kerk, hebbende een vierkantigen

Y 2

Toren

Toren van middelmaatige hoogte, staat buiten den Dijk. Het is eene welvaarende Plaats, onder andere van wegen den Graanhandel, welke 'er omgaat. Voormaals plagt de Zalmvangst hier een goed bestaan uit te leveren. Een deel der Ingezeetenen geneert zich met den Landbouw.

KRIMPEN OP DEN YSSEL, in onderscheiding van het bovengemelde, gelegen in 't Noordwesten der riviere van dien naam. Het Ambagt draagt, in de Lijsten van Verpondinge, voor vijfhonderdvijfennegentig Morgens Lands. Binnen deelen omvang staan ongeveer honderd Huizen en twee Steenplaatzen. 'Er is geen Kerkdorp binnen hetzelfde, maar slegts een Buurt; de Opgezeetenen daar van behooren, in het Kerkelijke, tot de Gemeente van *Ouderkerk op den Yssel*; zij begraven ook op het Kerkhof diens Dorps hunne dooden. Behalven de Steenbakkerijen, geeft het maaken van Hoepels en Matten het voornaamste bestaan aan de inwoners.

KRIMPENERWAARD, eene Landstreeke in Zuidholland, leggende eenigzins als ingeflooten door de Lek, een gedeelte van de Maaze, den Yssel en de Vliet. In den Omflag der gemeene Lasten wordt zij begroot op tienduizend vijfhonderd en zesentachtig Morgens Lands, meestal laag en broekagtig, op veele plaatzen niet ongeschikt tot Hooi- en Weilanden, en elders bekwaam tot den Hennipteelt of het planten van Hoepelhout. Reeds omtrent het midden der Elfde Eeuwe, zo niet vroeger, heeft men den uitgebreiden Waterplas in droog land veranderd, door het leggen van eenen Dijk rondom denzelven en het loozen van het water. Het Bestuur staat aan eenen *Drijkgraave*, die door de Staaten van Holland en Westfriesland, en aan zeven Heemraaden, hier *Hoogdijkheemraaden* genaamd, welke oorspronkelijk door de Steden *Dordrecht*, *Schoonhoven* en *Gouda* verkoozen worden. De Dijkraad kiest den zevenden. Volgens de aloude inrigting duurt het bewind der laatstgenoemen slegts een jaar; doch gemeenlijk bekleeden ze voor eenigen tijd dien post. Zij moeten in den Waard voor drieduizend Guldens gegoed zijn. De *Seckretaris* ontvangt zijne aantelling van de drie straks gemelde

Ste-

Steden, en de Penningmeester van tien Dorpen, binnen den Waard gelegen. Drie gewoonlijke Vergaderingen houdt jaarlijks dit Dijkkollegie; om de twee jaaren doet het Rekening, beurtelings, in ieder der Dorpen. Deeze zijn *Krimpen op de Lek*; *Krimpen op den Yssel*; *Ouderkerk op den Yssel*; *Berkoude*; *Stolwijk*; *Berg-Ambagt*; *Klein-Ammers*; *Lekkerkerk*; *Haastrecht* en *Gouderak*. Van wegen zijne gelegenheid, was de *Krimpenerwaard* dikmaals een prooi van zwaare overstromingen, ontstaan uit het doorbreeken der Rivierdijken.

KROESINK. Deezen naam voerde weleer een aanzienlijk Hollandsch Geflagt, 't welk, egter, voor bijkans tweehonderd jaaren is uitgestorven. De eerste, welken men, in 's Lands geschiedenissen, vindt vermeld, was

HENRIK KROESINK. Hij leefde in den Jaare 1400, hadt in huwelijk *N. N. Uittenhage*, en liet na

FLORIS KROESINK, gehuwd aan *Geerburg van Teilingen*, welke hem Vader maakte van twee Zoonen:

Mr. JAKOB KROESINK, die volgt;

Floris Kroesink; hij was Rentmeester Generaal, eerst van Zuid-Holland, daar naa van het Noorderkwartier.

Mr. JAKOB KROESINK, gebooren in den Jaare 1424, naa den post van Rekenmeester in 's Hage te hebben waargenomen, bekleedde hij dien te Mechelen, zints de overbrenging van de Algemeene Rekenkamer derwaarts, in den Jaare 1474. Bij zijn overlijden, voorgevallen in den Jaare 1493, liet hij naa, bij *Maria van der Does*, uit Zuidholland:

KORNELIS KROESINK, die volgt.

Arend Kroesink, Kanunnik van den Dom te Utrecht.

Jakob Kroesink, getrouwd met *Maria van Amerongen*; hij verwekte bij haar eenen Zoon, *Philips Kroesink*, in den Jaare 1485 Klerk van de Rekenkamer in 's Hage.

Barbera Kroesink, gehuwd aan *Lodewijk Quarré*, Ridder, te Mechelen, Thesaurier van de Orde van het Gulden Vlies, welken zij eenen Zoon baarde, *Maximiliaan Quarré*.

Ursula Kroesink, die de huisvrouw wierdt van Henrik Swaaf, Ridder te Brusfel, doch zonder kinderen stierf, niet lang naa haar huwelijk.

KORNELIS KROESINK, boven genoemd, was Heer van Benthuizen, Ambagtsheer van Zoetermeer, en eerste Luitenant Houtvester van Holland. MAXIMILIAAN floeg hem Ridder, te Dordrecht, in den Jaare 1486. Tweemaal was hij getrouwd geweest: eerst met *Maria van Montfoort*, dogter van Paulus van Montfoort, te Leiden, Weduwe van Pieter van Swieten; vervolgens met *Hillegond van Alkemade*, gezegd *van den Woude*, dogter van Jan van den Woude en van Elizabet Uittenhage. In den eersten Echt verwekte zij

JAKOB KROESINK, die volgt;

En in het tweede huwelijk,

Frans Kroesink, in den Jaare 1527, Baljuw van Poortvliet, ongehuwd overleeden.

Elizabeth Kroesink, in den Jaare 1547 gestorven, zonder kinderen gebaar'd te hebben in haar huwelijk met Roelof van Dalen.

JAKOB KROESINK, boven genoemd, Heer van Benthuizen en Zoetermeer, nam ter huisvrouw *Sandrina van Cruningen*, Bastaart dogter van Heere Jan van Cruningen en Heenvliet, en wierdt, bij haar, Vader van

HENRIK KROESINK, die volgt, en van

Agnes Kroesink, die de echtgenoot wierdt van *Otto van Egmond*, in den Jaare 1555, door Koning PHILIPS, te Brusfel, Ridder geslagen, vervolgens Registermeester van Holland, en gestorven in den Jaare 1585, verscheiden kinderen malaatende.

HENRIK KROESINK, in den Jaare 1570 Lid der Staatsvergaderinge van Holland, hadt in huwelijk *Anna Bourbonnois*, dogter van Philips Bourbonnois, van Mechelen, en van Jakoba van Teilingen. Hij was Vader van

JAKOB KROESINK, die volgt, en van

Sandrina Kroesink, Vrouwe van Benthuizen en Zoetermeer, zints het overlijden van straks gemelden haaren broeder, gehuwd aan Gerrit van Wijngaarden, welken zij éénen Zoon en drie Dogters baarde.

JAKOB BROESINK stierf ongehuwd, en met hem de Mannelijke Linie van dit Geslagt.

Zie GOUDHOVEN, *Oud. Holl. Kronijk*;
VAN LEEUWEN, *Bat. III.*

KROM-

KROMMENIE, eene Ambagtsheerlijkheid, te gader met het na- buurig *Krommeniedijk*, in het Baijuwschap van Blois, naar ge- lange van het vermogen der Inwooneren van kleine uitgestrekt- heid, als beslaande, volgens de Verpondingslijsten, niet meer dan vierhonderd negenenveertig Morgens en ruim tweehonderd Roeden Lands. De Heerlijkheid ontleent haaren naam van de Krommen-Ye, een vaarwater, 't welk bij ouds uit het Wijker- meir landwaarts liep, en langs 't welk Schepen, die buiten de Eilanden de Noordzee bevoeren, tot in 't hart van Noordhol- land konden koomen. Van hier, dat, volgens de aloude over- leveringen, het Dorp *Krommeniedijk* voornaamelijk van den Haringvaart plagt te bestaan.

KROMMENIE, (*Het Dorp*) hoewel, door het verloop des Koophandels, minder bloeiende, dan voorheen, is nogthans eene welvaarende Plaats. Volgens de Lijsten, daar van voor- handen, is het, van tijd tot tijd, in getal van Huizen en In- wooneren merkelyk toegenomen. Nu bijkans tweehonderd ja- ren geleeden wierdt *Krommenie* geschat op honderdvierenzestig Huizen; in den Jaare 1739 was hun getal tot vijfhonderdendrie aangegroeid, wordende bewoond van zeshonderdenacht Huisge- zinnen, uitmaakende vierentwintighonderd vierentwintig perfoo- nen. Van de onderscheidene Gezinten stonden deeze in de vol- gende evenredigheid: Veertienhonderd *Gereformeerden*; drie- honderdvijfennegentig *Doopsgezinden*; en zeshonderdneegen- entwintig *Roomsche-Katholijken*.

Voorts is het Dorp meest in de lengte gebouwd, in eene rechte streek van het Noorden na het Zuiden, beslaande onge- veer zeshonderd Roeden gronds. Met het eene einde stoot het genoegzaam tegen *Aspendelft*, met het ander tegen *Kromme- niedijk*. Van de rechte straat loopt, onder andere, een be- bouwd Zijpad, na de Naauwernasche Vaart; die den wil hebben na *Wormerveer* en den Zaankant, moeten aldaar wor- den overgezet. Zo zeer als elders, ontmoet men hier de Noordhollandsche zindelykheid. De breede straat, ter weder- zijden van welke de Huizen gebouwd zijn, mag van geen Rijtuig, noch zelf van een paard onder den man bereeden worden. Een hevige brand, door 't hooibroeien ontstaan,

leide hier, in den Jaare 1702, in twee uren tijds, achtendertig Woonhuizen nevens nog andere gebouwen in koolen, en veroorzaakte eene schade van bijkans tweemaalhonderdduizend Guldens. De Vergaderplaats der Doopsgezinden wierdt insgelijks een prooi der vlammen. De Gereformeerde Kerk is een deftig gebouw, pronkende met een spitzen Toren. Voorts heeft men 'er een Raadhuis, Waag en Weeshuis. Zints den gemelden Brand, is de Vergaderplaats der Doopsgezinden met meer luister ten voorschijn gekoomen, dan men gemeenlijk ten platten Lande aantreft. 'Er is ook een Weeshuis van die Gezinte; als mede eene Statie van Roomschegezinden, die van een Jansenistifchen Priester wordt bediend.

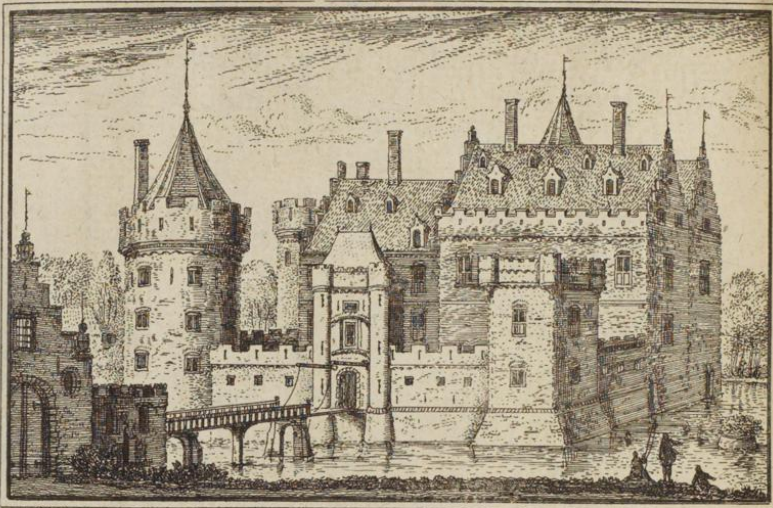
KROMMENIEDYK is op verre na van niet zo veel aanzien, als het straks gemelde Dorp. In 't oog loopende blijken draagt het, ginds en elders, van vervallenden toestand. Het legt insgelijks in de lengte, en grenst in 't Oosten dicht aan *Krommentie*. De Kerk staat ten Zuiden, eenigzins buiten het Dorp. Door de verwoestingen der Spanjaarden heeft dezelve veel geleden, en althans het Koor geheel verlooren. Behalven eene Vergaderplaats der Doopsgezinden, vindt men 'er ook eene Roomschegezinde Statie.

De hoofdbron van het bestaan der Ingezeetenen van beide Dorpen, vooral van *Krommentie*, is de Zeildoekreederij. Voor omtrent vijftig jaaren begrootte men het getal Rollen Zeildoek, ieder vijftig Ellen lang, die 'er jaarlijks gereed wierden, op ongeveer achtentwintigduizend. Zints den veelvuldigen invoer van Muskovich, en het leggen van eene belasting in Engeland op allerlei uitlandsch Zeildoek, zal dit getal duizenden verminderd zijn. Voorts staan de beide Dorpen, hoewel in het Kerkelijke van elkander onderscheiden, onder ééne Burgerlijke Regeering. Deeze bestaat uit Schout, drie Schepens, te weeten twee van *Krommentie* en één van *Krommentedijk*, en zes Vroedsmannen. Uit deeze worden jaarlijks de Schepenen verkoozen, in de plaats der afgaanden, die vervolgens Leden van de Vroedschap worden.

184, acht-
 wa vanden
 machelid-
 ginkler mit
 formenle be
 fizeen Ten
 Wevins. In
 Doopgezin
 men gesen
 een Wevins
 vruchtgezinde
 ad

 veel accies
 opende bijke
 vechand. He
 Onsen tijn van
 gijnn buiten be
 den heeft deere
 stroom. Behou
 mt men 'er v

 eenen van bid
 Keldochrede
 he gem Rol
 te jettijke ges
 d. Tins den va
 leggen van een
 Zeldiek, ad d
 van de beide be
 der vnterfand
 behat mit d
 waren en v
 Of deevaten
 van v gijnden,
 ste

A. Rademaker fecit

Het HUIS te KRONENBURG in Wellant

schon
haben,
hinter
nicht
jede die

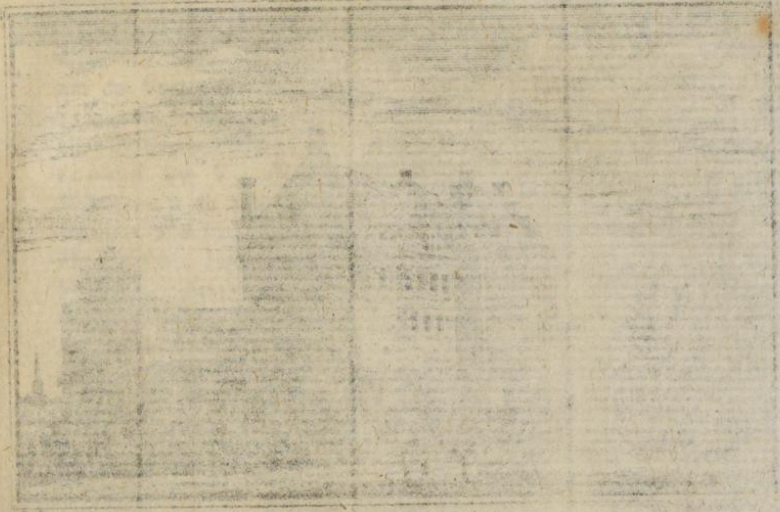
14

LAURENTIUS a die

anderer
er die die
er er in
denen
gibt die,

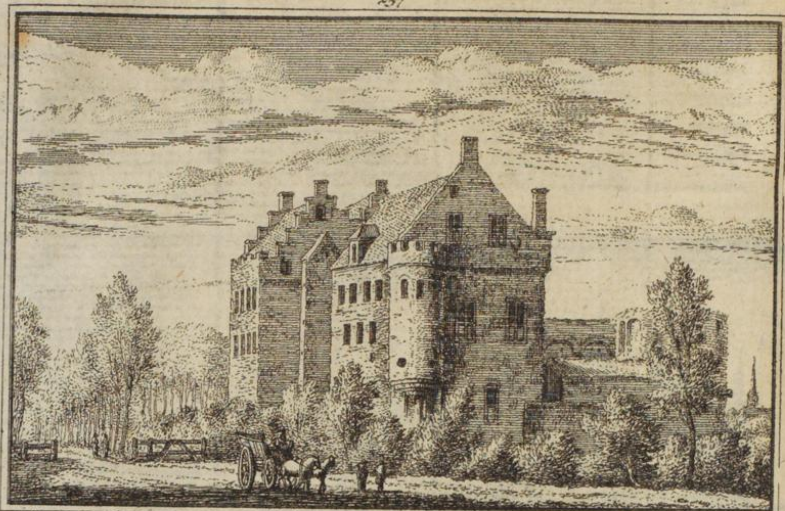
14

LAURENTIUS a die

LAURENTIUS a die

A. Rademaker fecit

T HUIS KRONENBURGH

1076

A. Rademaker fecit

† KRONENBURG en LOENEN

1070

Kro
 nens
 an d
 1112,
 zipe
 F. Lo
 Muid
 Gara
 den
 beleg
 derne
 veru
 van
 herob
 herz
 ende
 den
 zijne
 mar
 zijne
 ang
 hlee
 hlee
 Lon
 Dor

 K
 ook
 dijt
 daa
 vel
 wo
 tijd

 K
 Zee
 der
 kan

KROONENBURG, een van ouds bekend Slot of Kasteel, doch thans niet meer dan een Heerenhuis, bij het Dorp *Loenen*, aan de Vegt. De stigter van het aloude Huis, in den Jaare 1122, meent men, was Heer JAN VAN KROONENBURG. Na zijne gevangenneeming door verscheiden Edelen, wierdt Graaf FLORIS DE V, vóór zijne overvoering na 't Huis te Muiden, op dit Slot, eenigen tijd, in verzekering gehouden. GERARD VAN VELZEN, naa den gepleegden moord aan gemelden Graave, zocht hier eene schuilplaats. Toen wierdt het belegerd, veroverd en geslegt, doch eertlang herbouwd. Andermaal, in den Jaare 1374, onderging het Slot eene deerlijke verwoesting en uitplondering, door JAN VAN HOORN, Bischof van *Utrecht*. In het noodlottig Jaar 1672, booden de Amsterdamsche Kapiteinen BOUWMAN en KORNELIS WITZEN, uit hetzelfde, een wakkeren tegenstand aan de Franschen; die het eindelijk meester wierden, en, vóór hun vertrek van daar, den voornaamsten Toren lieten springen, en alzo het Slot van zijne voornaamste sterkte en sieraad beroofden. Zedert is het naar de latere Bouwkunde vertimmerd, en veritrekt, door zijne bekoorlijke legging in ruime plantaadjen, tot een zeer aangenaam verblijf. Voorts zijn aan dit Huis, als eene Vrije Heerlijkheid beschouwd, eenige Voorregten verknogt. De Heer daar van bezit het regt van Patroonschap der Kerke te *Loenen*, en is eigenaar van den Brug en het Tolhek in dat Dorp.

KROONENBURG, een ander oudadelijk gestigt van dien naam, ook wel het *Huis te Kastrikum* genaamd, als zijnde gelegen digt bij dit Dorp. Niet meer dan eenige overblijfsels zijn daar van nog in weezen; zij bestaan in een ronden puinhevel en een laag Muurwerk van een ouden Toren. De verwoesting der menschen of des tijds heeft, al ziuts onheugelijke tijden, het aloud gestigt doen verdwijnen.

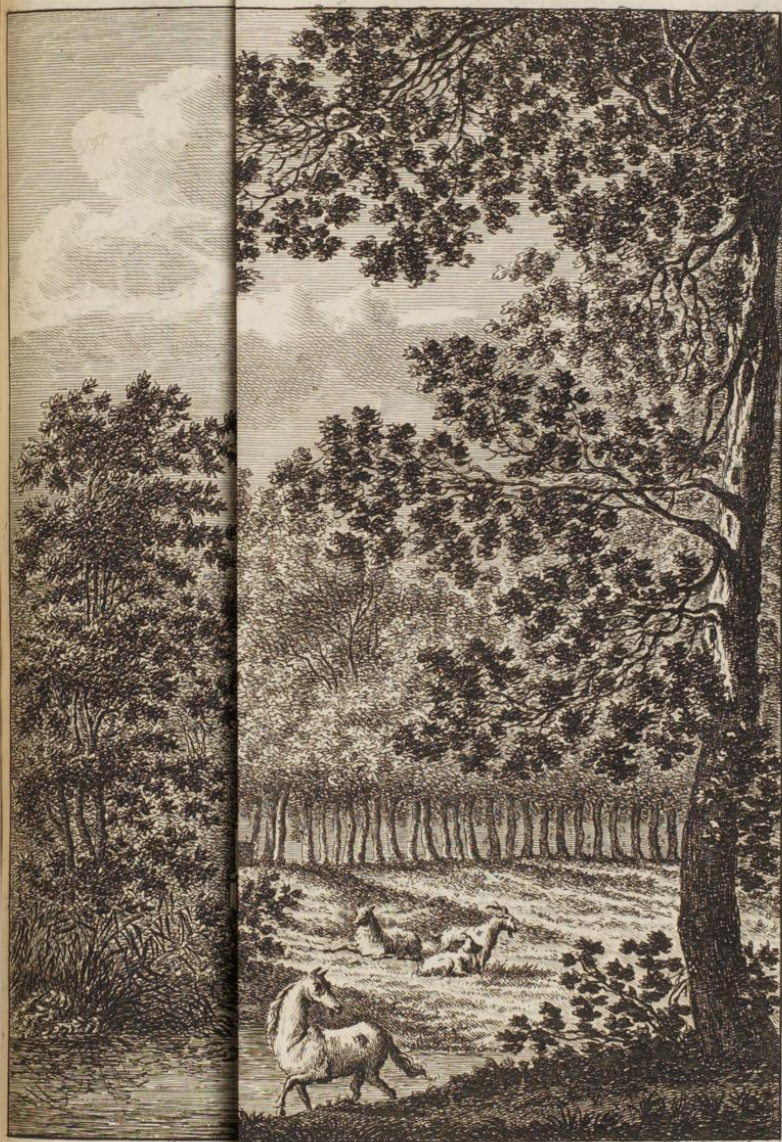
KROONESTEIN, een Adelijk gestigt, in Rhijnland, onder *Zoeterwoude*, digt bij *Lammen*. Het is een zeer deftig onderwetsch gebouw, met verscheiden fraaie Gevels en een achtkantigen Toren. Een bijzonder Voorregt, door een der Graaven aan

hetzelve gefchonken, was voormaals aan dit Huis verknogt. Een Poorter van *Leiden*, hoewel dit Slot tot zijne vaste woonplaats verkiezende, behieldt nogthans, uit kragt der Gifte, zijn Poorterschap binnen de gemelde Stad.

Zie Handv. van Rhijnland.

KRUININGEN, eene Heerlijkheid en Dorp, in Zeeland, op het Eiland *Zuidbeveland*, schietende, met haaren Zuidwestkant, tegen de Wester-Schelde, een gevaarlijken nabuur, die, bij storm en onweder, door het aanspoelend water, haar meenig stuk gronds afhandig heeft gemaakt. In den omslag der Belastingen wordt de Heerlijkheid begroot op eenendertighonderd zevenenzeventig Gemeten en tweehonderdtweeëndertig Roeden Lands. Midden in de Heerlijkheid legt het Dorp *Kruiningen*, eene tamelijk groote en welbetimmerde Plaats. Behalven eene lange en breede, ontmoet men 'er eenige kleinere Straaten. De Kerk is een ruim en luchtig gebouw; 't Gewelf daar van rust op twee rijen Pilaarçn. De hooge en spitze Toren staat aan den Zuidkant. Van binnen pronkt de Kerk met eene Grafsombe van blaauwen steen, merkkelijk bovendien den grond verheven. Op het Legstuk ziet men leevensgrootte uitgehouwen Jonkheer ARNOUD VAN KRUININGEN, *Heer van Voorhout*, in volle Wapenrusting. Nevens hem leggen zijne Wapens en Riddertekens; de voeten rusten tegen een leggenden Leeuw. Volgens een Opschrift in den Muur, overleedt dezelve op den derden November des Jaars 1661. De Kruiningersche Kerk was eene der eersten, in Zeeland, naa de Hervorming, die van de Gereformeerden gebruikt wierdt. Meest alle de Opgezeetenen zo van het Dorp als der Heerlijkheid zijn van den Hervormden Godsdienst. Volgens aantekening vindt men 'er, in den Jaare 1750, slegts een enkelen Roomschegezinden Inboorling. Het Kruiningensche Bier is zeer vermaard, en wordt veel verzonden. 's Woensdags naa *St. Jan* houdt men 'er eene Paerdmakmarkt, die zeer veel toeloop van menschen heeft. De Heer DE HUYBERT, boven vermeld, was Heer deezer Heerlijkheid.

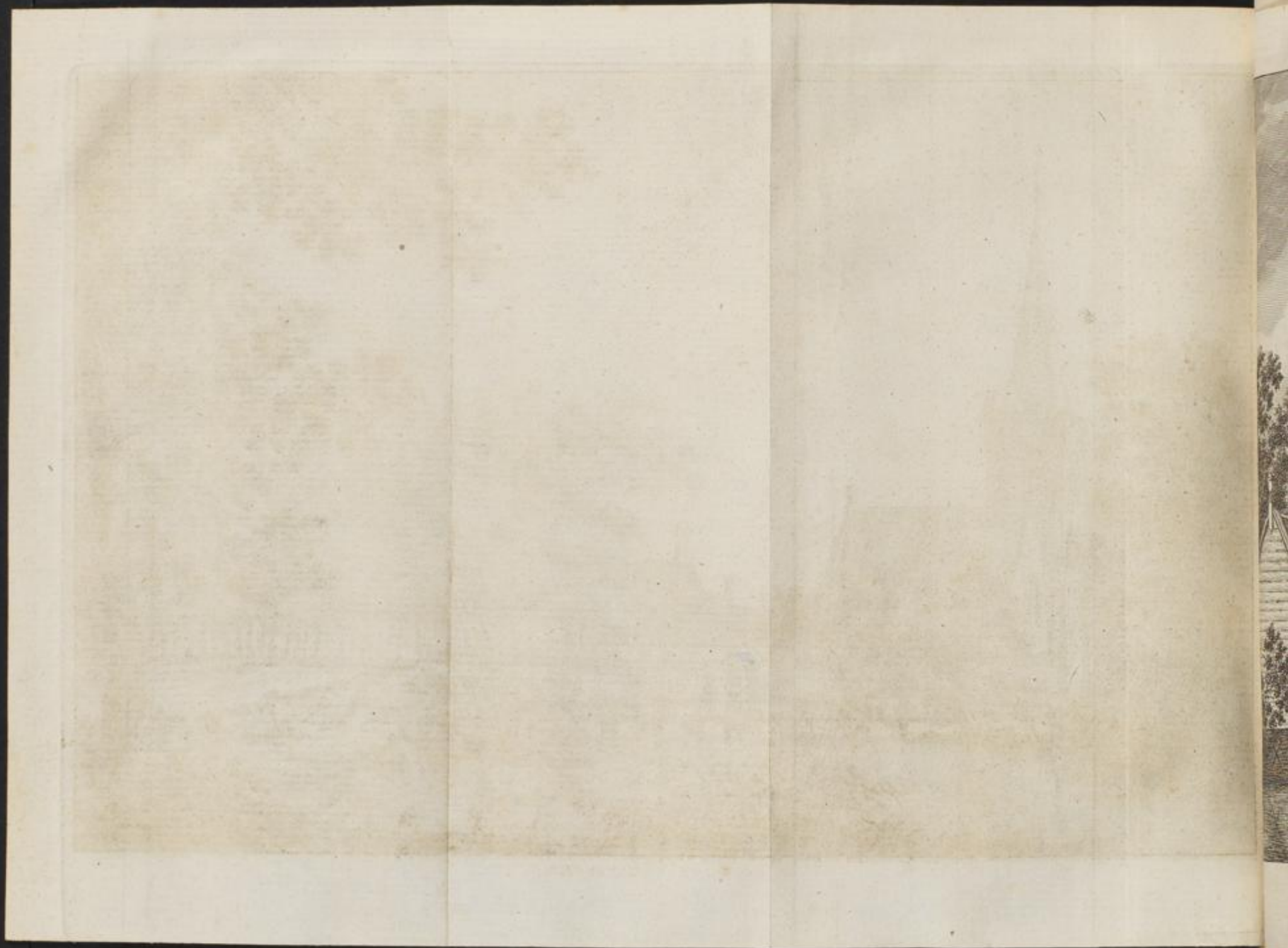
KRUIS-

DE KEEK TE KRUININGEN.

'T RECHTHUIS TE KRAVINGEN.

Kaatswa
nlijke G
van Heilij
verderlijke
hoogen en
Barger, is
van Pilsli
onzer Lar
Reeds in
wep van
den rich
Coijle I
keri en g
Christen
handelege
den van I
varen de
rupe simo
kome.
rijdte c
ons te V
herane l
ve, vijig
gchillen,
Imoet
smak die
gestunde
Zigwaak
derkomst
te huan
ijver en
stamde
in dien
nige ge
put, we
van de
kome in
des am

Kau
feldijk
van
verde
hoog
Burg
van
onzer
Reed
werp
den
Godh
leerd
Chri
hand
den
vrest
ropa
koot
zijde
nus
herv
ve,
gelf
In
fmas
gent
Zalig
derk
ke
ijve
faar
in e
nig
gen,
van
kor
det

KRUISVAARTEN. Zeer vermaard, in de Kerkelijke en Waereldlijke Gefchiedenisfen, zijn ondes deezen naam, of dien van *Heilige Oorlogen*, de belachelijke, doch tevens hoogst-verderflijke togten, welke onnoemelijk veele Christenen, van hoogen en laagen rang, van den Koning tot den gemeenften Burger, in vroegere dagen ondernomen hebben na het Land van Palestina. Om het deelgenootfchap in dezelve van veele onzer Landzaaten, worden ze welvoegelijk hier vermeld. Reeds in 't einde der Tiende Eeuwe fchijnt het eerfte Ontwerp van dezelve gefineed te zijn. De *Mahomethaanen* hadden zich thans meester gemaakt van het Land, waar in de Godlijke Insteller van den Christlijken Godsdienst geleefd, geleerd en geleeeden hadt. Als onvoegzaam befchouwden dit de Christenen, en zagen wijders met leede oogen aan, de mishandelingen, welke hunnen Geloofsgenooten, door de vijanden van hunnen Godsdienst, wierden aangedaan. PAUS SILVESTER DE II was de eerfte, die alle Oppermagten van Europa uitnodigde, om den Christenen in Palestina te hulpe te koomen. Zijne ftemme vondt geen gehoor, onder de wederzijdsche onlusten en verdeeldheden der Christenheid. GREGORIUS DE VII, de onverzaagdste der Pausfen en der menfchen, hervatte het Ontwerp, en bragt, ter volvoeringe van hetzelfde, vijfzigduizend man te zamen. Doch, om zijne bijzondere gefchillen, hadt ook dit geen voortgang.

Intusfchen wierdt het Joodsche Land, met een, in den fmaak dier tijden, godsdienstlig oogmerk, druk bezogt van zo genaamde Pellegrims, derwaarts gereisd, om het Graf des Zaligmaakers te bezoeken. Vol hadden deeze, bij hunne wederkomst, den mond van de veelvuldige mishandelingen, welke hunne Geloofsgenooten van de Ongeloovigen leeden. In ijver en luidroepende klagten ftak onder alle deeze uit de befaamde PETRUS DE HEREMIET, of *Kluizenaar*. Op eene reize, in den Jaare 1093, door *Palestina*, gedaan, was hij ooggetuige geweest van de verregaande kneevelaarijen en vervolgingen, welke de Christenen, die de heilige Plaatzten bezogten, van de overheerfchende *Saraceenen* leeden. Bij zijne wederkomst in Europa, doorreisde hij Stad, Dorp en Land, overal den alarmklok van den Heiligen Oorlog tegen de Ongeloovigen
lui-

Inidende, en alle Christen Vorsten tot het opvatten van het tijdelijk zwaard tegen dezelve vermaanende. Om het werk te meer opgangs te doen maaken, liep hij rond met eenen Brief, aan alle Christgeloovigen gerigt, dien hij waande, in den Hemel te zijn geschreeven. Met het zelfde oogmerk vervoegde hij zich bij Paus URBANUS DEN II, als het hoofd der Kerke, en vermaande hem tot het ijverig opvatten en volvoeren van een werk, door de Voorzaaten goedgekeurd, doch gestaakt om onoverkoomelijke hinderpaalen. De Grieksche Keizer ALEXIS COMNENUS liet 'er zich insgelijks aan gelegen leggen; in eenen Brief, welken hij aan ROBERT van Vlaanderen, Zoone van ROBERT DEN VRIES schreef, vermaande hij denzelven, den Oosterfche Christenen met alle zijne magt te hulp te koomen, en het Graf des Heeren uit de handen der Ongelovigen te ontweldigen.

PAUS URBANUS hadt midlerwijl eene Kerkvergadering bij een geroepen, en dezelve in eigen persoon bijwoonende, door eene beweegelijke aanspraak de bijgeloovige gemoederen tot die hoogte van Geestdrijverije opgewonden, dat 'er, binnen korten tijd, tot den optogt na het Oosten dienstvaardig, een ongelooftbaar talrijk Leger op de been kwam. Het bestondt, behalven de lieden van aanzien, welke zich bij de schaare gevoegd hadden, uit Monniken, handwerkslieden, verloopende Handelaaren, Jongens, Meisjes, Slaaven, misdadigen, Hoeren en meer dergelijken uit de heffe des Volks. Hun Optogt voerde den naam van Kruisvaart, en zij zelven dien van Kruisvaarders: deels omdat hun toeleg diende ter verlossinge van het H. Kruis; deels ook, omdat elk Krijgsman met een rood, wit of groen Kruis op den rechter schouder getekend was.

Mijn plan brengt mede, van de voornaamste Grooten, uit andere Gewesten, te zwijgen, en hier alleen aan te tekenen, dat verscheiden Edellieden, behalven de gemeenen, uit onze Landen, den veel gerugt maakenden Optogt mede hebben bijgewoond. Van de *Friesche* Edelen vindt men bij naame genoemd TJEKKE FORTEMAN, GALAMA en BOTNIA. Van de Zeeuwsche liet een der Edele VAN BORSSELENS zijnen naam op de Kruislijst aanschrijven. DIRK VAN BREDERODE en JAN

VAN

VAN AR.
vaarders.
In de
op weg
van de
zend m
DE KL
GODFRID
werks ha
ken ze
Nica,
magt m
de bove
Twee ja
dieren.
Christen
Trans t
in ongel
De Hee
leeden.
Dijke
vating
Soudan
aan de
ontwe
den ve
de III.
der, na
zomen
de tha
het o
hadt
's Gra
verzel
's Oos
Plestit
een lie

VAN ARKEL worden vermeld onder de Hollandfche Kruisvaarders.

In de Lente des Jaars 1096 floeg de geduchte Legermagt op weg. Zij was verdeeld in vier groote benden; eene van dezelve, sterk tachtig, volgens anderen, veertigduizend man, hadt aan 't hoofd den voorgemelden PIETER DE KLUIZENAAR. Eene andere, even talrijk, ftondt onder GODFRIED VAN BOULLON, Hertog van *Lotharingen*. Een jaar werks hadden ze, eer ze *Konftantinopole* bereikten: hier trokken ze over den Hellespont, en vereenigden zich in *Afie*. *Nicea*, in Bithijnie, was de eerfte Stad, welke voor de overmagt moest bukken. In 't beftormen van dezelve sneuvelde de boven genoemde Friefche Edelman TJEPEKE FORTEMAN. Twee jaaren laater viel *Jerufalem* in de magt der *Kruisvaarderen*. GODFRIED VAN BOULLON wierdt aldaar, door de Christenen, met de Koninklijke waardigheid en magt vereerd. Thans namen de Kruisvaarders den hertogt aan na Europa, in ongelijk minder getal, dan ze daar uit vertrokken waren. De Heer VAN ARKEL, meent men, was in 't H. Land overleeden.

Bijkans honderd jaaren verliepen 'er, eer men aan de hervatting van foortgelijk eene onderneeminge dagt. SALADYN, Soudaan van Egipte, deedt thans, in 't Oosten, veel afbreuks aan de Christenen; zelf was hun de Heilige Stad *Jerufalem* ontweldigd. Op aandrang van Pausê KLEMENS DEN III vatteden veele Christen Vorften in Europa het Kruis op. FLORIS DE III, Graaf van Holland, en OTTO DE II, Graaf van Gelder, namen deel aan den togt, die in den Jaare 1189 ondernomen wierdt. Min gelukkig, dan voor honderd jaaren, slaagde thans dezelve. Graaf FLORIS overleedt te *Antiochie*. In het onmaatig gebruik van fpijze en drank, waar aan men lang hadt gebrek geleeden, vonden zeer veelen hunnen dood. 's Graaven Zoon en opvolger, WILLEM, die den Vader hadt verzel'd, vertoefde, naa diens overlijden, nog eenigen tijd in 't Oosten, naa een beleg van twee jaaren, de Stad *Akre* in *Paleftina* winnende. Naar gelange des uitgetrokkenen Volks tot een klein hoopje gedund, keerde het overfchot na huis.

Van

Van nog andere Kruisvaarten, van welke wij in de Geschiedenissen melding vinden, zullen wij geen bijzonder verslag doen. Op eene derzelve viel Damiate, in Egipte, in de magt der Christenen. WILLEM DE I, Graaf van Holland, was daar bij tegenwoordig, en een voornaam werkend lid. Of de Haarlemmers hier voornaamelijk het werk verrigt hebben, is een geschil, waar van ik de beslissing niet wil op mij neemen, dat zij 'er mede de hand in gehad hebben, schijnen de aloude Kronijken en Overleveringen te duidelijk te staaven, om de eere der medewerkinge in de befaamde bemagtiging hun te kunnen betwisten.

Wij merken hier nog aan, dat, 't eenigen tijde, niet slegts tegen de Ongeloovigen Kruisvaarten wierden uitgeschreeven, maar zelf tegen zulke Christenen, op welke het vermoeden van ketterije viel. Den *Stadingers*, beschuldigd van het voorstaan en verspreiden van onregtzinnige Leerbegrippen, overkwam dit ongeval omtrent het Jaar 1234. FLORIS DE IV, Graaf van Holland, 't zij uit bijgeloovigen ijver, of door meer tijdlike inzigten gedreeven, door Paus GREGORIUS DEN IX tegen hen opgestoot, hielp de ongelukkigen de nederlaage toebrengen.

Zie MOSHEIM, *Kerklijke Geschiedenissen*, en WAGENAAR, *Vaderl. Hist.*

KRYTWARDER; zie KAMPVEGTEN.

KUDELSTAART, eene Heerlijkheid, ten Noorden en ten Westen ingeslooten binnen de uitgeveende Plasfen van het Dorp *Aalsmeer*, en ten Zuiden van die van *Kalslagen*, legt ter wederzijden van den gewoonen Rijweg van *Amsterdam*, door de Veenen, na *Leiden*. De Rijweg zelve, en 't geen van de Heerlijkheid ten Westen daar van legt, behoort onder Holland. Al wat ten Oosten is gelegen, is Stichtsche bodem, en meer bepaaldlijk de eigendom der Proostdije van *Sr. Jan*, te *Utrecht*. De Kerk van het Dorp staat op den grond van de Provincie *Utrecht*, doch de woning van den Predikant op dien van Holland; en voorts alle de overige huizen op den grond

grond van 't Sticht. Van weinig aanzien is het Dorp, als bijkans aan alle zijden omringd van uitgeveende Waterplasfen. Aanmerkelijk is het, dat een groot gedeelte van *Stichtsch Kuddelstaart*, al zints de dertiende of veertiende Eeuw, in de Graaflijke Beden en andere soortgelijke belastingen, onder Holland omgeslagen is geweest, en nog heden aan Holland Verpondingen betaalt. Meermaalen is hier over geschil ontflaan, doch hetzelfde telkens ten voordeele dier Provincie uitgeweezen. De Kerk van het Dorp wordt bestuurd door twee Kerkmeesters; den eenen van de Stichtsche, den anderen van de Hollandsche zijde.

KUIK, (*Het Land van*) in Staatsch Braband, heeft tot Noordlijken grenspaal de rivier de Maaze, die het van het Rijk van *Nymegen* scheidt. Aan den Oostkant maakt die zelfde rivier de scheiding uit met het Hertogdom Kleef en Pruisfisch Gelder. Ten Zuiden grenst het aan het Land van Kessel, en ten Westen aan de Heerlijkheid Ravenstein en 't Kwartier van Palland. De grootste breedte, van 't Noord na het Zuid, is zes, en de grootste lengte drie uren gaans. Bijkans allerlei grond ontmoet men binnen die uitgestrektheid. Hier plant men Rogge en Boekweit, ginds vindt men goede Wei- of Hooilanden, elders Heide, dienstig voor Schaapen. Op andere plaatsen dient de Veengrond den Opgezeetenen ter brandstoffs. Zelf ontmoet men 'er Boschjes van kort hout en hoog opgaande Boomen.

Geringe lieden zijn in 't algemeen de Opgezeetenen van 't Land van Kuik, en meerendeels Roomschgezind. Zo wel als elders, onder het gebied der Algemeene Staaten, is ook hier verboden, het doen van Ommegangen en andere soortgelijke openbaare verrigtingen. Meer dan elders is hier nog het schieten na den Vogel in gebruik, en dit een van de voornaamste vermaaklijkheden der Landzaaten. Schutterijen of Broederschappen ontmoet men in genoegzaam ieder Dorp; elk van dezelve heeft haaren bijzonderen Heilige. Het vermaak wordt inzonderheid genooten op Pinxter, en duurt zomwijlen twee of drie dagen. Onder 't geleide van eenen Kapitein, Luitenant, Vaandrig en Sergeant, trekken de Schutters op, op den eersten Pinx-

Pinx-

Pinxterdag, om den Vogel te schieten. Hij is van hout, met bloemen verferd, en op den top van eenen hoogen Staak, met een yzeren plaat, onder den Borst of Buik, vastgemaakt. Die hem affchiet, ontvangt twee Dukatons uit de kas der Schutterrije, is een rond jaar Koning en vrij van alle kosten der Broederschap. Alleenlijk moet hij een Zilveren Plaat, met zijnen naam daar op, ter waarde van ten minste vijftig stuivers, ten geschenke voor den Heilige, vasthegten aan een keten, hangende om diens hals. Die drie jaaren agter een den Vogel schiet, wordt *Ketzer*, ontvangt alle de Zilveren Plaatens van den Heilige, en is zijn leeven lang vrij van het mede bekostigen van de Garst, van welke het Bier, ten behoeve der Schutterrije, gebrouwen wordt. Naa het schieten, begeeven zich Mannen en Vrouwen in de herbergen, en ledigen 'er menig vat Bier, op kosten der Broederschap gebrouwen.

In den Jaare 1559 verkreeg Prins WILLEM DE I, van Koning PHILIPS DEN II, het Land van *Kuik* in pandschap, voor eene somme van zestigduizend Guldens. De algemeene Staaten vernietigden, in den Jaare 1611, dit Pandschap, ten behoeve van Prinsse MAURITS, en veranderden hetzelve in een goed, onversterfelijk Erfleen: zedert is de Heerlijkheid altoos gebleeven in het Huis van *Nassau*. Bij de verdeeling der nalatenschap van WILLEM DEN III kwam zij op Prinsse WILLEM DEN IV, en van deezen op den tegenwoordigen Stadhouders. Met dit alles is de opperste magt altoos gebleeven bij de Algemeene Staaten; zij heffen aldaar de zelfde belastingen als in de overige Generaliteits Landen, genietende de Heer alleenlijk verscheiden Voorregten, die, egter, zeer aanzienlijk zijn: als de vrije Jagt, het benoemen van alle hooge Amptenaars, zeker aandeel in de Tollen op de Maaze, de Tienden van het houtgewas, het verkiezen van Predikanten, en andere.

Niet meer dan ééne Stad legt in het Land van *Kuik*, te weeten *Graave*; deeze is op haar Artikel beschreeven. Dorpen zijn 'er in goeden getale; 't voornaamste van deeze, van den zelfden naam als het Land, is

KUIK, zeer vermaaklijk gelegen aan de Maaze, omtrent twee uren gaans ten Oosten van de fraks genoemde Stad.

Stad. Behalven eenige anderen, die een weinig buiten staan, telt men in het Dorp ruim vijftig Huizen; zommigen van deeze hebben geen onaanzienlijk voorkomen. Van de drie Straaten, uit welke het Dorp bestaat, zijn twee bevoerd; de langste daar van is bezet met twee rijen Lindeboomen. De Gereformeerde Kerk, die haaren eigen Leeraar heeft, staat op een uit steekenden hoek Lands, die aan den Maaskant bemuurd is. 't Is een groot gebouw, met een zwaaren dikken Toren. Talrijker dan elders hier te Lande is 'er de Hervormde Gemeente.

KUILENBURG, (*Het Graaffchap*) in zijnen omvang bestaande ongeveer vierduizend Morgens Lands, grenst ten Noorden aan de rivier de Lek, ten Oosten aan het Graaffchap *Buuren*, ten Zuiden aan het Ampt van *Beest* en *Renot*, ten Westen aan de Heerlijkheid van *Vianen*. Het bestaat deels uit hoog, deels uit laag land. Het hooge land draagt Koren en boomgewas. Het ander, 't welk 's Winters meest onder water legt, in het voorjaar droog gemaalen zijnde, dient tot uitmuntend Hooiland. Bekend zijn de schoone Paerden, die in het Graaffchap worden aangesokt. Het levert insgelijks veel Fruit op. Van 't een en ander hebben de Opgezeeten een goed bestaan.

Vereenigd met het aloude Graaffchap *Teisterbant*, of op zich zelve, hadt het Land van *Kuilenburg*, zijne eigen Heeren of Graaven, reeds zints het midden der Negende Eeuwe, of daar omtrent. Van tijd tot tijd kwam het aan verscheiden aanzienlijke Geslagten. *GERIT VAN PALLAND* wierdt 'er Heer van in den Jaare 1527. Ten behoeve van diens Zoone, *FLORIS VAN PALLAND*, verhief het Keizer *KAREL DE V*, in den Jaare 1555, tot een Graaffchap. 't Was deeze, ter wiens huize, te *Brusfel*, de zamenverbondene Edelen veelvuldige zamenkomsten hielden, ter beraaminge van ontwerpen tot het afschudden van het Spaansche juk. Uit dit Geslagt ging het Graaffchap over in dat van *WALDEK*. Eene der Vrouwelijke Erfgenamen trouwde, in den Jaare 1680, met den Hertog van *Saxen-Hildburghuizen*, wien zij eenen Zoon baarde; van deezen kogten, in den Jaare 1720, de Staaten van 't Kwartier van *Nymegen*, het Graaffchap en de Stad *Kuilenburg*, met alle derzelver Voorregten, en dedden 'er zich, in de perfoonen van zes Afgevaardigden, met veel

staatlijkheids huldigen. In den Jaare 1748 droegen Hun Edel Mogenden het Graaffchap op aan Prinse WILLEM DEN IV, na deszelfs verheffing tot de Erfstadhoudelijke waardigheid over alle de Nederlandsche Provincien. Door Gemagtigden naar zijne Hoogheid bezit daar van, en ontving de hulde en eed der Wethouderschap en Burgerijz, naa dat de Gemagtigden eerst gezworen hadden.

Behalven de drie Dorpen *Golberdingen*, *Everdingen* en *Zijderveld*, legt in dit Graaffchap

KUILENBURG. (*de Stad*) Zómmigen leiden dien naam af van haare legginge in eenen laagen grond, en brengen, ter staavjng van hun gevoelen, in 't midden, dat zij ook *Castro-lacus*, zo veel als *Poelenburg*, zou geheeten hebben. Volgens anderen zou de rechte naam zijn *Zuilenburg*, omdat de Heeren daar van afkomstig zouden weezen uit het Adelijk Huis van ZUILEN. Het is eene kleine doch nette Stad, ter linker zijde van de Lek, tusfchen *Vianen* en *Buuren*. Zij is verdeeld in drie Blokken, door bijzondere Mauren en Graften van elkander onderscheiden. Men heeft 'er vier Poorten: de Slot- of Hofpoort, de Landpoort, de Golberpoort, en de Lekpoort. De Markt, op welke het Raadhuis staat, is een aanzienlijk Plein. Niet verre van daar staat de Groote, of *St. Barbara's Kerk*, een fraai gebouw, in den aanvang der Dertiende Eeuwe gestigt, en pronkende met verscheiden Graffteden der Heeren en Graaven van *Kuilenburg*. Veel schade deed, aan deeze Kerk een zwaare brand, in den Jaare 1654. Veel eerbieds betoonden zedert de Kuilenburgsche Roomsche gezinden aan een geslooten Gestoelte of Bank, uit dien brand gered, vertoonende, aan 't eene einde, het beeld van *St. BARBARA*. Weinigen zijns gelijken hadt eertijds het Graafflijk Slot. Het stondt in eene diepe Graft, en was versterkt met verscheide ronde en vierkantige Torens. Door de Franschen, in den Jaare 1672, merkelyk beschadigd, en zedert, door ouderdom, vervallen zijnde, wierdt men, in den Jaare 1735, te raade, het Gebouw tot op het water af te breeken; den puin daar van gebruikte men ter versterkinge van den Muiderdijk, langs de Zuiderzee. Een aanzienlijke ronde Toren,

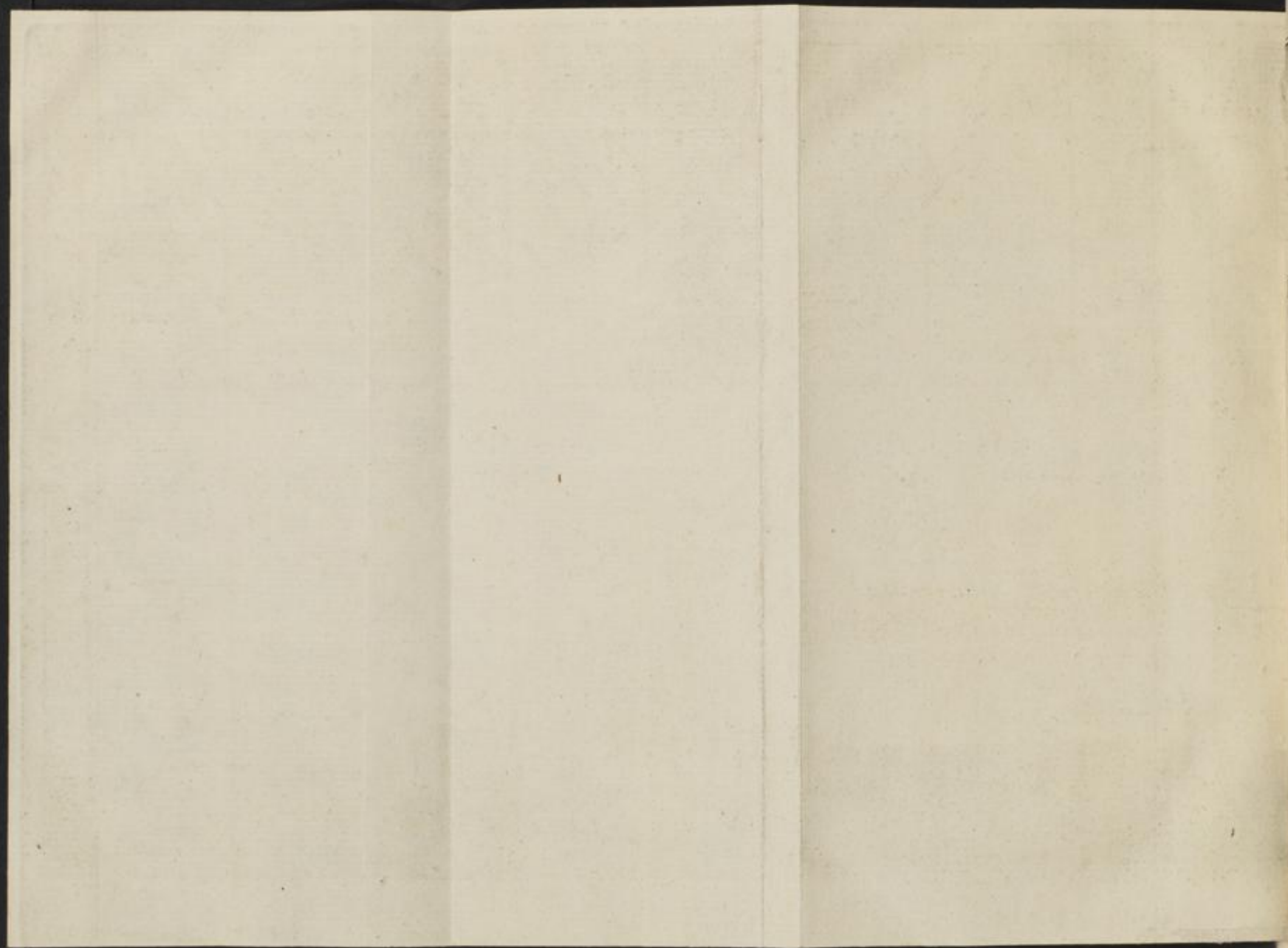
te zien.

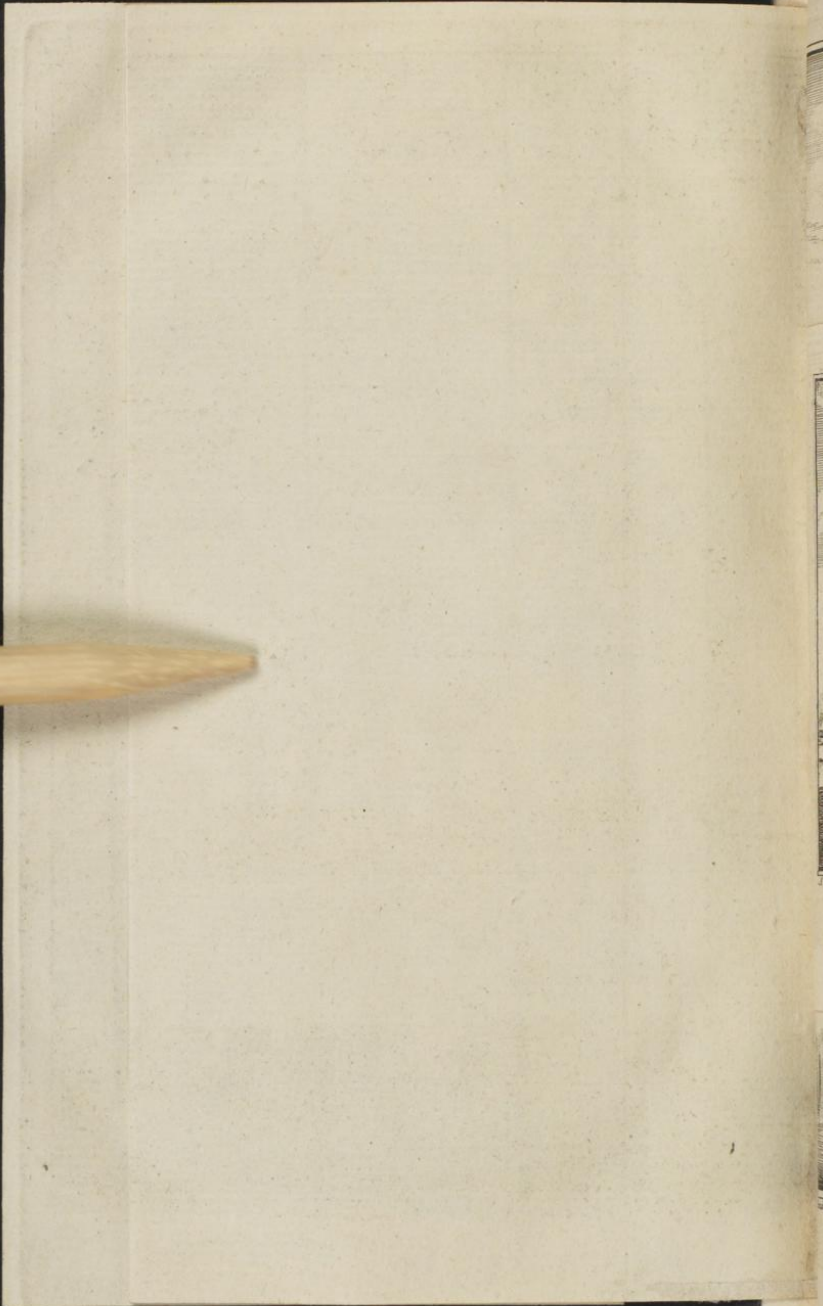
Van Edel
 W. ma
 d'over
 gelyk
 e en
 Gem
 vagen

 nam
 ngen, va
 oik. Cap
 den. Vol
 ombd de
 ut. Adell
 e. Stad, ve
 varen. E
 Munten
 r hier. P
 lberpont
 mbria fan
 le. Con
 en anong
 re restit
 y. Veel
 el bare
 1654
 die. Doo
 n. Ken
 heid van
 die. G
 ne. Ve
 er die. E
 en. ad
 1755,
 e. den
 die. T

DE STAD KUILENBURG van t'Veerhuis te zien.

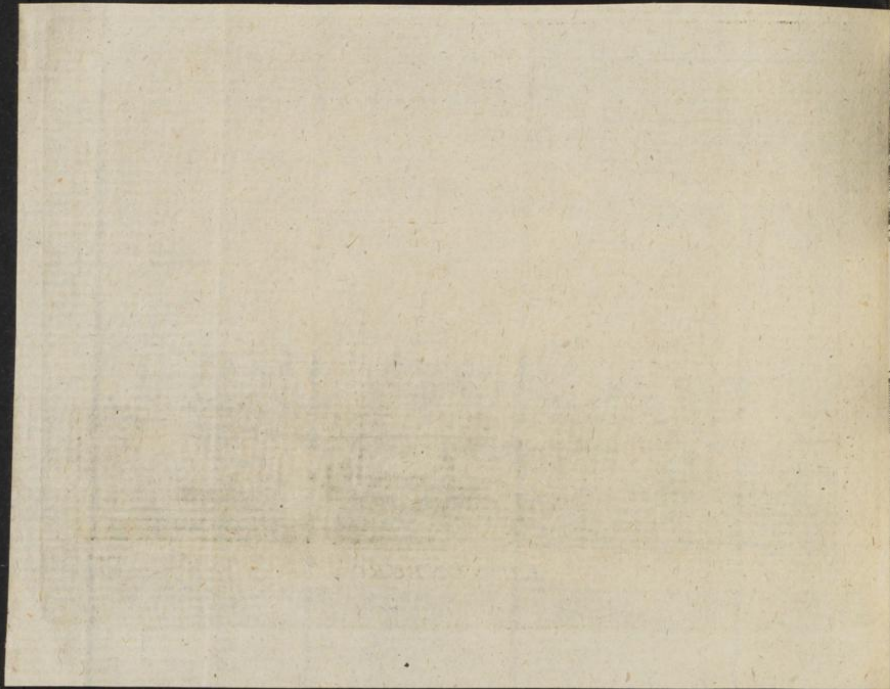

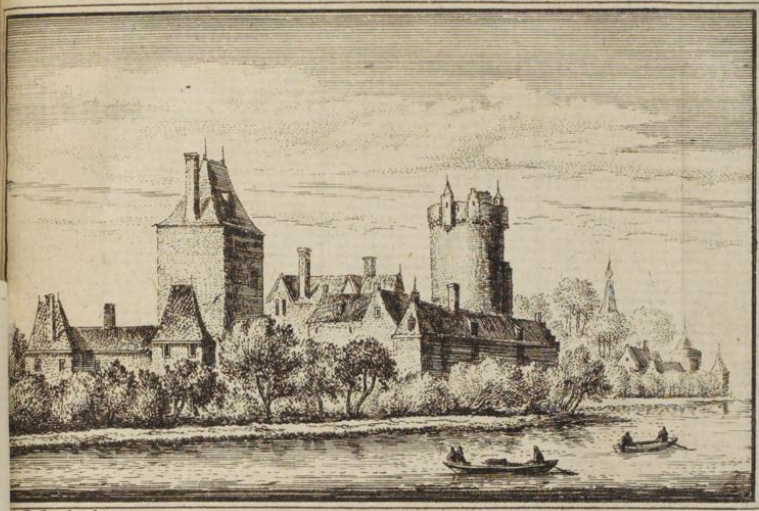

A. Rademaker fecit

KUILENBURG

1620

A Rademaker fecit

t KASTEEL te KUILENBURG

1620

A Rademaker fecit

t KASTEEL te KUILENBURG

1620

de witte Tore
en gedeelte
laaden van
Geen eertij
Van de drie
gezinden, zij
de gedeelte de
twee Statien.
alkanten bedie
ruim drieduiz
De Regeering
een geweest
heeft, voorts

KULENBURG
wij op 't Art.
gen, melding
Lijst van de
Hij was de Z
des Graaven
alms hadt hi
Omrent twint
ber des Jaars
cus junius
eene Leerrede
haar rakende
maarde Verbo
de Landvoogs
slegts een de
onder de Ede
Heer HENRIK
ten, en het
verhandigde
burgerlijke V
Hervormde L
nus gesaamd,
en dat, met e
hun Gwest ge

de witte Toren genaamd, is 'er nog overgebleeven, benevens een gedeelte van het voorste gebouw aan de eerste Poort; de Raaden van 't Graaffchap houden daar in hunne Vergaderingen. 't Geen eertijds de Stalling was, dient nu tot eene Branderij. Van de drie Gezinten, Hervormden, Lutherschen en Roomschezinden, zijn de laatsten verre weg de talrijksten; op een derde gedeelte der inwooneren worden zij begroot, en hebben 'er twee Statien. De Gereformeerden, hoewel ze door twee Predikanten bediend worden, maaken het kleinste gedeelte uit. Op ruim drieduizend worden de inwooners gezamentlijk begroot. De Regeering bestaat uit Drosfaard, die zijne woning heeft in een gewezen Vrouwen-Klooster, en eenen Schout onder zich heeft, voorts uit twee Burgemeesteren en negen Schepenen.

KUILENBURG, (FLORIS VAN PALLAND, *Graaf van*) van wien wij op 't Art. van het *Graaffchap* KUILENBURG, in 't voorbijgaan, melding maakten, verdient eene plaats boven aan op de Lijst van de eerste Grondleggers der Nederlandsche Vrijheid. Hij was de Zoon van GERRIT VAN PALLAND, en van eene Nicht des Graaven HOOGSTRATEN. Hij hieldt zijn gewoon verblijf, althans hadt hij een huis te *Brusfel*, staande op de Paerdemarkt. Omtrent twintig Edelen hielden hier, op den tweeden November des Jaars 1565, eene bijeenkomst. De vermaarde FRANCISCUS JUNIUS (zie 's Mans bijzonder Artikel) deedt voor hun eene Leerrede en Gebed. Daarna raadpleegden ze op het Plakkaat raakende de Inquisitie, en ontworpen vervolgens het vermaarde Verbond, het *Compromis* genaamd, 't welk daar naa aari de Landvoogdesse wierdt overgeleverd. KUILENBURG was niet slegts een der eerste ondertekenaaren, maar bevondt zich ook onder de Edelen, die, 's jaars daar aan, aan 't hoofd hebbende Heer HENRIK VAN BREDERODE, te *Brusfel* staatelijk binnen trokken, en het veel gerugts maakende geschrift aan de Hertoginne overhandigden. Ten blijke van zijnen ijver niet alleen voor de Burgerlijke Vrijheid, maar ook voor die van 't Geweeten en de Hervormde Leere, bezorgde hij, dat zekere Leeraar, GERARDUS genaamd, in zijne Stad *Kuilenburg* de Onroomschen, nu en dan, met eene Leerrede sfigtte. Aan veele Hollanders, in hun Gewest geene gelegenheid hebbende om gezonder begrippen

te hooren prediken, bezorgde hij aldus dezelve om in zijn Graaffchap te kunnen gestigt worden.

Eene andere zamenkomst der verbondene Edelen wierdt, in 't zelfde Jaar 1566, gehouden te *St. Truijen*, in 't Bisdom van *Luik*. Veel talrijker was dezelve dan de bovengemelde; zij bestondt uit bijkans tweeduizend leden. De Graaf van KUILENBURG was een der voornaamste hoofden. Op zeer hoogen prijs kwam hem deeze Vrijheidsliefde te staan. Nevens verscheiden andere Grooten, door den Hertog van ALVA, ingedaagd, om binnen driemaal veertien dagen zich te koomen verantwoorden van aangetiigde misdaden, doch niet verscheenen zijnde, wierdt over hem het vonnis geveld, inhoudende eeuwighduurende ballingschap uit 's Konings Staaten, op straffe des doods, ingevalle hij immer binnen dezelve wederkeerde, en daarenboven verbeurdverklaring van alle zijne goederen, ten behoeve des Konings. Zijn huis te *Brusfel*, waarin het eerste Ontwerp van het in Spanje zo zeer gehaate Vrijheidsverbond beraamd was, wierdt tot den grond toe geslegt, en op de plaats, alwaar het gestaan hadt, een steenen Gedenkzuil opgericht, met een Opfschrift, in vier taalen, vermeldende de reden en den tijd deezer vernielinge. Weinige jaaren, egter, stondt dit Gedenkteken. De Brusfelsche Burgerij haalde het om verre, toen de woede der tijden eenigzins bedaard was.

Naa het Banvonnis, over hem geve'd, vertrok de Graaf van KUILENBURG na zijne Hollandsche Staaten. Men vindt 'er, die verhaalen, dat hij hier zo eenzaam en afgezonderd leefde, en met de zanken, het algemeen belang betreffende, zich zo weinig, of liever in 't geheel niet bemoeide, dat zelf zijn verblijf bij die van zijnen aanhang onbekend was. Doch het tegendeel daar van blijkt uit de Staatsbesluiten van Holland; deeze leeren, dat hij niet slegts, onder de Edelen van het Gewest, ter Staatsvergaderinge beschreeven, maar ook in verscheiden gewigtige zaaken gebruikt wierdt. Wij zullen 'er eenige staalen van aanvoeren. Naadat Prins WILLEM DE I, in den Jaare 1575, de Regeering over Holland hadt aanvaard, en men het besluit tot het oprichten van eenen Landraad hadt genomen, verkoos zijne Doorluchtigheid den Graaf van KUI-

LEN-

LENBURG tot een der achttien Leden, welke dien Raad zouden uitmaaken. In 't zelfde jaar sprak men van het afzweeren van den Spaanschen Koning en het inroepen van vreemde hulpe. Dit Jaatste was aan verscheiden bedenkelijkheden onderhevig en vorderde veel overlegs. Hierom wierdt men te raade, eenige Staatsleden te magtigen, om met den Prinse te raadpleegen over de wijze, waar op men vreemde hulp zou mogen zoeken, zonder eenige Mogendheid in den Lande in te laten, of deze Staaten te scheiden van zijne Koninklijke Majesteit. Aan den Graave VAN KUILENBURG en 's Lands Advokaat PAULUS BUIS, nevens nog zes Heeren, wierdt deeze gewigtige post opgedraagen. Vreemd moet het, in gevolge van 's Mans voorgaande denk- en handelwijze, luiden, dat hij, zedert, in de maatregels tradt van den Engelschen Graave VAN LEICESTER, die niets minder dan 's Lands vrijheid bedoelde. Dit, intusfchen, schijnt men te moeten besluiten uit het bedrijf des Engelsmans; die, in den Jaare 1586, eene Kamer van Geldmiddelen willende oprigten, en daar in, van de zijde des Raads van Staate, eenigen tegenstand ontmoetende, den Graaf VAN KUILENBURG tot nieuw Lid des Raads invoerde, zonder alvoreens omvraag te doen bij de Leden, om aldus zijn ontwerp met te meer kragt door te dringen. Zedert LEICESTERS vertrek raakte de Graaf VAN KUILENBURG buiten be- wind. Hij overleedt op den negenden September des Jaars 1598.

Zie vooral B. O. R.

KUILENBURG, (WILLEM VAN) een braaf Zeeman en dapper Kapitein, in dienst van den Stad. Van kind af de Zee beploegd hebbende, begaf hij, ter verdere aankweekinge van zijne kundigheden, zich op de Vloot, in den Jaare 1664, door 's Lands Staaten, onder den Vice-Admiraal DE RUITER, na de Kust van Afrika gezonden, en keerde daar mede, in 't volgende jaar, in het Vaderland te rug. Naa eenige mindere Scheepsposten bekleed te hebben, wierdt hem, door het Kollegie ter Admiraliteit te *Amsterdam*, het bevel over een Oorlogschip opgedraagen. In den Zeeflag van den Jaare 1673, voerde hij het bevel op 't Schip *Deventer*, gewapend met zesendertig stukken geschut,

en bemand met ruim driehonderd koppen. KUILENBURG vogt onder het finaldeel van den Heere de RUITER, toen deeze tusfchen het Roode en Blaauwe Eskader der Engelschen doorboorde. Veel leedt zijn Schip bij die gelegenheid. JAN GABERET, Kapitein op een groot Fransch Oorlogfchip, zich zijnen toestand willende ten nutte maaken, klampte hem aan boord, en deedt eenigen van zijn Volk overspringen. Hand aan hand wierdt 'er thans gevogten. Intusfchen namen vierentwintig man van KUILENBURGS volk de vlugt, met de Sloep na een Advijjagt, en verschoonden aldaar hun bedrijf met het voorgeeven, dat hun Schip aan het zinken was. KUILENBURG liet daarom niet af van zich te verdedigen met de uiterste kloekmoedigheid. De oudste Luitenant van het Fransche Schip hadt zich reeds meester gemaakt van de Bak; om hem van daar te verjaagen, deedt KUILENBURG, met eenigen van de zijnen, een moedigen uitval uit het Agterschip. Met eigen handen greep hij den Luitenant, ('t was een Ridder) bij zijn Ordeteken, maakte 'er zich meester van, en zou hem ontzield hebben, ware hij niet ontzet geworden door een anderen Franschman, die als vrijwillige op de Vloot diende. Naa het sneuvelen van den tweeden Luitenant, en verscheiden Gemeenen, vier of vijf van welke door de eige hand des dapperen Kapiteins omkwamen, verlieten de Fransche het Schip. KUILENBURG hadt zestig dooden, en ook zo veele gekwetsten. Daarenboven was in zijn Schip, 't welk deerlijk was gehavend, door de Franschen brand gestigt, die, egter, spoedig gebluscht wierdt. Thans gaf onze Kapitein, van zijnen toestand, kennis aan den Admiraal; die hem voorts belastte, met zijn Schip op het Vlakke te zeilen, en aldaar zijne schade, op de beste wijze, te herstellen. Zekerheidshalve gaf de Heer DE RUITER hem zijnen eigen Loots mede. 't Zij door onkunde, of uit agteloogheid, de Loots verzeilde het Schip, met zo veel gevaars den Vijand ontkoomen, tegen een Punt van de *Wielingen*, met dat gevolg dat het oogenbliklijk verbrijzelde. Van de honderdenzes gezonden, en vijfenzestig gekwetsten, die zich nog op het Schip bevonden, wierden 'er slegs tusfchen de veertig en vijftig geborgen; de overigen lieten 't leeven in de Golven; de dappere KUILENBURG vondt

vondt zich onder deeze ongelukkigen. Bij zijne tijdgenooten liet hij den reuk naa, niet alleen van dapperheid met beleid gepaard, maar ook van zedigheid en bezadigdheid in zijnen omgang.

Zie BRANDT, *Leven van de Ruiter*.

KUINDER (DE) of *Kuinre*, een groote Schans, of, zo gij wilt, een Steedtje, in het Noordlijkste gedeelte van *Overyssel*, onder het Dorstampt van *Vollenhove*. Het legt aan een Water, van dien zelfden naam, in 't welk *de Linde* valt. Gezamentlijk ontlasten zij zich in de Zuiderzee. Bekend zijn van ouds de Graaven van *de Kuinder*. Hunne magt, naar gelange van hunnen leeftijd, was niet onaanzienlijk; zij breidde zich uit tot de Eilanden *Schokland* en *Urk*, en eene ruime landstreek, welke thans door het water van de Zuiderzee bedekt wordt. Zelf wil men, dat zij het regt gehad hadden, om gouden en zilveren Munten te doen slaan. Meer dan eens voerden ze Oorlog, zo tegen den Graaf van Holland, als tegen den Bischof van *Utrecht*. In den Jaare 1672 veroverden de Troepen des Bischofs van *Munster* den Schans, doch waren, 's jaars daar aan, genoodzaakt, dien aan den Friezen in te ruimen.

Zie VALKENIER, *Verward Europa*.

KWADYK, in dat gedeelte van Hollandsch Waterland, 't welk men *Zeevank* noemt, is een Ban, met een Dorp van dien naam, die omvangen wordt van die van Middelie, de Purmer, het grondgebied van *Purmerend* en een gedeelte van de Ban van *Oosthuizen*. Voor 't meerengedeelte is deeze Ban onderhoorig aan het Regtsgebied van *Edam*. De uitgebreidheid wordt bepaald, voor zo veel daar van Verponding wordt betaald, op zeshonderd zevenenzeventig Morgens Lands. Veel talrijker van inwooners dan heden was eertijds het Dorp. Van de honderdvierenvijftig huizen, welke men 'er voor het midden der voorleedene Eeuwe telde, waren 'er, in den Jaare 1749, pas zeventig overgebleeven. Door een zwaaren brand en het veron-

gelukken op Zee van een goed aantal ter Zee vaarende Dorpelingen, zou, meent men, deeze vermindering ontftaan zijn. Niet onduidelijk is de voorgaande bloei af te leiden uit de grootte der Kerk, zijnde een Kruisgebouw, met een fierlijk zeskantig doorluchtig Koepeltorentje.

KWAAKERS. Onder de oorzaken van de opkomst en bloei der Veréénigde Nederlanden, moet, buiten tegenfpraak, geteld worden het oeffenen van onbepaalde verdraagzaamheid, en vergunnen van vrijheid van openbaare Godsdienstoeffeninge, jegens alle Gezinten, die geene begrippen voeden of praktijken voorftaan, ftrijdig met de openbaare rust en veiligheid van den Burgerftaat. Indien op eenige, op de Gezinte der *Kwaakers* is deeze vereifchte vooral toepasfelijk. Vreedzaamer en stiller Ingezeetenen dan deeze, hadt zelden een Burgerftaat. Des het vreemd mag fchijnen, dat de Staaten van *Friesland*, van ouds bekend om hunne wijsheid en vrijheidsliefde, 't eenigen dage eene Afkondiging gedaan hebben, zints lang, egter, in het vergeetboek geraakt, bij welke, nevens de *Socinianen* en *Dompelaurs*, of *Rhijnsburgers*, den Kwaakers de vrije inwooning wierdt ontzeid. Hunnen naam ontleenen ze van het Engelsch woord *quake*, 't welk *schudden*, *zidderen* of *beeven* betekent. Volgens 't gemeen gevoelen zouden ze dus zijn genoemd geworden van de *schuddingen* en *beevingen*, van welke veelen hunner, onder het houden der Godsdienstoeffeninge, wierden bevangen, en welke zij aanmerken als werkingen van Gods Geest, overeenkoomende met 's Apostels les, gebiedende *hunne zaligheid te werken met vreezen en beeven*. Volgens een ander, en meer aanneemelijk gevoelen, zouden zij dien naam ontleend hebben van de vermaaning van den ftigter der Gezinte aan eenen Engelschen Vrederegter, die hem nevens anderen hadt gedagvaard, inhoudende, dat *hij moest beeven* (*quake*) *voor het Woord des Heeren*. Hoewel niet afkeerig van deeze benaaminge, in een goeden zin opgevat, gaven ze, nothans, den voorrang aan die van *Belijders des Lichts*, of *Kinderen des Lichts*. *Vriend* is de naam, waar mede zij over en weder elkander aanspreeken. In Engeland nam deeze Gezinte haaren eerften oorsprong, ontrent het Jaar 1647. GEORGE FOX, een Schoenmaaker, man
van

van zweeepzielen aart, was, in het drieëntwintigste jaars zijns ouderdoms, daar van de eerste Stigter. Uit Engeland verspreidde zich dezelve in de Overzeefche Volkplantingen. In Holland wierden de *Kwaakers* 't eerst bekend, begonnen althans eenigen naam te maaken, omtrent het Jaar 1655. De hoofdstellingen hunner Leere komen hier op neder, „ Dat God aan alle Menschen, „ niemand uitgezonderd, een inwendig Licht van kennisse heeft „ gegeven, magtig om hen ter behoudenisfe te brengen; dat „ elk verplicht is, volgens dit Licht te leeven, en dat men, „ zonder behulp van hetzelve, de H. Schriftuurê niet kan ver- „ staan.” Al wat plegtig is, vindt geene plaats in hunne openbaare Godsdienstoeffeninge; dus ook niet het bedienen van Doop en Avondmaal. Dikmaals bespeurt men in hunne Vergaderingen een diep en langduurig stilzwygen, 't welk nu en dan wordt afgebroken door een Leerrede of Vermaaning; allen, zo wel Vrouwen als Mannen, die zich, door de inwendige werking des Geests, daartoe opgewekt gevoelen, hebben vrijheid om een woord tot stigtinge in 't midden te brengen. Meestal zijn deeze Leerredenen niets meer, dan eene verzameling en op een stapejing van Schriftuurtexten, zonder eenige orde of verband, uit de Psalmen of de Profeeten ontleend. Evenwel heeft men, nu en dan, in Engeland zien ten voorschyn koomen, Leerredenen, uit den mond des Spreekers opgeschreeven, aan welke eene geregelde orde niet geheel ontbrak. Voormaals plagten de *Kwaakers* niemand met den naam van *mijn Heer* te begroeten, noch door het afneemen van den hoed, eerbewijs toe te brengen. Doch, gelijk in veele andere opzigten, is de aloude gezetheid merkelyk gelenigd. Trouwens deeze Gezinte is, althans hier te Lande, nabij de verdwijning. De Vergaderplaats te *Amsterdam*, in eene Burgerwooning op de Keizersgracht, wordt door weinigen bezogt. Die meestal het woord plagten te voeren, zijn overleeden, en hebben geene opvolgers nagelaaten. De vermaarde w. SEWEL behoorde tot deeze Gezinte.

Zie vooral w. SEWEL, *Geschiedenis van*
't Christen Volk, Quakers genaamd.

KYFHOEK, een Dorp en Heerlijkheid, in den Zwijndrecht-
schen Waard, in Zuidholland, in de Quohieren der Verpondin-
gen aangeslagen voor ruim driehonderdzevenenveertig Morgens
Land. Het Dorp heeft eene Kerk, doch geen eigen Leeraar;
die van Heer-Jans-Dam neemt 'er den dienst waar.

Zie OUDENHOVENS Zuidholland.

KYFHOEK, (*Het Geslagt van*) was reeds voor vierhonderd,
en meer jaaren, bekend in Zuidholland. Of het van 't straks
gemelde Dorp en Heerlijkheid den naam ontleend, of den
zijnen daar aan gegeven hebbe, zullen wij onbeslist laten.
De eerste, dien wij, bij naame, van dit Geslagt, genoemd
vinden was FLORIS VAN KYFHOEK, Ridder, gesprooten uit den
huize der Baanderheeren VAN ARKEL. Zijne Ouders hadden
de even genoemde Heerlijkheid bedijkt; FLORIS was de eer-
ste, welke den naam daar van agter den zijnen voegde. Bij
eene Vrouw uit het Geldersch Geslagt van VAN ROSSUM ver-
wekte hij I. ZEGER VAN KYFHOEK, van wien straks nader;
en Laurens van Kijfhoek, vermeld op het Jaar 1382; en
eene Dogter, die de Echtgenootte wierdt van Everhard,
Bastaart van Hertoge Willen van Beijeren, Graave van Hol-
land, Ridder, Heere van Hoogwoude, en Stamvader diens
Geslags.

ZEGER VAN KYFHOEK, wierdt, in den Jaare 1386, verlijd
met Henrik-Iden-Ambagt, en schonk, in dat zelfde jaar, de
Tienden van Raamsdonk aan zijne Huisvrouw, Elizabeth
van Loon, Gijsberts Dogter. Uit dit huwelijk wierden geboor-
ren: I. FLORIS VAN KYFHOEK, van wien in 't vervolg; Hen-
rik Ide van Kijfhoek, vermeld op de Jaaren 1397 en 1400;
GYSBRECHT VAN KYFHOEK, van wien insgelijks in 't vervolg;
en Elizabeth van Kijfhoek.

FLORIS VAN KYFHOEK, Ridder, Heer van Kijfhoek en
Henrik-Iden-Ambagt, bekleedde, in den Jaare 1404, in
's Bosch den post van Hoogschout. In den Jaare 1430 kocht
hij de Heerlijkheid van Goudriaan. De zijde der Hoekschen
toegedaan, stonde hij in de belangen van Vrouwe JAKOBA,

voor

voor welke hij, in den Jaare 1424, de Stad Schoonhoven belegerde, en het Kasteel zes weken lang belegerd hieldt. Naderhand wierdt hij Raad in den Hove van Holland, en Houtbewaarder of Houtvester van het Haagfche Bosch. Hij stierf in den Jaare 1449, nalaatende, bij *Aida van der Werwe*, eertijds een aanzienlijk geslagt in den verdronken Zuidhollandschen Waard: 1. *FLORIS VAN KYFHOEK*, die volgt; 2. *Joanna van Kijfhoek*, gehuwd, in den Jaare 1447, aan *Adam van Nispen*, Drosfaard van Breda en Steenberg; 3. *Zeger van Kijfhoek*. *FLORIS VAN KYFHOEK*, straks genoemd, zijnde Heer van Goudriaan, Ambagtsheer van half Kijfhoek en Henrik-Iden-Ambagt, nam ter Vrouwe *N. N. van der Lekke*, Dogter van Jan van der Lekke, Ridder, Heere van Yselmonde, en van *Alida van Egmond*. *FLORIS* stierf in den Jaare 1472, nalaatende een éenige Dogter van twee jaaren, *Alida van Kijfhoek*. Vier jaaren daar naa, in het zesde jaar haars ouderdoms, wierdt zij verloofd aan *Jan van Aspendelf*, oudsten Zoon van *Gerrit*, Heere van *Aspendelf*, Ridder, Kastelein van Schoonhoven. Reeds op haar veertiende jaar bleef *Alida van Kijfhoek* als Weduw zitten, zonder kind of kinderen. Zedert hertrouwde zij met wijlen haars Mans broeder, *Nikolaas van Aspendelf*, Heer van *Aspendelf*, *Kralingen*, *Befoijen*, enz. Ridder. Deeze overleedt in den Jaare 1501, en zij zelve in den Jaare 1530. Een man van veel aanzien was de laatste Echtgenoot, gelijk blijkt uit het Opschrift van het Graf, in de Kapelle van *Aspendelf* in de Grootte Kerk in 's Hage, in 't welk zij beiden wierden bijgezet; het luidt aldus: *Hier leggen begraven de Edele en Welgeborene Heer en Vrouw, Heer Nicolaas, Heer van Aspendelf, van Heemskerk, van Goudriaan, van Besoijen, van Honningen, van de Landen van de Lek en van de Waal, Ridder, Raadt, Kamerling des Roomschen Konings en van ons G. Heere den Aartshertog van Oostenrijk, Hertog van Burgundie*. Hij stierf den V September MDI, en *Vrouw Alijd van Kijfhoek, Vrouw van Aspendelf, zijne Gefellinne*, stierf op den XIII July MDXXX. Zij lieten drie Zoonen naa; *GERRIT, FLORIS* en *DIRK VAN ASSENDELF*, alle welken insgelijks kinderen gehad hebben.

GYS-

GYSBERT VAN KYFHOEK, boven genoemd, toegenaamd VAN LOON, naar zijnen Moederlijken Grootvader, ontving van zijnen Oom *Laurens van Kijfhoek*, Schepen te Dordrecht, in den Jaare 1417, de helft in zeker Leengoed. Hij moet gestorven zijn vóór het Jaar 1446, naardien in hetzelfde als Weduw vermeld wordt zijne Huisvrouw BAARTE, die bij hem Moeder was van AREND VAN LOON, voor de helft Ambagtsheer van Kijfhoek. Onbekend om welke reden, schijnt deeze den naam van KYFHOEK te hebben afgelegd. Althans wij ontmoeten dien niet verder in 's Lands Geschiedenisfen. Eene der drie dogteren, door AREND VAN LOON verwekt, wierdt de Echtgenootte van *Willem Ruigrok van der Werwe*; in het begin der voorgaande Eeuwe leefden nog te Utrecht afstammelingen uit dit huwelijk.

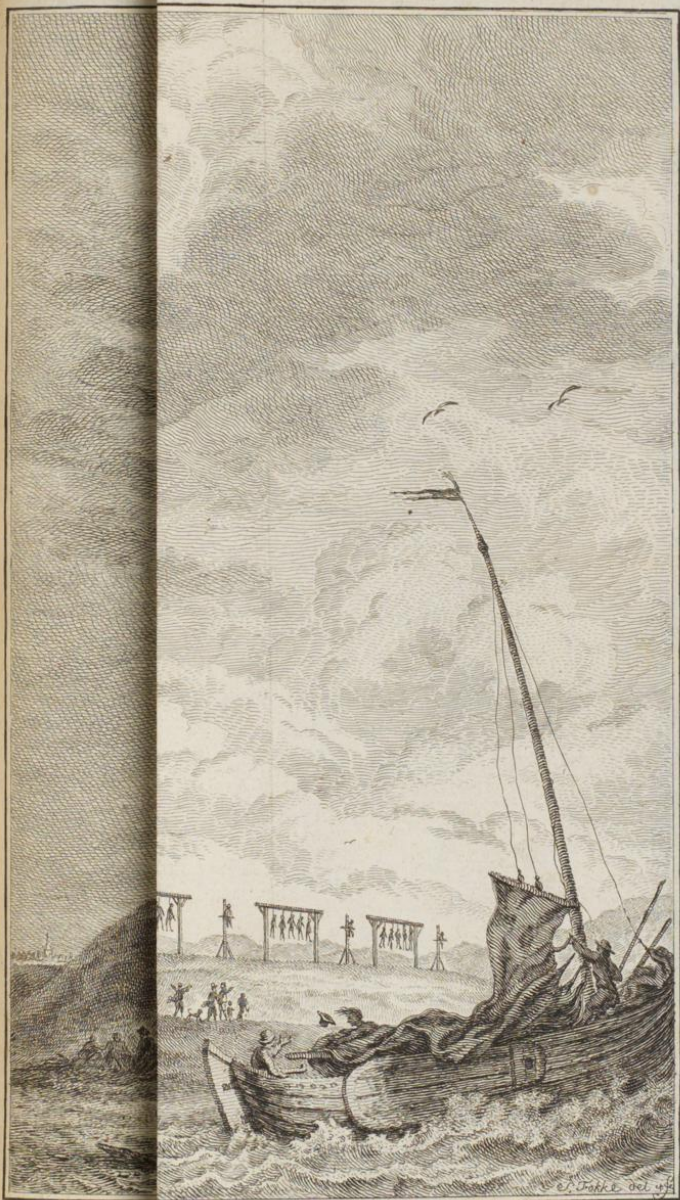
Zie GOUDHOEVEN, *Oud Holl. Kronyk*;
VAN LEEUWEN, *Bat. III.*

KYKDUIN, eene bekende zeer hooge Duin, op den Noordlijken uithoek van Holland, ten Zuiden van het Dorp *Huisduinen*. Alle nachten, geduurende genoegzaam het gantsche jaar, brandt op dezelve een Vuur van Steenkoolen, om den Zeelieden tot eene Baak te dienen, ter aanwijzinge van het vermaarde Textsche Zeegat.

REGIS-

L, op d

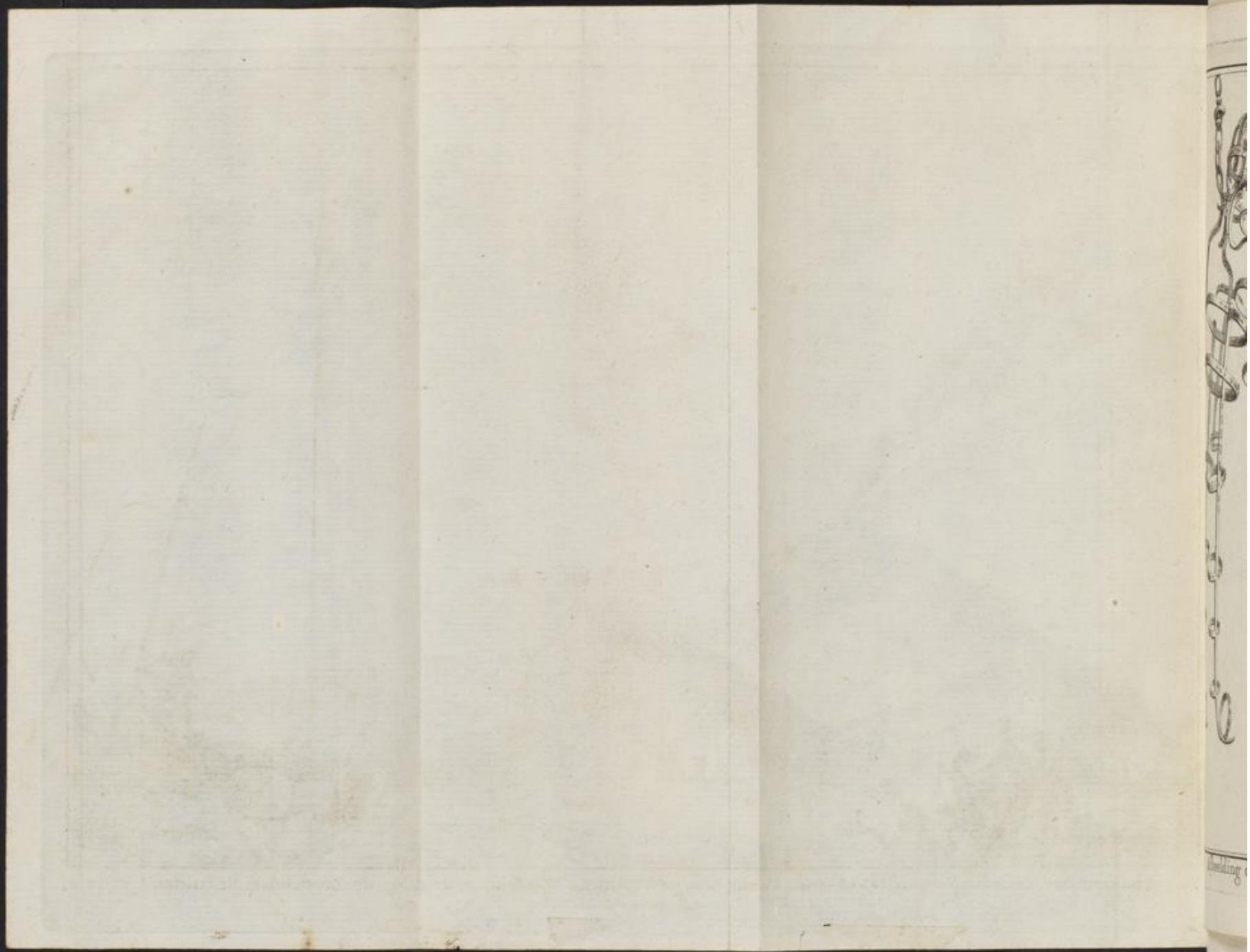

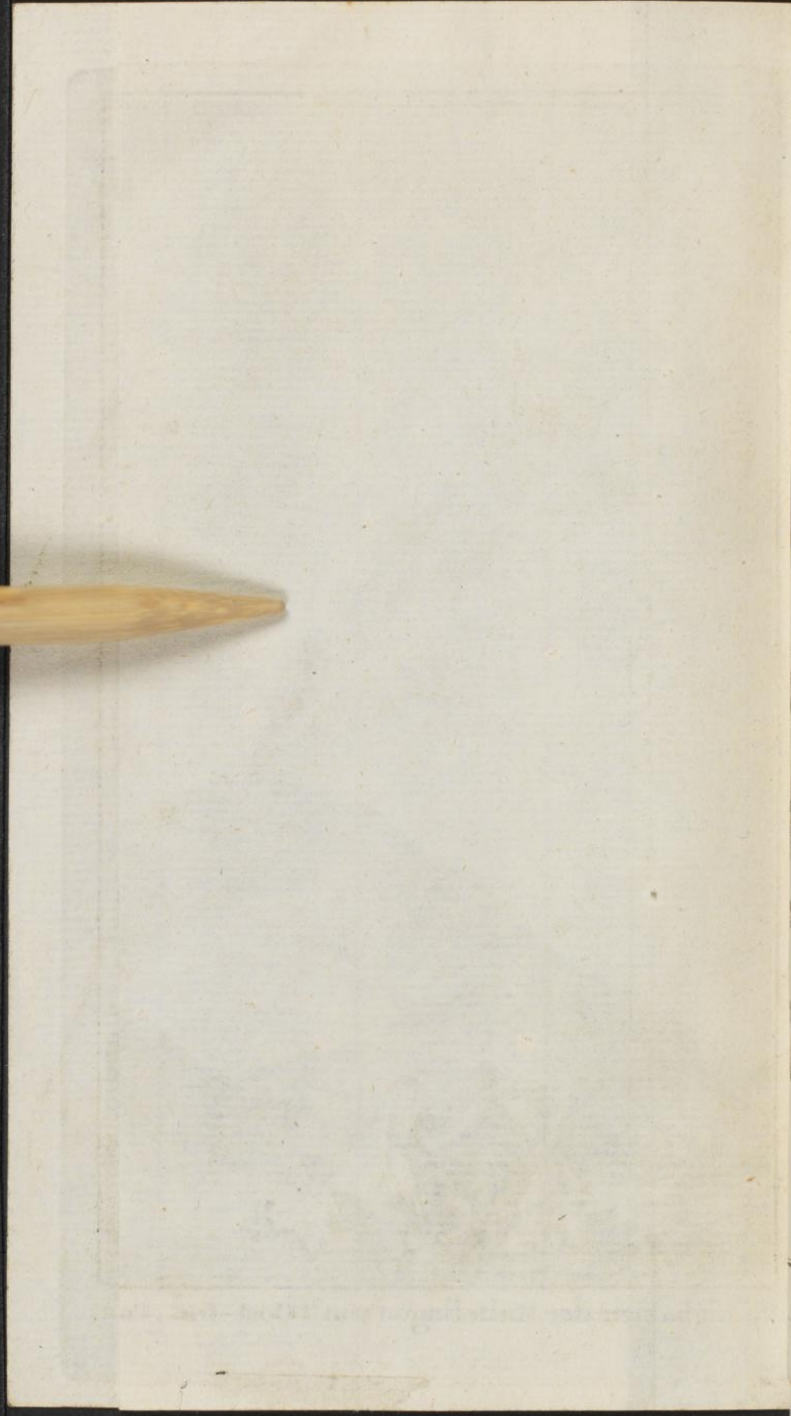
De Lighamel, op de Zeeduinen, bezuiden Kykduin.

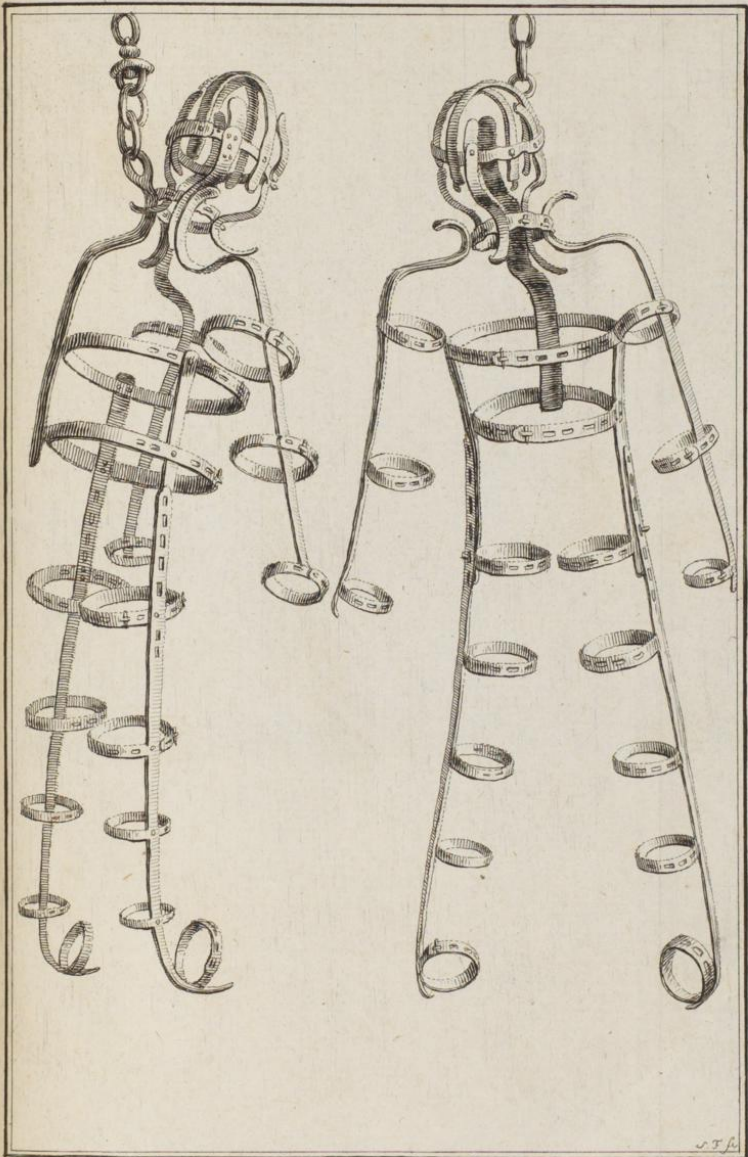
De Lighamen der Muiltelingen van 't Oost-Ind. Comp. Schip NYENBURG ten toon gesteld, op de Zeeduinen, bezuiden Kykduin.

F. BUTTUYN *Engraver.*

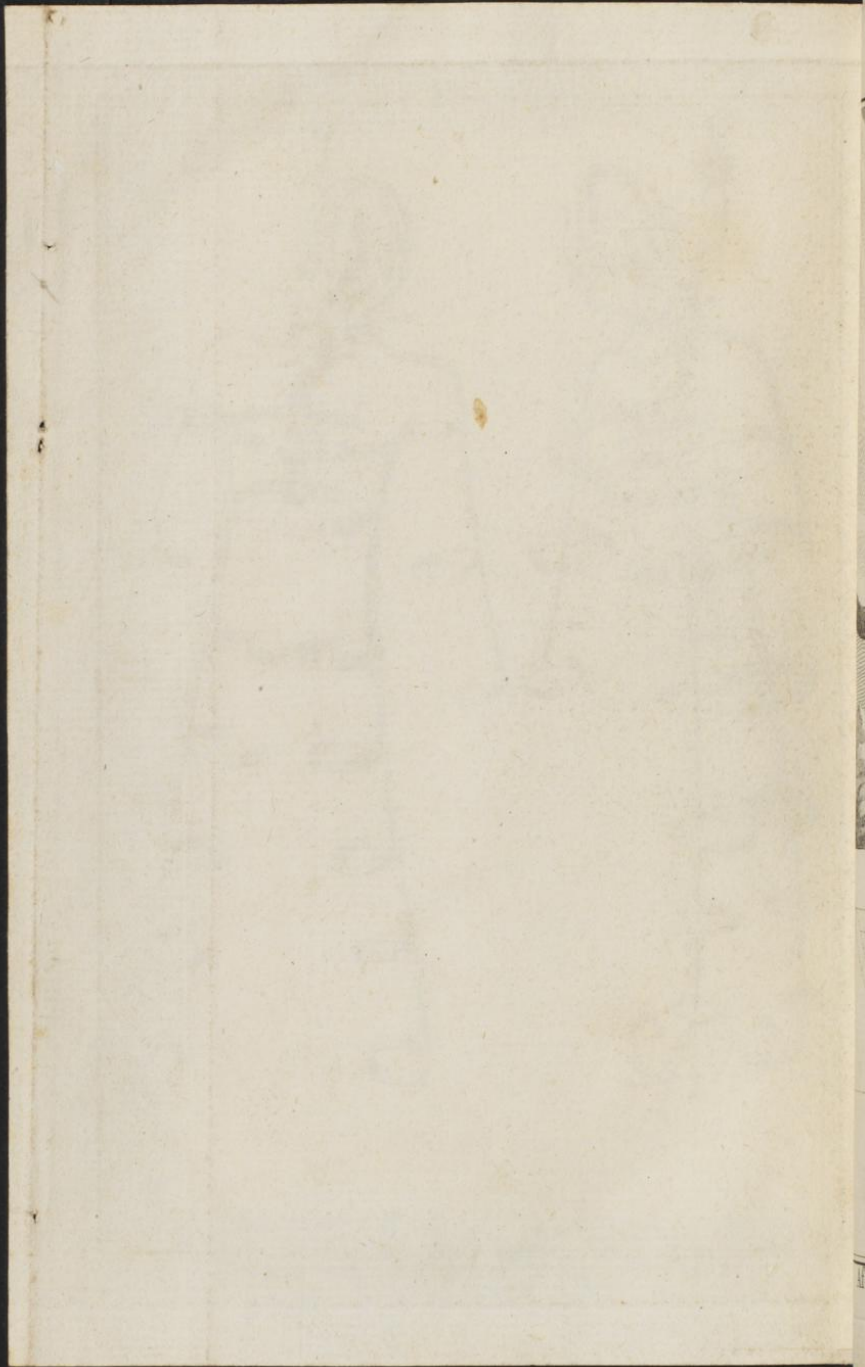

Alte

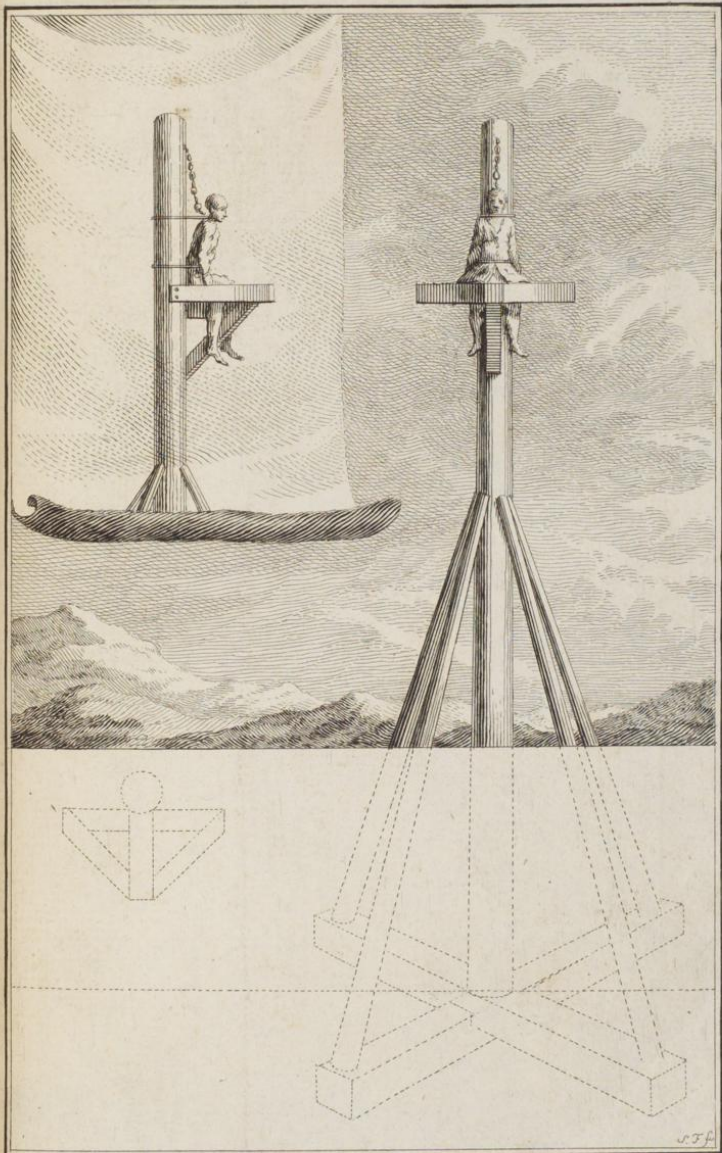

Abbeiding der Beugels, of Harnassen.

S. T. f.

afbeelding

Afbeelding der Palen, of Raderen.

R

HO

Holbeek (C)
Holbeekius
Holstein (Kor)
Holzappel (P)
Holwert
Höfjloor
Homburg (W)
Hommus (Fe)
Honsart (Ro)
Honskoeter (C)
Honserland
Honsius (Abr)
--- (Gerat)
--- (Jodo)
--- (Petru)
Honsbosische
medichap
Honsert (Taco)
--- (Joan)
--- (T. H.)
Honsoré (Jan)
Honsshorendijk
Honswijk (Am)
--- (Dor)
Hons
Honsman (Eliz)
Honsvick (Gellgr)
--- (Xorn. P)
--- (Pieter)

REGISTER

D E R

HOOFDZAAKEN.

LETTER H—K.

DEEL XXI.

Hollebeek (Jofias)	1.	Hooge (Kornelis)	44.
—— (Petrus)	<i>ib.</i>	—— (Kafteel van der)	<i>ib.</i>
Hollebeekius (Jacobus)	<i>ib.</i>	—— (Geflagt van v. d.)	
Holftein (Kornelis)	2.	zie Borfelen.	
Holtzappel (Petrus, Graaf v.)	<i>ib.</i>	Hoogenhouck (van) Gefl.	45.
Holwert	4.	Hoogefchool; zie Academie.	
Holijfloop	5.	Hoogeveen, Heerlijkheid.	48.
Homburg (Willem)	6.	Hoogeveen	49.
Hommius (Festus)	10.	Hoogkarspel	<i>ib.</i>
Honaart (Rochus van den)	18.	Hoogmade	<i>ib.</i>
Hondekoeter (Melchior v.)	19.	Hoogmogenden	50.
Honderdland	20.	Hoogftraaten (Dorp)	51.
Hondius (Abraham)	<i>ib.</i>	—— (Graaf van)	52.
—— (Gerardus Puppius)	21.	—— (David van)	54.
—— (Jodocus)	22.	—— (——)	55.
—— (Petrus)	23.	Hoogvliet	56.
Hondsbofsche (Hoogheem- raadfchap)	<i>ib.</i>	Hoogwoude (Dorp)	57.
Honert (Taco Hajo v. d.)	25.	—— (Heeren van)	<i>ib.</i>
—— (Joan v. d.)	28.	Hoorn	59.
—— (T. H. v. d.)	<i>ib.</i>	—— (den)	65.
Honoré (Jan)	29.	—— (Jan Jansz. van)	66.
Honshoiredijk	<i>ib.</i>	—— (Jan van)	<i>ib.</i>
Honswijk (Ambagtsl.)	30.	Hoornaer	67.
—— (Dorp)	<i>ib.</i>	Hoornbeek (Joannes)	<i>ib.</i>
Hont	31.	—— (Izaak van)	68.
Hoofman (Elizabet)	<i>ib.</i>	Hoorne (Graaf van)	71.
Hooft (Geflagt)	35.	Hoornfierzwaag	77.
—— (Korn. Pietersz.)	36.	Hoornhuizen	<i>ib.</i>
—— (Pieter Korn.)	41.	Hop (Cornelis)	78.
		—— (——)	80.
		—— (Jacob)	82.
		Hop	

R E G I S T E R.

Hopperus (Joachim)	86.	Huijbert, (de) Geflagt	128.
Horne (ter)	90.	———— (Pieter de)	130.
Hornes (Joan de)	<i>ib.</i>	———— (Ant. de)	133.
———— (Maxim. de)	<i>ib.</i>	———— (Jan de)	134.
Hornius (Georgius)	91.	———— (David de)	<i>ib.</i>
Horst (Huis ter)	<i>ib.</i>	———— (Justus de)	135.
Hortensius (Lamb.)	<i>ib.</i>	Huijdecoper; zie Maarfeveen.	
———— (Mart.)	93.	Huijzum	<i>ib.</i>
Hottinga (Douwe van)	94.	Hijlaard	136.
———— (Hero van)	<i>ib.</i>	Hijum	<i>ib.</i>
———— (Johan van)	95.	Hijpolitushoeff	<i>ib.</i>
Hotton (Petrus)	96.		
Hotzeman (R. G.)	<i>ib.</i>	J.	
Houbakker (J.)	97.	Jaarsveld	137.
Hove (Anna v. d.)	<i>ib.</i>	Jaarsma	<i>ib.</i>
Hout	99.	Jacob van den Einde	138.
Houten	100.	Jakob van Kampen	140.
Houthorst (Gerard)	<i>ib.</i>	Jakob van Oudshoorn	141.
Houtwijk	101.	Jakoba van Beijeren	<i>ib.</i>
Houtman (Korn.)	<i>ib.</i>	Jakoba's Kanneltjes	149.
Houve, (v. d.) Geflagt	103.	Jakobs - Orde	<i>ib.</i>
Huber (Ulricus)	106.	Jakobswoude	150.
Hubrecht Jacobsz.	107.	Jan de L.	<i>ib.</i>
Huchtenbrouch (Alb. v.)	<i>ib.</i>	Jan van Avenes	153.
Huchtenburg (Johan v.)	109.	Jan (Don) v. Oostenrijk;	
Hudde (Joannes)	<i>ib.</i>	zie Oostenr. (Don) Jan v.)	
Huigens (Christiaan)	112.	Jan van Arkel	156.
———— (Konstantijn)	115.	Jan van Beaumont	158.
———— (Christiaan)	116.	Jan van Beijeren	<i>ib.</i>
Huigen (Heer) Waard	117.	Jan van Diest	159.
Huik (Houten)	118.	Jan v. Egmond; z. Egmond.	
Huisduinen	<i>ib.</i>	Jan van Naaldwijk	160.
Huizen	119.	Jan van Naslau	161.
Huldtooneel	<i>ib.</i>	Jan van Sijrik	162.
Hulft (Gerard)	120.	Jan van Vernenburg	163.
Hulk (Adam van der)	<i>ib.</i>	Jan Arentszoon	164.
Hulsius (Ant.)	121.	Jan de Bakker	168.
Hulst	<i>ib.</i>	Jan Bokelszoon	170.
———— (Abr. van der)	122.	Jan van Geelen	173.
Hulster - Ambagt	123.	Jan Harings	174.
Hulsvoorde	<i>ib.</i>	Jan Klopper	175.
Hunalda	<i>ib.</i>	Jan Kornelisz. Femmes	<i>ib.</i>
Humkey van Glochester	124.	Jan Matthijszoon	177.
Hunnebedden	<i>ib.</i>	Jan van Ophooren	<i>ib.</i>
Hunnen - Schans	127.		
Hunfingo	<i>ib.</i>		
			Jan

R E G I S T E R.

Jan Reilofsz. van Hoorn	178.	Imhof (G. W. Baron van)	226.
Jansenisten	179.	Ingen (Willem van)	229.
Jansenius (Jakobus)	181.	Inthiema (Fred. van)	<i>ib.</i>
— (Kornelius)	<i>ib.</i>	Irmenzuil	230.
— (—)	182.	Isabella Klara Eugenia	231.
Jansen (Anthonij)	183.	Isbrandi (Eke)	233.
— (Zacharias)	184.	Isfelt (Michiel van)	234.
Jauregui (Jan)	<i>ib.</i>	Ita (Pieter Adr.)	<i>ib.</i>
Jeltinga	188.		
Jisp	<i>ib.</i>		
Joachimi (Albert)	<i>ib.</i>		
Joan Maurits; zie Nasfau			
(Joan Maurits van)			
Joannes Secundus	192.	Kaas en Broodspjel	235.
Joannes Wilhelmus	<i>ib.</i>	Kabeljaauwf. en Hoekschen	237.
Jode (Petrus)	193.	Kadzand (Het Land van)	241.
Jong (Boudewijn de)	<i>ib.</i>	Kalansoog	242.
Jonge (Anthonij de)	194.	Kalf (Het)	243.
Jongema, Geslagt,	195.	Kalslagen, Dorp	<i>ib.</i>
— Slot	196.	— (Adelijk Huis)	<i>ib.</i>
Jongestal (Allard Pierter)	<i>ib.</i>	Kalverdijk	<i>ib.</i>
Joost Janszoon	198.	Kamerijk	<i>ib.</i>
Joost van Lalaing; zie		Kammaker (Henrik)	244.
Lalaing (Joost van)		Kamp	<i>ib.</i>
Jorwert	<i>ib.</i>	Kampen	245.
Joulsna	199.	Kamper - Eiland	247.
Jouwer (de)	<i>ib.</i>	Kamperveer	248.
Juliaan van Kleerhagen; zie		Kampgevegten	<i>ib.</i>
Kleerhagen, (Juliaan van)		Kamphuisen (Dirk R.)	250.
Junius (Adrianus)	200.	Kampveer; zie Veere (ter)	
— (Franciscus)	204.	Kant (Reinier)	254.
Juriaan Epeszoon	215.	Kanter (Jr. Dirk)	256.
Jurieu (Petrus)	216.	Kanunniken	258.
Justinus van Nasfau	217.	Kapel	262.
Jutlaas	218.	Kappelle op den Ysfel	<i>ib.</i>
Juwinga (Iwo, of Juwo)	219.	— Zeeuwfch Dorp	<i>ib.</i>
Juwkema (Epo van)	220.	— Heerlijkh. in Zeel.	263.
Juijbol (Klaas Klaasz.)	<i>ib.</i>	Kappelle; (Oost- en West-)	
		zie Oostkapelle en West-	
		kapelle.	
		Kapel (Blaauw-)	<i>ib.</i>
		Karel de Groote	<i>ib.</i>
		— Vijfde	266.
		— Stoute	277.
		— van Egmond.	281.
		Karon (Noël van)	290.
		Kastelenij	<i>ib.</i>
		Katendrecht	291.
		Kat	

I.

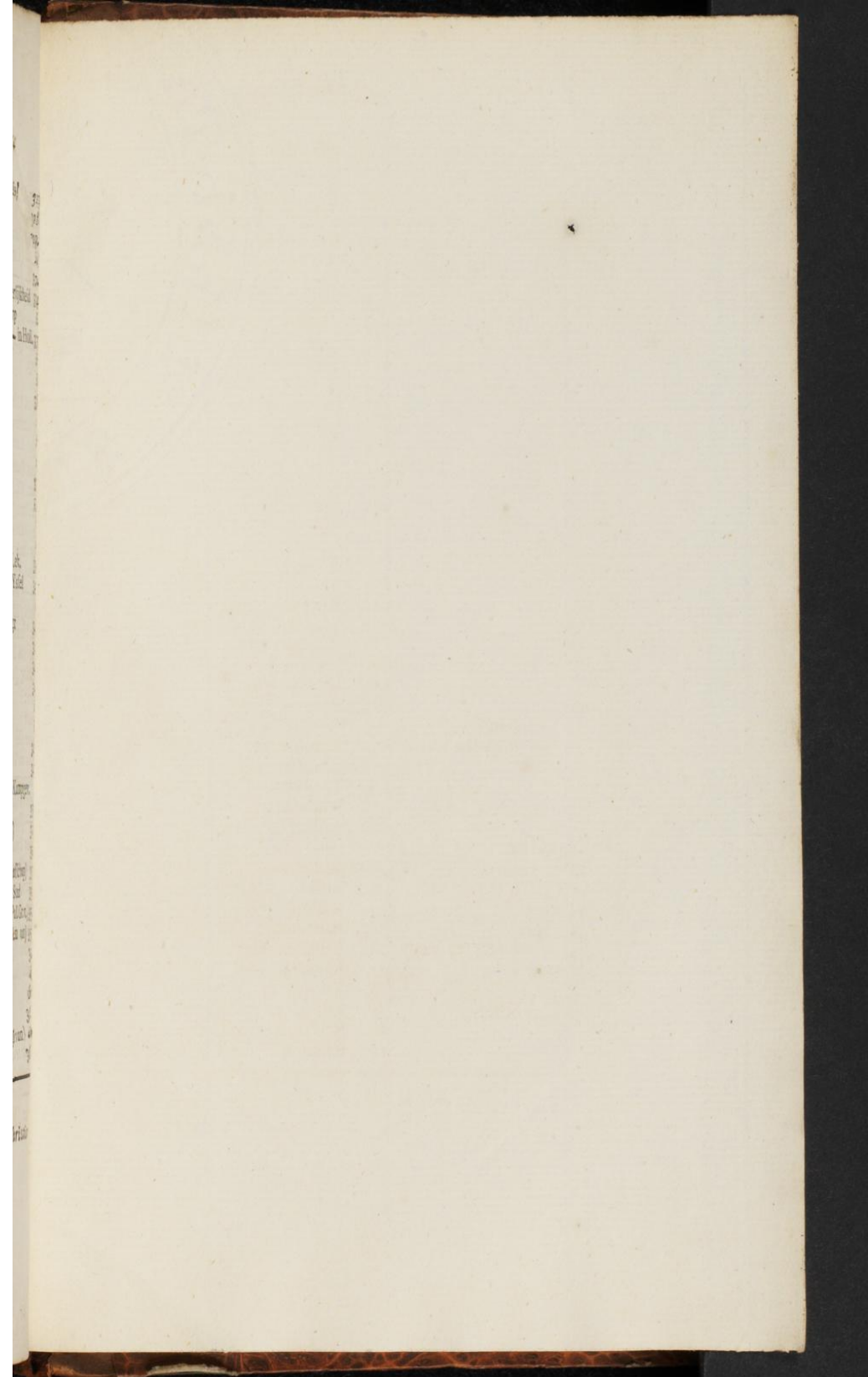
Idaarderadeel	221.
Ipendam	222.
— (Jakob van)	<i>ib.</i>
Imbize (Jonkheer Jan v.)	223.

R E G I S T E R.

Katwoude	291.	Kooltuintj (Kornelis)	327.
Keizer (Nanning)	292.	Kors Vincent	328.
Kempenland	294.	Korttenhoef	329.
Kedichem	<i>ib.</i>	Kortgene	<i>ib.</i>
Kenenburg	295.	Koster (L. J.)	330.
Kennemerland	<i>ib.</i>	Koudekerk, Heerlijkheid	334.
Keppel	297.	————— Dorp	<i>ib.</i>
Kesfel (Jan van)	<i>ib.</i>	————— in Holl.	335.
Keijzer (Hendrik de)	298.	Koudum	<i>ib.</i>
Kies (Pieter Janszoon)	299.	Koulfster, Slot	<i>ib.</i>
Kievit (Joan)	300.	Kraaienest	336.
Kimswert	303.	Kraaieftuin	<i>ib.</i>
Kinnim	304.	Kraailo	<i>ib.</i>
Klaarkamp; zie Clarus		Krabbendijke	<i>ib.</i>
Campus.		Kralingen	337.
Klaarenbeek	<i>ib.</i>	Kraienburg	338.
Klaas van Kijten	305.	Krammen	<i>ib.</i>
Kleef (Huis te)	<i>ib.</i>	Kranenburg	<i>ib.</i>
Kleerhaage (Juliaan van)	<i>ib.</i>	Krimpen op de Lek.	339.
Kloet (Herm. Fred.)	307.	————— op de Ysel	340.
Kloetinge	308.	Krimpenerwaard	<i>ib.</i>
Klundert	309.	Kroefink, Geslagt	341.
Knodzenburg	<i>ib.</i>	Krommenie	343.
Knollendam	310.	Krommeniedijk	344.
Knuijt (Johan de)	<i>ib.</i>	Kroonenburg	345.
Koedijk	313.	—————	<i>ib.</i>
Koerten (Johanna)	<i>ib.</i>	Kroonestein	<i>ib.</i>
Kok v. Nerijn. (Max. Blois)	314.	Kruiningen	346.
Kokkengen	315.	Kruisvaarten	347.
Kolhorn	<i>ib.</i>	Krijtwarder; zie Kampgev.	
Kollegie (Staaten)	316.	Kudelstaart	350.
Kollum.	317.	Kuik (Land van)	351.
Kollummerland	318.	————— Dorp	353.
Kollummerzwaag	<i>ib.</i>	Kuilenburg (Graaffchap)	353.
Kolterman (Hans)	<i>ib.</i>	————— (de Stad)	354.
Kolijnsplant	319.	Kuilenb. (Flor.v. Pall. Gr.v.)	355.
Kommerrust	<i>ib.</i>	Kuilenburg (Willem van)	357.
Koningsmark (Graaf van)	<i>ib.</i>	Kuinder (de)	359.
Koningspad	321.	Kwadijk	<i>ib.</i>
Koningsveld	<i>ib.</i>	Kwaakers	360.
's Konings Uithof	<i>ib.</i>	Kijfhoek	362.
Konjum	<i>ib.</i>	Kijfhoek (het Geslagt van)	<i>ib.</i>
Kouful	<i>ib.</i>	Kijkduin	364.

D R U K F E I L.

Pag. 112, 113, 114. Voor *Constantijn*, lees *Christiaan*.

17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150

151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200

201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250

251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300

301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350

